

Uredil in spremno študijo napisal Matej Hriberšek

Maurus Faidiga,
Bosnia Seraphica

Maver Fajdiga,
Bosna serafska

I. zvezek

UNIVERZA
V LJUBLJANI

FF

Filozofska
fakulteta

Maver Fajdiga, *Bosna serafska*: 1. zvezek

Glavni in odgovorni urednik: izr. prof. dr. Matej Hriberšek

Prepis latinskega in italijanskega besedila: izr. prof. dr. Matej Hriberšek, FF

Prepis nemškega besedila: red. prof. dr. Boris Golec, znanstveni svetnik, ZRC SAZU;
asist. dr. Matjaž Grahornik, ZRC SAZU; dr. Vojko Pavlin, ZRC SAZU; dr. Miha Preinfalk,
višji znanstveni sodelavec, ZRC SAZU

Redakcija latinskega besedila: izr. prof. dr. Matej Hriberšek, FF; izr. prof. dr. David Movrin, FF;
izr. prof. dr. Gregor Pobežin, znanstveni sodelavec, ZRC SAZU

Redakcija nemškega besedila: mag. Niko Hudelja, FF

Redakcija italijanskega besedila: doc. dr. Mirjam Premk Podobnik, FF

Sodelujoči: Anja Kustec (vnos popravkov v nemško besedilo), Oddelek za prevajalstvo FF

Spremna beseda, seznam kratic in okrajšav, imensko kazalo: izr. prof. dr. Matej Hriberšek, FF

Končna redakcija: izr. prof. dr. Matej Hriberšek, FF

Recenzenta: Martin Bele, Matej Klemenčič

Tehnično urejanje: Jure Preglau

Prelom: Petra Jerič Škrbec

Založila: Založba Univerze v Ljubljani

Za založbo: Gregor Majdič, rektor Univerze v Ljubljani

Izdala: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete

Tisk: Birografika Bori, d. o. o.

Ljubljana, 2025

Prva izdaja

Naklada: 100

Cena: 50 EUR

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca (izjema so fotografije). / This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (except photographs).

Monografija je nastala v okviru raziskovalnega programa št. J7-2604 (Latinske in nemške kronike na Slovenskem), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Knjiga je izšla s podporo Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije v okviru Javnega razpisa za sofinanciranje izdajanja znanstvenih monografij.

Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://zrcola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL>

DOI: 10.4312/9789612976231

Katalogna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

Tiskana knjiga

COBISS.SI-ID=245335555

ISBN 978-961-297-627-9 (zv. 1)

E-knjiga

COBISS.SI-ID=245376003

ISBN 978-961-297-623-1 (PDF)

Kazalo vsebine

Uvod – Na poti do tiskane izdaje rokopisa Bosna serafska	V
Spremna študija	IX
1 Pater Maver Fajdiga	XI
2 Rokopis Bosnia Seraphica	XIV
2.1 Datacija	XIV
2.2 Naslov	XIV
2.3 Rokopis	XV
2.4 Vsebina	XVI
2.5 Avtorske in uredniške pripombe	XXX
2.6 Dodatek	XXXIV
3 Jezikovne in besedilne značilnosti	XXXV
3.1 Fajdigova latinščina	XXXVI
4 Kratice in okrajšave	XLVII
5 O imenih in imenskem kazalu (Index nominum)	LI
6 Fajdigovi viri	LV
6.1 Primer 1 – viri za Prvi del (Pars prima)	LVI
6.2 Primer 2 – viri za opis ljubljanskega samostana	LXVIII
6.3 Primer 3 – epigrafski viri ljubljanskega samostana	LXXVIII
6.4 Arhivski viri	LXXXI
7 Usoda rokopisa	LXXXVIII
7.1 Bosnia Seraphica kot poznejši vir	XCII
8 Natis	XCIV
9 Za sklep	XCVI
10 Viri in literatura	XCVIII
11 Slikovno gradivo	CIII

12 Besedilo – Textus

Bosnia Seraphica seu Chronologico-Historica descriptio Provinciae Bosnae dein Bosnae Croatiae Nunc Provinciae S. Crucis Croatiae Carnioliae Ordinis Minorum S. Francisci strictioris observantiae nuncupatae in tres partes divisa

Pars prima continet ea, quae gesta sunt usque ad divisionem Provinciae Bosnensis in Bosnam Argentinam et Bosnam Croatiam. 1

Pars secunda De statu Provinciae Bosnae — Croatiae post ejus divisionem â Provincia Bosnae Argentiniae generatim. 78

Pars tertia de Conventibus speciatim I. Conventus Ad B. Virginem in Coelos Assumptam Labaci In Carnioliae Metropoli. 226

Posvetilo – Dedicatio

in memoriam
patris Feliciani Pevec

v spomin na
patra Felicijana Pevca

Uvod – Na poti do tiskane izdaje rokopisa *Bosna serafska*

Rokopis zgodovinsko-kronikalnega dela *Bosna serafska* (*Bosnia Seraphica*) p. Mavra Fajdige, čigar besedilo prinaša ta izdaja, je kljub temu, da je nastal pred 245 leti, še vedno precejšnja neznanka. Na ta tudi meni povsem neznani rokopis me je prvič opozoril dr. Jože Škofljanec iz Arhiva Republike Slovenije, vodilni strokovnjak za zgodovino frančiškanskega reda pri nas. Sklenjen je bil neformalni dogovor, da bi poskusila rokopis v nekaj letih prepisati in objaviti ter s tem ponuditi širši strokovni javnosti, pozneje pa ga tudi prevesti, če ne v celoti, pa vsaj izbrane dele. Kolega Škofljanec mi je priskrbel črno-bele fotografske reprodukcije rokopisa, ki jih je naredil l. 1999 za raziskovalne namene, nato pa se je začelo postopno prepisovanje: spoznavanje posebnosti rokopisa, pisave, vsebine, širšega zgodovinskega okvira ipd. Ker zaradi službenih in zasebnih obveznosti ni bilo mogoče najti prostega časa za dokončanje dela, je bila do l. 2019 prepisana približno polovica rokopisa.

Jasno je bilo, da bo projekt mogoče uresničiti le ob pomoči večje skupine sodelavcev, zbrane v ustrezno financiranem projektu, zato je l. 2019 sledila prva prijava projekta »Latinske in nemške kronike na Slovenskem« pri Agenciji za raziskovanje Republike Slovenije (ARRS; zdaj ARIS, Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije). Projekt ni bil izbran za sofinanciranje, zato je bil l. 2020 znova prijavljen pod prijavno številko 728. Po odločitvi ocenjevalcev je bila prijava ocenjena s samimi najvišjimi ocenami in projekt s šifro J7-2604 je bil (so)financiran z 2726 letnimi urami za obdobje treh let s pričetkom 1. septembra 2020. V projektno skupino je bilo sprva vključenih 11 raziskovalcev: dr. Matej Hriberšek, dr. Gregor Pobežin, dr. David Movrin, dr. Tone Smolej, dr. Tanja Žigon, dr. Petra Kramberger, dr. Boris Golec, dr. Matija Ogrin, dr. Luka Vidmar, dr. Vojko Pavlin in dr. Miha Preinfalk. Drugo leto sta se projektu priključila še dva raziskovalca: dr. Monika Deželak Trojar in dr. Matjaž Grahornik. Projekt je bil zastavljen interdisciplinarno in je združil klasične filologe (Hriberšek, Pobežin, Movrin), strokovnjake za primerjalno književnost (Smolej, Ogrin, Vidmar, Deželak Trojar), germaniste (Žigon, Kramberger, Pavlin) ter zgodovinarje (Golec, Preinfalk, Pavlin, Grahornik). Zastavljeni cilji projekta so bili: popisati obstoječe gimnazijske kronike; dokumentirati ohranjene šolske kronike; zbrati kar največ podatkov o njihovem nastanku in njihovih avtorjih; predstaviti njihovo vsebino kronik; digitalizirati kar največ kronik; pripraviti spletni portal z opisnimi in slikovnimi predstavitvami kronik ter nekaterimi prepisi (celotnih kronik ali izbranih delov); pripraviti razstavo o kronikah; pripraviti simpozij na temo kronik.

Osrednji cilj projekta pa je bil, da na primeru dveh kronik, ene latinske in ene nemške, projektna skupina pokaže, kakšen je historični potencial kronik kot zgodovinskih in splošnokulturnih virov, kroniki prepiše in pripravi njun prevod, v primeru, da gre za obsežni kroniki, pa pripravi prevod daljših ilustrativnih odlomkov ter obdela in izda v knjižni obliki. Za obravnavo sta bili izbrani:

- a) nemška pisemska kronika, sicer zbir pisem oficirja Franca Franza baronu Jožefu Kalasancu Erbergu. Gre za pisemsko zbirko kronikalnega značaja, ki je del korespondence barona Erberga, obsega pa več kot 1800 pisem, s katerimi je v Ljubljani živeči dopisnik, sicer malo znani upokojeni oficir Franc Franz v obdobju od l. 1832 do 1840 baronu Erbergu, ki je bil ena ključnih osebnosti znanosti, umetnosti in kulture na tedanjem Kranjskem ter je živel umaknjeno v Dolu pri Ljubljani, najprej nekajkrat tedensko, nato pa skoraj vsak dan poročal o najnovejših dogodkih v Ljubljani in širše. Zbir pisem je izšel l. 2024.¹ Letos ga je dopolnil tudi izid monografske zbirke razprav različnih strokovnjakov pod naslovom *Podobe bidermajerske Ljubljane*;² v njej je tudi prevod dela pisem Franca Franza, in sicer pisem iz l. 1836, ko je bila v Ljubljani epidemija kolere; s tem je projekt, katerega potek je sovpadel z obdobjem koronavirusne bolezni (covid 19), simbolno povezal obe epidemiji. Pisma so prevedli dr. Tanja Žigon, dr. Petra Kramberger in dr. Vojko Pavlin;
- b) kot primer latinske kronike zgodovinsko-kronikalno delo *Bosna seraphica* (*Bosnia Seraphica*) Mavra Fajdige.

Prvi korak v nadaljevanju projekta je bila digitalizacija izvirnika l. 2021; s pomočjo sodelavcev z ZRC SAZU smo poskrbeli za digitalne visokoresolucijske fotografije; digitalizacijo je dovolilo vodstvo Slovenske frančiškanske province sv. Križa, ki je obenem dovolilo tudi njihovo objavo na spletu.

Drugi korak je bilo dokončanje prepisa izvirnika (2022–2023). Za prepis latinskega in italijanskega besedila je poskrbel urednik te izdaje, štirje kolegi zgodovinarji (vsi zaposleni na ZRC SAZU) pa so prepisali odlomke, v katerih Fajdiga navaja izvirne dokumente v nemščini: dr. Boris Golec, dr. Matjaž Grahornik, dr. Vojko Pavlin in dr. Miha Preinfalk.

Ker se je projekt l. 2023 končal, je bila na ARIS vložena prošnja za njegovo podaljšanje zaradi izjemnih okoliščin in onemogočenega dela med epidemijo covid 19; podaljšanje je bilo odobreno za eno leto.

Po končanem prepisu je sledil prvi pregled (2023–2024): redakcijo latinskega besedila smo naredili dr. Matej Hriberšek, dr. David Movrin (FF) in dr. Gregor Pobežin (ZRC SAZU), redakcijo nemškega besedila je opravil mag. Niko Hudelja (FF – študentka Anja Kustec z Oddelka za prevajalstvo FF UL je v nemško besedilo vnesla popravke), redakcija italijanskega besedila pa je delo dr. Mirjam Premk Podobnik (FF).

Ko je bilo besedilo pregledano, je sledila načrtovana postavitev spletne strani, kjer nam je prijazno priskočil na pomoč Inštitut za novejšo zgodovino (in njegov direktor dr. Andrej Pančur). Spletna stran projekta z objavljenimi izvirnimi digitalnimi reprodukcijami pisem Franca Franza in Fajdigove *Bosnia Seraphica* je nastala znotraj portala *Sistory.si*; za TEI-XML-kodiranje in HTML-postavitev je poskrbel Mihael Ojsteršek (INZ). Spletna stran »Latinske in nemške kronike« je dostopna na naslovu: <https://sistory.github.io/LatNemKronike/>.

1 FRANZ–PREINFALK 2024.

2 PREINFALK 2025.

Spletna verzija še ni povsem prečiščena in dokončna verzija besedila, zato se je nadaljevalo delo pri pripravi tiskane verzije in načrtovanega prevoda dela izvirnika. Prvotni namen projekta je bil, da bi bil glavni poudarek raziskovanja na Ljubljani, zato je bil sprva ob pismih Franca Franza, ki so primarno osredinjena na Ljubljano, načrtovan prevod Fajdigovega opisa frančiškanskega samostana v Ljubljani. Leta 2021 pa je prišla nova pobuda, tokrat od kolegov umetnostnih zgodovinarjev. Leta 2017, ob 300-letnici kronanja svetogorske Marijine podobe, je bil na Sveti gori znanstveni simpozij, na katerem je skupina strokovnjakov z različnih področij predstavila ta dogodek z različnih zornih kotov, po simpoziju pa je bil predviden tudi izid jubilejnega zbornika z objavo prispevkov. Glavna organizatorja dogodka, dr. Monika Osvald in dr. Matej Klemenčič, sta se name obrnila s predlogom, da bi v zborniku objavili tudi tisti del iz rokopisa zgodovinsko-kronikalnega dela Mavra Fajdige *Bosna serafska*, ki opisuje kronanje Marijine podobe l. 1717. Po pregledu izvirnika smo se dogovorili za prepis izvirnega besedila, prevod v slovenščino in kratek komentar; delo je bilo končano v približno dveh mesecih. Kmalu pa se je izkazalo, da bi lahko prispevek prerasel v nekaj več, saj je obseg komentarja vse bolj naraščal zaradi številnih zanimivih dejstev, ki jih besedilo o kronanju prinaša. Sklenjeno je bilo, da bo prevod s komentarjem in dodano spremno študijo izšel kot posebna publikacija, zato je bil prijavljen pri Založbi FF in ARIS. Delo je bilo po več podaljšanjih, ki so bila posledica različnih nepredvidenih dogodkov, zaključeno v drugi polovici l. 2024, izšlo pa je l. 2025 pri Založbi Univerze v Ljubljani v zbirki Oddelka za umetnostno zgodovino *Historia artis* pod naslovom *Kronanje Marijine milostne podobe na Sveti gori leta 1717: zgodovinski in kulturni oris dogodka na osnovi zgodovinsko-kronikalnega zapisa v delu Bosna serafska p. Mavra Fajdige* v dveh zvezkih (1: *Spremna študija, prevod in viri*; 2: *Komentar*), naprej v elektronski, nato pa še v natisnjeni obliki.³

Od septembra 2024 do maja 2025 sta sledila še dva pregleda celotnega besedila in odprava napak ter priprava seznama kratic in okrajšav, imenskega kazala in spremne študije. Z julijem 2025 se več kot 15-letno delo na rokopisu zaključuje z njegovo knjižno objavo.

Dr. Matej Hriberšek
glavni urednik

3 HRIBERŠEK 2025a; HRIBERŠEK 2025b.

Spremna študija

1 Pater Maver Fajdiga

O Mavru Fajdigi, piscu zgodovinsko-kronikalnega dela *Bosna Serafska* (*Bosnia Seraphica*), enega najobsežnejših ohranjenih rokopisnih del pri nas, je v virih razmeroma malo podatkov. Ker je delo ostalo v rokopisu, ni vključeno v nobenega od običajnih pregledov slovenske literarne zgodovine. Občasno ga omenjajo raziskovalci s področij cerkvene zgodovine, umetnostne zgodovine, zgodovine knjižnic in knjižničarstva ter latinske ustvarjalnosti na Slovenskem, ki so njegov rokopis uporabljali pri svojih raziskavah. Še največ podatkov o Fajdigi nam ponuja dokumentarno gradivo Slovenske frančiškanske province sv. Križa, hranjeno v provincialnem arhivu.

Fajdiga se je rodil v Mekinjah pri Kamniku, vendar podatkov o starših ni mogoče dobiti, saj ohranjene matične (krstne) knjige župnije za to obdobje niso ohranjene. Prvi zapis ponuja *Popis novincev* reda manjših bratov observantov strožjega spolnjevanja, v katerem so zbrani podatki o novincih od l. 1658 naprej, kjer je zapisano, da je eden od novincev ki so jih v Nazarjah 23. septembra 1753 ob 6. zjutraj sprejeli v frančiškanski red Province Hrvaške Kranjske sv. Križa:

Antonius Faidiga Carn. Münkendorfensis Rhet. nat: 10. Januarii 1734. appellatus fr Maurus

»Anton Fajdiga, Kranjec iz Mekinj, v razredu retorike, rojen 10. januarja 1734, ki je privzel (redovno) ime Maver«.

Ob vstopu med novince je prejel tudi redovni habit; te je kandidatom podelil magister novincev p. Majkard Posarelli.⁴ Navedba kratice *Rhet.* (tj. *Rhetorica* ali *Rhetoricus*) pomeni, da je bil tedaj Fajdiga morda še v šestem gimnazijskem razredu, ki je tradicionalno poimenovan *Rhetorica*, ali pa ga je že zaključil in je bil že v letu noviciata. S tem pa je imel izpolnjene osnovne pogoje za nadaljevanje šolanja na dvoletnem filozofskem študiju.⁵

Teološki študij je gotovo obiskoval v redovnih šolah. Subdiakonatski je prejel v nadškofjski kapeli v Gorici 20. decembra 1755 (*Die 20. decembris, sabbato quatuor temporum, in sacello archiepiscopali ... Fr. Maurus FAIDIGA, ordinis sancti Francisci strictioris observantiae, ad subdiaconatum*), sočasno z njim pa sta bila posvečena še Joseph Forrer iz Brunica (Brunecka) v subdiakona in Giovanni Battista de Facis iz Kanala v duhovnika (*FORRER Josephus, Bruneggiensis, e dioecesi Brixinensi dimissus, ad subdiaconatum; de FACIS Joannes Baptista, Canalensis, ad praesbyteratum*).⁶ V isti kapeli v Gorici je bil 12. junija 1756 posvečen v diakona (*FAIDIGA Fr. Maurus, ordinis sancti Francisci strictioris observantiae, ad diaconatum*).⁷ 24. septembra 1757 pa je v njej prejel duhovniško posvečenje v navzočnosti g. Andreja Pahorja in Filippa Schagnettija (*Die 24. septembris, sabbato quatuor temporum, in sacello archiepiscopali, praesentibus reverendis reverendis*

4 ASFP, TYROCINIUM 1658 sub anno 1753.

5 CIPERLE 2001, p. 233; HRIBERŠEK 2005, pp. 17–45.

6 VOLČJAK 2010–2012, 2010, p. 68.

7 VOLČJAK 2010–2012, 2010, p. 68.

dominis dominis Andrea PACHOR et Philippo SCHAGNETTI FALICH ... FAIDIGA Fr. Maurus, ordinis minorum sancti Francisci strictioris observantiae e Monte Sancto, ad praesbyteratum); skupaj z njim sta bila posvečena še Mihael Falič (Michele Fallich) iz Gradiške v diakona in kapucin br. Friderik iz Gorice v duhovnika (*FALICH Michael, Gradiscanus, ad diaconatum ... Fr. Fridericus de Goritia, ordinis capuccinorum, ad praesbyteratum*).⁸

Fajdigovi nadaljnji poti sledimo zgolj na osnovi nekaterih podatkov iz dokumentacije frančiškanskega provincialnega arhiva v Ljubljani. Na seznamu frančiških bratov iz l. 1759 se omenja kot eden od bratov frančiškanskega samostana na Trsatu pri Reki, in sicer med patri in brati študenti (*PP. Et FFr. studentes*).⁹ Na Trsatu je bival vsaj do l. 1763; v opisu trsatskega samostana namreč o sebi zapiše, da je bil l. 1763 tam zakristan.¹⁰

Leta 1764 je na v seznamu bratov frančiškanske province podatek, da je p. Maver Fajdiga (vpisan kot *VP. Maurus Faidiga*) član samostanske skupnosti v Novem mestu,¹¹ vendar ni zapisano, da bi v samostanu opravljal kako vidnejšo funkcijo.

Na seznamu frančiškanov za l. 1778 je več podatkov;¹² iz zapisa izvemo:

- da je bil pomožni knjižničar (*Sub-Biblot.*) in pomožni arhivar (*Sub-Archiv.*);
- da je zbiral dokumentarno gradivo ter
- da je pisal delo o provinci (*Compilat. Monument. et Scriptur. ...*), zapis pa navaja tudi datum rojstva (11. januar 1734)¹³ in datum vstopa k frančiškanom (23. september 1753). Kratica *Conf. Conv.* ob njegovem imenu najbrž pomeni, da je bil samostanski spovednik.

Seznam frančiškanov za l. 1779 ga omenja med brati, ki so vstopili v red l. 1753, navedeno pa je tudi njegovo svetno ime, Anton (*Antonius*).¹⁴

Na seznamu iz l. 1783¹⁵ je omenjen kot provincialni prokurator (*Procur. Provi-ae*) in kot samostanski spovednik (*Conf. Conv.*).

Nekaj časa je morda preživel tudi na Sveti gori pri Gorici;¹⁶ v *Breviariju*, ki ga hrani knjižnica frančiškanskega samostana na Kostanjevici pri Novi Gorici, je v drugem poglavju, naslovljenem »O posvetitvi drugega samostana« (Caput II. *De secundi Conventus Consecratione*), ohranjen zapis o izjemno hudem viharju (burji), ki je dvignil streho v smeri proti Gorici in jo uničil, v klerikatu je iz stene odtrgalo veliko okno, vrata je odtrgalo s tečajev in jih odneslo itd. Zapis je nastal 30. januarja 1778 v Ljubljani, kot njegov avtor pa je podpisan p. Maver (*P. Maurus*), ki je na koncu dodal: *Haec ita contigisse vidi*; »Da se je to tako zgodilo, sem

8 VOLČJAK 2010–2012, 2010, p. 69.

9 ASFP, CATALOGUS 1759, fol. 2.

10 ASFP, FAJDIGA, *Bosnia Seraphica* 1777, str. 548: etenim dum anno 1763, hic loci Sacristae munere perfunctus essem ...

11 ASFP, CATALOGUS 1764, fol. 3v.

12 ASFP, CATALOGUS 1778, fol. 1r.

13 Navedba se razlikuje od navedbe v ASFP, TYROCINIUM 1658 sub anno 1753; gl. op. 4.

14 ASFP, CATALOGUS 1779.

15 ASFP, CATALOGUS 1783.

16 MAKUC 2011, p. 88.

videl sam.«¹⁷ Ali je Fajdiga bival na Sveti gori dlje časa ali pa se je mudil tam le v času, ko je zbiral gradivo za svoje delo, ni znano.

Fajdiga kot redovnik ni opravljal nobene vodilne funkcije v provinci, prav tako ni bil gvardijan katerega od samostanov; vse kaže, da je živel precej umirjeno samostansko življenje.

Zadnji podatki o njem so zapisani na tretji uvodni strani rokopisa njegovega zgodovinsko-kronikalnega dela, ki ga je naredil neznani zapisovalec, sicer tudi sestavljavec pozneje dodanega kazala:

Ex officiosis Provinciae Notatis, quae in archivo Labacen. habentur, liquet P. Maurum Faidiga, in saeculo Antonium dictum, natum fuisse die 10 Januarii 1734, Ordinem Seraphicum ingressum 23. Sept. 1753 sub provincialatu P. Vincentii Mariaschitz, mortuum vero Labaci 12 Junii 1790.

»Iz uradnih zapisov province, ki se hranijo v ljubljanskem arhivu, je razvidno, da je bil pater Maver Fajdiga, v svetnem okolju imenovan Anton, rojen 10. januarja 1734, da je v serafski red vstopil 23. septembra 1753, v času provincialata patra Vincencija Mariašiča, da pa je umrl v Ljubljani 12. junija 1790.«¹⁸

P. Alfonz Furlan navaja, da je umrl 13. junija 1790, star 56 let, in da je v redu živel 37 let, kot njegov rojstni kraj pa navaja Loko.¹⁹

17 AFSK, BREVIARIUM TRIPARTITUM 1778, Breviarii Historici Pars Altera, II., 193.

18 ASFP, FAJDIGA, *Bosnia Seraphica* 1777, p. III.

19 FURLAN 1926, p. 39.

2 Rokopis *Bosnia Seraphica*

2.1 Datacija

Zbiranje gradiva za pisanje je nedvomno trajalo daljše obdobje, morda več let, samo pisanje pa približno tri leta. Na drugi uvodni strani je zapisano leto 1777, kar je gotovo leto začetka pisanja, na zadnji, 1209. strani pa je kot datum zaključka dela naveden 7. avgust 1778, a je pri datumu številka 78 prečrtana in nad njo napisano 80; popravek je naredil pisec sam (pisava je Fajdigova). Delo naj bi torej po eni različici trajalo dobro leto dni, a je glede na obseg in vsebinsko zahtevnost verjetnejša letnica 1780, kar pomeni, da je trajalo dobra tri leta. Fajdiga je pri vpisu za večino poglavij na koncu sam pripisal datum dokončanja, sledijo pa si takole: za prvi in drugi del ni podatka; opis ljubljanskega samostana 24. marca 1778; opis trsatskega samostana 19. decembra 1778; opis svetogorskega samostana 22. aprila 1779; opis novomeškega samostana 4. junija 1779; opis senjskega samostana 26. avgusta 1779; opis kamniškega samostana 20. septembra 1779; opis samostana sv. Lenarta v Gozdu 17. oktobra 1779; opis pazinskega samostana 13. novembra 1779; opis samoborskega samostana 23. novembra 1779; opis samostana Brdovec 4. decembra 1779; opis samostana v Klanjcu 21. decembra 1779; opis nazarskega samostana 26. januarja 1780; opis karlovškega samostana 9. aprila 1780; opis brežiškega samostana 22. maja 1780; opis samostana Jastrebarsko, 22. junija 1780; zapis dodatkov I–III 7. avgusta 1780; zapis Dodatka IV. 24. januarja 1817; zapis Dodatka V. – ni podatka. Zapisovalec dodatkov IV. in V. ni Fajdiga.

2.2 Naslov

Na prvi uvodni strani rokopisa je žig frančiškanske knjižnice v Ljubljani (*Bibliotheca P. P. Franciscanorum Ljubljana*) in zapis *Protocollum Provinciae Croatiae Carnioliae*, kar bi lahko prevedli kot *Prvi list popisa province Hrvaške Kranjske*.²⁰ Na drugem uvodnem listu je čez celo stran zapisan celotni naslov dela:²¹

Bosnia Seraphica seu Chronologico-Historica descriptio Provinciae Bosnae dein Bosnae Croatiae Nunc Provinciae S. Crucis Croatiae Carnioliae Ordinis Minorum S. Francisci strictioris observantiae nuncupatae in tres partes divisa In quarum prima Pertractantur ea, quae gesta sunt usque ad divisionem Provinciae in Provinciam Bosnam Argentinam, et Provinciam Bosnam Croatiam In secunda Discutitur status Provinciae Bosnae Croatiae post ejus divisionem usque ad moderna tempora In tertia Historiae singulorum extantium

20 ASFP, FAJDIGA, *Bosnia Seraphica* 1777, p. I.

21 ASFP, FAJDIGA, *Bosnia Seraphica* 1777, p. II.

texuntur Conventuum congesta a P. F. Mauro Faidiga ejusdem Ordinis et Provinciae Alumno. Anno 1777.

Bosna serafska ali Kronološko-zgodovinski opis province Bosne, nato Bosne Hrvaške, zdaj province svetega Križa Hrvaške Kranjske reda manjših bratov svetega Frančiška strožjega spolnjevanja imenovane, razdeljen na tri dele, v katerih prvem se obravnavajo dogodki vse do delitve province na provinco Bosno Srebrno in provinco Bosno Hrvaško, v drugem se razpravlja o stanju province Bosne Hrvaške po njeni delitvi vse do sodobnih časov, v tretjem so popisane zgodovine posameznih obstoječih samostanov, ki ga je zbral oče brat Maver Fajdiga, gojenec tega istega reda in province. Leta 1777.

V znanstveni in strokovni literaturi se delo navadno citira v okrajšani obliki kot *Bosnia Seraphica*. Pater Alfonz Furlan v svojem popisu navaja nekoliko drugačen naslov: *Bosnia franciscana h[oc]. e[est]. Chronicon Geographico-historicum de Provincia quondam Bosniae Croatiae, deinde Croatico-Carniolica S. Crucis; »Frančiškanska Bosna, to je geografsko-zgodovinska kronika o provinci nekoč Bosni Hrvaški, nato Hrvaško-kranjski svetega Križa«*.²²

2.3 Rokopis

Rokopis Fajdigovega zgodovinsko-kronikalnega dela, ki ga hrani arhiv Slovenske frančiškanske province sv. Križa, obsega:

- tri strani uvodnih zapisov;
- 1209 strani zgodovinskega besedila;
- 21 strani kazala;
- dve strani pozneje dodanega besedila (avtor ni Fajdiga) z naslovom *Pro memoria*, v katerem so na kratko povzeti in predstavljeni pomembnejši dogodki med letoma 1783 in 1817;
- pet strani poznejšega dodatka, v katerem so na kratko povzeti zgodovina reda in samostanov (avtor ni Fajdiga).

Rokopis tako obsega skupaj 1238 strani.

Listi so večjega formata, velikosti približno 327 × 212 mm, a ta variira od strani do strani. Papir je srednje kakovosti; na njem je precej drobnih pik in manjših madežev, ki večkrat povzročajo težave pri razbiranju ločil; včasih je težje ločiti pike in vejice, dvopičja in podpičja ter pike in dvopičja. Rokopis je napisan na obeh straneh; zaradi močnega črnila besedilo včasih preseva na drugo stran in mestoma otežuje branje. Rokopisno besedilo je pisano z enakomerno, enovito lepo pisavo; jezik osnovnega zapisa je latinščina, prepisi izvirnih dokumentov in listin pa so v

²² FURLAN 1926, p. 38.

jezikih izvirnikov: v latinščini, nemščini ali italijanščini. Kot je bilo običajno za rokopise tega obdobja, je na lihih straneh vedno nekaj praznega prostora na desni strani, na sodih straneh pa na levi za morebitne opombe in popravke.

Strani niso več številčene po foliantih (*retro – verso*), ampak z arabskimi številkami po vrstnem redu. Nekaj strani je bilo vključenih pozneje in ob vezavi rokopisnega materiala v kodeks niso bile razporejene v pravilnem zaporedju, zato jih je bilo treba urediti in uskladiti, da besedilo teče tako, kot si ga je Fajdiga zamislil za tiskano različico svojega dela. To je opaziti pri tistih straneh, ki so poleg številke označene tudi z malimi črkami (a, b, c). Fajdiga je pri pisanju označeval tudi tiskarske pole, ki jih je skupaj 51; vsaka tiskarska pola obsega približno 25 strani rokopisnega besedila, označene pa se s števili od N° 1. do N° 51.

Fajdiga je ob prepisu izvirnih dokumentov včasih prerisal tudi nekatere njihove okrasne dodatke; dve izvirni sličici, vzeti iz izvirnega rokopisa, sta vključeni na straneh 620 in 648.

V 19. stoletju je bilo delu dodano tudi imensko kazalo (*Index MS Chronico-rum P. M. Fajdigae*), ki obsega 378 strani manjšega formata; njegov sicer neznani avtor ga je začel – kot kaže zapis na prvi strani – pripravljati 19. januarja 1893, zaključil pa ga je v dobrem mesecu dni (24. februarja). Kot dodatek h kazalu je nameraval narediti tudi seznam znamenj, okrajšav in težko berljivih besed (*Additamentum. Signa, abbreviationes, verba difficiliter legibilia*), a namere ni uresničil.

Rokopisno gradivo prvotno ni bilo vezano, danes pa je vezano v kodeks in ima rjave usnjene platnice; vezano naj bi bilo – domnevno – v začetku 19. stoletja, vendar bo natančna datacija mogoča šele ob morebitni prevezavi, ko bo mogoče ugotoviti tudi materiale in način vezave ter tako morda tudi natančneje določiti knjigoveško delavnico ali celo knjigoveza. Dejstvo, da je besedilo vezano, je oteževalna okoliščina, ker se vezava na številnih mestih zajeda v rokopisno gradivo in otežkoča njegovo branje, saj so mestoma konci vrstic tako skriti in vključeni v vezavo, da jih ni mogoče prebrati, ampak lahko glede skritega besedila velikokrat zgolj sklepamo, včasih, a redko, pa ga ni mogoče razbrati in rekonstruirati.

2.4 Vsebina

Naslov nakazuje vsebinsko razdelitev rokopisa. Razdeljen je na tri dele (*partes*), vsak del je razdeljen na poglavja (*capita*), poglavja pa na paragrafe (*paragraphi*; §) in podparagrafe.

Prvi del (*pars prima*) orisuje zgodovino frančiškanov od njihovega prihoda v Bosno do razdelitve te province na Bosno Srebrno in Bosno Hrvaško, torej časovno obdobje približno od l. 1340 do 1513/1514.

Vsebina prvega dela (po Fajdigovem kazalu vsebine na koncu):

Prvi del

Vsebuje tisto, kar se je zgodilo do delitve province Bosne na Bosno Srebrno in Bosno Hrvaško; str. 1

- I. poglavje: O imenu, legi, rekah in rodovitnosti bosanskega kraljestva; str. 1
- §. I. O imenu bosanskega kraljestva; str. 1
 - §. II. O legi, mejah in rodovitnosti kraljestva Bosne; str. 2
 - §. III. O raznih menjavah kraljev in načinih vladanja; str. 5
 - §. IV. O zasedbi bosanskega kraljestva od turškega sultana Mehmeda II. in o verovanju ljudstva tega kraljestva; str. 7
- II. poglavje: O vstopu manjših bratov v kraljestvo Bosne, njihovem napredku in duhovnih prizadevanjih; str. 10
- §. I. O vstopu manjših bratov v bosansko kraljestvo; prav tam
 - §. II. O napredku in povečanju bratov v bosanskem kraljestvu; str. 13
 - §. III. O dušni vnemi in duhovnih prizadevanjih manjših bratov; str. 14
 - §. IV. O prvotnem povečanju bosanske province ali vikarije; str. 19
 - §. V. O številu nekdanjih samostanov; str. 24
- III. poglavje: O privilegijih, od papežev podeljenih bratom bosanske vikarije; str. 27
- §. I. O privilegijih, od papežev podeljenih bratom na splošno; prav tam
 - §. II. O privilegijih, od papežev podeljenih predstojnikom Vikarije Bosne; str. 34
 - §. III. O inkvizitorjih krivoverske sprevrženosti, ki so jih papeži uvedli v bosanskem kraljestvu; str. 41
 - §. IV. Poročila o preslavnih delih Jakoba iz Marke v bosanski vikariji; str. 48
- IV. poglavje: O različnih delitvah bosanske vikarije reda manjših bratov; str. 59
- V. poglavje: O načinu vodenja province vse do delitve te iste na Provincio Bosne Hrvaške in o njenih predstojnikih; str. 70
- §. I. O vodenju bosanske vikarije; prav tam
 - §. II. Seznam vikarjev Vikarije Bosne; str. 75
- VI. poglavje: O redovnikih, odlikujočih se po tem, da so sloveli po svetosti, in o tistih, ki so za vero v Kristusa prelili kri; str. 77

Drugi del (*pars secunda*) opisuje dogodke od omenjene razdelitve do časa, ko je Fajdiga pisal svoje delo, torej obdobje od l. 1513/1514 (tj. od razpada Vikarije Bosne na Vikarijo Bosno Srebrno, ki je vključevala kraje pod turško okupacijo, in Vikarijo Bosno Hrvaško, v katero so bila vključena vsa druga območja; obe sta postali provinci l. 1517) do l. 1777.

Vsebina drugega dela (po Fajdigovem kazalu vsebine na koncu):

Drugi del

O stanju Province Bosne Hrvaške po njeni oddelitvi od Province Bosne Srebrne na splošno; str. 78

- I. poglavje: O delitvi Province Bosne, o vzrokih delitve in dodeljenih ji samostanih; prav tam
- §. I. O letu delitve province, o vzrokih za njeno delitev in o pogojih [delitve]; prav tam
 - §. II. O samostanih Province Bosne Hrvaške, ki so ji po končani delitvi bili dodeljeni; str. 80

- II. poglavje: O različnih spremembah Province Bosne Hrvaške in o njenem modernem stanju; str. 85
- §. I. O različnih spremembah Province Bosne Hrvaške; prav tam
 - §. II. O stanju province v teh nemirnih časih; str. 87
 - §. III. O modernem stanju Province Bosne Hrvaške; str. 89
 - §. IV. O medsebojni oddaljenosti prej omenjenih samostanov; str. 91
 - §. V. O samostanih, ki so nekoč spadali k tej provinci, in krajih, kjer so razmišljali o gradnji novih; str. 93
- III. poglavje: O nacionalnih komisarijih; str. 95
- IV. poglavje: Lista provincialnih kapitljev in kongregacij in o na njih izvoljenih provincialih, kustosih in definitorjih od časa delitve province do današnjih dni; str. 97
- V. poglavje: O redovnikih, ki so se odlikovali po kreposti, pobožnosti in slovesu svetosti, ter o tistih, ki so za vero v Kristusa prelili kri; str. 122
- VI. poglavje: O literarnih piscih, ki so objavili natisnjena dela: str. 149
- VII. poglavje: O bratih, ki so bili iz te province določeni za obiske drugih, zunanjih provinc; str. 153
- VIII. poglavje: O bratih iz naše province, ki so bili izvoljeni za generalne definitorje; str. 156
- IX. poglavje: O apostolskih pridigarjih in cesarskih teologih; str. 162
- §. I. O apostolskih pridigarjih; prav tam
 - §. II. O cesarskih teologih; str. 163
- X. poglavje: O spodbujenem širjenju študijev in marljivem delu misijonarjev; str. 166
- §. I. O študijih, ki so cveteli v naši provinci; prav tam
 - §. II. O marljivem delu misionarjev; str. 170
- XI. poglavje: O bratih iz naše province, ki so se povzdignili do škofovskega dostojanstva; str. 171.
- XII. poglavje: O milostih, privilegijih, svoboščinah in izvzetjih, ki so jih cesarji, kralji in nadvojvode, prav tako pa tudi papeži podelili tej provinci; str. 179
- §. I. O milostih, privilegijih in izvzetjih, ki so jih cesarji, kralji in nadvojvode milostno podelili tej provinci; prav tam
 - §. II. O milostih, privilegijih in izvzetjih, ki so jih papeži podelili Provincii manjših bratov Bosni Hrvaški; str. 192.
- XIII. O reformi province in o spremembi njenega imena; str. 198
- § I. O uvedbi reforme v Provincio Bosne Hrvaške; prav tam.
 - § II. O spremembi imena; str. 203
- Seznam bratov, ki so umrli zunaj province ali zunaj samostanov; str. 209

Prva dva dela sta izrazito zgodovinska ter predstavljata redovno, cerkveno in politično zgodovino (splošen opis Bosne; turška okupacija; prihod manjših bratov v Bosno; njihovo širjenje in delovanje; manjšim bratom podeljeni privilegiji; delovanje sv. Jakoba iz Marke; delitev Vikarije Bosne; njeno vodenje; frančiškani, ki so umrli mučeniške smrti; razdelitev province Bosne in vzroki zanjo; samostani, njihovo zapiranje in ustanavljanje novih; spremembe znotraj province; pomembnejši

zgodovinski dogodki; upravitelji; redovni kapitlji; razmere med kristjani v Bosni; pomembnejši frančiškani (mučenci, teologi, pisci, posamezniki, ki so opravljali pomembnejše funkcije); misijonska dejavnost frančiškanov; podeljeni jim privilegiji, svoboščine in izjeme; umrli sobratje).

Prvi in drugi del obsegata 17 % celotnega dela.

Preostalih 83 % obsega tretji del (*pars tertia*), ki prinaša opise 15 samostanov, ki so bili v 18. stoletju vključeni v Hrvaško-kranjsko provinco sv. Križa reda reformiranih manjših bratov,²³ in sicer: Ljubljana (*conventus Labacensis*), Trsat (*conventus Tersactensis*), Sveta gora pri Gorici (*conventus B. V. Mariae Gratiarum in Monte Sancto*), Novo mesto (*conventus ad S. Leonardum confessorem Neostadii seu Rudolphswerti in Carniolia inferiori*), Senj (*Conventus ad S. Franciscum Segniae*), Kamnik (*Conventus ad S. Jacobum Apostolum Camnicii*), Sv. Lenart v Gozdu (*Conventus ad S. Leonardum Silvis*), Pazin (*Conventus ad B. V. Elisabet visitantem Pisini*), Samobor (*Conventus ad B. V. in Coelos Assumptam Samaborini*), Brdovec (*Conventus ad B. V. Elisabet visitantem Berdovicii*), Klanjec (*Conventus ad B. V. ab Angelo salutata Clanicii*), Nazarje (*Conventus ad B. V. Mariam Annuntiatam Nazarethi*), Karlovec (*Conventus ad sanctissimam Trinitatem Carlodadii*), Brežice (*Conventus ad Divum Antonium Patavinum Runae*) in Jastrebarsko (*Conventus ad D. Virginem in Coelos Assumptam Jaskae*).

Vsebina tretjega dela (po Fajdigovem kazalu vsebine na koncu):

Tretji del

O samostanih posebej

I. Ljubljanski samostan

I. poglavje: O vojvodini Kranjski; str. 215

§. I. O izvoru in starodavnosti Kranjske; prav tam

§. II. O stari marki Kranjski in njeni povzdignitvi v vojvodino; str. 217

§. III. O mejah, razsežnosti, rodovitnosti, rekah in drugih omembe vrednih stvarih vojvodine Kranjske; str. 220

II. poglavje: O prestolnici Kranjske ali o mestu Ljubljana; str. 224

§. I. O starodavnosti, izvoru in legi mesta Ljubljana; prav tam

§. II. O cerkvah, v Božjo čast zgrajenih v mestu in zunaj njega; str. 227

III. poglavje: O prihodu manjših bratov v Ljubljano, o gradnji samostana in njegovih različnih prebivalcih; str. 232

§. I. O prihodu patrov frančiškanov v mesto Ljubljana in o času gradnje samostana; prav tam

§. II. O selitvi konventualcev in uvedbi observantov v ljubljanski samostan; str. 235

§. III. O odstopitvi in predaji ljubljanskega samostana Provinci Bosni Hrvaški reda manjših bratov observantov; str. 259

§. IV. O uvedbi patrov Družbe Jezusove v ljubljanski samostan reda manjših bratov; str. 262

23 ŠKOFELJANEC 2000, p. 52.

- §. V. O ponovni vrnitvi ljubljanskega samostana manjšim bratom Province Bosne Hrvaške in o burnih dogodkih, ki so jih tej povzročili patri Province Avstrije; str. 264
- IV. poglavje: O ustanovah, miloščinah in milostih tako starih kot tudi sodobnih, ki so jih za ljubljanski samostan ustanovili in mu jih podelili cesarji, nadvojvode in drugi dobrotniki; str. 268
- §. I. O starih ustanovah, ustanovljenih za ta samostan; prav tam
- §. II. O ustanovah, milostih in miloščinah, ki jih samostan uživa še danes; str. 279
- V. poglavje: O znatnih razširitvah in popravilih ljubljanskega samostana; str. 291
- VI. poglavje: O izgradnji cerkve, kapel, oltarjev, o relikvijah, kriptah, nagrobnih napisih in družinah, ki so tu pokopane, ter o znanih osebah, pokopanih v tej cerkvi; str. 300
- §. I. O ustanovitvi cerkve ter izgradnji kapel in oltarjev; prav tam
- §. II. O svetih relikvijah, hranjenih v tej cerkvi; str. 307
- §. III. O kriptah, nagrobnih napisih in družinah, ki imajo lasten grob v naši cerkvi; str. 311
- §. IV. Navedba znanih oseb, pokopanih v tej cerkvi; str. 317
- VII. poglavje: O bratovščinah in drugih izkazih čaščenja, navadno vzpostavljenih v tej cerkvi; str. 328
- §. I. O bratovščini Blažene Device Marije svetega škapulirja ali o karmelski bratovščini; prav tam
- §. II. O bratovščini sv. Antona Padovanskega; str. 332
- §. III. O nadbratovščini nosilcev pasu našega sv. očeta Frančiška; str. 334
- §. IV. O križevem potu in drugih izkazih pobožnosti, ustanovljenih v tej cerkvi; str. 344
- VIII. poglavje: O dušnih naporih, ki jih bratje vlagajo zunaj lastne cerkve in samostana; str. 352
- §. I. O oficiaturi trdnjave ali ljubljanskega gradu; prav tam
- §. II. O katehezi v cesarski bolnišnici; str. 360
- §. III. O poučevanju sirot in teh, ki so nahajajo v kaznilnici, ter o drugih dušnih prizadevanjih; str. 365
- IX. poglavje: Seznam bratov (za katere je bilo mogoče izvedeti), ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 368.
- X. poglavje: Lista patrov gvardijanov od časa observance (za katere je bilo mogoče izvedeti) tega ljubljanskega samostana; str. 375

II. Trsatski samostan

- I. poglavje: O kraljestvu Dalmacije; str. 383
- II. poglavje: O mestu Reka sv. Vida in o trsatskem ozemlju; str. 385
- III. poglavje: O prihodu nazaretske hiše iz Galileje na Trsat in njenem odhodu od tam v Loreto; str. 388
- §. I. Izvor in odličnost blage nazaretske hiše; prav tam
- §. II. O čudežnem prenosu blage hiše Blažene Device Marije iz mesta Nazaret na trsatski grič; str. 390

- §. III. O odhodu blage hiše s Trsata v Recanati in od tam v Loreto ter o sodobni podobi; str. 393
- §. IV. Utemeljitev in avtoritete potrjujejo, da je bila nazaretska hiša čudežno prenesena najprej iz Palestine na Trsat in od tam v Italijo; str. 396
- IV. poglavje: O gradnji cerkve in samostana ter uvedbi manjših bratov; str. 400
- V. poglavje: O drugih frankopanskih ustanovah, o konfirmacijah rimskih cesarjev, kraljev Ogrske in razporejenih papežev ter o družini Frankopan; str. 405
 - §. I. O nadaljnjih ustanovah grofov Frankopan, vzpostavljenih za trsatsko cerkev Blažene Device Marije; prav tam
 - §. II. Diplome ogrskih kraljev in cesarjev, ki zadevajo ustanovne dobrine; str. 413
 - §. III. Razporejenja papežev glede ustanovnih dobrin; str. 421
 - §. IV. O hvalnicah zelo stare in slovite rodovine Frankopan; str. 428
- VI. poglavje: O ločeno pridobljenih ustanovah; str. 441
 - §. I. O trsatskem ozemlju; prav tam
 - §. II. O mlinu in ribolovu na reki Reka in na morju; str. 449
 - §. III. O prehodu ali mostu nad reko Reko in hiši pri Brajdi; str. 437
 - §. IV. O miloščini 40 goldinarjev nemške valute iz reške carinarnice, ki se navadno vsako leto izplačajo samostanu; str. 468
 - §. V. O vinogradih, ki ležita na območju Trsata, običajno imenovanih Velika Brajda in Mala Brajda; str. 472
 - §. VI. O pristavah Grišane in Kotor, ki ležita v vinodolskem okrožju; str. 478
 - §. VII. O miloščini za trsatski samostan, ki jo je v svojih gradovih Bakar, Bribir, Novi, Otočac, Okić in Kostajnica utemeljil Martin Frankopan; str. 494
 - §. VIII. O zakladu trsatske cerkve; str. 498
- VII. poglavje: O povečavah in znatnih popravah samostana in cerkve, o oltarjih, o njihovih posvetitvah in napisih, o znanih možeh, pokopanih v tej cerkvi, in njihovih nagrobnih napisih ter o zraven ležečem pokopališču, prav tako pa tudi o kapelah in stopnicah; str. 503
 - §. I. O gradnji in povečavi samostana; prav tam
 - §. II. O postavitvi cerkve in njeni povečavi; str. 507
 - §. III. O oltarjih, njihovih posvetitvah in napisih; str. 510
 - §. IV. O znanih možeh, pokopanih v tej cerkvi, in njihovih nagrobnih napisih; str. 516
 - §. V. O pokopališču, ki leži pred durmi cerkve, o obredih in navadah pokopavanja; str. 522
 - §. VI. O stopnicah in kapelah, ki so jih zgradili; str. 531
- VIII. poglavje: O privilegijih, milostih in odpustkih, ki so jih papeži podelili trsatski cerkvi; str. 533.
- IX. poglavje: O milosti in čudežih, prejetih po posredovanju Blažene Device Marije, o stekanju ljudstva ter o relikvijah, ki jih hranijo v tej trsatski cerkvi; str. 538
 - §. I. O milostih in čudežih, ki so jih po posredovanju trsatske Blažene Device Marije prejeli različni Marijini varovanci; prav tam
 - §. II. O tujcih, ki se tako zaradi obljube kot tudi zaradi zaobljube stekajo k trsatski Mariji; str. 545

- §. III. O svetih relikvijah, ki jih hranijo v tej cerkvi, in posvetilnih darovih, danih zaradi obljube; str. 548
- X. poglavje: O slovesnem kronanju trsatske Božje Matere; str. 551
- §. I. O izvoru slovesnega kronanja svetih podob Blažene Device Marije na zemlji in o pospeševalcu kronanja trsatske Device; prav tam
- §. II. O možnosti slovesnega kronanja trsatske Device; str. 553
- §. III. O pripravi pred izvedbo kronanja tako v cerkvi kot tudi zunaj nje; str. 561
- §. IV. O prvem dnevu svetega tridnevja kronane trsatske Device; str. 575
- §. V. O drugem dnevu svetega tridnevja kronane trsatske Device; str. 578
- §. VI. O tretjem dnevu svetega tridnevja kronane trsatske Device in zaključku pobožnosti; str. 585.
- XI. poglavje: Seznam bratov (za katere je bilo mogoče izvesti), ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 589
- XII. poglavje: Lista patrov gvardijanov (za katere je bilo mogoče izvesti) tega trsatskega samostana; str. 593

III. SAMOSTAN Blažene Device Milosti na Sveti gori

- I. poglavje: O grofiji Goriški; str. 599
- II. poglavje: O izvoru in razvoju cerkve Blažene Device Marije na Sveti gori; str. 603
- §. I. O čudežnem prikazovanju Blažene Device Marije; str. 603
- §. II. O gradnji in posvetitvi cerkve; str. 606
- III. poglavje: O predaji svetogorske cerkve Blažene Device Marije manjšim bratom sv. Frančiška regularnega spolnjevanja province Bosne Hrvaške in gradnji samostana; str. 611
- §. I. O uvedbi manjših bratov na Sveto goro; str. 611
- §. II. O gradnji prvega samostana; str. 616
- §. III. O modernem samostanu; str. 618
- §. IV. O hospicu za tujce, ki spada k samostanu; str. 621
- IV. poglavje: O milostih in privilegijih, ki so jih rimski cesarji in avstrijski nadvojvode preblando podelili manjšim bratom svetogorskega samostana; str. 623
- §. I. O beneficijih, splošno podeljenih temu samostanu; prav tam
- §. II. O možnosti sečnje drv v cesarskih gozdovih; str. 627
- §. III. O deputatu za gozdove, milostno podeljenem samostanu; str. 632
- §. IV. O cesarski naravnosti glede krčmarjev na Sveti gori; str. 635
- V. poglavje: O posestvu Privik in njemu pripadajočih košnih površinah; str. 639
- VI. poglavje: O modernem stanju cerkve, njenih oltarjih, njihovih posvetitvah in nagrobnih napisih; str. 649
- §. I. O zvoniku in zvonovih ter drugih cerkvenih pritiklinah; str. 649
- §. II. O oltarjih, postavljenih v baziliko kmalu po začetku cerkve, in velikem oltarju preslavne Device Marije; str. 653
- §. III. O drugih oltarjih cerkve; str. 657
- §. IV. O kriptah in njihovih napisih; str. 661
- VII. poglavje: O bratovščinah, vzpostavljenih v tej svetogorski baziliki, in drugih privilegijih papežev, patriarhov in nadškofov, podeljenih tej cerkvi; str. 663
- §. I. O bratovščinah, vzpostavljenih v tej cerkvi; prav tam

- §. II. O drugih milostih, odpustkih in privilegijih, ki so jih papeži in nadškofi podelili tej cerkvi; str. 672
- VIII. poglavje: O storjenih čudežih in prejetih milostih na tej Sveti gori po posredovanju Blažene Device Marije, prav tako pa tudi o množičnem stekanju ljudstev, ki prihajajo k temu izviru milosti; str. 675
- IX. poglavje: O slovesnem kronanju svetogorske Božje Matere; str. 682
- § I. O možnosti kronanja svetogorske podobe Blažene Device Marije z zlatima kronama; prav tam
- §. II. O vnaprej pripravljeni opremi celotne cerkve za slovesno kronanje svete Božje Porodnice; str. 688
- §. III. O slovesni osmini kronanja Preblazene Device Marije svetogorske; str. 708
- X. poglavje: O jubilejnem letu ali o dvestoletnici prikazovanja preslavne Device Marije; str. 715
- XI. poglavje: O dovolitvi oficija in maše v čast prikazanja ali kronanja ali praznovanja svetogorske svete Device Marije; str. 724
- XII. poglavje: Seznam bratov (za katere je bilo mogoče izvedeti), ki so v tem samostanu ali v solkanskem hospicu pobožno umrli v Gospodu; str. 732
- XIII. poglavje: Lista patrov gvardijanov tega svetogorskega samostana, za katere je bilo mogoče izvedeti; str. 736

IV. SAMOSTAN pri sv. Lenartu v NOvem MESTU

- I. poglavje: O mestu Rudolfovo; str. 739
- II. poglavje: O uvedbi manjših bratov v Novo mesto ali Rudolfovo; str. 742
- §. I. O priložnosti in vzroku za gradnjo samostana v Novem mestu za manjše brate svetega Frančiška; prav tam
- §. II. O resnični uvedbi manjših bratov v Novo mesto; str. 744
- §. III. O gradnji samostana in različnih povečavah ter obnovah; str. 751
- §. IV. O nekaterih ustanovah, vzpostavljenih iz naklonjenosti do tega samostana; str. 754
- §. V. O nekaterih burnih pripetljajih, povzročenih bratom tega samostana; str. 758
- III. poglavje: O Cesarsko-kraljevi gimnaziji, ustanovljeni v mestu Rudolfovo; str. 764
- IV. poglavje: O modernem stanju cerkve, o njeni posvetitvi, o oltarjih in njihovih posvetitvah, o bratovščinah, ustanovljenih v njej, ter o drugih izkazih pobožnosti, ki se navadno opravljajo v njej; str. 777
- §. I. O sodobni cerkvi in njeni posvetitvi ter o bratovščinah, ustanovljenih v njej, in drugih izkazih pobožnosti; prav tam
- §. II. O oltarjih, njihovih ustanovitvah, obnovah in posvetitvah; str. 779
- V. poglavje: O grobovih, nagrobnih napisih in znanih možeh, pokopanih v tej cerkvi; str. 783
- §. I. O nagrobnih napisih in kriptah; prav tam
- §. II. O znanih osebah, pokopanih v tej cerkvi; str. 786
- VI. poglavje: Seznam bratov (za katere je bilo mogoče izvedeti), ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 788
- VII. poglavje: Lista patrov gvardijanov tega svetogorskega samostana, za katere je bilo mogoče izvedeti; str. 791

V. SAMOSTAN pri svetem Frančišku v SENJU

- I. poglavje: O mestu Senj; str. 795
- II. poglavje: O gradnji prvega senjskega samostana in njegovih ustanovah; str. 799
 - §. I. O postavitvi senjskega samostana zunaj zidu; prav tam
 - §. II. O ustanovah, nekoč vzpostavljenih za ta samostan; str. 802
 - §. III. O milostih in beneficijah, ki so jih kralji Ogrske in pozneje avstrijski dvor blagohotno podelili temu samostanu; str. 806
 - §. IV. O drugih ustanovah in volilih, nekoč vzpostavljenih za ta samostan; str. 812
- III. poglavje: O porušenju samostana zunaj mesta in postavitvi novega znotraj obzidja ter njegovih različnih obnovah; str. 819
 - §. I. O prestavitvi bratov v mesto; prav tam
 - §. II. O različnih obnovah samostana; str. 825
- IV. poglavje: O cerkvi, njeni posvetitvi, o oltarjih in njihovih ustanoviteljih, o nagrobnih napisih, o znanih možeh, pokopanih v njej, ter o bratovščinah; str. 829
 - §. I. O stari in o sodobni cerkvi ter njeni posvetitvi; prav tam.
 - §. II. O oltarjih senjske cerkve in njihovih ustanoviteljih ter posvetitvah; str. 831
 - §. III. O nagrobnih napisih in znanih možeh, pokopanih v tej cerkvi; str. 832
 - §. IV. O bratovščinah, ustanovljenih v tej cerkvi; str. 835
- V. poglavje: Seznam bratov (za katere je bilo mogoče izvedeti), ki so umrli v senjskem samostanu; str. 836
- VI. poglavje: Lista patrov gvardijanov, za katere je bilo mogoče izvedeti iz virov; str. 839

VI. SAMOSTAN pri svetem Jakobu apostolu v KAMNIKU

- I. poglavje: O mestu Kamnik; str. 843
- II. poglavje: O prvi uvedbi manjših bratov v kamniški samostan in o zapustitvi samostana; str. 844
 - §. I. O gradnji samostana manjših bratov; prav tam
 - §. II. O odhodu patrov observantov Province Avstrije iz kamniškega samostana; str. 847
- III. poglavje: O uvedbi patrov observantov Province Bosne Hrvaške v kamniški samostan ter o njegovem popravilu in ponovni izgradnji; str. 850
 - §. I. O uvedbi manjših bratov v kamniški samostan; prav tam
 - §. II. O popravilu in ponovni izgradnji samostana; str. 855
- IV. poglavje: O sečnji lesa v Bistrici in popravilu strehe; str. 865
 - §. I. O sečnji lesa v bistriških gozdovih; prav tam
 - §. II. O obvezi mesta za popravljanje in ohranjanje dobrega stanja stavbe kamniškega samostana; str. 868
- V. poglavje: O gradnji in posvetitvi cerkve, o relikvijah, hranjenih v njej, o znanih možeh, pokopanih v njej, o bratovščinah in drugih izkazih pobožnosti; str. 873
 - §. I. O cerkvi, oltarjih in njihovi posvetitvi; prav tam
 - §. II. O relikvijah, s katerimi se ponaša okrašena cerkev; str. 876
 - §. III. O znanih možeh, pokopanih v kamniški cerkvi reda manjših bratov; str. 880
 - §. IV. O bratovščinah in drugih dušnih dejavnostih; str. 882

- VI. poglavje: Seznam bratov (za katere se je izvedelo), ki so v tem kamniškem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 886
- VII. poglavje: Lista patrov gvardijanov (za katere je bilo mogoče izvesti) kamniškega samostana; str. 888

VII. SAMOSTAN pri svetem Lenartu v Gozdu

- I. poglavje: O kraljestvu Hrvaške; str. 891
- II. poglavje: O prikazanju sv. Lenarta ter o gradnji in ponovni izgradnji samostana; str. 895
- III. poglavje: O različnih ustanovah, vzpostavljenih za ta samostan; str. 897
- §. I. O ustanovi, ki jo je za ta samostan vzpostavila slavna družina Erdödy; prav tam
- §. II. O najemnikih, vinogradih in drugih izrabah nepremičnin, nekoč voljenih samostanu; str. 903
- §. III. O rudarski kaplaniji; str. 905
- IV. poglavje: O gradnji cerkve in oltarjev ter o njihovi posvetitvi; o bratovščini in drugih dušnih dejavnostih, pa tudi o svetih relikvijah svetnikov; str. 907
- §. I. O izgradnji cerkve in oltarjev ter o njihovi posvetitvi; str. 908
- §. II. O bratovščini Blažene Device Marije brezmadežno spočete in drugih izkazih duhovnosti ter relikvijah; str. 909
- V. poglavje: Seznam bratov (za katere smo izvedeli), ki so umrli v tem samostanu svetega Lenarta; str. 913
- VI. poglavje: Lista patrov gvardijanov (za katere je bilo mogoče izvesti) samostana svetega Lenarta v Gozdu; str. 915

VIII. SAMOSTAN Marijinega obiskanja (pri Blaženi Devici obiskanja Elizabete) v PAZINU

- I. poglavje: O Istri in mestu Pazin; str. 918
- II. poglavje: O gradnji samostana v mestu Pazin za manjše brate in o njegovi obnovi; str. 921
- III. poglavje: O travnikih, košnih površinah in zemljiščih, nekoč voljenih samostanu, ter o vrtu znotraj samostanskega obzidja; str. 924
- IV. poglavje: O kaplaniji na gradu in v Gologorici, o volilu nadvojvode Karla in o sečnji lesa; str. 927
- V. poglavje: O hiši v Žminju in o gradnji hospica v Rašporju; str. 929
- VI. poglavje: O gradnji cerkve, o postavitvi oltarjev in njihovi posvetitvi, o kriptah in pokopališču, o bratovščinah in drugih izkazih pobožnosti; str. 932
- §. I. O gradnji cerkve, o postavitvi oltarjev in njihovi posvetitvi; prav tam
- §. II. O kriptah in pazinskem pokopališču; str. 936
- §. III. O bratovščinah, svetih relikvijah in drugih izkazih pobožnosti; str. 937
- VII. poglavje: Seznam bratov, za katere se je izvedelo, ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 939
- VIII. poglavje: Lista patrov gvardijanov (za katere je bilo mogoče izvesti) pazinskega samostana; str. 942

IX. SAMOSTAN pri Blaženi Devici Vnebovzeti v SAMOBORJU

- I. poglavje: O mestu Samobor, o stari cerkvi in njeni izročitvi manjšim bratom; str. 945
- II. poglavje: O gradnji samostana in njegovih vidnejših popravilih; str. 948
- III. poglavje: O starih in sodobnih ustanovah; str. 953
- IV. poglavje: O sodobni cerkvi, njenih oltarjih in o njihovi posvetitvi, o svetih relikvijah, pa tudi o bratovščinah in drugih izkazih pobožnosti; str. 958
 - §. I. O sodobni cerkvi, njenih oltarjih in posvetitvi ter o svetih relikvijah; prav tam
 - §. II. O bratovščinah in drugih izkazih pobožnosti; str. 960
- V. poglavje: Seznam bratov (o katerih vedenje je prišlo do nas), ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 964
- VI. poglavje: Lista patrov gvardijanov (za katere je bilo mogoče izvesti) samoborskega samostana; str. 967

X. SAMOSTAN Marijinega obiskanja (pri Blaženi Devici obiskanja Elizabete) v BRDOVCU

- I. poglavje: O kraljestvu Slavonije; str. 970.
- II. poglavje: O gradnji in ponovni graditvi samostana ter nekaterih ustanovah; str. 972
 - §. I. O gradnji in ponovni gradnji samostana; prav tam
 - §. II. O nekaterih ustanovah tega samostana; str. 974
- III. poglavje: O cerkvi, njenih oltarjih in njihovi posvetitvi, pa tudi o bratovščinah in drugih izkazih pobožnosti; str. 977
 - §. I. O cerkvi, njenih oltarjih in njihovi posvetitvi; prav tam
 - §. II. O bratovščinah in drugih izkazih pobožnosti; str. 981
- IV. poglavje: Seznam bratov (za katere je bilo mogoče izvesti), ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 986
- V. poglavje: Lista patrov predstojnikov in gvardijanov (za katere je bilo mogoče izvesti) brdovškega samostana; str. 989

XI. SAMOSTAN pri Blaženi Devici angelovega oznanjenja v KLANJCU

- I. poglavje: O kraju Klanjec, o gradnji samostana in njegovih popravilih; str. 992.
- II. poglavje: O starih in sodobnih ustanovah, vzpostavljenih za samostan, ter o sečnji lesa; str. 995
- III. poglavje: O cerkvi, njenih oltarjih in njihovi posvetitvi, o kriptah in znanih možeh, pokopanih v tej cerkvi, ter njihovih nagrobnih napisih, o kapeli sv. Lucije, o pokopališču in zvonovih, o svetem Antonu, njegovi bratovščini in drugih izkazih pobožnosti; str. 1000
 - §. I. O cerkvi, njenih oltarjih in njihovi posvetitvi; prav tam
 - §. II. O znanih možeh, pokopanih v tej cerkvi, in njihovih nagrobnih napisih; 1002
 - §. III. O pokopališču, kapeli sv. Lucije in zvonovih, ki so povezani z meščani; str. 1006
 - §. IV. O sv. Antonu Padovanskem, ki se blešči od znamenj in čudežev, o njegovi bratovščini ter drugih izkazih pobožnosti; str. 1010

IV. poglavje: Seznam bratov, ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 1016

V. poglavje: Lista patrov predstojnikov in gvardijanov samostana Klanjec; str. 1019

XII. SAMOSTAN pri Blaženi Devici Mariji angelovega oznanjenja v NAZARJAH

I. poglavje: O vojvodini Štajerski; str. 1022

II. poglavje: O prvi gradnji kapele in njeni podaritvi manjšim bratom observantom Province Bosne Hrvaške; str. 1026

§. I. O gradnji loretske kapele; prav tam

§. II. O podaritvi nazarske cerkve ali kapele manjšim bratom observantom Province Bosne Hrvaške in o gradnji samostana; str. 1028

III. poglavje: O raznih ustanovah, vzpostavljenih za samostan in nazarsko cerkev; str. 1038

§. I. O škofovskih ustanovah; prav tam

§. II. O posestvu, imenovanem Hansitschenhoff, in o zemljiščih, ki jih je samostanu podaril g. Hörner; str. 1040

IV. poglavje: O poskusu ločitve nazarskega samostana od Province Bosne Hrvaške in združitve s Provinco Avstrije; str. 1044

V. poglavje: O gradnji cerkve, o njenih oltarjih in njihovi posvetitvi, o bratovščinah, relikvijah in drugih izkazih pobožnosti; str. 1051

§. I. O gradnji cerkve, o njeni posvetitvi in njenih oltarjih; prav tam

§. II. O bratovščinah, svetih relikvijah in drugih izkazih pobožnosti; str. 1057

VI. poglavje: Seznam bratov, ki v nazarskem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 1059

VII. poglavje: Lista patrov gvardijanov nazarskega samostana; str. 1062

XIII. SAMOSTAN pri Presveti Trojici v KARLOVCU

I. poglavje: O utrdbi in mestu Karlovec; str. 1065

II. poglavje: O uvedbi manjših bratov v utrdbo Karlovec in o izročitvi župnijske cerkve njim; str. 1068

III. poglavje: O gradnji, obnovi in različnih spremembah samostana; str. 1076

IV. poglavje: O duhovniških pristojbinah; str. 1081

V. poglavje: O vojaški kaplaniji; str. 1084

VI. poglavje: O kapeli sv. Jožefa; str. 1090

VII. poglavje: O šolah in uvedbi patrov piaristov v utrdbo Karlovec; str. 1094

VIII. poglavje: O cerkvi, oltarjih, o kriptah in nagrobnih napisih ter kapelah zunaj utrdbe; str. 1099

§. I. O cerkvi in oltarjih; prav tam

§. II. O kriptah in nagrobnih napisih; str. 1100

§. III. O cerkvah in kapelah zunaj utrdbe; str. 1103

IX. poglavje: O bratovščinah; str. 1104

§. I. O bratovščinah, na splošno ustanovljenih za vse vernike; prav tam

§. II. O bratovščini, ustanovljeni s posebnim namenom, o svetih relikvijah in drugih izkazih pobožnosti; str. 1112

- X. poglavje: Seznam bratov, v tem samostanu pobožno umrlih v Gospodu; str. 1112
 XI. poglavje: [Lista] vseh patrov gvardijanov tega karlovškega samostana; str. 1117

XIV. SAMOSTAN pri svetem Antonu Padovanskem v BREŽICAH

- I. poglavje: O uvedbi manjših bratov v brežiški samostan; str. 1119
 II. poglavje: O dokončanju gradnje samostana in cerkve in o zagotovitvi njegove stalne preskrbe; str. 1125
 III. poglavje: O drugih ustanovah, vzpostavljenih za ta samostan, o donacijah in njegovih obnovah; str. 1132
 IV. poglavje: O cerkvi, oltarjih, o nagrobnih napisih, bratovščinah in svetih relikvijah ter drugih izkazih pobožnosti; str. 1136
 §. I. O cerkvi in njenih oltarjih; prav tam
 §. II. O nagrobnih napisih in bratovščinah; str. 1138
 §. III. O svetih relikvijah in drugih izkazih pobožnosti; str. 1140
 V. poglavje: Seznam patrov in bratov, ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 1143
 VI. poglavje: Lista patrov predstojnikov in gvardijanov brežiškega samostana; str. 1146

XV. SAMOSTAN pri sveti Devici Vnebovzeti v JASTREBARSKEM

- I. poglavje: O uvedbi manjših bratov v kraj Jastrebarsko; str. 1149
 II. poglavje: O različnih ustanovah, ki so jih razni pobožni dobrotniki ustanovili za samostan Jastrebarsko; str. 1151
 III. poglavje: O gradnji in različnih obnovah jastrebarskega samostana; str. 1156
 IV. poglavje: O cerkvi, oltarjih, kriptah, bratovščinah in drugih izkazih pobožnosti; str. 1161
 §. I. O cerkvi in oltarjih ter njihovi posvetitvi, pa tudi o ustanovah za cerkev; prav tam
 §. II. O kriptah, tu pokopanih znanih možeh, o bratovščinah in drugih izkazih pobožnosti; str. 1163
 V. poglavje: Seznam patrov in bratov (za katere je bilo mogoče izvedeti), ki so v tem samostanu pobožno umrli v Gospodu; str. 1167
 VI. poglavje: Lista patrov predstojnikov in gvardijanov (za katere je bilo mogoče izvedeti) jastrebarskega samostana; str. 1171

Razdelitev vsebine je enaka kot v prvih dveh delih, le da se posamezni paragrafi delijo še na podparagrafe. Opisi samostanov pa niso le zgodovinski orisi, ampak gre za prave zgodovinske, zemljepisne, kulturne, umetnostnozgodovinske, etnografske in biografske predstavitve, zanimive za širok krog strokovnjakov in bralstva. Vse opise povezuje dejstvo, da so narejeni po dokaj enotnem vzorcu. Primer: povzetek vsebin iz predstavitve ljubljanskega samostana:

- a) opis dežele, v kateri je samostan (v primeru ljubljanskega Kranjske), njena zgodovina od antike do nastanka vojvodine ter njene geografske lastnosti (meje, obseg, rodovitnost, reke ...);
- b) opis najpomembnejšega mesta dežele (v primeru Kranjske Ljubljane), oris njegove zgodovine od antike naprej, lega in lastnosti, cerkve v mestu in zunaj njega;

- c) prihod frančiškanov;
- č) gradnja samostana;
- d) zgodovina samostana, spremembe (prehajanje iz rok v roke različnih redov);
- e) miloščine, ustanove, darovi dobrotnikov;
- f) spremembe v samostanu: obnove, predelave, širitve;
- g) opis cerkve, kapel, oltarjev, relikvij, kript, napisov in v cerkvah pokopanih znanih oseb;
- h) bratovščine, posvetitve, obredi;
- i) posvetna dejavnost frančiškanov: delovanje v bolnišnici, hiralnici, sirotišnici ...

Vsi opisi samostanov, brez izjeme, pa imajo na koncu:

- seznam umrlih samostanskih bratov (*Catalogus Patrum, et Fratrum in hoc Conventu pie in Domino defunctorum*) in
- pregled vseh samostanskih predstojnikov (*Elenchus Patrum Guardianorum*).

Vključene vsebine so odvisne od pomena samostana, njegovih posebnosti in znamenitosti; opisi pomembnejših samostanov so obsežnejši in natančnejši, pri manjših in manj pomembnih so posamezna poglavja tudi izpuščena. Najobsežnejši so opisi samostana na Trsatu (215 strani), samostana na Sveti gori pri Gorici (139 strani) in samostana v Ljubljani (167 strani), slednjega kot osrednjega samostana province, prvih dveh pa zato, ker sta bili tamkajšnji cerkvi tudi pomembni romarski središči.

Kot skupno dopolnilo k predstavitvam samostanov so na koncu še trije dodatki, ki opisujejo hospice in samostane redovnic:

DODATKI

O hospicijih in samostanih redovnic

Dodatek I.

O lovranskem hospicu

Edino poglavje, v katerem so na kratko predstavljene spremembe tega hospica; str. 1175

Dodatek II.

O solkanskem hospicu

I. poglavje: O vasi Solkan ter o izvoru in razvoju redovnega hospica; str. 1183

II. poglavje: O spremembah hospica in njegovih vidnejših povečanjih; str. 1191

III. poglavje: O javni cerkvi sv. Antona Padovanskega, ki stoji ob solkanskem hospicu; str. 1195

Dodatek III.

O samostanih redovnic

I. poglavje: O samostanu klaris v Mekinjah; str. 1200

II. poglavje: O drugih samostanih, na katere so imeli patri fračiškani vpliv; str. 1207

Pozneje sta sicer neznana pisca rokopis dopolnila še z dvema dodatkom:

- a) **[Dodatek IV.]** z naslovom »V spomin« (*Pro memoria*), v katerem je na dveh straneh zbran kratek popis dogodkov med letoma 1783 in 1817 (zapisi so bili narejeni 24. januarja 1817 v samostanu v Kamniku). Avtor četrtega dodatka ni znan, nedvomno pa je – na to je mogoče sklepati po pisavi – eden od pregledovalcev in dopolnjevalcev Fajdigovega dela, ker na več mestih najdemo njegova dopolnila zlasti pri seznamih gvardijanov.
- b) **[Dodatek V.]**, v katerem je neznani pisec zbral bistvene osnovne podatke iz zgodovine tako reda kot tudi posameznih samostanov od njihove ustanovitve naprej: Provinca na splošno; Ljubljanski samostan l. 1233; Trsatski samostan l. 1453; Svetogorski samostan l. [1565]; Novomeški samostan l. 1472; Senjski samostan ok. 1272; Kamniški samostan l. 1494; Samostan sv. Lenarta v Gozdu l. 1531; Pazinski samostan l. [1481]; Samoborski samostan l. 1618; Samostan Brdovec l. 1517; Samostan Klanjec l. 1630; Samostan Nazarje l. 1639; Samostan Karlovec l. 1658; Brežiški samostan l. 1659; Samostan Jastrebarsko: Dodatki: O hospicijih in samostanih redovnic.

2.5 Avtorske in uredniške pripombe

Pripombe k svojemu rokopisu je sproti in ob pregledu dopisoval že sam Fajdiga, za njima pa sta razne pripombe dopisovala še vsaj dva pregledovalca, od teh eden Slovenec, drug pa Hrvat, pri čemer je bil zlasti slednji do Fajdige zelo kritičen. Sproti so dopisane tudi uredniške pripombe, ki opozarjajo na napake, morebitne posebnosti, pa tudi nedoslednosti; nastajale so sproti ob pregledu besedilu in upoštevanju opomb, dopisanih ob robu. Nekateri podatki o frančiškanih, ki jih ni bilo mogoče razbrati zaradi razlitega črnila ali zato, ker se vezava zajeda v besedilo, so preverjeni in upoštevanji po Nekrologiju slovenskih frančiškanov.

Opombe, ki so jih dopisovali sam Fajdiga in njegovi pregledovalci, prinašajo:

- manjša vsebinska dopolnila in pojasnila k besedilu;
- dopise in popravke imen ter dopolnjene zapise imen (npr. slovenska različica priimka Žagar nad latinsko Sagar; priimek Kaschuttnig pozneje z drugo pisavo popravljen v Kažutić, ki je postavljen v oklepaj, zraven pa je pripisano Košutnik z vprašajem; Mariaschitz pozneje z drugo pisavo popravljen v Mariašić; zapis o p. Filemonu dopolnjen s priimkom Sauritsch; različica priimka Živković pozneje z drugo pisavo dopisana nad Siukovich itd.); včasih je ob latinskih oz. polatinjenih oblikah imen dodana tudi hrvaška oblika;
- popravke datumov in letnic;
- včasih smiselna dopolnila, ki natančneje osvetljujejo besedilo (podatki o krajih, osebah, dogodkih);
- Fajdigove lastne popravke (kljub temu včasih ostane napaka, ki jo Fajdiga povzame po upoštevanem izvirniku, npr. *prosecuti estis* nam. *prosecuti estis*);
- prečrtane nekatere dele besedila, ki ga je prečrtal bodisi že sam Fajdiga ali pa poznejši pregledovalec (včasih je prečrtana beseda, besedna zveza, vrstica, tudi daljši odseki), pogosto prečrtani deli besedila niso berljivi;

- popravke Fajdigovih navedb;
- opozorila na nepopolno besedilo (tako je poznejši pregledovalec na robu kritično dopisal, da v opisu nazarskega samostana ni omembe kript in da se vprašuje, zakaj (NB. de Cryptis nulla est mentio. et quare?));
- opozorila na popravke, ki so rezultat na novo ugotovljenih dejstev (Hoc ultimum secure omittatur, quia apocryphum est, ut constat ex novissima ordinis historia Romae a nostri in lucem data);
- opozorila na (pre)ostri ton zapisanega (Hac inserta de Gn'li Beck critica relatio suae reformationis non censetur admittenda: aut valde modestiori stylo apponenda pro cautella offensionis.);
- opozorila na podvajanje podatkov (Non videtur necessarium, ut bis Arae numerentur; quia sufficit eas sub uno numero adnotare, et ad quamlibet id, quod noviter accessit notificare. / Hoc Lazarianum Epitaphium jam superius adductum est, hinc hic omittendum.);
- popravke ali dopolnila geografskih podatkov;
- podčrtave besedil, za katere pa pogosto ni mogoče zanesljivo ugotoviti, zakaj jih je pregledovalec podčrtal;
- opozorila glede vprašljive pristnosti izvirnih dokumentov ali samega zapisa;
- poznejše namige na nepravilne zgodovinske podatke, datume, letnice;
- dodane črte ob robu pri nekaterih delih besedila (morda gre za opozorilo na to, da je treba podatke preveriti, ali pa zgolj za osebne zaznamke pregledovalca);
- dodane vprašaje ali klicaje, s čimer se nakazuje vprašljivost Fajdigove navedbe;
- dopolnila k seznamom umrlih sobratov in k seznamom gvardijanov;
- jasnejše zapise;
- opozorila na obstoječe izvirne dokumente v provincialnem arhivu (Exstat in orig. in Arch. Prov. / quod in originali asservatur in Archivio Provinciae ...)
- pripombe pregledovalca o ustreznosti navedb, tudi citatov, npr. iz Svetega pisma (150 Na robu je na tem mestu z drugo pisavo dopisana pripomba: hic textus Scripturae huc quadrare non videtur, qui proprius veris animarum pastorum est. Hinc meliori iudicio applicandus potius esset ille aliquis Joan. c. 15. v. 13. maiorem dilectionem nemo habet etc.);
- dopolnila pregledovalcev.

Uredniške pripombe opozarjajo:

- na pisne napake (*lapsus calami*), npr. *caeperit* nam. *ceperit*; *Russiae* nam. *Rassiae* ali *Rasciae*; *Bonensi* nam. *Bosnensi*; *Caenae* nam. *Cenae*; *Wading* nam. *Wadding*; *Illyrium* nam. *Illyricum*; *Bartholaemeum* nam. *Bartholomaeum*; *exerebat* nam. *exercebat*; izpuščen je *quo* (*à quo*); *quo* nam. *qua*; *consodolibus* nam. *consodalibus*; *consiliorum* nam. *consiliariorum*; *supronominatos* nam. *supranominatos*; *praemoratae* nam. *praememoratae*; *posposita* nam. *postposita*; *tyranidis* nam. *tyrannis*; *exerebant* nam. *exercebant*; *aedicari* nam. *aedificari*; *Wadingus* nam. *Waddingus*; *maniste* nam. *manifeste*; *Augustiniorum* nam. *Augustinianorum*; *quolibet* nam. *quodlibet*; *abiſsit* (tudi *abyſsit* ali *abiſsit*) nam. *abiſset*; *notoreitate* nam. *notorietate*; *Herarchis* nam. *Hi-erarchis*; *subdelandi* nam. *subdelegandi*; *Norm.* nam. *Noric.*; *inviduae* nam.

individuae; collocata fuit se dvakrat ponovi; *conventium* nam. *convenientium*; *aggregata* nam. *aggregata*; *commodis tatis* nam. *commoditatis*; *percrebuit* nam. *percrebruit*; 100033. nam. 133000; *Koltsdorff* nam. *Kaltsdorff*; *commendatias* nam. *commendatitias*; *Ignose* nam. *Ignosce*; *Capuccinorum* nam. *Cappucino-rum*; *Rudolphswert* nam. *Rudolphswert*; *aedicatione* nam. *aedificatione*; *Familiana* nam. *Familia*; *lucunter* nam. *luculenter*; *Martyrium* nam. *Martyrum*; *Confraternatis* nam. *Confraternitatis*; *Berdovens* nam. *Berdovicensis*; *duplici* nam. *duplici*; *unaca* nam. *unica*; *Camererarius* nam. *Camerarius*; *distri-bus* nam. *districtibus*; *Antessore* nam. *Antecessore*; *Parmaceuta* nam. *Phar-maceuta*; *foromina* nam. *foramina*; *Obergurg* nam. *Oberburg*; *ejsdem* nam. *ejusdem*; *perpetus* nam. *perpetuus*; *pratrocini* nam. *patrocinium*;

- na nekatere nepopolne ali nepravilne verze (gl. op. 410, 447, 448 in 651);
- na popravke številčenj;
- na slabo vidne dele besedila (tintne madeže, zajedanje vezave v besedilo ipd.);
- na vrstni red strani rokopisa in dodanih rokopisnih lističev, ki so na nekaterih mestih pomešani;
- na popravke vrstnega reda, npr. pri navajanju umrlih, ki so pokopani v fran-čiškanskih cerkvah, kjer včasih pride do nepravilnega časovnega zaporedja navajanja.

Precej delov izvirnega besedila je prečrtanih, kar nakazuje to, da je bil rokopis vsaj dvakrat deležen kritičnega pregleda in pripomb, ki pa so bile očitno precej neprizanesljive, ironične, tudi žaljive, zato jih je sicer neznani tretji pregledovalec izbrisal oz. prečrtal tako, da jih ni mogoče prebrati. Na dvomljiva mesta kažejo tudi črte ob straneh, podčrtave izrazov, besednih zvez, stavkov ali daljših odlomkov, pripisi s svinčnikom, vprašaji in klicaji. Kritične pripombe:

- opozarjajo na datumska neskladja (op. 11: Ob strani s svinčnikom težko čitljivo dopisana kritična pripomba: *Vide Wadding VI. tom. 227! sine vicariatu tametsi a. 1314?*);
- kažejo na nedoslednosti v Fajdigovih zapisih (op. 220: *100 dixisti die 13. ja-nuarii*); op. 280 (*Anno 1785! – Erronee 1784!*) idr.;
- opozarjajo na vsebinske nedoslednosti (op. 45: *ubi?*; op. 419: *sic! Sed Glavi-niċiana, Francetiċiana imagines ipsius Beatae Ter satanae Jèsulum sugentem ubera non repraesentant*; op. 353 *primum erat Hierosolymis, domus Beatae autem erat in civitate Nazareth*);
- popravljajo Fajdigove zapise, navadno jih zaostrijo (npr. op. 100), lahko pa jih tudi omilijo (npr. op. 159: *nimum extollentia verba subsequencia moderari deberent*);
- so včasih smiselna vsebinska dopolnila (npr. op. 546, kjer je pregledovalec z drugo pisavo dopisal opombo, da je treba omeniti tudi pobožnost svetega križevega pota: *Nb. fiat mentio de S. via Crucis errecta, et quovis mense semel publice peragenda*; op. 552, kjer je ob strani z drugo pisavo dopisana pripom-ba, da manjka glagol: *deest Verbum fors istud: colligi potest* idr.);
- opozarjajo na nujnost preverjanja podatkov (npr. op. 541, kjer je poznejši pre-gledovalec pripisal, da bi bilo treba preveriti epigrafski zapis in zadevo še

natančneje raziskati: *Haec narratio historiae apparitionis non videtur concordare cum inscriptione lapidi inscripta, ut legenti patet. Hinc ad majorem veritatem, et concordiam habendam amplius investigari debet*);

- dodatno pojasnjujejo (gl. op. 267 dopis: *Franconia vocatur ea pars Chrovati-ae, quam seculo 9. Franci tenebant. i. e. sic dictam Slavoniam*).

Pripombe sicer neznanega pregledovalca (morda jih je bilo tudi več) so večkrat naperjene proti Fajdigi osebno:

- str. 7., op. 6: *Occasione cuius ponitur. Si Fajdiga tacuisset, historicus et geographus mansisset*;
- str. 20, op. 21: ironični dodatek *[Kal.[endas]] Fajdigian.[as]*;
- str. 26, op. 24: ironični dodatek *[Kal.[endas]] fajdigian.[as]*;
- str. 43, op. 37: poznejši kritični dopis *et tu Maurerliauriantis ingenii homo!*, z očitno ironičnim – neugotovljenim – pomenom;
- str. 85, op. 95: ob robu pripis, ki je bil pozneje prečrtan; razbrati je mogoče le prvo besedo: *utinam!* (verjetno kritična pripomba);
- str. 97, op. 116: *meae negligentiae*, pozneje podčrtana in dodan komentar na robu strani, ki je bil izbrisan (verjetno ironična pripomba neznanega pregledovalca);
- str. 98, op. 117: pripomba na robu: *non est verum melioris notae historici dicunt, uti et tu pag. 504 num. 3. dixisti anno 1629. die 5. Martii*;
- str. 153 (a, b, c), op. 164: dopisana kritična pripomba: *Se non è vero, è ben trovato*;
- str. 208, op. 243: neznan popravljalec (najbrž hrvaškega rodu) je pograjal »usodno nadvlado Kranjcev« z dopisom: *imo fatalis Carniolorum suprematia*, ki je bil pozneje prečrtan;
- str. 208, op. 244: neznan popravljalec je del zapisa na pečatu *ET CARNIOL.* postavil v oklepaj in ogorčeno dopisal: *haec verba non leguntur egoista!*;
- str. 400, op. 354: kritični pripis *Iterum! Talis historicus, qui omnibus sapientior esse voluit, nec sibi consequens esse potesse*;
- str. 801, op. 483: kritična pripomba o Fajdigi: *Tu semper remittis attamen praeter propriam inscitiam et miseriam nihil demonstras*;
- str. 892, op. 540 zelo kritična pripomba, v kateri je Fajdiga obtožen plagiatorstva: *Pulcherrima historica!!! Plagiarium agere non est idem ac historiam historice criticeque scribere*;
- str. 892–893, prečrtano besedilo poglavij 2–6 s pripombo ob robu, da je »te zlohotne križe naredila roka nekega p. H. P.« (NB. *Has Cruces malevolas manus cujusdam P. H. P. duxit.*);
- str. 1151, op. 681 kritična pripomba: »Nu! hvala Bogu, bar jedan krat si istinu rekao. Pravo: naturam furca expellas, tamen usque recurret.«.

Opazke, kot so »ob datumu po Fajdigi«, »Če bi Fajdiga molčal, bi ostal zgodovinar in zemljepisec«, »Boljši zgodovinarji pravijo, da ni res«, »Če že ni res, pa je vsaj dobro zamišljeno«, »usodna nadvlada Kranjcev«, »Znova! Tak zgodovinar, ki hoče biti pametnejši od vseh, ne more biti dosleden sam s seboj«, »To vedno

opuščaš, pa vendar ne kažeš ničesar razen lastnega neznanja in bede«, nakazujejo, da med nekaterimi poznejšimi sobrati Fajdiga ni žel pohval.

Hrvaška zgodovina in odnosi med Hrvati in Ogrsko so bili občutljiva tema. Tako je popravljaivec (očitno hrvaškega rodu) Fajdigov zapis *Vicaria Bosnensis* popravil v *Vicaria Bosnenso-chrovatica*; *De regimine Vicariae Bosnensi* v *De regimine Vicariae Bosnensocroaticae*; *Bosnensis* v *Bosnenso-chrovatica* itd., večkrat je v zapisu dodal pripombo, naj se doda Hrvaška (supple: Croatiae) (op. 49, 57, 71, 72, 96, 189, 190; prim. tudi op. 69). Včasih je Fajdigov izvirni zapis *Hungaria* prečrtal in zapisal *Chrovatia* (op. 396, 399, 400, 401, 403, 488, 489, 494). V triadi *Hungaria, Sclavonia, et Croatia* je poznejši pregledovalec *Hungaria* prečrtal (op. 679).

Med slovenskimi in hrvaškimi sobrati je bilo občutljiva tema ime province, o čemer je Fajdiga pisal na straneh 204–205, vendar pa je bila celotna stran v izvirniku prečrtana. Kot kaže, je ni prečrtal (in s tem izločil) Fajdiga sam, ampak kdo od poznejših pregledovalcev. Zakaj se je odločil za to, ni znano; zgolj ugibati je mogoče, da je bil spor znotraj province, o katerem je govor, nedvomno občutljiva tema, o kateri se – vsaj javno – ni oz. naj se ne bi razpravljalo.

2.6 Dodatek

Na zadnji platnici rokopisa je dodana fotokopija faksimila pisma kralja Štefana v podporo blaženega Jakoba iz Marke, povzeta po *Acta Bosnae Ecclesiastica* (*Littera regis Stephani regis Rascie et Bosne in favorem beati fratris Iacobi de Marchia. Vide Fermedžin, Acta Bosnae Ecclesiastica, p. 139*), ki ga je dal narediti p. Augustin Zubac (*Fac-simile fieri fecit P. Augustinus Zubac Obs. Provinciae Hercegovinensis, Definitor et Delegatus Generalis totius Ordinis Minorum S: Francisci*).

3 Jezikovne in besedilne značilnosti

Fajdigov rokopis je razmeroma lepo berljiv in enakomeren. Zapisovalec celotnega besedila je sam Fajdiga, izjema so le nekatere poznejše pripombe, ki sta jih dopisovala vsaj dva pregledovalca, ter dopisi na seznamih redovnih predstojnikov (gvardijanov), ki so nastajali po Fajdigovi smrti.

Prepisi dokumentov so označeni z narekovaji na začetku in na koncu vsake vrstice; njihov jezik je zaradi formulaičnosti in uradniškega sloga, ki se razlikuje od pisarne do pisarne, slogovno precej drugačen od Fajdigovega.

Nekateri izrazi, besedne zveze ali krajši odlomki in navedbe iz drugih del so v besedilu podčrtani; v tiskani izdaji bi bili ti deli besedila natisnjeni ležeče.

Prepisi dokumentov so označeni z enačajem (=) na koncu vsake vrstice; njihov jezik je zaradi formulaičnosti in uradniškega sloga, ki se razlikuje od pisarne do pisarne, slogovno precej drugačen od Fajdigovega.

V besedilu so številni sprotni popravki (v besedilu ali ob robu), pa tudi poznejši, kar dokazuje, da je bilo vsaj enkrat pregledano, dopolnjeno in popravljeno.

Delitve besed označuje z dvojnim dvopičjem: na koncu prvega dela besede in na začetku naslednje vrstice na začetku drugega dela besede (npr. *Con.* :*ventus*, *signa* :*tione*, *Mo.* :*nasterii* itd.).

Posebnosti pri rabi ločil ni, čeprav je Fajdiga zlasti z vejicami zelo radodaren in jih pogosto uporablja tudi precej po lastni presoji. Zaradi številnih drobnih madežev na popisnem materialu je včasih težko ločiti med dvopičjem in podpičjem. Vprašaje in klicaje uporablja kot običajno; posebnost pri rabi vprašajev je le ta, da jih včasih uporabi sredi stavčne periode, da z njimi zaznamuje odvisne vprašalne stavke.

Oklepajev navadno ne zapiše z običajnima znakoma (in), ampak s pokončno črto in dvopičjem: |: ... :|.

Znak $\top$ Fajdiga uporablja v besedilu na tistih mestih, kjer je treba v besedilo vstaviti dopolnilo ali pripombo, zapisano na robu strani.

Oglatih oklepajev v izvorniku ni; gre za uredniške posege v besedilo, ki so pojasnjeni v končnih opombah: za tiste pripombe in pripise na robu strani, ki jih je bilo smiselno dodati v besedilo, za pojasnila glede dodatkov ali izpuščenih ali prečrtanih besed ali odlomkov, za pojasnila dodanih podčrtav, znakov ali besed, za nekatere popravke Fajdigovih napak pri zapisu (*lapsus calami*), za vprašljive in dvomljive dele besedila, za kritične pripombe neznanega pregledovalca, za dopolnila latinskih imen, za naknadne popravke podatkov ipd.

Filološki križec ali *crux philologica* (†) nakazuje (trenutno) nerešljive dele besedila, in sicer:

- mesta, ki so nerazrešljiva zaradi nejasnega zapisa;
- mesta, ki jih zaradi specifičnega pomena ni bilo mogoče razumeti;
- mesta, ki jih ni mogoče prebrati zaradi madežev, ki jih je pustilo črnilo, ali zato, ker pri vezavi rokopisa v kodeks knjigovez ni bil dovolj pozoren in se vezava nekoliko zajeda v besedilo, zaradi česar besedila ni mogoče prebrati.

3.1 Fajdigova latinščina

Slog Fajdigove latinščine je zgleden; preprost, a lep. O slogu nemških in italijanskih besedil ni mogoče podati skupne ocene, saj gre v vseh primerih za navedbe iz drugih virov, kjer ima vsak pisec svoj posebni slog, ali pa za prepise izvirnih dokumentov, za katere sta značilna strogo uradniški slog, ki se razlikuje od pisarne do pisarne, in formulaičnost.

Fajdigova latinščina je tekoča, besedje je bogato, slovnične napake so redke, ima pa nekaj pravopisnih posebnosti, značilnih za novoveško latinizacijo. V nadaljevanju so predstavljene lastnosti njegovega jezika, od katerih nobena ni splošno veljavna, ampak se nekatere pogostejše, nekatere redke, nekatere se pojavijo celo samo enkrat, a vseeno velja opozoriti nanje. Opažene posebnosti, ki se pojavljajo (nekatere pogosto, nekatere redkeje):

- pogosta raba velikih začetnic, nasploh značilna za besedila tega obdobja. Z velikimi začetnicami poleg imen zapisuje uradne nazive, izraze za božansko in sveto, vse, kar je povezano s Cerkvijo, cerkveno hierarhijo, ureditvijo, organizacijo in cerkvenimi obredi, pa tudi s posvetno upravo, posvetne uradne nazive itd., npr. *Altare, Altaria, Archidux, Camera, Capella, Capitaneus, Cappucini, Carmelitae, Cathechista, Commendans, Comes, Consecratio, Conventus, Crypta, Ecclesia, Episcopus, Epistola, Eques, Evangelium, Fratres, Generalis, Guardianus, Episcopatus, Imperator, Monasterium, Observantes, Ordo, Organista, Pater, Patres, Patriarcha, Pontifex, Praedicatores, Princeps, Promotor, Provincia, Rector Collegii, Refectorium, Religiosi, S. Josephi Sponsi B. V. Mariae, Sacramentum, Sacristia, Sanctuarium, Sanctus, in Schola Normali, Syndicus, Theologia, Tribunal, Via Crucis, Visitator Apostolicus, Xenodochium* ... Pogosto z veliko zapisuje tudi dokumente, npr. *Contractus, Indulgentiae, Rescriptum, Bulla, Originale, Instrumentum, Protocollum* idr.;
- nedosledna ali (domnevno) pogojena raba velikih in malih začetnic. Fajdiga je pri rabi velikih in malih začetnic nedosleden; njihova raba niha (*civitas : Civitatis*). Z malo začetnico pogosto zapisuje vse, kar je povezano z Nemčijo in nemškim prostorom (*germani; germanicus; germania; ad Principes germanos; Hungaros, Slavos, et germanos; trans portam teutonicam* ...), z Italijo in italijanskim prostorom (npr. *italus; Editor librorum diversorum tam in lingua latina, quam italica, et Illyrica; concionator italicus; Quadragesimale italicum; naves venetae; ad occidentem forojulium; Forumjulium; Ducum foroju-liensium; itali; italica* (sc. *lingua*); *vicarius italus*), včasih z Ogrsko (npr. *Dalmatiam hungaricam*), s krivoverci in drugoverci (*lutherani; lutherana pestis; inter gentem mahometica labe infectam* ...), s turškimi Osmami (*â tirrannide turcica; turcica immanitate; turcicus*), s peklom (*tartareo immittat barathro*) ipd. Malo začetnico uporablja prevečkrat, da bi šlo za napako; zgolj ugibamo lahko, ali ne gre morda za prikrito izraženo averzijo. Pogosto uporablja male začetnice brez pravega razloga, npr. *liburnica; Carnunte liburnica; ad rubrum mare sita; ex hebraeo idiomate; latinum nomen; punica lingua cum hebraica*

- idr. Včasih z veliko začetnico začenja tudi letnice (*Anno â Nativitate ejusdem Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo ...*);
- označevanje dolgih vokalov. Dolge vokale pogosto označuje s strešico (â, ê, î, ô, û), ki jo včasih uporablja za naznačevanje dolžin pri ablativih (*causâ* ipd.), pa tudi genitivih 4. deklinacije (*Conventûs* ipd.);
 - deljeni in (obrnjeno) povezani zapisi besed, npr. *Christifideles* : *Christi fideles*; *Quinqueecclesiensis* : *Quinque ecclesiensis*; *praesefert* : *prae se fert*; *praeseferebant* : *prae se ferebant ... quamplurima*; *oretenus*; *verbotenus*; *nominetenus*; *humotenus*; *quamplurimi*; *indies* : *in dies*; *abhinc* : *ab hinc ...*;
 - števnik. Za glavnimi števnik vedno postavlja piko. Vrstilne števnik pogosto zapisuje okrajšano, npr. *2da*, *3ta*, *4ta*, *5ta*, *6ta*, *7ma*, *8va*, *9na*, *10ma*, *11ma*, *12ma* ... Občasno jih uporablja za zapisovanje mesecev, npr. *8^{bris}*, *X^{ber}*, *7^{bris}* ... Zapisi števnikov so tu in tam nekoliko drugačni od klasičnih, npr. *octuaginta* nam. *octoginta*;
 - glasoslovne in oblikoslovne značilnosti:
 - pogost zapis dvoglasnikov *ae* in *oe* z ligaturo (*æ*, *œ*), ki pa ju v rokopisu zaradi podobnosti pogosto ni mogoče ločiti;
 - zapis enostavnega vokala *e* namesto dvoglasnika *oe*, npr. *obediant* nam. *oboediant*;
 - zapis enostavnega vokala *e* namesto dvoglasnika *ae*, npr. *pene* nam. *paene*;
 - zapis dvoglasnika *ae* namesto enostavnega vokala *e*, npr. *caeteris* nam. *ceteris*, *haesitans* nam. *hesitans*, *laetiferam* nam. *letifetam*, *effraenis* nam. *effrenis*, *faemininam* nam. *femininam*, *caenarent* nam. *cenarent*, *faeminam* nam. *feminam*, *faeminea imprudentia* nam. *feminea imprudentia ...*;
 - zapis dvoglasnika *ae* namesto dvoglasnika *oe* ali obrnjeno (zapisa *ae* in *oe* pogosto ni mogoče jasno razločiti), npr. *Caenobium* : *Coenobium*, *pae-nitentia* : *poenitentia*, *Caemeterium* : *Coemeterium*, *caelum* : *coelum ...*;
 - zapis dvoglasnika *oe* namesto enostavnega vokala *e*, npr. *foecunda* nam. *fecunda*;
 - zapisovanje *s ci* nam. *ti*, npr. *Non tamen inficias omnino ibo* (nam. *infittias*);
 - zapisovanje *i* na začetku besede (tudi v sestavljenkah) in medvokalnega *i* sredi besede z *j*, a nedosledno, npr. *Julii*, *subjungit*, *Joannes*, *ejusdem*, *jam*, *Forojulienses*, *Jordan*, *interjecta*, *judicavi*, *juncti*, *jus*, *Majestatis ...*;
 - občasno zapisovanje *i z y*, npr. *sylva*, *sylvula*, *subycio*, *hyemalem*, *conyce-re*, *adycere*, *subycere*, *incytur*, *quantocyus ...*;
 - zapisovanje *ii z y*, npr. *May* = *Maii*; *pyssimus* = *piissimus...*;
 - zapisovanje *ii z ji*, npr. *rejicit*, *dejiciatur ...*;
 - zapisovanje *i nam. y*, npr. *hieroglyphicis litteris* nam. *hieroglyphicis litte-ris ...*;

- podvojitve enojnih konzonantov, npr. *quotidie* : *quottidie*; *littore* : *litore*; *nauffragium* : *nauffragium*; *littus* : *litus* ...;
- poenostavitve dvojnih konzonantov, npr. *Gramatices* nam. *Grammatices*; *literarum* nam. *litterarum*; *mallit* nam. *malit*; *reperi* nam. *repperi*; *solemniores* nam. *sollemniores*; *litteras* : *litteras*; *quatuor* : *quattuor* (običajno) ... (pri zapisovanju je opazno nihanje);
- občasna raba grških končnic, npr. *cui pluribus annis tamquam Magister asceseos praefuit*; *phtisis infirmitate* ... *laborasset*; *duos Gramatices lectores* idr.;
- nedosledno zapisovanje *u* in *v*, npr. *Guardianatus* : *Gvardianatus* ...;
- asimilacija nazalov, npr. *solennia* nam. *solemnia* ...;
- izpad nazala, npr. *Conjux* nam. *conjux*;
- izpad vzglasnega *h*, npr. *decem staria orde* nam. *hordei*;
- izpad *h* sredi besede (poenostavljen zapis), npr. *phtisis* nam. *phthisis*;
- pogosto neasimilirane soglasniške skupine, npr. *adscribe* nam. *asscribe* ...;
- zamenjava deklinacije, npr. *per medium laci maris* nam. *lacus maris*;
- v sestavljenkah z *ex* pogosto izpuščen začetni *s* druge besede (*extructa* nam. *exstructa*; *existit* nam. *exsistit*; *exolverit* nam. *exsolverit* ...);
- pri enklitičnem *-que* je včasih dodan naglas na zlogu pred naslonko;
- *ch* tam, kjer ga sicer ni (hiperkorekcija), npr. *fulchris* nam. *fulcris*, *charitatem* nam. *caritatem* (vpliv gr. χάρις?);
- za 3. osebo indikativa aktivnega perfekta pogosto raba končnice *-êre* namesto končnice *-erunt*, npr. *avulsêre*, *coaluêre*, *illuxêre*, *venêre*, *abstulêre*, *rediêre*, *scripsêre*, *dedêre* ...;
- pogosto izpuščanje *-ve-*, *-v-* v oblikah perfektive osnove, zlasti 1. konjugacije (včasih naznačeno s strešico (â, ê, î)), npr:
 - *laborârunt*, *mandârunt*, *imperarunt*, *convolarunt*, *regnarunt*, *occuparunt*, *imperarunt*, *spoliarunt*, *advocarunt*, *supplicarunt*, *petierunt*, *privarunt*, *occuparunt*, *subministrarunt*, *assignarunt*, *confirmarunt*, *nominârunt*, *curarunt*, *mutarunt*, *obligârunt*, *supplicarunt*, *commutarunt*, *spoliarunt*, *attentarunt*, *supplicarunt*, *rogârunt*, *tentârunt*, *implorarunt*, *intrarunt*, *salvarunt*, *mandârunt*, *excitarunt*, *reliquêrunt*, *oppetiêrunt*, *emanârunt*, *petiêrunt*, *declarârunt*, *audiêrunt*, *fascinârunt*, *postulârunt*, *suscitârunt*, *appropriarunt*, *perorarunt*, *adjudicarunt*, *reportârunt*, *penetrârunt*, *consederunt*, *fundârunt*, *expugnârunt*, *profligârunt*, *vastarunt* ;
 - *evolâsse*, *occupâsse*, *consecrâsse*, *spectâsse*, *demandâsse*, *firmâsse*, *collocâsse*, *administrâsse*, *visitâsse*, *habitâsse*, *emigrâsse*, *consecrâsse*, *consecrâsse*, *acquisisse*, *baptizâsse*, *prophanâsse*, *causâsse*, *haereditâsse* ...;
 - *acquisierant*, *acquisierat*, *destinârat* ...;
 - *causarit*, *aequarit*, *cupierint*, *excitârint*, *indigitârint*, *excitarit*, *rogârint*, *petierint*, *petiêrit*, *puniêrint* ...;
 - *navâsset*, *visitâsset*, *intrâssent*, *occupâssent*, *privâsset*, *difficultâssent*,

acceptassent, comparâsset, fabricâsset, exornâsset, vacâsset, spectâsset, deputâsset, recusâsset, inhabitâsset, supplicâsset, occupâsse, mandâsset, consignâsset, conservâsset, putâsset, excitâsset, inchoâsset, navâsset, debelâsset, vastâsset, gubernâsset, confirmâsemus, abalienâsset, declarâsset, excitâsset, pulsâsset, petiîsset, transiîsset, subjugâsset, visitâsset, appropinquâsset ...;

- raba infinitiva perfekta pasiva, sestavljenega s participom perfekta pasiva in *fuisse*: *fruitam fuisse, initiatum fuisse, electos fuisse, fuisse ... praevaricatam, functum fuisse, diminutam fuisse, scriptam fuisse, commoratos fuisse, fuisse introductos, fuisse expositam ...;*
- indikativne in konjunktivne oblike perfekta in pluskvamperfekta: *disseminata fuisset, institutus fuit, in cineres redactus fuit, fuit celebratum, precatus fuerit, exauditus fuit, habitus fuit, destituti fuissent, absumpta fuit, vocatus fuisset, destinatus fuit, institutus fuit, proventus fuisset, delecti fuerunt, protestati fuerint, collocatum fuit, coaptatus erat, collata fuit, confirmatus fuit, creatus fuit, evocatus fuit, confirmatus fuerit, concessa fuerint, solo aequata fuissent, non fuissent provisi, coacti fuissent, occupata fuisset, devolutum fuisset, dispositi fuerint, positus fuerit, elevata fuerit, sita fuerit, cincta fuit, in favillam redacta fuit, igne absumptum fuit, extincti fuerint, tradita fuerit, promulgata fuit, extincta fuit, restituta fuit, adlaboratum fuit, coepta fuerit, fuerit ... delatum, introductio ... peracta fuisset, advocati fuerint, inserti fuerant, allocutus fuit, factum fuisset, paritum fuerit, devoluta fuit, consecratae fuerint, fuerat impignorata, rescissus fuit, amandatus fuit, repressi fuerint, inventa fuit, fuit creatus, fuerit devolutum, adportata fuit, fuit renunciatus, delatum fuerat, dispersi fuere, fundati fuerunt, translatae erant, celebratae fuissent, condecorata fuit, provisum fuerat, fuisset intenta, restitutus fui, fuissem constitutus, celebratum fuit, fuit decantatum, concelebratae fuerunt, exaedificata fuerat, fuisset commissa, imposita fuisset, suffecta fuisset, consignatus fuisset, concessa fuit, restitutus fui, combusta fuerit, divisa fuisset, evocatae fuere ...;*
- adverbe pogosto označuje s krativcem nad končnim vokalom (â, è, ì, ò, ù), vendar ne dosledno, npr. *respectivè, primò, hìc, solùm, verùm, aegrè;*
- raba nekласičnih oblik, npr. *verosimile* nam. *verisimile*, *authoritatem* nam. *auctoritatem*, *author* nam. *auctor*;
- skladijske posebnosti:
 - konstrukcija akuzativa z infinitivom je od glagola, od katerega je odvisna, pogosto ločena z vejico;
 - odvisnovprašalni stavki so nakazani z vprašajem sredi stavka: *manetque in hodiernum usque diem, an Conventus eamdem unquam recuperaturus sit? experientia docebit / Apparet ex his, Capellam anno 1626. nondum fuisse consecratam, quo verò anno consecrata est? nullum extat publicum Instrumentum id insinuans. / Cujus magnitudinis, quibus altaribus ornata fuerit antiqua Ecclesia extrà moenia Civitatis sita? nulla ... / Cujus Provinciae filius fuerit*

Paulus de Tauris? id pro certo determinare haud valeo / Qualis, et quantus hic Apostolicus vir fuerit? Ex testimonio ... / Quo anno mortuus sit Peregrinus Episopus? me prorsus latet / post ejus mortem, quae quo anno acciderit? incompertum est / Quantam stragem haec Lutherana pestis, universae Catholicae Ecclesiae intulerit, quot animas pretioso Christi Sanguine redemptas tartareo immittat barathro? non est, ut pluribus commemorem / et pretium modo eisdem Fratribus licito applicari deberet cum inserto in litteris fundationalibus onere? nil decidere audeo / quae autem pars Conventus hac reparatione opus habuerit? in praecitatis libris non adnotatur / Quo verò tempore Ecclesia S. Philippi vocitari coeperit Ecclesia B. V. Mariae? mihi compertum non est. / cistam aperiri, et an authenticum sit S. Corpus? inquiri jussit / donec familia per aliquod instrumentum se non legitimaverit, an autem tale instrumentum exhibuerint? in negativam propendeo / dum anno 1716. Conventus à sua Caesarea Majestate Carolo VI. adactus fuisset, ut edoceret, quo titulo 144 f. annuatim ex Cassa Camerali percipiat? respondit P. Angelicus Direin / Quo verò anno Conventus hic aedificatus sit? pro certo determinari non potest / quo anno, et die sit sepulta? ignoratur / Ex his Clementis X. litteris facile quivis desumet, quae sint Indulgentiae Confratribus, et Consororibus Confraternitatis Chordigerorum S. Francisci à Paulo V. post priorum revocationem concessae? / Quantus sit numerus Confratrum? ex eo facile patet, quod ... / à sua origine Labacum usque ita lente fluit, ut, an deorsum, vel retrorsum fluat? vix adverti possit / Ecclesia S. Jacobi quo anno primitus aedificata fuerit? non constat / Quo anno P. P. Augustiniani introducti fuerint? variant scriptores / Quo in loco haec S. Marini Ecclesia steterit? non clare designat / ...;

- včasih piscu uide dejstvo, da gre za odvisno vprašanje, npr. *Aram Immaculae Conceptionis jam anno 1639. quo P. Glavinich huic Conventui praefuit extitisse ex eodem dignoscitur quidem, quo verò constructa, aut titulus mutatus fuit anno, nullum prostat instrumentum*);
- občasno v živahnih opisih uporablja historični prezent (*Illyrii ad Heraclium juniorem Imperatorem confugiunt*), ki je posebej pogost pri opisih čudežnih ozdravitev (npr. str. 679–681);
- zlasti v posledičnih stavkih pogosto uporabi absolutno rabo časa, npr. *Tanta siquidem erat primaevus temporibus ob causas jam supra allatas penuria Fratrum, praesertim qui apti essent ad regendam Provinciam, ut eos etiam ex aliis Provinciis ad regimen assumere necesse fuerit. / Unde etiam contigit, ut eidem in Choro Fratrum in oratione exardescenti B'ma Virgo Maria visibiliter apparuerit, ac cor ejus inerrabili gaudio perfunderit ... / ... tanto fructu, et tanta diligentia, ut primus Jubilatorum lectorum titulo in Provincia insigniri meruerit ... / tanta morum suavitate, vitae innocentia, sacrarum litterarum studio, omnique virtutum genere praefulgentem, ut non homo, sed Angelus à Deo missus omnium vocibus, et plausu sit nuncupatus. / tanto Divini honoris proventu, Catholicae Religionis gloria, et Orthodoxae fidei propagatione, ut aegrotantibus in xenodochiis pius in die ore, manuque opem ferens, Sacramenta administrans, et morientibus usque ad extremum praesens, eam à Domino vim, et gratiam susceperit, qua viginti duo supra ducentum haereticos ad Sanctae Matris*

Ecclesiae gremium adduxerit / tanta dedit pietatis, et prudentiae specimina, ut merito vir consummatae virtutis appellari meruerit / ita ut per portam aliqui intrare ob multitudinem hominum non licuerit / vir patientiae virtute adeo excelluit, quod eundem nulla res adversa ad iracundiam concitare quiverit, ut propterea homo sine bili, et irasci nescius fuerit vocitatus / operam impenderunt adeo, ut titulo Praedicatoris Apostolici â Sede Apostolica condecorari promeriti sint / aliisque terrae Principibus in intimorum consiliorum numerum coaptati fuerint / adeo diminutam fuisse, ut P. Franciscus Gonzaga (qui anno 1579 in Ministrum Generalem coaptatus erat, et 8. annis rexerat) in hac Bosnae Croatiae Provincia non numerârit plures, quam 60. Fratres / ea diligentia incubuit, ut anno 1620. in Capitulo Provinciali Labaci die 23. Maji celebrato anno 11. Religiosae vitae nondum transacto in Provincia Diffinitorem coaptari meruerit / sua tamen agendi dexteritate, et virtutibus eos progressus fecit, ut anno 1741. ad Episcopatum Petinensem praesentatus, et â Benedicto XIV. confirmatus fuerit / S. Theodori M. et unius alterius Martyris, cujus nomen ita exesum fuit, ut legi non potuerit. / adeo fortiter ad pectus me percuserat, ut illico semimortuus in terram ceciderim, omnesque propterea circumstantes collegae me omnino brevi tempore morituum judicaverint / adeo fortiter ad pectus me percuserat, ut illico semimortuus in terram ceciderim ...;

- včasih piscu uide dejstvo, da gre za posledični stavek, npr. *Sunt tamen aliqui, qui loci sanctitate, et singulari erga B'mam Virginem pietate moti sibi in hoc prae-rupto Monte usque ad novissimam tubam, quietem elegerant;*
- včasih najdemo obe rabi časa v istem stavku, npr. *sua exemplari vita, et eximia in proximum charitate adeo excelluit, ut non tantum â Catholicis summo in honore habitus fuerit, sed etiam ab ipsis infidelibus magnis laudibus celebraretur;*
- večkrat posega po pregovornih izrazih, npr. *ast surdis canebatur fabula.*

*

Mestoma, a redko Fajdiga omeni tudi osebne vtise, dogodke, ki jim je bil sam priča, in osebe, s katerimi se je sam srečal. Tako npr.:

- z občudovanjem opiše p. Jakoba Košutnika, rojenega 15. januarja 1677, s katerim se je srečal v času svojega teološkega študija: *quam diligentissimè incubuit cum maxima aedificatione religiosae juventutis, cujus insignis pietatis et egometipse admirabundus extiti spectato dum studio Theologico incumberem* (str. 144);
- opiše svoje srečanje s p. Deodatom Ljubičem: *Dum ex Conventu Neostadiensi Labacum in eodem Praedicatoris officio, quod ferventissimè prosequabatur, translocatus fuisset, me praesente edixerat, se in hoc Conventu mortem oppetiturum* (str. 143);
- omenja selitev ljubljanskih frančiškanov v samostan avguštincev pod Jožefom II. l. 1785, ki jo je sam doživel: *videlicet ab anno 1559. usque ad annum 1785, quo mandato Aug^{mi} Imp. Josephi II. translocati fuimus ad Conventum PP. Augustiniorum Erem. iis per alios Conventus distributis, ubi 23. Aug. primum prandium sumpsimus.* (str. 268);
- piše, da je sam videl, kako so jezuiti iz volila Hansa Werenburgerja v Pleteljah vsako leto na ponedeljek po prazniku presvete Trojice 300 revežem razdeljevali hrano in denar: *Idem D. Werenburger Conventui Labacensi Ordinis*

Minorum S. Francisci legaverat erga in suis foundationalibus litteris contentas Obligationes, quas Patres Societatis Jesu, donec non fuissent suppressi, observabant, praesertim quod trecentis pauperibus feria 2^a da post festum Ss'mae Trinitatis quotannis in Pletriach cibos dare, et nummos distribuere, prout ipsusmet practicari vidi, consueverunt (str. 278);

- pove, da je sam v enem letu naštel 62.382 hostij za obhajilo: *Profecto si quis mihi diceret, quod in uno anno 62382. particulae consecratae piis fidelibus ad Sacram Synaxim accedentibus distribuantur, eum risui haberem, nisi propria experientia edoctus, utpote qui particulas consecrandas per integrum annum fideliter numeravi, eidem assensum praeberere cogerer. (str. 352);*
- v opisu trsatskega samostana pove, da je bil l. 1763 tam zakristan: *etenim dum anno 1763, hic loci Sacristae munere perfunctus essem, fideliter per integrum annum numeravi particulas consecrandas, et reperi, fuisse particulas consecratas, et populo devoto ad Sacram Communionem accedenti distributas, numero 27391. (str. 548);*
- opis kronanja trsatske Marijine podobe Fajdiga zaključí z zelo osebno noto: *Haec sunt candide lector! quae de solemní, et huiusque in Romano Imperio inaudita coronatione Beatissimae Virginis Mariae Iconis miraculosissimae à S. Luca Evangelista pictae. et ab Urbano V. in consolationem tristissimae gentis ob Almae Nazarethanae Domus Tersacto Recinetum translationem Româ transmissae ex P. Petro Francetich olim Ministro Provinciali, et tunc Conventus Tersactensis Moderatore, ac insigni Mariani cultus, ac Coronationis promotore pro posterorum notitia scribere decrevi. Iam non superest aliud, nisi ut tu coronata Mater mihi in hac miseriarum valle degenti eam gratiam impertiti digneris, qua adjutus hic per semitas Justitiae ingrediens, tuae Coronae in Coelis particeps reddar. (str. 588).*

*

Fajdiga pa ne navaja samo latinskih, nemških in italijanskih dokumentov in napi-
sov, ampak tudi nekaj hrvaških, npr.

- a) iz izvirnika prepisano darilno pismo Nikole Frankopana (str. 806), ki ga nato v nadaljevanju dopolni še s prevodom v latinščino:

My MIKLOUS FRANKOPAN Groffh Tersaczki, Kercki, Szeynski, y Modruski etc. Dajemo nasnaine usim, Kimsei dozthoy, kako buduchi perva urimena jedan od nashyh prighih od malina nasega Sernouwnicze Reda, y Clostra Zvethoga Franciska V Segnyu jednu eleemosynu odluchi y oztavil bil usako letho davathi, a to dokleye imanye joshie Frankopansko skupa bilo y doke Turczy ovih crayenii nisu bili opustili, a zada buduchi tesno urime, y od Turak, y od drugih nepriatelou nasha imaina poroblana y odusetha. Zato my pousem tom odluchujemo, y zapovedamo nashemo Officialu, ili Prokolabu zadasniemu, y ki potle za nym budu v nashem gradu Novom, da imaju usako letho od rechenoga malina Sernounicze okolu zvethoga Mihala dne gori rechenomu Clostru, ali Fratrom S. Franciska u Szenyu ztoyechim v' ime eleemosyne sezt stari Richke ali Vinodolske mere davathi psenicze. I nato dasmo ta lizt rukom nashom podpizan, y navadnim pechatom podpechachyen. Datum Novi 5. Julii Anno 1632.

L. S.

Nicolaus Comes de Frangepanibus;

- b) zavezo senjskih frančiškanov, da bodo v zahvalo za to, da je Franc Krištof Portner samostanu podaril del ribolovnega območja, vsako leto obhajali eno mašo za pokojnega Ivana Karla Portnerja (*ex instrumento illyrico idiomate anno 1693. concinnato*; str. 818)

U Segnu na 18. Febrara 1693.

Spoznajemo mi zdola podpisani, kako smo vidili med sobom od suih, i suakih partid racznu do danasnega dneva; i tako obnadosmo med sobom, da neotosmo jedan drugomu nistar duzan, i suise toga dase Gospodin Franac Portnar Gospodinu Pateru Guardianu za takou del Tumner vikovienim naci-nom suako letto govoritti jednu Missu od Conventa sa pokoiniga Gospodina Ivana Carla Portnara vice Kapitana biusega u Segnu, na to boglie tuerdosti rad naprosise strane obe zdola podpisane, mene zdola podpisana ovako upisati.

Fr Marcus Cragui Guard^{t^{nus}}

Fran Cristof Portnar

Luka Uragnianin upisah;

- c) napis na kripti Frančiška Rosaniča v loretski kapeli (*cum hac Illyrica inscriptione*; str. 833):

Ovo je Raka plemenitoga Gospodina Franciska Rossanicha y sinou niegovih, onestausi spola muskoga, spada na spol zenski v Segnu na 12. Novembra 1769.

Večkrat Fajdiga opozarja na rabo hrvaščine ali slovenščine: *plura chrovatico idiomatte conscripta* (str. 150); *in idiomate vulgari* (str. 220); *incolae idiomatis Carniolici ignari* (str. 347); *Slavo idiomate intitulatur Grobnik* (str. 413); *Qualibet Dominica, et festiva die fit concio in idiomate Illyrico ad populum domesticum, pro populo autem quolibet anno ex Carniolia copiosè confluente, institui solet tertius Concionator, qui eidem Verbum Dei in idiomate Carniolico proponit* (str. 510); *Evangelium canitur in idiomate Illyrico* (str. 523); *in legenda Sanctorum Slavo idiomate ... impressa* (str. 538); *Media quinta mane nostrum unus ad copiosissimum populum Croaticum sermonem habuit: eodem idiomate è R. R. P. P. Augustinianis Praedicator circa septimam concionatus est* (str. 585); *nec calent idioma Carniolicum* (str. 599); *Inter quos sunt duo Praedicatores, quorum unus diebus Dominicis, alter diebus festivis populo in idiomate illyrico Verbum Dei proponit* (str. 828); *communiter Szamabor etiam in vulgari idiomate appellatur* (str. 945); *populusque vicinus tantum idiomate Slavo, seu Carniolico utatur* (str. 1045); *ob viciniam, et communicationem Sclavonici idiomatis* (str. 1048); *quia communis utilitas, quam habet hic populus ab isto Monasterio, procedit ex idiomate Sclavonico, quo dicti Patres concionando, et Confessiones audiendo festis, et Dominicis diebus deserviant* (str. 1049); *ex Fratribus Sclavici idiomatis peritis* (str. 1050); *Hae scholae usque ad annum 1708. docebantur in idiomate Croatico, et Latino* (str. 1095); *In hoc Conventu quatuor sunt Verbi Dei Praedicatores, quorum duo in lingua Croatica, alii duo in idiomate germanico singulis diebus Dominicis, et festivis populo Verbum Dei annuntiant. Praeterea diversi tribus suas speciales statis temporibus habent devotiones cum Missis solemnibus, et concionibus Via S. Crucis quolibet mense per*

annum publicè praeceunte, et Mysteria Passionis Dominicae praelegente in idiomate Croatico ducitur (str. 1114).

V opisu Kranjske se posveti tudi jezikovnim razmeram, kjer govori o slovenskem jeziku prebivalcev, vendar o njihovem posebnem narečju; o splošni rabi nemščine v mestih in med plemstvom, pa tudi o rabi italijanščine in francoščine; o razliki med narečjema zgornje in spodnje Kranjske, tj. med gorenjskim in dolenskim narečjem, pri čemer se mu zdi gorenjsko precej bolj uglašeno, ker po njegovem mnenju govorci dolenskega narečja preveč podaljšujejo samoglasnike, opozori pa tudi na širjenje nemškega jezika na škodo kranjskega (slovenskega), kar ponazori tudi s primerom (str. 221):

Incolae loquuntur propria lingua Slavica, peculiari tamen dialecto ab aliis ejusdem originis discreta: in Civitatibus, et apud Nobiles lingua germanica communis est, imo Nobiles plerique etiam lingua italica utuntur, quibus nec gallica amplius peregrina est. Accentus incolarum Superioris Carnioliae, ubi linguae Carniolicae perpolitus usus est, multo diversus est ab incolis inferioris Carnioliae, qui syllabas turpiter protrahendo elegantiam linguae deturpant. His postremis temporibus, in quibus lingua germanica majora indies sumit incrementa etiam apud plebem, praesertim circa Civitatem Labacensem, lingua Carniolica magnum patitur detrimentum, nam relictis terminis carniolicae linguae antiquis, et propriis, eos ad explicandos suos conceptus ex germanismo mutuò accipiunt, ut in exemplo â verbo germanico spazieren dicunt Carniolicè španzirat, quod aliàs verè Carniolicè sprehajati dici deberet.

Sicer pa navaja tudi slovenske različice imen mest in krajev, pa tudi rek (str. 221–222): *Crainburgum* teutonizantibus, aliis vero Crainopolis, germ. *Crainburg*, Carn. *Kranj*; *Rattmonstorffium*, germ. *Rattmansdorff*, Carn. *Radolza*; *Locopolis*, germ. *Laack* oder *Bischofslack*, Carn. *Loka*, aut *Skoffialoka*; *Polanschiza*; *Sura*; nomen germanicum *Laack*, et Carniolicum *Loka*, etiam germanicè *Bischofslack*, et Carniolice *Skoffialoka*; *Lithopolis* germanis *Stain*, Carn. *Camnick*; *Feistriz*; *Rudolphswertum*, alio nomine *Neostadium*, germ. *Rudolfswert*, vel *Neustädtl*, carn. *Novu mestu*; *Kerka*; *Weixelburgum*, germ. *Weixelburg*, Carn. *Vishnagora*; *Gurgfeldium*, germ. *Gurkfeld*, Carn. *Kershku*; *Landstrass*, â germanis dicta Carn. *Kostainouza*; *Laassium*, germ. *Laass*, Carn. *Losh*; *Metlica*; *Tshernembel*; *Sitticium*, germ. *Sittich*, Carn. *Shitizina* itd.

Nekajkrat se v duhu sočasnega zgodovinopisja posveti tudi etimologijam; dva primera:

a) etimologija imena »Slovani« (str. 970–971):

... circa mare Balthicum habitabant, numeravit *Galindos*, *Sudinos*, et *Stavanos*, et quod *Stavani* idem sit, ac *Slavani*, et unica tantum littera corrupta erat, nempe *l*. quae fuit in *S*. [...] ²⁴ mutata: id esse verosimile conjicit ex eo, quia penes *Ragnit*, et *Tilsit* est quidam circulus in Borussia Brandeburgica, qui adhuc

24 Na robu je pripis poznejšega pregledovalca: *non in S. sed in T. mutata*.

hodie *Schlavonia*, aut *Slavania*, ger. *Shalavonien*, vel *Shalaven* nuncupatur, quod nomen locus â *Slavanis*, seu *Slavis* antiquis habitatoribus haereditâsse dicitur. II. Etymologiam Nominis *Slavorum* Scriptores non unam adferunt, alii enim dicunt cum D. Schönleben, *Venedos* ideo fuisse dictos *Slavos*, quia Pannoniam *Saviam* (cui nomini littera *l*. interjecta fuit) id est regionem circa fluvium Savum jacentem ingressi sunt, eamque occuparunt. Aeneas Sylvius cum Alberto Cranzio lib. 1. Wandal. c. 6. asserit, Venedos hoc nomen acquisisse ob eorum loquacitatem, ait enim *Sclavoni* in illorum lingua idem sonare, ac loquaces. Multò gloriosius de origine Slavorum loquitur Cl. D. Joan. Christoph. de Jordan de Orig. Slav. part. 4. fol. 101. ubi ait: quod *Slavi*, seu *Slavini* populi vocabulum derivetur â vulgari nomine *Slava*, quod est *gloria*, et *laus*: inde venit adjectivum *Slavni*, *celebres*, *laudabiles*: verbum *slaviti*, *celebrare*, *praedicare*. Participium *Slaveni*, *celebrati*, *depraedicati*. Hoc inclytum nomen non levem subire debuit sui immutationem apud exterâs gentes linguae Slavicae ignaras, Romani quibus pronuntiatio *Slavni* vocabuli litteralis pura ad palatum non erat, primâe syllabae *Sla* litteram *c*. intermiscebant, secundam *vni* per interjecum *i*. dividebant, adeoque trisyllabum *Sclavini* efformando nomen id, quasi radicibus suis evellebant, unde dein â Sclavinis moderna Sclavonia nomen sortitur. Ita Cl. D. de Jordan loc. cit.;

- b) etimologija imena »Štajerska« (str. 1022–1023): Styriae regionis etymologiam invenire haud quisquam poterit, nisi, et Tauriscorum, quorum soboles sunt Styri, originem investigaverit, etenim Styros â Tauriscis populis descendere, nemo est historicorum, qui ambigat. Circa originem Tauriscorum diversae sunt scriptorum opiniones: aliqui putant, Tauriscorum nomen derivari â *Tauro* animali, germanis *Stier*, ex qua voce per aliqualem immutationem nomen *Steyerer* concrevit: hujus opinionis est Velserus, qui lib. 2. rerum Boicar. p. 44. dicit: *Tauriscorum*, quod inter pauca admirandum, nomen interiit, nominis interpretatio in alia lingua mansit. *Stiri sunt, utut mutatis aliquantum finibus, quod plerumque omnibus populis accidit. Stieri germanis tauri*. Velsero consentit D. Schönleben in Appar. Carn. pag. 21. et alii. Tauriscorum nomen alii deducunt â montibus dictis *Taurus*, germaniae *Tauern*, quorum multi hanc denominationem sortiti sunt, adjectis aliquibus additamentis, ut *Krimmlertauern*, *Windischtauern*, *Felbertauern*, *Karn-tauern* etc. ex eo, quia montes excelsi apud Graecos communiter *Tayra* vocabantur, quam vocem postmodum latini in *Taurum* commutarunt, montesque praealtos *tauros*, sive germ. *Tauern* etiam in aliis mundi partibus nominârunt: ne verò confusio inter tot montes hoc nomine insignitos oriat, quilibet eorum speciale assumpsit distinctionis praedicatum. Populi, qui circa, et supra hos Montes habitabant, *Taurisci* nuncupari coeperunt. Alii verò contendunt, ipsos montes â Tauriscorum gente cognominatos fuisse *Tauros*, *Tauern*, et non gentem â montibus. Ego circa hoc exortam inter scriptores disceptationem non dirimo, sed aliis dijudicandum relinquo. Ommissa igitur Tauriscorum origine, ajo: germanicum nomen *Stejerer* magnam connexionem habere cum nomine *Stier* (ob quod â vulgo *Heüfresser* nuncupantur) nullam cum nomine *Tauern*.

Včasih se Fajdiga prepusti osebnemu, tudi kritičnemu razmišljanju; pri tem posebej izstopa odlomek v opisu karitativnega delovanja ljubljanskih frančiškanov (str. 367–368):

Profecto, si quis Spirituales labores tam hoc, quam praecedenti capite â me sincere, et sine fucō adductos, quos Fratres Minores hujus Conventûs tam in propria Ecclesia (ubi non ultimum locum occupat tam diurna, quam nocturna Chori frequentatio) quam extra eam per Civitatem, et loca viciniora pro Salute proximi cum omni zelo impendunt, altius inspexerit, et mente serena expenderit, minimè cum modernis Libertinis, et pseudo-politicis ogganire poterit, Monachos esse inutiles, et onerosos Reipublicae, esse homines otiosos, panem frustra comedere, et his similia. Qui ita dicunt, non perpendunt, benè ordinatam Rempubicam coalescere partim ex bonis corporalibus, partim Spiritualibus, illa respiciunt sapientissimas leges politicas, et incrementum temporalis prosperitatis, haec pro objecto habent bonum Spirituale animae, et augmentum Virtutum, sicut enim membra, quae Rempubicam constituunt, constant corpore, et anima, ita utriusque cura habenda est, unde sicut Politici gubernatores necessarii sunt pro regendo corpore, ita et necessarii erunt pro regenda anima, cum haec sit nobilior hominis portio. Deinde praeterquam, quod hujusmodi Pseudo-politici, et malevoli declamatores imprudentiae arguant tot sapientissimos Monarchas, qui diversos Religiosorum Ordines in suos status admiserint, et insipientiae, ac stultitiae condemnant, tot Reges, et Principes, Regum filios, et filias, qui spretis mundi illecebris monasticae vitae nomen dedêre, quorum plures nunc Sancta Mater Ecclesia ceu Sanctos veneratur, etiam ipsa Evangelica consilia spernere, et enervare videntur; quod enim Christus perfectionem dixit, illi stultitiam appellant, nam Christus dixit Matth. c. 19. vv. 21. Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in Coelo, et veni, sequere me. Illi verò relinquere saeculo divitias, Monachum induere, et dein panem ostiatim emendicare, stultitiam, et insaniam appellant. Esse autem Monachos ipsis libertinis inutiles, lubens admitto; nam ii conciones audire sibi opprobrio ducunt, super omnia pietatis exercitia nauseam habent, Confessionale magis, quam bos laniam abhorrent; profecto hi non sapiunt ea, quae Dei sunt, sed ea quae hominum, Spiritus fortes vocitari amant, omnem scientiam possidere se putant, at scientiam Sanctorum, quae unicè ad salutem animae necessaria est, enormiter, et crassè ignorare convincuntur: Non est, ut hi blateratores pluribus perstringantur, sed exorandus est Deus, ut veniat, et illuminet sedentes in tenebris.

4 Kratice in okrajšave

Fajdiga zlasti pri ustaljenih izrazih, uradnih nazivih, verskih pojmih ter števniki zelo pogosto uporablja tudi okrajšave in okrajšane oblike z ligaturami. Latinske, nemške in italijanske okrajšave so zbrane kot poseben dodatek za pomoč pri branju izvirnega besedila; latinskih je daleč največ. Večina jih je ugotovljenih, pri nekaterih je njihov pomen negotov, zgolj peščica jih ostaja nerazrešenih. Nekaj primerov:

a) latinske okrajšave:

§. praec. – paragrapho praecitato; §^{us} – paragraphus; 1ma – prima; 1^{mus} – primus; 2do – secundo; 2^{dus} – secundus; 3^{tii} Ordinis – Tertii Ordinis; 4ta – quarta; 5^{tum} – quintum; 8va – octava; 10mo – decimo; â F. – a Fratre; A. – Anno; A. C. – Anno Christi; A. R. P. P. – Admodum Reverendi Patres; A. V. P. – Admodum Venerabilis Pater; Abb's – Abbas, Abbatis; act^{lis} – actualis; Ad'm – Admodum; aedif. – aedificatus; An. inc. – Anno incerto; Apr. – Aprilis; Arc. – Archidux; Archiep^{pus} – Archiepiscopus; Aug^{ma} – Augustissima; auth. – authenticus; B. – Beatus; B'mae – Beatissimae; Bav. – Bavarus; Bull. – Bullarium; Cae^{ae} – Caesareae; Caes^{ae} – Caesareae; Cam^{ae} – Camerae; Cancell^{ius} – Cancellarius; cap. seq. – capite (capitulo) sequenti; Card^{lis} – Cardinalis; Catech. – Catecheta; Cels. – Celsissimus; cit. – citatus; Co. – Comes; Commis. – Commissarius; Coñr – Concionator; Con'tus – Conventus; Cot'tûs – Comitatus; Cust. – Custos; D.' – Dominus; D. et M. – Dux et Martyr; Dalm. – Dalmata; Deff'or – Deffinitior; Diff'rîum – Diffinitorium; D'nus – Dominus; egreg. – egregius; Emer. – Emeritus; E'mus – Eminentissimus; Episc. – Episcopus; Ep^{lis} – Episcopalis; Ep^{pus} – Episcopus; Excell^{ma} – Excellentissima; Excell^{mus} – Excellentissimus; Ex-Cust. – Ex-Custos; Exdiff'or – Exdiffinitior; exim. – eximius; Ex-Min'r – Ex-Minister; f. – florenus, floreni; F. – Frater; F. F. – Fratres; f. germ. mon. – floreni germanicae monetae; fel. – felix; fel. mem. – felicis memoriae; fl.¹ – florenus, floreni; Flum. – Fluminensis; FR' – Frater; F'r – Freiherr; F're – Fratre; Gen^{lis} – Generalis; Gio. – Giovanni; Gloss. – Glossarium; Gorit. – Goritiensis; Graec. – Graecensis; Guardian. – Guardianus; Hortul. – Hortulanus; Hosp. – Hospitium; Hungar. – Hungaria; I. A. – Interior Austria; IC. – Iuris Consultus; Ill^{mus} – Illustrissimus; Imp. – Imperator; in cit. – in citato; Ind^{ne} – Indictione; J. U. D. – Juris Utriusque Doctor; Jo. – Joannes; Jubilat. – Jubilatus; Kal. Mart. – Kalendis Martiis; Kruc. – Kruciger; L. B^o – Liber Baro; laic. – laicus; lb. – libra; Lect. – Lector; Lect. emer. – Lector emeritus; lect. Gener. – lector Generalis; lex. – lexicon; Lib. – Liber; loc. cit. – loco citato; Locop. – Locopolitanus; M. – Maria; M. – Martyr; M. – Mater; m. – moneta; Mag. – Magister; Mag^{cus} – Magnificus; Mag'r – Magister; Maj. V^{tra} – Majestas Vestra; Martyrolog. – Martyrologium; Mat^{em} – Majestatem; Med. – Medicina; Min. Strict. Observ. – Minorum Strictioris Observantiae; Min'r – Minister; Min'r Pro'alis – Minister Provincialis; Mission. Apost. – Missionarius Apostolicus; mon. – moneta; Mont. S. – Montis Sancti;

M.R.P. – Maxime Reverendus Pater; Ms. – manuscriptum; M.V.P. – Maxime Venerabilis Pater; NB. – Nota Bene; Nb. – Nota bene; N^o – Numero; Not. – Notarius; Novit. – Novitius; num. praec. – numero praecitato; O. A. M. D. G. – Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam; Obser^{tia} – Observantia; Octobr. – October; Ord. – Ordo; Ord. Min. – Ordo Minorum; Ord. Min. Conv. – Ordo Minorum Conventualium; Ord. S. Aug. – Ordo Sancti Augustini; Ordin. Min. – Ordinis Minorum; Org. – Organista; P. F. – Pater Frater; p. t. – pleno titulo; P. V. – Paternitas Vestra; Panif. – Panifex; Paroch. Adm. – Parochus Administrator, Parochiae Administrator; Perill. – Perillustris; Phil. – Philosophia; Philos. lect. – Philosophiae lector; Phl'iae – Philosophiae; Plenip. – Plenipotentarius; Plenipoten^{trius} – Plenipotentarius; Pont. an. – Pontificatus anno; pos. – posuit; P'r – Pater; Praed. – Praedicator; Praefec. – Praefectus; Praenob. – Praenobilis; Praep. – Praepositus; P'pres – Patres; prid. – pridie; Proa'lis – Provincialis; Procons. – Proconsul; Prof. – Professor; Protocoll. – Protocollum; Prov' – Provincialis; Prov'alis – Provincialis; q^m – quondam; qu. – quaestio; R – Responsio; R. P. – Reverendus Pater, Reverendi Patris; R^{di} – Reverendi; Ref. – Reformati; Reg^{ta} – Regia; Reg^{tor} – Registrator; Rel. F. – Religiosus Frater; R^{ma} – Reverendissima; R^{mus} – Reverendissimus; s. – supra; S. C. M. – Sacra Caesarea Majestas; S. C. R^{ae}que Maj. – Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis; S. R. Congr. – Sacra Rituum Congregatio; S. R. I. C. – Sacri Romani Imperii Comes; s^{ti} – sancti; Sac. Congr. – Sacra Congregatio; Sac^{ta} – Sacra; S^{tae} Caes^{to}-Re^{tae} – Sacrae Caesareo-Regiae [Majestatis]; S^{tae} Caes^{tae} Mat'tis – Sacrae Caesareae Majestatis; Salcan. – Salcanensis; Salisb. – Salisburgensis; Salisburg. – Salisburgensis; Samab. – Samborensis; Sanc. – Sanctus; scil. – scilicet; Scrip^{ta} – Scriptura; Script'ram – Scripturam; sculp. – sculptor; Secr. – Secretarius; Secret^{trius} – Secretarius; Segn. – Segniensis; Sept. – September; seq. – sequens; seqq. – sequentes; Ser. – Serenissimus; Sereniss. – Serenissimus; Soc. – Societas; Spalat. – Spalatum; Ss. Theol. Lect. – Sanctissimae Theologiae Lector; Ss^{mus} – Sanctissimus; Strict. Observ. – Strictioris Observantiae; subrog. – subrogatus; Super. – Superior; Suppl. – Supplementum; sut. – sutor; Syntaxist. – Syntaxista; temp. – tempore; Tergestin. – Tergestinus; Tersacten. – Tersactensis; Theol. Lector – Theologiae Lector; Thl. – Theologia; tom. – tomus; Tulum. – Tulminensis; Tyr. – Tyrolensis; Tyrnaviens. – Tyrnaviensis; Tyrol. – Tyrolensis; U. J. D. – Utriusque Juris Doctor; W – Versiculus; V.P. – Venerabilis Pater, Venerabilis Patris; VCom'rius – Vicecommissarius; VDiff'rium – Venerabile Diffinitorium; Venerab. – Venerabilis; Vet. – vetus; Vic. – Vicarius; Viced. – Vicedominus; vid&. – videlicet; Virg. – Virgo; Visit. – Visitor; Vnb'lis – Venerabilis; V'ndus – Venerandus; vv. – versus; X'ber – December; X'tomus – Chrisostomus; Zagrabien. – Zagabiensis ...

b) nemške:

§^{us} – paragraphus; 2ten – zweiten; 7'ber – September; 9ber – November; Adm'aon – Administration; Aug. – August; Bisch. – Bischof; Canz. – Canzlei, Canzley; Cath. – Catholis(c)h; Coll. – Collation, Kollation; D. – Datum; Dpf. – Pfennig; Durch. – Durchlaucht; durchl. – durchlauchtig; E. E. – Ehrwürdig

Ersam(b); E. Ehr̃s. – Eure/Ehrwürdige Ehrsame; ec. – et cetera; ec. ec. – et cetera et cetera; F. – Freiherr; Xr' t. w. – florenorum ... Kreuzer teütscher wehrung; f. k. – fürstlich-königlich; Fhr – Freyherr, Freiherr; Fr. – Freyherr, Freiherr; Freyh. – Freyherr, Freiherr; fürst. – fürstlich; Fürst. – Fürstlich; G. – Graf(f); gehor. – gehorsam; Geist. – Geistlich; Gr. – Graf(f); Gr': – Graf(f); h. – heilig; H. berg – Heiliger Berg; Heil. – Heilig; Hl. – Heilig; Hⁿ – Herren; hochlöb. – hochlöblich; hochwürđ. – hochwürđig; I. O. – Inner-Oesterreich; Joh. – Johann(es); k. k. – kayser-königlich; K. K. – Kayser-Königlich, Kayserlich Königlich; Kay. – Kayser-, Kayserlich; kay. – kayserlich; Kay. Königl. – Kayser-Königlich; Khay. – Khayserlich; Khönig. – Khöniglich; König. – Königlich; kr. – Kreuzer; L. – Landsmann; L. w. – Landeswehrung (Landeswehrung, Landeswährung, Landes Währung); La'afft – Landschafft; Landsch. – Landschafft; Landsfürst. – Landsfürstlich; Layb' – Laybach; Löb. – Löblich; May. – Mayestet (Mayestaet, Mayestät, Majestät); N. – Name, Nominierte; Päbstl. – Päbstlich, Päpstlich; Röm. – Römisch; Röm. Kay. May. – Römische Kayserliche Mayestet (Mayestaet, Mayestät, Majestät); S. – Sankt; Secret. – Secretär; Sig. – Signiert; S^r – Seiner; Sⁿ – Sankt; t. W. – teüts(c)her/teuts(c)her Wehrung (Währung); Tit. – Tituliert; v' – von; Verwalt. – Verwalter; Vice-Dom. – Vice-Dom(b); X – Kreuzer; Xber – December; Xr' – Kreuzer ...

c) italijanske:

1mo – primo; 2^a – seconda; 4° – quarto; 7bre – settembre; 8bre – ottobre; â rag.^e – a ragione; attualm^{te} – attualmente; Bar. – Barone; Bat'ta – Battista; B'ne – Barone; cad^a – cadauna; Can^{co} – Canonico; Can^{co} Sec^{io} – Canonico Secretario; Cap. – Capitano; Cavall^{te} – Cavalliere; Cte – Conte; Ces^{io} – Cesareo; Ces^{io} Reg^{io} – Cesareo Regio; Clement^{mo} – Clementissimo; Coad^{re} – Coadiutore; Col'mo – Colendissimo; Comes^{io} – Comessario; Cons. – Consigliere, Consiliario; Consig^{re} – Consigliere; D. – Divo; Diret. – Direttore; Dom^{co} – Domenico; d^{ta} – detta; Eccell^{mo} – Eccellentissimo; facil^{te} – facilmente; Gen^{ro} – Gennaro; Gio. – Giovanni; Giud^{ce} Rett^{te} – Giudice Rettore; Gius. – Giuseppe; Imp^{le} – Imperiale; lib. Bar. – libero Barone; Lib^{to} Bar. – Libero Barone; log^{te} – logotente; lug^{io} – luglio; M. – Maestà; M^{io} – Magnifico; matura^{nte} – maturamente; med^{mo} – medesimo; Mol^{to} – Molto; Mol^{to} R'nd^o – Molto Reverendo; Monsig^r – Monsignor; M^{ro} – Maestro; M^{to} R^{ndi} – Molto Reverendi; Nob. – Nobile; Ord^{te} – Ordine; osserv. – osservandissimo; Pad^{te} – Padre; P're – Padre; pred^o – predetto; Prep^{io} – Preposito; Proc^{re} – Procuratore; rag.^e – ragione; Relig^{io} – Religioso; Rett^{te} – Rettore; Rif^{ti} – Riformati; S. M. C. – Sua Maestà Cesarea; S. M. I. – Santa Maestà Imperiale; S. S. – Sua Santità; S^{to} – Santo; Sa^{ta} – Santa; Sec^{io} – Secretario; Ser^{re} – Servitore; Sig^{tra} – Signora; Sp. – Spettabile; sud^{ta} – suddetta; Vesc^{io} – Vescovo; Vice-presid^{te} – Vice-presidente; Vic^{io} – Vicario; VS^{ta} – Vostra Signoria; Xm^{bre} – dicembre ...

Nemške in italijanske okrajšave Fajdiga povzema po izvirnih dokumentih, ki jih navaja v besedilu. Pri rabi latinskih kratic in okrajšav pa ni bil dosleden, zato so zelo različne in za iste izraze uporabi tudi več različnih okrajšav ali pa obrnjeno za

različne izraze uporabi enako okrajšavo, npr.:

- za zaslužni lektor (Lector Emeritus) uporabi: lect. Em.; Lect. Em.; lect. Em^{tus}; Lect. Em^{tus}; Lect. Emer.; lect. Emer.; Lect. emer.; Lect. Emerit.; lect. Emerit.; Lect. emerit.;
- okrajšava Prov', Prov. lahko pomeni: Provincialis (pridevnik); Provincialis (redovni predstojnik); Proverbia; Provincia;
- okrajšava Reg. Lahko pomeni: [Liber] Regum; Register; Regius 3; Regnans; Regula, Regulae itd.

Okrajšave so v besedilu naznačene z opuščajem (apostrofo), ki pa jih Fajdiga ni uporabljal vedno na istem mestu, ampak zelo različno. Tudi pri prepisu in ureditvi besedila zaradi velikih razlik ni bilo mogoče postaviti enotnega pravila za njegovo rabo, ker bi to pomenilo prevelik poseg v izvirnik.

Mestoma je v zapisu uporabljena tudi kaka abreviatura (v prepisu so razvezane), npr. *Hussitarum*, zapisano s *Hussitaru* in z ligaturo nakazana končnica *m*; *annū* za *annuum*; *perduxissēt* za *perduxissent*; *gibbos&* za *gibbosus*; *vid&*. za *videlicet*; *perill&*. za *perillustri*; *q&* za *-que* ...

*

V predstavitvi rokopisa je bilo omenjeno (gl. pogl. 2. 3. Rokopis), da je neznan pisec l. 1893 k rokopisu pripravil imensko kazalo, nameraval pa je pripraviti tudi seznam znamenj, okrajšav in težko berljivih besed (*Additamentum. Signa, abbreviationes, verba difficiliter legibilia*), a namere ni uresničil.

5 O imenih in imenskem kazalu (Index nomenclature)

Kot je bilo omenjeno že v predstavitvi rokopisa (gl. pogl. 2. 3. Rokopis), je bilo v 19. stoletju pripravljeno tudi imensko kazalo (*Index MS Chronicorum P. M. Fajdi-gae*) neznanega pisca, ki obsega 378 strani, nastalo med 19. januarjem in 24. febru-
arjem 1893, ki pa pri pripravi novega kazala ni bilo uporabljeno.

Zaradi velikega obsega izvornika je bilo sklenjeno, da se pripravi samo imen-
sko kazalo.

Osnova za njegovo pripravo je latinsko ime; tam, kjer ga ni, je uporabljeno
nemško ali italijansko ime, pa tudi drugojezična imena.

V številnih primerih je tako, da so pod osnovnim latinskim imenom zbrana
tudi mesta, kjer najdemo poimenovanje osebe, institucije, kraja ipd. pod drugim
imenom, npr.:

- pod imensko iztočnico Carinthia najdemo tudi iz nje izpeljane izraze in poime-
novanja (Carinthia Sclavica; Carinthii; Carinthus; montes Carinthiaci; partes
Carinthiacae) ter poimenovanja in zapise v drugih jezikih (Karndten; Karnten;
Kärnten; Kernnden; Kernndten; Kharndten);
- pod imensko iztočnico Carlostadium najdemo tudi vsa druga uporabljena po-
imenovanja Karlovca (Carlovicium; Carloviz; Carlstadt; Carlstadt; Carlstatt;
Carlopolis; Carolostadium; Karlstadt) in vse s Karlovcem povezane izraze
(Carlstätter Generalat; Carlstätterische Graniz; Carlstätterischer Generalat;
Carlstetterische Soldatesca; Carlostadiensis; Civitas Carlostadiensis; Com-
mendans Carlostadiensis; Consul Carlostadiensis; Conventus Carlostadiensis;
Conventus Carolostadiensis; Conv'tus Carlostad.; Ecclesia Carlostadiensis;
Ecclesia Parochialis Carlostadiensis; fortalitium Carlostadiense; Generalatus
Carlostadiensis; Gen'ralatus Carlost.; Generalis Carlostadiensis; Generalis
Commendans Carlostadiensis; Guardianus Carlostadiensis; Gvardianus Carlo-
stadiensis; gubernium Carlostadiense; incolae Carlostadienses; locus Carlost-
adiensis; Mercator Carlostadiensis; miles Carlostadiensis; oppidum Carlostadi-
ense; Parochia Carlostadiensis; Parochialis Ecclesia Carlostadiensis; Parochus
Carlostadiensis; Patres Carlostadienses; porta Carlostadiensis; Praesidiarius
miles Carlostadiensis; Praesidium Carlostadiense; Vice-Commendans Carlo-
stadiensis; Vice-Generalis Carlostadiensis; vicinitas Carlostadiensis);
- pod imensko iztočnico Bohemia najdemo tudi drugojezična poimenovanja za
Češko (Böhmen; Böheim; Böhaimb; Böheim; Böheimb; Regnum Bohemi-
cum; behaimb; Behaimb; Beheimb) ipd.

Imena ali priimki istih oseb so pogosto različno zapisani. Nekaj primerov:
Janez Kapitrán je naveden v štirih različicah (Joannes â Capistrano; Joannes de
Capistrano; Joannes Capistranensis; Joannes Capistranus); priimek p. Jakoba Ko-
šutnika je naveden v treh različicah (Kaschut(t)nig, Kashutnig in Košutnik); prii-
mek zagrebškega učenjaka in teologa Baltazarja Adama Krčelića je naveden v petih

različicah (Kercselich, Kerchelich, Kerscelich, Kerscelich in Kerselich); priimek p. Proba Majdiča je naveden v dveh različicah (Maiditsch in Maidiz); priimek p. Bonaventure Meterniha je naveden v dveh različicah (Metternich in Metternig); priimek p. Venceslava Muhiča je naveden v štirih različicah (Muchich, Muchiz, Muchizh in Muhizh); priimek p. Amadeja Prepeluha je naveden v treh različicah (Praepeluch, Prepeluch in Praepeluh); priimek p. Nikolaja Šušiča (Šušića) je naveden v treh različicah (Schuschiz, Schussiz in Schussizh); priimek p. Zaharija Batiča (Batića) je naveden v dveh različicah (Battich in Battig); ime kneza Boruta je navedeno v treh različicah (Boruth, Boruthus in Borutus) itd. Podobnih primerov je še ogromno (Anna Rosina â Lemberg : Anna Rosina â Lamberg; Claudius â Marburg : Claudio â Marburg; â Premb : â Prem idr.).

Včasih Fajdiga uporablja dvojnice, npr. *Bosnia* in *Bosna*; *Modrussa* in *Modrussia*; *Segna* in *Segnia*; *Jadra* in *Jadera* ...

Isti priimek ali isto ime najdemo pogosto zapisano v različnih oblikah, npr. Barberinus in Barberini; Barhevich in Barkevich; Bartholomeus in Bartholomaeus; Damianus, Duimus in Duymus.

Velika različnost je pri zapisih plemiških imen, ker so včasih člani iste plemiške družine navedeni različno. Tako so npr. člani družine Auersperg navedeni kot: Auersperg, Aversperg, ab Aursperg, ab Aversperg, de Aversperg, von Auersperg, v' Auersperg.

Pri dvojnih priimkih plemičev sta v kazalo vključena oba priimka; npr. Joannes Ignatius Mozzi â Hirschbach je naveden tako pod iztočnico Mozzi kot tudi pod iztočnico â Hirschbach; Joannes Carolus de Samburg â Purgstall je naveden tako pod iztočnico de Samburg kot tudi pod iztočnico â Purgstall; Lucas Sertorius Del Mestri â Schönberg je naveden tako pod iztočnico Del Mestri kot tudi pod iztočnico â Schönberg; Conradus Widderholt â Weidenhoven je naveden tako pod iztočnico Widderholt kot tudi pod iztočnico â Weidenhoven; Maria Regina grofica von Attems, rojena grofica von Wurmbrand, se najde tako pod iztočnico von Attems kot tudi pod iztočnico von Wurmbrand itd.

Tam, kjer je pri imenih plemkinj in uglednih gospa navedeno tudi njihovo deklinirano ime, jih je v kazalu mogoče najti pod obema priimkoma: Maria Anna grofica Barbo de Waxenstain, rojena grofica de Wildenstain, se najde tako pod iztočnico Barbo kot tudi pod iztočnicama de Waxenstain in de Wildenstain; Maria Anna Bosizio, rojena de Semenitsch, se najde tako pod iztočnico Bosizio kot tudi pod iztočnico de Semenitsch; Felicitas Caraduzin, rojena grofica ab Aursperg, se najde tako pod iztočnico Caraduzin kot tudi pod iztočnico ab Aursperg; Lucretia Boringerus nata Rossetin se najde tako pod iztočnico Boringerus kot tudi pod iztočnico Rossetin ipd.

Velike plemiške družine s številnimi člani, ki so omenjeni v *Bosnia Seraphica*, predstavljajo poseben zalogaj; zbrani so vsi omenjeni posamezniki in posameznice, natančnejša klasifikacija pa je prepuščena nadaljnji obravnavi. Taki primeri so družine Creüzberg (â Creüzberg, â Creüzperg), Frankopan (â Frangepanibus, de Frangepanibus, de Frangepan, de Frangepani, de Frangepanibus, Frangepani, Frangepaniani, Frangepanus, Frangipan, Frangipani, von Frangepan und Tersaz ...), Gallenberg (â Gallenberg, de Gallenberg, von Gallenberg), Lamberg (â Lamberg,

de Lamberg), Liechtenberg (â Liechtenberg, de Liechtenberg), Purgstall (â Purgstall), Thurn (â Thurn, â Thuri, â Turri, de Turri ...), Zrinjski (â Zrinio), Apfaltrer (ab Apfaltrer), Attems (ab Athembs, ab Athems, ab Attembs, ab Attems, ab Atthimis, ab Attimis, d' Attimis, de Attembs, de Attems, de Atthimis, de Attimis), Auersperg (ab Auersperg, ab Aursperg, ab Aversperg, von Auersperg), Edling (ab Edling), Herberstein (ab Herberstein, von Herberstein), Hohenwarth (ab Hohenwarth, v' Hohenwarth, von Hohenwart), Ortemburg (ab Ortemburg, ab Ortenburg), Aniciji Frankopani (Anicii Frangepani), Pichelstain Kappus (de Pichelstain Kappus, Kappus de Pichelstain), Ruvere (de Ruvere), Erdödy (Erdeody, Erdeody de Monyorokerek, de Erdeody, de Erdödi, de Erdoedy, Erdödy), Coppini (de Coppinis), Waxenstein Barbo (de Waxenstein â Barbo, de Waxenstein Barbo, Barbo de Waxenstein), Paradeiser (Paradeiser, Paradaiserin), Blagay Ursini (â Blagay Ursini (Ursin), Ursini â Blagay, von Blagay Vrsin) idr.

Tam, kjer pri imenih ali priimkih točne klasifikacije (še) ni bilo mogoče narediti, je pri iztočnici imena, priimka, lokalitete zapisano *varii, variae* (»različni«; gl. iztočnice Albertus, Antonius, Bonifacius, Carl, Carolus, Catharina, Civitas, Comitatus, de Frangepanibus Nicolaus, de Frangepanibus Stephanus, de Frangepanibus Wolfgangus, Elisabetha, Ferdinandus, Franciscus, Fridericus, Georgius, Innocentius, Insula, Jacobus, Ladislaus, Leonardus, Ludovicus, Stephanus, Vallis).

Pri pomembnih osebah so ohranjeni njihovi celotni naslovi, ki bodo lahko v pomoč iskalcem, npr.:

- Chiolich de Lewensperg, Georgius Wolfgangus, Episcopus Segniensis et Modrussiensis et Corbaviensis, Abbas S. Georgii;
- de Marroti, Franciscus Xaverius, Episcopus Petinensis, Praepositus Rudolphswertensis, per Carnioliam inferiorem et Marchiam Sclavonicam Archidiaconus;
- Erdeody de Monyorokerek, Sigismundus, Comes, Montis Claudii et Comitatus Varasdiensis Comes perpetuus, Regnorum Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae Banus, Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliarius, Cubicularius, ac Confiniorum Collapianorum praefati Regni Sclavoniae Supremus Capitaneus;
- ab Aichelburg, Gabriel Franciscus, Styriae, Carinthiae, et Carnioliae Nobilis Patritius, et Caesareus Commendans Briniensis;
- ab Herberstein, Joannes Josephus, Comes, Generalis Commendans Fortalitii Carlostadiensis;
- Erdeody de Monyorokerek, Gabriel Antonius, Comes Episcopus Agriensis, Abbas S. Georgii militis et Martyris de Jaak, Montis Claudii, et Varasdiensis perpetuus, Nevessiensis verò, et exterioris Szolnok Comitatum Supremus Comes, Cae^{tae} R^{tae}que Maj. Consiliarius tit.;
- Crussich, Petrus, Eques auratus, Lupoglavi in Istria Dominus, ac Civitatis Clissae in Dalmatia Supremus Commendans;
- de Koroethna, Joannes, Magister, Comes Symigiensis et Protonotarius Palatinalis;
- de Terzi, Ottavio, Lib^{to} Bar., Consig^{tre} et Capit^o di Fiume;
- de Terziis, Octavius, Liber Baro, Aulicus Consiliarius bellicus, Commendans Fluminis ac Tersacti;

- Skradignianin, Andreas, Burggrassius, Ledenicensis Commendans, et Carlobagensis status membrum, nobilis communitalis Segniensis;
- Fattori, Joannes, Praepositus Pisinensis, Abbas infulatus S. Jacobi in Insula Hungariae transdanubiana, S. C. M. Capelanus, Proto-Notarius Apostolicus, Vicarius in Spiritualibus ex parte Imperii, Praepositus Pisinensis;
- Scarlichius, Georgius, Parochus Camnicensis et Patriarchae Aquilejensis per Superiorem Carnioliam Archidiaconus;
- Scarlichius, Reinaldus, X. Episcopus Labacensis et Princeps, Ferdinandi II. etc. Consiliarius, in Inferioris Austriae Regimine locumtenens, S. Catholicae Religionis ... Reformator etc.;
- Genua, Hieronymus, Protonotarius Apostolicus, Archipresbyter, Vicarius Generalis Modrussiensis, ac Parochus Tersactensis ...

Včasih je treba ob navedbi priimka iz sobesedila ugotoviti, za katero ime gre, npr. Bartoli (gl. Bartoli, Balthasar)

Včasih so imena lokalitet opisana, npr. ad Fontes Marianos; ad MONTES; ad NOVOS MONTES; ad S. LAMBERTUM; Vallis B. Virginis; Vallis Gratiarum; Vallis Hungariae; Vallis Jocosa (jocosa); Vallis Vinaria; Insula Hungariae; Civitas Aquilegiensis; Civitas Ariani; Civitas Camnicensis; Civitas Carlostadiensis; Civitas Castuanensis; civitas Achmimensis; Civitas Austriae; Civitas (civitas) Fluminensis; Civitas Goritiensis; Civitas Graecensis; civitas Jadrensis; Civitas Labacensis; Civitas Lithopolitana; Civitas Neopolitana; Civitas Neostadiensis; Civitas Petinensis; Civitas Pisinensis; civitas Posoniensis; Civitas Raspurgensis; Civitas Rudolphswertensis; Civitas Runensis; Civitas (civitas) Segniensis; civitas Sibinicensis; civitas Soproniensis; civitas Spalatensis; civitas Stagnensis; Civitas Tergestina; Civitas Tersactensis; Civitas Viennensis ...

V nekaterih primerih so v zapisu ohranjena deželna imena, npr. ad Ledinah; Praecrixih (Praekrixich, Praekrishie) podgerz (Podgerz); Dolaz; Braida; Braidiza ...

*

Pri tolikšnem številu kratih in raznih imen so seveda skoraj neizogibne tudi nedoslednosti ali celo napake. Upam, da jih je čim manj, zanje pa prevzemam vso odgovornost. V olajšanje uporabnikom je dejstvo, da lahko oblike preverijo ne samo v tej izdaji, ampak po potrebi tudi na digitalnih kopijah izvirnika *Bosnia Seraphica*, ki je bil v sklopu projekta digitaliziran in je objavljen na spletni strani »Latinske in nemške kronike na Slovenskem«, ta pa je vključena v portal Sistory.si; spletni naslov je: <https://sistory.github.io/LatNemKronike/>.

Bosnia Seraphica je prava zakladnica različnega izrazja, ki bi ga veljalo zbrati tudi v posebnem stvarnem kazalu, vendar pa bi to že tako velik obseg izdaje le še dodatno povečalo, zato je dopolnjevanje kazala prepuščeno tistim, ki bodo obravnavali njene posamezne dele.

6 Fajdigovi viri

Fajdiga je pri pisanju uporabil vse dosegljive arhivske, rokopisne, tiskane in epi-grafske vire, včasih pa se je naslonil tudi na ustno izročilo. Pomembno literaturo je dobro poznal, ker je imel kot pomočnik knjižničarja in kot arhivar dostop do vsega potrebnega gradiva. Pri obliki ter pristopu k obravnavi in razporeditvi snovi se je zgledoval po sočasnih redovnih kronikah (in njihovih virih), zlasti po:

- a) *Avstrijsko-frančiškanski kozmografiji* Placida Herzoga, ki je izšla l. 1740 (*Cosmographia Austriaco-Franciscana, seu exacta descriptio provinciae Austriae ordinis minoris S. Francisci strictioris observantiae ... Coloniae Agrippinae: Typis haeredum Francisci Metternich, 1740*)²⁵ in
- b) *Frančiškanski Nemčiji* Vigilija Greidererja,²⁶ ki je nastajala sočasno s Fajdigovo, izšla pa je v dveh delih l. 1777 in 1781 (*P. F. Vigilius Greiderer Ordinis Minorum Reformatorem Provinciae Tyrolensis D. Leopoldi Custodis actualis Germania Franciscana seu Chronicon geographico-historicum Ordinis S. P. Francisci in Germania /.../ Tomus I. Germania Franciscana orientali-australis seu Chronicon geographo-historicum Ordinis S. P. Francisci in Germania orientali-australi, in quo praemissis incunabulis Ordin. S. P. Francisci in Germania Provinciae et domicilia in tractu Orientali Australi Germaniae delineantur. Oeniponte: typis Joannus Thomae nobilis de Trattner, 1777 (I.), 1781 (II.)*).

Očitno podobnost razkrivajo že naslovi:

- a) Herzog: *Cosmographia Austriaco-Franciscana, seu exacta descriptio provinciae Austriae* »Avstrijska frančiškanska kozmografija ali natančen opis province Avstrije«;
- b) Greiderer: *Germania Franciscana seu Chronicon geographo-historicum* »Frančiškanska Nemčija ali geografsko-zgodovinska kronika«;
- c) Fajdiga: *Bosnia Seraphica seu Chronologico-Historica descriptio* »Bosna se-rafska ali Kronološko-zgodovinski opis«.

Fajdigov najpomembnejši vir pri pisanju prvega in drugega dela kronike je bila monumentalna redovna zgodovina *Annales Minorum* (*Letopis manjših bratov*) v osmih knjigah irskega frančiškana in redovnega zgodovinarja Lucasa Waddinga (Lucas Waddingus), ki je prvič izšla v prvi polovici 17. stoletja,²⁷ Fajdiga pa je že imel na voljo drugo, razširjeno in dopolnjeno izdajo, ki je izšla v Rimu med letoma 1731 in 1745 in je obsegala 19 knjig.²⁸ Waddingovo delo je dopolnjeval z glavnim virom za zgodovino frančiškanov v Bosni, kratkim zgodovinskim orisom *Origine della provincia Bosna Croatia* »Izvor province Bosne Hrvaške« Franja Glavinića,²⁹ oba avtorja tudi največkrat navaja in povzema.

25 HERZOG 1740.

26 GREIDERER 1777, 1781.

27 WADDINGUS 1625–1654.

28 WADDINGUS 1731–1745.

29 GLAVINIĆ 1648a; GLAVINIĆ 1648 (2014); GLAVINIĆ 2002 (1648).

Pri opisih posameznih samostanov v tretjem delu je uporabljal dela lokalnih zgodovinarjev: *Slava vojvodine Kranjske* Janeza Vajkarda Valvazorja (pri opisu samostanov na Kranjskem); *Anali Koroške (Annales Carinthiae)* Hieronima Megiserja, ki so izšli l. 1612 v Leipzigu v dveh knjigah; *Anali bavarskih vojvod (Annales ducum Boiariae)* Johanna Georga Turmaira (Aventinus), ki so izšli l. 1554; monumentalno delo *Stara in nova Kranjska (Carniola antiqua et nova)* Janeza Ludvika Schönlebn (izšla 1680–1681).

Pri opisu samostana na Trsatu je uporabljal t. i. »trsatske« zgodovinarje in njihova dela: *Historia Tersattana* Franja Glavinića,³⁰ *Dissertatio historica pro deipara Tersactana* Jurija Frančiška Ksaverja Marottija,³¹ *Tersactum coronata Deipara Virgine insigne Petra Francetića*,³² *Triumphus coronatae Reginae Tersactensis* Klara Pasconija³³ in *Historicus progressus Mariani triumphi et Frangepanae aniciae prosapiae*³⁴ Klara Pasconija.

Opis svetogorskega samostana temelji na zgodovinskem orisu *Historia Ecclesiae, et Conventus Montis Sancti Divae Virginis Gratiarum* Gašperja Pasconija,³⁵ dopolnjujejo pa jo *Historia rerum Noricarum et Foroiuliensium* Martina Bavčerja,³⁶ *Historia della principale Contea di Gorizia nella Provincia Foro-Juliese* Giana Giacomina d'Ischie in drugi viri, ki se od samostana do samostana razlikujejo.

Fajdigovo delo jasno kaže, da je njegov zgodovinopisni pristop tipičen primer zgodovinopisja na prehodu iz humanističnega v baročno in razsvetljsko. Zanj je značilno, da pisci v svojih zgodovinskih orisih posegajo daleč nazaj v preteklost, v antiko in še dlje, iščejo korenine oseb, dogodkov, dežel itd. v daljni preteklosti, predvsem pa skušajo predstaviti širši zgodovinski kontekst in vire. To se pri Fajdigi kaže v številnih etnoloških ekskurzih, zanimivostih ter podatkih iz socialne in literarne zgodovine, predvsem pa v tem, da upošteva ne le knjižne vire, ampak tudi dokumentarno, epigrafsko in drugo gradivo, ki ga je zbiral po arhivih ter uporabljal pri pisanju.³⁷ V nadaljevanju so predstavljeni trije zbirni virov: za prvi del (*Pars prima*), za opis ljubljanskega samostana (*Conventus Labacensis*) in epigrafski viri v opisu ljubljanskega samostana.

6.1 Primer 1 – viri za Prvi del (*Pars prima*)

- Michel Antoine Baudrand (Michaël Antonius Baudrandus; 1633–1700) – *Novum lexicon geographicum, in quo universi orbis oppida, urbes, regiones, provinciae, regna, maria & flumina novis & antiquis nominibus appellata, suisque distantis recensentur. Illud primum in lucem edidit Philippus Ferrarius,*

30 GLAVINIĆ 1648b; GLAVINIĆ 1648 (2014).

31 MAROTTI 1710.

32 FRANCETIĆ 1718.

33 PASCONI 1731.

34 PASCONI 1744.

35 PASCONI 1746.

36 BAVČER 1777.

37 CORETH 1950, pp. 6, 23–26; LHOTSKY 1962, pp. 81, 117–122; SZEGEDI 2002, pp. 58–60.

- Alexandrinus, S. T. D. totius Ordinis Servorum Generalis. Nunc vero Michael Antonius Baudrand, Parisinus, Protonotarius Apostolicus ...emendavit, illustravit ... Patavii: Sumptibus Jacobi de Cadorinis, 1697 – (Mich. Baudrand apud Terrarium in lexic. geogr. fol. 126);*
- Christophorus Cellarius (Christoph Martin Keller; 22. 11. 1638–4. 6. 1707) – *Notitia orbis antiqui sive geographia plenior ab ortu rerum publicarum ad Constantinorum tempora orbis terrarum faciem declarans*, 2 Bände. Leipzig 1701–1706 – (Christophorus Cellarius Geogr. ant. et nov. c. 12. fol. 73.);
 - Josip Bedeković Komorski (1688–1760) – *Natale solum magni Ecclesiae doctoris sancti Hieronymi in rudibus Stridonis occultatum, probatorum nihilominus historicorum, et geographicorum opinionibus, ac brevis Illyricanae chronologiae adjumento erutum, atque cum vita ejusdem purpurati Dalmatae per /.../ Josephum Bedekovich, /.../ patefactum, anno reparate salutis, M.DCC. II. Neostadii Austriae: ex typographeo Mulleriano, [1752] – (Joseph. Bedekovich de Nat. Solo S. Hieronymi, part. 1. c. 43. n. 19. fol. 171.);*
 - jezuit Michael Fodor – *Geographica globi terraquei synopsis, a multis, praesertim, quod Hungariam attinet, erroribus /.../ expurgata, in qua omnium mundi regionum, et locorum situs pro mapparum geographicarum usu exactissimè describuntur /.../ promotore Michaelae Fodor. Typis Academicis Soc. Jesu, Tyrnaviae [i.e. Tarnow], 1745 – (P. Michael Fodor in Geogr. orb. Terraquei fol. 232.);*
 - italijanski humanist in zgodovinar Antonio Bonfini (1427–1502), dvorni zgodovinar madžarskega in češkega kralja Matije Korvina – *Antonii Bonfinii Rerum Hungaricarum decades tres, nunc demum industria Martini Brenneri Bistriciensis Transsylvani in lucem aeditae, antehac nunquam excusae, Quibus accesserunt Chronologia Pannonum à Noah usque haec tempora, & Coronis Historiae Hungaricae diversorum Auctorum*. Basileae: ex Roberti Winter officine, anno 1543 – (Ant. Bonfinius Rer. Hungar. dec. II. lib. 10. pag. 236);
 - nemški kozmograf, humanist in hebraist Sebastian Münster (20. 1. 1488–26. 5. 1552) – *Cosmographia. Beschreibung aller Lender durch Sebastianum Munsterum, in wölcher begriffen aller völkcker Herrschafften Stetten vnd namhafftiger flecken-härkomen: Sitten gebreüch ordnung glauben secten vñ hantierungen durch die gantze welt vnd fürnemlich Teütscher nation. Was auch besonders in iedem landt gefunden vnd darin beschehen sey. Alles mit figuren vnd schönen landt tafeln erklärt vñ für auge gestellt*. Getruckt zů Basel: durch Henricum Petri, 1548 – (Sebast. Münsterus in sua Cosmogr. lib. 4. c. 74. fol. 1224.);
 - *Theatrum Historiae* (ex Theat. Hist. tom. 1. pag. 290), kar je lahko:
 - ali a) Christoph Helwig (Christophorus Helvicus), *Theatrum historicum Sive chronologiae systema novum: aequalibus Centuriarum & Decadum intervalis; cum assignatione || Imperiorum, Regnorum, Dynastiarum, Regum, Aliorumque Virorum Celebrium, Prohetarum, Theologorum, Iureconsultorum, Medicorum, Philosophorum, [Oratoris, hs. hinzugefügt], Historicorum, Poetarum, Haereticorum, Rabbimorum, Conciliorum, Synodorum, Academia-rum, &c. itemque istatarum Epocharum, ita digestum, ut Universa Temporum & Historiarum series à Mundi originie ad hunc || praesentem annum 1609.*

animo facillime comprehendi || & perpetuo circumferri possit. Gießen: Nicolaus Hampelius, 1609;

ali b) kronograf Nicolaus Helvicus, *Theatrum Historiae Universalis Catholico-protestantium. Das ist: /.../ Historische Beschreibung aller gedenkwürdigen Sachen /.../ welche sich in Religion- und Politischen wesen /.../ von dem 1517 Jahr /.../ bis auff das 1641 Jahr zugetragen /.../ in 28 Bücher abgetheilt.* Franckfurt in verlegung Johann Gottfrid Schönwettters: Getruckt bey Matthaeo Kempffern, Im Jahr 1641;

- nemški geograf in zgodovinar Philipp Clüver (Klüwer Philippus Cluverius; 1580–1622), *Introductio in Universam Geographiam* (1624–1629), postumno v 6 delih; *Philippi Cluverii Introductio in Universam Geographiam tam veterem quam novam Tabulis Geographicis XLVI. Ac Notis olim ornata a Johanne Bunone, Jam verò locupletata Additamentis & Annotationibus Joh. Frid. Hekelii & Joh. Reiskii.* Amstelaedami, typis Joannus Wolters. Londini prostant apud Sam. Smith & Benj. Walford; in Coemeterio D. Pauli, MDCXCVII 1697 – (ex Cluverio, qui Introduct. Geogr. lib. 4. c. 1.);
- jezuit Márton Szentiványi (Martinus Szent-Ivany), *Curiosiora Et Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea in tres partes divisa: quarum prima continet curiosas dissertationes physico-mathematicas, altera curiosas ephemerides ac curiosas rerum variarum observationes, tertia diversas synopses chronologicas ...* Auctore P. Martino Szent-Ivany. Tyrnaviae: Typis Academicis, per Ioan. Andream Hormann, 1689–1702;
- dubrovniški zgodovinar Mauro Orbini (sred. 16. stol.–1610), *Il regno de gli Slavi hoggi corrottamente detti Schiavoni / Historia di don Mauro Orbini Rauseo /.../ Nella quale si vede l'origine quasi di tutti i popoli che furono della lingua Slava, con molte & varie guerre che fecero in Europa, Asia & Africa /.../ E in particolare veggonsi i successi de' re che anticamente dominarono in Dalmatia, Croatia, Bosna, Servia, Rassia et Bulgaria.* In Pesaro: appresso Gierolamo Concordia, MDCI [1601] – (Orbinus);
- Hungarici Scriptores (ne navaja natančneje);
- avstrijski zgodovinar P. Edmundus Pock (18. 11. 1691–20. 7. 1737), *Historisch- || Chronologisch-Geographische || Tabellen, || von Anfang der Welt || biß auf das jetz lauffende Jahr, || welche nicht nur die Jüdische, und deren vier Monarchien || nebst || der Kayser- und damit verknüpfte Kirchen-Historie || in sich begreifen, || sondern auch || in dem neben gesetzten Synchronismo || die merckwürdigste Begebenheiten || aller Könige, Chur-Fürsten, Hertzogen etc. || So dann die || Erd-Kugel || nach deroselben natürlichen || in || Erd- und Wasser wie auch politischen Eintheilung || aller dermahl florirend || bekannten || Stataten und Republiken || vorstellen. [Zum Nutzen und Gebrauch einer Hoch-Adelichen Ritter-Akademie in Ettal] || Aus denen bewehrtesten Historicis, Chronologis, Geographis, Criticis, Politicis &c. || zusammengezogen und verfasset || von || P. Edmundo Pock, Ord. S. P. Benedicti, || des Kayserlich-befreyten Stifts und Closters Ettal Professen/ Bibliothecario || und in der alldasigen Hoch-Adelichen Academie Historiarum Professore Ordinario. Cum Facultate Superiorum.* Augsburg: Matthias Wolff, 1736 – (P. Edmundus Pock);

- pismo Inocenca III. *Accepimus* – (datis litteris incip. *Accepimus* Later. V. id. Octob. A.C. 1200. Pont. an. III.);
- frančiškanski zgodovinar in nabožni pisec Franjo Glavinić (23. 6. 1582–6. 12. 1652), *Origine della provincia Bosna Croatia, e come fu divisa dalla provincia di Bosna Argentina, col numero de' monasterij si antichi, come moderni, et in qual tempo fossero celebrati i capitoli, eletti i provinciali, in qual luogo dopo la loro divisione fin' a i presenti tempi*. In Udine: Appresso Nicolò Schiratti, MDCXLVIII (1648) – (P. Franciscus Glavinich de ortu, et Progressu Prov'iae Bosnae c. 1. pag. 13; P. Glavinich de orig. Prov. Bosniae c. 1. pag. 14);
- pismo Benedikta XII. *Ex relatione* – (ex litteris Benedicti XII. incip. *Ex relatione* datis Avenione II. Kal. Mart. ann. D'ni 1340. Pont. an. VI.);
- pismo Urbana V. *Confortare* – (litteris Urbani V. incip. *Confortare* datis Romae apud S. Petr. XIX. Kal. Jan. A. D. 1369. Pont. an. VIII.);
- francoski zgodovinar Claude Fleury (6. 12. 1640–14. 7. 1723), *Histoire ecclésiastique* (Paris 1691–1720, 20 zv.), v katerem je orisal cerkveno zgodovino do l. 1414, njegovo delo pa sta nadaljevala Jean Claude Fabre (15. 4. 1668–22. 10. 1753), *Continuation de l'Histoire ecclésiastique de Fleury* (Bruxelles 1726–1740, 16 zv.) in Alexandre Lacroix (Paris 1776–1787, 6 zv.) – (Continuat. Fleury Hist. Eccl. tom. 29. pag. 85. ad an. 1463.);
- pismo Evgena IV. – (Eugenius IV. supra defectum hujusmodi dispensavit datis litteris incip. *Attendentes* Romae apud S. Petrum Cal. Jun. an. D. 1445. an. Pont. XV.);
- bula Evgena IV. *Attendentes* – (Bulla Eugenii IV. incip. *Attendentes*);
- italijanski cerkveni zgodovinar, jezuit Daniele Farlati (22. 2. 1690–25. 4. 1773), *Illyrici sacri tomus quartus. Ecclesiae suffraganeae metropolis Spalatensis*. Venetiis: apud Sebastianum Coleti, MDCCLXIX (1769) – (P. Farlato tom. 4. fol. 76.);
- hrvaški zgodovinar, teolog in pravnik Baltazar Adam Krčelić (Kerchelich, Kerchelics; 5. 2. 1715–29. 3. 1778), *Historiarum Cathedralis ecclesiae Zagrabienensis. Partis primae tomus I, Praemissis praeliminaribus, continens seriem episcoporum ab anno M.X.C.I. ad annum MDCIII. & tam episcoporum, quam & alias notitias / studio, labore, ac impensis /.../ Balthasaris Adami Kercselich de Corbavia*. Zagrabiae: typis primò Rainerianis, dein Zeraushegianis, ac demum Antonii Jandera typographi /.../, 1770 – (D. Balthasar Adamus Kercselich in sua hist. Eccl. Cath. Zagrabienensis, qui tom. 1. c. 14. pag. 206);
- pismo Inocenca III. ogrskemu kralju Emeriku – (ex litteris Innocentii III. datis Lat. V. idus Oct. Pont. an. III. an. D. 1200. ad Emericum Regem Hungariae);
- pismo Inocenca IV. *Ad aures* – (Innocentius IV. suis litteris incip. *Ad aures* datis Lugd. III. id. Aug. Pont. an. IV. a. C. 1246);
- Fajdigov glavni vir za prva dva dela kronike je bila redovna zgodovina *Letopis manjših bratov (Annales Minorum)* v osmih knjigah frančiškanskega redovnega zgodovinarja Lucasa Waddinga, ki je prvič izšlo v prvi polovici 17. stoletja (Lucas Waddingus, *Annales Minorum. in quibus res omnes trium ordinum a S. Francisco institutorum ex fide ponderosius asseruntur, calumniae refelluntur*,

praeclara quaeque monumenta ab oblivione vendicantur. 8 vol. Lugduni: Sumptibus Claudii Landry, 1625–1654), Fajdiga pa je pri delu lahko uporabljal drugo, razširjeno in dopolnjeno izdajo, ki je izšla v Rimu, obsegala pa je 19 knjig (Lucas Waddingus, *Annales Minorum seu trium ordinum a S. Francisco institutorum*. Editio secunda, locupletior, et accuratior. 19 vol. Romae: Typis Rochi Bernabò, 1731–1745) – (ex pluribus locis P. Lucae Waddingi celeberrimi Ordinis Chronologi, refert tom. 4. nova edit. pag. 129. n. 14. ad annum Christi 1260; Idem Waddingus tom. 5. Ann. Min. pag. 260. n. 11. et 12. ad Ann. Chr. 1291; Waddingus Annal. Min. tom. 8. pag. 195. n. 15. et pag. 196. n. 16; Wad. tom. 8. pag. 213. n. 5; apud Waddingum tom. 10. fol. 270. 271. 272. et 273. n. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. et 13.; Waddingus Ann. Min. tom. 10. pag. 3. n. 4. et pag. 295. n. 14; Waddingus tom. 9. pag. 241. n. 38.; Waddingus ad A.C. 1418. tom. 10. fol. 6. n. 11; Waddingus tom. 11. fol. 207. n. 43. ex Arch. Vatic. Superio. lib. 19. Bullar. fol. 285.; Waddingus tom. 5. Annal. Minor. pag. 397. n. 2. ad ann. 1298; Waddingus ex Reg. Vat. an. 9. hujus Pont. tom. 1. ep. 5. citat tom. 7. pag. 38. n. 1. et 2; ex libro Secretorum fol. 19. apud Waddingum /.../);

- pismo Nikolaja IV. provincialu Slavonije – (Nicolaus IV. scripserit Min'ro Pro'ali Sclavoniae);
- papeško pismo *Quoniam inter caetera* srbskemu kralju Štefanu – (ex litteris Pontificiis ad Stephanum Serviae Regem datis apud Urbem veterem X. Cal. April. ann. IV. Pont. incip. *Quoniam inter caetera*);
- pismo Bonifacija VIII. *Licet ex omnibus* – (Bonifacius VIII. litteris suis inc. *Licet ex omnibus*, datis Romae apud S. Petri III. Cal. Maji an. Pont. IV. anno verò Christi 1298);
- pismo Janeza XXII. – (ex litteris Joannis XXII. datis Aven. Nonis Junii Pont. anno IX. A. D. 1325. quae reperiuntur in Reg. Vatic. ejusdem Pontificis tomo 1. Ep. 5.);
- pismo Janeza XXII. bosanskemu knezu Štefanu *Repetita* – (ex ejusdem Joannis XXII. litteris ad Stephanum Principem Bosnensem datis incip. *Repetita*);
- italijanski frančiškan, zgodovinar in škof Francesco Gonzaga (Franciscus Gonzaga; 1546–1620), *De origine Seraphicae Religionis Franciscanae ejusque progressibus, de Regularis Observantiae institutione, forma administrationis ac legibus, admirabilisque eius propagatione F. Francisci Gonzagae ejusdem Religionis Ministri Generalis*. Ad S. D. N. Sixtum V. opus in quatuor partes divisum. Romae: ex typographia Dominici Basæ, 1587 – (refert P. Franciscus Gonzaga);
- pismo generalnega ministra provincialnemu ministru province sv. Frančiška – (ex epistola Ministri Generalis ad Ministrum Provinciale S. Francisci Provinciae scripta)
- bula *Salvatoris Domini* Gregorja XI. – (ex Bulla ejusdem Pontificis incip. *Salvatoris Domini* data Avenion. X. Kal. Julii Pont. an. II.);
- pismo Urbana V. *Excolentes vineam Domini* – (Urbanus V. anno Domini 1369. dedit licentiam in aliis partibus eleemosynam petendi, quod ex ejus litteris incip. *Excolentes vineam Domini*, quae habentur in lib. Secret. hujus Pont. anno VIII. fol. 16.);

- sobratje Jakoba iz Marke, ki so potovali skupaj z njim in pozneje tudi o njem pisali – (B. Jacobus de Marchia in horream Domini congregaverit, quotque errantes oves ad gremium, et ovile Christi reduxerit, patet ex ejusdem itineris sociis, qui scribunt de eo);
- pismo esztergomskega nadškofa *Eidem vestrae sanctissimae paternitati* in kapitlja v Koloči papežu Evghenu IV. – (ex epistolis Archiepiscopi Strigoniensis: *Eidem vestrae sanctissimae paternitati* dat. Strigonii feria 6ta ante Dominicam secundam Adventus, et Capituli Colocensis: *Vestrae praesentibus* die 4. Dec. 1436. ad summum Pontificem Eugenium IV.);
- pričevanja arhidiakona Alberta, generalnega vikarja cenadske cerkve (Cenad), transilvanskega škofa Jurija in varadskega (Oradea) škofa Janeza – (ex testimoniis Alberti Archidiaconi Theniesiensis Vicarii generalis Ecclesiae Chana-dinae, Georgii Episcopi Transylvani, et Joannis Episcopi Waradiensis);
- pismo Urbana V. *Cum sicut* bosanskemu škofu – (Urbanus V. eos commen-dans Episcopo Bosnensi suis litteris incip. *Cum sicut* dat. apud Montem Flas-conem XII. Kal. Aug. A. D. 1368. Pont. anno V.);
- pismo Bonifacija IX. *Sacrae Vestrae* – (Bonifacius IX. anno 1400. suis litteris incip. *Sacrae Vestrae* dat. Romae apud S. Petr. IV. Kal. Nov. Ann. Pont. XI.);
- pismo Martina V. *Illius, qui, ut protoplasti* bosanskemu vikarju reda manjših bratov – (Martinus V. in suis litteris incip. *Illius, qui, ut protoplasti* datis Gebennis X. Kal. Septemb. ann. D'ni 1418. Pont. an. I. ad Vicarium Bosnensem Ordinis Fratrum Minorum);
- pismo Evghena IV. *Super gregem Dominicum* – (Eugenius IV. suis litteris incip. *Super gregem Dominicum* dat. Rom. apud S. Petr. X. Kal. Feb. anno D'ni 1444. Pont. an. XIV.);
- pismo Martina V. *Cum Saecularium Principum* – (ex litteris Martini V. incip. *Cum Saecularium Principum* dat. Romae apud Sanctos Apostolos V. Kal. Julii Pont. anno VIII.);
- pismo Klemenca VI. *Ex dono Caelestis* – (Clemens VI. /.../ A. C. 1347. /.../ ùt legenti ejusdem litteras incip. *Ex dono Caelestis* dat. Aven. XII. Kal. Apr. Pont. an. V.);
- pismo Gregorja XI. *Decet providentiam Apostolice Sedis* – (Gregorius XI. /.../ ex ejusdem litteris incip. *Decet providentiam Apostolice Sedis* dat. Aven. XV. Kal. Pont. ann. II. A. C. 1372);
- pismo Gregorja XI. *Inter caeteros Ordines* – (Prout ex ejusdem litteris constat incip. *Inter caeteros Ordines* dat. Aven. Kal. Jun. Pont. ann. III.);
- Bartolomej iz Pise (Bartholomaeus Pisanus, Bartholomaeus de Rinonichis, Bartholomaeus de Arnonico; ok. 1338–4. 11. 1401), *De conformitate vitae Beati Francisci ad vitam Domini Jesu* (domnevno med 1385 in 1390) – (P. Bartholomaeus Pisanus refert);
- Codex Aracoelitanus;
- pismo Bonifacija IX. *Sacrae Vestrae Religionis* vikarju Bosne p. Bartolmeu z Alverne – (Bonifacius IX. facultatem P. Bartholomaeo de Alverna Vicario Bosniae recipiendi 4. loca, et quidem unum in Uttila Dalmatiae in territorio Ragusinorum, aliud in villa Billich in Hungariae Provinciis, tertium in insula

- seu territorio Cursulae, prout ex ejusdem litteris incip. *Sacrae Vestrae Religionis* datis Rom. ad S. Petr. IV. Kal. Nov. Pont. an. XI.);
- bula Bonifacija IX *Pia Mater fidelium* – (â Bonifacio IX. in bula incip. *Pia Mater fidelium* Dat. Rom. apud S. Petr. Kal. Nov. Pont. an. XI.);
 - pismo Martina V. *Piis fidelium votis* transilvanskemu škofu – (ex litteris Martini V. incip. *Piis fidelium votis* datis ad Episcopum Transylvaniae Romae apud Sanctam Mariam Majorem IV. id. Oct. Pont. ann. V.);
 - pismo Evgena IV. *Votis fidelium* – (Eugenius IV. /.../ ex ejusdem Pontificis patet litteris incip. *Votis fidelium* dat. Bononiae XVII. Kal. Dec. Pont. an. VI.);
 - Caspar Maurer, *Ungarische Chronica oder Beschreibung von allen ungarischen christlichen Königen, wie auch Kriegs-Empörung-Belägerung vieler Städte und Bestungen, Schlachten und Victorien so sich in Ober- und Unter-Ungarn auch Siebenbürgen mit dein Türcken zugetragen ... (1390–1661) ...* Nürnberg: Michael Endtern; 1662 – (Casparo Maurer fol. 39. Chron. Turc.);
 - papeške bule in redovni pisci – (Bullis Pontificiis, et Scriptoribus Ordinis);
 - katalog provinc, ki ga je na kongregaciji v Narboni sestavil generalni minister sv. Bonaventura (patet ex Catalogo Provinciarum compillato in Congregatione Narbonensi sub S. Bonaventura Generali Ministro), včasih citiran kot Catalogus Capituli Narbonensis;
 - pismo Gregorja XI. *Decet providentiam Apostolicae Sedis* vikarju Bosne reda manjših bratov – (Gregorius XI. facultatem Vicario Bosnensi Ordinis Fratrum Minorum 12. loca recipiendi, ut patet ex ejusdem litteris incip. *Decet providentiam Apostolicae Sedis* dat. Avenione XV. Kal. [fajdigian.] Pont. an. II.);
 - pismo Gregorja XI. *Inter caeteros Ordines* vikarju Bosne – (1373. dedit idem Gregorius facultatem Vicario Bosnensi recipiendi 6. loca, ut colligitur ex ejus litteris incip. *Inter caeteros Ordines* dat. Aven. Kal. Junii Pont. an. III.);
 - pismo Evgena IV. *Sacrae Religionis* – (1437. Eugenius IV. combustis â Turcis infra biennium Fratrum Coenobiis sedecim, rogante beato Jacobo de Marchia facultatem concessit 7. condendi Monasteria, ut ex ejus litteris claret incip. *Sacrae Religionis* datis Bononiae VII. idus Dec. ann. Pont. VII.);
 - pismo Evgena IV. *Inter caeteras cordis nostri* Frančišku iz Kraljeve Albe (Székesfehérvárja), Viktorju iz Bosne in Štefanu iz Ogrske – (1440. Idem Eugenius concessit Francisco de Alba regali, Victori de Bosna, et Stephano de Hungaria Fratribus Ordinis Minorum Vicariae Bosnae licentiam 10. loca recipiendi, ut indicant ejus litterae incip. *Inter caeteras cordis nostri* dat. Florentiae VII. id. Martii Pont. an. X.);
 - pismo Martina V. *Illius qui* – (in litteris Martini V. incip. *Illius qui* Dat. Gebennis X. Kal. Sept. 1418. Pont. ann. I. quas refert ex lib. 2. de diversis formis fol. 264 hujus Pont. an. I. P. Wadding. in Reg. Pont. tom. X. fol. 295. bul. XIV. Joannis XXII. Bullam, quam et Urbanus V. et VI. jam antehac confirmarunt, datam Aven. X. Kal. Nov. an. 1321. Pont. an. VI.);
 - pismo Evgena IV. *Romanus Pontifex* cesarju Sigismundu – (Eugenius IV. ad praeces Sigismundi Romanorum Imperatoris, et Hungariae Regis anno 1433. ablatis restrictionibus ab Urbano V. et VI. appositis confirmavit suis litteris

- incip. *Romanus Pontifex*, quas videre libet lib. 1 de Regul. anno 3. hujus Pont. fol. 11. ut notat Wadd. Tom. 10. pag. 213. n. 13.);
- pismo Nikolaja V. *Ineffabilis Summi providentia Patris* – (Nicolaus V. in suis litteris incip. *Ineffabilis Summi providentia Patris* datis Rom. IV. idus Februar. anno Pont. I. an. D. 1447. quas adducit Wadd. tom. XI. fol. 284. n. 15. Ex Regist. Superiori lib. 22. Bullarum Nicolai fol. 258.);
 - pismo Evgena IV. *Piis Fidelium* mladim v vikariji Bosni – (1436. Eugenius IV. suis litteris incip. *Piis Fidelium* datis VII. Kal. Sept. indulsit Juvenibus Vicariae Bosnae, ut expletis aetatis viginti duobus annis ad sacerdotium promoveri possent);
 - frančiskanski zgodovinar Antonio Melissano de Macro (2. pol. 17. stol–1. pol. 18. stol.), *Annalium Ordinis Minorvm Supplementa: Ab Admodum Rev. Patre Fr. Antonio Melissano De Macro Ordinis Minorum Strict. Obseru. Reform. Prou. D. Thomae Lectore Theologo, Ex-Prouinciali, & eiusdem Ordinis Chronologo Generali, ab Anno 1213. vsq[ue] ad An. 1500. collecta*. Augustae Taurinorum: ex Typographia Ioannis Iacobi Ghringhelli, & Pauli Mariae Dutti sociorum, 1710 – (P. Antonius Melissanus De Macro in Suppl. *P. Wadingi* ad annum praedictum);
 - pismo Evgena IV. *Piis supplicum votis* bosanskim kustosom in bosanskemu vikarju z dovoljenjem za blagoslavljanje oblačil, kelihov, korporalov idr. – (1437 Eugenius IV. concessit Custodibus, et Vicario Bosnensi facultatem benedicendi vestes, calices, corporalia, et alia ad usum Ecclesiarum, et Sacerdotum spectantia suis litteris incip. *Piis supplicum votis* datis Bononiae III. idus Junii Pont. an. VII. quas ex lib. 1. de Regular. an. 7. hujus Pont. fol. 270. adfert Wadd. in Reg. Pont. tom. XI. fol. 331.);
 - tri bule Evgena IV. *Cum te ad partes* vikarju Bosne – (1438. Eugenius IV. Kalend. Dec. tres expedit litteras ad Vicarium Bosnae /.../ Omnes tres Bullae incip. *Cum te ad partes*);
 - pismo Nikolaja V. *Ineffabilis Summi providentia Patris* (Nicolaus V. suis litteris incip. *Ineffabilis Summi providentia Patris* dat. Romae IV. idus Febr. A. D. 1447. Pont. an. I.);
 - bula Evgena IV. *Super Gregem Dominicum* – (Eugenium IV. qui in sua Bulla incip. *Super Gregem Dominicum* dat. Romae hoc eodem anno 1444. XIV. Kal. Martii);
 - teologi, ki so razmišljali in pisali o krstu: Robert Pullen (Pullus; ok. 1080–1146) – (Robertus Cardinalis Pullus *part. 5. Sept. c. 23.*); Hugo Svetoviktorski (Hugo de Sancto Victore; ok. 1097–11. 2. 1141) – (Hugo Victorinus *lib. 2. de Sacram. part. 7. c. 2.*); papež Hadrijan VI. (2. 3. 1459–14. 9. 1523) – (Hadrianus *in 4. dist. 7. art. 3.*); Willem Hessels van Hest (Guglielmo Estio; 1542–1613) – (Estius *in 4. dist. 7. §. 21. et 22.*); Jacobus Sambovius – (*tract. de Sacram. Confirm.*); Jean-Baptiste du Hamel (11. 6. 1624–6. 9. 1706) – (Du-Hamel *tom. 6. Theolog. tract. de Sacram. Confirm. c. 4.*); Benedikt XIV. (31. 3. 1675–3. 5. 1758) – (Sacramentum Confirmationis etiam simplici Sacerdoti â Summo Pontifice concedi possit, cui sententiae etiam adhaeret Benedictus XIV. testis omni exceptione major); Tomaž Akvinski (ok. 1225–7. 3. 1274)

- (Thomam in 4. *dist.* 7. *quaest.* 3. Scotum in 4. *dist.* 7. *qu.* 1. *art.* 11.); Robert Bellarmino (4. 10. 1542–17. 9. 1621) – (Bellarminum de *Sacram. Confirm. lib. un. c.* 12.); Francisco Suárez (5. 1. 1548–25. 9. 1617) – (Suarez *tom.* 3. in 3. *part. disput.* 36. *Sect.* 2.); Gregor iz Valencije (Gregorius de Valentia; ok. 1550–1603) – (*tom.* 4. *disp.* 5. *quaest.* 2. *punct.* 1.); kardinal Lugo (Juan de Lugo y de Quiroga; 17. 10. 1644–20. 8. 1660) – (Cardinalem de Lugo in *respons. moral. lib. 1. dub.* 6.); kardinal iz Lavrije (Francesco Lorenzo Brancati di Lauria; 10. 4. 1612–30. 11. 1693) – (Cardinalem de Laurea in 4. *tom.* 3. *disp.* 2. *art.* 2.); kardinal Gotti (Vincenzo Ludovico Gotti; 5. 9. 1664–18. 9. 1742) – (Cardinalem Gotti *tom.* 2. in 3. *part. quaest.* 2. de *Ministro Confirm. dub.* 2. §. 1.); Gaspard Juenin (1650–1713) – (Juenin de *Sacr. diss.* 3. *qu.* 5. *c.* 2. *art.* 2. §. 3.); Honoré Tournely (1658–1729) – (Tournely de *Sacram. Confirm. qu.* 3. *a.* 2.); Antoine Boucat (vrhunec v obdobju 1716–1736) – (Boucat *diss.* 2. de *confirm. art. un. Sect.* 2. *tom.* 6); Giovanni Lorenzo Berti (1696–1766) – (Berti *Theol. tom.* 7. *lib.* 32. *c.* 7.); konstitucije Evgena IV. (Constitutionem Eugenii IV. *Sacrae Religionis*; Constit. 10. et Const. 87. §. 14. ejusdem Pontificis Bull. *tom.* 1. *pag.* 28. et *pag.* 294); Tommaso De Vio (Cardinal Caetano ali Gaetano; 20. 2. 1469–10. 8. 1534) – (Cajetanus in 3. *part. quaest.* 72. *art.* 3); Gregor iz Valencije (Gregorio de Valencia, Gregorius de Valentia; ok. 1550–25. 4. 1603) – (*tom.* 4. *disp.* 5. *quaest.* 2. *punct.* 1.); Martino Bonacina (1585–1631) – (de *Sacram. disp.* 7. *qu. un. punct.* 2. *n.* 3.);
- Jean Mabillon (23. 11. 1632–27. 12. 1707), *Museum Italicum seu collectio veterum scriptorum ex bibliothecis Italicis /.../ Tomus I in duas partes distinctus /.../* apud viduam Edmundi Martini /.../, Paris 1687; *Musei italici tomus II complectens antiquos libros rituales sanctae Romanae Ecclesiae com commentario praevio in ordinem Romanum.* Apud viduam Edmundi Martini /.../, Paris 1689 – (Mabillonium *tom.* 1. *part.* 2. *musei italici* extat Epistola Joannis Diaconi haec ad Senarium scribentis n. 8. *pag.* 73.);
 - papež Benedikt XIV. (31. 3. 1675– 3. 5. 1758), *De Synodo dioecesana*, Roma 1748, dopolnjene izdaje: Roma 1755, 1767; Ferrara, 1753, 1756, 1760; Padova, 1756; Parma, 1764; Venezia, 1765, 1775 – (Benedictus XIV. in suis operibus *tom.* 12. de *Synodo Dioecesana lib.* 7. *c.* 8.);
 - pismo Bonifacija VIII. provincialnemu ministru province Slavonije ali Dalmacije – (Bonifacius VIII. percepisset, in partibus Serviae, Russiae, Dalmatiae, Croatiae, Bosnae, et Istriae variarum haeresum errores spargi, scripsit A. C. 1298. Ministro Provinciali Provinciae Sclavoniae, seu Dalmatiae);
 - pismo Bonifacija VIII. *Licet ex omnibus* – (ex ejusdem litteris incip. *Licet ex omnibus* datis Romae apud S. Petrum III. Kal. May Pont. an. IV.);
 - pismo papeža Janeza XXII. provincialnemu priorju dominikancev na Ogrskem, madžarskemu kralju Karlu ter nadškofoma Esztergoma in Koloče in njunim sufraganom – (Joannes Pontifex litteras, quibus Fratribus Praedicatoribus dictum Officium commisit, revocavit, cassavit, et irritas ac nullius valoris declaravit, Fratresque Minores in dicto Officio confirmatos voluit. In quem finem expedit Kal. Julii 1326. litteras Priori Provinciali Ordinis Fratrum Praedicatorum in Hungaria, Carolo Regi Hungariae, ac Archiepiscopis

Strigoniensi, et Colocensi, eorumque Suffraganeis. Cum verò litterae quoad substantiam conveniant, adferam tantum litteras ad Priorem Provinciale Ordinis Fratrum Praedicatorum datas);

- pismo Evgena IV. *Ex injuncto* – (Eugenius IV. suis litteris incip. *Ex injuncto* datis Florentiae die 9. Maji 1439. Pont. an. IX.);
- pismo papeža Evgena IV. *Super gregem Dominicum* – (Eugenius IV. Anno 1444. /.../ tres expedivit litteras, quas citat P. Lucas *Waddingus* tom. 11. Ann. Min. pag. 203. et seqq. ad A. C. 1444. et quidem primae, quae reperiuntur in Arch. Vatic. Super. lib. 19. Bull. fol. 281. incip. *Super gregem Dominicum*);
- bula Evgena IV. *Inter desiderabilia cordis nostri* – (alia Eugenii IV. Bulla pro Inquisitoribus Vicariae Bosnensis expedita fuit ad Principes Saeculares, et Episcopos, aliosque Praelatos Ecclesiasticos, in quibus Eugenius dictum Fabianum Inquisitorem, ejusque in officio Successores eisdem enixe commendat, litterae incip. *Inter desiderabilia cordis nostri* Dat. Rom. XIV. Kal. Mart. anno eodem; quia verò haec recommendatio in praelaudata Bulla *Super gregem Dominicum*);
- pismo generalnega ministra Guillemma de Casali vikarju in komisarju Bosne – (Unde eum P. Guillelmus de Casali Minister Generalis anno 1432. in Vicaria Bosnae instituit Vicarium, et suum Commissarium, ut ex litteris ejusdem Ministri Generalis ad eum missis, quas *Waddingus* ex autographo deduxit);
- omemba pisma, ki so ga škofje, duhovniki in veljaki poslali papežu Evghenu o delovanju Jakoba iz Marke – (scribunt in ejus actis itineris socii, et diebus quinque alia ferme totidem millia baptizasse. Unde Episcopi, Clerus, et Principes ad Pontificem Eugenium suas litteras dederunt, in quibus /.../);
- omemba pisma esztergomskega škofa papežu Evghenu – (Archiepiscopus Strigoniensis sequentem dedit ad Eugenium Epistolam);
- pričevanje kapitlja v Koloči, poslano papežu Evghenu o delovanju Jakoba iz Marke – (Venerabile Capitulum Archiepiscopatus Colocensis ad Eugenium Pontificem de Sancto Jacobo hoc dedit testimonium);
- omemba pisma varadskega škofa Janeza papežu Evghenu glede širjenja krivo-verstev in delovanja Jakoba iz Marke proti njim – (Joannes Episcopus Waradiensis scripsit etiam ad Eugenium Pontificem in Castro Monderalbe die 1. Decembris, ubi Pontificem informat de haeresi in sua dioecesi grassante, et de strenuo labore, et piis conatibus Beati Jacobi se ejusmodi haereticis viriliter opponentis);
- pismo transilvanskega škofa Jurija Jakobu iz Marke, v katerem ga prosi za pomoč proti krivovercem – (Georgius Episcopus Transylvanus per epistolam scriptam in Torda die apparitionis S. Michaelis, rogavit, ut ad suam provinciam veniret, haereticos eliminaturus, inter alia haec habet /.../);
- omemba pisma papeža Evgena cesarju Sigismundu – (Eugenius Bononia scribit ad Sigismundum Romanorum Imperatorem, et Hungariae Regem);
- grozilno pismo cesarja Sigismunda Henriku, škofu v Pécsu – (comminatoriis litteris Sigismundi Imperatoris Henricus Episcopus Quinque ecclesiensis mox ad universum suae dioecesis clerum expedivit litteras);
- pismo Evgena IV. *Cum ad partes* – (Eugenius IV. mox eodem anno 1438. ne absente Custode saevientes haereticorum lupi Dominicum gregem invaderent,

aut delitescentes vulpeculae vineas demolirentur Ecclesiae, remisit in Hungariam, et Bosnam cum privilegio, quod â nullo sibi inferiore censuris Ecclesiasticis posset innodari, ut patet ex ejusdem litteris incip. *Cum ad partes datis Ferrariae anno 1438. Kal. Decemb. Pont. an. VIII.*);

- pismo Evgena IV. *Intelleximus* – (Jacobus anno 1439. ex Hungaria, et Bosnia recessit ob aeris insalubritatem, prout loquitur Pontifex in suis litteris incip. *Intelleximus* datis Florent. die 5. April. 1440. Pont. ann. X.);
- pismo Evgena IV. *Etsi ex debito solitudinis* – (Eugenii IV. incip. *Etsi ex debito solitudinis* dat. Rom. IX. Kal. Februarii 1444. Pont. ann. XIV.);
- pismo Evgena IV. *Dum salubria laborum vestrorum studia* – (Eugenius per alias suas litteras incip. *Dum salubria laborum vestrorum studia* dat. Rom. V. Nonas Julii 1446. Pont. ann. XVI.);
- pismo Evgena IV. *Ineffabilis Summi providentia Patris* – (ex ejusdem litteris incip. *Ineffabilis Summi providentia Patris* dat. Romae IV. id. Feb. 1447. Pont. an. I.);
- pismo Martina V. *Humilibus supplicum* (Martinus V. in suis litteris incip. *Humilibus supplicum votis* dat. Tybure IV. Nonas Julii 1421. Pont. an. IV.);
- breve Evgena IV. *Ad ea ex debito* – (Eugenio IV. expedito Brevi *Ad ea ex debito*);
- pismi Nikolaja V. *Apostolicae nobis* in *Ad hoc circa Regularis Observantiae* – (anno 1447. Nicolaus V. â Vicaria Bosnae denuo separavit, et P. Vicario Generali Cismontano subjecit, suis litteris incip. *Apostolicae nobis* dat. Rom. V. Kal. Oct. Pont. an. I. cui per alias litteras incip. *Ad hoc circa Regularis Observantiae*. Dat. Rom. VI. Kal. Oct. eodem anno);
- pismo hvarskega škofa, poslanca apostolskega sedeža v Bosni, Janezu Kapistranu – (ex epistola Thomae Episcopi Farensis in Regno Bosnae Apostolicae Sedis Legati ad Capistranum data, ex qua etiam apparet, Conventus illos 5. nondum fuisse Provinciae Dalmatiae extraditos vi Ordinationis Nicolai V.);
- pismo papeža Nikolaja (V.) *Apostolicae nobis* – (Nicolaus Pontifex suam incorporationem per alias litteras incip. *Apostolicae nobis* dat. Romae 1453. XIV. Kal. Aug. Pont. an. VII. annullare, et cassare convincitur, ut habet Waddingus ex Reg. Vatic. lib. 42. Bullar. fol. 160. tom. 12. pag. 584);
- pismo papeža Kalista III. *Dum Fructus uberes* – (Calixtus III. ... ex ejus litteris incip. *Dum Fructus uberes* Dat. Romae pridie Kal. Maji 1455. Pont. an. I.);
- pismi papeža Pija II. *Dum uberes* in *Dudum per litteras* – (Pius II. suis litteris incip. *Dum uberes* prid. Non. Aprilis 1459. determinavit Provinciam Dalmatiae subesse Vicariae Bosnae. Idem per alias litteras incip. *Dudum per litteras* datas ad Capitulum Generale familiae Cismontanae Romae die 16. Feb.);
- Filip Lastrić (P. Philippus ab (de) Occhievia; 1700–19. 4. 1789), *Epitome vetustatum Bosnensis provinciae seu Brevissimum compendium historico-chronologicum de antiquitate, variisque suis vicissitudinibus et consistentia usque ad haec tempora / Locupletata in hac nova editione nonnullis additionibus /.../ congesta et compilata a p. Philippo ab Occhievja*. Anconae: ex Typographia Petri Pauli Ferri, 1776 – (asserit P. Philippus ab Occhievia pag. 8. §. 3.);
- bula Urbana VIII. *Salvatoris nostri* – (ex Bulla Urbani VIII. incip. *Salvatoris nostri* dat. Romae die 3. Feb. 1640. Pont. an. XVII. in qua domos in

Transylvania sitas separat â Provincia Hungariae Ss'mi Salvatoris, et in propriam Custodiam erigit, et subijcit directioni Min'ri Generalis, non Provinciali Bosnae Argentiae, en verba ex Bulla, quam adducit P. Carolus Maria Perusinus tom. 3. p. 1. fol. 23.);

- p. Karel Marija (Carlo Maria) iz Perugie, *Chronologia historico-legalis sephici ordinis Fratrum Minorum Sancti Patris Francisci: Omnia Capitula, et Congregationes Generales, Constitutiones, et Statuta emanata a. a. 1633–1718*. Romae: typis Octavii Puccinelli, in typographia S. Michaelis ad Ripam; MDCCLII (1752) – (P. Carolus Maria Perusinus tom. 3. p. 1. fol. 23.);
- pismo papeža Klemena XIII. *Pastoralis Officii*, s katerim je potrdil dekret generalnega ministra Klemena iz Panorma – (ex decreto Clementis â Panormo Ministri Generalis emanato Romae ex Aracoeli die 24. Novembris anni 1758. Quod Decretum Clemens XIII. suis litteris incip. *Pastoralis Officii* dat. Romae 15. Decembr. 1758. Pont. sui anno I. confirmavit);
- bula *Bulla Unionis Fratrum Ordinis Minorum* papeža Leona X. – (Leone X. anno 1517. per Bullam unionis);
- Sbaraglia, Giovanni Giacinto, *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum: constitutiones, epistolas, ac diplomata continens tribus ordinibus minorum, clarissarum, et poenitentium /.../* Studio et labore Joannis Hyacinthi Sbaraleae. 3 vol. Romae: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759–1765;
- bula Urbana V. (Fajdiga navaja Martina V.) *Excolentes vineam Domini Sabbaoth* – (Martinus V. [sic!] per suas literas incip. *Excolentes vineam Domini Sabbaoth*);
- katalog provinc p. Bartolomea Pisanija iz l. 1400 – (ex Catalogo P. Bartholomaei Pisani anno 1400. facto et subsequentibus);
- katalog vikarjev vikarije Bosne – (Catalogum Vicariorum Vicariae Bosnae);
- pismo papeža Bonifacija *Licet ex omnibus* (in *Waddingo* tom. 5. pag. 397. n. 2. litteras Bonifacii incip. *Licet ex omnibus* datas ad Ministrum Sclavoniae Romae III. Kal. Maji A. C. 1298. Pont. an. IV.);
- pismo Janeza XXII. *Repetita frequenter* bosanskemu knezu Štefanu – (ex litteris Joannis XXII. incip. *Repetita frequenter* dat. Avenione Nonis Junii Pont. an. IX. ad Stephanum Principem Bosnensem);
- pismo papeža Klemena VI. *Dum ad universas Orbis Ecclesias* – (ex litteris Clementis praedicti incip. *Dum ad universas Orbis Ecclesias* dat. Aven. V. Kal. Feb. Pont. an. VIII.);
- pismo papeža Gregorja XI. *Ad procurandam salutem animarum* – (ex litteris Gregorii XI. incip. *Ad procurandam salutem animarum* dat. Aven. X. Kal. Jul. A. C. 1372. Pont. II.);
- omemba dekreta kralja Štefana, podpisanega v Konjicu (P. Philippus ab Occhievia ex quodam decreto Stephani Regis signato in Kognicz).

Za večino virov Fajdiga natančneje navaja, katero delo in odlomek povzema; pri nekaterih virih bo treba še raziskati in potrditi, ali jih je uporabljal kot primarni ali kot sekundarni vir; tak primer je Lucas Wadding (Waddingus).

6.2 Primer 2 – viri za opis ljubljanskega samostana

- langobardski zgodovinar Pavel Diakon (ok. 720–ok. 799) in njegova *Zgodovina Langobardov* – (Paulus Diaconus, Hist. Langob. lib. 6. c. 52.);
- frankovski redovnik, zgodovinar in biograf Einhard (Einhar(d)t, Eginhard(us); ok. 770–14. 3. 840) – (Eginhardus qui vixit circa A. C. 820., rerum â Carolo M. gestarum scriptor);
- avstrijski humanistični učenjak, zdravnik, kartograf in zgodovinar Wolfgang Laz (Lazius; 31. 10. 1514–19. 6. 1565) – (Lazius citans Appianum, et Strabonem lib. 6. de migrat. Gent. fol. 156);
- duhovnik, govornik in zgodovinar Janez Ludvik Schönleben (16. 11. 1618–15. 10. 1681) ter njegovi deli: zgodovinsko-kronikalno delo *Stara in nova Kranjska (Carniolia antiqua et nova)*, ki je izšlo v letih 1680–1681, ter zgodovinsko delo *Prisvojena Emona (Aemona vindicata)*, ki je izšlo l. 1674 (Schönleben; Ludovicus Schönleben in apparatu Carnioliae antiquae; D. Schönleben in sua *Aemona vindicata*; D. Ludovicum Schönleben Carn. ant. c. 3. §. 7; D. Schönleben in Apparat. Carn. pag. 21. ...);
- nemški uradnik in zgodovinar Johann Christoph (von) Jordan († 1748), *Joan. Christophori de Jordan /.../ De originibus slavicis, opus chronologico-geographico-historicum: ab antiquitate literis nota, in seculum usque Christianum decimum: ex fontibus ipsis antiquis scriptorum tum Romanorum tum Graecorum, et ex historiis variarum aliarum gentium, ad res Slavicas illustrandas facientium, deductum*. Vindobonae: typis Gregorii Kurtzböck, & Joan. Jacobi Jahn /.../, 1745 – (Joan. Christ. de Jordan de origine Slav.);
- rimski zgodovinar Livij (59 pr. Kr.–17 po Kr.) in njegovo delo *Od ustanovitve mesta (Ab urbe condita)* – (Livius Hist. lib. 43. c. 1);
- bizantinski zgodovinar Jurij Kedren (11. stol.), *Kratek povzetek svetovne zgodovine (Σύνοψις ἱστοριῶν, Compendium historiarum)* – (Cedrenus);
- grški geograf in zgodovinar Strabon (ok. 63 pr. Kr.– po 23 po Kr.) in njegovo najpomembnejše geografsko delo *Geografija (Τὰ Γεωγραφικά)* – (Strabo lib. 16. fol. 510);
- sv. Avguštin (13. 11. 354–28. 8. 430) in njegovo delo *In Evangelium Joannis Tractatus CXXIV* – (S. Augustino, qui tract. 15. in Joan.);
- Plinij Starejši (23/24–24. 10. 79) in njegovo *Naravoslovje (Naturalis historia libri XXXVII)* – (Plinio lib. 5. c. 20.);
- grško-rimski zgodovinar Polibij (ok. 200–120 pr. Kr.) in njegovo delo *Zgodovina (Ἱστορίαι)* – (Polybio);
- grško-rimski zgodovinar Apijan (90/95–160) in njegovo delo *Rimska zgodovina (Ῥωμαϊκά)* – (Appiano)
- Hieronim Megiser in njegovi l. 1612 v Leipzigu izšli *Anali Koroške (Annales Carinthiae)*: *Annales Carinthiae, Das ist, Chronica, Des Löblichen Ertzhertzogthumbs Khärndten: Darinn aussführlich, vnd mit grund der Warheit ordentlich beschrieben ist, was sich fürnemlich vnd zu fordrist in demselben Edlen,*

weitberühmbten vnd vhralten Land Khärndten /.../ als auch beynebens in den Genachbarten Königreichen vnd Provintzen /.../ Steyer, Crayn, Windisch March, Istria vnd Friaul /.../ für namhaffte Historien vnd Geschichten begeben /.../ alles mit grossem Fleiss vnd schwerer Mühe, /.../ aus vielerhand bisshero in Druck ausgangnen Historicis /.../, furnemlich aber auss /.../ Gothardt Christallnicks geschriebnen Collectaneis vnd Historia Carinthiaca /.../ publicirt vnd in Druck verfertigt, durch Hieronymum Megiserum. Gedruckt zu Leipzig: durch Abraham Lamberg, 1611–1612 (Megiserus);

- *Anali (Letopisi) bavarskih vojvod (Annales ducum Boiariae) Johanna Georga Turmaira, imenovanega Aventin(us), ki so izšli l. 1554 (Aventinus);*
- Janez Vajkard Valvazor (1641–1693) in njegovi deli *Slava vojvodine Kranjske* in *Topografija vojvodine Kranjske*: a) *Die Ehre dess Hertzogthums Crain, das ist, Wahre, gründliche, und recht eigendliche Belegen- und Beschaffenheit dieses /.../ Römisch-Keyserlichen herrlichen Erblandes /.../ durch selbst-eigene /.../ Historisch-Topographische Beschreibung, in funffzehn, wiewohl in vier Haupt-Theile unterschiedenen, Büchern, wie auch häufigen Abrissen und zierlichen Kupffer-Figuren, ausgebreitet, von Johann Weichard Valvasor /.../ ; aber in reines Teutsch gebracht, auch, auf Begehren, mit manche beyfügigen Erklärungen, Anmerck-und Erzehlungen, erweitert durch Erasmus Francisci. Laybach: zu finden bey Wolfgang Moritz Endter, Buchhändlern in Nürnberg, 1689 (Fajdiga se pri opisu samostanov na Kranjskem največkrat sklicuje na Slavo vojvodine Kranjske, v opisu ljubljanskega samostana 27-krat); b) *Topographia Ducatus Carnioliae modernae das ist Controfee aller Stätt, Märckht, Clöster und Schlösser, wie sie anietzo stehen in dem Herzogthumb Crain. Zu Wagensberg in Krain: [s. n.], 1679. – (Valvasorius in topogr. Carn.; computationem Valvasorianam; Valvasorio in sua Topographia Carnioliae; D. Valvasorius; Valvasorio, qui eod. lib. in descriptione Civitatis Labacensis Sect. 5; üt innuit Valvasorius ...);**
- kronist, zgodovinar in pravnik Janez Gregor Dolničar pl. Thalberg (1655–1719) in njegov *Kronološki povzetek: Epitome chronologica, continens res memorabiles, nobilis, & antiquissimae urbis Labacensis, Metropolis inclyti Ducatus Carnioliae. Ab orbe condito, usque ad annum Christi, M.DCC.XIV. Dedicata honoribus nobilis, ac eruditae Academiae operosorum Labacensium /.../ authore Joanne Gregorio à Thalberg Labacensi /.../ anno à partu Virginis [MD]CC.XIV. Aemonae conditae 2935. Labaci: formis J. G. M[ayr] /.../, [1714] – (Thalberg; Joan. Georg. Thalberg; Compiler Kalendarii Labacensis; D. Joannes Thalberg in sua Epitome Chronologica; D. Joannis Georgii à Thalberg ... in sua Epitome Chronologica);*
- diploma cesarja Otona II., v kateri brižinskemu škofu Abrahamu podarja Škofjo Loko – (ex diplomate Othonis II. Imperatoris, in eo enim, dum Abrahamo Frisingensi Antistiti Locopolim in Carniolia suo territorio donat);
- diploma cesarja Friderika II. o povzdignitvi Kranjske v mejno grofijo – (Hic est titulus diplomatis Friderici II. Imperatoris);
- jezuit Martin Bavčer (1595–1668) in rokopis njegovega dela *Zgodovina Norika in Furlanije*; Martinus Bauzer, *Historia rerum Noricarum et Forojuliensium*

conscripta ab Adm. Rndo P. Martino Bauzer Soc. Jes. sacerdote, cujus Autographum auctoris propria manu exaratum in Archivo Collegii Goritiensis anno 1773 inventum fuit ab Excellentissimo et illustrissimo Domino Dmo Rudolpho Coronino Sac. Rom. Imp. comite de Cronberg Lib. Barone de Praebacina et Gradiscuta Domino Quiscae, Sarsinae etc. Equite Insignis S. Stephanis Ordinis Sacrarum Caesararum Regiarum, atque Apostolicae Majestatum actuali intimo consiliario, camerario, et propriaeside Gorit. Qui ut commissarius regius interfuit, quando Goritiae Bulla abolitionis Jesuitarum publicata fuit. Supra dicto anno MDCCLXXIII XVI Septembris et ab eodem humanissimo Dno Comite M.V.P Carolo Novak Ss. C. Thlgiae Lectori Gntim et in monte S. Guardiani actuali ut impune transumatur concessum. Anno MDCCLXXVII. Conventus Montis Sancti, 1777 – (P. Bautscher in annum 1297.);

- *nemški geograf in zgodovinar Philipp Clüver (Klüwer, Cluwer, Cluvier, Philippus Cluverius; 1580–31. 12. 1622) in njegovo delo Introductio in Universam Geographiam (1624–1629) – (Cluverius; ex Cluverio, qui Introduct. Geogr. lib. 4. c. 1.);*
- *omemba diplome cesarja Friderika III., podpisane v Ljubljani – (ex quodam tamen diplomate Friderici III. Imperatoris signato Labaci);*
- *bula papeža Klemen XIV. Dominus ac Redemptor noster Jesus Christus, [Princeps pacis] a Propheta praenuntiatus – (anno â Clemente XIV. Pontifice maximo ex Ordine Minorum ex causis eidem tantum notis per Bullam incip. Dominus ac Redemptor noster Jesus Christus, a Propheta praenuntiatus datam Romae die 21. Julii);*
- *oporoka Jacoba Schell â Schellenburga – (D. Jacobus Schell â Schellenburg factos sumptus in suo testamento die 15. Januarii anno 1715. facto legavit);*
- *izvirni dokumentarni zapisi, da je ljubljanski samostan starejši, kot navaja Franjo Glavinić v svojem delu Origine della provincia Bosna Croatia – (Ex scripturis originalibus, quae annum tum 1403. cum 1412. praecesserunt, demonstro evidenter, quod Conventus Franciscanorum antiquior sit, quam Glavinich, alique nostri Patres (qui aliquas notulas de fundatione hujus Conventus reliquerunt) non debite expendentes verba Valvasorii autumârunt);*
- *omenjajo se dokumenti provincialnega arhiva – (Quamobrem cum alius perlustratis Archivii Scripturis, et inspecta Scriptorum autoritate annus non occurrat);*
- *plošča na steni kapele samostana v Gorici, ki naj bi dokazovala, da je bil tam sv. Anton Padovanski – (ut patet ex quadam tabella è pariete dictae Capellae pendente, cum hac inscriptione: Locus Camerae S. Antonii de Padua anno MCCXXVI. D. Valvasor lib. 8. sect. 3. pag. 684. ait: S. Antonium Tergestum venisse);*
- *privilegij Klemen IV. iz l. 1265 – (aliquas relaxationes, et varia privilegia â Summis Pontificibus impetrârunt, quale est illud Clementis IV. anno 1265. concessum);*
- *pismo Evgena IV. Ut Sacra Ordinis Minorum Religio generalnemu ministru p. Antonu – (Eugenius IV. suis litteris incip. Ut Sacra Ordinis Minorum Religio dat. Romae Idibus Januarii 1445. praecepit P. Antonio de Rusconibus Generali Ministro, ut Observantium familia per ipsos Observantes regatur);*

- seznam svetnikov – (ritu Sanctorum Albo);
- pismo cesarja Friderika III. iz l. 1491 – (Friderici III. ùt ex suis Lincii in Vigilia S. Laurentii anno 1491. exaratis litteris, constat, et P. Georgii â Graz Ministri Provincialis Fratrum Minorum Conventualium Provinciae Austriae, qui in suis litteris datis eodem anno ex Wels);
- pismo provincialnega ministra p. Gregorja iz Gradca bratom ljubljanskega samostana – (pariter P. Gregorius â Graz Minister Provincialis scripsit ad Fratres Conventum Labacensem eo tempore incolentes his verbis);
- omemba apostolskega pisma Aleksandra VI., ki ga Fajdiga v arhivu ni našel – (P. Lucas Wad[d]ingus in Annalibus Ordinis ad annum 1501. ... Alexander VI. suis Apostolicis litteris Patrum Conventualium ex Conventu Labacensi aliò translocationem);
- pismo generalnega kapitlja v Akvili patrom province Bosne Hrvaške – (desuper litteris â toto Capitulo Generali subscriptis, quas ex Originali decerptas adfero);
- potrdilni dokument o odstopitvi samostanov – (et dictorum Conventuum cessionis confirmationem, petiêrunt, qui loco novi confirmatorii Instrumenti);
- osebno pričevanje škofa Tomaža Hrena o bivanju jezuitov v frančiškanskem samostanu – (Patres igitur Societatis Jesu vix uno anno in Conventu hoc habitâsse dignoscuntur, nam anno 1596. introducti sunt, ùt testatur testis ocularis Thomas Chrôn tunc Decanus Capituli Cathedralis Ecclesiae Labacensis, et anno 1597.);
- pismo nadvojvode Ferdinanda kranjskemu vicedomu o ponovni vrnitvi observantov v ljubljanski samostan – (Ferdinandus Archidux Austriae ad humilem instantiam Fratrum Minorum Ordinis S. Francisci de Observantia Provinciae Bosnae Croatiae eisdem facultatem dedit denuò ingrediendi Monasterium, et ibidem unâ cum Xenodochii Caesarei incolis commorandi, donec horum habitationi alius aptus assignetur, et inveniatur locus; iisdem quoque Ecclesiam, Sacristiam, libros, aliasque res prius ad Conventum spectantes, quas praedicti Xenodochii Praefectus ad se traxerat, restitui jussit, /.../ ut ex ipsius Ferdinandi litteris ad Vice Dominum Carnioliae datis patet);
- reskript notranjeavstrijske komore vicedomu Bernardinu Barbu – (prout ex Rescripto I. A. Camerae ad D. Bernardinum Barbo Vice dominum Graecii sub die 23. Julii 1612. emanato);
- pismo generalnega ministra celotnega reda manjših bratov p. Antonia de Treja nacionalnemu komisarju p. Bonaventuri Daumiu glede vrnitve ljubljanskega samostana observantom – (P. Antonio de Trejo tunc totius Ordinis Fratrum Minorum Vicario Generali humiliter exposuerunt, eumque, quatenus injuste ab eorum Provincia avulsum Labacensem Conventum eisdem denuo restitui mandaret, obnixiùs obtestabantur, qui justis eorum querellis deferre volens praecepit P. Bonaventurae Daumio Commissario Nationali praedicti Conventûs restitutionem Provinciae Bosnae Croatiae faciendam sequenti Decreto ...);
- omembe izvirnih donacij in instrumentov – (Plures olim fuisse factas Conventui donationes tam in rebus mobilibus, quam immobilibus, quarum non tantùm usum, sed et dominium proprietatis sibi usurpabant Conventuales fulti

privilegiis Pontificiis, evidenter constat ex instrumentis Originalibus, quorum aliqua adhuc restant);

- ustanova Hansa Werenburgerja za ljubljanski samostan iz l. 1439 – (Inter caeteras fundationes celebrior est illa, quam pro Conventu Labacensi anno 1439. tempore adhuc P. P. Conventualium fecit quondam D. Joannes Werenburger ... si eam ex originali paucis, quae ad rem pertinent, ommissis adduxero);
- izvirnik cesarskega reskripta kranjskemu glavarju Wilhelmu von Averspergu ob prihodu observantov glede prodaje nepremičnin za obnovo samostana, cerkve itd. – (ut bona immobilia per Dominum Wilhelmum de Aversperg Capitaneum Carnioliae divendantur, et pretium in reparationem Conventûs, Ecclesiae, aliasque Fratrum necessitates applicetur, ut ex sequenti Caesareo Rescripto ex ipso Originali desumpto magis clarescit);
- zahteva nadvojvode Ernesta v imenu mladoletnega nadvojvode Ferdinanda Andreasu von Averspergu in naslednikom Johanna von Aversperga glede vračila posesti, ki jih frančiškani neupravičeno posedujejo – (ex alio mandato Archiducis Ernesti de dato Graecii die 19. Februarii A^o 1591. qui tunc loco Minorenis Archiducis Ferdinandi gubernabat, exarato ad Andream de Aversperg, et haeredes Domini Joannis de Aversperg, quo eisdem denuo praecipit, ut bona Conventûs P. P. Franciscanorum ab iis injustè possessa eidem restituant);
- italijanski frančiškan, zgodovinar in škof Francesco Gonzaga (Franciscus Gonzaga; 1546–1620) in njegovo delo *De origine Seraphicae Religionis Franciscanae ejusque progressibus, de Regularis Observantiae institutione, forma administrationis ac legibus, admirabilisque eius propagatione F. Francisci Gonzagae eiusdem Religionis Ministri Generalis*. Ad S. D. N. Sixtum V. opus in quatuor partes divisum. Romae: ex typographia Dominici Basæ, 1587 – (refert P. Franciscus Gonzaga);
- pismo, v katerem je p. Nikolaj Jagnathovius, rektor jezuitskega kolegija, od dolgoletnega predstojnika reda manjših bratov poizvedel o njihovi lastnini in dohodkih, ter pismo, v katerem je od družine Aversperg zahteval nazaj imetje, ki so ga prevzeli – (Jagnathovius, qui anno 1610. et sequentibus Rector Collegii fuit, petiit â P. Francisco de Casteluzzi Ordinis Minorum, qui prius pluribus annis Conventui praefuit, et tunc apud R'mum D. Jacobum Reinprecht Abbatem Sitticensem morabatur, informari, quantos, et quales redditus Conventus Franciscanorum habuerit? quantum Domini de Aversperg illi annuatim tribuerit? et quò Scripturae fundationales devenerint? Captâ debitâ informatione, et perspectis litteris fundationalibus P. Nicolaus Jagnathovius, Bona Conventus Labacensis Ordinis Minorum â familia Averspergica occupata petiit, et obtinuit. Memoriale, quod illi porrexit, his verbis conceptum erat.);
- pismo cesarja Friderika kranjskemu glavarju Wilhelmu von Averspergu, v katerem mu dovoljuje, da ob ponovni uvedbi observantov v Ljubljano naredi ribnik – (Pro complemento fundationum antiquarum adduco litteras Friderici Imperatoris ex ipso Originali desumptas, datas dominica post festum S. Viti anno 1493. vi quarum dat Wilhelmo de Aversperg Capitaneo Carnioliae facultatem pro Patribus Franciscanis de Observantia nuncupatis noviter Labacum

- introducitis faciendi unam piscinam extra portam Superiorem Civitatis, quam nunc Carlostadiensem appellamus, quae etiam facta fuit);
- pismo avstrijskega nadvojvode Karla iz l. 1587 glede pripisa letne miloščine 104 goldinarje samostanu od avstrijskih nadvojvod – (Ex litteris Caroli Archiducis Austriae datis anno 1587. colligitur assignationem 104. f. â se fuisse quidem factam, sed praecessisse annum praedictum, cum in iis litteris ad Vice-Dominum Carnioliae datis culpa arguat Gvardianum Labacensem P. Bonaventurae actualis Gvardiani praedecessorem, quod praedictam eleemosynam in suum usum converterit, et alios tres Religiosos tunc in Conventu degentes hujus eleemosynae participes non fecerit. Ut res magis perspiciatur, ipsius Caroli Archiducis adjungo litteras);
 - spomenica p. Hieronyma Strasserja glede zmanjšanja miloščine na 52 goldinarjev in s prošnjo za 1000 goldinarjev za popravilo zvonika – (quod colligitur ex quodam Memoriali P. Hieronymi Strasser, qui anno 1612. et sequentibus post evanescentem ex Carnioliae finibus Lutheri haeresim, et restitutionem Conventûs Labacensis Fratribus Minoribus Ordinis Sancti Francisci, Gvardianatûs Officio perfunctus est ... In praerecensito Memoriali ARP. Hieronymus Strasser Gvardianus actualis Labacensis etiam petiit, ut pro reparatione turris Conventui semel darentur 1000. f.);
 - odgovor nadvojvode Ferdinanda na spomenico p. Hieronyma Strasserja;
 - reskript nadvojvode Ferdinanda frančiškanom – (Ferdinandus Archidux Austriae sub die 30. Julii 1613. suo gratiosissimo Rescripto ad Deputatum Xenodochii Praefectum dato ...);
 - podelitev deputata iz komorne blagajne – (Deputatum, quod nunc ex Camerali Cassa tribuitur, anno 1747. adhuc ex telonii proventibus â Supremo pro tempore Exactore pensum fuerit, patet ex authentico ejusdem testimonio his verbis instructo);
 - delo frančiškanskega redovnega zgodovinarja Placida Herzoga *Cosmographia Austriaco-Franciscana, seu exacta descriptio provinciae Austriae ordinis minoris S. Francisci strictioris observantiae* ... Coloniae Agrippinae: Typis haeredum Francisci Metternich, 1740 – (P. Herzog in *Cosmographia Austriaco Franciscana* fol. 259.);
 - pismo notranjeavstrijske komore kranjskemu vicedomu glede letnega plačila za drva frančiškanom, ki naj se plačajo iz sredstev vicedominata – (est et aliud lignorum subsidium, quod idem piissimus Ferdinandus Archidux Austriae, et Romanorum Imperator P. P. Franciscanis annuè ex Vicedominatu pendi jussit, consistens in florenis 20. Ejus desuper expeditae litterae ab I. A. Camera Vicedomino Carnioliae die 22. Augusti 1625. intimata);
 - cesar Leopold ljubljanski samostan in v njem živeče patre sprejema pod svojo zaščito in jim podeljuje privilegije, ki jih uživajo tudi drugi državljani – (Leopoldus I. Romanorum Imperator ... Conventum Labacensem, in eoque habitantes Fratres Minores ... in suam protectionem suscepit, eisque privilegiis, quibus alii cives fruuntur, uti, frui, et gaudere indulsit, in quem finem die 8. Januarii 1701. ad I. A. Regimen, per illud in suis terris promulgandas litteras);

- ustanovitveno pismo oz. listina Wilhelma von Aversperga – (Illustrissimus Dominus Wilhelmus L. B. de Aversperg, qui prius praecipuam impendit operam, ut ... Patres Observantes Ordinis Sancti Francisci in Conventum Labacensem introducerentur, fundavit ante suam mortem ... cum Civitas in Contractu venditionis eidem hanc domum ab omni onere liberam tradiderit, obligationem verò intertenendi dictam lampadem in se suscepit. Litterae fundationales Wilhelmi ab Aversperg sic sonant ...);
- pismo Tomaža Hrena podrejenim klerikom, naj po koncu preganjanj s strani krivovercev pomagajo frančiškanom in jim olajšajo vrnitev v Ljubljano – (Episcopus Labacensis Thomas Chrön, qui omnibus Archidiaconis, Commissariis, Parochis, aliisque suae dioecesis Clericis Fratres enixe commendabat, et ut facilius Fratres ... Labacenses victui necessaria emendicare valerent ... prout id indicant ejus litterae originales sub hoc tenore);
- pismo podpore Tomaža Hrena manjšim bratom in izraz njegove naklonjenosti do njih – (Idem Celsissimus Princeps aliud in Fratres Minores amoris, ac ad Seraphicum Patriarcham D. Franciscum devotionis testimonium edidit /.../ ut ex ejus litteris, quae in Originali extant);
- omemba stare računske knjige samostana (patet ex antiquo hujus Conventus computorum libro) – (Praeprimis lego in libris computorum; Reperio in annotatione expensarum et proventuum tempore hujus aedificii, quod saepe laudatus P. Sigismundus Skerpin perceperit primò à diversis benefactoribus; ùt computorum liber indicat ...);
- omemba kronografskega napisa na vrati refektorija (desumitur ex sequenti chronographica supra portam Refectorii posita inscriptione) in napisa nad umivalnikom v refektoriju – (erectum fuit etiam in Refectorio marmoreum lavatorium, quod colligitur ex supra illud posita sequenti inscriptione);
- definitorialni odlok kongresa maja 1688 – (patet ex quodam Diffinitoriali Decreto ex Congressu die 6. Maji anno 1688. in Conventu Labacensi habito);
- definitorialni akti – (patet ex actis diffinitorialibus);
- napis nad vrati samostana – (denotat supra portam Conventus posita superscriptio);
- pismo samostana mestnim oblastnikom glede širjenja samostanskega prostora – (Magistratus cessit pro extensione spatium, quod erat inter duos muros aquam versus una cum interiori muro ... Haec magis patent ex ipsis Reversalibus litteris, quas Conventus Magistratui consignavit ...);
- odgovor cesarja Leopolda glede širjenja samostana l. 1700 – (Unde praelaudatus P. Antonius Lazari anno 1700. tunc jam tertio Minister Provincialis, non tantùm apud Magistratum suas humillimas interposuit preces, sed etiam *genuflexus* recurrit ad thronum Suae Caesareae Majestatis, /.../ à qua P. Lazari benignum, et favorable sub dato Viennae 22. Decembris 1700. tulit responsum ...);
- pismo kranjskega vicedoma ljubljanskemu mestnemu svetu – (gratiosissima Caesarea Resolutio directa fuit ad I. A. Cameram, haec verò die 11. Augusti 1701. intimavit hanc Caesaream Resolutionem tam Ministro Provinciali, quam D. Vicedomino Carnioliae. Is autem die 25. Augusti ejusdem anni 1701. intimavit Senatui Civitatis);

- evangeljski citati > *Evangelicum illud, quod facit dextera tua, nesciat sinistra tua*;
- zapiski p. Sigismunda Beltrama – (Fuit haec Capella unà cum Ara consecrata die 4. Octobris anno 1655. ùt notatum reliquit ARP. Sigismundus Beltram Minister Provincialis);
- testament gospe Ane Margarite Snedizin, roj. Hoffstetter – (Domina Anna Margarita Snedizin, nata Hoffstetterin in suo testamento facto die 4. Maji 1751. fundavit Novennam S. Antonii in hac Capella, utque ea sufficienti illuminatione perpetuis futuris temporibus provideatur);
- pričevanje gvardijana p. Angelika Dierina o posvetitvi oltarjev – (Haec Ara cum Aris Sacri Scapularis, S. Annae, et S. Francisci consecrata fuit anno 1716. die 18. Aprilis, ut ex attestazione P. Gvardiani ejus temporis constat);
- pismo provincialnega defnitorija, da se v zahvalo Ani Katarini pl. Schellenburg za njene prispevke darujejo vsak dan ena maša v devetdnevni za pokoj njene duše – (Capella, et Altare Immaculatae Conceptionis B. V. Mariae ad annum 1723. suam perfectionem attigit expensas subministrante Ill'ma Domina Anna Catharina à Schellenburg, nata Hoffstetterin, quae etiam pro perpetua illuminatione lampadis coram Altari, ac Novendiali devotione B. V. sine labe conceptae foundationem fecit. Eapropter Provincia gratitudinis gratia Conventum Labacensem ad unum Sacrum quotidianum infra Novennam ejusdem B. Virginis pro refrigerio animae ejus celebrandum obligavit);
- potrdilno pismo p. Tomassa Cervionija, nadškofa, škofa, prisednika apostolskega sedeža in nekdanjega generala avguštincev eremitov o pristnosti relikvij sv. Deodata – (Dum ARP. Sigismundus Skerpin Ex-Minister Provincialis Commissarius Visitator Generalis Romanae Reformatae Provinciae anno 1737. constitutus fuisset, obtinuit mediante Ill'ma et Excellentissima Domina Octavia Strozzi, Ill'mi, et Excel^{mi} Domini Philippi Corsini Clementis XII. pronepotis Ducis Casiliani conjuge Corpus S. Deodati Martyris cum vasculo sanguinis, quod Fr' Thomas Cervioni Episcopus Porphyriensis extractum ex Coemeterio S. Calixti suis litteris authenticum declaravit sub hoc tenore);
- pričevanje tržaškega škofa Luke Sertorija del Mestri, svobodnega barona Schönberg, o poti relikvij sv. Deodata skozi Trst – (Quamprimum fama de adventu Sacri Corporis per Civitatem divulgata fuisset, utriusque sexûs homines catervatim non solùm ad navim, sed etiam ad domum, in qua pretiosus thesaurus depositus erat, quotidie Sacras Exuvias veneraturi concurrebant, quae omnia ex authentico Episcopi Tergestini patet testimonio ...);
- javni instrument ljubljanskega škofa Žige Feliksa grofa Schrattenbacha, svobodnega barona Heggemberga in Osterwiza, kanonika salzburške kapitularne cerkve – (Sigismundus Felix ê Comitibus de Schrattenbach Episcopus Labacensis /.../ publico instrumento cunctis innotescere voluit);
- knjige umrlih; za ljubljanski samostan je knjiga nastala l. 1658, starejše so bile uničene v času protestantizma – (multò plures esse in nostra Ecclesia sepultos Nobilitate fulgentes, quam quos ego adduxero, ratio est, quia ante tempora Lutheri, et ipsis infaustis temporibus libri, quibus mortui adnotabantur, propter maximam perturbationem, dum omnia sus deque agebantur, perierunt ...);

- različne papeške bule in deklaracije bratovščin – (ut ex pluribus Summorum Pontificum Bullis, et Sac. Congr. declarationibus colligitur);
- pismo p. Teodorja Stracija, prokuratorja in generalnega vikarja reda karmelitov, s katerim je provincialnemu ministru in gvardijanom province Bosne Hrvaške podelil možnost, da blagoslovijo in podelijo habit ali škapulir – (R'mus P. F. Theodorus Straccius ... dedit facultatem P. Ministro Provinciali, et Gvardianis Provinciae Bosnae Croatiae, nunc S. Crucis Croatiae Carnioliae habitum, seu Scapulare benedicendi, ac illud Christifidelibus imponendi, cum omnibus gratiis, privilegiis, et indulgentiis â Summis Pontificibus concessis dicto Ordini, quod ex originalibus litteris praenominati R'mi P. Generalis uberius clarescit);
- podobno pismo Joachima Marie Pontaltija, generalnega priorja karmelitov ter apostolskega komisarja in vizitatorja, s katerim je to pravico razširil na duhovnike, podrejene ljubljanskemu gvardijanu;
- različni odpustki in brevi papežev in drugih cerkvenih dostojanstvenikov – (Indulgentiae in Summario Indulgentiarum Carmelitici Scapularis, quod Clemens X. suis litteris incip. *Commissae Nobis* dat. Romae 8. Maji 1673 adprobavit; R'mus P. Aloysius Laghius Generalis Carmelitarum in Instrumento, vi cujus Gvardiano Samaboriensi dedit facultatem in eo Conventu erigendi Confraternitatem Sacri Scapularis B'mae V. Mariae de Monte Carmelo anno 1751. una cum Brevi Clementis X. de verbo ad verbum inseruit);
- pismo oz. bula Aleksandra VII. *Cum sicut*, s katerim je potrdil bratovščino sv. Antona Padovanskega – (Postquam Capella S. Antonii jam anno 1655. ab Excel'mo D'no Wolffgango Engelberto Comite ab Aursperg Supremo Provinciae Carnioliae Capiteano, extracta fuisset, erat anno 1660. ut populi devotioni, quâ in hunc Sanctum fertur, fieret satis, erecta Confraternitas S. Antonii Patavini, quam Alexander VII. suis litteris incip. *Cum sicut* datis Romae 19. Aprilis 1660. confirmavit);
- pismo (bula) Siksta V., s katero je ustanovil nadbratovščino nosilcev pasu sv. Frančiška – (Sixtus V. Romanus Pontifex deferre volens, Archiconfraternitatem Cordigerorum in Conventu Assissiensi, in quo Corpus S. Francisci requiescit, instituit cum facultate eidem alias Confraternitates aggregandi, ut patebit ex ipsius litteris incip. *Ex Supernae* datis Romae 19. Nov. 1585. ... En tenorem litterarum Sixti V. hanc Archiconfraternitatem instituentis ...);
- konstitucija *Pastor aeterni*, s katero je Gregor XIII. konventualcem in sobratom bratovščine nosilcev pasu podelil različne milosti in odpustke – (Confratres Confraternitatis Cordigerorum S. Francisci non tantum sint participes omnium gratiarum, et Indulgentiarum â diversis Romanis Pontificibus Ordini Fratrum Minorum Conventualium concessarum, sed etiam gaudeant omnibus Indulgentiis, quas Gregorius XIII. Constit. incip. *Pastoris aeterni* data Romae die 12. Octob. anno 1576);
- pismo Siksta V. *Divinae Caritatis*, s katerim je milosti in odpustke potrdil in razširil – (Indulgentias praemissas anno sequenti Sixtus V. non tantum confirmavit, sed etiam ampliavit, ut ex ipsius litteris incip. *Divinae Caritatis* dat. Romae Nonas Maji anno 1586);

- pismo Klemenca X. *Dudum fel. rec.* – (Cum autem Clemens X. in suis litteris incip. *Dudum fel. rec.* datis Romae 13. Julii 1673. et Indulgentiarum à Paulo V. huic Confraternitati concessarum, quas confirmat, et praedictae facultatis erigendi Confraternitatem mentionem faciat, eas tantum omissis Bullis Sixti V. et Pauli V. adfero);
- pismo Inocenca XI. – (Verum succedens Clementi X. Innocentius XI. ad augendam maiorem in populo Christiano devotionem denuo concessit Confratribus Confraternitatis Chordigerorum S. Francisci, qui processioni omni mense fieri solitae interfuerint, Indulgentiam plenariam die 26. Augusti 1680. quae usque ad haec tempora non fuit revocata);
- konstitucija Inocenca XII. *Ad ea per quae* – (Innocentius XII. Const. incip. *Ad ea per quae* data Romae apud S. Mariam Majorem die 24. Decembris anno 1692. Pont. anno II. varias Indulgentias concessit);
- pismo Benedikta XII. *Inter plurima*, poslano na prošnjo p. Jožefa Marije ab Ebori, generalnega prokuratorja reda sv. Frančiška – (Dein verò Benedictus XII. ad preces P. Josephi Maria ab Ebori Procuratoris Generalis Ordinis S. Francisci suis litteris incip. *Inter plurima* datis Romae V. Nonas Mart. anno 1726. Pont. anno II.);
- konstitucija Klemenca XII. *Exponi Nobis* za vzpostavitev križevega pota po cerkvah manjših bratov na prošnjo p. Bernarda Monterde, generalnega prokuratorja reda manjših bratov – (Cum autem per erectionem Viae Crucis in Ecclesiis Fratrum Minorum tantum non fieret satis populi devotioni, /.../ precibus inclinatus Clemens Pontifex sub die 16. Januarii 1731. Constit. incip. *Exponi Nobis* benignè concessit, quod Fratres Minores de Observantia non tantum in suis Ecclesiis, et Ministri Generalis obedientiae subjectis, sed etiam in Ecclesiis eidem minime subjectis stationes Viae S. Crucis erigere possint);
- predpis Klemenca XII. in pozneje obnovljen od Benedikta XIV. za pravilno izvajanje križevega pota – (/.../ ut patet ex monitis ad recte regulandum devotissimum S. Viae Crucis exercitium à Clemente XII. praescriptis, et à Benedicto XIV.);
- podelitev odpustka Klemenca XIV.;
- pismo cesarja Friderika III. o vzpostavitvi kaplanije na ljubljanskem gradu za vrhovnega glavarja – (Fridericus III. Romanorum Imperator pro majori commoditate Supremi Capitanei, qui tunc temporis in arce residere solebat, aliorumque in ea habitantium fundavit Sacrum quotidianum, et perpetuum, pro Capellano assignavit 14. pondo nummorum, et pro illuminatione dictae Capellae 2. pondo, praeter victum, quam illi Capitaneus pro tempore dare obligabatur, prout id ex ejusdem Friderici fundationalibus litteris de dato Labaci in festo exaltationis Sanctae crucis anno 1489. desumitur);
- pismo kastelana Franca Jožefa Crabatha ljubljanskemu gvardijanu, naj prevzame oficiaturo na ljubljanskem gradu (2. april 1692);
- omemba graškega protokola (diligentius perlustratis scripturis habito etiam adminiculo Protocolli Graecensis);
- resolucija oz. reskript cesarice Marije Terezije, naj kaplanija na gradu ostane v rokah frančiškanov (Aug^{ma} Maria Theresia Regina Hungariae, et Bohemiae,

Archidux Austriae clementissimè resolvit, ut Capellania Arcis sub cura PP. Franciscanorum remaneat usque ad suum, suorumque Successorum beneplacitum, sub die 30. Decembris 1741. cum onere, et emolumento consuetis, quae Resolutio Suae Reg. Majestatis die 10. Januarii 1742. intimata fuit sequenti Rescripto ...);

- pismo kranjskega vicedoma (oz. vicedominata) p. gvardijanu (18. januar 1742), v katerem so zapisane obveze samostana – (Litterae verò (quae obligationem ex parte Conventus continent) â Vicedominatu Carnioliae Patri Gvardiano sub die 18. Januarii 1742. intimatae sequentis sunt tenoris ...);
- pismo cesarske komisije z navodili za vodenje bolnišnice, ki jo je 8. marca 1553 ustanovil cesar Ferdinand I. – (Nosocomium Caesareum â Ferdinando I. Romanorum Imperatore die 8. Martii 1553. fundatum fuit pro 24. personis, prout ex quibusdam litteris [...] Caesareae Commissionis instructionem pro gubernando hospitali continentibus patet);
- pismo nadvojvode Ferdinanda kranjskemu vicedomu (11. avgust 1609) glede uprave bolnišnice in hospica – (fuit â ViceDomino ad parcendum expensis propositum Serenissimo Archiduci Ferdinando, ut loco Capellani Patres Franciscani hanc Capellaniam in se susciperent, et hospitalarios in rudimentis Catholicae fidei instruerent, quae propositio Archiduci placuit, et illam Capellaniam PP. Franciscanis contulit sub dato 11. Augusti 1609. ut ex ejusdem litteris ad ViceDominum datis patet);
- glavarjev odlok Venanciju Rabenspergerju, začasnemu upravitelju bolnišnice – (Capitaneale Decretum ad D. Venantium Rabensperger provisorio modo positum Administratorem hospitalis);
- navodilo upravitelju bolnišnice iz l. 1749 od Kraljeve komisije za javne in politične zadeve (Administratori hospitalis pro sua directione ab Excelsa in publicis, et politicis instituta Regia Commissione data §. 8. inseruntur ...).

Identitete pisca, ki ga Fajdiga navaja na str. 216 (Capellus ad an. M. 3187), ni bilo mogoče zanesljivo potrditi.

6.3 Primer 3 – epigrafski viri ljubljanskega samostana

V opisu ljubljanskega samostana je Fajdiga predstavil naslednje epigrafske vire:

- nagrobni napis Jakoba pl. Schellenburga in njegove soproge Katarine: D. O. M. / Hic jacet / D. Jac. de Schellenberg Carn. Patr. / qui obiit an. 1715. die 1. Men. Feb. / et / Catharina ejus conjux / quae / fatis cessit an. 1732. die 26. men. Jun. / Fundatores Monast. Socie. S. Ursulae / Religione, pietate, Nobilitate clari / quorum / sit in pace memoria;
- napis v kapeli goriške cerkve konventualcev, ki naj bi bila nekoč celica sv. Antona Padovanskega z napisom na tabli: *Locus Camerae S. Antonii de Padua anno MCCXXVI*;

- napis nad vrati ljubljanskega refektorija: **SVbVenIt faMeLICIs RetribVtor DeVs**;
- napis nad marmornim umivalnikom v refektoriju: **HInC SitIs ab eXtra IntVs ab ALto MVnDI**;
- napis nad vhodnimi vrati samostana: **FratrIbVs MinorIbVs / proVIDentIa CaeLestIs sVo posVIt aVro.** / *Non facias violentiam pauperi, quia pauper est, neque / conteras egenum in porta* Prov. 22;
- napis na velikem oltarju: **Ara / HonorI VirgInIs DeIparae In CoeLos As-sVMptae / noVIter ereCta / sub / P. Honorato Vadlau Conventus Gvardiano / delineata, et sculpta / Â. F. Alexio Rivalta laico sculptore / elaborata / Â. F. F. Evangelista Wurzer, et Melchior Puz arcu- / riis Laicis / picta et deaurata / Â Domino Antonio Grill cive Labacensi, ejusque / uterino Fratre D. Josepho Fing**;
- napis na marmornem oltarju pod kipoma:
 - a) sv. Jakoba: **D. D. / Jacobus Schell Nobilis Provincialis de Schellenburg / Jesu Christi cultor / Hoc miraculosum ejus Trophaeum / Voto, aereque suo ornatum filiali F. F. Minorum prece / venerationi exposuit. / Tu fruire**;
 - b) sv. Katarine: **Sic ille cum conjuge sua Anna Catharina nata / Hoffstetterin nostrî Redemptorem coluit / ut misericordem judicem / hinc dein securus / adiret, et sustineret / TV, qVI DeVotIonIs plê fVnDatae potIrls benefICIo / FVnDatorI faVe VeL Pater, et AVE**;
 - c) napis nad oltarjem: **MEMENTO FUNDATORIS**;
- nagrobni napis grofov Raissig: a) Franz / Sigismund / Graff / Raissig / 1714. b) Allemana / Veronica / Graffin von / Raissig / Ein / gebohrene / Pallenburg;
- nagrobni napis na kripti družine Hueber de Huebenfeld: **Joseph Hueber / hanc mihi quietis Sedem / Josephae uxori charissimae / liberis, posterisque / cognominis mei / vivus elegi**;
- nagrobni napis družine de Coppini: **Tumulus D. Doctoris, totiusque familiae de Coppinis / Anni MDCLXVI**;
- nagrobni napis na kripti tretjerednikov: **Unam petiit â Domino / Tertius Paenitentium Ordo / hanc unam requirit / Requiem aeternam**;
- nagrobni napis družine Boringer: **Thomae Boringero / priscae bonitatis viro / nec non / Lucretiae natae Rossetin / Conjugi Suae charissimae / Parentibus charissimis / Sibi Sisque posuit / Joannes Boringer**;
- nagrobni napis družine Widerkern a Widerspach: **D. O. M. / Siste gradum Viator / et si scire cupis, cujus sit / hoc monumentum lege / est Patritiae Prosapiae / Widerkerianae / Quod Augustinus Ludov. Widerkern / a / Widerspach / Sibi Sisque posteris / F. C.**;
- nagrobni napis družine Widerhold: **Monumentum Prosapiae Widerholdianae / A^o MDCLVII**;
- napis na kripti ob vratih cerkve: a) *Confraternitatis B. V. M. Scapularis* in b) *Confraternitatis S. Francisci*; c) *Confraternitas S. Antonii Patavini*;
- nagrobni napis Vida Khisla (Vitus Kyssel): **Ich bin die auferstehung, und das Leben, wer an mich / glaubet, der wird leben, ob er gleich stürbe, und wer da / lebt, und glaubt an mich, der wird nicht sterben in ewig- / keit Joan. am**

2. Cap. / Hie ruhet in Gott weiland der Wohlgebohrn herr herr Veith Khisl, freyherr zum Kaltenbrun, Khislstain, und Canowiz, Pfandt Inhaber der fürst: burgg: Marchpurg, Obrister Erbland Jägermeister in Crain, und der Windischen March, Erbdruchses der fürst. Graffschafft Görz, Römi. Kay. May. auch Ihro fürst: durchl. herrn herrn Ferdinanden Erherzog zu Österreich etc. Rath, und Obrister der Crabatischen, und Meer Gränizen, wie auch Ihr Kay. May. zu Hispania bestölten Obrister, welcher den 17. Aprily des 1609. Jars auß dieser welt Gottseeligklich verschieden, deme, und vnß allen der allmechtig, und barmherzig Gott ein freliche vrstandt verleichen wölle. Amen.;

- nagrobni napis Janeza Gregorja Dolničarja pl. Thalberga: Siste / Quisquis ades seu incola, seu accola / haec clauditur Urna / Joannes Gregorius Thalbergius / Carnioliae Patritius, Aemonâ oriundus / Natale solum praeclari calami beneficio / perpetuò sibi demeruit / Rerum antiquarum indagator sagacissimus / pervigil in commune bonum / pene incurius sui / Patriae, ac optimarum artium amantissimus / Quae regnârunt in vivo, deplorantur in mortuo / Hic / Emeritis virtutis praemiis, caeloque maturus / concidit in Autumno Sexagenario major / quinto Nonas Octob. CIOCCCXIX. / Huic hospes / Fer opem, quam paulo post ipse petes / pauca petit, multa tibi precatus;
- nagrobni napis na zidu med kapelo sv. Antona in oltarjem sv. Frančiška: Dilectiss: consorti Susannae Margaritae natae Baronissae Paradeiserin defunctae 19. Augusti A^o 1669., ut quos amor thalamo, mors tumulo iterum conjungat: unâ cum amantiss: parentibus Leonardo Patri Prov. Carn. Tribunalium Assessori, et peditum Capitaneo mortuo 25. Januarii 1650. aet. 75. Annae Genitrici natae Grovars de Beek, quae 25. Aprilis A^o 1618. Mundo valedixit, Filio quoque primogenito Wolffgango Leonardo, cujus trimatus vitae filum crudelis parca rescidit A^o 1654. suisque fratribus, et sororibus charissimis Leonardo nimirum, qui 10. Maji A^o 1607. vivere coepit, 15. Junii 1610. intempestivè vitâ decessit: Joanni Bartholomaeo nato 15. Junii 1609. denato 1649. Cui Anna Maria nata Baronissa de Egg conjux, et hic consociata quiescit: Francisco Mathiae, cum natus fuisset anno 1629. die 23. Feb. praematurè occubuit 22. Julii A^o 1631. Annae Strassgiek nuptae, quae orta 11. Junii A^o 1612. extincta verò A^o 1681. die 2. Feb. Magdalenae postea Schwabin natae A^o 1614. defunctae 11. Januarii A^o 1682. Ursulae, quam natam 15. Octob. A^o 1615. primo sequenti vere mors abstulit, Mariae Salomae, quae in ipso aetatis flore, necdum vigesimo completo A^o 1644. exaruit: Joanni, et Estrae gemellis natis, quia A^o 1625. secunda Martii ex utero translati ad tumulum;
- nagrobni napis Janeza Krstnika Naümana: Hic jacet / Perillustris Dominus Joannes Baptista Naüman / cum staret / Inclytae Provinciae Carnioliae Patritius, S. C. M. / Consiliarius, ac Vice Dominatus Assessor / Vectigalium Provinciae Supremus / Quaestor / Quondam Idriae Administrator / Qui / Ad meliora translatus, virtute pari, munerum suorum / dignitatem exaequans, diuturnas corporis afflictis aegritudines / viribus invicti animi superavit. / Diem clausit 1. Septembris Anno MDCLXV. aetatis LVI. / cujus errata sic corrige / Requiem aeternam dona ei Domine;

- nagrobni napis Konrada Widderholt â Weidenhovna: D. O. M. / Mors Janua vitae / Vivens moriturus, sibi, et posteris f. f. / Conradus Widderholt â Weidenhoven / Med. D. Eques auratus / Anno Jubilaei MDCL;
- nagrobni napis Janeza Jakoba Widerkerna: Hier ligt begraben der Wohledelebohrne herr Hans Jacob Von Widerkern zum Widerspach der Röm. Kay. May. Landt Rath in Crain, welcher gestorben den 15. Junii 1702;
- nagrobni napis Janeza Joba Webra, knjigovezca in dobrotnika knjižnice: Quod scivi non speravi, quod speravi modo approbavi // Hie ligt begraben der Ehrenvest, und fürnemb herr Hannß Job Weber gewester Rathsburger, und buchbinter alda sel. sambt seiner geliebten haußfrauen Magdalena, welicher den 25. Feb. 1655, Sie aber den ... 16. Jars in Gott seligklich entschlaffen, denen zu ewiger gedächtnuss die Edel, und hochgelehrt, Ehrenvest herr Franz Otto J. U. D. E. E. löb. Land. alhier geshw. Sran. Advocat, und Walthauser Shmeidel Einer lebliche L. in Crein alß testamentalishe Executores haben dieses Epitaphium aufrichten lassen. Der allmechtige wölle ihrer beyder, und aller Christglaubigen abgestorbenen seellen in friden ruhen lassen. Amen;
- šaljivi nagrobni napis Tomaža Silvestra Neffa v rimah: Ego Thomas Sylvester Neff / Saepe vino me delectavi / Sed certe dulce plus amavi / Iucunde me ex natura gessi / Sicque risum multis expressi / In simplicitudine vixi / et beatos omnes dixi / Et quamvis parum sapui / forsan sic caelum rapui / Ideo vivas in aeternum / qui dedisti dulce falernum / Et ne intermittas pro me cave / dicere unum Pater, et Ave. / MDCLXVIII.

6.4 Arhivski viri

Fajdiga je bil (kot dokazujejo podatki iz provincialnih virov) pomožni provincialni arhivar, morda celo glavni arhivar, zato je imel neposreden dostop do provincialnega arhiva in samostanskih arhivov ter v njih hranjene dokumentacije, ki se je nanašala tako na splošno redovno zgodovino kot tudi na lokalno redovno zgodovino. To je s pridom izkoristil pri pisanju svojega dela in je vanj vključil prepise številnih za red in za zgodovino samostanov pomembnih arhivskih dokumentov, ki delu dajejo dodatno zgodovinsko kredibilnost; tu najdemo ustanovne listine, darovnice, podeljene privilegije, pisma papeške pisarne, pisma pisarne oglejskega patriarhata, škofijske odredbe, dokumente in pisma iz cesarske pisarne ipd. Gre za dokumente, ki so pomembni za zgodovino posameznih samostanov in za zgodovino Hrvaško-kranjske province sv. Križa; nekateri izvirajo še iz obdobja Bosne Srebrne, ker so se frančiškani iz Bosne, ko so bežali pred Turki, pogosto umikali v Slovenijo in so te dokumente prinesli s seboj. Dokumenti so večinoma pisani v latinščini, veliko jih je v nemščini, nekaj tudi v italijanščini. Številne dokumente je še mogoče preveriti, ker so ohranjeni v arhivu frančiškanske province in v arhivih posameznih samostanov. Verjetno je Fajdiga pri pisanju uporabljal kronike posameznih samostanov, vendar ni mogoče potrditi, katere in koliko.

Arhivske vire je po samostanih province nedvomno zbiral već let. Povsem drži njegov zapis na koncu rokopisa, da so osnova zanj *sedulae Archiviorum lustrationes*, tj. »marljivi natančni pregledi arhivov«. Za dokumente pogosto zapiše, ali so ohranjeni in kje jih hranijo, vendar ne vedno. Omembe virov:

- a) včasih v besedilu izrecno zapiše, da je dokument na voljo v provincialnem arhivu ali v katerem od samostanskih arhivov, npr.:
- str. 28 – [Extat in orig. in Arch. Prov.];
 - str. 86 – patet ex originali Epistola in Archivio Provinciae conservata D'ni Caspari de Loos, et ejus conjugis Helenae de Frangepanibus;
 - str. 93a, 93b – Ex quadam Scriptura â toto Generali Diffinitorio subscripta, et in Archivio Provinciae asservata desumitur, quod Conventus Zagrabiensis (qui nunc ad Provinciam Sclavoniae spectat) fuerit anno 1590. â Provincia S. Mariae in Hungaria decerptus;
 - str. 93a, 93b – quo anno Civitas Zagrabiensis P. Bonaventurae Sbona Ministro Provinciali “*Croatiae*”¹¹¹ supplicem libellum, qui in Archivio Labacensi asservatur, porrexit, rogando, ut Conventum Zagrabiensem denuo acceptaret;
 - 93c, 94 – Lego in originalibus litteris in Archivio reperiendis Pauli II. Summi Pontificis licentiam datam Dominis Casparo â Tschernembl, Andreae Hochenwarter militibus, et Georgio Grazer aedificandi Conventum penes Castrum *Gradecz* ad B. Virginis de insula dictum dioecesis Aquilejensis, Parochiae Mettlicensis S. Martini datis A. C. 1466.;
 - 93c, 94 – Ast Comes paenitudine ductus, ut quaedam illius Epistolae in Archivio contentae demonstrant, varios praetextus impossibilitatem arguentes, allegavit, sicque aedificium nec inchoatum fuit;
 - str. 106 – 1676. fuit celebratum 54. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 16. Aprilis Praeside ARP. Narcisso Hietel Provinciae Austriae Custode, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo Minister Provincialis et totum Diffinitorium per Breve Apostolicum, quod in originali asservatur in Archivio Provinciae positum fuit, et quidem *Minister Provincialis* ARP. Bonaventura Ukmar Conc. gener. Ex-Diff.;
 - str. 139 – Post mortem suo olim amico P. Constantino Dubsky Provinciae Bohemiae alumno, olim hujus lectore, ac in lectura ejusdem P. Lazari collega apparuit, â quo certas preces pro se peragi exorabat, ut citius ad visionem Dei evolaret, â qua adhuc retardabatur; etenim nullam poenam sensûs, sed solum damni patiebatur, ùt ex authentico instrumento ex Conventu Pragensi B. V. Mariae ad Nives ad nostram Provinciam misso, quod in Archivio nostro reperire est in originali, luculenter patet;
 - str. 168a,b – Ex quibus facile conjicitur, Provinciam eotum nondum habuisse in suo gremio tales viros, qui aliis praelegendi disciplinas Philosophicas apti judicarentur. [Mihi in pervolvendis Scripturis Archivii primus Philosophiae] /.../;
 - str. 410 (Trsat) – supperaddit alios proventus ex Villa *Grishane* quotannis Ecclesiae Beatae Mariae Virginis Tersacti pendendos, prout ex ejusdem Originalibus litteris in Archivio Tersactensi etiamnum conservatis patet

/.../;

- str. 445 (Trsat) – Hucusque de recensita desumpta sunt ex Copia legali (nam Originale asservatur in Cancellaria Fluminensi) in Archivio Conventus Tersactensis contenta ipsius processus à praedictis D. D. Commissariis Archiducalibus facti occasione bonorum fundationalium Territorii Tersactensis, quae D. Casparus Chnessich possessor Castri Tersath usurpaverat;
- str. 452 (Trsat) – Duobus mensibus nondum elapsis hanc epistolam ab Amico ad amicum scriptam secuta est Cameralis in favorem Conventus, et Ecclesiae Tersactensis facta resolutio, quam ex Originali in Archivio Tersactensi asservato huc transcribo /.../;
- str. 502 (Trsat) – Ex hoc thesauro die 28. Aprilis 1664. P. Paulus Budimir Minister Provincialis accepit inter reliquas minutias argenti 5. calices. 12. patenas. 1. antiquam lampadem, unum thuribulum cum duabus naviculis, ex quibus Venetiis fieri curavit, tres novas lampadas ex argento, et quatuor calices, prout originaliter in Archivio Tersactensi adnotatum reperitur;
- str. 525 (Trsat) – Fluminensium Tersacti sepeliri volentium, quae consuetudo jam dudum legitime probata fuit ex authentica attestazione Judicum, Seniorum, et populi Tersactensis, nec non ipsius Parochi ejusdem loci, quae in Originali sigillo Communitatis Tersactensis munita, ac subscriptione publici Notarii roborata reperitur in Archivio Conventus Tersactensis ...;
- str. 616 (Sveta Gora) – Quod bonorum Ecclesiae B. V. Mariae Montis S. iniqui usurpatores, et detentores, ac paramentorum, utensilium, calicum, Scripturarum etc. spoliatores fulmine Apostolicae potestatis terri, ac mandato Archiducis adacti ablata saltem quoad aliqua restituerint, patet ex Scripturis originalibus in Archivio praedicti Conventus asservatis, quae concernunt quaedam bona immobilia ad Ecclesiam adhuc ante introductionem Patrum Franciscanorum devoluta ...;
- str. 724 (Novo mesto) – D. D. Georgius, et Casparus fratres à Tschernembl, et Andreas Hochenwarter Capitaneus Metlicensis viri ab officiis bellicis, et politicis clari Conventum pro Fratribus Minoribus Provinciae Austriae penes Arcem Gradecium vulgò Gradez inferioris Carnioliae in Dioecesi Aquilejensi, nunc Goritiensi, et dominio Supremo Domus Austriacae sitam, 12. milliaribus germ. Labaco, et uno milliari cum dimidio Metlinga elongatam, à flumine *Lahina* rigatam, in Insula in honorem B. V. Mariae statuerunt aedificare anno 1467. In quem finem etiam consensum pontificium à Paulo II. petierunt, et obtinuerunt Anno 1466. ut ex ejusdem plumbea Bulla, quae in originali in Archivio Provinciae adhuc hodie asservatur manifeste eruitur, quam brevitatis causa, et quia Conventus hic aliunde non amplius extat, huc transumendam non assumo;
- str. 768 (Novo mesto) – Obtento Regio consensu in erectionem scholarum, ac tam Civitati, quam P. P. Franciscanis intimato, prae habito etiam consensu R'mi Patris Ministri Generalis P. Raphaelis à Lugagnano, conformiter ad supra allatam Regiam Resolutionem intra Civitatem, et Ministerium Provinciale die 27. Augusti 1746. sequens contractus, qui in originali in

Archivio Conventus Neostadiensis asservatur ...;

- str. 773 (Novo mesto) – Apparet igitur ex hac Caesarea Resolutione, quod fundus pro docendis scholis Neostadiensibus positus fuerit anno 1759. et consistit in f. 5874. X. 52. germ. mon. Eodem anno expeditum fuit Instrumentum obligatorium, quod in Originali in Archivio Conventus asservatur ...;
- str. 777 (Novo mesto) – Secunda Ecclesia â Reverendissimo D. Paschasio de Galligujana dicto Episcopo Petinensi, ac Vicario Generali Patriarchae Aquilejensis Sacris liquoribus perlinita fuit, ut innotescit ex quadam scheda in Archivio Conventus Neostadiensis reposita, et ex Protocollo *Archivii Petinensis* et instrumento consecrationis Petinae asservato, de Ecclesia Monasterii Neostadiensis Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci expressam mentionem faciente /.../;
- str. 844 (Kamnik) – Valvasorii sententiae ultra subscribo, non tam illius conjectura motus, quam auctoritate Friderici III. aliis IV. Romanorum Imperatoris convictus, qui ad instantiam civium Camnicensium sub dato Lincii Sabbatho post festum S. Margaritae anno 1493. eisdem licentiam tribuit penes Ecclesiam S. Jacobi aedificandi Conventum pro Fratribus Minoribus de Observantia. Sicque contigit, ut Conventus anno 1493. habita Caesaris facultate initium sui aedificii sumpserit, anno verò 1495. saltem quoad majorem sui partem completus fuerit. /.../ Porro tenor litterarum, quae in Archivio Civitatis Camnicensis adhuc in Originali asservantur, Friderici Imperatoris talis est /.../;
- str. 847 (Kamnik) – Anno 1492. fuit Ecclesia consecrata die 8. Septembris in honorem S. Jacobi Apostoli, anno nempe uno ante obtentam facultatem aedificandi Conventum â R'mo D'no Jacobo Valaresso Episcopo Justinopolitano, in Patriarchatu Aquilejensi Sede vacante Gubernatore Generali; prout id ex Instrumento authentico (nam originale in Archivio Civitatis asservatur) /.../;
- str. 848 (Kamnik) – Quamprimum Conventus abeuntibus Fratribus Minoribus vacuus relictus fuit, mox Cives propter majorem commoditatem petierunt â praedicto Ferdinando Rege, ut Parochia cum Scholis, et hospitali ad dictum Conventum transferrentur; qui eorum precibus sequenti Rescripto in Archivio Civitatis in Originali reperibili die 11. Septemb. 1539. clementissime annuit /.../;
- str. 902 (sv. Lenart v Gozdu) > Cum autem anno 1776. tota Arx Kerestiniensis, et medietas arcis Jaskensis Genuensibus creditoribus ad solvenda debita â Comitibus Erdödy contracta extradita fuisset, etiam onera arcibus annexa in eosdem creditores translata sunt: quapropter P. Guardianus p. t. Rolandinus Vidkovich nomine Conventus eisdem supplicem porrexit libellum pro continuatione, et praestatione praedictae eleemosynae, â quibus sequens favorable, quod in Originali in Archivio Conventus asservatur, tulit responsum /.../;
- str. 951 (Samobor) – Quaedam fragmenta in Archivio Conventus testantur â Superioribus ignoto tamen nomine exarata, Conventum cum Ecclesia

circa annum 1640. exorto incendio funditus fere exustum fuisse, quod ex testimonio P. Francisci Fremanini Guardiani actualis anno 1646. exarato, et Conventus sigillo munito quoque patet /.../;

- str. 1137 (Brežice) – Licet verò Ecclesia ad praedictum annum suam perfectionem assecuta credatur, consecrationis beneficium tamen primò anno 1750. die 12. Augusti ab Ill'mo et R'mo D'no Bonifacio Cechotti Episcopo Petinensi de licentia loci Ordinarii obtinuit, ut ex originali instrumento in Archivo Runensi asservato colligitur /.../;
- str. 1166 (Jastrebarsko) – Habuit etiam hicce Conventus pro meliori Fratrum sustentatione quamdam Praebendam, seu beneficium in Ecclesia Parochiali S. Nicolai ad lateralem Aram S. Petri in oppido Jaszka fundatum â quondam Ill'mo Domino Comite Petro Erdoedy, vi cujus Fratres qualibet Septimana duo Sacra feriâ nempe 4'tâ, et 6'tâ tam pro vivis, quam defunctis Familiae Erdoedianae celebrare obligabantur, quae verò oneri hujus utilitas fuerit? non specificatur. Hoc beneficium ab Ill'mo Domino Comite Sigismundo Erdoedy Regnorum Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae Banno Fratribus Minoribus Conventus Jaskensis die 17. Junii anno 1629. collatum postmodum ad R. R. D. D. Petrinos devolutum fuit, quod etiamnum retinent. Litterae collativae beneficii dicti in Archivo Conventus adhuc in Originali asservantur, quae hujus sunt tenoris;

b) včasih opozori na vire, ki jih je bral, a jih ni natančno popisal:

- str. 504 (Trsat) – quia verò P. Franciscus Glavinich in quodam Manuscripto asserit, quod anno 1629. fuerint 22. Fratres in Conventu, quorum tamen nullus ab igne illo anno in Conventu exorto laesus fuerat ...;
- str. 846 (Kamnik) – Raising, Gall, Buthalizi, aliique viri illustres multum contulisse ad aedificium Conventus, ut in quodam MS. legi;

c) za nekatere navedbe v arhivih ni mogel najti potrdila, npr.:

- str. 234 (Ljubljana) – Viso itaque, quod Franciscani non tantum ante annum 1403. sed etiam ante annum 1375. Labacum introducti fuerint, restat inquirendus alius eorum Labacum adventus annus: Quamobrem cum alius perlustratis Archivii Scripturis, et inspecta Scriptorum autoritate annus non occurrat ...;
- str. 259 (Ljubljana) – Ego quoque inter alias Archivii Scripturas desideratas minime reperi: ex hoc tamen haud sequitur, praedictas translocationem Conventualium, et introductionem Observantium absque autoritate Apostolica, et consensu Pontificio factas fuisse ...;
- str. 447 (Trsat) – I'mo quod illae litterae Martini de Frangepanibus de dato die 7. Aprilis anni 1431. sint in simplici copia, et quod Joannes Baptista Aqueus Imperiali autoritate Notarius praedictas litteras in formam publicam redigens, nec diem, nec annum apposuerit. Fateor, prout jam fassus sum litteras Originales praedicti dati in Archivio Tersactensi non esse reperibiles, reperiuntur tamen in forma legali, quae in quolibet judicio sufficiens est ad quamcunque litem dirimendam;

- str. 605 (Sveta Gora) – Sed male; Etenim, quod B'ma Virgo Ursulae apparuerit filium utraque manu gestans, in Archivio Montis Sancti haud reperitur, quin potius contrarium non quidem ex tabulis, sed picturis, quae antiquitatis veritatem instar tabularum testantur ...;
- str. 822 (Senj) – Ex adductis n. 2. et 3. Pauli III. Summi Pontificis litteris clarè apparet Ferdinandum Romanorum, et Hungariae Regem T [...] dedisse litteras patentes Ministro Provinciali et Fratribus Minoribus Conventus Segniensis, in quibus eisdem et Ecclesiam S. Spiritus consignavit, novum Conventum construendi licentiam dedit, et Capitaneis praesenti, et futuris demandavit, ut Fratres ab omnibus iniquis molestationibus tam quoad praedictam Ecclesiam Sancti Spiritus, quam quoad novi Conventus erectionem defendant. Quamvis verò Ferdinandi litterae in Archivis quaesitae inventae non fuerint ...;

č) včasih izrecno zapiše, da izvirni dokumenti niso ohranjeni, npr.:

- str. 172 (Pars secunda): Quoniam verò Fratres multas persecutiones in dicto regno passi sunt, saepius Conventus una cum Scripturis igni tradicti erant, unde plurima monumenta, quae desiderantur, ad manus meas non pervenerunt ...;
- str. 1052 (Nazarje) – Hoc enim anno die 25. Septembris, quae incidit in Dominicam 4'tam Septembris, et 16'tam post Pentecosten, ac proximam post festum S. Matthaei Apostoli, et Evangelistae (qua Dominica quotannis cum magno populi concursu anniversaria Consecrationis, seu Dedicationis memoria recolitur) consecrata fuit (ut desumitur ex Scripturis, et notis Archivii Nazarethani, nam instrumentum deperditum est) ...;

d) včasih (a redko) bralca napoti na arhivsko gradivo posameznega arhiva:

- str. 467 (Trsat) – Si quis verò majorem notitiam habere desiderat, consulat Archivium Tersactense.

*

Fajdiga je svoje delo v tipični maniri zgodovinopisnih del tega obdobja zaključil z neposrednim nagovorom bralca:

Haec sunt, benevole lector, quae post laboriosa itinera, sedulas Archivorum lustrationes, diversorum Historicorum lectiones monumenta congerere licuit pro illustranda Provinciae Bosnae Croatiae, nunc S. Crucis Croatia Carniolia Historia. Tu benevole accipe, et pervolve animo, et si quae minus vera adnotata deprehenderis, meae adscribe inscitia, et charitativo corrige calamo.

»To je tisto, blagohotni bralec, kar je bilo po napornih popotovanjih, marljivih obhodih po arhivih in prebiranjih del različnih zgodovinarjev mogoče zbrati za osvetlitev zgodovine province Bosne Hrvaške, zdaj province svetega Križa Hrvaške Kranjske. Ti, blagohotni bralec, sprejmi in v duhu pretresi, in če boš ugotovil, da

kaj zapisano ni najresničnejše, pripiši moji nevednosti ter popravi
z ljubeznivim peresom.«³⁸

38 ASFP, FAJDIGA, *Bosnia Seraphica* 1777, p. 1209.

7 Usoda rokopisa

Fajdigov rokopis je bil po dokončanju l. 1780 pripravljen za postopke, ki bi lahko pripeljali do njegove objave v natisnjeni obliki. Besedilo je bilo izgotovljeno v tolikšni meri, da bi lahko šlo v zadnji pregled in končno redakcijo. To bi omogočilo, da bi glede na zahteve in pravila lahko šlo v postopek aprobacije, ob pridobitvi te pa tudi v tisk, vendar se to ni uresničilo: frančiškani uradnega postopka niso sprožili. To nakazujejo tudi manjkajoči dodatki, ki so jih pisci običajno dodajali na začetku: ni posebnega uvoda pisca, ni posvetilnega pisma, ne posvetilne pesmi, ne cenzurnega dovoljenja, uradne aprobacije in dovoljenja predstojnikov.

Zakaj je Fajdiga popisal redovno zgodovino, ni podatkov; tudi v zapisih provincialnih kapitljev (*Acta capitularia*), ki jih hrani provincialni arhiv, in v protokolih province za to obdobje se priprava dela ali rokopis sam ne omenjata. Najbrž je pisal po naročilu predstojnikov; morda je v trenutnih razmerah, ko je bil jožefinizem v polnem razmahu, želel pokazati pomen dela frančiškanov in poudariti njihov prispevek. A to so zgolj ugibanja.

Nastanek rokopisa *Bosnia Seraphica* je sovpadel z obdobjem, ko je bil v času ljubljanskega škofa Karla Janeza Herbersteina (škof v obdobju 1772–1787)³⁹ jožefinistični pritisk na cerkvene redove najhujši. Leta 1781 je bil izdan *Odlok o cenzuri*, še isto leta tolerančni patent, l. 1782 je bil objavljen odlok o razpustitvi samostanov in preureditvi župnij, l. 1783 odlok o generalnih semeniščih in ukinitvi bratovščin, l. 1784 pa še odlok o odpravi ljudskih pobožnosti. Oblast je cenzurirala tuje cerkvene predstavnike, omejevala vstop novincev v redove, združevala semenišča, razpustila bratovščine in njihovo premoženje dodelila verskim skladom, omejevala bogoslužne obrede, odpravljala različne oblike pobožnosti, ukinila božjepotne cerkve (do smrti Jožefa II. so romarska središča samevala, pod njegovim naslednikom Leopoldom II. pa so nekatera znova zaživelaj); ti in še drugi pritiski so pomenili hudo oviro za življenje in delovanje redovnih skupnosti. Na območju ljubljanske škofije je bil pritisk na redovnike zaradi izjemne nenaklonjenosti škofa Herbersteina še posebej hud, saj je bilo redovno življenje povsem podrejeno nadzoru škofov; redovnim vodstvom so bili prepovedani stiki z redovnimi predstojniki v tujini; večini redov so odrekli zasluge pri verskem, vzgojno-izobraževalnem, gospodarskem in kulturnem razvoju ter življenju. S patentom 12. januarja 1782 so bili razpuščeni vsi samostani in redovne hiše, ki niso delovali na področju šolstva ali sociale; tako je bilo v avstrijskih dednih deželah razpuščenih 738 samostanov, na Slovenskem 69. Najprej je cesar razpustil frančiškane, dominikanski tretji red in puščavnike, l. 1784 pa je sledila ukinitvev samostanov, ki po mnenju cesarja niso bili nujno potrebni. Njihovo premoženje je bilo združeno v deželne verske sklade, s katerimi je dvor financiral vzdrževanje duhovnikov in gmotno šibkih jožefinskih župnij. Leta 1786 je sledilo ukinitje gospodarsko šibkejših samostanov, prepovedane so bile nabirke, člani ubožnih

39 DOLINAR 2007a; DOLINAR 2007b.

redov so dobili možnost prestopa med škofijske duhovnike ali vstopa v red, ki je še lahko obstajal. Vendar pa se je država izkazala kot slab gospodar, ker se je z zaseženim premoženjem ukinjenih samostanov slabo gospodarilo; samostanska poslopja so bila spremenjena v bolnišnice, šole in vojašnice ali pa so propadala, oprema je bila prodana, izropana, uničena ali prepuščena propadu.

Fajdiga je doživel tudi spremembo ureditve frančiškanov l. 1783, ko se je dotedanja Hrvaško-kranjska provinca preoblikovala; Kranjski provinci (vanjo so bili vključeni samostani Ljubljana, Novo mesto, Kamnik, Nazarje, Brežice, Sveta gora in Pazin) je bilo pridruženih še devet samostanov z območja Štajerske in Koroške in tako je nastala nova Notranjeavstrijska provinca sv. Križa. Pozneje je prišlo še do ločitve štajerskih in koroških samostanov od Kranjske province sv. Križa. Ukinjeni so bili: samostan v Ormožu, hospic v Solkanu in zaradi ukinitve romarske poti samostan na Sveti gori, frančiškani pa so prevzeli župniji pri Sveti Trojici v Slovenskih goricah in v Nazarjah.⁴⁰

Najneposrednejši vpogled v razmere, ki so v času jožefinskih reform vladale ne samo v frančiškanskem redu, ampak med redovniki in redovnicami nasploh, pa nam ponuja frančiškan p. Konrad Branka (Branca)⁴¹ v spisu z naslovom *Brata Konrada Branke Reda manjših bratov strožjega spolnjevanja, zaslužnega lektorja svete teologije, itd. itd. Zapisek o prebridkem preganjanju, ki je divjalo zoper redove v času vladanja Jožefa II. (Fr. Conradi Branca Ord. Min. Strict. Obs. Sacrae Theologiae Lectoris emeriti etc. etc. Commentarius Acerbissimae Persecutionis Adversus Religiosos Ordines Imperante Josepho II. Desaevientis)*,⁴² ki se je ohranil v rokopisu v dveh zvezkih. Prvi zvezek, ki ga začenja z uvodnim osebnim razmišljanjem in predstavitvijo (28. januarja 1784), je Branka končal v Samoborju, v samostanu preblazene Device Vnebovzete, 23. decembra 1786. Drugi del svojega spisa začne z razpravo o pokvarjenosti svojega časa (*Dissertatio De Corruptione moderni saeculi Et Praecipuis originibus commotae persecutionis*), ki jo je napisal v frančiškanskem samostanu v Karlovcu 20. marca 1787, nato pa nadaljuje z opisom dogodkov od l. 1784 naprej (136 poglavij), kjer zgodovinski oris dopolni tudi s predstavitvami usod posameznikov in posameznih institucij. Delo je končal abruptno; nakazano je sicer nadaljevanje (številka 137. poglavja), a ga ni udejanjil.

V svojem delu Branca nazorno predstavi težke razmere za frančiškanski red in redove na splošno v obdobju vladavine Jožefa II. Ob njegovih opisih dogodkov in razmer, ki jim je bil sam priča in jih je tudi sam doživljal, postane jasno, zakaj

40 DOLINAR 1991; AMBROŽIČ 2019, pp. 272–302.

41 Alfonz Furlan ga v svojem pregledu takole opiše (FURLAN 1926, str. 38): »Branca p. Konrad je spisal: Tractatus theologici. Tractatus theologico-asceticus de Dilectione Dei. De Persecutione Religiosorum sub Imperatore Josepho II. 2 tomi. 4°. Rokopis shranjen v novomeški frančiškanski knjižnici. Dissertatio critica de Seminariis generalibus. Spisal je slovenske pridige: Conciones Catechetico-Morales de Virtutibus theologicis, 1 zvezek 1777, 4°, rokopis v novomeški frančiškanski knjižnici. – P. Konrad Branka je bil rojen na Kranjskem, bil je lektor bogoslovja in izvrsten pridigar v Ljubljani. Ko je cesar Jožef II. ločil hrvatske samostane od slovenskih, je ostal v hrvatski primorski provinciji, bil je tam drugi provincial in je umrl v Karlovcu 14. junija 1789, star 52 let, v redu 34 let.«

42 ASFP, BRANCA, *Commentarius Acerbissimae Persecutionis 1784–1786*. Drugi del je naslovil *Commentarii Acerbissimae Persecutionis* »Zapiski o prebridkem preganjanju«. Rokopis je najprej hranila knjižnica novomeškega frančiškanskega samostana, danes pa ga hrani arhiv Slovenske frančiškanske province v Ljubljani.

za izid Fajdigovega rokopisa v tem času ni bilo prav nobene možnosti. Za redove navaja: da se razkrajajo (*contabescant*); da vladajo puščobnost in opustelost, žalost in duševna stiska (*intus squalor et desolatio, maestitia quoque, et animorum aegritudo*); da sprevrčanje redovne discipline izničuje skoraj vso sladkost redovnega življenja (*Regularis disciplinae eversio omnem fere Religiosae vitae suavitatem extingunt*); da samostani, ki so še ostali, kot da smrdijo po truplih (*spirantia cada-vera videntur*) in da se v njih ne najde nič drugega kot zgolj bedni ostanki življenja (*miserabiles vitae reliquias*); da je nestanovitnost duha redovnikov pomilovanja vredna (*miseranda Religiosorum mentis inconstantia*). Branca nadalje piše o napadih na cerkveno disciplino (*invasiones in Disciplinam Ecclesiae*), o razpuščanju bratovščin (*Confraternitates abolentur*); o prepovedi zbiranja miloščine zunaj meja pokrajine (*collectio eleemosyae extra limites Regionis fieri prohibentur*); o propadu samostanskega življenja in discipline (*vitae ac disciplinae claustralis ruina*); o usihanju (ohlajanju) pobožnosti vernikov (*pietas fidelium refrigescit*); o tem, kako se med mladino širi pokvarjenost (*Corruptio serpit ad Juventute*); o pritiskih na ugle-dne člane reda (*molestia P. Hugoni Vodnigh Creati*) ter usodah posameznih patrov in bratov (*P. Salesii Paradaizer fata*); o potrtosti vernikov, redovnikov in redovnic ob ukinjanju samostanov in odhodu iz njih (*magna hominum, et praesertim Reli-giosorum Consternatio*); o izstopih iz reda (*temeritas ac ad saeculum reversio*; *P. Pascalis ad saeculum reversio*); o zatekanju k drugim veram (*nostri aevi nova ha-eresis; multi ad haeresim deficiunt*); o razočaranju redovnikov ob različnih ukrepih cerkvenih oblasti (*Religiosorum spes frustrata*); o tem, da so se morali vsi redovni-ki podvreči izpitu, ali so primerni za dušno pastirstvo (*Omnes religiosi subiciuntur examini*); o stiskah, ki so jih doživljali redovniki ob teh dogodkih (*Religiosorum trepidatio*); o razmahu fanatizma (*apud plerosque defectionis ratio Fanatismus*); o dodeljevanju oskrbe novih župnij redovnikom (*novae parochiae describantur*); o že omenjenih delitvah province (*Religiosorum Provinciae separantur*); o vsakdanjih težavah, s katerimi so se redovniki ubadali (*Regularis vitae ac disciplinae detri-menta*); o upadu morale (*Religiosorum mentis inconstantia*); o odpravi bratovščin in njihovih posledicah (*Confraternitates abolentur; Magnum, quod inde sequitur, Xtianae pietatis detrimentum*); o novi ureditvi javnih pobožnosti (*Nova publicarum devotionum regulatio*); o prepovedi pridiganja v nežupnijskih cerkvah (*Conciones publiae in Ecclesiis non Parochialibus interdicuntur*); o siromašenju samostanov (*Conventuum inopia augetur*); o zatrtju samostanov v Avstriji, na Češkem in dru-god (*Conventuum suppressio in Austria, et Bohemia, et aliis provinciis*); o prese-litvi ljubljanskih frančiškanov v samostan avguštincev (*Franciscani Labacenses ad Conventum Augustinianorum translocantur*); o usodi posameznih samostanov (*Fatum Montissanctensis Sanctuarii; Segniensis Conventus supprimitur*); o zasegu imetja samostanov in njihovem prenosu v verski sklad (*suppressorum Conventuum ad fiscum rapiuntur*); o prodaji več redovnih cerkva »heretikom« (*Plures Regula-rium Ecclesiae haeticis venduntur*); o tem, da so cerkve ponekod spremenili v gledališča (*Alicubi etiam in Theatrum mutantur*); o profanaciji svetega posodja in utenzilij ter njihovi javni razprodaji (*Profanatio Sacrorum vasorum et utensilium; Eorundem publica venditio*); o ustanovitvi generalnih semenšč (*Institutum Semi-nariorum Generalium*); o upadu števila redovnikov (*Religiosorum diminutio*); o

upadu redovne discipline (*regularis disciplina magis aut minus collapsa est; tota laxata regularis disciplina*); o izginjanju pokorščine (*obedientia maximam partem evanuerat*); o samovolji redovnikov (*plerique suam sequebantur voluntatem; multi proterve resistebant; sed quisque fere tantum audebat, quantum suae vires admittebant*); o neupoštevanju pravil samostanskega življenja (*nulla prope Claustralis subsisterat observantia*); o prepovedi delovanja bratovščin in različnih oblik pobožnosti (*Officium Stigmatum B. Francisci, translationis almae Domus, et Confraternitatis B'mae Virginis prohibetur; Publica S. viae Crucis ductio inhibetur*); o nesoglasjih med redovniki zaradi razmer (*multa quoque discordia*) itd.

V svojih opisih, v katerih predstavi tako splošne razmere in ukrepe v času jožefinizma kot tudi razmere v redu in tudi drugih redovih, je Branca zelo neposreden in odkrit, kar se pogosto kaže tudi v izbiri besedja; tako npr. večkrat dobesedno navede, da so morali cerkveni dostojanstveniki in redovni predstojniki »požreti kako nadlogo« (*molestiam devorare*). Svoje zapise je v 136. poglavju končal z znanim vzklikom iz Ciceronovega prvega Govora proti Katilini: *O tempora! O mores!*; »Kakšni [grozni] časi! Kakšne [grozne] navade!«

Brancov rokopis, ki še čaka na natančnejšo obravnavo, je izjemno dragoceno osebno in neposredno pričevanje o delovanju in posledicah jožefinizma, ki nam nazorno pojasni, zakaj so bile razmere, ki so vladale v obdobju nastajanja rokopisa in v letih po njem, vse prej kot naklonjene temu, da bi delo lahko izšlo. Delo ni bilo natisnjeno, ker je oblast preprečevala izid sleherne redovniške literature; poskus objave dela, ki bi propagiralo in povečevalo enega od redov, ki so bili še posebej na udaru, pa je bil vnaprej obsojen na neuspeh (o cenzuri tega obdobja posebej priporočam prispevka Matije Ogrina »Poznobaročni slovenski rokopisi – literarna tradicija v spoprijemu z razsvetljsko cenzuro« in Andreja Pastarja »Cenzura na Kranjskem pod Jožefom II.«).⁴³ Drugi razlog za to, da ni izšlo, je bil verjetno njegov obseg, saj bi bila priprava tiska in natis velik finančni zalogaj, ki bi si ga frančiškani v tedanjih razmerah zelo težko privoščili.

Še zanimivost: Fajdiga je moral pri pisanju paziti, da kljub težkim razmeram ni bil kritičen do vladarjev habsburške dinastije. Nikjer v rokopisu ne najdemo kritične ali žal besede na njihov račun; edina izjema je v opisu samostana v Karlovcu na str. 1099, kjer se neprizanesljivo izrazi o štiri vladarjih:

Et revera docuit sub infaustae memoriae Josepho II. rege impiissimo Caroli sic dicti magni, Sigismundi – pharisaei hujus non minus ac hypocritae, Rudolphi II. tyranni seu potius vasalli hujus jus fortioris apprime exercentis nec non Leopoldi I. pariter infaustissimae memoriae vulpis hujus religiosae hypocritae hujus sub pallio religionis impudicam suam politicam rem executioni dantis sectatore ferventissimo impudentissimo.

Toda zapis ni Fajdigov, gre namreč za poznejši dopis neznanega avtorja, kar dokazuje tudi drugačna pisava.

43 OGRIN 2020; PASTAR 2020.

7.1 *Bosnia Seraphica* kot poznejši vir

Po Fajdigovem delu so doslej posegali redki. Prvi odkriti zapis o Fajdigi kot viru sega v l. 1838 oz. 1839, ko je avstrijski duhovnik, pedagog in pisec Joseph Pletz objavil ponatis svojega prispevka *Stand der kroatisch-kraiserischen Franciskaner-Ordensprovinz des heil. Kreuzes* »Stanje hrvaško-kranjske frančiškanske redovne province svetega Križa«. V njem omenja, da je kot vir uporabil rokopis Fajdigovega dela; izrecno zapiše, da je črpal »iz več kot 300 pol obsegajočega rokopisa, ki ga je v letih 1770–1780 na osnovi provincialnega arhiva in drugih izvirnih dokumentov spisal p. Maver Fajdiga, in drugih tozadevnih zanesljivih spisov, ki jih je zvesto povzel trenutni provincial te province«. ⁴⁴

Duhovnik in pisatelj Anton Červ (1846–1891), ki je v letih 1880–1886 živel in deloval na Sveti gori, je l. 1883 v Gorici izdal knjigo *Sveta Gora pri Gorici. Zgodovina te božje poti*; ⁴⁵ med dodatki na koncu knjige Červ kot vir omeni tudi Fajdigov rokopis: »H koncu naj dodamo še nekaj črtic zadevajočih samostansko poslopje na Sv. Gori. Posnete so iz rokopisa O. Fajdigga-e s Kostanjevice.« Na koncu dopiše: »O. Fajdigga in mss. Castagnavizza de anno 1777.« ⁴⁶ Ali je omenjeni rokopis *Bosnia Seraphica* ali kateri drug, ni mogoče potrditi.

Zgodovinar Josip Gruden ⁴⁷ je l. 1908 v Ljubljani izdal knjigo *Cerkvene razmere med Slovenci v petnajstem stoletju in ustanovitev ljubljanske škofije*. ⁴⁸ Na začetku navaja uporabljene vire in med viri je na uvodnem seznamu zapisano tudi: »P. Maurus Fajdiga O. S. Fr.: *Bosnia seraphica seu cronologico-historica descriptio provinciae Bosnae dein Bosnae-Croatiae nunc s. Crucis Croatiae-Carnioliae 1777*. (Rokopis v ljubljanski frančiškanski knjižnici).«

Leta 1917 je p. Salvator Zobec v prispevku »Pred dvesto leti«, objavljenem v *Cvetju z vrto sv. Frančiška*, ⁴⁹ načel vprašanje, ali se bo 200-letnica kronanja glede na vojne razmere sploh praznovala. V njem je slikovito in dramatično opisal kronanje l. 1717, dvakrat pa navaja tudi Fajdigo: »Anton Červ piše v svoji knjižici 'Sveta Gora' 1883. in v poznejši izdaji 1909 (str. 40), da je bil za kronanje pooblaščen apost. nuncij Jurij Spinola. Iz našega zgodovinarja Fajdiga je pa razvidno, da je dobil oblast kronanje izvršiti oglejski patrijarh. Ker pa ta vsled političnih razmer ni smel priti ko pripadnik Benečije na avstrijska tla, je pooblastil pičanskega škofa in najbrže je temu le pritrdil apostolski nuncij, pa je bilo vse v redu tudi od strani vlade. (Vide Fajdiga pg. 685 et 713). /.../ Kako slovesno so olepšali Marijino hišo, hoče pokazati naš zgodovinar Fajdiga s sledečo opazko: ,da molčim o drugih okraskih, je razvidno iz imenitne razsvetljave, pri kateri je

44 PLETZ 1839, p. 3: »... aus einem in den Jahren 1770–1780 aus dem Provinz-Archiv und andern authentischen Dokumenten vom P. Maurus Fajdiga verfaßten, über 300 Bogen starken Manuskripte, und sonstigen hieher bezüglichen zuverlässigen Schriften getreu entnommen vom derzeitigen Provinzial dieser Provinz.«

45 ČERV 1883a.

46 ČERV 1883a, pp. 181–183.

47 CAPUDER 1926.

48 GRUDEN 1908.

49 ZOBEC 2017a.

gorelo 284 sveč, ne vštetih 40 težkih, ki so gorele v Marijini kapeli, in drugih, ki so služile za svete maše in božjo službo'.⁵⁰

Pater Alfonz Furlan je Fajdigo na kratko predstavil v pregledu frančiškanskih piscev, ki ga je l. 1926 objavil v *Časopisu za zgodovino in narodopisje*:⁵¹ »Faidiga p. Maver, je spisal: Bosnia franciscana h. e. Chronicon Geographico-historicum de Provincia quondam Bosniae-Croatiae, deinde Croatico-Carniolica S. Crucis. Rokopis v arhivu provincije. P. Cast. Weibl 1. c. – P. Maurus Fajdiga iz Loke je bil prokurator in arhivar provincije. Umrli je v Ljubljani 13. junija 1790, star 56 let, v redu je živel 37 let.«

Maks Miklavčič je l. 1967 v *Slovenskem biografskem leksikonu* pripravil predstavitev p. Sigismunda Sigonija (Žigona; 1644–1711); med viri za svoj prispevek navaja tudi Fajdigo: »Faidiga p. Maurus, Bosnia Seraphica (rk., ib., knjižn.) 733.«⁵²

Fajdigov rokopis je bil eden od virov pri pripravi monografije *Frančiškani v Ljubljani: samostan, cerkev in župnija Marijinega oznanjenja*, ki je izšla l. 2000.⁵³

Pri svojih raziskavah so po njem posegali umetnostni zgodovinarji (dr. Nataša Golob,⁵⁴ dr. Ana Lavrič),⁵⁵ literarni zgodovinarji (dr. Matija Ogrin),⁵⁶ cerkveni zgodovinarji (dr. Metod Benedik; njegov prispevek, v katerem je predstavil Fajdigov opis Svete gore, je prva obsežnejša predstavitev Fajdigovega dela),⁵⁷ bibliotekarji (dr. Sonja Svoljšak), zgodovinarji, med njimi dr. Jure Volčjak,⁵⁸ dr. Jože Škofljanec, ki je rokopis uporabljal tudi pri pripravi svoje doktorske disertacije⁵⁹ in v različnih prispevkih o zgodovini slovenskih frančiškanov,⁶⁰ ter dr. Matej Hriberšek.⁶¹ Doslej najobsežnejši prevedeni in komentirani odlomek iz Fajdigovega rokopisa je izšel letos (2025) v avtorstvu Mateja Hriberška pod naslovom *Kronanje Marijine milostne podobe na Sveti gori leta 1717: zgodovinski in kulturni oris dogodka na osnovi zgodovinsko-kronikalnega zapisa v delu Bosna serafska p. Mavra Fajdige*, in sicer v dveh zvezkih: Zv. 1: *Spremna študija, prevod in viri*; Zv. 2: *Komentar*. Delo je najprej izšlo v elektronski obliki, kmalu zatem pa tudi v natisu,⁶² prinaša pa prepis in prevod tistega dela Fajdigove *Bosne serafske*, ki v opisu svetogorskega samostana orisuje kronanje Marijine podobe l. 1717, ki je bilo eden največjih verskih dogodkov na Primorskem sploh. Delo prinaša: v prvem zvezku uvodno študiju o avtorju, delu, kronanju l. 1717, njegovih virih in poznejših odmevih, prepis izvirnika, prevod, seznam uporabljenih virov in slikovno gradivo, v drugem zvezku pa obsežen komentar k prevodu.

50 ZOBEC 2017a, pp. 133 in 134.

51 FURLAN 1926, pp. 38–39.

52 MIKLAČIČ 2013 (1967).

53 KRAJNC 2000.

54 GOLOB 2002.

55 LAVRIČ 2014b.

56 OGRIN 2011, pp. 230, 231, 235.

57 BENEDIK 2008 (2004).

58 VOLČJAK 2010–2012, 2010, pp. 15, 68, 69, 224.

59 ŠKOFJLANEC 2008.

60 ŠKOFJLANEC 2006; ŠKOFJLANEC 2013 idr.

61 HRIBERŠEK 2018; HRIBERŠEK 2023, pp. 143–144.

62 HRIBERŠEK 2025a; HRIBERŠEK 2025b.

Rokopis dela *Bosnia Seraphica* je bil od nastanka naprej hranjen v arhivu Slovenske frančiškanske province; od l. 2024 je celotni prepis dela z izvorniki z dovoljenjem vodstva Slovenske frančiškanske province sv. Križa dostopen tudi na spletu, na spletni strani »Latinske in nemške kronike na Slovenskem«,⁶³ sedaj pa besedilo izhaja tudi v natisnjeni obliki.

⁶³ Spletni dostop: <https://sistory.github.io/LatNemKronike>. Za kataloški zapis gl. <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/212587267>.

8 Natis

Spletna objava in natis rokopisa *Bosnia Seraphica* sta posebnost, ker je besedilo postavljeno v različne barve. Prepis izvirnega besedila je namreč nastajal v različnih barvah, da je bilo takoj mogoče ločiti bistvene dele besedila: izvirno latinsko besedilo, vire, epigrafske vire, prepise izvirnih dokumentov ter avtorska in uredniška dopolnila in poznejše dodatke. Ko sva se z vodjo založbe g. Juretom Preglauom posvetovala, kako bi bilo v tisku mogoče zajeti vse te segmente, je predlagal, naj ostane besedilo barvno. V natisu so uporabljene naslednje barve:

1. črna barva – izvirno latinsko (Fajdigovo) besedilo
2. temno zelena barva – prepisi izvirnih listin in dokumentov
3. temno rdeča barva – Fajdigovi različni uporabljeni viri
4. temno modra barva – uporabljeni epigrafski viri in njihovi prepisi
5. temno vijolična barva – avtorska in uredniška dopolnila ter poznejši dodatki

S tem je uporabniku takoj na voljo podatek, za kateri segment besedila gre; upam, da bo tak način povečal in olajšal njegovo uporabnost.

V vseh drugih segmentih je natisnjeno besedilo zrcalna slika izvirnika; morebitna odstopanja so pojasnjena v končnih opombah.

Izdaja zaradi obsežnosti obsega tri zvezke; drugi je vsebinsko nadaljevanje prvega, tretji pa nadaljevanje drugega. Sodelujoči so pri vseh zvezkih isti.

9 Za sklep

V spremni besedi utegne kdo pogrešati obsežnejši seznam relevantne literature. Iz različnih del o zgodovini frančiškanov v Sloveniji, na Hrvaškem in v Bosni ter o zgodovini njihovih posameznih samostanov bi bilo seveda mogoče narediti kompilacijo virov, a tudi to prepuščam potencialnim prihodnjim raziskovalcem, saj je osrednji namen te izdaje objava izvirnega besedila.

Prav tako manjka obsežnejša ocena zgodovinske vrednosti rokopisa. Tudi to prepuščam kolegom zgodovinarjem in bodočim raziskovalcem. Omenim naj samo, da je treba na Fajdigovo delo gledati tudi s kritično distanco, saj ne gre za kritično zgodovinsko delo v sodobnem pomenu besede, ampak za tipično zgodovinoepisno delo 18. stoletja z značilnostmi tedanjega zgodovinoписа, s tedanjim razumevanjem preteklosti, zgodovinskih dogodkov, njihovega poteka in vzročnosti, pa tudi s tedanjim pogledom na zgodovino. Do njega so bili kritični že njegovi sobratje, kar je razvidno iz številnih kritičnih, mestoma celo žaljivih dopisov v rokopisu; večina teh pripomb je sicer nacionalno obarvanih, saj je razvidno, da gre za tiho konfrontacijo med sobrati slovenskega in hrvaškega rodu.

Vrednost rokopisa kot vira je nesporna, čeprav bo treba številne v njem zapisane podatke preveriti in potrditi. Za raziskovalce bo nujen naslednji korak natančen pretres in pregled ohranjenih dokumentarnih virov v provincialnem arhivu in v posameznih samostanskih arhivih. Fajdiga ni izviren pisec, ampak spreten kompilator različnih virov, ki jih povzema, niza podatke, pozitivistično zbira gradivo in ga smiselno razvršča.

Glede na razmere, v katerih je rokopis nastajal, je *Bosna serafska* markanten dosežek in eno najboljše ohranjenih latinskih zgodovinsko-kronikalnih del na Slovenskem. Kot zgodovinski dokument je pomembna za zgodovino frančiškanskega reda, za zgodovino Cerkve na Slovenskem, Hrvaškem in v Bosni ter za poznavanje cerkvene uprave in posameznih samostanov, pa tudi kot vir za podatke in zanimivosti o lokalni zgodovini, civilni upravi, pomembnih posameznikih in dogodkih, zgodovini sociale in medicine (delovanje frančiškanov v bolnišnicah, sirotišnicah ...), prav tako pa prinaša nekaj zanimivih geografskih opisov.

*

Ob sklepu še to: natis rokopisa *Bosnia Seraphica* je posvečen spominu na pokojnega p. Felicijana Pevca, frančiškana, dolga leta delujočega v Novem mestu, ki je poskrbel za prenovo in ureditev knjižnice novomeškega frančiškanskega samostana, ki je bil velik ljubitelj, bralec in poznavalec knjig, dragocen sodelavec, zbiralec in proučevalec domoznanskega gradiva, numizmatik, filatelist, marljiv kulturni delavec in organizator, predvsem pa neutruden, odprt in radodaren sodelavec in mentor vsem, ki nas je znanstvenoraziskovalno in strokovno delo kakor koli pripeljalo v Novo mesto, vedno pripravljen prikočiti na pomoč v besedah in dejanju.

*

Na tem mestu se želim posebej zahvaliti kolegu dr. Jožetu Škofljancu; brez njegove pobude, predvsem pa brez njegove nesebične pomoči, priporočil in koristnih

nasvetov tega projekta ne bi bilo mogoče uresničiti.

Prav tako velja zahvala članom Slovenske frančiškanske province sv. Križa, ki so dovolili in omogočili, da je ta rokopis našel pot v javnost.

Posebej se želim zahvaliti tudi vsem sodelavcem pri projektu, predvsem pa svoji družini za neizmerno potrpežljivost in razumevanje v času nastajanja te izdaje.

*

S tiskano objavo rokopisa se zaključuje skoraj petletno delo pri projektu »Latinske in nemške kronike na Slovenskem«. Rokopis ponuja ogromno raziskovalnih možnost in dela, zato upam, da bo našel ustrezen odziv med strokovnjaki. Besedilo predajamo v branje, rabo ter znanstveno in strokovno obravnavo z namenom, da bo prispevalo k védenju o redovni zgodovini frančiškanskega reda, o različnih vidikih cerkvene in posvetne zgodovine, pa tudi številnih vidikih kulturne zgodovine, in da bo spodbudilo in po možnosti tudi povežalo različne raziskovalce tako doma kot tudi v sosednjih deželah.

Matej Hriberšek

Miklavž na Dravskem polju, junija 2025

10 Viri in literatura

- AFSK – Arhiv frančiškanskega samostana Kostanjevica v Novi Gorici
- AFSK, *Breviarium historicum tripartitum* 1778, BREVIARIUM historicum tripartitum Ecclesiae et Conventus Bmae Virginis Gratiarum Montis Sancti MDCCCLXXVIII.
- AMBROŽIČ 2019: Matjaž Ambrožič, *Zgodovina Cerkve na Slovenskem*. Univerzitetni učbenik za študente Teološke fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana: Teološka fakulteta, 2019 (Priročniki Teološke fakultete; 28).
- ASFP – Arhiv Slovenske frančiškanske province sv. Križa v Ljubljani
- ASFP, BRANCA, *Commentarius Acerbissimae Persecutionis* 1784–1786: Konrad Branca, *Fr. Conradi Branca Ord. Min. Strict. Obs. Sacrae Theologiae Lectoris emeriti etc. etc. Commentarius Acerbissimae Persecutionis Adversus Religiosos Ordines Imperante Josepho II. Desaevientis*. Tomus primus. 1784–1786; *Fr. Conradi Branca Ord. Min. Strict. Obs. Sacrae Theologiae Lectoris emeriti etc. etc. Commentarii Acerbissima Persecutionis Adversus Religiosos Ordines Imperante Josepho II.* 1787–1789.
- ASFP, CATALOGUS 1759: *Catalogus Patrum, et Fratrum Provinciae Croatiae-Carnioliae S. Crucis Ordinis. gMin. Ref. concinnatus in secunda Congregatione in Contione Camnicensi* (rokopis).
- ASFP, CATALOGUS 1764: *Catalogus Patrum et Fratrum tempore gubernante Provinciam A. R. P. Joanne Nepom. Tropper. Min. Prov. a. 1764* (rokopis).
- ASFP, CATALOGUS 1778: *Catalogus omnium Patrum et Fratrum Provinciae S. Crucis Croatiae Carnioliae S. Ordinis Minorum Strict. Observ. S. P. N. Francisci 1778* (rokopis).
- ASFP, CATALOGUS 1779: *Catalogus Omnium Patrum ac Fratrum Nostrae reformatae Provinciae S. Crucis Croatiae Carnioliae et descriptus Anno 1779* (rokopis).
- ASFP, CATALOGUS 1783: *Catalogus Patrum, et Fratrum Minorum Stricteris Observantiae Provinciae S. Crucis Croatiae Carnioliae Domino Famulantium 1783* (rokopis).
- ASFP, FAJDIGA, *Bosnia Seraphica* 1777: Maurus Fajdiga, *Bosnia Seraphica seu Chronologico-Historica descriptio Provinciae Bosniae, dein Bosniae Croatiae, nunc Provinciae S. Crucis Croatiae Carnioliae ordinis minorum S. Francisci strictioris observantiae nuncupatae in tres partes divisa /.../ congesta a P. Mauro Fajdiga ejusdem Ordinis et Provinciae Alumno. Anno 1777* (rokopis).
- ASFP, TYROCINIUM 1658: *Tyrocinium Seraphicum Seu Liber continens Nomina, Cognomina, aetatem, qualitatem, et Patriam eorum, qui egressi de Aegypto, magno DEI beneficio, et gratia singulari a mundo segregati ... in duas divisus partes ...* (rokopis).
- BAVČER 1777 – NUK, Ms 56 BAUZER Martin, *Historia rerum noricarum et foroiliensium*, Sveta gora pri Gorici, 1777. 263 listov. = BAVČER 1777.
- BENEDIK 2008 (2004): Metod Benedik, *Il santuario di Sveta gora – Monte Santo nella cronaca di padre Maver Fajdiga*, in: TILATTI 2008 (2004), str. 235–250.

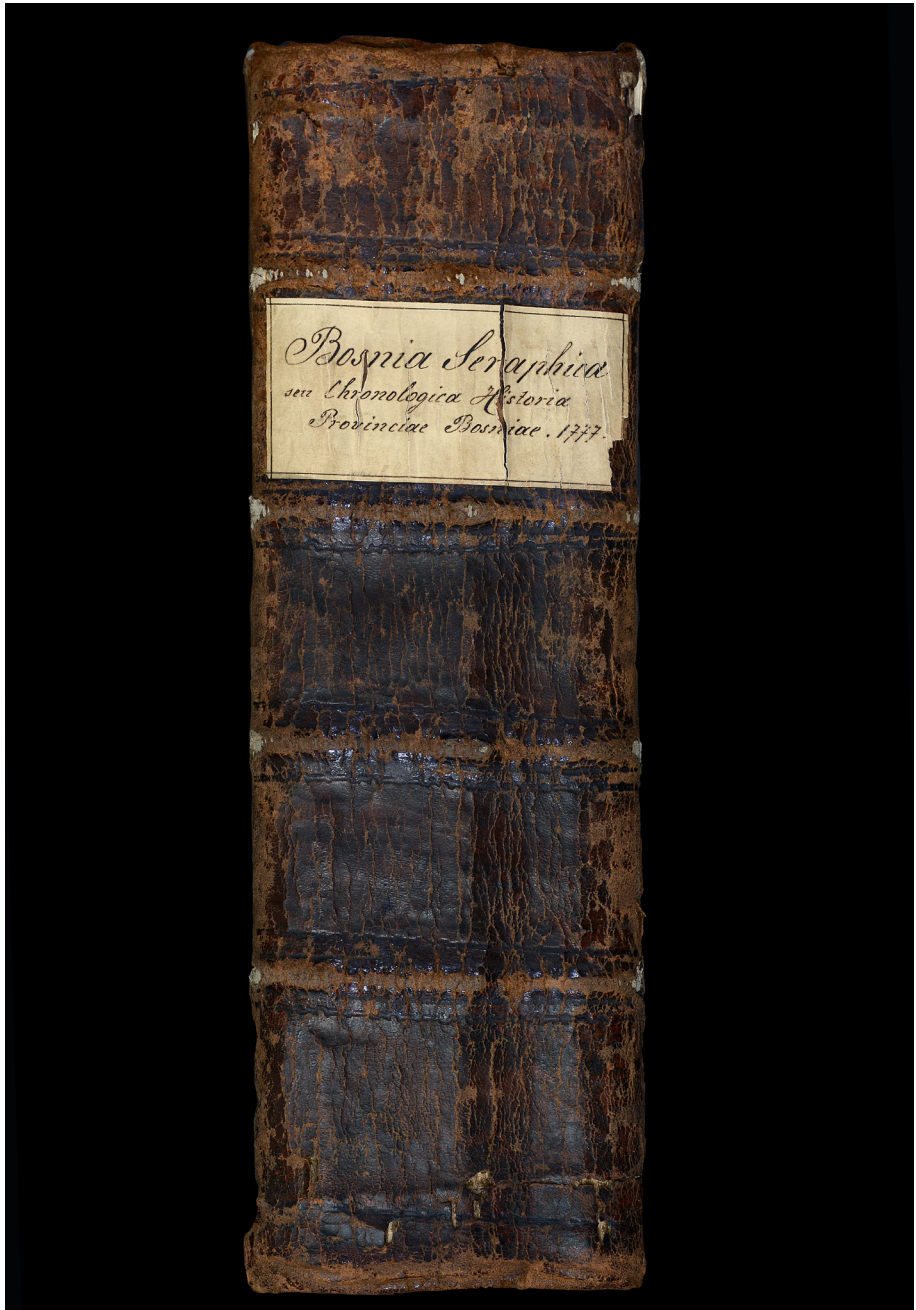
- CAPUDER 1926: Karel Capuder, s. v. Gruden, Josip Valentin (1869–1922), *Slovenska biografija*, SAZU, ZRC SAZU, 2013.
Spletni dostop: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi218603/#slovenski-biografski-leksikon> (20. 6. 2025);
- CIPERLE 2001: Jože Ciperle, *Podoba velikega učilišča ljubljanskega. Licej v Ljubljani 1800–1848*. Ljubljana: Slovenska matica, 2001.
- CORETH 1950: Anna Coreth, *Österreichische Geschichtsschreibung in der Barockzeit, 1620–1740*. Wien: Verlag Holzhausens Nfg, 1950.
- ČERV 1883a: Anton Červ, *Sveta Gora pri Gorici. Zgodovina te božje poti*. Spisal Anton Červ, mašnik na Sv. Gori. V Gorici: tiskarna Hilarijanska, 1883.
- DOLINAR 1991: France Dolinar, Jožefinizem in janzenizem, in: Metod Benedik, ur., *Cerkev na Slovenskem*. Celje: Mohorjeva družba, 1991, pp. 153–171.
- DOLINAR 2007a: France M. Dolinar, *Ljubljanski škofje*. Ljubljana: Družina, 2007.
- DOLINAR 2007b: France M. Dolinar, Ljubljanski škofje, in: Ana Lavrič, ed., *Upodobitve ljubljanskih škofov*. Ljubljana: Narodna galerija, 2007.
- FRANCETICH 1718: Petrus a Flumine Francetich, *Tersactum coronata Deipara Virgine insigne sive Triumphus gloriosissimus B. Mariae Virginis Matris gratiarum ... Venetiis*: apud Antonium Bortoli, 1718.
- FRANZ–PREINFALK 2024: Franz, Franc: *Pisma Franca Franza baronu Erbergu (1832–1840)*. Elektronski vir. Transkribiral, znanstvenokritično izdajo vira uredil in spremno študijo napisal Miha Preinfalk. Ljubljana : Založba ZRC, 2024 (Thesaurus memoriae. Fontes; 18).
- FURLAN 1926: Alfonz Furlan, Pisateljji frančiškanske hrvatsko-kranjske pokrajine sv. Križa. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 21, 1926, pp. 29–56.
- GLAVINIĆ 1648 (2014): Franjo Glavinić, *Povijest Trsata; Postanak provincije Bosne Hrvatske*. Prevoditeljji Danilo Klen (*Historia Tersattana*), Melita Sciucca (*Origine della Provincia di Bosna Croatia*). Rijeka: Svetište Majke Božje Trsatske; Novi Vinodolski: Naklada Kvarner, [2014].
- GLAVINIĆ 1648a: Franjo Glavinić, *Origine della provincia Bosna Croatia, e come fu divisa dalla provincia di Bosna Argentina, col numero de' monasterij si antichi, come moderni, et in qual tempo fossero celebrati i capitoli, eletti i provinciali, in qual luogo dopo la loro divisione fin' a i presenti tempi*. In Udine: Appresso Nicolò Schiratti, MDCXLVIII (1648).
- GLAVINIĆ 1648b: Franc Glavinich: *Historia tersattana, cue si contiene la vera relatione della translatione della santa casa hereditaria della Vergine Gloriosa da Nazareth a Tersatto e da Tersatto a Loreto (Historia Tersactana, veram relationem de translatione Domus Lauretanae usque Tersactum, et inde Lauretum complexa), quando come perche e da chi fosse transportata, con alcune cose piti particolari pertinenti alla chiesa e monasteri tersattano. Raccolta dalle antiche e ,moderne historié annali e traditioni /.../ Udine, 1648 (reprint Zagreb 1989).*
- GLAVINIĆ 2002 (1648): O. Franjo Glavinić, frančiškan, *Opis frančiškanskih postojank v Hrvaški, Bosni in v Kranjski*. Iz italijanskega izvirnika, tiskanega v Vidmu 1648, prevedel p. Bruno Korošak, frančiškan. Nova Gorica: Založba Branko, 2002 (Doprinosi k zgodovini Primorske; 1).

- GOLOB 2002: Nataša Golob, Kadelne iniciale v dveh volumnih frančiškanskega graduala, *Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta* 38, 2002, pp. 152–183.
- GREIDERER 1777, 1781: Vigilius Greiderer, P. F. *Vigilii Greiderer Ordinis Minorum Reformatorum Provinciae Tyrolensis D. Leopoldi custodis actualis Germania Franciscana seu Chronicon geographo-historicum Ordinis S. Francisci in Germania*. 2 tom. Oeniponte: Typis Joannius Thomae Nobilis de Trattnern, 1777 (Tomus I.), 1781 (Tomus II.).
- GRUDEN 1908: Josip Gruden, *Cerkvene razmere med Slovenci v petnajstem stoletju in ustanovitev ljubljanske škofije*. V Ljubljani: Leonova družba, 1908.
- HERZOG 1740: Placidus Herzog, *Cosmographia Austriaco-Franciscana, seu exacta descriptio provinciae Austriae ordinis minoris S. Francisci strictioris observantiae ... Coloniae Agrippinae*: Typis haeredum Francisci Metternich, 1740.
- HRIBERŠEK 2005: Hriberšek Matej, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu: 1848–1945*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU (Zbirka Agora), 2005.
- HRIBERŠEK 2018: Matej Hriberšek, Rokopis frančiškanske kronike Mavra Fajdige (1777), in: Urška Perenič, Aleksander Bjelčević, eds., *Starejši mediji slovenske književnosti: rokopisi in tiski*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018 (Simpozij – Symposium Obdobja; 37), pp. 95–103.
- HRIBERŠEK 2023: Matej Hriberšek, Nekaj primerov latinskih hagiografskih besedil na Slovenskem, in: Blanka Bošnjak, ed., *Hagiografija v luči sodobnih raziskav*. E-knjiga. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, 2023, pp. 105–156.
Spletni dostop: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/808> (20. 6. 2025).
- HRIBERŠEK 2025a: Hriberšek, Matej. *Kronanje Marijine milostne podobe na Sveti gori leta 1717: zgodovinski in kulturni oris dogodka na osnovi zgodovinsko-kronikalnega zapisa v delu Bosna serafska p. Mavra Fajdige*. Zv. 1: *Spremna študija, prevod in viri*. Ljubljana: Založba Univerze, 2025 (Zbirka Historia Artis: zbirka oddelka za umetnostno zgodovino).
- HRIBERŠEK 2025b: Hriberšek, Matej. *Kronanje Marijine milostne podobe na Sveti gori leta 1717: zgodovinski in kulturni oris dogodka na osnovi zgodovinsko-kronikalnega zapisa v delu Bosna serafska p. Mavra Fajdige*. Zv. 2: *Komentar*. Ljubljana: Založba Univerze, 2025 (Zbirka Historia Artis: zbirka oddelka za umetnostno zgodovino).
- KRAJNC 2000: Silvijn Krajnc, ed., *Frančiškani v Ljubljani: samostan, cerkev in župnija Marijinega oznanjenja*. Ljubljana: Samostan in župnija Marijinega oznanjenja, 2000.
- LAVRIČ 2014b: Ana Lavrič, Zgodovinska in umetnostna dediščina frančiškanskih bratovščin, *Acta historiae artis Slovenica* 19/2, 2014, pp. 95–122, 231.
- LHOTSKY 1962: Alphons Lhotsky, *Österreichische Historiographie*. München: Verlag R. Oldenbourg, 1962.
- MAKUC 2011: Neva Makuc, *Historiografija in mentaliteta v novoveški Furlaniji in Goriški*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011 (Thesaurus memoriae. Dissertationes; 8).
- MAROTTI 1710: Giorgio Francesco Saverio Marotti, *Georgii Francisci Xaverii canonici de Marotti Lyburni Fluminensis Dissertatio historica pro deipara*

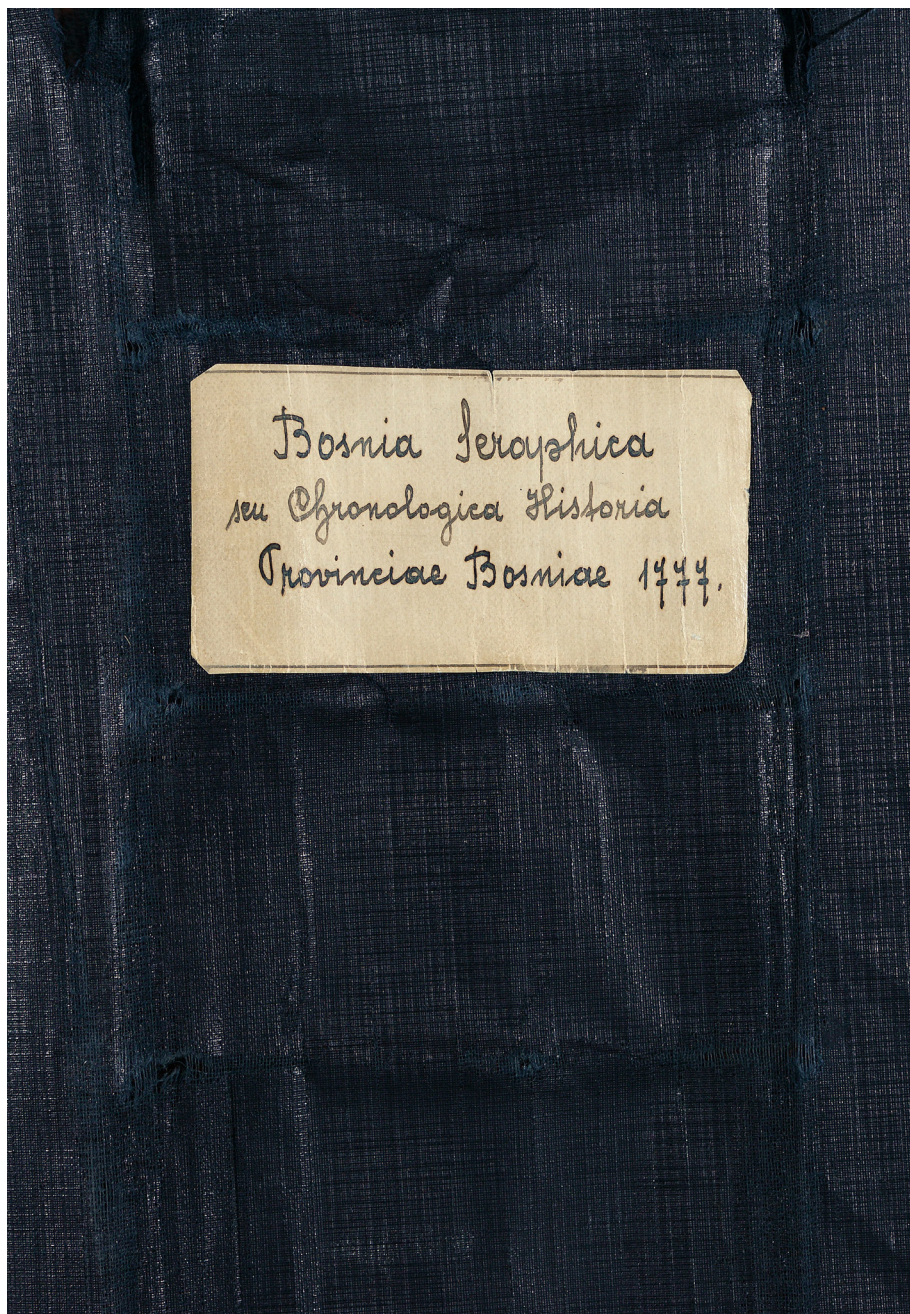
- Tersactana, qua ostenditur, eam, quæ hodiè Laurethi in Piceno colitur almam domum Nazarethanam Tersacti in Lyburnia olim substitisse.* Romae: ex Typographia Pauli Komarek, 1710.
- MIKLAVČIČ 2013 (1967): Maks Miklavčič, Sigonius, Sigismundus (okoli 1644–1711), *Slovenska biografija*, SAZU, ZRC SAZU, 2013.
Spletni dostop: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi567634/#slovenski-biografski-leksikon> (20. 6. 2025);
- NUK – Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana
- OGRIN 2011: Matija Ogrin, Slovenska frančiškanska pridiga baročne dobe. Pisatelji Anton Brešan, Evgen Lauer in Adavkt Nikel ter njihove rokopisne pridige, in: Miha Preinfalk, ed., *Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU: Slovensko društvo za preučevanje 18. stoletja, 2011, pp. 227–247.
- OGRIN 2020: Matija Ogrin, Poznobaročni slovenski rokopisi – Literarna tradicija v spoprijemu z razsvetljensko cenzuro, in: VIDMAR 2020, pp. 119–150.
- PASCONI 1731: Claro Pasconi, *Triumphus coronatae Reginae Tersactensis, signis, prodigiisque ubique nitentis ...* Venetiis: Apud Jo. Baptistam Recurti, 1731.
- PASCONI 1744: Clarus Pasconi, *Historicus progressus Mariani triumphi et Frangepanae Aniciae prosapiae ...* Venetiis: apud Joannem Baptistam Recurti, 1744.
- PASCONI 1746: Casparus Pasconi, *Historia Ecclesiae, et Conventus Montis Sancti Divae Virginis Gratiarum in quindecim capita distributa ...* opera A.R. Patris Caspari Pasconi ... Venetiis: apud Dominicum Occhi, MDCCXLVI (1746).
- PASTAR 2020: Andrej Pastar, Cenzura na Kranjskem pod Jožefom II., in: VIDMAR 2020, pp. 151–180.
- PLETZ 1839: Joseph Pletz, *Stand der kroatisch-kraïnerischen Franciskaner-Ordens-provinz des heil. Kreuzes.* Aus der Theologischen Zeitschrift des Dr. Joseph Pletz ... XI. Jahrg. 2. Bd. S. 401 ss. Laibach: Joseph Blasnik, 1839.
- PREINFALK 2025: Preinfalk, Miha, ur. *Podobe bidermajerske Ljubljane*. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, 2025.
- SZEGEDI 2002: Edit Szegedi, *Geschichtsbewusstsein und Gruppenidentität: die Historiographie der Siebenburgen Sachsen zwischen Barock und Aufklärung.* Köln, Weimar, Wien: Böhlau, 2002 (Studia Transylvanica; 28).
- ŠKOFIJEANEC 2000: Jože Škofljanec, Red manjših bratov (O.F.M.) in provinca sv. Križa, in: Silvin Kranjc, ed., *Frančiškani v Ljubljani. Samostan, cerkev in župnija Marijinega oznanjenja*. Ljubljana: samostan in župnija Marijinega oznanjenja, 2000, pp. 9–80.
- ŠKOFIJEANEC 2006: Jože Škofljanec, Iseljavanje hrvatskih katolika pred turskom opasnošću u Sloveniju s posebnim osvrtom na iseljavanje franjevac provincije Bosnae-Croatiae, in: Vicko Kapitanović, ed., *Crkva i društvo uz Jadran, vrela i rezultati istraživanja: zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa, Split, 21.–22. IX. 2001. = Chiesa e società nell'area Adriatica, fonti e bilancio delle ricerche: atti del convegno internazionale, Split, 21–22 IX 2001.* Priredio Vicko Kapitanović. Split: Katolički bogoslovni fakultet; Služba Božja, 2006, pp. 81–95.
- ŠKOFIJEANEC 2008: Jože Škofljanec, *Observanti province sv. Križa in slovenske*

- pokrajine od konca 15. do srede 18. stoletja*. Doktorska disertacija. Ljubljana: [Jože Škofljanec;] Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2008.
- ŠKOFLJANEC 2013: Jože Škofljanec, Kako so prišli in ostali. Brežiški frančiškani od naselitve do začetka 19. stoletja, in: Jože Škofljanec, ed., *S patri smo si bili dobri: tri stoletja brežiških frančiškanov*. Zbornik znanstvenih razprav. Krško: Zavod Neviodunum; Ljubljana: Brat Frančišek, 2013 (Brežiške študije; 4), pp. 63–88.
- VIDMAR 2020: Luka Vidmar, *Cenzura na Slovenskem od protireformacije do predmarčne dobe*. Ljubljana: Založba ZRC, 2020 (Apes academiae; 3).
- VOLČJAK 2010–2012: Jure Volčjak, ur., *Ordinacijska protokola Goriške nadškofije 1750–1824*. Ureditev in transkripcija vira, avtor spremne študije in kazal Jure Volčjak. 2. zv. (1. zv. 2010; 2. zv. 2012) Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2010–2012 (Viri / Arhivsko društvo Slovenije; 31, 34).
- WADDINGUS 1625–1654: Lucas Waddingus, *Annales Minorum. in quibus res omnes trium ordinum a S. Francisco institutorum ex fide ponderosius asseruntur, calumniae refelluntur, praeclara quaeque monumenta ab oblivione vendicantur*. 8 vol. Lugduni: Sumptibus Claudii Landry, 1625–1654.
- WADDINGUS 1731–1745: Lucas Waddingus, *Annales Minorum seu trium ordinum a S. Francisco institutorum*. Editio secunda, locupletior, et accuratior. 19 vol. Romae: Typis Rochi Bernabò, 1731–1745.
- ZOBEC 2017a: P. Salvator Zobec, O. F. M., Pred dvesto leti, *Cvetje z vrtov sv. Frančiška* 34, 5, 1917, pp. 131–136.

11 Slikovno gradivo

1. rokopis *Bosnia Seraphica*, hrbtna stran; na nalepki napis: *Bosnia Seraphica seu Chronologica Historia Provinciae Bosniae. 1777*

2. rokopis *Bosnia Seraphica*, sprednja platnica z naslovom: *Bosnia Seraphica seu Chronologica Historia Provinciae Bosniae 1777.*

Pew

Grovinia Bona

dem
Borna Croatia

Nun

Provincia P. Gravis Croatia Carniolia

Ordinis Minorum S. Francis

Strictionis Observantia
nuncupata
in

Tres partes divisa

In quarum prima

Constabantur ea, quae gesta sunt usque ad divisionem
Provinciae in Guiniam Bornam Argentinam, et
Provinciam Bornam Gratham

In Secunda

*Discutitur Status Provinciae Boemiae Croatiae post
eius divisionem usque ad moderna tempora*

In Tertia

Xylaria Lingulorum exlanthum Kraunhus Conventuum
congrua

L. F. Mauro Fardiga ejusdem Ordinis
et Provinciae Alumno.

Anno 1777

Judicium super hoc op

[illegible]

3. rokopis *Bosnia Seraphica*, naslovnica

Pars prima

continet ea, quae gesta sunt usque ad divisionem
 Provinciae Bosnenensis in Bosnam Argentariam
 et Bosnam Croaticam

Caput primum

De Situ, nomine, fluvio, et fertilitate Regni

Bosnenensis

§. primus

De nomine Regni Bosnenensis

I De nomenclatura Regni, et populi Bosnenensis
 Scriptores quidem non conveniunt, quoniam tamen non
 nisi in duas abeunt sententiae: Sunt aliqui, qui pre-
 ferunt Regnum Bosnae suam mutua se denominatio-
 nem a fluvio idem Regnum a fluente dicto Bosna: Sic
 enim dicit Aeth. Baudrand apud Terrarium in locis
 geogr. fol. 126. = Bosna, seu Bosnia Regis suis Bosnae,
 sic dicta a flumine per eam currente: Christophorus
 Cellarius Geogr. ant. et nov. c. 12. fol. 10. idem referit
 dicens = Bosnia est inter fluvios Unnam, Avam, Dri-
 num, et Moraviam Bosnae, hoc est inter Croaticam, et Serviam
 nomen a Bosna fluvio habet = quos sequitur E. Joseph.
 Benediktus de Nat. Hist. Hungariae, part. 1. c. 43. n. 19.
 fol. 171. P. Michael Fodor in Geogr. Orb. Terrarum
 fol. 232.

II. Perosimilius tamen videtur nomen Bosnia deri-
 vari a populo, qui primitus hanc regionem incolat.
 dicto Bospi, quia mutata littera P in O, prout se-
 pius contingit, vocabantur Bospi, a quibus nomen
 regioni adhaec, quae primo Bospiada, seu Bospena,
 dein omissa littera i, Bosna, et Bosnia vocari coepit,
 quod nomen adhuc hodie dum relictum, prout refert Aeth.
 Confinitus Res. Hungar. dec. II. lib. 10. pag. 236. dicens =
 Bospi a Graecis sic appellati a Bulgariis ex inferiori
 Myria ejecti in latitudinem immigraverunt, et proximam
 regionem incolere, quam interiora littera Bosnam
 a Bospiis vocare = cui adhaerentibus Schaff. Mian,
 fletus in sua Cosmogr. lib. 4. c. 14. fol. 1224. cum ait =
 Hoc quidem id nomen Bospiarum in his Bulgariis, et ad
 Bospiarum Bospi, unde alioquin in his Bulgariis
 Bospiarum Bospiarum, prout in his Bulgariis
 Bospiarum Bospiarum, prout in his Bulgariis
 Bospiarum Bospiarum, prout in his Bulgariis
 Bospiarum Bospiarum, prout in his Bulgariis

Pars Secunda

Provincia hac non
vocabatur Bosnia
Chorvaticus sed duntaxat
Provincia Chorvatica

apparet pro primis acco.
quod vicaria Bosnia.

Chorvaticus (1539-1574) li.

vise est anno 1574 in

Bosnias: Chorvaticus

5. Curia et Bosnia mis.

vicariis et deinde et

testimonibus) Provincia

alis Ministris P. Maxe

lia Matruelli et Soc.

Præcanti generalis R. R.

Lois a Regis vide 1574

267 hujus 1575. p) Curia

Archiducis pag. 62

hujus 1575 p) L. R. R.

de II regis vide 1575

1176. 12. hujus 1575

nec non et ex Fojitja suo

hujus 1575. archiducis, qui

in additum, ut pag. 93, 94.

nunc si dicit eam p. 102.

intentione Chorvaticus

provincia.

Getulic, Janac-Bontice

et alius. Bosnia. p. 102.

notis a. 1575. p. 102. ms.

De statu Provinciae Bosnia Croatia post ejus
divisionem a Provincia Bosnia Argentina
generatim

Caput I.

De divisione Provinciae Bosnia, causis divisionis
et conventibus Provinciae Bosnia Croatia adjudicatis.

§ I.

De anno divisionis Provinciae, quoque divi-
sionis causis, et conditionibus.

I. Dum anno 1462. inmanifestus Turcarum Tyra-
nus Mahometes II. Regnum Bosnia sequebatur, clare
sufficiens imperio, multi fratres unacum non pau-
cas Catholice sue libertatis prosperari. Transmigr-
averunt. Videns Mahometes tantam populi emigrationem
timebat, ne sibi terra inanis, et vacua relinquatur, pro-
prie si et fratres Minores, qui unice fideles in reli-
gione consistant, eis providendo verum Dei, et Ecclesia
sua administrando sacramenta. Suis terris neopaca-
tibus valuerunt. unde eis potestatem fuit in Bosnia
sub suo patronio manendi, et religionis officia sicut
prius antehac convenerunt, peragendi, quos etiam contra
quoscunque aduersarios sibi promissis. Et hac securitate
gratia donati fratres maiores in Regno Bosnia sequeb-
remanserunt, et manent adhuc hodie, quantum. Quos
eos asperni, et duri, ac Christiani nominis insensissimi
ingenii crudelitatem experiri contingat.

II. Quia Provincia Bosnia multi conventus
sibi erant in partibus Christianorum in Dalmatia, et
Croatia, quas Turcarum Imperator non subjugaverat, et
remanente unitate Provinciae, necessario erat communi-
cacio inter fratres utriusque divisionis, tan quoad muta-
tionem fratrum, quam quoad visitationes eorumdem a
superioribus quotannis institui solitas, Turca vero
homo iniquissimus multum timere cepit, ne ex
hac fratrum communicatione regno Bosponi, quod
sibi solum nondum firmaverat, aliquid sniffre co-
perantibus fratribus Minoribus, quorum animi
Christianis Catholicis propensores erant, conlingat
omnem communicationem fratrum sub sua divisione
existentium, cum fratribus aliorum divisionis habere.

Pars Tertia

De
Conventibus Specialim

I. Conventus

Ad B. Virginem in Coelos Assumptam
Lubari

In Carniolia Metropoli

Caput I.

De Diata Carniolia

§ I.

De origine, et antiquitate Carniolia

I. Primus inter scriptores historicos, qui Carniolia sub
hac nomine, quod nunc debinet, mentionem facit, est Paulus
Diaconus qui circa A.C. 700. sub Desiderio ultimo Longobor.
dorum Rege vixit. hic Hist. longo 6. lib. 6. c. 52. ait: Partis
denique apud forum Julii Dux episcopus, Carniolam Flavorum
herviniam cum suis interpretibus esse, multitudinem flavorum
proterea, eorum omnia variorum: Ejusdem et nominis, et
hervinia mentionem facit Cynhardus, qui vixit circa A.C.
820. rerum a Carolo M. gestarum scriptor, cum de expedi-
cione Baldrici, Ludovici filii Imperatoris descripti, in Sudori-
can Carnioleudem Anthionem, et Dornam Dalmatia Duxem
loquatur, insurgit. Intus domum reversis, Carnioleudes, qui
circa Savum fluvium habitant, et frequentibus pene castris
sunt, Baldrico se dediderunt. Et sub nomine Carnorum
Carnorum, seu Carnulorum jam longe prius nota erat: quod
cum ab his nominibus Carnioli suam denominationem, et ori-
ginem trahant, omnes pene scriptores conveniunt: Sic Lari-
us cilano Epianum, et Phadonem lib. 6. de migrat. gent.
fol. 156. dicit. In loca deserta Saporum, qui creduntur ab
Quarto vel omnino confecti, vel alio profecti. Sedes multae
ad fontes Lari arbitror Carnos proximae a Romanis admissae,
tum ipsi in Carnorum agro qui hodie est Goricensis colo-
rias novas deducere. mutato populo, mutari paulatim
et nomen loci caput, ut quae olim Saporum nuncupabatur,
denique Carnia, et Carniola diceretur.

II. A. D. Ludovicus Schönlöben in apparatus Carnio-
liae antiquae nomen Carnorum deduxit a Carniobus, quibus
cellia populis cum Bellesero in Istriam migrantibus.
Circa vocabulum Carnuntum advertit Joan. Christ. de Jordan
de orig. Slav. Carnuntum fuisse vocem in Liburnia Slan-

II. Conventus

Bm^e V. Mariae Gratiarum

Tersacti

In Dalmatia citeriore

Caput I.

De Regno Dalmatia

I. Dalmatia, quæ à Palmis lingue, vel à liliis, vel à Delmino Civitate Illyria nomen trahere videtur, olim multo latius, quam nunc patebat, sive hinc Paphlagonia, quæ c. 30. art. = Hoc alibi nomen Dalmatium quoniam arripit, non in quavis Durrachii, sive Antivariis, quam Civitatem etiam ex modernis Geographis alij ad Dalmatiam regnum reperiunt, alij Sclavia adnumerant, unde vixit hinc quod in Illyria, sive in quavis, etiam hoc finis hodie obtinet, et hoc nomen nunc ad hanc partem hinc aut in hanc partem, Illyria et Dalmatia fuerit olim eandem gentem plures gentes, unde qui errore eo, quo quis Carnoliam, Austriam assereret, recepti Dalmatiam cum Illyria confundeant, etiam sub huius, eo olim non tantum Dalmatia, sed etiam Sclavia, Croatia, Slavonia, Bosnia, et Carniolia audiebant, et ab uno Rege Illyriorum regerantur, unde sunt Carnolia, nec Carnathia nec Illyria dicitur ex eo Austria, quia Archiduci Austria datur, ita nec Dalmatia Illyricum dici debet ex eo, quod Rex Illyrii etiam Dalmatiam imperaverit. Sub gentis vero Illyriorum Rege Dalmatiam, seu Dalmatiam se in Civitate, item undecim, vigintique oppida in sua ditione habuerunt, eique Regioni Dalmatia nomen impulerunt. Deinde alij, ea quæ hinc accitis, cum ad mare pervenissent Dalmatiam, Tragurionemque, et Gethinis inserti evanescunt, id occasionem præbuit primi belli Dalmatini, et tunc Dalmatia in hanc partem eruta fuit à Romanis. Ad portam Dalmatiam Liburnis ab occidentali agrum ademerunt, Romanis vero Illyricum proprium, ut refert Michael Baudrand in Lexico geogr. Saloni Torroni tom. I. pag. 238.

II. De amplitudine antiqua Dalmatia etiam Leba. thianus Nünckerus lib. 4. c. 72. fol. 1222. mentionem facit, ubi inter alia hæc habet = Dalmatia in hoc partem

II. Conventus

Pr^{ma} Virginis Maria Gratharum
In Monke Sancto

In Comitatu Gorithensi.

Caput I.

De Comitatu Gorithensi.

I. Comitatus Gorithensis, qui olim sub generali J^{te}.
Sini nomine audiuit, habet orientem Carnioliam pro^{ter} Meri.
ac. ad septentrionem partim Carnioliam, partim Carnioliam
requirit. Occidentem versus forum Julii Venetae ditionis pro
termino agnovit, ac ad meridiem mare Adriaticum, vulgo Golfo
de Venezia adjacet. Hic Comitatus est nunc etiam uni
tus Comitatus Gradiscanus, uterque enim ab uno, eodemque
Capitaneo regitur, et gubernatur. Hoc modo sumptus Comi.
tatus Gorithensis a Carniolia secernebat per fluvium
qui Karloviam inter fluit, usque, utriusque partem a fluvio J^{te}.
conveniunt, frigus datus a boordetur, dein pene praeclusum flui.
vium per Carlsburg usque ad Johannum in Guino, vulgo
L^{te}.
Ad septentrionem continet Comitatus Gorithen.
qui Culminum sub sua jurisdictione, ac ex parte occiden.
tali se extendit, per dominium Gorithense usque ad forum
Julii Venetae ditionis. Totus Comitatus ab oriente ad
occidentem 10. circiter, ac a meridie septentrionem usque
12. circiter germanica comprehendit miliaria. In
parte Carnioliam versus usque ad fluvium L^{te}.
Carniolio loquuntur, quamvis corrupte idiomate, qui
però trans fluvium L^{te}. in foro Julii habitant, spe.
ciali utuntur dialecto, nec calcant idioma Carniolicum,
sed loquuntur lingua furlanica, quae est quoddam mix.
tura ex idiomatibus Gallico, Gallico, et Latino compagi.
nata.

II. Huius Comitatus principalis est Civitas Goritha
germ. J^{te}. quam olim Noriam, vel Noriam aliqui furt.
nisi nominalem fuisse pretendunt. Hae civitas est Residen.
tia Capitanei huius Comitatus, qui olim in leges erat sub
jurisdictione Spirituali, Bavarica Aquilejensis, nunc
vero sub Archiepiscopo, S. R. I. Archiepiscopo Gorithensi, et
in anno 1750. erat Patricius huius Aquilejensis a Be.

IV. *Conventus*

Sanctum Leonardum Confessorem III

Neostadii

Leu
Rudolphswerth

In Carniolia inferiori

Caput I.

De Civitate Rudolphswerlensi

I. *Rudolphoverrum, Rudolphivora, seu Neofladium*

Dicitur a quondam ^{indolgentibus} et benignis et a carnalibus
 promeritis appellata civitas est inferioris Carniolae in conapae
 quae elive ad Guram fluvium, in temperatibus domus Rustica
 et parva, in montuosis etiam erat Diocesis Aquilejensis, nunc
 est. Locus Diocesis Gorhenis a Batavo orientem versus 3 di.

[illegible][illegible]

II. Hanc Civitatem s. quæ olim usque ad arcem Hopsenbach

pueris fuisse dicitur, ut ait Valerianus ex monumentis quibus
 etiam Livius de circa A.C. 431. Aelia Kunoarum Rex, flagel-
 latus deinde deo equavit, quia dum nunquam primum
 splendorem induit, hanc tandem A.C. 1365. Rudolphus IV.
 archidux Austria, non Rudolphus I. aut II. Imperator, prius
 aliqui perperam aserunt, noviter redeficiat, curavit, et à hoc
 nomine Rudolphusverum appellari voluit, quia etiam ad plus
 et sui integram restaurationem Nova Civitas, seu Necca,
 nunc nuncupatus, quod nomen adhuc hodieum in use est.
 Nam Rudolphus huius Civitatis magna privilegia elargitus
 est, ut videre est in suis ceteris privilegiis, datis Viennae
 de circa post Dominum Calmarum Anno 1365. Nec ci-
 vites ante deficiam Carolegarum multum floruit, quia hic
 imperabat antea pro militibus conficiatis, multi Africa.

V. CONVENTUS

40

Ad
P. C. N. FRANCISCUM

In Civitate Segnoensi.

In cisteriori Dalmatia

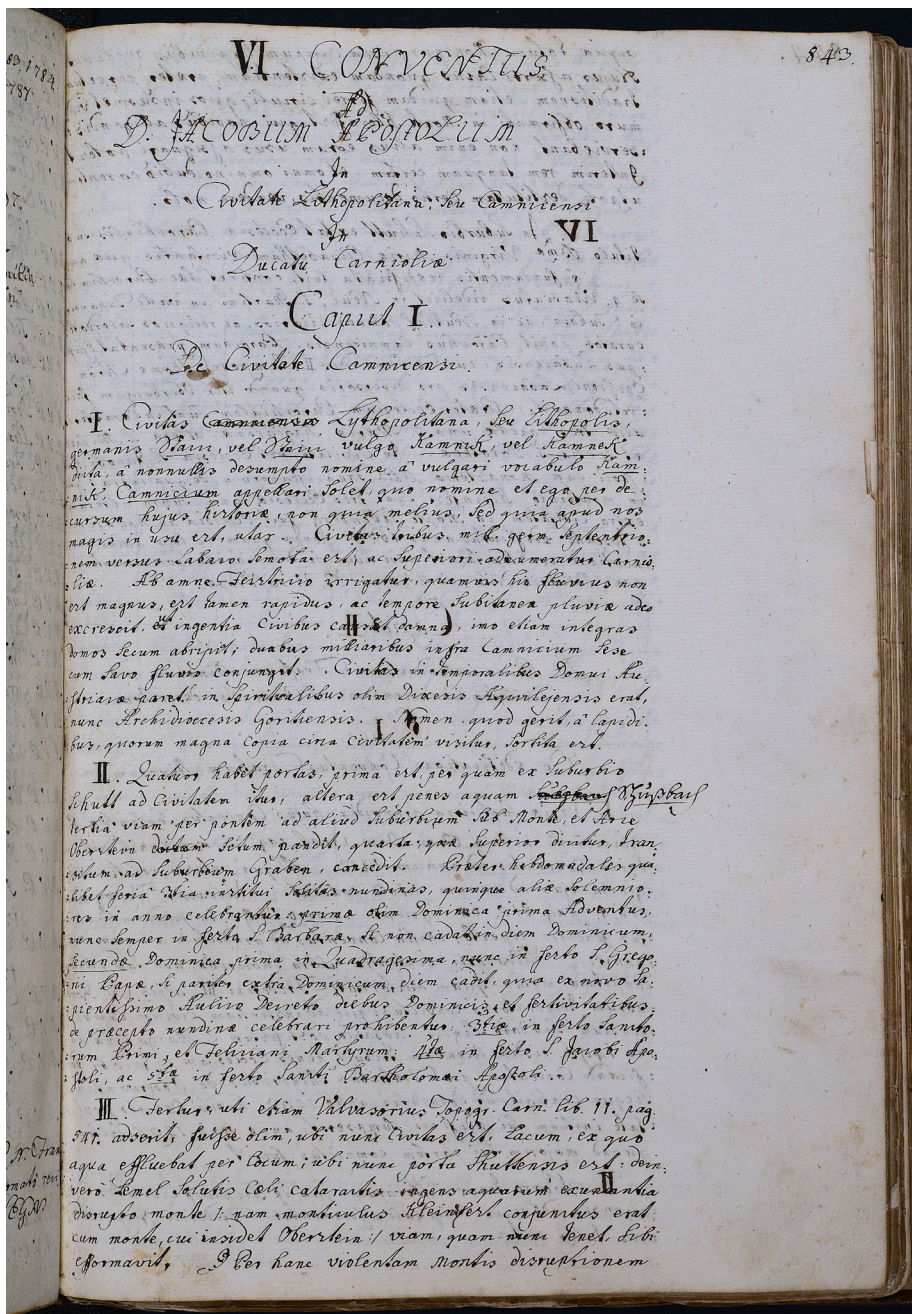
Capit. I.

De Civitate Segniensi

[illegible]

*Libe orum Christi quingentis, atque vigilia
adde duos annos. Martha. Legna Jethil.*

II. *Ordo, curæ Conventus. videlicet S. S. Franciscano.*
Ann. ad S. Franciscum. Episcopatum de quo in leg. cap. et 88.
S. S. Basilianum. Ordo, S. Basilii primi Episcopi ad S. Veron.
Leum. nuperantis in hoc curat. et alia. 12. Ecclesia. ex qua.
tus. primigeni. S. S. venosul. Item. Ecclesia. Cathedralis. sub.
ordinationes. S. S. Maria. 24. est honoribus. S. Georgii. Quia.
et. Capiti. decata. 24. Ecclesia. et. S. Anna. Matris. Dei.

11. rokopis Bosnia Seraphica, Pars tertia, prva stran opisa kamniškega samostana (str. 843)

VII. CONVENTUS II
ad
S. LEONARDUM

In Sylvio
In Regno Croatiae

Capitulum I
De Regno Croacie

I. Cratharum nomen, aut a Crinis, ut I. Joan. Christ. p. Jordan de Orig. Slav. c. 12. §. 9. fol. 40. derivatur, uti in ha. Crathum nomen fluvii Crathval derivatur a Crinis, in quo Crathum fluvii a Cratharum fl. Russupodacum et Crathum fl. vel. addita est ex Cratho nominat. Cratharum fl. et Cratharum fl. quod quidem terra cum Crinis, et ejusdem nominis Romaum Imperium fuerint antea. Alii, ut Joannes Crathum nomen Cratharum a Cratho, et Cratharum derivant, autem. Alii, qui olim Cartho, vel Cratharum dicebantur, paululum immutata, uti, ut fieri a potest, pro Cratho Cratharum, et Cratharum appellatur. Crathia, seu Regnum Cratharum olim extendebatur a Raminem Taro usque ad mare Palmarium, dividebaturque inter tres partes. Prima nuncupabatur Crathia Lata, sive Interamnensis dicta inde Raminem, Travam, Lavum, et Danubium, quae nunc Slavonia dicitur. Secunda inter fluvios Lavum, et Rominem, et inter montes Bobium et Albium, quae Crathia nomen retinet. Tertia maritima inter inter praedictos, et mare Adriaticum, quae nunc in Palmaria in. dicitur. In Michael Baudrand in Encic. geogr. Antiqui. Ferrarii tom. 7. pag. 227. Slavonia, et Crathia eisdem loco agnoscuntur. Namque Regionem, quam Slavonia, et Crathia comprehendit, modo Slavoniam, modo Crathum appellaverunt, ut se habet Biondinus Geogr. Italic. part. 2. cap. 1. ubi de praedicta Slavonia part. Slavoniam, a quibus vocem accepit, adducit, quaeque dicitur Slavonia, parvae Scythiae insulae, comprehensit, nunciam Slavoniam proprie dictam, Crathum Slavoniam cum parte Palmaria. Et post paucas lineas. Illaque Slavonia, et Crathia nomen olim agnovimus fuit, unde nec mirum, quod nomen illud exoptari. Ita namque confusio generavit, ut huiusmodi vocabulis pro tribus distinctis, usque modo certam terrarum portionem, modo ejusdem terrae designaverunt. Idem Strabo lib. 6. c. 1. dicitur. Nomen Crathia Equivocum, cum Crathia fuisse reperitur. Imo successu temporis Slavonia nomen illud, quodam fuisse, conjecturatur ex Geographia Italic. §. 1. c. 1. 134. Equivocum etiam, in qua de hoc pag. 4. haec leguntur. Denique insinuat antiquos Regibus Slavoniae Regis Slavoniae a Raminem primum Conino Regis Slavoniae

918.

VIII. CONVENTUS

ad
B. V. Mariam Elisabeth visitantem
Civini

In Istria

Capitulum I.

De Istria, et Civitate Brinensi

I. Istria, seu Histria Regio est ad Ducatum Carniata
pertinens ad meridionalem ejusdem plagam, et huc per mediam
partem peninsulae efformata, nam ex parte meridionali, occiden-
tali, ac orientali mari Adriatico cingitur. Septentrionem vultu
Carinthiae per montes Albiros conjungitur. Antea multo lati-
us, ac hodie patebat, ex senecobatur enim ex parte occiden-
tali usque ad Lemnavum fluvium, qui gener Durinum in
mare influit, huc sub le Durinum, Pulavinum, et Bergestan
confinetur, quo terra hodie ab Istria exclusa manent, huc
enim pro termino ultra pontum fluvius Termis, seu Rovan
qui gener Justinopolim in mare effluit. Quis scagilato
est 60. miliarium, et tabulae 40. ad ostra in recessum, ut res
Mith. Praedrand in lex. geogr. Tab. Terrarii tom. 1. pag. 358.
Nec videri esse intelligendam praedictam dimensionem juxta con-
putationem Italicae miliarium, nam juxta modernos
geographos multo minor esse reperitur.

II. Istria varias vicissitudines passa est, etenim
circa an. 177. ante Christum natum a Natio Romano, esse
videtur Duce Romano Imperio subacti sunt, quod jugum L. C.
7. excutere cum Rege germanorum Marabro, qui cui con-
tra Augustum rebellanti se conjunxerunt, conabantur,
sed ad obedientiam revertati sunt, dum ad pacem redisset
Marabro. Tempore Constantini M. qui primus e
Romanis Imperatoribus Christianus militiae nomen dedit,
Istri fidem Catholicam accepisse perhibetur, ut res fuit
Valvador Lib. 14. pag. 171. Ad L. C. 400. Istria a go-
this, et Hunnis multum perrepta est, hinc et L. C. 542.
quam Aetilius Gothorum Rex varlavit. Inde circa L. C.
552. item 590. item 612. Savi Istriam hostilibus armis
invaserunt, anno vero 628. sedem fixam obtinuerunt, et ut
credendum ipse has terras occuparunt, quas quoque Slavoni-
ca natio imperiorum semper retinuit. Ut videre est in
Valvadorio, et quod Christophorus de Jordan de orig. Slav.
part. 1. c. 22. n. 17. pag. 148. id quoque confirmat ipse methe-
qua Slavica, seu Illyrica, qua apud Istros communis est
quoniam et Italia plurimi loquuntur.

IX. CONVENTUS

945.

ad
B. V. Mariam in Colloz Assumptam

SAMOBORIN

In Regno Croatia.

Capit. I.

De Opido Samoboricensi, de antiqua Ecclesia,
ejusque Fratribus Minoribus Consignatione.

I. Opidum Samoboricense in regno Croatia solum inter
militibus Zagabria remotum, communiter Samabor etiam in
vulgari idiomate appellatur. Hoc oppidum, quod suum habet
portum, in Comitatu, ac Diocesi Zagrabicensi situm, olim erat
in valle fortis versus populos melum barbarorum et Duriarum,
qui suis hostilibus excursionibus et vastationibus multa domi-
na hinc regionibus insulerunt, contritum, et hedera, et ex idem
per modum propugnaculi, ac fortaliter defendebat. Postea
oppidum, quia hodie etiam nunc videtur, olim erat ad orientem eodem,
quo hodie ad occidentem est, et enim, represit, et et, contrahit
Turcarum viribus, pariter oppidum sua dominia succedere, ex
ea valle, ubi adhuc remanet antiqua Ecclesia Barockensis
S. Michaelis Archangeli cum domo Barockensis, et nonnullis aliis
requis domibus, extra portam, et in apertum campum exha-
derant, ubi nunc solum pastorum viribus oppidum, in ejuo si-
ne conventus Fratrum Minorum situs est.

II. Ecclesia antiqua et in loco, in quo hodie sita, edificata
est tempore Bela IV. Hungarorum Regis anno circiter 1235. ~~Claustrum~~
in honorem B. V. Mariae in Colloz Assumptae, ut refert B. Glan. ~~Ecclesia~~
vulgo de drag. hinc. Proina Croatia fol. 80. Cum enim
graviter Rex eorum Regnum a Tataris pariter angustis, et
cruentis vastationibus premis vidisset, ut nec sibi aliis deinde
deliberandi retulit opes ferat. Deare ad devotam Tatarorum
immanitatem Samoborinum saepe ad locum securiorem, ubi
steter animus illius regnaret, se contulit. Hoc tunc aliquo
tempore, nam insequens Tataris ad partes maritimas con-
fegere oportuit, ut supra in Conv. Terrae videtur, commorari
Deum in gemitibus exorare laud unquam intermitteret, proinde
vero Celarum Regiam, ut sibi in tantis calamitatibus constituto
quam deorum foret, enixius obsecraret, quam, ut facilius sibi
propitium redderet, Regique potentissimam protectionem habere
promitteretur, in ejus honorem hanc Ecclesiam extrui curavit.
Dixit hic gloriosissima Virgo opem ferre, ut ejus potentia

970.

X. CONVENTUS

ad
P. V. Elisabeth visitantem
BRDVOV. C. S.
In Regno Slavonia.

Capit. I.

De Regno Slavonia.

+ nota est Slavonia
ad Slavoniam regnum
Slavoniam Slavoniam
ad Slavoniam Slavoniam
ad Slavoniam Slavoniam
ad Slavoniam Slavoniam
ad Slavoniam Slavoniam
ad Slavoniam Slavoniam

I. Slavonia regio, hodie est Croatia Hungaria in compo-
la. quae sub ~~Carolo~~ Hungaria Rege mortuo cum omni Dalma-
tia Rege una cum Dalmatia, et Croatia Hungaria unita fuit.
Slavi, seu Slavoni gens est Vandilorum, Vindilorum, seu Venedi-
um (germanice Sarmatae). Quando Venedi hoc nomen Slavi
seu potius Lavi appropriatum fuit, vel aliud appropriatum? variam
interpretationem. Aliqui, inter quos est D. Schönböck, putant hoc sla-
vorum nomen primo innotuisse tempore Germanis, qui videlicet anno
Christi 550. Alii hoc nomen antiquius esse auctores ac ipsi
Reclomdo notum, ait enim Maribono huius temporis Episcopo
quod Photomachus inter Venedos qui circa mare Balticum habi-
tabant, numeravit, Galindos, Sarmatos, et Slavonos, et quod
Slavoni idem sit, ac Sarmatae, et variis locis hanc litteram corrup-
erat, utpote L. quae fuit in L. mutata, id est verissime con-
jicit ex eo, quia pater Ragnus, et Lulsi, et quidam circuli
in Borussia Brandeburgica, qui adhuc hodie Slavonia, aut
Slavania, germ. Malavoniam, vel Malavon nuncupantur,
quod nomen totum a Slavani seu Lavis antiquis habita-
tibus hereditate ducitur.

+ non in T. sed in L.
mutata

II. Etymologiam nominis Slavonum scriptores non unan-
aderunt, alii enim dicunt cum D. Schönböck, Venedos inde fuisse
dictos Slavos, quia Slavoniam Slavici, cui nomini affixa L.
invenitur fuit, id est, regionem circa fluvium Lavum parentem
ingressi sunt, eamque occuparunt. Rhenas Sylvius cum aliis
seris Cranzio lib. I. Vandal. c. 6. asserit, Venedos hoc nomen
acquirisse ob eorum loquacitatem, ait enim Slavoni in illorum
lingua idem sonare, ac loquaces. Multo gloriarius de ori-
gine Slavonum loquitur Cl. D. Joan. Chrystoph. de German. et
Orig. Slav. part. 4. fol. 101. ubi ait: quod Slavi, seu Slavoni
populi vocabulum derivebunt a vulgari armine Slavi, quod
est gloria, et laus: inde venit adjectivum Slavni, celebris
laudabilis: verbum Slaviti, celebrare, praedicare. Participium
Slavoni, celebrati, depraedati. Non inultum accenset pec-
torem habere desitui sui accumulationem, quod ex his gentibus
lingua Slavica ignoras. Romani quibus pronuntiatio
Slavi vocabuli literalis pura ad palatum non erat, primi
syllaba SLA Slavoniam c. intermiscerant, secundum ~~et~~ ~~et~~

992.

XI. CONVENTUS.

ad
B. V. Mariam ab Angelo salutem

CLANJ.

in Regno Slavoniae.

Capit. I.

De loco Claricenzi, de Conventus adificatione
ejusque restorationibus.

I. Claricium, vocatis Klanac, Klanz, vel Klanicz, quod est in Regno Slavonia, in Diocesi Zagrabienensi, Comitatu vero Varadinensi sedum in confiniibus inferioris Styriae a qua per fluvium Gubla, seu Sotla, a quo nec media hora est flui, separatur, in districtu Insula familia Crvediana seu Dominio Geczarvarienzi, Germanis Casparyburg, olim ad Ordinem Templariorum, nunc ad praedictam familiam spectantem fuit olim in hoc Oppido Ecclesia cum Conventu S. Leonardi sacra juris Patronatus Familiae Crvediana. Nam Ecclesiam Illustissimi Domini Comes Sigismundus, et Nicolaus Crvedy anno 1620. coedificaverunt. A. R. P. Michaeli Chumaz Minoribus Provinciali Provinciae Bozna Croatiae cum certa spe edificationis conventus, prout etiam intra breve tempus non solum conventum edificarunt, sed etiam illum multis donis, et redditibus completarunt. Horum littera fundationales praedictorum Conventus ex Originali desumpta haec sunt tenoris.

Nos Comes Sigismundus Crvedy de Monasterio Kerek, Comes Claudii, et Comitatus Varadinensis Comes perpetuus, Regnum Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Banus, Sacrae Imperialis Caesaris, Regique Majestatis Consiliarius, Cubicularius, et Confinitorum Belagranorum praefati Regni Slavoniae Imperialis Capitaneus: Et Nicolaus Crvedy de eadem Monasterio Kerek Duci Montis Claudii Comes perpetuus, praefataque sua sacrae Imperialis Caesaris, et Regiae Majestatis Cubicularius, et Confinitorum exercitus banalis Capitaneus divinus, et saltemus per presentes, quando nos in honorem Seraphini sancti Basilii Claudi Ordinis ejusdem Fratrum Minorum Obsequium in oppido nostro Klanicz sub caris Casparvara pro curis nostris curis, et laboribus erigendum, et adificandum promoverimus, et obtulerimus, prout promissimus, et offerimus praesentium per vigorem. Datum in Aue a. 1584. Casparvara in festa S. Blasii Episcopi, Anno Domini Millesimo Recentesimo Trigesimo.

Comes Sigismundus Crvedy.

Comes Nicolaus Crvedy.

XII. CONVENTUS

ad
B. V. Mariam Lannuntialam

M. R. T. H. J.

In
Ducatu Styria

Capitulum I.

De Ducatu Styria.

I. Styria Ducatus Domui Austriacae subiectus habet ad Orientem Hungariam, et Slavoniam, ad Septentrionem Austriam, ad occidentem tenet Archiepiscopatum Salisburgensem, et Carnioli-
am, ad meridiem Carinthiam respicit. Longitudo eius est paxa R. Herzog Com. Aust. Trausk. pag. 263. mil. german. 25. Latitudo vero quasi mil. 14. At paxa moderata geographos latius patet, nam longitudo eius est 35. mil. et latitudo in aliquibus locis 22. mil. latet in quodam inter Carnioli-
am, et Austriam vix 8. mil. comprehendat. Brevis, plures annos, et fluvio omnium pa-
univeram Styriam principes Murra, et Drava ante navigabiles celebrantur. Adhuc a nobis suis a Tauris: dein circa annum Christi 390. a Vando, seu Vandalis: a Regibus vero, seu Cavan-
circa annum 191. inhabitata, ab heruque Principibus aliqua du-
gu bernata fuit.

II. Styria Regio e Maritima in Ducatum sublimata fuit a Frederico I. Romanorum Imperatore, qui Albrechtum V. anno 1183. aut 1. ut vult Brevenhues, de vel Styria VI. Leopoldi Styriae Marchionis filium anno 1180. Styria Ducem instituit. Exhi-
bita in Albrecht Ducum Styriae Bozavia, Ducatus ad Principes Austriacos, et quidem Leopoldum VI. cognomento Virtuosum Styriae Ducem, et mox fuit Albrechtum Ducum, non solum imperator, ut quidam volunt, sed in testamentaria dispositione daretur, manetque usque in hactenus diem, ut dicitur. Cuiusmodi autem conditio anno 1186. die 19. Augusti, praesentem Leopoldum herodem in-
stituit his verbis: Communiato igitur meliorum nostrorum Ducum Austria Leopoldum consanguineum nostrum, si sine haere decesserimus, Successorem designavimus, nuper Bozavia cum nostra sit contigua, sub unius Patrio, ac Principis favoribus utraque valeat moderari iustitia etc. Ita L. Herzog Comog. Aust. Traus. pag. 263. ex R. Herzog L. J. R. 3. de vel Styria March. Geogr.

III. Styria regionis climatagiam invenire haud quinquam p-
erit, nisi et Tauris, quorum locos sunt Styria, originem investigaverit: etenim Styria a Tauris populis descendere, ac-
mo est historiarum, qui ambigat. Circa originem Tauris

ad
Sanctissimam Trinitatem

CARLOVITZ

in
Regno Croatiae

Caput I.

De Fortalitio, et Civitate Carlovitensi

I. Nemo est, qui ignorat, si vel historicus vel a longe latius
visi, quos, et quantas strages Turcia immanitas res non tantum
Regno Croatiae, sed etiam Carnioliae, Styriae, Carinthiae, forasque
et finitimis regionibus causavit: quod milia Christianorum gla-
dio peremerunt, quos animas in duram captivitatem abduxerit, quos
civitates, oppida, viros igne absumptos solo aquarum praesetim
post capiam urbem Constantinopolitanam die 7. Junii 1453. et usque
jugare anno 1462. Bosnia regno, ubi ipso latum est, tum
ad praedictas regiones aperuit fuit. Unde inter anno 1464. primum
Bosnia cum 10. milibus in Carnioliam irrupit, ac suum exercitum
in tres colonias divisit, quarum unam direxit ante latunum, et
secundam ante Rudolphsdorf, et castrum S. Bartholomaei, tertiam
vero in praesentem commendatibus neas Mettiam, et Weinitz ad colap-
pam. Ingens, et huiusque inusitata strages fuit hac Car-
lovitae Ducatus, et alia mala saevam, suffragi commoverunt, quod
ad 6000. milia Christianorum occisa fuerint, et 8000. in capti-
vitatem abducti, maiorem causamque miseriam, nisi Fredericus,
et Wolfgangus frater a Gallenberg, Georgius a Rava Vire Domi-
nus Carnioliae, et Episcopus Mettensis S. Wilhelmus abbas
Georgi celeriter supplicia tulissent.

II. Rures similes irruptiones Hunarum, et Lepus crudeli-
ores varlationes, cades, et invasiones commemorantur a Valera
scris in Crat. Corv. lib. 15. c. 9. et seq. quo lectorem remitto.
Aliquas tamen breviter referam. Sic anno 1472. Turci lata-
rum abduxerunt, et pueri Christianorum in loco dicto Janina Carstia ve-
luti sunt, anno 1476. sua hostilia arma deinde contra Christianos
verserunt: idem contigit annis 1478. 1484. 1491. 1492. 1493. quo
anno ad 10. milia Christianorum in captivitatem abducentur, non
minorem terrorem viciferunt annis tam Carnioliae, quam forasque.
Sic annis 1496. 1498. et 1500. Proterea alias incursiones, quae
usque ad huc tempora factae erant, nam ut Valerius Topogr. Car.
lib. 15. c. 12. pag. 398. statuit: Quae ab anno 1460. usque ad
annum 1508. ultra 27. viros in Croatia, et Carnioliam irruerunt,
et ultra 200000. homines partim occiderunt, partim captivos abdu-
xerunt. Anno 1511. Turci deinde non tantum Carnioliam, sed
etiam Friariam, Karstium, et Forquellum immaniter varlarunt.

XIV. CONVENTUS

1119.

Id
vrum Antonium Calavinum

RINNE

In
Slyria inferiori

Caput I.

De introductione Fratrum Minorum ad
Civitatem Rinensem.

I. Rina aliis Reina, germanis Renu, Renu vulgo Bre-
pize civitas parva est in Slyria inferiori, in extrema par-
tem partem sita in Secavonia, et Croatia ac Carniola finibus
ita, Calavo 12. miliar. Norradio 6. mil. remota. Et Secavonia
per fluvium Soltan, et Carniola per fluvium Savum, qui
um ab huius, decernitur. Civitas Domus. Supra et infra in dom-
notatibus, in spiritualibus olim Calvaria Agnitionis, parcell
nec Archiepiscopo Goritensi subordinauit, preter Ecclesiam baro-
nialem, qua Monasterio Ordinis Cisterciensis ad fontem Mari-
aco, prope Landstratz incorporata est, antea, adhuc unam Eccl-
iam extra Civitatem et Rorho Confessorii Civitatem, non intrinse-
cui Ecclesia civilitem versus ecclesiam Conventus Fratrum Minorum
Syrinica et Rorho Croatia Carniolia, olim Rorho Croatia nun-
cupata una cum Ecclesia D. Antonii Calavini sacra, de quibus
fuerunt infra agelus. Non exiguum ornamentum tribuit Civita-
ti insignis. Rex supra unam ruem fluvio Sava insidens, qua
olim ad Comitum de Frangonibus spectabat, circa annum vero
1590. Rorho emptione ad gloriosissimos Comites de Attemba, sive
Ultimo devotuta fuit, in quorum potestate usque in hodiernum
diem semper permanet.

II. Cum Oves Rinenses advenissent, quod exprocent indies
maiori populi numero Curia cum duobus aliis sacrosanctis
et sita, supradicta et Civitatem, et in per viciniam dispersos baro-
nialios sacramentorum administratione, aliisque spiritualibus
exercitiis pro debito providendi, animarum zelo inflammati, ju-
res querentes in vincta Domini excolenda venerat ad suam Civitatem
adducere cogitabant. Singularem affectu devotissimo, quo in Sera-
phicam Religionem ferentantur, supplicarunt, sub die 28. Decemb.
1557. L. R. R. Sigismundo Beltram. et Rorho Provinciali, qua-
liter id acceptare dignaretur locum extra Civitatem gener. Ecclesiam
Rorho pro edificando conventu pro suis fratribus, simulque roga-
rent, ut duos Cister ad videndum locum ablegaret. Denique Rorho
ex originali decernatur satis est.

Si fuerit, in post. Qui Rorho Rorho, bas. Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho. Quia Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho. Rorho Rorho Rorho Rorho.

et Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.
Rorho Rorho Rorho Rorho.

XV. CONVENTUS

1149

ad
S. Virginem in Collo Asumptam

JASKAC

In
Regno Croatiae.

Capitulum I.

De introductione Fratrum Minorum S. Francisci
ad locum Jaskacensem

I. Jaska, germanis Jaspodiz, Croatiae Jaskodiz, regio
oppidum civilitatis aequivalens intra Duacum, et comitatum tra-
gubiensem in Croatia Domui Austriacae pariter concessum; 2. mil.
pass. Carlopatio recedit, 4. vero Zagrabia cum dimidio. Quadran-
te hora ab hoc oppido in campo undequaque liberis, conspiciat
huc olim Ecclesia in honorem Realissimae Virginis Mariae in
Collo Asumptae, quem solum adhuc hodie et relictus et pro-
prietarius in florentissima in Slavonia, et Croatia,
quae dicitur Pannos, et quaremos diversorum Comitatum Comes, nec
minus pientissima, usque plurima per Regna Hungariae
Croatiae, et Slavonia ad augmentum cultus Divini excitavit.
Deo sacrata templa, et Monasteria; Familia Ordeana; ab
illa hucam. Hec haec nostra minima S. Francisci S. Iohannis
Provincia S. Crucis Croatiae Carnioliae nunc intitulata Trezzu-
ra, et Conventum, videlicet S. Leonardi in Ritis, Claviensem,
et hunc Jaskacensem, qui Iuliam familiam Ordeaniam pro-
prio fundacionibus, et singularibus patronis venerantur.

II. Hac Ecclesia primitus data fuit Ordini Prædicatorum, seu
Fratribus Dominicis; quam inde vel ob defectum alimentorum
aliorumque rerum necessarium una cum conventu decessit, vel vero
eo continuas durarum incurries, quae olim frequentes erant,
separatim una cum conventu decesserunt, et alio migrandi nam
anno 1414. Tunc prima vice hostiles Croatiae penetrarunt, qui
eum auferrent. Sed iam e vobis successu. Hec prædixit illi. Sepius
similes signationes attulerunt, quamvis non semper filii iam pro-
prie, domum revertentes, quorum 15. milia in ore gladii perierunt,
cum interfuerunt, verum anno 1483. Croatia virolem sumentes ingenti
clade Turcas straverunt ex Carniolia, et Slavia magna præda onu-
ti. 18. Christianorum milia, qui in captivitatem adducti sunt, liberata sunt
et omnis præda adempta. Anno 1493. et 1508. Turci denovo magna
damna in Croatia causarunt, sed anno 1513. septem eorum milia

III

N° 50.

4175.

Adelamentum I

de
Hospitio Lauranensi

Capitulum unicum

In quo breviter recensentur hujus Corporis viri scilicet.

[illegible]

II. In Laurana, che proprio cantone fuil quondam giudeam te-
deria in honorem S. Antonii & Sobalis ante annum 1420 edificata.
La quale era veramente S. Antonii Lauranensis cognominis
Papa, qui hoc anno certam suam possessionem huius S. Antonii
ecclesie legavit. Quo tempore Ecclesia S. Antonii & S. Fran-
ciscanis Provincia Roma Capitalis tradidita et annexum Papi-
num edificatum fuerit. S. E. Glavinichio, qui in hoc quatuor. de Gi-
ro. et Greg. Gro. Ross. Gro. fol. 92. ait: Lantano del Terratto
piu legge in cima, traversando un ramo di Flanatiello verso, pigliando
dispartito verso occidente, si pie. di un monte, giace una terricciola
chiamata Laurana, vicino alla quale vi è una Chiesa dedicata
al honore di Sant' Antonio Sobale un un' Acropoli aggraffo, e
questo dipende dalla Chiesa e Monasterio dei Santi di Terratto,
donata, per le loro biografie l'anno 1615. dalla felice memoria
di Ferdinando Secondo al tempo del Provincialato del Card. Fran-
cesco Glavinichio, fides adhibenda, res confessa et p. Lauran-
aque fides omnia adhibenda, et ea recondere, quae hoc tempore
et quomodocumque agitata. Etiam ego presente, presentia
ac negotia moram Turbatione, quibus, perennata, ac obstanti Lant-
ano de hoc Spiritu asperit, quod Ecclesia S. Antonii Provinciae Roma-
nae fides, ad suo Provincialatum a Ferdinando II. Antidote anno 1615.

LEMMI. 8.

Seu
Series Materialium in hoc opere contentarum.

Pars Prima

Continet ea, quae gesta sunt usque ad divisionem
Provinciae Bosnensis in Romanam Argentariam,
et Romanam Croaticam pag. - 1.

Capitulum I.

De nomine, situ, finibus, et fertilitate Regni
Bosnensis.

¶ I.

- I. De nomine Regni Bosnensis - ibid.
- II. De situ, finibus, et fertilitate Regni Bosnia pag. 2.
- III. De variis Regum, et regnandi modis - 3.
- IV. De occupatione Regni Bosnensis per Mahometem
II. Terciarum Imperatorem, deque reliquiis
hujus Regni gentis - 7.

Capitulum II.

- De ingressu Italum Minorum in Regnum Bosnia
eorum ingressu, et circumstantibus laboribus - 10.
- I. De ingressu Italum Minorum in Regnum Bosense - ibid.
- II. De progressu et augmento Italum in regno
Bosnensi - 13.
- III. De grege animarum, et circumstantibus laboribus
Italum Minorum - 14.
- IV. De primaria amplitudine Provinciae seu Vicariae
Bosnensis - 16.
- V. De multitudine antiquorum conventuum - 24.

Capitulum III.

- De privilegiis Praetibus Vicariae Bosnensis
a Summis Pontificibus concessis - 27.
- I. De privilegiis Praetibus in communia a Summis
Pontificibus concessis - ibid.
- II. De privilegiis Praetibus Vicariae Bosnae
a Summis Pontificibus concessis - 34.
- III. De Inquisitionibus haereticarum pravitate in Regno
Bosnensi a Summis Pontificibus institutis - 41.
- IV. Referentiae ea, quae Praetores de Archiepiscopo
Cathari gesserunt in Regno Bosnensi - 48.

Capitulum IV.

- De variis divitiis Vicariae Bosnensis
Ordinis Italum Minorum - 59.

Pro memoria.

an. 1783. Provincia fuit divisa: quo an. die 23. Sept. Samoborini in Custodes
postea tamen Provincialis nominabatur: electus fuit P. Gelasius Vopstich.
In Definidores electi fuere PP. Constantinus daspovich, Colmanus Muller, Ambrosius
Goraloch, et Abundus Rispach.

an. 1785 per Decretum caput fuerunt Definidores, et Discreti.

Eodem an. concessa fuit Familiae sibi guardianum eligendi licentia.

an. 1785 Samoborini a PP. Dunaschal guardiani electus fuit in Provincia
= lemy P. Conradus, Branda 110 a. n. is.

Quo mortuo P. Beño Mayr guard. Carlostadiensis vigore Decreti successit qua
Vicarius Provincialis.

an. 1789. In presb. fuere conventus S. Leonardi, et Berdovicensis.

an. 1792. admittit fuit susceptio Novitiorum, et eodem an. S. Mathi
primus fuit testati inditus P. Franciscus Merdich.

Eodem an. 1792. die 4. Maji Gaspa in Provinciam electus fuit P. Beño
Mayr. In hoc capitulo quoque electi prima vice fuerunt duo consuetores:
nempe P. Carolus Novak, et P. Willibaldus Gaspich.

an. 1795. die 20. Maji Samoborini in Provinciam liberalis electus
fuit P. Beño Mayr. In consuetores electi fuerunt P. Paulus Suppe,
et P. Viator Smole.

an. 1798 die 29. Augusti Gaspa in Provinciam electus fuit P. Paulus
Suppe. In consuetores electi fuerunt P. Willibaldus Gaspich, et P. Cor-
= benianus Supancig.

an. 1802. admittit fuit Solemnis professio cum an. 21. alatis physicis et qui dem
pro Coactis sine ulla limitatione. In carnalis ipsi militis addit est, ut
prius triennium religionis compleret: sed qui an. alatis 19. exg. die 1. Jan. poterit
indutus est, poterit post triennium i. Jan. cum an. alatis 21. Solemnem professionem
daponere: si vero indutus fuit cum an. alatis 19. vel 20. et debet prius triennium
complet. Qui vero finito Novitatu complevit 24. alatis an. um poterit: et de
Solemnem professionem veniunt.

an. 1802 die 26. Aug. testati in Provinciam electus fuit P. Willibaldus
Gaspich. In consuetores electi fuere P. Beño Mayr, et P. Aloysius Bospor.

an. 1803. Concessum fuit, ut PP. Decores Zagrabie examen pro approbatione
subire possint: sed hoc ad probatio pro flayrio non valet.

an. 1805 die 12. Augusti Gaspa testati in Provinciam electus
fuit P. Beño Mayr. In consuetores electi fuere P. Aloysius Bospor, et P. Verelundus
Borenha.

an. 1808 die 22. Aug. Clancu in Provinciam electus fuit P. Verelundus Borenha.
In consuetores electi fuere P. Aloysius Bospor, et P. Bratam Feder.

an. 1809 in Novembri vigore patris Veneris flayrio gatis fuit cessum, et a Provis
aucti fuerunt conventus Clancensis, Nazarethanus, et Quenensis.

an. 1810 die 8. Aug. celebratum fuit Sabati capitulum, ubi Coacti conventus cum carne.
= electi denuo uniti fuere.

an. 1814 die 9. Aug. in capitulo Sabati celebrato, conventus Clancensis rursus Provia
incorporatus fuit.

* Sub Provincialis caput P. Willibaldus Gaspich, conventus signatus in denarium Gasparich transformatus fuit.

Provincia	
Provincia generalem	
Provincia seu Vicaria Bosnensis initium	
Sumptus A. C. 1228 -	pag. 13.
Progreſſus Fratrum Minor. ibid.	- 14.
Conuenerunt ad 20000 -	50. 2000 - 15.
Sub S. Bosna. jam habuit 8 Custodias -	19.
Custodia Torſati - 7 Conatus A. 1806 -	23.
Zengg - Torſati -	- 28.
S. Jacob. de Marcho multa ibid. fuit -	48.
Provia orta ex Vicaria Annoni -	59.
Provia S. Capistrani A. 1757 -	65.
Division in Proviom Bosna Croatia -	79.
Habuit 29 Conatus in 4 Custodiis -	80.
Proci interierunt proter Torſati -	87.
Persecutiones a Turcis a hereticis -	88.
Carſtadt edificari ceptum A. 1579 -	86.
Opprehiones a Lutheranis -	- 87.
Status Provia A. 1610. 1678 -	88. 89.
Provia augetur - A. 1777 perant 431. Relig.	89.
Comparati Nationalis sublati. A. 1661 -	95.
Cur multa notitia defuit -	- 97.
Recentior modus Electionum - additum. -	122.
Uirtute pietate et clari -	- ibid.
Quingue Martyres Biderii -	- 123.
Alii quing. Alii -	- 124.
Doodatus S. Nicolaus. Beati Petrus -	125.
P. Thomas de Salzburgo Libani veneno sublat. 129.	
P. Joannes de Hungaria. Kofadri vulner. sublat. ibid.	
Fr. Hieronym. Babneri Slavicens. -	130.
P. Joseph. Comes Lichtenberg -	- 145.
P. Petrus Francelich - histor. Torſati -	151.
P. Clarus Bkoni - Torſati -	- ibid.
P. Casparus Bkoni - Martis S. -	- 152.
P. Godofridus Geiſſer - Norſtad. Nazareth. ibid.	
Defectores gentes ex hac Provia abrupti -	156.
P. Anton. Lazar. Theolog. Leopoldi I. -	164.
P. Sigismund Skerpin Theolog. Caroli VI. -	ibid.
Provia usq. A. 1601 pro fuit preſa ad hereticos 166.	
Provia S. Miſſionibus operam navat -	170.
S. Egypti ex hac Provia -	- 173.
Die 25. Aug. 1688. Reformatio acceptata -	199.
Eodem Anno titulus Provia mutatus -	203.
Et propter nomen "Croatia" omiſſi -	204.
Provia a notitia in hoc. et in alia Provia. -	

Antonius P. Radich, gv. Prd
 659. 660: 989. prs 661:
 1171. + J. 6. jun 662: 1167
 Antonius de Ruess 72.
 Antonius Sauter 123
 Antonius P. Schagnetti,
 + Mj 4/3 734: 734.
 Antonius P. Scornips + Prn
 11. jul 669: 1143.
 Antonius Tellekenovich, M.
 prs Lnd 628-31: 967
 Antonius de Vitalis (idem?)
 gv. Trs 1625: 593.
 Ant. Vitelinus Telet. 620 gv.
 Lnd 620. 915. Trs 623.
 624. 593. prs J. 632:
 1171.
 Antonius Voornik, gv. Lnd
 729: 916. + Lnd 24.
 Jpt. 730: 913.
 P. Antonius, 150. 154. 157
 171 Ad. 174. 199. 201. -

205. 206. 208. 267. 292.
 502. 642. 753. 899.
 S. Antonius Abb. 740. 1175.
 1182.
 S. Antonii capella. 319. 787.
 S. Antonii provinci. 372. 373. 378.
 370. 372. (Venet). 115.
 734. 790.
 S. Antonius. 72. 968. ---
 90. 119. 139. 150. 153. 160
 155. - / 234. 235. -, 302.
 311; 313; 315; 332. 334.
 508. 514. 600. 711. 777.
 785. 830. 1148; 1179.
 1180; 1181. 1190. 1197
 Antonius de Guar 50.
 Anton. Inama 118.
 Antonius a jezzero 77.
 Antonius Kemler 105.
 Antonius Lipichinovich.
 98.
 Anton. Melissa 34.
 Anton. Tocin. 835

Benevenutus P. Phillipich,
+ Lab. $\frac{5}{4}$ 785: 374.

~~Benigna 876~~
Benigna 661.

Benign. 661. 934. 1058.

Benignus Gerini, 116. 119.

Benignus Schmüderer 108.

Benignus P. Burchard.
374.

Benign. Compar, qv. Lnd.

1686. 87: 915.

+ Lnd $\frac{13}{3}$ 688: 913.

Benignus P. Dean + in
Tubia $\frac{17}{4}$ 915: 210.

Benign. Decollaris, pns Cl.

647: 1019. pns. Brod.

650: 989. pns J. 652:

1171. qv. Syn. 656. 57. 58:

840.

Benign. P. Gerini, qv. Ps.

734. 743. 44: 943, qv.

Mf 735. 750: 738. qv

Trs. 739. 40. 47. 51. 52:

595. qv Lab 748: 377.

+ Mf 15. Jan. 778: 735.

Benignus fr. Rodeseke

+ Lab. $\frac{7}{1}$ 703: 370.

Benisch Wolfgang. 117.

Benidius fr. Türk + Lnd

26 $\frac{11}{1}$ 776: 914.

Benkovic' 1142

Benkovich P. franc. 594.

840. 967. 1019. 1114

1117. 1171.

Bennas P. Wriel 593

594. 840.

Benno. 96. 155. 1008

Benno P. Mayer qv. Cl

788. 89. 90: pns. 800.

801. 802. qv. 803. 804.

1118.

Benno P. W. 1142.

Benno P. Waltraich 115.

116. 117: qv. Nst: 734.

748. 79. 50: 793. +

Nst. $\frac{30}{3}$ 754: 790.

Maurus Faidiga
Bosnia Seraphica

[ovitek platnice]

BOSNIA Seraphica
seu Chronologica Historia
Provinciae Bosniae 1777.

(sigillum bibliothecae)

BIBLIOTECA
P. P. FRANCISCANORUM
LJUBLJANA

Protocollum Provinciae
Croatiae Carnioliae

Bosnia Seraphica
seu
Chronologico-Historica descriptio
Provinciae Bosnae
dein
Bosnae Croatiae
Nunc
Provinciae S. Crucis Croatiae Carnioliae
Ordinis Minorum S. Francisci
strictioris observantiae
nuncupatae
in
tres partes divisa
In quarum prima
Pertractantur ea, quae gesta sunt usque ad divisionem
Provinciae in Provinciam Bosnam Argentinam, et
Provinciam Bosnam Croatiam
In secunda
Discutitur status Provinciae Bosnae Croatiae post
ejus divisionem usque ad moderna tempora
In tertia
Historiae singulorum extantium texuntur Conventuum
congesta
â
P. F. Mauro Faidiga ejusdem Ordinis
et Provinciae Alumno.

Anno 1777

(sigillum bibliothecae)

BIBLIOTHECA
P. P.
FRANCISCANORUM
LJUBLJANA

Protocollum Provinciae

Nota Bene. Ex officiosis Provinciae Notatis, quae in archivo Labacen. habentur, liquet P. Maurum Faidiga, in saeculo Antonium dictum, natum fuisse die 10 Januarii 1734, Ordinem Seraphicum ingressum 23. Sept. 1753 sub provincialatu P. Vincentii Mariaschitz, mortuum vero Labaci 12 Junii 1790.

Pars prima

continet ea, quae gesta sunt usque ad divisionem Provinciae Bosnensis in Bosnam Argentinam et Bosnam Croatiam.

Caput primum

De situ, nomine, fluviis et fertilitate Regni Bosnensis.

§ 1^{mus}

De nomine regni Bosnensis.

I. De nomenclatura Regni et populi Bosnensis scriptores quidem non conveniunt, omnes tamen non nisi in duas abeunt sententias. Sunt aliqui, qui praetendunt Regnum Bosnae mutuasse denominationem à fluvio idem Regnum alluente dicto Bosna; sic enim dicit **Mich. Baudrand apud Terrarium in lexic. geogr. fol. 126:** *Bosna, seu Bosnia regio fuit Serviae, sic dicta a flumine per eam labente; Christophorus Cellarius Geogr. ant. et nov. c. 12. fol. 73. idem asserit dicens: Bosnia est inter fluvios Unnam, Savam, Drinum et Montes Bebios, hoc est inter Croatiam, et Serviam nomen à Bosna fluvio habet;* quos sequitur **P. Joseph. Bedekovich de Nat. Solo S. Hieronymi, part. 1. c. 43. n. 19. fol. 171. P. Michael Fodor in Geogr. orb. Terraquei fol. 232.**

II. Verisimilius tamen videtur nomen Bosnia derivari à populo, qui primitus hanc regionem incolebat, dicto Bessi, subin mutata littera E in O, prout saepius contingit; vocabantur Bossi, à quibus nomen regioni adhaesit, quae primò *Bossina*, seu *Bossena*, dein omissa littera i. *Bosna* et *Bosnia* vocari coepit, quod nomen adhuc hodieum retinet, prout refert **Ant. Bonfinius Rer. Hungar. dec. II. lib. 10. pag. 236.** dicens: Bessi à Graecis sic appellati à Bulgaris ex inferiori Mysia ejecti in superiorem submigrarunt et proxima Savo regionem incoluere, quam intercepta littera Bosnam à Bessis vocavêre. Cui adstipulatur **Sebast. Münsterus in sua Cosmogr. lib. 4. c. 74. fol. 1224.** dum ait: Vor Zeiten ist ein Volk gewesen in der Bulgarey, das hat geheissen Bessi und als sie nicht möchten eins bleiben mit den Bulgarn, sonder wurden von ihnen aus dem Land gestossen, zogen sie aus dem Untern Mysia und kommen in das Ober Mysiam, sez-

ten sich da an das Wasser der Sau und mit der Zeit war das E in den Nahmen dieses Volks verwandelt in ein O und ward aus Bessen Bossen, desgleichen in andern viell Nahmen beschehen ist, als die Insel Ptolomaeus Melitam nenet, wird zu unsern Zeiten Malta geheissen, also Scandia und Scondia.

III. Quo anno Bessi ex inferiori Mysia, seu Bulgaria, in superiorem Mysiam, quo nomine tunc hodierna Bosnia insignita erat, transmigrarint, apud Historicos nil certi reperire est: eos tamen jam ante Christi nativitatem hanc regionem incoluisse, constat tam **ex Theat. Hist. tom. 1. pag. 290.** ubi Bosnia à Mitridate Ponti Rege expugnata dicitur, et Romanis tributaria mansisse asseritur Anno mundi conditi 3881. sicque centum, et ultra annis ante Christum natum. Quamvis verò in divisione Provinciarum sub Octaviano Augusto Bosnia sub generali nomine Pannoniae inferioris nota fuisset, ut patet **ex Cluverio, qui Introduct. Geogr. lib. 4. c. 1.** districtum Pannoniae inferioris declarans, sic scribit: *Pannonia inferior, quae est secunda consularis, complectitur Bosnam, Slavoniam, et quantum Danubium, Dravum, Arbonemque amnes interjacet* ea tamen sub declinationem Romani imperii in sua nomenclatura Bosnae perseveravit.

§. II.

De situ, terminis, et fertilitate Regni Bosniae.

I. Bosnia communiter dividitur in *superiorem*, et *inferiorem*, *superior* dicitur *Herzegovina*, seu ducatus S. Sabbae, *inferior* vero reliqua pars ejusdem: melius tamen conveniret nomen inferioris Bosniae ducatus S. Sabbae, et alteri parti Croatiam versus nomen Bosniae superioris, quod me convincit id asserere, est, quia partes omnes occidentem versus superiores dicuntur, et partes ad orientem declinantes inferiores appellari consueverunt, prout patet de Mysia superiore, et inferiore, etenim Mysia Inferior ad orientem deflectens semper Bulgariae nomine designabatur, et Servia cum Bosnia, quae Provinciae ad occidentem Bulgariae sunt, nomine Mysiae Superioris ab antiquis et recentioribus Scriptoribus nobis innotum. Sic quoque Carniolia superior ad occidentem, et inferior ad orientem suum situm habet.

II. Bosniae regnum nunc à septentrione à Sclavonia per Savum fluvium separatur, ad meridiem per montes Bebios à Dalmatia secernitur, Herzegovina verò ditionem Ragusinam

attingit, ad occidentem tenet Croatiam; quam à Bosnia fluvius *Unna*, et non *Verbas*, prout aliquibus placuit, dividit; si enim fluvius *Verbas* Croatiam à Bosna divideret, tunc et *Bannialuca*, quae prius Bassarum Bosniae sedes erat, et fortalitium *Jaiczae*, quae metropolis Bosniae erat, in regno Croatiae sita essent, ubi tamen nemo Scriptorum ullo unquam tempore collocata esse asseruit. Orientem versus Bosnia à Servia per fluvium *Drinum* secernitur.

III. Bosniae regionem plerique Scriptores odiosam reddunt, dum eam asperam, montosam, et infrugiferam plus aequo describunt, quorum testimonia magis auctoritati, quam experientiae innituntur: unde placuit in descriptione hujus regionis sequi opinionem P. Philippi ab Occhievia ejusdem regionis filium et continuum incolam; hic etenim magnae experientiae vir totam quasi Bosniam peragravit, dum ut Minister Provincialis suos fratres per totum regnum divisos visitâset. Non est negandum, Bosniam montibus abundare, sed falluntur, qui hos montes arbitrantur esse Montes Gelboe; nam nulli sunt in Bosnia montes, qui pratis, nemoribusve non gauderent, imo et rivulis aquarum viventium hominum visum oblectant et exhilarant animum: flumina, quae pisces etiam pretiosos procreant, ex utraque parte, campis, agrisque excultis cùm planis tùm colliculosis stipantur fertilissimis: reperiuntur quoque auriferae aquae, nullumque est reperire metallorum genus, quod ex montibus Bosnensibus erui non posset, interim ferrum cum Chalybe in majori copia reperitur, et fabricatur, atque ad exteras partes educitur, alia metalla quaerere, et manifestare ob secretam quamdam politiam vetitum est, timent fors Turcae, ne tanto thesauro manifestato desideria Christianorum Principum nimis excrescerent. Demum in salinis superioribus, et inferioribus sunt putei subministrantes in abundantia aquam salsam viridi subflavo colore nitentem, quae artificiosè recocta optimum et tam candidum sal tribuunt, ut non nisi per gustum ab albissimo saccharo distinguatur. Vineae in Bosnia non sunt ita copiosae, non quia terra inepta, quinimo loca illic sunt aptissima omnigeni procreandi vini, sed quia talis est dispositio jus dicentium, ne Mahometicae legis sectatoribus occasio praebeatur eamdem legem praevaricandi; etenim illis lege prohibitum est vina bibere saltem publicè, nam occultè saepius nocturno tempore, prout à quodam ejusdem regni incola

relatum habeo, vinum in suas domos deportant ad exhilarandum animum. Olerum, pomorum, pyrorum, aliorumque id genus (pauca, quae hiemalem rigorem non tolerant, si excipias) copia frequentissima, speciesque innumerae. Pecudibus, non minus, ac pascuis pro aestivo, et pratis, in quibus faenum colligitur pro hiemali eorum nutrimento; abundat omnigenis verbo dicendum: Bosniam privari re nulla ad commode sustentandam vitam humanam.

IV. Fluvii principaliores in Bosnia inferiori sunt sequentes: *primò Drinus*, per quem Bosnia à Servia dividitur; hic fluvius per viam in se recipit alios minores fluvios utpote *Draniza*, *Sitniza*, et *Lim* penes *Drinawar*, et dein penes *Ratscha*, ubi *Drintza* fl. se conjungit à Savo absorbetur. 2do fluvius *Bosna* ab ipso regno nomen sumens, quia per medium fermè ejusdem regni fluit, qui, postquam in via fluvios *Misna*, *Lassva*, *Ussora*, et *Spretza* ad se suscipit, penes *Arckium* à Savo abripitur. 3^{io} *Verbass* fluvius in se recipit *Plena*, seu *Pliva*, et *Verbanya* fluvios penes *Lewaz* in Savum influit. 4no *Unna* fluvius, qui *Onnaza*, et *Sanna* in se recipit, quique Croaticam à Bosnia secernit, pariter à Savo absorbetur. *Cettin* fluvius oritur in Bosnia, sed per Dalmatiam fluit, et non procul ab *Almiza* mari commiscetur. Esset hic etiam sermo faciendus de nominatissimo fluvio *Savo*, qui Sclavoniam à Bosna dividit, sed quia hic etiam Carnioliam pertransit, et in eaque oritur, ejus mentio in descriptione Carnioliae fiet.

V. In Bosnia superiori seu ducatu S. Sabbae oritur *Moracca* fluvius, qui fluit per *Albaniam*, ubi in *Bojanam* fluit, et in sinum *Narentinum* effunditur, sunt et alii minores momenti fluvii ut *Hargine*, *Bune*, et *Boigava*, qui parem cum *Moracca* terminum habent.

VI. Quantum ad Regimen politicum, dividitur Regnum in tres praefecturas, quas iuxta morem Turcarum *Sangiacatus* appellare placet, et nominantur *Sangiacatus Banialucensis*, *Saraliensis*, et *Orbacensis*, quorum cuilibet unus praefectus praest, et his major est *Bassa* Bosnensis, qui nunc in *Traunik* residet.

VII. Arces, et Urbes, aliaque loca principaliora quae in regno Bosnae sita [...],¹ murata, et milite praesidiario munita sunt, P. Philippus ab Occhievia hoc ordine nobis nota facit, et quidem

In Bosnia inferiori ab oriente ad occidentem

Zvornik	Kottorsko	Priedor
Srebarnicza	Tessagn	Vakup
Saralium	Derventa	Kamengrad
Salinae infer.	Traunik	Samski-most
Soko	Prussacz	Novi
Srebarnik	Jaicze	Kruppa
Gradačiacz	Giulisar	Bilai, seu Belai
Gracianicza	Kottor	Kgliucs
Uranduk	Bagnia-Luka	Petrovacz
Xepčie	Kozaracz	Ostarvicza
Dobui	Dubicza	Glamocs

In Bosnia Superiori

Nikshich	Stolacz	Mostar
Spux	Trebigne	et aliae
Nevesigne	Blagay	nonnullae

Versus Cetinam et Primoriam

Prozor	Xupagniacz	Gliubuski
Kupres	Livno	et aliae

Versus Croatiam, et in eadem Croatia
quae Bosnensis Praesidis jus audiunt

Bihach	Brekoviza	Kladusha minor
Sokolacz	Sthurlich	Sassin
Izačich	Cetin	Bilasticza
Ostroxaz	Peech	Buxin
Drexnig	Kladussa major	etc.

§. III.

De variis Regum, et regnandi modis.

I. Bosnia olim sub nomine Pannoniae inferioris, ut memini §. 1. nota erat, et excusso Romanorum jugo denuo suum nomen assumpsit, ac sub nomine Dalmatiae antiquae non tamen suppresso suo nomine innotuit, donec non fuisset stipendiaria Regum Hungariae facta. Quo autem anno Bosnia Hungaricae coronae adjuncta fuerit? variant **Scriptores**, aliqui enim contendunt, ut **Szentivanius**, Bosnam sub Bela II. Hungariae Rege coronae Hungariae adjunctam fuisse A. C. 1138. **Orbinus** narrat, eam cum Cresimiri IV. Dalmatiae, et Croatiae regis filia Hungariae obvenisse **Hungarici Scriptores** plerique vi armorum acquisitam contendunt. **P. Edmundus Pock**, Bosniam à Carolo Roberto Neapolitano, qui [iam qua rex Chrovatorum] Υ^2 anno 1309. Rex Hungariae salutatus, et sequenti coronatus fuit, una cum Dalmatia, Croatia, Servia, Romania, Lodomiria, Cumania, Bulgaria et Rascia

coronae Hungariae adjectam refert: verum **P. Pock** sententiam â veritate alienam esse facile conjicitur **ex testimonio Innocentii III.** qui, postquam accepisset, quod Culinus Bosniae Bannus ab Archiepiscopo Spalatensi, et Episcopo Traguriensi ejectos Patarenos in Bosniam receperit, hortatur Emericum Hungariae Regem, ut Culinum ad ejiciendos hereticos compellat **dati litteris incip. Accepimus Later. V. id. Octob. A.C. 1200. Pont. an. III.** Unde apparet eorum Bannum Bosniae jam Regi Hungariae subjectum fuisse, cum compelli nonnisi subditus possit.

II. Quamvis verò certum tempus, quo *Bosnia* ad Hungariam devoluta fuerit, assignari nequeat, praesertim cum Scriptores Hungarici eam armis subactam fuisse contendunt, verisimilius tamen dicendum esse autumo, *Bosniam* unâcum *Dalmatia*, et *Croatia* Coronae Hungaricae adjunctam fuisse tempore S. Ladislai Bela I. Regis filii, qui anno C. 1071. regnare coepit, et 30. Julii 1093 mortem oppetiit, circa A. C. 1083. cum morte Demetrii *Zvonimeri*, vel ut aliis placet *Zelomiri* Dalmatiae Regis, qui sororem S. Ladislai in uxorem habuit, quique, cum sine liberis, quibus regnum Dalmatiae committeret gubernandum, ex hac vita decessisset, illud suae conjugii legavit, cui tunc *Bosnia* incorporata fuisse creditur: Regina adversa valetudine laborans, cum neminem haberet, cui regnum aequius legaret, fratri, et posteris addixit, jussitque dein Dalmatiam, et Croatiam universam Hungariae ditionis haberi. Ita **Ant. Bonfinius Rer. Hungar. dec. II. lib. 2. pag. 156.** cui consentit **P. Bedeckovich in vit. S. Hieron. p. 2. c. 32. fol. 201.**

III. Tempus, quo Bosnia in regnum evecta fuit, certum ob multiplicitatem Scriptorum inter se diversa sentientium statui haud potest. **P. Glavinich de orig. Prov. Bosniae c. 1. pag. 14.** ait, Stephanum, qui ad annum 1340. ut patet **ex litteris Benedicti XII. incip. Ex relatione datis Avenione II. Kal. Mart. ann. D'ni 1340. Pont. an. VI.** regnavit, fuisse ultimum Bannum Bosniae, cui successit ejus nepos Stephanus Tuarcko, qui primus fuit Rex Bosniae coronatus Catholicis, et Franciscanis addictus. Videtur id repugnare **litteris Urbani V. incip. Confortare datis Romae apud S. Petr. XIX. Kal. Jan. A. D. 1369. Pont. an. VIII.** in quibus hortatur Stephanum Juniorem Catholicum, quem adhuc Bannum appellat, ad constantiam contra Stephanum Seniore schismaticum, qui eum persequabatur, cujus

partes Ludovicus Rex Hungariae defendendas suscepit, quem etiam ab insectatione fratris liberavit, et haereticos ex Bosnia ejecit, etenim quamvis â Pontifice hic Stephanus Bannus appelletur, idem etiam Rex primus Bosniae â Ludovico I. (non II. ut **P. Glavinich asserit**, quia Ludovicus II. coronatus est Rex Hungariae primò A. C. 1516. quo anno Bosnia jam â Turcis subjugata fuit) Rege Hungariae ob insigne in Tartarorum è regno suo expulsionem auxilium praestitum inauguratus fuit, et corona regia cum subjectione tamen erga coronam Hungariae redimitus fuit, ut habet **P. Bedeckovich in vit. S. Hier. p. 1. c. 43. n. 19. pag. 171. Continuat. Fleury Hist. Eccl. tom. 29. pag. 85. ad an. 1463.** qui asserit, Bosniam in regnum evectam fuisse, ac propriis suis regibus paruisse ab anno 1357. usque ad annum 1463. quo anno Bosnia â Turcis subjugata fuit, de qua re sermo redibit.

IV. Post mortem Stephani Tuartko, Stephanus Dabiscia, **secundus Rex Bosniae**³ Stephanus Tuerbo, aliter Tuartkus II. Ostoya, et **Stephanus Jablanovich**⁴ per 44 annos inter se variè armorum fortuna collidebant, jamque unus in una parte, alter in altera regnavit, nullusque eorum solium suum stabilivit, quibus successivè consumptis Procures Stephanum Thomam Ostoyae filium in regem elegerunt, quia verò defectu Natalium laborabat, [**eum Eugenius**]⁵ natus quippe erat ex Ostoya Rege, et alia conjugata dicta Vojaccia, eum **Eugenius IV.** supra defectum hujusmodi dispensavit **dati litteris incip. Attendentes Romae apud S. Petrum Cal. Jun. an. D. 1445. an. Pont. XV.** Hic Rex erat â S. Jacobo de Marchia ad fidem catholicam conversus; erat enim infectus haeresi manichaea, et dicitur regnâsse usque ad annum 1461. quo anno â suo filio Stephano occisus fuit, qui post eum annis duobus dumtaxat regnavit usque ad occupationem regni per Mahometem II. Turcarum Imperatorem, quod anno 1463 accidit.[...]⁶

§. IV.

De occupatione Regni Bosnensis per Mahometem II. Turcarum Imperatorem, deque Religione hujus Regni gentis.

I. Regnum Bosniae fuisse anno 1463. â Mahomete II. Turcarum Imperatore subjugatum, omnes prorsus historici conveniunt: ast in assignanda ratione, et occasione, qua usus fuit Mahomet in occupatione Bosnensi discrepant: aliqui dicunt Turcarum Imperatorem amicitiae causa

Bosniam intrasse, ac Stephanum ex fortalitio Jaiczae ad familiare colloquium evocasse familiariterque sibi conversantem propriâ manu trucidasse, sicque Stephanus Regnum, quod dolo acquisivit â suo Patre, una cum vita amisit. **P. Bedekovich p. 1. c. 57. pag. 260. in vita S. Hier.** vocat hunc Stephanum ultimum Regem Bosniae Vojaccium quasi ex concubina Vojaccia natum, verum huic manifestè adversatur **Bulla Eugenii IV. incip. Attendentes, ut §. praecedenti memini**, in qua dispensat Stephanum Thomam ab Ostoya Rege progenitum supra defectum Natalium, non vero Stephanum Stephani Thomae Regis filium.

II. Seriem verisimiliorem occupationis regni Bosnensis â Mahomete II. Turcarum Imperatore factae invenio tum in **P. Francisco Glavinich de orig. Prov. Bosnae c. 3. pag. 16. et sequ.** tum in **P. Josepho Bedekovich p. 1. c. 57. pag. 260.** qui etsi in aliquibus discrepent, in substantia tamen conveniunt, et referunt: quod Thomas Rex, cui conjux erat Catharina ducissa ducatûs S. Sabbae, duos habuerit filios Stephanum, et Radivojum, qui cupidine regnandi allekti Thomam Regem et Patrem una nocte trucidarunt sparso in vulgus rumore Regem morbo familiari mortuum esse, quo mortuo filii sibi regnum diviserunt, et Stephanus resedit in Castro Jaiczae. Huius necis conscius erat, quidam puer Honorarius, seu nobilis Ephebus, qui cum praemium promissum non reportâsset, rem totam ad Reginam Catharinam detulit. Haec muliebri fastu, quamvis Catholica vindictae magis, quam boni publici cupida, Mahometem, quorum Thomas speciali familiaritatis, et Fraternitatis vinculo colligatus erat, in Bosniam evocavit, qui condignum de paricidiis supplicium exigeret. At Mahometes hac captata invadendi regni occasione cum 150. millibus equitum, magnaeque vi peditum Bosnam ingressus, ipsum Regem Stephanum, ex fortalitio Jaiczensi dolose ad familiare colloquium evocatum suamet barbarus manu interfecit, et cute exui jussit, sicque Mahometes regno Bosnensi potitus est.

III. Quamvis vero Mathias Rex Hungariae valido exercitu fortalitium Jaiczense una cum 27. oppidis eodem adhuc anno, ut **refert Cont. hist. Eccl. Fleury tom. 29. pag. 85.** expugnaverit, et **c[a]eperit**,⁷ in qua expugnatione et mulieres non exigua dederunt virilis fortitudinis specimina, non tamen multum post tempus Mahomet II. majori furore accensus Bosniam totam una cum Castro Jaiczensi subjugavit **anno 1527. ut habet P. Farlato tom. 4. fol. 76.**⁸ sub cujus dominio adhuc hodiedum gemebunda suspirat **teste Sebastiano Münstero in sua Cosmogr. lib. 4. c. 74. pag. 1224.** Unde valde hal-

lucinari videtur R'mus D. Balthasar Adamus Kerscelich in sua hist. Eccl. Cath. Zagradiensis, qui tom. 1. c. 14. pag. 206. ait: *anno 1500 Turcae Jaiczam oppugnarunt, sed a Joanne Corvino caesi et fugati sunt. [...]*⁹ Edicat, quaeso, quando Joannes Corvinus in Hungariae regno gubernator, seu administrator fuit? Ego honori tanti viri parcerem, nisi se propriis armis jugulâsset, ait etenim *loco cit. Ladislaum posthumum fuisse Regem Hungariae, quo in minoratu existente Joannes Corvinus Hunyad regni gubernator extitit ab anno 1440. usque ad annum 1453, quo anno Ladislaus regnare coepit.* Quomodo itaque anno 1500 Turcas stravit? ubi nec ejus filius Mathias Rex Hungariae amplius vivebat, utpote juxta ipsum jam anno 1490 defunctus. [...]¹⁰

IV. Occupata Bosnia per Mahometem multae nobiles familiae, ut *Koloni-chiana, Gussichiana, Paulovichiana, Despotovichiana, Stranilovichiana, Vukszani-ana, Chernovichiana, Nemanichiana, Brankovichiana*, et pleraeque aliae, inter quas erat familia antiquissima Comitum Ursini â Castro Blagay in superiori Bosnia sito Blagajana dicta, quae nunc in Carniolia inter florentissimas est, maluerunt ê Bosnia emigrare, quam collum Turcico jugo subdere, etiam plebeus populus non exigui numeri, se ad partes *Croatiae* et *Sclavoniae* translocavit, vel maximè autem ad partes *inferioris Hungariae* ad circumviciniam civitatum *Soproniensis*, et *Posoniensis*, qui hodieum moribus et lingua *Slavo-Bosnensi* utuntur, Croataeque Bosnenses nuncupari non dedignantur: quamvis non desint, qui eos idiomate germanico loco *Wosner Krabol*, vel ex ignorantia, vel ex contemptu *Wassner Krabol* [†] appellitandos esse contendunt.

V. Religio in Bosnia multis vicissitudinibus obnoxia erat, postquam enim Bosnia Coronae Hungariae adjuncta fuit, reges Hungariae omnem moverunt lapidem, ut in hoc regno Catholicam unicè salvificam fidem implantarent, numquam tamen ê zizania diversarum haeresum penitus expurgatum fuit. Circa an. 1200 Culinus Bosniae Bannus Patarenos ab Archiepiscopo Spalatensi, et Episcopo Traguriensi ejectos in Bosniam recepit,

ut patet *ex litteris Innocentii III. datis Lat. V. idus Oct. Pont. an. III. an. D. 1200. ad Emericum Regem Hungariae.* Circa an. 1238. haeretici Valdenses à Petro Valdo sic dicti Bosniam penetrarunt, qui, ut ex Bosnia penitus extirpentur, jussit *Innocentius IV. suis litteris incip. Ad aures datis Lugd. III. id. Aug. Pont. an. IV. a. C. 1246.* Ep'pum Colocensem contra eos Cruciatam promulgare, quibus extincta haeresis Manichaeorum in Bosnia circa an. C. 1340. pullulare coepit, cui extirpandae Franciscani, ut infra magis videbitur, egregiam operam navarunt. Postquam verò Bosnia à Turcis subjugata fuit, plures in ea secta tolerantur, praeter Mahometanam reperiuntur in ea Judaei et Graeci schismatici, multa etiam pars Catholicae veritati adhaeret, quam, ut fidei rudimentis debitè nutriatur, et Ss'mis Ecclesiae Sacramentis indesinenter provideat P'res Franciscani infatigabiliter adlaborant, qui in Bosnia hodieum tres Conventus et sex Residentias habent, ac 32. Parochias administrant.

Caput II.

De ingressu Fratrum Minorum in regnum Bosniae, eorum progressu, et Spiritualibus laboribus.

§. I.

De ingressu Fratrum Minorum in Regnum Bosnense.

I. P. Franciscus Glavinich de ortu, et Progressu Prov'iae Bosnae c. 1. pag. 13. praetendit PP. Franciscanos intrâsse Bosniam circa annum 1339. dum P. Gerardus Odonis eo tempore Generalis Minister, ad preces Benedicti XII. assumptis quibusdam sociis in regnum Bosniae intravit ad convertendos Manichaeos hereticos. Verum Vicariam Bosnensem longe ante praeextitisse, constat *ex pluribus locis P. Lucae Waddingi celeberrimi Ordinis Chronologi, et quidem primò refert tom. 4. nova edit. pag. 129. n. 14. ad annum Christi 1260,*¹¹ eo anno fuisse die 12. Junii celebratum Narbonae Capitulum generale sub S. Bonaventura actuali Ministro Generali totius Ordinis fratrum Minorum, in quo praeter alia erant constituti termini Provinciarum, extiterant enim tunc jam 33. Provinciae, et 4. Vicariae, inter quas Vicaria Bosnensis primum obtinebat locum, et in 8. Custodias erat divisa, et quaelibet Custodia aliquos Conventus sub se continebat, quibus praeerat Custos cujuslibet respectivè Custodiae: Conventus ibidem non enume-

rantur, Custodiae tamen nominatenus specificantur, et quidem fuit

1. Custodia Dulmnae	5. Custodia Machiovae
2. Custodia Grebensis	6. Custodia Bulgariae
3. Custodia Bosniae	7. Custodia Covini
4. Custodia Ussojae	8. Custodia Rassiae

II. 2do refert Idem Waddingus tom. 5. Ann. Min. pag. 260. n. 11. et 12. ad Ann. Chr. 1291.¹² quod Nicolaus IV. scripserit Min'ro Pro'ali Sclavoniae, ut duos Fratres suae Provinciae illius idiomatis gnaros, ac scientia, ac pietate conspicuos ad Bosnam mitteret pro illa gente convertenda, ut patet ex litteris Pontificiis ad Stephanum Serviae Regem datis apud Urbem veterem X. Cal. April. ann. IV. Pont. incip. *Quoniam inter caetera* ubi inter caetera haec notata reperiuntur:

... Cum tu fili carissime zelo fidei, ac devotionis accensus Apostolatui nostro duxeris humiliter supplicandum, quod cum in partibus Bosnae tuae ditioni subjectis, sint quamplurimi haeretici pravitate infecti, qui a semita veritatis aversi ... fidem Catholicam depravare ... moliuntur, aliquas personas idoneas, regionis illius idiomatis non ignaras ... mittere dignaremur ad partes easdem, ut ... ministerio earumdem habitatores illarum partium ad agnitionem verae fidei ... salubriter reducantur ... Nos, qui licet immeriti Jesu Christi Regis aeterni humani generis Redemptoris vices gerentes in terris, grandi desiderio singulorum salutem appetimus ... supplicationi huiusmodi ... favorabiliter duximus annuendum. Dilecto filio Ministro Ordinis fratrum Minorum Provinciae Sclavoniae, qui personarum sui Ordinis plenam habet notitiam, dantes per alias nostras litteras in mandatis, ut auctoritate nostra duos eligat ex eodem ordine fratres ad praedicta idoneos ... quos ad memoratas partes dirigat pro eliminanda ex eisdem partibus haeretica pravitate, ac fide Catholica inibi, divina cooperante gratia salubriter amplianda. His dictis commendat regi ipsos fratres.

III. 3^{tio} Bonifacius VIII. litteris suis inc. *Licet ex omnibus*, datis Romae apud S. Petri III. Cal. Maji an. Pont. IV. anno verò Christi 1298. constituit duos fratres Minores Inquisitores haereticae pravitatis in partibus Serviae, *Russiae*,¹³ Dalmatiae, Croatiae, Bosnae, et Istriae, et requisivit Ministrum Provinciale Sclavoniae, ut duos Inquisitores mittat cum facultate eos amovendi, et alios substituendi, ut magis patet ex ejus Bulla mox subjugenda, cujus tenor est sequens:

Licet ex omnibus mundi partibus ... teneamur ex officii debito extirpare laetiferam pestem haereticae pravitatis, in partibus tamen Serviae, Russiae, Dalmatiae, Croatiae, Bosnae atque Istriae, Provinciae Sclavoniae imminet nobis haec sollicitudo propensius, ubi eandem pestem ... ex evidentia operis, et famae notitia praesensimus, abundantius succrevisse. Cupientes igitur in dictis partibus, et in Archiepiscopatibus Duracen. Antibaren. Ragusino, Spalaten. et Jadren. et dioecesibus suis per aliquos de Fratibus tui Ordinis partem super hoc nostrae sollicitudinis adimpleri, discretioni tuae per Apostolica Scripta firmiter praecipiendo mandamus, quatenus ... eligas duos de fratribus ipsius Ordinis tuae administrationis ... ut Inquisitionis Officium in locis praedictis contra haereticos credentes ... exequi studeant diligenter Si vero tu ... aliquem Inquisitorum hujusmodi ex aliqua forte causa ... videris amovendum, ipsum amoveatis, et substituat is loco illius alterum etc.» Ita P. Lucas Waddingus tom. 5. Ann. Min. ad A. C. 1298. pag. 397. n. 2.

IV. 4to colligitur ex litteris Joannis XXII. datis Aven. Nonis Junii Pont. anno IX. A. D. 1325. quae reperiuntur in Reg. Vatic. ejusdem Pontificis tomo 1. Ep. 5. fuisse eo anno constitutum Inquisitorem haereticae pravitatis F'rem Fabianum Ordinis Minorum, ut patet **ex ejusdem litteris ad Stephanum Principem Bosnensem datis incip. Repetita**, quae hujus sunt tenoris:

Repetita frequenter multorum fide digna relatio nostrum, et Apostolicae Sedis pulsavit auditum, quod ... magna haereticorum caterva de multis, et variis partibus congregata ad principatum Bosnensem sub fiducia inibi seminandi obscaenos errores, tuteque ibidem confluit ... Cum igitur praedictorum haereticorum nefanda, sed eliminanda seductio in dicto Principatu sicut asseritur, jam multas animas labe resperserit ... ac propterea diligentiam tuam plurimum deceat ... de principatu praedicto pestem hujusmodi radicitus extirpare ... Nobilitatem tuam rogamus ... in Domino Jesu Christo ... quatenus tu, qui ... fidelis es nobis, et Ecclesiae, ac proponis esse cum Dei adjutorio ... ad eli-

minandum, et extirpandum ... dictos haereticos opem praepares, et impendas ... ad requisitionem dilecti filii Fabiani Ordinis Fratrum Minorum Inquisitoris haereticae pravitatis in partibus illis auctoritate Apostolica deputati, et deputandorum imposterum ... viriliter assistendo, ut ... non solum, qui recti sunt, incolumes perseverent, sed etiam eorundem haereticorum seductione decepti ... ad lumen verae fidei reducantur. Post haec recommendatur Inquisitori assistentia.

V. Dein refert P. Franciscus Gonzaga, quod Provincia Dalmatiae ex Bosnensi prodiderit adhuc sub Gerardo Odonis Generali Ministro, quomodo enim fieri potuit? quod Provincia Bosnensis, quae sub Gerardo ad annum Christi 1339. initium sumpsisse perhibetur, intra paucos annos ita excreverit, ut in aliam subdividi potuerit.

VI. Dicendum igitur est, Provinciam seu Vicariam seu Custodiam¹⁴ Bosnensem initium sumpsisse ad annum Christi 1228. per P. Joannem de plano Carpino comitem S. Francisci, qui fuit legatus ad Tartaros missus, peragrando regiones Hungariae (Bosnae et Sclavoniae) advertit gentem variis erroribus infectam, quam, ut ab iis expurgaret, aliquos fratres Minores in eas regiones induxit, ut habet Wadding tom. 2. p. 209. n. 86. et Fleurÿ Hist. Eccl. tom. 20.

§. II.

De progressu, et augmento Fratrum in Regno Bosnensi.

I. Bosniam non multo post conversionem Hungarorum adhuc regnante S. Stephano Hungariae Rege, et Apostolo fidem Catholicam suscepisse, constat ex P. Bedekovich, qui in vita S. Hieronymi part. 2. c. 32. fol. 201. asserit¹⁵ S. Bonifacium fuisse Episcopum Bosnensem et anno 1008. in Russia martyrio affectum, citatque pro se S. Petrum Damiani, Surium, et Petrum de Natalibus, vix enim Episcopatus erigi potuisset, si non saltem aliqua pars Catholica fuisset. Cum autem variae haereses, i.e. tantummodo Bogomili, si excipias Graecos schismaticos,¹⁶ prout visum fuit, in Bosnia pullulare coepissent, populusque saepius his sese inquinasset, opus erat viris Apostolicis, qui populum ab his erroribus purgarent. Unde postquam fratres Minores Bosniam penetrassent, zelo fidei accensi omnem adhibuerunt conatum, ut fideles in fide continerent, errantes in viam veritatis reducerent, et infideles in tenebris gentilitatis delitescentes illuminarent.

Videntes incolae fratrum Minorum simplicem vitam, quibus non divitiae, non mundani honores, aut quidpiam aliud, quod proprium commodum saperet, cordi erat, sed unicè salutem animarum, et earum spiritualem profectum quaerent, contenti iis, quae eis ad vitae conservationem necessaria erant, eorum paupertate moti multa Coenobia non tantum in Regno Bosnensi, sed etiam in circumvicinis regionibus ex pia charitate excitarunt, et caritativis eleemosynis providerunt: ad quod opus vel maxime opem tulerunt Sancta exhortamenta Summorum Pontificum ~~[et insignis Hungariae Regum in Romanam Ecclesiam pietas et]~~¹⁷ Bannorum Bosniae fervidus Catholicae fidei amor. Provisi fratres Minores Conventibus, in quibus habitarent, et divinum numen diu, noctuque pro conversione gentis, et incremento fidei exorarent, ut conversos in fide solidaret, vacillantes confirmaret, obcaecatos illuminaret, et obduratorum corda emolliret, vestimentis, quibus tegerentur, cibis, quibus pascerentur, leonibus fortiores circumibant Castella, et Civitates, [...] ¹⁸ quaerentes praedam non bonorum, sed animarum, quas omnes è faucibus Draconis infernalis eripere quaeritabant, et ad ovile Christi reducere studebant etiam cum periculo propriae vitae tanto zelo, et fervore, ut non solum à Regibus Summis honoribus affecti fuerint, sed etiam à Summis Pontificibus maximis encomiis decorati extiterint, prout magis edocebit sequens

§. III.

De zelo animarum et spiritualibus laboribus Fratrum Minorum.

I. Quanto zelo fratres Minores in convertendis haereticis in regno Bosniae, et circumvicinis regionibus desudaverint, facile eruetur ex fructu, quem reportarunt. A. C. 1366. erat Stratimirus Princeps Bulgariae à Ludovico Hungariae Rege subjugatus et captus: deinde cum in manus Ludovici jurasset, se perpetuam fidem, et obsequium Regi Hungariae praestitutum, reddito regno dimissus est, qui recepta Bulgaria, quoad vixit, pactas condiciones imperataque servavit. Postea Vicarius Bosniae ad seditionem devotissimi Ludovici Regis, hortante Peregrino Episcopo Bosnensi ad Bulgariam regno Hungariae, et Vicariae Bosnae contiguam octo fratres sibi subditos destinavit, qui infra dies quinquaginta ultra ducenta millia hominum converterunt, quorum numerum Rex in tabulas redactum Ministro Generali exmisit; currerunt cum suis gentilibus Principes infideles, juvenes et Virgines,

cum junioribus turmatim ad baptisma, haeretici milites, et schismatici ad veritatem fidei, et unitatem Romanae Ecclesiae reversi sunt, ipsorum etiam Sacerdotes, et Calugeri sub iugo fidei efficiuntur humiles, qui in sua haeresi nimis antea fuerant pertinaces. Videns piissimus Rex Messem distillante Caelo à facie Dei Sinai, at operarios paucos, postulavit à Generali Ministro, ut ad 2000. ad messem magnam mitteret operarios. Hic vero scripsit ad Ministrum Provinciale Provinciae Seraphicae litteras legendas universae fratrum multitudini, quae ad proximam futuram diem magnae Indulgentiae Portiunculae lucrandae constitutam solebat quotannis convenire, ut intellecto fidei felici progressu lubentius ad Dei opus proseguendum assurgerent, prout id magis constat **ex epistola Ministri Generalis ad Ministrum Provinciale S. Francisci Provinciae scripta**, quam hic sinopticè subjungo:

Carissime Minister

Hesterna die ab Inclyto Rege Hungariae Ludovico et à Vicario Bosnae quasdam litteras, omni spiritus jucunditate plenissimas laetus accepi ... Illis siquidem litteris intimatum est mihi, quod recentes per servos suos fratres nostri Ordinis Vicariae Bosnensis, tam magna, et mirabilia Dominus operatur, ut quamvis multi sint numero, nullo tamen modo sufficiant currentes ad sacrae regenerationis lavacrum baptizare ... unum è pluribus intimare cupivi ad petitionem ... Regis Hungariae. Vicarius meus Bosnae ad illam patriam, regno ac Vicariae contiguam, octo fratres nostri Ordinis sibi subditos destinavit, qui infra quinquaginta dies, ultra ducenta millia hominum baptizarunt Aedificare voluerant loca nostrae Religionis quam plurima, ut fructus virtutis, unitatis, et fidei perseveret ... Unum est tamen, quod Spirituali huic gaudio doloris aculeum intermiscet: Messis quidem multa, sed operarii valde pauci ... Propterea mihi intimatum est cum fletibus, quod si numerus fratrum non augeatur, immensus fidei fructus negligitur ... perditur tota illa Bulgaria populosa, quam Rex ille invictissimus Hungarorum dudum potenter obtinuit ... Piissimus Rex praefatus cernens de multis nationibus, ac regnis multos in eodem Sancto proposito, admiratione repletur, et gaudio, devote postulans, ut ex ipsis Fratribus partium diversarum ad duo millia transmittantur, quos valdè religiose collocare disponit ... Igitur exurgant viri religiosi,

imitatores Filii Dei, et fideles filii beati Francisci, et ad laborem messis viriliter se accingant ... Tu vero Minister omnibus Fratribus convenientibus ad Sacram Indulgentiam Portiunculae praesentes litteras distincte, et intelligibiliter legi facias ... eisque ex parte mea denunties, ut si qui Spiritu Dei tacti illuc voluerint proficisci, ad meam praesentiam debeant alacriter, et securè venire, ut oboedientia, et benedictione percepta suum jactantes cogitatum in Domino, inspirationem dictam liberius, et securius exequantur. Vale etc. Ita *Waddingus Annal. Min. tom. 8. pag. 195. n. 15. et pag. 196. n. 16.*

II. A. C. 1372. fuit P. Berengarius de Aragonia denuo à Ludovico Hungariae Rege, et à Vicario Bosnensi missus Avenionem ad Summum Pontificem Gregorium XI. nuntiando messem esse in Bosnae partibus multam, operarios verò paucos: unde eum rogat, ut in Bosniam adhuc alios mitteret operarios. Pontifex illico insinuat Ministro Generali, ut quosdam probos, et doctos Fratres in Bosniam mittat, deditque praedicto P. Berengario 60. Fratres secum accipiendi facultatem, ut patet *ex Bulla ejusdem Pontificis incip. Salvatoris Domini data Avenion. X. Kal. Julii Pont. an. II.*

III. Cum haeretici, et schismatici viderent, sibi grandem stragem imminere, et suam interneccionem non longè abesse, si Fratres Minores in Regno Bosnensi multiplicarentur, omnia excogitabant studia, quomodo Fratres ex regno eliminarent; cum verò apertè ob protectionem Ludovici Hungariae Regis, et ipsius Banni Bosnensis in eos assurgere sibi non fiderent, aliam adinvenerunt viam eosdem Fratres è medio tollendi, et extra regnum pellendi agebant nempe apud potentes, et divites, quorum sibi simulatis Sanctitatis actibus favorem acquirebant, quantum poterant, ne Fratribus in Bosnae partibus constitutis eleemosynae tribuantur. En ideam modernorum libertinorum! Ut autem Fratres non obstantibus haeticorum et schismaticorum machinationibus vitae necessariis debite providerentur, et Apostolico muneri tanto alacrius incumberent, quanto magis se corporis necessitatibus provisos intelligerent eis *Urbanus V.* anno Domini 1369. dedit licentiam in aliis partibus eleemosynam petendi, quod *ex ejus litteris incip. Excolentes vineam Domini, quae habentur in lib. Secret. hujus Pont. anno VIII. fol. 16. et hujus sunt tenoris:*

Dilectis filiis universis Fratribus Ordinis Fratrum
Minorum professoribus in partibus Bosnae commoran-
tibus praesentibus, et futuris

Excolentes vineam Domini Sabbaot, gratiis libenter Apostolicis communimus ...: Exhibita siquidem nobis pro parte vestra petitio continebat, quod vos in partibus Bosnae ad praedicandum contra haereticos, quorum consistit ibidem multitudo non modica, constituti adversus ipsos dimicantes, gladio verbi Dei eradicationi ipsorum insistentis toto posse, quodque ipsi versa vice apud potentes, et divites partium earumdem ... quantum possunt, impediunt, ne vobis in dictis partibus eleemosynae tribuantur: ... Nos igitur, ne contra pietatem impietas invalescat, et ex defectu temporalium, quae illis profecto licet metere, qui Spiritualia seminant, ab incepto, quod absit, ministerio persecutionis haereseos desistatis ... vobis, ut extra Vicariam Bosnae tam in Hungariae, quam in Dalmatiae, et Chariae (intellige Croatiae) partibus quasunque eleemosynas petere, et recipere licite valeatis statutis et ordinationibus Apostolicis, et Ordinis praedicti ... non obstantibus, quibuscunque, tenore praesentium indulgemus etc. Dat. Romae apud S. Petrum idibus Dec. Pont. anno VIII.« Ita Wad. tom. 8. pag. 213. n. 5.

IV. Quantam messem B. Jacobus de Marchia in horream Domini congregaverit, quotque errantes oves ad gremium, et ovile Christi reducerit, patet *ex ejusdem itineris sociis, qui scribunt de eo*, quod ultra 55000. ad fidem ab ipso conversos Sacro baptismatis fonte abluerit, et diebus quinque alia ferme totidem millia baptizaverit: Tum *ex epistolis Archiepiscopi Strigoniensis: Eidem vestrae sanctissimae paternitati dat. Strigonii feria 6ta ante Dominicam secundam Adventus, et Capituli Colocensis: Vestrae praesentibus die 4. Dec. 1436. ad summum Pontificem Eugenium IV. qui eum summis laudibus extollunt, item ex testimoniis Alberti Archidiaconi Theniesiensis Vicarii generalis Ecclesiae Chanadinae; Georgii Episcopi Transylvani, et Joannis Episcopi Waradiensis*, qui omnes videntes tot fructus, quos S. Jacobus in partibus Hungariae, et Bosniae fecerat, eum supplices rogârunt, ut ad suas respectivè dioeceses veniret, eas âb haeretica labe expurgaturus, prout videre est apud Waddingum tom. 10. fol. 270. 271. 272. et 273. n. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. et 13.

V. Fuisse in hac Vicaria *Bo[s]nensi*¹⁹ plurimos viros Religiosos pietate, et doctrina conspicuos, qui egregiam posuerunt operam in eliminandis ex hoc principatu haeticis, constat ex pluribus diversorum Pontificum testimoniis, qui Fratres Minores Vicariae Bosniae, â zelo fidei, et assiduis in convertendis haeticis, laboribus dilaudant: *Urbanus V.* eos commendans Episcopo Bosnensi *suis litteris incip. Cum sicut dat.*

apud Montem Flasconem XII. Kal. Aug. A. D. 1368. Pont. anno V. ubi, quantum ad propositum, ait: Cum sicut laetanter accepimus dilecti filii Fratres Minores in tua dioecesi consistentes circa conversionem, et extirpationem haereticorum, quorum multitudo in ea (Bosnia) manere asseritur, continuis studiis elaborant, decet fraternitatem tuam, cui principaliter onus hujusmodi conversionis, et extirpationis incumbit, eosdem fratres, qui in tanto ministerio tui cooperatores existunt, in charitatis visceribus, ac opportunis auxiliis confovere. Quapropter fraternitatem eandem hortamur attentè, mandantes, quatenus ... eisdem circa conversionem, et extirpationem haereticorum efficaciter assistere non omittas etc.

VI. Bonifacius IX. anno 1400. suis litteris incip. *Sacrae Vestrae* dat. Romae apud S. Petr. IV. Kal. Nov. Ann. Pont. XI. ad P. Bartholomaeum de Alverna Vicar. Bosn.²⁰ ubi concessit 4. Conventus aedificandi facultatem, haec habet: Sacrae Vestrae religionis, sub qua mundanis abjectis illecebris cum adiectione voluntariae paupertatis etiam inter infidelium barbaras nationes Verbum Dei, ac Evangelicae veritatis mysteria vestris eloquiis, ac praedicationibus ad lucrificandas viventi Deo animas, ut fidei pervigiles, jugiter vigilantes, devotum et sedulum cum humilitatis Spiritu, exhibetis Domino famulatum, promeretur honestas, ut vobis vestris iis praesertim, quae divini cultus augmentum, et vestrae religionis propagationem respiciunt, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuamus etc.

VII. Martinus V. in suis litteris incip. *Illius, qui, ut protoplasti* datis Gebennis X. Kal. Septemb. ann. D'ni 1418. Pont. an. I. ad Vicarium Bosnensem Ordinis Fratrum Minorum, in quibus inter caetera haec leguntur: Illius, qui, ut protoplasti posteros barathri eriperet à faucibus ... seipsum pretium crucis victimavit in ara, vices licet immeriti gerentes in terra etc. per piae memoriae Urbanum V. praedecessorem nostrum, intellecto, quod etiam vos in Bulgariae, Valachiae, et Bosnae partibus, in quibus haeretici, et schismatici commorabantur, illos per praedicationem, et exemplum vitae laudabilis cum auxilio divinae gratiae, ad unitatem, et oboedientiam Sacrosanctae Romanae Ecclesiae Matris cunctorum, et Magistrae jugiter

reducere piis et sollicitis studiis curabatis – et infra – Nos igitur crebris fide dignorum certiorati relatibus, quod vos vitam ducendo piissimam, divinisque, ex quibus gloria attolitur Altissimi, insistendo laudibus, et Sanctae praedicationis exercendo officium, ad Supernae Majestatis obsequium partium earumdem habitatores, et incolas flectere non tapescitis etc. *Waddingus Ann. Min. tom. 10. pag. 3. n. 4. et pag. 295. n. 14.*

VIII. Eugenius IV. suis litteris incip. *Super gregem Dominicum* dat. Rom. apud S. Petr. X.. Kal. Feb. anno D'ni 1444. Pont. an. XIV., in quibus F'rem Fabianum de Bachia Vicarium Vicariae Bosnae, et successores ejus perpetuò et proprio motu Inquisitores haereticae pravitatis instituit, inter alia sequentia habet: ... Nos igitur ... firmam super eo, quod hactenus dilecti filii Ordinis Minorum professores de Observantia nuncupati, et praecipuè Vicariae Bosnae, qui, ut celebris, et publica fama insinuat, se murum facientes pro domo Domini ad confundendas haeresum superstitiones operam adhibere studuerunt, et student, prout tantae rei necessitas exigit, fiduciam in Domino, ut congruit, acceptantes etc.

IX. Non minori studio Sigismundus Hungariae Rex et postea Romanorum Imperator ferebatur in fratres Minores Vicariae Bosnensis, quam Ludovicus ejus praedecessor in regno Hungariae, unicum sufficit suae pietatis testimonium, dum A. C. 1425. in oppido Vicegradensi, Dioecesis Strigoniensis, ubi Hungariae Reges residere solebant, nobile extruxit, Minoritis domicilium, et regium sacellum, magnifico commutavit templo, in quo pro Regibus Hungariae, eorumque stirpe, perpetuò Deum interpellarent. Nulli subjectum voluit Conventum, praeterquam soli Ministro Generali, et Bosnensis principatus Vicario, prout constat *ex litteris Martini V. incip. Cum Saecularium Principum* dat. Romae apud Sanctos Apostolos V. Kal. Julii Pont. anno VIII. in quibus Sigismundi pium factum collaudat, et confirmat.

§. IV.

De primaeva amplitudine Provinciae, seu Vicariae Bosnensis.

I. Visum, et ostentum est hoc cap. §. I. Vicariam Bosnensem fuisse jam sub S. Bonaventura anno Christi 1260. in 8. Custodias divisam, quarum quaelibet ex pluribus utique conflata fuit Conventibus, licet ibidem nulli specificentur: et cum ibidem inter caeteras ponantur Custodiae Bulgariae, et Rassiae, evidenter patet, Vicariam Bosnensem jam tunc extra Bosniam in Bulgariam videlicet et Rassiam, ac contiguam Serviam extensam fuisse.

II. Vicariam Bosnensem penetrâsse etiam alias regiones usque ad annum Christi 1400. eruitur non obscure *ex testimoniis Summorum Pontificum* et imprimis *Clemens VI.* dedit A. C. 1347. facultatem Vicario Bosnensi extruendi Conventum in civitate Stagnensi, seu Stamni, quae est civitas Dalmatiae in Insula Sabioncello item aliud in Dicio Quinqueecclesiensis dioecesis, ut legenti *ejusdem litteras incip. Ex Dono Caelestis dat. Aven. XII. Kal. Apr. Pont. an. V. patet.*

III. Gregorius XI. dedit facultatem Vicario Bosnensi recipiendi 1. Conventum in districtu de Glass sub dominio Regis Hungariae ut claret *ex ejusdem litteris incip. Decet providentiam Apostolice Sedis dat. Aven. XV. Kal. [Fajdigian.].*²¹ Pont. ann. II. A. C. 1372.

IV. Idem Gregorius concessit posteriori videlicet 1373. Fratribus Bosnensibus facultatem in metis Hungariae circa Sebate, et majorem Valachiam, ac circa metas Bosnae in Absan, et in Carbania recipiendi 6. loca nova. Prout *ex ejusdem litteris constat incip. Inter caeteros Ordines dat. Aven. Kal. Jun. Pont. ann. III.*

V. A. C. 1383. Raymundus Baucius Ursinus Tarentinorum Princeps prope oppidum suum in Apulia Minoribus S. Francisci Filiis commodum extruxit coenobium sub titulo S. Catharinae, et post aliquot annos subjecit auctoritate Bonifacii IX. (qui erat Pontifex ab anno 1389. usque ad annum 1404.) Rectoribus Provinciae Bosnae.

VI. *P. Bartholomaeus Pisanus refert*, Vicariam Bosnensem fuisse ad annum Christi 1400. seu potius *Waddingus ad hunc annum, nam Bartholomaei Pisani opus erat ante annum 1399.*²² confectum, ex 7. Custodiis et 37. Conventibus constitutam, et prima fuit

Custodia Dulmnae

quae sequentes Conventus sub se habuit

1. Stagnum. 2. Novum Castrum. 3. Jemotam.
4. Cettinam. 5. de Glamozh.

Custodia Grebensis

Hos habuit Conventus 1. Corbaviam. 2. Crupam.

3. Greben. 4. Glass. 5. Otoch. 6. S. Catharinae Podnovi

Custodia Bosnae

habuit sequentes Conventus 1. Curiam Banni, NB.

Codex Aracaelitanus habet: Curiam Bavi. 2. S. Nicolai.

3. Lasciovam. **Cod. Arac.** Lascionem. 4. Plumbi
Custodia Ussorae
habuit hos Conventus 1. De Diaco. 2. S. Eliae. 3.
Verbicae. 4. Schachovae **Cod. Arac.** Scathone. 5. Indnae
Cod. Arac. Lindue. 6. Buchovica **Cod. Arac.** Miconice.
Custodia Mazuae
habuit istos Conventus 1. de Alsan. 2. Biblina
Cod. Arac. Bilina. 3. Lab. 4. Mazuae. 5. S. Mariae
de Campo. 6. Coscich, **Cod. Arac.** Tosach. 7. Verhocrup.
8. Freberniza, **Cod. Arac.** Screberinga.
Custodia Bulgariae
habuit sequentes Conventus 1. de Severino. 2. Orsci-
anae circa portam ferream. 3. Sebes. 4. Srim. 5.
Chevesdi **Cod. Arac.** Genesdi.
Custodia Covini
habuit hos Conventus 1. Armenes. 2. Covini. 3.
de Chrani **Cod. Arac.** Tranni.

VII. Hoc anno 1400. initium sumpsit Conventus Gallipolis in Apulia, qui fuit Vicariae Bosnensi adjectus deprecante Raymundo Baucio Ursino Tarentinorum principe, ut **scribit Gonzaga, et Waddingus tom. 9. pag. 241. n. 38.**

VIII. Hoc item anno dedit **Bonifacius IX.** facultatem P. P. Bartholomaeo de Alverna Vicario Bosniae recipiendi 4. loca, et quidem unum in Utila Dalmatiae in territorio Ragusinorum, aliud in villa Billich in Hungariae Provinciis, tertium in insula seu territorio Cursulae, prout **ex ejusdem litteris incip. Sacrae Vestrae Religionis datis Rom. ad S. Petr. IV. Kal. Nov. Pont. an. XI. patet.**

IX. Item hoc eodem anno P. Nicolaus Ruffus de Calabria Comes, sive Marchio Cantazari intra muros Urbis Cotronii aliud aedificavit Minoritis domicilium, voluitque Fratribus Vicariae Bosniae subesse, quorum tanta erat fama virtutis (utor **verbis P. Lucae Waddingi**) et observantiae regularis, ut qui in partibus Apuliae, aut Calabriae sub hoc tempore domicilia aedificabant, his cuperent fratribus repleti. Licentia recipiendi hunc locum concessa fuit **â Bonifacio IX. in bulla incip. Pia Mater fidelium Dat. Rom. apud S. Petr. Kal. Nov. Pont. an. XI.** Refert quoque **Waddingus ad A.C. 1418. tom. 10. fol. 6. n. 11.** quod in Apulia multi fuerint regularis observantiae sectatores, sed quodam specialis fraternitatis vinculo cum fratri-

bus Bosnensibus religiosissimè viventibus, alligati, eorum peculiaribus statutis regebantur.

X. A. C. 1422. **Martinus V.** concessit facultatem Nobilibus viris Joanni, Ladislao, Dionysio, et Michaeli de Cusal nuncupatis Baronibus Transylvaniae construendi pro fratribus Minoribus Vicariae Bosnae Conventum in villa ipsorum Cusal, ut patet *ex litteris Martini V. incip. Piis fidelium votis datis ad Episcopum Transylvaniae Romae apud Sanctam Mariam Majorem IV. id. Oct. Pont. ann. V.*

XI. A. C. 1436. concessit **Eugenius IV.** nobilibus viris Danieli, Petro, Jacobo, Michaeli, et Joanni fratribus, quondam Thoma Jarich natis, et Georgio Radoslamchich domicellis Sibenicensibus extruendi Conventum pro patribus Minoribus Vicariae Bosnae in Insula Crapanii Dioecesis Sibenicensis, prout *ex ejusdem Pontificis patet litteris incip. Votis fidelium dat. Bononiae XVII. Kal. Dec. Pont. an. VI. Vide Wadd. tom. 10. fol. 278. n. 27. Item Reg. fol. 562. n. 97.*

XII. A. C. 1462. anno scilicet praecedenti occupationem Regni Bosnensis per Mahometem II. Turcarum imperatorem (qui *testante Casparo Maurer fol. 39. Chron. Turc.* à Christianis parentibus videlicet Lazari despotis Serviae filia natus, anno 25. suae aetatis transiit, quo? nam nec Christianus, nec Mahometanus fuit) *apud P. Lucam Waddingum numerantur tom. 13. fol. 250. n. 73.* octo Custodiae Vicariae Bosnensis: et quidem

1ma Custodia erat Bosnensis, cui praefuit P. Ludovicus de Nimorellis.

2da Custodia Cethinae, cujus Custos erat P. Franciscus de Ragusio.

3^{tia} Custodia Stagni, quam gubernabat p. Marinus de Corzula.

4ta Custodia nominabatur Grebensis, ejus Praefectus nominabatur P. Elias de Posega.

5ta Custodia Corbaviae, Custos, qui eidem praefuit, fuit P. Dionysius de Sclavonia.

6ta Custodia cognominabatur S. Hieronymi, cui Custos erat P. Philippus de Croatia.

7ma Custodia nuncupabatur S. Mariae, Custos, qui ei praeerat, dicebatur P. Jacobus de Ussora.

8va Custodia S. Catharinae, cujus Custos erat P. Petrus de Mili, quem Pius II. misit in Bosniam, nam is quidem natione Bosnensis, in diversis studiis tam familiae Cismontanae, quam Ultramontanae audivit, sub optimis doctoribus.

XIII. A. C. 1506. octo videlicet annis ante divisionem Vicariae Bosnensis in Provinciam Bosnae Argentinae et in Provinciam Bosnae Croatiae numerabat Vicaria Bosnensis 7. Custodias et 41. Conventus, et quidem prima erat

Custodia S. Nicolai de Mili.

Quae habebat hos Conventus 1. S. Joannis Baptistae Suttiskae.

2. S. Mariae Viscotti, seu Vissochii. 3. S. Mariae Argentinae.

4. Quoinirae. 5. S. Catharinae Crescentinae, seu Crescevi, vulgo Kreshevo. 6. S. Spiritus apud Zonicum. 7. Monstari.

Custodia S. Mariae de Sodonico

habuit hos Conventus 1. Lubuscha. 2. Zastrochi, 3. Scilii,

4. S. Mariae Plumbi. Oizae. 6. Mili.

Custodia Jayczae

habebat hos Conventus 1. Liviscik. 2. Zuechay. 3. Greben. 4. Jayczae. 5. Zeizeri.

Custodia Nanduralbae

habuit sequentes Conventus 1. De Belgrado. 2. Bermede. 3.

Custodia Croatiae, id est Corbaviae

habuit hos Conventus 1. Croatiae, sive Corbatiae, vel potius Corbaviae. 2. S. Joannis de Monk. 3. Bykyz, seu Bihach.

4. Othok. 5. Zrini. 6. Harastolicae, seu Hrastovizae.

Custodia Cethinae

habuit hos Conventus 1. Cethinae. 2. Classayae »Clissae«. 3.

Cardonae seu Scardonae. 4. Bissonachi. 5. Veochonici.

6. Tynii, seu Tuin. 7. Karray.

Custodia Tersacti

habuit hos Conventus 1. B. V. Mariae Tersacti. 2.

S. Francisci Segniae. 3. Cetini. 4. Stenyczniak, seu

Stincsnach. 5. 6. 7.

XIV. Ex hic allatis facile colligitur, quam procul se olim extendebat Vicaria Bosnensis Ordinis fratrum Minorum, si enim Conventus in Transylvania pro iisdem Bosniae fratribus, et in Apulia aedificatos consideras, utique etiam regiones interjacentes iisdem assignabis:[?!]²³ fuit ergo Provincia Bosniae extensa per Apuliam, Calabriam, Dalmatiam, statum Ragusinum, Bosniam, Serviam, Rassciam, Bulgariam, Valachiam, Moldaviam, Transylva-

niam, partem Hungariae, et Croatiam.

XV. Non tamen nego fuisse jam â principio Religionis distinctam Provinciam Hungariae, Apuliae, et Dalmatiae â Vicaria Bosnensi, prout **patet ex Catalogo Provinciarum compillato in Congregatione Narbonensi sub S. Bonaventura Generali Ministro**, ubi tam Provinciae Dalmatiae, quam Hungariae mentio fit, sed solum contendo, fuisse Conventus etiam in his partibus pro Vicaria Bosnensi aedificatos, imo etiam jam extractos nunc ab una, nunc ab alia Provincia avulsos, et Vicariae Bosnensi attributos, prout infra, ubi de variis divisionibus ejusdem Vicariae agam, magis clarescet.

§. V.

De multitudine antiquorum Conventuum.

I. Ex multitudine Conventuum, quos pro Fratribus Minoribus Vicariae Bosniae fidelium pietas excitavit, non obscure colligi poterit vastitas ejusdem Vicariae: non tamen putandum est, omnes Conventus simul extitisse, saepius enim Conventus tam per Turcas Christiani nominis hostes, et Tartaros, quam per ipsos haereticos in Bosnia commorantes destructi, et combusti erant, loco quorum fideles pro ipsis alios aedificarunt. Multi erant Conventus, quorum fundatio, et origo ignoratur, hinc Conventus, quae Vicaria Bosnensis usque ad annum 1514. quo anno Provincia Bosnae Croatiae ab ea divisa fuit, nominatenus tantum referam, prout eos in **Bullis Pontificiis**, et **Scriptoribus Ordinis** adnotatos reperi. Sunt autem sequentes.

In civitate Stagnensi	Lasciova
In Diaco Quinqueecl. Dioec.	Plumbi
In Chenieng oppido	S. Eliae
Novum Castrum	Verbiza
Jemota	Scathone
Cettina	Lindue
Glamozh	Buchoviza
Corbavia	de Alsan Hung.
Crupa	Bilina
Greben	Lab
Glass	Mazua
Ottoch	S. Maria de Campo
Podnovi	Tosach
Curia Banni	Verhocrup
S. Nicolai	Screberinga

de Severino
 Sebes
 Chevesdi
 Covinum
 Gallipoli in Apulia
 Cotronium
 Uttila in Dalmatia
 Billich in Hungaria
 Cursula in Insula
 Novigradum dioec. Corbav.
 Warium dioec. Waradiens.
 Chusal in Transylv.

Janero dioec. Agriens.
 Vicegradens. dioec. Strigon.
 Felfatii in Transylv.
 Vissochii S. Nicholai
 Pasma }
 Huglia } apud Jadram
 Novi }
 Scardonae
 S. Francisci prope Jadram
 S. Mariae de Palude apud Spalathum
 S. Crucis in scopulo apud Sibinicum
 Cathari
 S. Catharinae in Kreshevo
 Monstari
 Lubuscha
 Scilium
 Bermede
 Zuechay
 Zrini
 Bihach
 Clissae
 Vecchonici
 Karray
 Segniae
 Villiani
 Brincis, seu Brigne
 Slana
 Canalis
 Rabinii, Pyranii, Alexii.

Orsciana
 Srim
 Armenes
 Tranni
 Tragurii in urbe, postea
 translatus ad insulam Bua
 Crapanii dioec. Sibenici.
 Rinadominarum oppid.
 Argentinae in Bosnia
Suttiska aedif. 1439. fuit
 à Turcis destructus 1524.
 sed iterum reaedif. extat
 etiamnum
 Ragusinus, et
 Insulae Daxae incorporati erant
 Vicariae Bosnae.
 Vehulae
 Peigliud penes Spalat.
 Jayczae S. Catharinae
 Thesagii in Bosnia

S. Francisci apud Absoram
 S. Mariae de Gratiis apud Lesina
 S. Mariae apud Antibarum
 Foynizae, seu Quoinirae
 S. Spiritus apud Zonicum
 apud oppidum Suichi
 Zastrochi
 De Belgrado
 Liviscik
 Zeizeri
 S. Joannis de Monte
 Hrastovizae
 Bissonachi
 Tuin
 Tersacti
 Stynisgnach
 Ad Ramnae oppidum
 Arbi
 Umbla
 Athya in Hungaria

II. Haec sunt loca Conventuum antiquorum Vicariae Bosnensis, quos olim destructis aliquibus alios, et alios incolebat, nunc plurimorum hic assignatorum nec memoria extat amplius, si tres in Provincia Bosnae adhuc

excipias, et aliquos alios, qui nunc vel Provinciae Dalmatiae, Ragusinae, Apuliae vel Hungariae parent. Reperiuntur adhuc multae facultates concessae Vicario Bosniae recipiendi loca, et aedificandi Conventus, quia verò loca non specificantur in eorum litteris, nec ego ea denominare valeo, erunt fors aliqua ex praememoratis ? vix tamen omnia in illis generalibus concessionibus comprehensa erunt; etenim

III. 1372. dedit **Gregorius XI.** facultatem Vicario Bosnensi Ordinis Fratrum Minorum 12. loca recipiendi, ut patet *ex ejusdem litteris incip. Decet providentiam Apostolicae Sedis* dat. Avenione XV. Kal. [fajdigian.]²⁴ Pont. an. II.

IV. 1373. dedit **idem Gregorius** facultatem Vicario Bosnensi recipiendi 6. loca, ut colligitur *ex ejus litteris incip. Inter caeteros Ordines* dat. Aven. Kal. Junii Pont. an. III.

V. 1374. dedit denuo Vicario Bosnensi recipiendi 7. loca facultatem, ut patet *ex ejus litteris incip. Inter caeteros Ordines* dat. Novis Aven. Dioecesis VIII. Kal. Aug. Pont. anno IV.

VI. 1437. **Eugenius IV.** combustis à Turcis infra biennium Fratrum Coenobiis sedecim, rogante beato Jacobo de Marchia facultatem concessit 7. condendi Monasteria, ut *ex ejus litteris claret incip. Sacrae Religionis* datis Bononiae VII. idus Dec. ann. Pont. VII.

VII. 1440. **Idem Eugenius** concessit Francisco de Alba regali, Victori de Bosna, et Stephano de Hungaria Fratribus Ordinis Minorum Vicariae Bosnae licentiam 10. loca recipiendi, ut indicant ejus *litterae incip. Inter caeteras cordis nostri* dat. Florentiae VII. id. Martii Pont. an. X.

VIII. Erant aliqui Conventus saepius modo uni, modo alteri Provinciae adjudicati etiam auctoritate Pontificia, saepius item una Provincia unita cum alia, modo iterum separata, ut patet de Vicaria Bosnae, et Provincia Hungariae, de Provincia Dalmatiae, Ragusina, et Vicaria Bosnensi, sed ne prolixior hinc sim, has controversias producam, dum de variis divisionibus Vicariae Bosniae egero: aliquos etiam Conventus ad Vicariam Bosnensem spectantes hinc omisi, quos in secunda parte hujus operis producam, dum Conventus post divisionem Provinciae Croatiae à Vicaria Bosnensi remanentes ostendam.

Caput III. De privilegiis Fratribus Vicariae Bosnen- sis â Summis Pontificibus concessis.

§. I. De privilegiis Fratribus in communi â Summis Pontificibus concessis.

I. Omnia, si privilegia â Summis Pontificibus Vicariae Bosniae concessa, specificè iam productione instrumentorum dare vellem, integrum implerem totum: unde ne prolixus videar, **ex litteris Apostolicis** ea tantum desumam, quae ad propositum meum deservient, neve me fingere aliqua sinistrè iudicer, loca ex quibus ego ea desumpsi, fideliter ostendam.

II. 1373. **Gregorius XI.** dedit fratribus Minoribus Vicariae Bosniae facultatem Sacramenta administrandi, et alia Parochialia exercendi, et ex sequenti **ex libro Secretorum fol. 19.** desumpta patet **Bulla apud Waddingum videnda.**

Dilectis filiis Vicario et Fratribus Ordinis

Minorum in partibus Bosnae constitutis

Animarum salutem paternae caritatis optantes affectibus libenter illa concedimus, ex quibus salus ipsa debeat provenire.

Sane ad nostrum pervenit auditum, quod in metis Bosnae, versus Hungariam, sicut in loco vocato Blaes, et aliis locis quam pluribus, in quibus est Christianorum dominium, sunt gentes permixtae, videlicet tam Christianorum, quam haereticae et schismaticae, nec ibidem sunt distinctae Parochiae, nec Sacerdotes parochiales usque ad duas vel tres dietas existunt Nos talium animarum saluti providere opportunis remediis cupientes, vobis et singulis vestrum in praedicto Blaes, et aliis locis huiusmodi usque ad partes fidelium, in quibus distinctae Parochiae et Catholici Rectores Ecclesiarum curam animarum habentes consistunt, donec in eisdem locis fuerint canonicè distinctae Parochiae, et Rectores Ecclesiarum parochialium instituti, utendi omnibus potestatibus, seu facultatibus, et privilegiis, vobis in terris schismaticorum, haeticorum et aliorum infidelium â memorata Sede concessis, plenam concedimus, tenore praesentium facultatem.

Dat. Aven. III. Nonas Februarii an. III.

III. Cum in mox adductis *Gregorii litteris* nulla privilegia specificè, et de novo concessa reperiantur, sed tantùm iis uti facultatem tribuit, quae à suis praedecessoribus Romanis Pontificibus concessa erant, adducam in *litteris Martini V. incip. Illius qui* Dat. Gebennis X. Kal. Sept. 1418. Pont. ann. I. quas refert ex lib. 2. de diversis formis fol. 264 hujus Pont. an. I. P. Wadding. in Reg. Pont. tom. X. fol. 295. bul. XIV. Joannis XXII. Bullam, quam et Urbanus V. et VI. jam antehac confirmarunt, datam Aven. X. Kal. Nov. an. 1321. Pont. an. VI. pro Fratribus Ordinis Minorum in terris Saracenorum, Paganorum, Graecorum, Bulgarorum etc. Verbum Dei disseminantibus, quibus data privilegia Martinus V. etiam ad Fratres Minores in Bosnia in convertendis haereticis fideliter laborantes extendit, quae hujus sunt tenoris:

Martinus Episcopus Servus Servorum Dei

Dilectis filiis Vicario dilecti filii Ministri
Generalis, et Fratribus Minorum Vicariae
Bosnae secundum morem dicti Ordinis prae-
sentibus, et futuris salutem, et Apo-
stolicam benedictionem.

[Extat in orig. in Arch. Prov.]²⁵

Illius, qui, ut protoplasti, posteros barathri eriperet à faucibus ... seipsum pretium crucis victimavit in ara, vices, licet immeriti gerentes in terra, ad ea nostrae propensius dirigimus vigilantiae curas, per quae nostris, quos in vinea Domini cultores eximios fore prospicimus, salutaribus invictis praesidiis, animarum fidelium quarumlibet salutis exquiritur incrementum. Dudum siquidem fel. record. Joannes Papa XXII. praedecessor noster suas concessit litteras tenoris sequentis: Joannes Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis filiis Fratribus de Ordine Fratrum Praedicatorum in terris Saracenorum, Paganorum, Graecorum, Bulgarorum, Cumanorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum etc. Cum hora undecima diei sit hominibus, ut exeant ad opus usque ad mundi vesperam deputata Vos ad gentes, quae Jesum Christum Dominum non cognoscunt destinamus Ut autem ministerium vestrum plenius, et honorabilius impleatur

praesentium vobis auctoritate concedimus, ut in terris, quae adhuc Sedis Apostolicae Magisterio non intendunt, proponere verbum Dei, et constitutis ibidem, non obstantibus, si aliqua sunt excommunicatione ligati, in verbis, officio, et cibo ac in aliis secure communicare, et ipsos, seu etiam alios converti ad unitatem Christianae fidei cupientes, recipere, baptizare, et aggregare Ecclesiae filii valeatis: et presbyteri ex vobis ipsos aggregatos possint insignire caractere Clericali, et ipsos ad Acolytatus Ordinem promovere. Liceat etiam vobis ibidem redeuntibus ad obedientiam Sedis Apostolicae, qui sunt excommunicatione ligati, absolutionis beneficium, juxta formam Ecclesiae impertiri, et super eo dispensare cum ipsis, quod Sacros receperunt Ordines, et divina celebrarunt Officia sic ligati. Hoc ipsum vobis sit licitum, circa illos de terris eisdem, qui temporibus indebitis, vel infra aetatem legitimam, aut qui omnes eadem die, vel qui superiores praetermissis inferioribus conferre, seu recipere Ordines praesumpserunt: si tamen in hoc, servata forma talis extiterit, per quam Ordines recepissent. Vobis praeterea dispensare licet, ut illi ex nationibus vestrae praedicationi commissis, qui post susceptionem Sacrorum Ordinum, vel in gradibus, et casibus, à divina minimè lege prohibitis, matrimonia contraxerunt, remaneant in eisdem: nec non, quod Clerici nationum ipsarum, publicè ad obedientiam Sedis Apostolicae redeuntes, gaudeant privilegio Clericali. Sit etiam vobis licitum, omnium fidelium in terris praedictis confessiones audire, ac ipsis injungere paenitentias salutare, et excommunicatos à Canone, vel alio modo juxta formam Ecclesiae absolvere, dummodo injuriam, et damna passis satisfaciant competenter.

Cum irregularibus autem partium earum casibus, in quibus solent legati Sedis Apostolicae dispensare, ac etiam cum Clericis ipsarum partium patientibus defectum natalium, dummodo non sint de adulterio, vel incestu, aut de regularibus procreati, sit vobis dispensandi facultas, quam circa illos similiter habeatis, qui ab unitate Ecclesiae Catholicae, seu Religione, vel Clericali Ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint, et digne satisfaciant de commissis: ita, quod ipsi religiosi ad sua loca salva disciplina Ordinis resumantur: et illos ex jam dictis, qui excommunicationis vinculo sunt astricti, juxta praemissam formam, et praedictae satisfactionis modum absolvere valeatis: et cum irregularibus ex eisdem

sicut expressum superius dispensare. Ad haec, sit vobis facultas absolvendi occisores Clericorum, et religiosarum personarum in praedictis partibus constitutos: fundandi de novo ibidem Ecclesias, et reconciliandi illas, quae sunt casu aliquo profanatae: ac de novo fundatis Rectores idoneos providendi: et illis, qui de gentibus, vel schismaticis noviter sunt conversi, dandi licentiam, ut uxores suas, cum quibus ex gradibus à lege divina non prohibitis contraxerunt, valeant retinere. De causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam nostram deferri contigerit, legitime cognoscendi, ac discordantes inter se ad invicem, quoad pacem, et concordiam redeant: nec non, quod inordinate viventes, de suis excessibus (sicut justum fuerit) satisfactionem exhibeant, compellendi per censuram Ecclesiasticam, vobis libera sit potestas. Insuper in locis, in quibus vos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem, in quibus residentiam facietis, Missam et caetera divina officia celebrandi, et in eisdem partibus Coemeteria benedicendi, ac dandi indulgentias, commutandi vota, facultatem, et licentiam habeatis. Caeterum vobis concedimus, quod à Catholicis Patriarchis, Archiepiscopis, et Episcopis possitis Ordines, et alia Ecclesiastica Sacramenta suscipere, ac vestes Sacerdotales altaris, pallas, et corporalia per vos, qui ex vobis sunt presbyteri, cum necesse vobis fuerit, benedicere, ubi catholicorum Episcoporum copia non habetur, nec non alia facere, quae ad augmentum Dominici Nominis, et ampliationem catholicae fidei, ac reprobationem, et irritationem illorum, qui Sacris traditionibus contradicunt, sicut pro loco, et tempore videritis expedire.

Et ut fructum de vestris laboribus reportetis ... de omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, vobis, et cuilibet vestrum verè paenitentibus, et confessis illam Indulgentiam praesentium auctoritate concedimus, quam proficientibus in terrae Sanctae subsidium Sedes Apostolica concedere consuevit. Ac nihilominus, ut Christifideles quasi per praemia salubriter invitemus ad merita, omnibus vere paenitentibus, et confessis, qui Ecclesias, et loca Fratrum dicti vestri Ordinis in partibus praemissis constructa, et imposterum construenda causa devotionis, seu eleemosynae faciendae ipsis fratribus, singulis diebus visitaverint, centum dies de injunctis eis paenitentiis mise-

ricorditer relaxamus Volumus autem, et Apostolica auctoritate decernimus, ut illa, quae de jure, vel de observata consuetudine ad Episcopalem dignitatem, seu jurisdictionem dumtaxat pertinent, vobis, seu quibuscumque aliis Fratribus, vestri, seu cujuscumque alterius Ordinis ad terras non credentium transeuntibus, seu jam ibidem existentibus, auctoritate Apostolica jam concessa, vel imposterum concedenda, nisi in illis tantum partibus, in quibus Catholici Episcopi non fuerint, nec vos, nec alii alterius Ordinis Fratres exercere curetis, decernentes ex nunc irritum, et inane, si secus super his â quoquam scienter, vel ignoranter fuerit attentatum. Nulli ergo etc. Dat. Avenione X. Kal. Nov. anno VI.

Et deinde per piaae memoriae Urbanum Papam V. etiam praedecessorem nostrum, intellecto, quod etiam vos in Bulgariae, Valachiae, et Bosnae partibus, in quibus haeretici et schismatici commorabantur, illos per praedicationem, et exemplum vitae laudabilis ad unitatem, et obedientiam Sacrosanctae Romanae Ecclesiae reducere piis, et sollicitis studiis curabatis, vobis per quasdam litteras concessit, quod vos ... singulis gratiis ... in litteris Joannis Papae contentis ... cum ea tamen modificatione, quod indulgentias majores uno anno dare, et votum peregrinationis, seu visitationis Dominici Sepulchri commutare, aut illa, quae ad Episcopalem pertinent dignitatem, minime exercere valeretur, uti, seu fungi possentis

Nos igitur crebris fide dignorum certiorati relatibus, quod vos vitam ducendo piissimam, divinisque, ex quibus gloria attollitur Altissimi, insistendo laudibus, et Sanctae praedicationis exercendo officium, ad Supernae Majestatis obsequium partium earundem habitatores, et incolas flectere non tapescitis, et propterea, ut ipsius negotium fidei peramplius prosperari valeat, vobisque de messe, cui inserere gestitis continuò, uberiores recolligendi manipulos praestantior sit facultas, et vestris in hac parte supplicationibus inclinati devotioni Vestrae, quod vos, et singuli vestrum gratiis etc. in dictis Joannis Papae litteris expressatis: illis videlicet, quae ad hujusmodi dignitatem Episcopalem pertinent, in absentia: aliis verò omnibus, et singulis tam in praesentia, quam absentia Catholicorum Episcoporum inibi, locorum Dioecesanorum, in Bulgariae, Valachiae, Russiae, et Bosnae partibus praedictis, et etiam aliis,

in quibus vos, ut earum habitatores, et incolae ad unitatem fidei, devotionem quoque, et obedientiam Ecclesiae hujusmodi reducerentur, sive in illis persisterent dictae Sedis concurrente ministerio subiistis hactenus, et ut caeteri, quibus opus fuerit passim, cooperante Domino, reducantur ad eas, ut optamus, in futurum perferre contigerit labores, et studia, ut dictis partibus fungi, et uti, et ut Spiritualium per praemia plures virtutum allicere valeatis ad merita, omnibus, et singulis Christifidelibus verè paenitentibus, et confessis, qui in Nativitatis, Epiphaniae, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Trinitatis, Corporis Domini nostri Jesu Christi, Nativitatis beati Joannis Baptistae, beatorum Petri, et Pauli Apostolorum, nec non beati Michaelis, et omnium Sanctorum festivitatibus, ac illarum octavarum, nec non Palmarum, C[a]jenae²⁶ Domini, et duobus immediate sequentibus diebus, Ecclesias vestrarum domorum, et Conventuum in praemissis, et aliis quibuslibet partibus infra Vicariam Bosnae, secundum morem vestri Ordinis consistentium, praesentium, et futurorum devotè visitaverint annuatim, illam Indulgentiam, sive ei similem, quae fidelibus hujusmodi verè paenitentibus, et confessis Ecclesias Fratrum Ordinis praedicti in festo beati Francisci devote visitantibus à Sede praedicta generaliter est concessa, elargiri: libere, et licitè possitis, auctoritate praesentium concedimus pariter, et indulgemus. Non obstantibus modificationibus, ac restrictionibus nec non Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo etc. Datum Gebennis X. Kal. Sept. anno I.

IV. Haec privilegia Fratribus Vicariae Bosnae à Martino V. concessa, et à Joanne XXII. jam pridem Fratribus Ordinis Minorum in partibus Paganorum etc. existentibus data, ac ab Urbano V. et VI. confirmata, cum aliquibus restrictionibus tamen, Eugenius IV. Martini V. immediatus successor ad praeces Sigismundi Romanorum Imperatoris, et Hungariae Regis anno 1433. ablatis restrictionibus ab Urbano V. et VI. appositis confirmavit suis litteris incip. *Romanus Pontifex*, quas videre libet lib. 1 de Regul. anno 3. hujus Pont. fol. 11. ut notat Wadd. Tom. 10. pag. 213. n. 13. qui, postquam adducit litteras Joannis XXII. subjungit sequentia verba: Cum autem, sicuti per carissimi in Christo filii nostri Sigismundi, Romanorum Regis

Illustris, et semper Augusti, relationem percepimus, ut uberiores in Dei Ecclesia fructus afferre, nec non plures fidelium animas Domino lucrificare possitis, in de Harablech, Resan, Thabol, Kovinum, Haram, Orsua, Keuvesd, Cheri, Sebes, et Haczach, terris eidem Regi subjectis, et in quibus haeretici, ac schismatici plerique, nec non populus veram Dei notitiam non habens, moram trahunt, evangelizationis ministerium prosequi, ac salutaribus hujusmodi populum monitis, et doctrinis ad eamdem fidem reducere, in illaque firmare ferventius insistatis: Nos, ut ampliora desuper vobis adminicula suffragentur, Regis praefati, nec non *Joannis* in hac parte supplicationibus inclinati, vobis, ut in terris praedictis ad habitandum domos, et loca quaecumque de novo recipere, nec non omnibus, et singulis gratiis, privilegiis, Indulgentiis, facultatibus, et concessionibus praefatis uti, ac etiam in singulis ipsarum terrarum villis, atque locis, a quibus tunc Episcopi Catholici inibi Dioecesani, ultra duas dietas legales remoti fuerint, ea, quae ad hujusmodi Episcopalem dignitatem pertineant, exercere, alias juxta concessiones praemissas libere, liciteque valeatis, auctoritate Apostolica tenore praesentium indulgemus, non obstantibus modificationibus, et restrictionibus per ipsos Urbanum V. praedecessorem, et Urbanum nominatum VI. ut praefertur, factis, aut constitutione ejusdem piae record. Bonifacii Papae VIII. etiam praedecessoris nostri prohibente, ne fratres Ordinum mendicantium, sive in civitate sive villa, et quovis castro, aut alio loco ad inhabitandum quaecumque, domos, vel loca, de novo recipere seu eatenus recepta mutare praesumant, absque Sedis praedictae licentia, specialiter faciente plenam, et expressam de ista prohibitionem mentionem, nec non aliis Apostolicis constitutionibus, caeterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo etc. Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicae 1433. pridie Kal. Oct. Pont. anno III.

V. Haec omnia in praerecensitis Pontificum concessionibus elargita privilegia Fratribus Minoribus Vicariae Bosnae confirmavit *Nicolaus V. in suis litteris incip. Ineffabilis Summi providentia Patris* datis Rom. IV. idus Februar. anno Pont. I. an. D. 1447. quas adducit *Wadd.* tom. XI. fol. 284. n. 15. Ex Regist. Superiori lib. 22. Bullarum Nicolai fol. 258.

VI. 1436. Eugenius IV. suis litteris incip. *Piis Fidelium* datis VII. Kal. Sept. indulsit Juvenibus Vicariae Bosnae, ut expletis aetatis viginti duobus annis ad sacerdotium promoveri possent, ut habet **P. Antonius Melissanus De Macro in Suppl. P. Wadingi** ad annum praedictum.

§. II.

De privilegiis Superioribus Vicariae Bosnae â Summis Pontificibus concessis.

I. 1437 Eugenius IV. concessit Custodibus, et Vicario Bosnensi facultatem benedicendi vestes, calices, corporalia, et alia ad usum Ecclesiarum, et Sacerdotum spectantia suis litteris incip. *Piis supplicum votis* datis Bononiae III. idus Junii Pont. an. VII. quas ex lib. 1. de Regular. an. 7. hujus Pont. fol. 270. adfert *Wadd.* in Reg. Pont. tom. XI. fol. 331. et hujus sunt tenoris:

Dilectis filiis Custodibus, et Vicario Ordinis
Fratrum Minorum professoribus, in Vi-
cariatu Bosnae constitutis.

Piis supplicum votis libenter innuimus, illaque favoribus prosequimur opportunis. Sane pro parte vestra nobis nuper exhibita petitio continebat, quod propter locorum distantiam, et discrimina, quae sine magnis difficultatibus adire non potestis, corporalia, vestes, calices, et caetera ad usum Sacerdotum, et altarium pertinentia, in partibus Vicariatus Bosnae ab Episcopis, juxta Sacrorum canonum dispositionem, plerumque benedici non possunt. Et sicut eadem petitio continebat, ne divini Officii cultus, qui in partibus illis plurimum, necessarius dignoscitur, diminuatur, sive retardetur, nobis fuit humiliter supplicatum ... Nos itaque ... Vobis, et cuilibet vestrum, quando Episcopi praesentia sine magno incommodo â vobis haberi non poterit, ut Corporalia, Vestes, Calices, et caetera ad usum Sacerdotum, et altarium pertinentia, solitis caeremoniis adhibitis, benedicere valeatis, constitutionibus Apostolicis caeterisque contrariis non obstantibus ... Indulgemus. Nulli ergo etc. Datum Bononiae anno 1437. III. idus Junii Pont. an. VII.

II. 1438. Eugenius IV. Kalend. Dec. tres expedivit litteras ad Vicarium Bosnae pro tunc P. Jacobum de Marchia, quem Inquisitorem haereticae pravitatis in illis partibus instituit, eique varia privilegia et facultates largitus est, et quidem *primò* dedit ei privilegium, quod à nemine inferiore Summo Pontifice Excommunicationis vinculo, vel aliis censuris [~~a quo~~]²⁷ innodari possit: 2do quod absolvere possit à quibuscumque excessibus, paucis exceptis: 3^{io} quod possit nobiles Hungaros à singulis casibus absolvere. Omnes **tres Bullae incip. Cum te ad partes**, prout videre est apud *Wad[d]ing.*²⁸ tom. XI. pag. 37. qui eas ex autographo se eduxisse fatetur. Tenor priorum litterarum sequens est:

III. Cum te ad partes dictorum regnorum pro extirpandis haeresibus ... duxerimus destinandum, ac prout accepimus, quandoque contingat, nonnullos livoris zelo accensos ... excommunicationis in te fulminare sententias: propterea nos ... devotioni tuae, ut nullus, cujuscumque dignitatis, Ordinis, vel conditionis existat, etiamsi Archiepiscopali, Episcopali, vel alia quavis praeferat dignitate, in te sententiam excommunicationis, aut alterius cujusvis censurae, vel poenae ferre, vel fulminare, aut te excommunicatum denuntiare, aut locum, in quo te esse, vel morari contingat, ratione tui, vel sociorum tuorum Ecclesiastico subycere interdicto absque speciali Commissionem, et mandato nostri, et Apostolicae Sedis, te nominatim expresso, audeat, vel praesumat, auctoritate Apostolica tenore praesentium indulgemus: quod si quis facere praesumpserit, hujusmodi sententiam excommunicationis, seu interdicti, aut alterius censurae, vel poenae decernimus irritam, et inanem esse ... datum Ferrariae etc.

IV. Secunda Bulla inter caetera sic habet: ... Nos volentes ea tibi concedere, per quae animarum illarum partium saluti possit salubriter provideri, devotioni tuae, ac aliis tui Ordinis per te eligendis fratribus in sacerdotio constitutis, personas dictorum regnorum, quae propter senium, seu infirmitatem, vel paupertatem, aut alia legitima impedimenta ad Apostolicam Sedem pro absolutione obtinenda venire non possunt, ab homicidiis, quae non tamen in presbyteros commiserunt, et aliis peccatis, et excessibus suis, etiam si talia forent, de quibus Sedes Apostolica esset merito consulenda, semel dumtaxat, si hoc humiliter petierint, auctoritate nostra absolvendi, ac paenitentiam salutarem injungendi, addito, quod de caetero similia non committant, nec committere volentibus praestent auxilium ... tenore praesentium concedimus facultatem. Dat. ut supra.

V. 3^{tia} **Bulla** praeter ea, quae in secunda dicta sunt, nil speciale continet, propterea supervacaneum reputo ejus tenorem hic adducere.

VI. 1444. Eugenius IV. concessit Vicario Bosnensi magnas facultates, et ab ea designatis, praesertim, quod possit etiam Sacramentum Confirmationis conferre **et chrisma consecrare**.²⁹ Dubitabant olim Theologi, an Sacramentum Confirmationis conferendi potestas simplici sacerdoti delegari etiam â Summo Pontifice possit [...],³⁰ ast dubium resolvitur **per praesentis Eugenianae Constitutionis auctoritatem, quae incip. Sacrae Religionis**, quam constitutionem confirmavit ejusdem successor Nicolaus V. suis litteris incip. **Ineffabilis Summi providentia Patris dat. Romae IV. idus Febr. A. D. 1447. Pont. an. I.** Tenor synopticus Eugenianae concessionis iste est.

Dilectis filiis Vicario, et Fratribus Vicariae Bosnae
nuncupatis, Ordinis Minorum, praesentibus, et futuris
salutem.

Sacrae Religionis Attendentes, quod vos, qui ... propagationem Christiani nominis diligenter, ac fideliter **prosecu[s]ti estis**³¹ ... etiam in Scythiae ... et in Moldaviae, in quibus tam â longis, pestiferum virus schismaticis, quod adhuc nonnullos illarum partium populos, qui ad Romanae Ecclesiae unitatem nuper redierunt, inficere non desinit, quam â paucis temporibus citra, haereticae pravitatis, et potissime Hussitarum lethifera pestis, in maximum Christianae fidei detrimentum, quam plura germinarunt perversa germina ... ac in septem sedilibus Siculorum (id est Transylvaniae) partibus, in quibus, licet haeretica pestis hujusmodi notorie non appareat, propter tamen Ecclesiasticarum personarum curae animarum intendere debentium paucitatem, nec non dioecesani nimiam distantiam ab eisdem, populi quasi doctrinae Christianae fidei, cum ibidem admodum pauci, vel quasi nulli sint, qui illis verbum dominicum annuntient, in dies magis redduntur ignari, pro fidei hujusmodi, nec non divini cultus, et religionis augmento, plurimos labores, et studia fructuosa impendere poteritis, et libenti animo impendetis, ut eo ferventius ipsis laboribus, et studiis insistere valeatis, quo vos Apostolicis favoribus, et gratis amplioribus per nos, et Sedem praedictam, noveritis circumfultos ipsis Fabiano, Vicariis, et Substitutis, quod nostro, et Successorum nostrorum, ac Sedis praedictae nominibus, in omnibus, et singulis subjectis ... domibus, et locis Vicariae praedictis, eorumque personis, illas prorsus, et similes, ac easdem in omnibus tam

gratiam, quam justitiam concernentibus, et aliis quibuscumque, omnimodam jurisdictionem, potestatem, et facultatem habeant, et exercere possint, quas Generalis Minister dicti Ordinis pro tempore existens in illis habet, et, si in dictis partibus praesens foret, habere, et exercere posset: Praeterea, quod Fabianus, seu Vicarius pro tempore, et Substituti praedicti omnium, et singulorum fidelium, et, si ad Christianam fidem converti voluerint, ac conversi, ac baptizati fuerint, infidelium ad eos pro tempore undecumque confluentium, confessiones audire, et pro commissis ab eis, etiam quantumcumque gravibus et enormibus criminibus, et delictis, etiam si Simoniae, vel alias talia fuerint, propter quae Sedes Apostolica sit merito consulenda, debitam absolutionem impendere, et paenitentiam injungere salutarem: Nec non illos à quibuscumque excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis tam à jure, quam ab homine latis, et promulgatis, etiam dictae Sedis reservatis casibus, in forma Ecclesiae consueta, injunctis sibi ... paenitentia salutari, et aliis, quae de jure fuerint injungenda absolvere, et cum eis super quibuscumque irregularitatibus homicidii voluntarii, bigamiae, et mutilationis membrorum casibus dumtaxat exceptis, dispensare, omnemque ab ipsis inhabilitatis, et infamiae maculas penitus abolere: ac illis Eucharistiae baptismatis, chrismatis, seu confirmationis, Extremae unctionis, aliaque Ecclesiastica Sacramenta ministrare: apostatas à fide, seu religione ad paenitentiam salutarem, et habitum suae Religionis, nec non omnia alia jura parochialia eis ministrare, regere, et exercere; capellas quoque, altaria, nec non calices, et paramenta Ecclesiastica, oleum Sanctum, et Chrisma conficere [...] ³² et benedicere, ac reconciliandas Ecclesias, et reconcilianda coemeteria reconciliare: de matrimonialibus, et aliis Spiritualibus causis cognoscere, illasque decidere, et in eis illam prorsus jurisdictionem habere, et exercere quam dioecesanus Episcopus si ibidem esset, haberet et exercere posset: cum schismaticis quoque, haereticis, excommunicatis, seu interdictis quibuscumque, quantumcumque notoriis, nisi Fabianus, et Vicarius pro tempore, aut Substituti praedicti eos vitari mandaverint, in quibuscumque eorum negotiis, etiam in divinis Officiis, et extra, dum tamen in crimine non participant, participare ... valeant: Et insuper, quod Fratres Vicariae praedictae, qui sunt, et pro tempore erunt idonei ad annuntiandum Verbum Dei, cum licentia tamen Fabiani, aut Vicarii pro tempore hujusmodi, qui etiam absque capitulari congregatione de consilio aliquorum Fratrum Discretorum, quoties opus fuerit, eos instituere, et desti-

tuere possit, Verbum Dei publice, tam in vestris, quam in aliis Ecclesiis, et locis publicis Civitatum, terrarum, et locorum praedictae Vicariae, Ordinariorum locorum, Praelatorum Ecclesiarum, et aliorum quorumcumque licentia desuper minime requisita, publice proponere, ita tamen, quod si in Metropolitanis, aut aliis Cathedralibus, seu Collegiatis, vel aliquorum Ordinum Ecclesiis praedicare voluerint, Praelatorum eorumdem licentiam obtinere teneantur ... valeant ... eadem auctoritate concedimus pariter, et indulgemus. ... Non obstantibus ... contrariis quibuscumque: praesentibus quoad sub observantia hujusmodi vixeritis, dumtaxat valituris. Nulli ergo etc. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae MCCCCXLIV. IV. Kal. Februarii Pont. ann. XIV. Ita *Waddingus tom. 11. fol. 207. n. 43. ex Arch. Vatic. Superio. lib. 19. Bullar. fol. 285.*

VII. Quam strenuè Fratres Minores in convertendis haereticis, et reducendis longinquis à salute ad veritatem, et unitatem fidei adlaboraverint, quilibet ex praememoratis privilegiis, gratiis, et facultatibus à Summis Pontificibus iisdem Fratribus Vicariae Bosnensis concessis facile conjiciet, nisi malit Supremos Principes, facilitatis, levitatis, aut, quod pejus esset, justitiae distributivae violatores arguere, quod videlicet praemia immeritis largiti fuissent. Si quis vero cum modernis Criticis, quod privilegia, et exemptiones hujusmodi sint tantum extorsiones Regularium, ut eò commodius propriae voluntati, genio, et libertati indulgere possent, asserere non erubescit, audiat *Eugenium IV.* qui in sua *Bulla incip. Super Gregem Dominicum dat. Romae hoc eodem anno 1444. XIV. Kal. Martii*, in qua constituit F'rem Fabianum de Bachia Vicarium Vicariae Bosnensis Inquisitorem haereticae pravitatis, sic ait: *Motu proprio non ad dilectorum filiorum Fabiani de Bachia Vicarii, et Fratrum dicti Vicariatus, vel alicujus pro eis nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, et ex certa scientia, auctoritate Apostolica* etc. Ex quibus verbis clarè apparet, nullas fuisse preces per P. Fabianum, aut alios Fratres dictae Vicariae, aut alios extraneos pro ipsis Summo Pontifici oblatas, ut praedictus Fabianus haereticae pravitatis Inquisitor instituatur, et facultatibus ad hoc officium rite obeundum muniatur Apostolicis, quod infra, dum de Inquisitoribus agam, magis patebit.

VIII. Contingere quoque posset, ut aliquis praememoratam *Eugenianam Constitutionem Sacrae Religionis* obreptionis, subreptionis, aut alio falsitatis vitio laborare asserere auderet, ex eo, quod in ea Fabiano data fuit potestas non solum Chrisma consecrandi, sed etiam Sacramentum confirmationis conferendi, quam potestatem posse à Summo Pontifice simplici Sacerdoti delegari, quam plurimi non infimae notae Theologi pernegabant, inter quod *Robertus Cardinalis Pullus part. 5. Sept. c. 23. Hugo Victorinus lib. 2. de Sacram. part. 7. c. 2. Hadrianus in 4. dist. 7. art. 3.* quibus ex recentioribus adhaeserunt *Estius in 4. dist. 7. §. 21. et 22. Sambovius tract. de Sacram. Confirm. Du-Hamel tom. 6. Theolog. tract. de Sacram. Confirm. c. 4.* Verum majoris auctoritatis sunt Doctores contrariae sententiae, quod videlicet facultas conferendi Sacramentum Confirmationis etiam simplici Sacerdoti à Summo Pontifice concedi possit, cui sententiae etiam adhaeret *Benedictus XIV. testis omni exceptione major, citatque pro se D. Thomam in 4. dist. 7. quaest. 3. Scotum in 4. dist. 7. qu. 1. art. 11. Bellarminum de Sacram. Confirm. lib. un. c. 12. Suarez tom. 3. in 3. part. disput. 36. Sect. 2. Gregorium de Valentia tom. 4. disp. 5. quaest. 2. punct. 1. Cardinalem de Lugo in respons. moral. lib. 1. dub. 6. Cardinalem de Laurea in 4. tom. 3. disp. 2. art. 2. Cardinalem Gotti tom. 2. in 3. part. quaest. 2. de Ministro Confirm. dub. 2. §. 1. Juenin de Sacr. diss. 3. qu. 5. c. 2. art. 2. §. 3. Tournely de Sacram. Confirm. qu. 3. a. 2. Boucat diss. 2. de confirm. art. un. Sect. 2. tom. 6. Berti Theol. tom. 7. lib. 32. c. 7.* Dein adducit plurimorum Summorum Pontificum auctoritatem, qui Sacramentum Confirmationis simplici Sacerdoti conferendi potestatem dederunt, signanter verò praelaudatam *Constitutionem Eugenii IV. Sacrae Religionis*, dein subjungit n. 7. *Quare non videtur hodie fas esse, potestatem, de qua olim disceptabatur, Summo Pontifici abjudicare.* Imo ipsemet *Benedictus XIV.* ad Summi Pontificatus apicem evectus potestatem fecit Patri Custodi, et Guardiano Sancti Sepulchri D. N. Jesu Christi, Ordinis Minorum de Observantia, idem conferendi Sacramentum Confirmationis, in locis terrae Sanctae, in quibus actu non degunt Episcopi Latini, et quoad fideles graeci ritus, ubi desit Episcopus Graecus Catholicus, qui in propria resideat Dioecesi, aut ubi istius ibidem residentis, accesserit consensus, uti habetur *Constit. 10. et Const. 87. §. 14. ejusdem Pontificis Bull. tom. 1. pag. 28. et pag. 294.* quò lectorem, si majorem notitiam de hac re habere desiderat, remitto.

IX. Multo major inter doctores controversia versatur, utrum potestas conficiendi Chrisma simplici Sacerdoti à Summo Pontifice concedi valeat? Controversia haec, licet à longo tempore duret, nondum tamen per aliquod Concilium, aut Pontificium oraculum dirempta est; plures Doctores inclinant in sententiam negativam, ei vel maximè innixi fundamento, quod Summi Pontificis, dum in casu necessitatis concedunt simplici Sacerdoti facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis, quasi ordinariè adungere soleant hanc conditionem, ut utantur Chrismate ab Episcopo confecto, aut si hoc haberi non posset, liceat uti Chrismate antiquo. Non tamen desunt Theologi, qui affirmant, quod sicuti Summus Pontifex potest simplici Sacerdoti facultatem impertiri administrandi Sacramentum Confirmationis, ita eidem committere etiam valeat potestatem conficiendi Chrisma; etenim si Summus Pontifex, suprema sua auctoritate potest simplici Sacerdoti munus demandare conficiendi Sacramentum Confirmationis, de se caeteroquin annexum Ordini Episcopali, eò magis poterit facultatem eidem elargiri, praeparandi ejusdem Sacramenti materiam, prout tenent *Cajetanus in 3. part. quaest. 72. art. 3. Gregorius de Valentia tom. 4. Disp. 5. punct. 2. §. At hoc in primis. Cardinalis de Lauraea in 4. tom. 3. disp. 2. art. 3. Berti in sua Theolog. tom. 7. lib. 32. c. 5. proposit. 4. quorum sententiam valde probabilem existimant Suarez tom. 3. in 3. part. qu. 72. disp. 33. Sect. 2. §. tertia sententia. Bonacina de Sacram. disp. 7. qu. un. punct. 2. n. 3. Dein apud Mabillonium tom. 1. part. 2. musei italici extat Epistola Joannis Diaconi haec ad Senarium scribentis n. 8. pag. 73. Sed nec illud tangat animum, quod sibi aliquando quaedam vis necessitatis assumit, veluti (quod nunc per Africam fieri dicitur) ut presbyteri Sanctum Chrisma conficiant, quod merito moveret, si istam Pontificalis auctoritas licentiam non dedisset, unde constat à Pontificibus quodammodo fieri, quod in tanta rerum necessitate, ut à presbyteris perfici possit, Superior Ordo constituit. Tandem ipsemet **Benedictus XIV. in suis operibus tom. 12. de Synodo Dioecessana lib. 7. c. 8.** quamvis in contrariam partem magis inclinare videatur, sententiam tamen hanc minime reprobatur, sed in sua probabilitate relinquit, imo si rem bene considerare volumus, non obscure colligetur eum hujus sententiae esse patronum! etenim cum *loc. cit.**

c. 7. adducat Bullam Eugenii IV. pro confirmatione asserti; quod potestas administrandi Sacramentum Confirmationis etiam simplici Sacerdoti â Summo Pontifice concedi possit, utique eadem Bulla etiam pro confirmatione asserti: quod potestas conficiendi Chrisma simplici Sacerdoti â Summo Pontifice dari queat, pariter inseruire poterit. In ea namque Bulla reperitur utraque potestas concessa P'ri Fabiano de Bachia Vicario Bosnensi tam Chrima conficiendi, quam Sacramentum Confirmationis administrandi: igitur si auctoritas hujus Pontificiae Constitutionis pro confirmatione unius partis controversiae aliquid probat, id quoque probare debet pro confirmanda altera parte controversiae.

§. III.

De Inquisitoribus haereticae pravitatis in Regno Bosnensi â Summis Pontificibus institutis.

I. Cum Bonifacius VIII. percepisset, in partibus Serviae, Russiae,³³ Dalmatiae, Croatiae, Bosnae, et Istriae variarum haeresum errores spargi, scripsit A. C. 1298. Ministro Provinciali Provinciae Sclavoniae, seu Dalmatiae (nam haec nomina tunc pro una, eademque Provincia designanda usurpabantur) ut duos Fratres Ordinis Minorum doctrina, et pietate conspicuos auctoritate Sedis Apostolicae in praedictis partibus Inquisitores haereticae pravitatis, prout ex ejusdem litteris incip. *Licet ex omnibus datis Romae apud S. Petrum III. Kal. May Pont. an. IV.* quae hujus sunt tenoris: *Licet ex omnibus Mundi partibus ... teneamur ex Officii debito extirpare laetiferam pestem haereticae pravitatis, in partibus tamen Serviae, Russiae,*³⁴ Dalmatiae, Croatiae, Bosnae, atque Istriae Provinciae Sclavoniae imminet nobis haec sollicitudo propensius, ubi eandem pestem ... ex evidentia operis, et famae notitia praesensimus abundantius succevisse. Cupientes igitur in dictis partibus, et in Archiepiscopatibus Duracen. Antibaren. Ragusino, Spalaten. et Jadren. et dioecibus suis per aliquos de Fratribus tui Ordinis partem super hoc nostrae sollicitudinis adimpleri, discretionis tuae per Apostolica Scripta firmiter praecipiendo mandamus, quatenus ... eligas duos de Fratribus [...] ³⁵ ipsius Ordinis tuae administrationis ... ut Inquisitionis Officium in locis praedictis contra haereticos credentes exequi studeant diligenter ... etc. Ita Waddingus tom. 5. Annal. Minor. pag. 397. n. 2. ad ann. 1298.

II. Ad ann. 1325. reperio P. Fabianum Inquisitorem haereticae pravitatis in Principatu Bosnensi, quem Joannes XXII. Romanus Pontifex, ut tantò felicius haeticis ex pluribus Europae partibus ad dictum Principatum confluentibus, ut illic liberius haeresum venena incautis populis propinarent, resistere posset, eosque ex dicto Principatu totaliter eliminare valeret, enixe commendavit, non tantum Carolo Hungariae Regi, cui Bosnia tributaria erat, sed etiam ipsi Stephano Principi Bosnensi, ejusque conthorali Elisabethae, quatenus eidem Fabiano Inquisitori ad exequendum suum munus necessariam opem ferrent: cum autem *litterae Pontificiae* ad omnes tres scriptae quasi ejusdem sint tenoris, adducam tantum *litteras ad Stephanum Principem Bosnensem scriptas*, quas *Waddingus* ex Reg. Vat. an. 9. hujus Pont. tom. 1. ep. 5. citat tom. 7. pag. 38. n. 1. et 2. quarum hic est tenor:

Dilecto Filio nobili viro, Stephano Principi Bosnensi

Repetita frequenter multorum fide digna relatio nostrum, et Apostolicae Sedis pulsavit auditum, quod ... magna haeticorum caterva de multis, et variis partibus congregata ad principatum Bosnensem sub fiducia inibi seminandi obscaenos errores, tuteque ibidem commorandi confluit, qui antiqui hostis imbuti versutia, ac veneno suae falsitatis armati, catholicorum animas sub simplicitatis simulatae fallacia, praetensa, sed falsa Christiani nominis professione, corrumpunt ... Cum igitur praedictorum haeticorum nefanda, sed eliminanda seductio in dicto Principatu, sicut asseritur, jam multas animas labe resperserit, seu infecerit haeticae pravitatis, ac propterea diligentiam tuam plurimum deceat de Principatu praedicto pestem hujusmodi radicitus extirpare ... Nobilitatem tuam rogamus ... in Domino Jesu Christo ... quatenus tu, qui ... fidelis es nobis, et Ecclesiae, ac proponis esse cum Dei adjutorio ... ad eliminandum, et extirpandum dictos haeticos opem praepares, et impendas ... ad requisitionem dilecti filii Fabiani Ordinis Fratrum Minorum Inquisitoris haeticae pravitatis in partibus illis, auctoritate Apostolica deputati, et deputandorum imposterum ... viriliter assistendo, ut ... non solum, qui recti sunt, incolumes perseverent, sed etiam eorundem haeticorum seductione decepti ... ad lumen verae fidei reducantur. ... Caeterum praefatum Inquisitorem, et alios in iis, quae ad praedictum Inquisitionis Officium pertinent, super quibus favoris, et auxilii tui partes fiducialiter duxerint requirendas, ob divinam, et Apostolicae Sedis reverentiam, atque nostram, habeas propensius commendatos, teque eis propitium exhibeas

ac benignum, ita, quod favoris tui super praemissis assistente praesidio, commissae eis inquisitionis Officium contra respersos labe praedicta, ad laudem Dei, et pro salute fidelium in decretis sibi provinciis, securius, et efficacius valeant exercere ... Datum Avenion. Nonis Junii Pont. an. IX.

III. Dum Fabianus, ut inuncto sibi Officio fungeretur, vellet Tergesti Urbe maritima sub Patriarcha pro tunc Aquilejensi [...] ³⁶ contra haereticos leges ferre, et verbo Dei exhortari populum ad fidei puritatem tuendam, Michael de Padua, et Raymundus de Cremona Tergestinae Ecclesiae canonici, injuriis affectum, impediverunt, ne faceret, quorum proterviam, ut frangeret Joannes Pontifex, scripsit Episcopo Castellano, et eidem Fabiano Inquisitori, ut contra eosdem tamquam de fide suspectos procedant; Sanctum enim, et Sacrum apud omnes volebat Sanctae inquisitionis Officium.

IV. Vix Fabianus â vexa Canonicorum Tergestinae Ecclesiae per Pontificia scripta liberatus erat, jam alia sustinuit sui Officii executionis impedimenta et obstacula, et quidem multo prioribus pejora, cum non tantum in suo Inquisitionis officio impediretur, sed eo munere omnino exueretur; Etenim P. Mathias de Zagabria Ordinis Praedicatorum, quo Spiritu ductus? noverit ipse [et tu Mauzerliauriantis [†] ingenii homo!], ³⁷ institit apud Summum Pontificem, ut id munus Sui Ordinis viris crederetur, quod etiam obtinuit: quod, dum rescivisset praedictus Fabianus, conquestus est coram Summo Pontifice, quod munus Inquisitionis contra haereticam pravitatem â longis jam temporibus, quod Mathias subticuit, Fratribus Minoribus â praedecessoribus suis collatum, Fratribus Praedicatoribus in dictis partibus concrediderit. Re intellecta Joannes Pontifex litteras, quibus Fratribus Praedicatoribus dictum Officium commisit, revocavit, cassavit, et irritas ac nullius valoris declaravit, Fratresque Minores in dicto Officio confirmatos voluit. In quem finem expedit Kal. Julii 1326. litteras Priori Provinciali Ordinis Fratrum Praedicatorum in Hungaria, Carolo Regi Hungariae, ac Archiepiscopis Strigoniensi, et Colocensi, eorumque Suffraganeis. Cum verò litterae quoad substantiam conveniant, adferam tantum litteras ad Priorem Provinciale Ordinis Fratrum Praedicatorum datas, quae sequentis sunt tenoris:

Dilectis Filiis Priori Provinciali, ac universis Fratribus Ordinis Praedicatorum in Regno Hungariae, et Provincia Sclavoniae constitutis.

Querelam dilecti Filii Fabiani Ordinis Minorum, Inquisitionis haereticae pravitatis in Provincia Sclavoniae, et Principatu Bosnensi auctoritate Apostolica specialiter deputati, recepimus continentem, quod licet fel. record. Nicolaus Papa IV. per suas litteras speciales Fratribus dicti Ordinis Minorum in dicto Principatu Bosnensi officium Inquisitionis pravitatis praedictae duxerit committendum, prout in dictis litteris plenius continetur, ac deinde piae memoriae Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster dilecto filio Ministro Provinciali Ordinis Fratrum Minorum in administratione Provinciae Sclavoniae commiserit ... ut ... eligeret duos de Fratribus dicti Ordinis Minorum suae administrationis idoneos ad hujusmodi Officium exequendum, qui in partibus Serviae, Rassiae, Dalmatiae, Croatiae, Bosnae, atque Istriae ... Inquisitionis Officium super labe praedicta debeant exercere, et à longis temporibus citra Fratres dicti Ordinis Minorum ejusdem Provinciae exercuerunt hujusmodi Inquisitionis Officium in partibus memoratis, juxta formam eis ab Apostolica Sede concessam, nullusque alicujus alterius Religionis in eisdem partibus hujusmodi Inquisitionis Officium hactenus consueverit exercere: tamen dilectus filius Mathias de Zagrabia Ordinis Fratrum Praedicatorum nulla de praedictis litteris, seu privilegiis hujusmodi super Inquisitionis Officio dictis Fratribus Ordinis Minorum à Sede praefata concessis, habita mentione, per suppressionem veritatis hujusmodi quasdam litteras ad te fili Prior, à nobis impetravit, per quas tibi duximus committendum, quod aliquos de Fratribus dicti Ordinis Praedicatorum eligas, qui in Regno Hungariae Inquisitionis Officium praedictae pravitatis exercean, et valeant exercere Cum itaque nostrae intentionis non fuerit, nec existat, Inquisitionis Officium labis praedictae per Sedem eandem dudum concessum eisdem Fratribus Ordinis Minorum in partibus supradictis, dictis Fratribus Ordinis Praedicatorum committere, vel per litteras nostras praedictis Inquisitoribus dicti Ordinis Minorum super dicto Officio in praefatis Provinciis, seu partibus in aliquo derogare, ne dictarum litterarum nostrarum praetextu dictum Officium, quod absit, valeat impediri, tibi, ac uni-

versis, et singulis Fratribus Ordinis vestri praedictae Inquisitionis Officium in dictis Provinciis, seu partibus, quae in dictis privilegiis, seu litteris Apostolicis dictis Fratribus Minoribus concessis specialiter exprimuntur, interdicimus exercendum, vobis auctoritate Apostolica districtius inhibentes, ne de praedicto Officio in Provinciis, et partibus supradictis in dictis privilegiis, seu litteris dictorum Fratrum Minorum expressis, vos intromittere praesumatis: quinimo quoad Provincias, et partes praedictas praefatas litteras nostras super dicto Officio tibi praefate Prior, vel aliis quibuscumque directas, revocamus, cassamus, et irritamus, et nullius existere decernimus firmitatis. Dat. Aven. Kal. Julii Pont. an. XI.

V. Restitutus his **Joannis XXII. litteris** praedictus Fabianus in Officium Inquisitoris haereticae pravitatis, quod Officium jam anno 1291. â Nicolao IV. Fratribus Ordinis Minorum concessum erat, illud usque ad annum 1337. prout mihi compertum est, fideliter, et magno animarum lucro exercebat ita, quod multos haereticos viribus Caroli Regis Hungariae, et Stephani Principis Bosnensis adjutus ex eo Principatu profligaverit, ut notavit *Wadd. tom. 7. pag. 111. n. 10. Ann' Min. ad ann. 1330.*

VI. Post P. Fabianum in Regno Bosnae Inquisitorem haereticae pravitatis â Sede Apostolica institutum, non invenio aliquem ejus successorem in dicto Officio usque ad S. Jacobum de Marchia, de cujus mirandis operibus, quae cooperante Divino Numine cum ingenti animarum lucro non obstantibus multis contradictionibus, et persecutionibus in Vicaria Bosnensi operatus est, in §. sequenti specialis mentio erit. Post S. Jacobum **Eugenius IV. suis litteris incip. Ex injuncto datis Florentiae die 9. Maji 1439. Pont. an. IX.** ad universos Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Praelatos Ecclesiasticos constituit, [...] ³⁸ imo jam constitutum supponit Inquisitorem haereticae pravitatis in dictis partibus **Joannem de Waya** ³⁹ illis verbis: Sane, cum dudum dilectus filius Joannes de Waya Ordinis Fratrum Minorum professor, et Commissarius in Vicaria Bosnae ... haereticae pravitatis sit ibi Inquisitor constitutus, favoribusque pro ipsa extirpanda pravitate, Christifidelium plurimum opus habeat. Nos cupientes, ut ipse Joannes Officio sibi injuncto quietius incumbere, excessusque â fide discrepantium commodius corrigere valeat, quo uberius fuerit favoribus communitus, fraternitatem, et devotionem vestram

in Domino requirimus, et hortamur per praesentes, quatenus ob nostram, et Apostolicae Sedis reverentiam in his, quae dictum Inquisitionis Officium, quovis modo concernunt, praefato Joanni consiliis, auxiliis, et favoribus opportunis, et efficacibus assistatis, eumque defendatis et protegatis, ut fretus vestris patrocinio et favore, per hujusmodi Inquisitionis Officii exercitium, salutare, prout optamus, in Christifidelibus, et Dei Ecclesia fructus parere possit, vosque apud Deum gratiam, apud nos verò, et dictam Sedem commendationem, et laudem consequi mereamini. Datum, ut suprà.

VII. Idem Eugenius IV. Anno 1444. ad partes septentrionales, Moldaviae, Valachiae, Bulgariae, Rasciae, aliorumque regnorum, ad quos se Vicaria Bosnensis extendebat, misit Fratrem Fabianum de Bachia Vicarium, aliosque Vicarios Vicariae Bosnae, qui populos multos Saracenorum incursibus, haereticorumque liberè grassantium erroribus, à tramite recto fidei declinantes, ad veritatis Catholicae semitas reducerent: ipsumque Fabianum, et in Vicariatu Successores instituit perpetuos Inquisitores in praedictis Regnis, nec non in partibus Sclavoniae, et in Scythia, Moldavia, Buda, Zegedino, in Septem Sedilibus, et foro Siculorum (hoc est in Transylvania) aliisque locis, suos, et Sedis Apostolicae Commissarios. In quem finem *tres* expedivit *litteras*, quas *citat P. Lucas Waddingus tom. 11. Ann. Min. pag. 203. et seqq. ad A. C. 1444.* et quidem primae, quae reperiuntur in *Arch. Vatic. Super. lib. 19. Bull. fol. 281. incip. Super gregem Dominicum* ad rem sequentia continent: Nos super his ... totis viribus providere intenti, et firmam super eo, quod hactenus dilecti filii, Ordinis Minorum professores, de Observantia nuncupati, et praecipuè Vicariae Bosnae, qui, ut celebris, et publica fama insinuat, se murum facientes pro domo Domini, et orthodoxa propagatione fidei ... opem, et operam efficaces solertius adhibere ... studuerunt, et student tenore praesentium ... Fabianum, quem, sicut fide dignorum testimoniis accepimus, religionis, et fidei sinceritate, ac maturitate morum necnon litterarum scientia, aliarumque virtutum donis, earum largitor Dominus insignivit, et illius Successores, qui pro tempore erunt, praedictae Vicariae Vicarios, in Hungariae, et Bosnae, ac Moldaviae, Valachiae, Bulgariae, Rasciae, nec non Sclavoniae, ac omnibus, et singulis aliis regnis, seu partibus, ad quae, seu quas Vicaria hujusmodi se extendere dignoscitur, Inquisitorem, et Inquisitores hae-

reticae pravitatis perpetuò facimus, constituimus, et etiam deputamus Et in super Fabiano, et Vicariis pro tempore praedictis ... in omnibus, et singulis regnis, ac partibus, ad quae, seu ad quas Vicaria hujusmodi se extendet, antedictis, quotiescumque sibi opportunum videbitur, perpetuò eorum nomine, unum, vel duos, aut tres, seu tot, quot pro hujusmodi officii necessitate opportuni videbuntur, idoneos Fratres, de consilio tamen aliquorum discretorum Fratrum Ordinis, et Vicariae praedictarum, qui eisdem, et prorsus similibus auctoritate, et potestate fungantur, substituendi, sicque substitutos ad ipsorum nutum revocandi, plenam, et liberam, tenore praesentium licentiam concedimus, pariter, et facultatem. Post commissum Fabiano, et Successoribus ejus Vicariis Vicariae Bosnae munus Inquisitoris haereticae pravitatis, Pontifex adhortatur Principes saeculares, et personas Ecclesiasticas, ut praedicto Fabiano in executione sibi injuncti muneris assistant, et eum in praedicto munere exercendo impedire volentes coerceant; favorem eidem praestantibus indulgentias concedit, impediens excommunicationis sententia ferit, prout in iisdem litteris contenta, sequentia indicant verba:⁴⁰ Praeterea universos, et singulos in Christo carissimos filios nostros Reges, ac venerabiles Fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos, et dilectos filios Principes, Duces, Comites, Palatinos, Vayvodas, Barones, Milites, Nobiles, Communitates, et caeteros quoscumque Christifideles, Ecclesiasticos, et Saeculares in praedictis regnis, seu partibus, et alibi ubilibet commorantes, cujuscumque status, gradus, Ordinis, vel conditionis fuerint, obsecramus in Domino, et per aspersionem Sanguinis Domini nostri Jesu Christi exhortamur, eisque in remissionem peccatorum suorum injungimus, quatenus, dum pro parte Fabiani, Vicariorum, et Substitutorum praedictorum, vel alicujus eorum parte fuerint requisiti, ipsis in exercendo Inquisitionis Officio assistentes, eis auxilium, et favorem praestent opportuna vel per se, vel per alium, seu alios sub excommunicationis poena (quam secus facientes ipso facto incurrere volumus, et à qua non nisi in mortis articulo constituti, per alium, quam per Romanum Pontificem, aut Fabianum, aut Vicarios, et Substitutos praedictos, vel eorum aliquem absolvi nequeant) dictos Fabianum, Vicarios, et Substitutos praedictos ..., quominus officium hujusmodi liberè exercere possint, et exercent per se, vel alium, seu alios directe, vel indi-

recte, quovis quaesito colore, molestare, perturbare, aut quomodolibet impedire praesumant Ut Reges, Archiepiscopi, Episcopi, Principes, Duces, Comites, Palatini, Barones, Vayvodae, Milites, Nobiles, Communitates ac caeteri Christifideles, qui Fabiano, Vicariis, et Substituendis praedictis in exercendo Inquisitionis Officio hujusmodi eo promptius auxilium, consilium, et favorem praestent, quo se ex hoc dono caelestis gratiae refectos fore conspexerint, omnibus verè paenitentibus, et confessis, qui auxilium, vel favorem ipsis Fabiano, Vicariis, et Substituendis pro tempore, in hujusmodi exercendo officio praestiterint, auctoritate Apostolica, tenore praesentium concedimus, quod illas, et prorsus similes peccatorum suorum remissionem, et relaxationem, et Indulgentias consequantur, quae alias in subsidium, seu defensionem Terrae Sanctae, auxilium, consilium, et favorem praestantibus, hactenus per Sedem Apostolicam concessae fuerunt. Non obstantibus etc. Nulli ergo etc. Datum Romae apud S. Petrum anno Dominicae Incarnationis 1444. X. Kal. Februarii, Pont. anno XIV.

VIII. Alia **Eugenii IV. Bulla pro Inquisitoribus Vicariae Bosnensis** expedita fuit ad Principes Saeculares, et Episcopos, aliosque Praelatos Ecclesiasticos, in quibus Eugenius dictum Fabianum Inquisitorem, ejusque in officio Successores eisdem enixe commendat, *litterae incip. Inter desiderabilia cordis nostri Dat. Rom. XIV. Kal. Mart. anno eodem*; quia verò haec recommendatio in praelaudata **Bulla Super gregem Dominicum** à me paulo ante adducta jam continetur, à denuo adducendis his litteris supersedendum censeo.

IX. Tertiam **Bullam incip. Sacrae Religionis**, vi cujus Fabiano, et Successoribus ejus Vicariis Vicariae Bosnae ampla privilegia, gratiae, et facultates ab Eugenio IV. conceduntur, videre est supra §. II. hoc cap.

§. IV.

Referuntur ea, quae S. Jacobus de Marchia praeclarè gessit in Vicaria Bosnensi.

I. Ex ipso §. titulo facile desumitur, meae intentionis minimè esse totam vitam S. Jacobi de Marchia in hoc paragrapho texere, sed ea tantùm illius laudabilia facta enarrare proposui, quae in Vicaria Bosnensi divina cooperante gratia, sive ut Vicarius ejusdem Vicariae, sive

ut Inquisitor haereticae pravitatis, ac Commissarius Apostolicus in Regnis, et partibus supra dictis operatus est.

II. Anno 1391. mense Septembri natus est in oppido Montis Prandoni, Asculanae dioecesis S. Jacobus Picens, dictus de Marchia, Patre Antonio Gangala Rubeo, Matre Antonia, humilibus fortuna, sed Christiana pietate illustribus. In Baptismate Dominici nomen sortitus est: In Religione Jacobus vocatus ex eo, quod in festo S. Jacobi Apostoli die 25. Julii anni 1416. annum agens 25. Religionis habitu in templo S. Mariae Angelorum penes Assissium donatus fuerit, et peracto tyrocinii anno in Coenobio Carceris in Monte Subasio, in eodem S. Mariae templo solemnem emisit professionem. Emissa professione ad munus praedicandi â Superioribus destinatus fuit, quo in munere, aliisque pietatis exercitiis adeo excelluit, ut non tantum Saecularium animos ad sui desiderium excitarit, sed etiam in Superiorum oculis tantam nactus sit existimationem, ut ab eis ad majora quaeque gerenda aptus judicaretur: Unde eum P. Guillelmus de Casali Minister Generalis anno 1432. in Vicaria Bosnae instituit Vicarium, et suum Commissarium, ut *ex litteris ejusdem Ministri Generalis ad eum missis*, quas *Waddingus ex autographo deduxit*, patet, quae hujus sunt tenoris:

In Christo sibi carissimo Fratri Jacobo de Monte Prandoni de Esculo, Provinciae Marchiae Ordinis Fratrum Minorum, Frater Guillelmus de Casali Sacrae Theologiae Magister, ac ejusdem Ordinis Fratrum Minorum Generalis Minister, et Servus, salutem, et pacem in Domino Sempiternam.

Cum pro reformatione facienda, noviter auctoritate Apostolica in toto Ordine ordinata, esset mihi summe necessarium, ad Vicariam Bosnae ... accedere, et in aliis partibus Ordinis ... occupatus, ad ipsam ... bono modo ire non valeam te, de cujus vita laudabili, morum gravitate, discretione praecipua, scientia multa, Ordinis justitia, et animarum zelo ... sum plene, et clara experientia informatus, meum Commissarium Visitatorem cum plena mea auctoritate, et potestate in eadem Vicaria Bosnae instituo, omnem alium Commissarium meum in ipsa Vicaria removendo, et institutum denuntio per praesentes, dans tibi plenam facultatem meam omnia, et singula circa reformationem in ipsa Vicaria Bosnae faciendi, quae ego facere possem, si in eadem personaliter adessem. Mandans tibi ad meritum Obedientia salutaris, in remissionem peccatorum tuorum, quatenus dictum Commissariat, et Vicariatus Officium recipias, receptumque sollicitè, et diligenter ad honorem Dei, et Ordinis exequaris, secundum gratiam

â Domino tibi datam: Fratres verò omnes, et singuli, tam Praelati, quam Subditi, qui in dicta Vicaria morantur, et morabuntur, per Sanctam Obedientiam, et sub poena excommunicationis, privationis omnium officiorum, et actuum legitimorum latae sententiae, tibi toto tempore tui Commissariatus officii, in omnibus, et singulis, quae ad tuum spectant Officium, humiliter obediant, et pareant reverenter. Vale in Domino, et ora pro me. Datum Romae die 1. Aprilis, Anno Domini 1432.

III. S. Jacobus de Marchia commoratus in Bosna disciplinam restituit, dissolutos mores corripuit, Conventuum, et regionum controversias sopivit, redditus distraxit, et corruptelas omnes contra regulae puritatem latenter introductas, procul effecit, quosdam Religiosos per singulares domos, et praedia Castri Jayczae dispersos, et proventus gaudentes, quia aliter inter gentem varia haeresi infectam, dicebant se vivere non posse, illinc coegit recedere. His ita compositis in Italiam rediit 1434. officio renunciavit in manibus Fratris Antonii de Gvarrano tunc Ministri Generalis in partibus Italiae vices gerentis, qui ab Eugenio IV. benignè, et honorificè habitus, anno sequenti ab eodem Pontifice, una cum Fratre Nicolao Auximano, viro piissimo denuo ad Bosnam amandatus fuit, ut reformationem plenè stabiliret, et fidem Christi in illo regno languentem doctrinae Caelestis Spiritus renovaret. Reversum in Bosniam Stephanus Tuerbo Rex Bosnae fictis honoribus excepit, intelligebat enim vir Dei, Stephanum occultè haereticis favere, cujus patrocinio suffulti suas impietates primò velabant, mala dogmata mitius interpretari sunt conati, mox suas nefandas haereses, quas prius in sinu reconditas tenebant, ausi sunt palam profiteri, virum Apostolicum maledictis lacessere, multis calumniis afficere, et adversus eundem concitare non modo plebeculam, verum etiam aliquos dominantes in Clero, â quorum persecutionibus latisque censuris oportuit per Eugenium Pontificem defendi. Concessit ille, ut eidem liceret in omnibus dioecesibus verbum Dei praedicare, omnesque Episcoporum censuras in eum latas, quibus ab hoc Sacro ministerio impediabatur, irritas voluit, et inanes.

IV. Cum Stephanus Rex Bosniae Sigismundi piissimi Principis Romanorum Imperatoris, et Hungariae Regis Fratribus Minoribus summè addicti indignationem pertimesceret, et Summi Pontificis censuras formidaret, â persequendo Jacobo desisteret, Regina

veneno haereticae pravitatis infecta, eum suadentibus, et instigantibus pravis Consiliariis è medio tollere decrevit. Iussit itaque Jacobum ad se vocatum insidiosè per quatuor sicarios in via trucidari: districtis gladiis irruentes excepit vir Dei brachiis extensis, miraque mansuetudine ajebat ad eos: *Exercete in me, quod vobis desuper permissum fuerit, paratus sum pro Dei amore, et Christianae fidei professione mortem omnem subire. Quatenam vos miserit, et quid malè ferat? probe novi, en! misellae injustè praecipienti, si licet, obedite.* Res mira! obriguerunt satellites, neque brachia movere neque manus dimittere potuerunt, sed divina potentia cruciati, clamare coeperunt: *Ignosce nobis, vir Dei, in Deum, et in te peccavimus, vir Sancte parce nostro delicto.* Jacobus plenus charitate, quae praecipit et inimicos diligere, et vindictae nescius, reddidit bonum pro malo, oravit pro inimicis, et facto crucis signo supra singulos eorum, liberos dimisit. Recta mox perrexit intrepidè ad Reginam, eamque multis Regni Proceribus circumdatam, alta voce sic allocutus est: *Ecce Fratrem Jacobum, quem trucidare jussisti: vere rem magnam aggressa es, tentasti virum potentem, aut egregium bellatorem occidere? miserum homunculum mactasses, aut muscam.* His commoti, et obstupefacti Proceres, factum execrari, Jacobum magnificare, miraculum praedicare non destituerunt.

V. Bohemiae regno in potestatem Sigismundi Imperatoris redacto, haeretici plurimi tum Imperatoris iram declinantes, tum aliorum Sectariorum, cum quibus acriter discordabant, consortium devitantes in Hungariam abierunt, quibus, ut fortiter resisteret Jacobus, eorumque impios conatus tanto alacriori ausu reprimeret, quanto majori auctoritate se fultum cognosceret, Eundem Jacobum Eugenius IV. in Regno Hungariae, et partibus Austriae anno 1436. Inquisitorem haereticae pravitatis instituit sequenti diplomate:

Dilecto filio Jacobo de Marchia Ordinis Fratrum Minorum professori, in regno Hungariae, ac Austriae partibus, secundum morem dicti Ordinis Inquisitori haereticae pravitatis per Sedem Apostolicam deputato, salutem, et Apostolicam benedictionem.

Luet ubilibet Apostolicae Sedis providentia circumspecta contra haereticae pravitatis labe respersos ... reme-

dium libenter adhibeat opportunum, in regno tamen Hungariae, et Austriae partibus ... praecipuè cupimus, ut negotia fidei jugi profectu ... prosperentur, fidesque Catholica fortius invalescat. Affectantes igitur ad hujusmodi negotium fidei in regno, et partibus praedictis efficaciter promovendum ad personam tuam, quam religionis, et fidei sinceritate, et maturitate morum, et litterarum scientia, multarumque aliarum virtutum donis earum largitor Dominus insignivit, dirigentes intuitum mentis nostrae, te Inquisitorem haereticae pravitatis in Regno Hungariae, et Austriae partibus auctoritate Apostolica, usque ad nostrum beneplacitum facimus, constituimus et deputamus. Quocirca discretioni tuae, per Apostolica Scripta mandamus, tibi in remissionem peccatorum injungentes, quatenus in caritate Dei, hominum timore postposito, Spiritum fortitudinis induens, praedictum Inquisitionis Officium, in regno, et partibus praedictis, prout tanti negotii utilitas suadebit, sub spe mercedis aeternae sic efficaciter prosequi, ac exequi studeas diligenter, et per solitudinis tuae diligentiam, radix pravitatis praedictae penitus evellatur, et vinea Domini Sabaoth exterminatis exinde vulpeculis, fructus uberes afferat catholicae puritatis Datum Bononiae anno Incarnationis Dominicae 1436. XI. Kal. Sept. Pont. anno VI.

VI. Hac fretus auctoritate, et divina adjutus virtute beatus Jacobus magnam messem hac excursione in Christi horrea collegit, plurimosque ab errorum tenebris ad Evangelicae veritatis lucem reduxit. Ultra 55000. ad fidem ab ipso conversos Sacro baptismatis fonte abluisse **scribunt in ejus actis itineris socii**, et diebus quinque alia ferme totidem millia baptizasse. Unde **Episcopi, Clerus, et Principes ad Pontificem Eugenium suas litteras dederunt**, in quibus et gratias immensas reddiderunt, quod tantum, ac talem sibi virum, destinârat, et è quibus malis eruerit, ac bona tribuerit, honorificis explicaverunt testimoniis. Et imprimis

VII. Archiepiscopus Strigoniensis sequentem dedit ad Eugenium Epistolam:

Beatissime Pater, et Domine colendissime post
humilem, et devotam subjectionem usque ad
pedum oscula beatorum.

Eidem Vestrae Sanctissimae Paternitati significo per praesentes, quod Religiosus, Deoque devotus Frater Jacobus

de Marchia Ordinis Minorum, Vicarius Bosnae ... hic in regno Hungariae in praedicando verbum Dei, et fidem orthodoxam, errores maximos, qui hic in multis, et diversis locis, ac variis hominibus à via revocatis, et Hussitarum sectam tenentibus, pullulabant, suis maximis, diligentissimisque, et sudorosis laboribus reprobavit, et circa conversionem eorundem haereticorum, et etiam multorum schismaticorum ad fidem catholicam reductorum, tamquam pugil Christi strenuus, accuratam suam apposuit totis viribus diligentiam, multos convertendo, et reducendo, sic quod huiusmodi suis laudabilibus, et fructuosis, et salutiferis operibus exigentibus, ipsum Fratrem Jacobum tamquam benemeritum, et laude dignum de huiusmodi suis bene gestis laudabilibus, et sudorosis laboribus ipsi Vestrae Sanctitati, quantum valeo, sinceriter commendo Scriptum Strigonii feria sexta ante Dominicam secundam Adventus.

VIII. Venerabile Capitulum Archiepiscopatus Colocensis ad Eugenium Pontificem de Sancto Jacobo hoc dedit testimonium:

Beatissime Pater, et Sanctissime Domine noster
post devota pedum oscula beatorum.

Vestrae praesentibus significandum duximus Sanctitati, quod Venerabilis Pater, et Dominus Frater Jacobus de Marchia Vicarius Bosnae, Ordinis Fratrum Minorum, indagator, et extirpator haereticae pravitatis, per Sanctitatem Vestram ad regnum Hungariae destinatus, peragrans multis aliis ipsius regni partibus, non sine maximo corporis sui periculo, jam pridem ad hanc Colocen. et Bachien. canonicè invicem unitarum dioecesium, cum suis Fratribus applicuit, ubi dante Domino, uberrimos fructus Ecclesiae Sanctae Dei reportavit: nam plurimos haereticos tam clericos, quam laicos, quorum in his finitimis partibus à longis temporibus, copia ingens pullulabat, comprehendit, et per diligens scrutinium, ex eorum haereticorum ultronea fassione alios in silvis, alios in cellariis, alios vero in molendinis, nonnullos autem in speluncis, et cavernis montium et terrarum divina prophanâsse, ac Sacram Eucharistiam, nec non sanguinem Domini nostri Jesu Christi in quibusdam bursis ab intus pice subductis à collo pendentibus, per huiusmodi damnata latibula detulisse, et plurimos noctis in silentio, ac huiusmodi prophana loca transeuntes, proh dolor! ipsum sanguinem Domini nostri Jesu Christi super se, et indumenta effudisse, ita, ut etiam in calceamenta ipsorum usque deflueret, et terra exinde non mediocriter aspergeretur. Alios etiam non modicos errores fidei

catholicae contrarios, comperit manifestè, quos quidem haereticos, habita superinde deliberatione praematura, dignam demeritorum suorum subire fecit ultionem, sicque ipsos, et eorum fautores taliter jam contrivit, erroresque praedicto per Sanctae praedictionis verbum, et alia opportuna remedia extirpavit, ut Dioecesis praedicta, se jam laqueis Diaboli gaudeat expeditam. Ne autem hujusmodi haeresis peramplius in dicta dioecesi oriri possit, idoneos custodes per civitates et loca, qui solícite hujusmodi negotio invigilare debeant, deputavit: et nisi ipsi dioecesi per vestram Sanctitatem de persona ipsius Fratris Jacobi tam celeriter, tamque salubriter provisum extitisset, ut ipsi haeretici asserebant, jam ad arma se promptuabant, atque Pontifices cum Clero miserabili neci tradere conabantur Quapropter bone Pater, supplicamus Sanctitati Vestrae, quae novit aequa lance, et malorum offensiones, et bonorum merita trutinare humotenus provoluti, quatenus pro tantis, talibusque ipsius Fratris Jacobi meritis gloriosis, sic illi faveat, ut in tanto opere quotidie majora pro Sanctae Ecclesiae honore, et animarum fructu possit moliri ... Die 4. Decembris anni 1436.

IX. Joannes Episcopus Waradiensis scripsit etiam ad Eugenium Pontificem in Castro Monderalbe die 1. Decembris, ubi Pontificem informat de haeresi in sua dioecesi grassante, et de strenuo labore, et piis conatibus Beati Jacobi se ejusmodi haeticis viriliter opponentis; quia verò ferme cum prioribus litteris n. praec. adductis coincidunt, eas adducere intermitto.

X. Georgius Episcopus Transylvanus per epistolam scriptam in Torda die apparitionis S. Michaelis, rogavit, ut ad suam provinciam veniret, haereticos eliminaturus, inter alia haec habet: Paternitatem vestram affectuosissime flagito instanti prece, et cordiali, quatenus Deo auxiliante, completo in illis partibus labore vestro salutifero divinae praedicationis intuitu, et ob fidei Sanctae fortitudinem, iter vestrum versus huc reflectendo, pro extinctione praedictae sectae pestiferae, has partes ingredi dignemini, et velitis diem et tempus progressus vestri dum scilicet ad has partes ingredi malueritis, per occurrentes nuntios mihi intimare, ut usque ad oppidum Ecclesiae nostrae Tasnad in obviam Paternitatis Vestrae recentiores homines, et nuntios transmittere, votive valeam, et possim.

XI. Albertus Archidiaconus Theniens. Vicarius generalis Ecclesiae Chanadinae sede vacante, scriptis Chanadini litteris die S. Galli Confessoris [...] ⁴¹ nomine totius Capituli rogabat beatum Jacobum, ut in propria persona Chanadinum veniret ad evellendam

et reprimendam haereticorum insaniam.

XII. Jacobus Episcopus Siriniensis in suis litteris datis 15. Martii in Monasterio Bani 1437. ad Eugenium Pontificem [...]⁴² Jacobum Summis extollit laudibus, magnis deprædicat encomiis, et favoribus Pontificiis enixè commendat. Quia vero hae litterae idem ferme sonant, eundem continent tenorem, quem habent litterae Capituli Colocensis supra n. 8. adducta, eas hîc transcribere superfluum judicavi.

XIII. Tanta hominis pietate, et mirandis operibus beati Jacobi allecti Ecclesiarum Praelati, eum ad se accersebant, quilibet in sua Dioecesi eum prædicantem desiderabat, universi Sanctissimum Christi Apostolum prædicabant. Imo ipsimet principes Saeculares, ut Nicolaus banus de Vylak, Ladislaus de Maroth, Ladislaus de Gara banus Mathoniensis, et Ladislaus comes de Posega Jacobum summis laudibus celebrarunt, et ejus opera Bosniam, Hungariam, aliasque vicinas regiones à labe haeretica expurgatas fuisse testimonium perhibere non dubitabant.

XIV. Quamvis vero S. Jacobus nulli parceret labori, ut ex principatu Bosnae, et universa Hungaria haereses profligaret, vitia extirparet, et mores reformaret, maxime Ecclesiasticorum, qui adeo clericalis continentiae habenas laxabant, ut publice Sacerdotes concubinas alerent, nec ab eis possent absterreri, multa ab his perpeccus est, dum se accingeret ad hoc grave scandalum tollendum, et praesertim in Dioecesi Quinque ecclesiensi, à qua omnino exulare jussus est. Nolebant enim hi incontinentiae patroni, et libidinis fautores ab eo Salutis verba audire, ut bene agerent, vitam emendarent, vitia extirparent, et dilectas dimitterent: de quibus certior factus **Eugenius Bononia scribit ad Sigismundum Romanorum Imperatorem, et Hungariae Regem**, ut sua, qua pollebat, suprema auctoritate opportunum tanto malo adhiberet remedium. Sigismundus Episcopum Quinqueecclesiensem, ejusque Capitulares graviter increpavit, eisque praecepit, ut Jacobum, quem expulerant, statim revocarent, et Dei opus prosequentem patienter audirent, ac benignè pertractarent, ut **ex ejusdem litteris ad dictum Episcopum** datis amplius patet, **quas Waddingus, ut asserit tom. 11. pag. 4. n. 9. ex autographo** eduxit, et ut pateat, quanto zelo promovendae fidei hic piissimus Princeps merito imitandus ferveret, quanto in odio vitia haberet, et quanto desiderio virtutes implantare studeret, eas de verbo ad verbum huc transcribo:

Reverendo in Christo Patri, et Domino Fratri
Henrico Episcopo Ecclesiae Quinqueecclesiensis,
ac honorabilibus Dominis de Capitulo ejusdem
fidelibus nostris nobis dilectis.

Sigismundus Dei gratia Romanorum Imperator
semper Augustus [†]⁴³ ac Hungariae, Boemiae, Dal-
matiae, Croatiae etc. Rex.

Reverende in Christo Pater, ac honorabiles viri fideles, nobis dilecti. Ad nostram deductum est audientiam supra modum displicenter, quomodo vos timore Dei postposito, propriaeque Salutis immemores, normam, et professionem orthodoxae fidei excrescere, ac ejus salutiferas fimbrias extendi minime cupientes, sed ejus quodammodo bono, et utilitati pro viribus derogare satagentes, Venerabilem Fratrem Jacobum de Marchia, Vicarium Bosnae, ac Inquisitorem haereticae pravitatis vobis, et toti regno nostro Hungariae, de mandato, et auctoritate Domini Apostolici, et nostro, viam veritatis demonstrantem, vestrosque excessus, et scelera, statui Ecclesiastica detrahentes, et detrahentia secundum doctrinam, et documenta Sanctorum Patrum caritativa, uti opus est, reprehendentem, vestri è medio, et de vestris confinibus procul fugassetis, ipsumque à sua praedicatione et Inquisitione dictae haereticae pravitatis, et corrupti statûs, modis omnibus prohibuissetis, quod manifeste in ipsius Domini Apostolici, et nostrum cedit praejudicium, et jacturam. Et quia nos eumdem Fratrem Jacobum in dictis suis laudabilibus, Deoque devotis operibus tam vestri in medio, quam alias ubicumque per climata totius dicti regni nostri Hungariae modis omnibus, et absque renitentia aliquali roboratum habere volumus, et fulcitum, fidelitati vestrae firmiter, et districtè praecipiendo mandamus, quatenus mox agnitis praesentium continentis, alio quocumque nostro mandato ad id minime expectato, dictum Fratrem Jacobum rursus vestri in medium honorificè recipere debeatis, suumque officium hactenus laudabiliter modo, ut praefertur, de dicti Domini Apostolici, et nostro mandato, ac auctoritate continuatum exercere, et praticare permittatis difficultate, et recusa, necnon cautela quibuslibet procul semotis. Et aliud in his, si nostra rigida gravamina, indignationemque nostram gravissimam incurrere formidatis, nullatenus facere praesumatis. Praesentes quoque, si secus feceritis, quod tamen non credimus, post ipsarum litterarum ostensionem, in exhibentis manibus volumus remanere. Datum **Pragae in vigilia festi beati Bartholomaei Apostoli anno Domini 1437.**

XV. Perceptis his *comminatoriis litteris Sigismundi Imperatoris Henricus Episcopus Quinque ecclesiensis* mox ad universum suae dioecesis clerum expedivit *litteras*, in quibus Jacobum omnibus enixe commendat, jubetque in omni loco, ad quem eum venire contigerit, administrari victualia, et alia necessaria suis impensis, prohibet simul, ne quis eidem in praedicatione Verbi Dei obstaculo sit, aut in officio Inquisitionis quoquo modo impedire praesumat. Sopita videbatur per has litteras insolentia haereticorum, sed non extincta, cessabat persecutio in beatum Jacobum publica, sed semper gliscebat livor invidiae, quae mortuo Sigismundo Imperatore, cujus prius auctoritas timebatur à malis, amabatur à bonis, denuò palam prorupit, et adeo protervè, quod Simon de Bachia Archidiaconus Ecclesiae Quinque ecclesiensis summa temeritate vel Episcopi, vel aliunde praetensa auctoritate, sententiam excommunicationis pronuntiaverit in beatum virum in oppido Vylak, et ejus districtu. Quare Jacobus Hungaria discessit, et ad Concilium Ferrariense perrexit, quem Eugenius IV. mox eodem anno 1438. ne absente Custode saevientes haereticorum lupi Dominicum gregem invaderent, aut delitescentes vulpeculae vineas demolirentur Ecclesiae, remisit in Hungariam, et Bosnam cum privilegio, quod à nullo sibi inferiore censuris Ecclesiasticis posset innodari, ut patet *ex ejusdem litteris incip. Cum ad partes datis Ferrariæ anno 1438. Kal. Decemb. Pont. an. VIII. ut supra §. II. n. 2. et 3. hoc cap. dictum est.*

XVI. Jacobus anno 1439. ex Hungaria, et Bosnia recessit ob aeris insalubritatem, prout loquitur *Pontifex in suis litteris incip. Intelleximus datis Florent. die 5. April. 1440. Pont. ann. X.* in quibus eidem licentiam tribuit, ut posset ad partes orientales, ubi aer calidus ipsius complexioni accomodatior est, cum aliis fratribus eò mittendis proficisci. In cujus locum ut (Vicarius [?]⁴⁴ Bosnae) et Inquisitor haereticae pravitatis institutus fuit P. Joannes de Waya anno 1439. ut visum supra n. 6. *[ubi?]*⁴⁵

XVII. Anno 1452. fuisse Beatum Jacobum in Bosnam, et Dalmatiam, ut Commissarium Vicarii Generalis Cismontanae familiae Observantium amandatum, constat *ex Waddingo tom. 12. pag. 149 n. 41. et 42.* quem locum legenti patebit, eumdem, quamvis Vicarius Bosnae institutus non legatur, habuisse potestatem ordinandi omnia et facere circa Fratres ibidem degentes, ac si ipsemet Vicarius generalis Cismontanae Observantium familia ibidem personaliter adesset. Anno sequenti iterum

in Italiam redit, ubi diversis munus sibi à Summis Pontificibus demandatis laudabiliter functus est. Postremas quatuor suae vitae annis à Summo Pontifice missus erat Neapolim ad Regem Ferdinandum, qui eum pro suis obsequiis expetiit. Dimoratus Jacobus quatuor annis in obsequiis Ferdinandi Regis mortem vicinam praesentiens, Fratrum orationibus sese recommendabat, per triduum pessima colicae passione patienter tolerata post exantlatos plurimos pro Christi gloria labores ad patriam coelestem aeterna recepturus praemia migravit die 28. Novembris 1476. annos natus. 85. Religionis 60. utrimque completos.

XVIII. Quod Eximium **Chronologum P. Lucam Waddingum** quoad annos aetatis, et Religionis S. Jacobi de Marchia impetere praesumam, mihi vitio vertendum haud fore existimo, etenim de meo nihil adycio, sed suis se armis jugulat: Ait enim ad annum 1391. fuisse hoc anno natum beatum Jacobum de Marchia mense Septembri, et indutum habitu Franciscano die 25. Julii 1416. Unde necessario consequitur, beatum Jacobum vixisse annis 85. à tempore suae nativitatis, et in religione transegisse anno 60. menses tres, et dies tres, et non annis 80. et in religione annis ferme 60. ut habet **tom. 14. pag. 155. n. 34.** Quod calculanti clarè patet.

XIX. Fuisse Jacobum de Marchia virum Spiritu Dei imbutum, gloriam Dei in omnibus zelantem, quam, ut promoveret amplius, nulla incommoda sive itinerum, frigoris, aestûs, imo nec pericula vitae eamdem abstertere poterant, constat tantum ex adductis sufficienter. Si autem quis ejusdem corporis constitutionem nosceret desiderat, eam indico: Erat Jacobus mediocriter procerus, aspectu gravis, colore subniger, capite calvus, voce sonorus, eloquio facundus, memoria felix, ingenio acerrimus, omnigena doctrina excultus, in potu, et cibo parcissimus, in vigiliis, abstinentiis, laboribus assiduus, solitudinis, dum licebat, amantissimus, in responsione promptus, ad laudandum paratus, ad condemnandum tardus, omnibus gratus, si haereticos, quos acerrime impugnabat, excipias, erga omnes officiosus, et benevolus.

Caput IV. De variis divisionibus Vicariae Bosnensis Ordinis Fratrum Minorum.

I. P. Franciscus Gonzaga lib. de Orig. Seraph. Rel. tom. 1. p. 2. n. 459. asserit, Provinciam Apuliae prodiisse ex Vicaria Bosnensi, ubi sequentia habet: *Provincia S. Nicolai in Apulia, quae binas regni Neopolitani Provincias Barenses scilicet, et Hydruntinensem complectitur, quaeque à Basilicatae Provincia Bradano, et à Provincia S. Angeli Ofanto fluminibus distinguitur, erat olim Provinciae Bosnae Argentinae Custodia, et ex ipsa ex Patrum decreto prodiit.* Cum autem in Catalogo Provinciarum in Capitulo intermedio sub S. Bonaventura Narbonae celebrato inveniatur Provincia Apulia in 5. divisa Custodias, non videtur verisimile, potuisse Vicariam Bosnae intra tam breve tempus, id est usque ad annum 1260. ita excrevisse, ut in plures Provincias divideretur. Interim, quia indubitatum est, quod plures Conventus in partibus Apuliae aedificati extiterint, et gubernandi Vicario Bosnensi traditi fuerint, qui Conventus in unam Custodiam S. Catharinae coaluerunt, non est omnino negandum, quod Provincia Apuliae saltem quoad hos Conventus non prodixisset ex Vicaria Bosnensi.

II. De Provincia Hungariae idem dicendum venit, quod supra de Apulia dictum fuit, scilicet eam non totaliter prodiisse ex Vicaria Bosnensi, cum etiam **in memorato Catalogo Capituli Narbonensis** reperiatur in plures Custodias divisa, inter quas erat Custodia Zagrabiensis, Quinque ecclesiensis, Agriensis, et Transylvana, ex quo facile colligitur, eam tantum quoad partem ex Vicaria Bosnensi prodixisse; constat enim ex pluribus Pontificiis Bullis, multos Conventus fuisse aedificatos tam in Hungariae, Moldaviae, Valachiae, quam Transylvaniae partibus, qui Vicariae Bosnensi incorporati erant mox in sua origine. Fuisse unitos aliquo tempore **Eugenii IV. incip. Etsi ex debito sollicitudinis dat. Rom. IX. Kal. Februarii 1444. Pont. ann. XIV.** ubi conqueritur contra Superiores Ordinis, quod Fratres Hungaros propter exortas inter illos aliquas discordias à *Bosnensibus et Slavis* [Iam ex hoc titulo, ni alia argumenta haberemus, videre est Vicariam duplicem titulum gessisse.]⁴⁶ separaverint, praeficientes Hungaris Vicarium unum, et Bosnensibus, ac Sclavis alterum, quos Pon-

[...] ⁴⁷ ut inter se uniti fortius, et opportunius haereticis illarum partium occurrere possent, denuo univit, ubi inter caetera haec habet: Vos attendentes, quod unio incrementum, divisio ut plurimum detrimentum solet afferre compendii salutaris motu proprio tenore praesentium praedictas divisionem, scissuram, et separationem per quoscumque quavis auctoritate praeditos, et quomo[do]cunque ⁴⁸ in dicta Vicaria factas, procuratas, vel intentatas ... revocamus, cassamus, irritamus, et etiam annullamus, nulliusque roboris, vel momenti fore decernimus, volumus, et mandamus, ac Vicariam ipsam Bosnae praedictam, illiusque Fratres praedictos, quoad domos, et loca citra, et ultra flumen Zanae (Savum) ubicunque trans mare Adriaticum consistentia ... in eodem statu, in quo antequam divisiones, et separationes praedictae fierent, erant, quomodolibet emanata restituimus, reponimus, et reintegramus ... quae omnia Vicariae Bosnae vocari, et nominari praecipimus, per unum Vicarium regi decernimus, cujus electio ad Fratres huiusmodi Vicariae, ipsius vero electionis confirmatio ad Generalem Ministrum praedicti Ordinis pro tempore existentis spectent, et pertineant. Idem Eugenius per alias suas litteras incip. *Dum salubria laborum vestrorum studia dat. Rom. V. Nonas Julii 1446. Pont. ann. XVI.* omnia loca â mari Adriatico usque ad confines Tartariae subiecit Vicariae Bosnae illis verbis: Nec non omnia alia domos, et loca Ordinis, et Observantiae praedictorum, ubilibet â mari Adriatico usque ad confines Tartariae consistentia quaecumque, et quotcumque numero sint, de dicta Vicaria esse, illique perpetuo subesse ... decernimus per praesentes. Perpendens Nicolaus V. Eugenii Successor vastitatem Vicariae Bosnae, et multitudinem domorum, quibus regendis unicum Vicarium vix sufficientem esse, Eamdem Vicariam denuo divisit in Vicariam Bosnae, et Vicariam Hungariae, cujus Vicariae Vicarios non Ministris Provincialibus inibi existentibus, sed Vicario Gn'li Observantium subjectos voluit: ex quo patet, quod praeter hanc Hungariae Vicariam fuisse etiam Provinciam Hungariae distinctam, et huic Vicariae subiecit loca, et domos â flumine Zalba (nunc Dravo) usque ad mare Tartaricum consistentia, ut ex ejusdem litteris incip. *Ineffabilis Summi providentia Patris dat. Romae IV. id. Feb. 1447. Pont. an. I.* patet, ubi inter caetera sequentia leguntur: Cum itaque, sicut grandi mentis exhilaratione percepimus, tot opitulante Domino,

dictorum Fratrum in ipso regno Hungariae domus existant, quod ad fidelium inibi salutem animarum, et fidei propagationem orthodoxae plurimum conferret, ut in eo, et illi subjectis usque ad Scythiam, et mare Tartaricum partibus, atque provinciis, pro fratribus ipsis, specialis ab eadem Vicaria Bosnae, distincta Vicaria haberetur, in qua Vicarius pro tempore existens, ac inibi dicti Fratres praemissarum litterarum potirentur effectui: Nos pro futuro super iis adminiculum firmare cupientes, regnum, ac subjectas partes, et provincias hujusmodi, quoad ea, quae dictos Fratres concernunt ab ipsa Vicaria Bosnae totaliter, auctoritate praedicta separamus, atque dividimus, et in eis alia, quae Vicaria Hungariae nuncupetur, cujusque limites, et districtus à flumine Zalba, usque ad dictum mare protendantur, et specialis Vicarius sit, facimus, constituimus, ac deputamus Rursus quoque statuimus, et ordinamus, quod ipsi Vicarius, et Fratres ejusdem Vicariae Hungariae perpetuis in antea temporibus, non Ministris inibi Provincialibus, sed Generali per eandem Sedem deputato, Generalis dicti Ordinis Ministri Vicario Cismontano debeant subesse. Post haec tempora non invenio amplius, quod Vicaria Hungariae fuisset denuo unita Vicariae Bosnensi [*Bosnense-chrovaticae*].⁴⁹

III. Provincia Dalmatiae, cujus in *Catalogo S. Bonaventurae* mentio fit, una cum Conventibus Ragusinis, varias vicissitudines passa est, nam saepius erat unita cum Vicaria Bosnae, et saepius divisa cum multi in partibus Dalmatiae, et Ragusinis allecti bonorum operum odore, et Sanctitatis fama Fratrum Vicariae Bosnae, pro iisdem Conventus ad inhabitandum aedificarent, prout ex pluribus Pontificum concessivis litteris manifeste constat, voluerunt Fratres tam Provinciae Hungariae, quam Dalmatiae illas domos ad se trahere, quas Bosnensis Fratres sexagenaria, et ultra possessione pacifice, et quiete tenebant, quorum temerarios ausus *Martinus V. in suis litteris incip. Humilibus supplicum votis dat. Tybure IV. Nonas Julii 1421. Pont. an. IV.* ad instantiam Fratrum Vicariae Bosnae expeditis, et ad Episcopum Diacensem directis, praecipiendo, ut loca in dictis partibus consistentia, quò fratres tum metu persecutionum tamquam ad loca securitatis confugiebant, tum senes fracti laboribus tanquam ad loca quietis sese recipiebant, repressit, inter caetera ait Pontifex: Pro parte dictorum Fratrum

Vicariae Bosnae fuit nobis humiliter supplicatum ... Nos igitur ... huiusmodi supplicationibus inclinati, Fraternitati tuae per Apostolica Scripta mandamus, quatenus ... concessionem praefatam ... auctoritate nostra approbes, et confirmes – intellige concessionem Conventuum Dalmatiae, quos prius P. Angelus Salvettus de Senis Minister Generalis Vicariae Bosnae adjudicavit. Tentarunt aliqui denuo ad annum 1437. sub **Eugenio IV.** separare domos quasdam à praedicta Vicaria, et Provinciae Dalmatiae adnectere, quibus Pontifex assentiri noluit **expedito Brevi Ad ea ex debito.** Imo 5. domos adjecit Vicariae Bosnae videlicet Conventum Ragusinum, Conventum de Saxo, seu de Scopulo prope Ragusium, Conventum S. Crucis prope Jadram, Conventum S. Nicolai prope Catharum, et Conventum S. Euphemiae prope Arbum: Quos Conventus dein **anno 1447. Nicolaus V.** à Vicaria Bosnae denuo separavit, et P. Vicario Generali Cismontano subiecit, **suis litteris incip. Apostolicae nobis dat. Rom. V. Kal. Oct. Pont. an. I.** cui per alias litteras incip. **Ad hoc circa Regularis Observantiae. Dat. Rom. VI. Kal. Oct. eodem anno,** injunxit, ut visitet, et reformet dictam Vicariam in disciplina regulari languentem per se, vel per alium substitutum Visitatorem. Intràsse Bosniam Jacobum de Primaditiis Vicarium Generalem Observantium Cismontanae Familiae nuspiam reperire est, fuisse autem S. Joannem de Capistrano institutum Visitatorem in Bosnia, desumitur **ex epistola Thomae Episcopi Farensis in Regno Bosnae Apostolicae Sedis Legati ad Capistranum data,** ex qua etiam apparet, Conventus illos 5. nondum fuisse Provinciae Dalmatiae extraditos **vi Ordinationis Nicolai V.** En verba laudati Praesulis: Quia intellexi, quod Paternitas Vestra intendit aliquos Conventus Dalmatiae à dicta Vicaria segregare, decrevi Paternitatem Vestram monere super hoc, ut sim coram Deo, et mundo excusatus, si aliquid ex hoc sinistri advenerit. Sciat igitur indubitanter P. V. quod omnino impossibile est, Vicariam illam posse sustineri absque dictorum Conventuum Dalmatiae societate. Primò propter vitae necessaria, quae abinde scilicet Dalmatiae Conventibus recipit, ut vinum, oleum, vestes, et similia non enim talia sunt in Bosna pro Fratribus pauperibus, sed neque pro Dominis, et divitibus: iterum, quod post labores continuos, quos patiuntur fratres ibidem, et post pericula Teucrorum (intellige Turcorum) et haeticorum non habent pauperes antiqui, et senes refrigerium nisi reducendo se ad tempus ad Conventus securos Dalmatiae. Item

Reverende Pater, non posset major injuria fieri Regi Bosnae, quam dictos Conventus ita segregare ... Datum Faræ die 19. Feb. 1451. Quamvis vero S. Joannes de Capistrano, ut ad Vicariam Bosnam iret, destinatus fuerit, is tamen ad Bosnam non pervenit, prout legenti **Waddingum ad annum 1451. et 1452.** clarè patet; aperte enim cognoscitur, eum anno 1451. 13. Aprilis adhuc Venetiis fuisse, et dein primò in Germaniam migrasse. Imo ipsemet **Nicolaus Pontifex** suam incorporationem per alias **litteras incip. Apostolicæ nobis dat. Romæ 1453. XIV. Kal. Aug. Pont. an. VII.** annullare, et cassare convincitur, ut habet **Waddingus ex Reg. Vatic. lib. 42. Bullar. fol. 160. tom. 12. pag. 584.** ait enim ibidem: Cum auctoritate Apostolica domus, seu Conventus Ordinis Minorum regularis observantiae Ragusii, et in Insula Daxæ, Dioecesis Ragusinae existentes, una cum certis aliis domibus, et Conventibus Vicariæ Bosnae ... uniri, et incorporari concessae fuerint, nihilominus ex aliquorum relatione uniones, et incorporationis hujusmodi quacumque auctoritate factas cassavimus, et annullavimus, nulliusque roboris, et momenti esse decrevimus Cum autem ex hujusmodi unionum, et incorporationum cassatione, et annulatione grave scandalum, et periculum oriri possit, cum ii, qui Bosnae sunt, et haereticis, et Manichæis fidem veram praedicant, vitae necessariis indigeant, maxime ab iis domibus, et Conventibus Ragusii, et Daxæ existentibus, qui inter fideles sunt, et eleemosynis abundant debitum subsidium non recipiant. Nos igitur de praemissis certam notitiam non habentes ... Fraternitati tuae (id est Episcopo Farenſi, qui supra citatam epistolam ad Joannem Capistranensem dedit, quae et Pontificis cor emollire videtur) per Apostolica Scripta mandamus, quatenus per te ipsum super praemissis omnibus, et singulis, ac earum circumstantiis universis, auctoritate nostra te diligenter informes, et si per informationem hujusmodi ea vera repereris ... tibi, ut praedictae domus, Conventus, et loca Ragusii, et Daxæ existentia Vicariæ praedictae perpetuò uniendi, incorporandi, ejusque jurisdictioni subjiendi ... plenam, et liberam auctoritate Apostolica facultatem, et licentiam impertimur. Postremis his sui Praedecessoris Nicolai inhaerens vestigiis Calixtus III. immediatus ejusdem Successor, etiam inhibuit, ne aliqua loca

â Vicaria Bosnae separarentur, et Provinciae Dalmatiae adjungerentur, ut patet **ex ejus litteris incip. *Dum Fructus uberes* Dat. Romae pridie Kal. Maji 1455. Pont. an. I.** ubi inter caetera haec habentur: Dum fructus uberes ... dilectorum filiorum Fratrum Ordinis Minorum in Vicaria Bosnae consistentium ... diligentius attendimus, inducimus non immerito, ut ipsos, et eorum loca in suis manutenere juribus procuramus ... Sane nuper ... percepimus, quod licet Vehulae et Peigliud apud Spalatensem, Insulae Capranicae apud Sabinicensem, et Pasmam, ac Hugliam, necnon Novi apud Jadrensem civitates, domus, sive loca dicti Ordinis sub praefato Vicariatu Bosnae ... fore dignoscatur, tamen nonnulli ... domos â dicto Vicariatu segregare, et alibi applicare, seu in eisdem Dalmatiae partibus alium Vicarium eligere moluntur Nos igitur eorum fratrum dictae Vicariae statum prosperum, et tranquillum paterno zelantes affectu ... omnibus, et singulis Praelatis, et aliis Fratribus Ordinis antedicti auctoritate Apostolica tenore praesentium, in virtute Sanctae Obedientiae districtius inhibemus, ne domos, vel alia loca ipsius Ordinis, in praedictis Dalmatiae partibus consistentia â Vicariatu, sub quo illorum Fratres constituti sunt, sejungere, segregare, aut quomodolibet separare, aut de segregando, vel disjungendo tractare facere quomodolibet praesumant: decernentes irritum, et inane, quidquid in contrarium contigerit per quoscumque quavis auctoritate fungentes scienter, vel ignoranter quomodolibet attentari [33]. **Pius II. suis litteris incip. *Dum uberes* prid. Non. Aprilis 1459.** determinavit Provinciam Dalmatiae subesse Vicariae Bosnae. Idem per alias litteras incip. ***Dudum per litteras datas ad Capitulum Generale familiae Cismontanae Romae die 16. Feb. 1463.*** unitas voluit Provincias Bosnae, et Dalmatiae, ubi ita loquitur: Volentes igitur auctoritate Apostolica his finem imponere, vobis infra scripta declaramus, et per Apostolica Scripta mandamus: Primò videlicet, quod de duabus Provinciis scilicet Dalmatiae, et Bosnae fiat una Provincia, quae vocetur Provincia Bosnae, et Dalmatiae: Secundò, ut huic Provinciae praeferatur unus Vicarius italicus, ut caput ambabus partibus indifferens, qui Vicarius eligatur in singulis generalibus congregationibus vestris per Generalem Vicarium, et definidores vestrae Generalis Congregationis: Tertiò, quod ejus officium perseveret per tres annos ... qui tamen Vicarius Dalmatiae, et Bosnae subsit, ac pareat Vicario Generali Cismontano.

His **Pontificiis litteris** freti Patres Observantes in Capitulo Generali familiae Cis-montanae apud S. Mariam Angelorum prope Assissium celebrato die 20. May 1464. congregati, dederunt P. Marco de Bononia Vicario Generali plenam facultatem agendi, tractandi, et definiendi in causa Bosnensium, et Dalmatinorum. Quapropter Marcus in Dalmatiam profectus Capitulum Pasmanii in Custodia S. Hieronymi celebravit, Bosnenses, et Dalmatini unioni consenserunt. Soli Ragusini, qui pridem praetextu quarumdam litterarum Apostolicarum domos quatuor Stagni, Slanae, Umblae, et Canalis Bosnensibus avulsère eo titulo, quod in Dominio essent Ragusino, noluerunt reliquis uniri, nec ad Capitulum venire. Illic itaque duae familiae Bosnensis, et Dalmatina in unam coaluère Provinciam, atque ut Dalmatina commodius regi possit, in duas divisa est Custodias Arbi, et Cathari, Arbensis his constabat domibus: Arbi, Vegliae, Rabinii, et Piranii, Catharensis istis, Cathari, Antibari, et Alexii. Custodiae S. Hieronymi jam diu institutae in familia Bosnensi adjunctus est Conventus Jadrensis: Custodiae Stagni Conventus Ragusinus, et Daxensis: Custodiae Cethinae Conventus Lesinae: Custodiae Corbaviae Conventus Tersacti. Ragusini unionem inire renuentes per Paulum II. Romanum Pontificem sub poena Excommunicationis latae sententiae ad eam acceptandam coacti sunt. Declinaturi Ragusini censuras curarunt in Senatu, et apud Magistratum, ne in illorum Dominio hae litterae publicarentur, mitterentque suos Oratores, qui cum Pontifice agerent de retinendis domibus, quas sibi appropriarunt. Adeo instantè, et importunè perorarunt, ut **Paulo II.** placuerit facta confirmare, **per suas litteras incip.** *Inter curas multiplices dat. Romae XIV. Kal. Jun. 1465. Pont. an. I.* Dein Veneti vel suae Reipublicae verè à Bosnensibus cauturi, vel falsae suspicionis praetextu domos illas ad se trahere cupientes, sex sibi adjudicarunt Conventus in regione Dalmatiae existentes videlicet Villiani, Castri novi, Pasmanii, Cragonii, Spalati, et Corsulae: Quod videntes Superiores Ordinis sive ob metum Reipublicae Venetae, quae noluit aliquos subditos habere, qui haberent communicationem cum subditis alterius ditionis, sive ob aliam quamcumque causam decreverunt in Capitulo Generali Mantuae die 24. May celebrato 1467. ut Provinciae Bosnae, et Dalmatiae propter contrarias utriusque gentis conditiones separarentur. Conventus circa Jadram existentes, ut Occlani, Pasmani, et S. Catharinae Dalmatinis adjudicarentur, Conventus verò Veglensis, Insulae extra Vegliam, Tersathi, et Lesnae Bosnensibus.

Tandem anno Christi 1469. in Capitulo Generali Observantium in Insula Bisentina Provinciae Romanae die 17. Junii celebrato de mente Summi Pontificis conclusum fuit: ut Fratres Ragusaei cum locis suis sint una Provincia, cum Fratribus, et locis Dalmatiae, et faciant Capitulum, et eligant Vicarium sibi secundum consuetudinem familiae, et Fratres Vicariae Bosnae faciant Capitulum, et eligant suum Vicarium secundum consuetudinem familiae, et juxta antiquam consuetudinem Vicariae Bosnae. Et sic divisa manet Provincia Dalmatiae â Vicaria Bosnae usque ad hodierna tempora, quae S. Hieronymi titulum suscepit. Non longo post tempore Provincia Dalmatiae subdivisa fuit in Provinciam Dalmatiae, et Ragusii.

IV. Post annos 45. â divisione Vicariae Bosnae in Provinciam Dalmatiae subsecuta est alia divisio ejusdem Vicariae, videlicet in Provinciam Bosnam Argentinam, et Bosnam Croatiam, quae hodierna Carnioliae est. Quia verò de hac divisione in parte 2. uberius pertractare decrevi, illuc etiam lectorem remitto.

V. Custodiam Transylvaniae fuisse sub P. Francisco Miletich Min'ro Provinciali Bosnae Argentinae dimissam una cum locis, quae antea sub hac Provincia erant anno 1662. *asserit P. Philippus ab Occhievia pag. 8. §. 3.* Verum hoc assertum multipliciter â veritate esse alienum ostenditur: imprimis apparet *ex Catalogo S. Bonaventurae*, quod inter caeteras Custodias Provinciae Hungariae fuerit etiam Custodia Transylvana, dein clarius patet *ex Bulla Urbani VIII. incip. Salvatoris nostri dat. Romae die 3. Feb. 1640. Pont. an. XVII.* in qua domos in Transylvania sitas separat â Provincia Hungariae Ss'mi Salvatoris, et in propriam Custodiam erigit, et subjicit directioni Min'ri Generalis, non Provinciali Bosnae Argentinae, en verba *ex Bulla*, quam adducit *P. Carolus Maria Perusinus tom. 3. p. 1. fol. 23.* praelaudati Pontificis excerpta: Sane pro parte dilecti Filii Procuratoris generalis Ordinis Fratrum Minorum Reformatorem nuncupatorum S. Francisci nobis nuper expositum fuit, quod pro cultura Catholicorum in Transylvania ... maxime expedit ex domibus Regularibus Fratrum Minorum Strictioris Observantiae Ordinis hujusmodi, in eisdem partibus existentibus, unam Custodiam Transylvaniae nuncupandam erigi, et â Provincia S. Salvatoris Ungariae ejusdem Ordinis separari ... Nos igitur ejusdem Procuratoris Generalis supplicationibus

inclinati, tres, quae à Fratribus Minoribus Strictioris Observantiae hujusmodi ad praesens, ut asseritur, inhabitantur in Transylvania, nec non aliam de Cich, eorumdem Fratrum Provinciae S. Salvatoris Ungariae praedictae, domos regulares ab eadem Provincia Sancti Salvatoris, illiusque Ministri Provincialis jurisdictione, et superioritate ... Apostolica auctoritate tenore praesentium perpetuo separamus, ipsasque quatuor domos regulares hujusmodi in Custodiam Transylvaniae nuncupandam eisdem auctoritate, et tenore etiam perpetuo erigimus, illamque jurisdictioni ... Ministri, et Commissarii Generalium ... immediatè subjicimus. Cum igitur Custodia Transylvaniae in **Catalogis Provinciarum** nunquam sub Vicaria Bosnensi, sed semper sub Provincia Hungariae adnotata reperiatur, facile eruitur, eam eo modo sub Vicaria Bosnensi extitisse, prout suprà de Provincia Hungariae dictum, videlicet, quod aliqui Conventus pro Fratribus Minoribus Vicariae Bosnae in eadem extracti fuerint, prout certum est, tum **ex jam allatis**, tum **ex aliis Pontificiis litteris**.

VI. Custodiam Bulgariae semper fuisse sub Vicaria Bosnensi, **ex omnibus Provinciarum Catalogis** manifestè eruitur. Quae Custodia anno 1645. fuisse separata à Vicaria Bosnae, et exempta à jurisdictione Vicarii Bosnae, fuitque instituta Custodia per se, et absoluta. Haec Custodia dein anno 1676. à Clemente X. ut habet **Carolus Perusinus**, evecta fuit in Provinciam.

VII. Anno 1735. fuit Provincia Bosnae subdivisa in Provinciam S. Caji Dalmatiae, quae nunc Provincia Sanctissimi Redemptoris Dalmatiae vocitatur. Vastitatem, et amplitudinem, quam olim haec Provincia habuit, facile conycere licet, ex vastitate, et multitudine Conventuum, quos haec Provincia non obstantibus jam tot divisionibus adhuc tempore hujus divisionis habuit, quam amplitudinem, ut quivis facilius metiri valeat, **instrumentum divisionis** synoptice subjungo, quod talis est tenoris: Provinciam nostram Bosnae Argentinae Observantium tot incommodis, et difficultatibus irretitam esse comperimus cum enim latissime pateat, utpote quae per Bosniam, **Illyri[c]um**,⁵⁰ Hungariam, Slavoniam, finitimasque regiones ita protenditur, ut longitudo ejus, et latitudo quingentis, et ultra milliaribus constet Nos itaque ejusdem Provinciae incolumitati quantum cum Domino possumus, consulere ex animo cupientes harum litterarum vigore, utentes facultatibus nobis à Sancta Sede concessis, in nomine Domini, Bosniae Argentinae Provinciam in duas dividimus, seu ex ea duas Provincias constituimus, ac primam in Bosnia, Slavonia,

Hungaria, Sirmio, Servia, et bannatu Temesvariensi: alteram in Dalmatia erigimus, et fundamus. Ex his priorem Provinciam veluti hujus Matrem, antiquam Bosnae Argentinae denominationem, et locum, quem hucusque obtinuit, in serie Provinciarum Ordinis retinere volumus ... atque ad eam pertinere Conventus S. Joannis Baptistae *Suttischae*, S. Spiritus *Foinizae*, S. Catharinae *Crescevi*, S. Augustini *Vellicae*, S. Antonii *Hassicearum*, S. Spiritus *Posegae*, Ss'mae Trinitatis *Bradii*, S. Michaelis *Gradiscae*, Ss. Petri, et Pauli *Crenikini*, Immac. Conceptionis *Diakovi*, S. Crucis *Essekini*, S. Francisci *Budae*, S. Antonii *Bajae*, S. Mariae *Buesini*, S. Antonii *Tolnae*, S. Francisci *Arachini*, S. Mariae Gratiarum *Radnae*, Ss. Philippi, et Jacobi *Valkovarini*, Ss. Petri, et Pauli *Sarengradini*, S. Francisci *Varadini*, S. Joannis à Capistrano *Ilisini* ejusdem Belgradi, tum Residentias S. Antonii *Csumik*, S. Joannis Nepomuceni *Themesvarini*, S. Stephani Regis *Moacktini*, S. Emerici *Poscae*, Sanctae in Caelum Assumptae *Foelduarini*, et Ss'mae Trinitatis *Szomborini*. Provinciae verò in Dalmatia positae concedimus S. Caji Papae, et Martyris titulum ... ad eamque spectare decernimus Conventus S. Mariae Gratiarum *Vissovani*, S. Laurentii Martyris *Sebenici*, S. Mariae *Makarschae*, S. Mariae *Zaostrovii*, S. Antonii *Tinae*, S. Crucis *Zivogosnae*, S. Mariae Gratiarum *Signii*, S. Francisci *Almisii*, et Immaculatae Conceptionis *Carini*, cum Residentiis Ss'mae Annuntiationis *Spalathi*, S. Antonii *Suchiurae*, et S. Martini *Brachiae*. Has itaque Provincias hoc modo erectas, et constitutas haberi reipsa volumus in classe Provinciarum Ordinis etc. Datum Romae ex Aracoeli die 26. Maji 1735. Fr' Joseph Maria ab Eborā Commissarius Generalis Ordinis, et Apostolicus.

VIII. Ultimam tandem haec gloriosa, et faecunda parens Provincia Bosnae Argentinae enixa est prolem, Provinciam scilicet S. Capistrani titulo insignitam [...] ⁵¹ anno 1757. Cujus irreverentiam erga suam Matrem, si spectes haud legitimam, sed spuriam intrepidè pronuntiabis; etenim filia excrescens recalcitrare coepit, et ipsam Matrem è sua domo, et possessione ejicere tentabat, cui, utpote ingratae res è voto non successit. Volo dicere: Patres Provinciae Bosnae in partibus fidelium, Sclavoniae, Sirmii, et Hungariae constituti manibus, pedibusque laborârunt, ut à Fratribus in Bosnia sub Turcico jugo gementibus dividerentur, cum communicatio inter eosdem in dies evaderet difficilior, periculosior, et dispendiosior, cui divisioni et ipsimet Fratres Bosnienses assentire coacti sunt. Facta est igitur divisio Provinciae

Bosnae Argentinae, in Provinciam S. Joannis de Capistrano, cui adjudicati erant ex decreto Ministri Generalis Clementis à Panormo omnes Conventus Residentiae, et Parochiae extra ditionem Othomanicam existentes. Ast hac divisione minime contenti Capistranenses, en ingratitudinem! egerunt, ut Provincia Bosnae Argentinae redigeretur ob paucitatem Conventuum illi remanentium in simplicem Custodiam [...],⁵² ut prae Matre praecedentiam haberet, eisque tamquam pedissequa obsecundaret. Egerunt, et obtinuerunt Patres Provinciae S. Capistrani, ut in decreto separationis emanato die 5. Junii 1757. Provincia Bosnae ob exiguum tantum trium Conventuum numerum sub titulo S. Crucis in Custodiam redigeretur. Ast Deus, qui humilia benignus respicit, et alta à longe cognoscit, volens conterere superbae, et ingratae filiae proterviam, commovit corda Patrum Bosnensium, ut non tantum filiae quaererent vindictam, sed vel maximè suum quaererent conservare honorem: quo instigante suam injuriam sincere exposuerunt eidem Clementi à Panormo Ministro Generali, qui visis justis Bosnensium gravaminibus, Provinciae Bosnae Argentinae illum honoris, ac praecminentiae locum tribuit, quem ante praefatam divisionem possidebat, ad quem effectum antiquum **sigillum, cum veteri Epigraphe**, nempe *Sigillum Provinciae Argentinae Bosnae*, sicque Provincia S. Capistrani, veluti filia, huic tamquam Matri locum, et praecedentiam cedere debuit, ut magis claret **ex decreto Clementis à Panormo Ministri Generalis emanato Romae ex Aracoeli die 24. Novembris anni 1758. Quod Decretum Clemens XIII. suis litteris incip. Pastoralis Officii dat. Romae 15. Decembr. 1758. Pont. sui anno I. confirmavit. Dixisses!** per hoc decretum Ministri Generalis, ejusque confirmationem à Summo Pontifice factam, Patres Bosnenses ad quietem repositos, et Patrum Provinciae S. Capistrani importunitati finem impositam fuisse: Sed falleris; etenim Capitulo Generali die 29. May 1762. **Mantuae celebrato**,⁵³ causam recoxerunt, petieruntque praecedentiae locum relatè ad Provinciam Bosnae Argentinae; sed cum honore dimissi, et hoc responso: *Satis provisum, et observandum Breve Ss. Domini nostri Clementis XIII.* contenti abire debebant. Ex his tam multiplicibus divisionibus Provinciae Bosnae, facile quivis colligere poterit, eam tantae fuisse faecunditatis, ut si non superet,

saltem adaequet omnes per totum latum orbem dispersas sua faecunditate Seraphicae Religionis Provincias: Si vero longitudinem, et latitudinem ejusdem primaevae, et successivae amplitudinis consideraveris, nulli secundam absque timore dicas necesse est. Ast, pro dolor! tantarum filiarum faecundissima Mater, quae tot proles pro exultatione S. Matris Ecclesiae procreavit, tot filias in sinu suo ad conterendos haereticorum cuneos sollicitè enutrivit, adhuc hodiedum sub immani Turcorum jugo gemebunda suspirat, angustis constricta terminis, quae nonnisi tres formales Conventus videlicet S. Joannis Baptistae de *Suttiskae*, S. Spiritus in *Foinicza*, et S. Catharinae Virginis et Martyris in *Kressevo*, sex Residentias videlicet S. Michaelis Archangeli de *Varesh* B. V. Mariae in Coelos Assumptae de *Traunik* (aliter *Herbosa*, *seu Verbosa*):⁵⁴ Nativitatis ejusdem de *Saralio*: S. Michaelis Archangeli de *Ivanska*: S. Petri de *Salinis*, et S. Joannis Baptistae de *Jaiczae*, ac Parochias triginta duas in suo ambitu complectitur, ubi fideles numerantur ad quinquaginta millia, Fratres verò, qui his, quasi soli inserviunt, nonnisi 150. circiter reperiuntur. Unde merito de ea dici potest illud Annae Prophetissae: *Quae multos habebat filios, infirmata est* 1. Reg. 2.

Caput V.

De modo gubernandi [Provinciam] Vicariam⁵⁵ usque ad divisionem ejusdem in Provinciam Bosnae &⁵⁶ Croatiae, deque ejusdem Superioribus.

§. I.

De regimine Vicariae Bosnensi [Bosnensocroaticae]⁵⁷

I. Qui vel à longe Chronologiam Ordinis Fratrum Minorum salutavit, facile concludet, Vicariam Bosnensem varias subiisse regiminis formas; Cum enim regimen Ordinis in capite variis quateretur perturbationum procellis, etiam in ipsis ortùs cunabulis, necesse est, ut et membra sub tali capite constituta per naturalem connexionem aliquos turbinum motus persentiscant. Ut taceam de perturbationibus in Seraphica Religione excitatis

sub Ministro Generali P. Elia de Cortona, qui aliquas relaxationes contra regulam in Ordinem introducere moliebatur, referam diversas Congregationes, quae suis temporibus ex ordine prodierunt, et alium â caeteris vivendi modum adinvenierunt.

II. Cum anno 1236. P. Elias de Cortona secundo electus fuisset, per varias artes, et calliditates â primaeva S. P. Francisci institutione ordinem avertere conabatur: Seraphici Patris Francisci discipuli, et socii superstites, alique Fratres Regulae observatores, dolentes vivendi normam Sancti Patris contemni, et ab eo ordinata postponi novis dissolutorum hominum adinventis **videntes**,⁵⁸ persuaserunt multis Eliae sequacibus, ut Regulam Evangelio conformem observarent, ducemque constituerunt P. Caesarium Spirensem germanum virum integerrimum, doctum, Sanctum, Evangelicae paupertatis, et Regularis observantiae intrepidum observatorem, et defensorem, cujus sequaces ab ejus nomine dicti sunt Caesareni.

III. Secunda reformatio fuit dicta Clarenorum â Fratre Angelo Clarenosic nuncupatorum: cum enim Fratres Raymundus Thomas Tolentinus, et Petrus â Macerata Evangelicae paupertatis zelatores, et Regulae S. Patris Observatores aegre ferrent, quod in Provincia Marchiae Fratres oblationes pecuniarias in Missis novorum Sacerdotum admittant, cippos pro eleemosyna in Ecclesiis ponant, et aliis modis contra Sanctam paupertatem delinquant, eos anno 1290. P. Raymundus Gaudredi Minister Generalis unacum Fratribus Angelo Clarenos, Marco de Monte Sapone, et Petro ad evitandas aliorum Fratrum persecutiones misit ad Regem Armeniae pro animae suae solatio, et ad instruendum populum, qui ad Christianam fidem quotidie accedebat. Reversus Angelus 1294. â Caelestino V. pro se, et suis sociis diploma obtinuit, ut eis quaedam loca in solitudinibus erigere liceret, Eremitas vocari, et Eremiticam vitam ducere. Hi Clarenos sub **Leone X. anno 1517. per Bullam unionis** uniti erant Fratribus regularis Observantiae.

IV. Vacante Apostolica Sede ob Clementis V. Summi Pontificis obitum duobus fere annis, et Ordine Minorum Patre Alexandro ab Alexandria Generali Ministro jam defuncto, per unum annum, et menses octo existente absque Ministro Generali, occasionis opportunitate desumpta circa 120. Fratres anno 1314. in Narbonensi Provincia, unde Reformatio Narbonensis dicta, Regulae zelum praeferentes, ex multis collecti Provinciis â Praelatorum Ordinis legitima obedientia recesserunt, novo vivendi modo initium dantes, Custodes, Guardianos, caeterosque Officiales propria auctoritate sibi deputaverunt. Ast haec Congregatio per P. Michaelem de Caesena Generalem Ministrum suffultum Auctoritate Joannis XXII. brevi dissipata fuit.

V. Anno Domini 1368. Fratres Paulutius Fulginas favente Hugolino de Trincis Fulginei Principe obtinuit à P. Thoma Farignano Generali Ministro domunculam Bruliani, in loco hororis, et vastae solitudinis inter Fulgineum, et Cemerinum, in qua reformationis toties ab aliis intentatae, non tamen prudenter directae, radices fixit, et fundamenta eo solidiora, quo humiliora regularis observantiae jecit. Haec reformatio brevi tempore tanta sumpsit incrementa, ut non tantum per Italiam copiosè propagaretur, sed etiam ad alias Provincias, et regiones extenderetur adeo, quod brevi in plures Provincias excreverit. A. C. 1430. P. Guliellmus de Casali Minister Generalis instituit S. Bernardinum Senensem tamquam Commissarium super novellam Observantium familiam. Dein verò A. C. 1443. praecepit Eugenius IV. P. Antonio de Rusconibus Ministro Generali in comitiis Patavinis eodem anno electo, ut Observantium familiam ipsis Observantibus regendam committeret, et in duas partes divisam citromontanam traderet Fratri Joanni à Capistrano, ultramontanam verò Fratri Joanni Mauberto. Post haec tempora Observantes tam Cis-montani, quam ultramontani semper celebrarunt sua Comitia particularia, in eisque Vicarios Generales sibi delegerunt, confirmandos à Ministro Generali. Multi Pontifices coegerunt Capitula Generalissima, ad quae et Observantes, et Conventuales advocantur, ut intra has duas familias unio fieret: quia verò Conventuales à suis privilegiis relaxativis recedere detrectabant, et Observantes Regulam ad litteram observare omni fervore contenderent, res infecta remansit usque ad annum 1517. quò Leo X. videns unionem esse impossibilem eos ab invicem separavit, et cuilibet parti suum proprium eligendi Generalem potestatem fecit.

VI. Ad Vicariam Bosnae [(?)]⁵⁹ (quam in hac parte ita denomino, cum illam non reperiam ad dignitatem fuisse Provinciae evectam usque ad annum 1506. [(?)]⁶⁰ quo anno invenio eam à Waddingo in numero Provinciarum positam) ait ex Gonzaga P. Franciscus Glavinich de orig. Provinciae Bosnae Croatiae pag. 9. Patrem Bartholaemeum⁶¹ ab Alverna fuisse missum à P. Min'ro Gn'li Antonio Pyretto anno 1407. qui primus dedit Vicariae Bosnensi nomen Provinciae, sed mihi neutrum probatur, non primum, quia P. Bartholomaeus de Alverna jam anno 1372. Vicarius Bosnae extitit, ut sequenti §. ostendam, non secundum, quia, in sequentibus Provinciarum Catalogis tantum invenio in numero Viciarum, ut eos lustranti patere potest, quod etiam ex multiplicibus Romanorum Pontificum literis patet, qui eas Vicario Bosnae Vicariae

et non Provinciae Bosnae inscripserunt: non obstantibus tot factis in Religione mutationibus, semper regulam S. Francisci juxta ejusdem Spiritum observabat. Quod autem aliqui abusus inter eos irrepserint, et bona aliqua immobilia acceptaverint, non est mirandum; cum enim in medio haeticorum, et schismaticorum eos versari oportebat, multa incommoda ab eis perpessi sunt, et etiam alios ad suam partem falsis simulationibus trahebant, eisque persuadebant, ne Fratribus eleemosynas tribuant: quorum necessitati paterno affectu providere volens **Martinus V.** [sic!]⁶² *per suas literas incip. Excolentes vineam Domini Sabbaoth* potestatem eis dedit in aliis partibus eleemosynas quaerendi, ut supra c. 2. §. 3. n. 3. visum est. Ast et hi abusus Vigilantia Superiorum, et maxime operâ S. Jacobi de Marchia eliminati erant, Fratres dein regularis observantiae adeo tenaces erant, ut etiam contra **Regium Edictum**, quo praecipiebat suis subditis, ut Fratribus sponte eleemosynas tribuant, et si id facere neglexerint, eos ad elargiendam eleemosynam cogendos fore, protestarentur, nolentes eleemosynis coactis frui, ne regulae suae aliquod vulnus infligere videantur.

VII. Tam ex Catalogo Provinciarum sub S. Bonaventura in Capitulo Narbonensi confecto anno 1260. quam ex Catalogo P. Bartholomaei Pisani anno 1400. facto et subsequentibus patet, Vicariam Bosnae fuisse semper in plures Custodias divisam, cuilibet Custodiae assignati erant aliqui Conventus, à quorum principali Custodia denominabatur, quamlibet Custodiam gubernabat specialis Custos, qui tamen absque speciali licentia Vicarii Conventus sibi subjectos *visitare non poterat*,⁶³ dum vero ex Ministrorum, aut Vicariorum mandato visitabant suas Custodias, debebant eisdem aperire, et tradere integras visitationes, ut conclusum fuit anno 1292. in Congregatione Generali Parisiis habita. Et cum Nicolaus IV. anno 1288. statuerit, ut omnium Custodum unius Provinciae voces haberentur pro una: Hinc consuetudo inalevit in Ordine, ut ante Capitulum Generale ex his Custodibus unus eligeretur, qui votum ferret juxta praescriptum Regulae in praedicto Capitulo, solebatque vocari Discretus, aut *Custos Custodum*. His mos fuit in Ordine usque ad Capitulum Generale Salmanticae die 2. Junii 1618. celebratum, in quo conclusum erat, ut Custos ad Capitulum Generale cum Ministro Provinciali accedens eligatur in Capitulo Provinciali. Causa autem erectarum in Provincia Custodiarum erat amplitudo Provinciae, et nimis magna Conventuum distantia, quibus omnibus perlustrandis unicus Vicarius insufficiens erat. Tum etiam, quia aliqui Conventus in partibus infidelium siti erant, quo Vicariis pro libitu

ad visitandos Fratres accedere non licuit.

VIII. Quoniam Vicaria Bosnensis in medio haereticorum, schismaticorum, ac infidelium plantata, enutrita et augmentata fuit, non potuit ex propriis natis tot habere Fratres, qui sufficientes essent, in omnibus partibus, quas in circuitu suo complectebatur, praedicandi verbum Dei, reconciliandi ad fidem Catholicam reversos, et infideles salutari baptismatis fonte abluendi: Unde necesse erat ex aliis longinquis, et dissitis mundi partibus in auxilium Apostolici laboris Spiritus Sancti flamma succensos, amore erga proximum flagrantem, zelum animarum tantum prae oculis habentes Fratres advocare, prout fecisse legimus, Ludovicum piissimum Hungariae Regem, cui tunc et Bosna suberat, qui ad bis mille Fratres à Ministro Generali petiit in Bosnam mittendos, cujus votis deferre cupiens Minister Generalis scripsit ad Ministrum Provinciale Province S. Francisci mandans, ut litteras laudati Regis Fratribus pro lucranda Indulgentia Portiunculae Assissium convenientibus praelegat, eosque ad hoc munus Apostolicum adhortetur, prout magis videri potest c. 2. §. 3. n. 1. Cum ergo in Vicaria Bosnae pauci in ea nati Religionis habitum assumpserint, et propter defectum studii;⁶⁴ quia in ea Vicaria, quae potius, ut Missio consideranda, ob haereticorum tumultus nullo non tempore excitatos, studia erigi haud poterant, in quibus Juvenes litteris debite informarentur, paucos reperire fuit, qui sufficienti scientia, et prudentia ad tam amplam debite regendam Vicariam praediti fuissent: Unde necessarium erat Superiores ex aliis Provinciis assumere, quorum aliqui per Ministros Generales deputati, ut P. Peregrinus de Asculo, et P. Bartholomaeus de Arverna, ac prima vice S. Jacobus de Marchia, alii per Summos Pontifices deputati, ut Fabianus de Bachia, alii per Fratrum ejusdem Vicariae vota in Vicarios assumpti, alii demum excrescente Familia Cismontana regularis observantiae in Capitulis Generalibus hujus Familiae per Generale Diffinitorium instituti erant, ut Bernardinus à Fossa, Dominicus à Gonissa, Bernardinus à Caymis, et Petrus de Bosna. Postquam verò anno 1469. Dalmatini cum Ragusaeis à Vicaria Bosnae ex decreto Generalis Capituli familiae Cismontanae Observantium in Insula Bisentina celebrati dividerentur, fuit quidem ab eodem Capitulo Vicariae Bosnae data potestas eligendi Vicarium juxta antiquam consuetudinem Vicariae Bosnae, erant tamen adhuc aliqui à Capitulis generalibus positi, *Catalogum Vicariorum Vicariae Bosnae*, quorum notitiam habere potui, dabit sequens

§. II. Catalogus Vicariorum Vicariae Bosnae.

I. Invenio in *Waddingo* tom. 5. pag. 397. n. 2. litteras Bonifacii incip. *Licet ex omnibus datas ad Ministrum Sclavoniae Romae III. Kal. Maji A. C. 1298. Pont. an. IV.* cui Ministro facultatem tribuit in partibus Bosnae, Serviae, Croatiae, Istriae, et Dalmatiae ipsos Inquisitores haereticae pravitatis amovendi, et alios substituendi sibi bene visos. Dein ad A. C. 1325. reperitur in Regno Bosnae institutum fuisse Inquisitorem haereticae pravitatis quemdam Fabianum Minoritam, ut patet *ex litteris Joannis XXII. incip. Repetita frequenter dat. Avenione Nonis Junii Pont. an. IX. ad Stephanum Principem Bosnensem*, quem, ut praedicto Fabiano faveat, eidemque suum officium exercenti viriliter assistat, paternè exhortatur. Hunc Fabianum fuisse adhuc Inquisitorem in Bosna anno 1337. eruitur *ex Waddingo ad hunc annum*. An vero Fabianus, aut aliquis alius ex praedecessoribus Inquisitoribus etiam Vicarius, et Superior Fratrum Vicariae Bosnae fuerit, mihi compertum non est.

II. Postquam ad annum 1339. P. Gerardus Odonis Minister Generalis Bosniam penetrâsset, et Fratres in Vicaria Bosnae Conversioni haereticorum intendentes obfirmâsset, recedens permisit ibidem, ut suum Vicarium

1. P. Peregrinum de Saxonia, aliis ab Asculo, qui Vicariam rexit usque ad annum 1349. quo anno creatus est à Clemente VI. Episcopus Bosnensis, fallit hic *P. Philippus ab Occhievia, qui ait in Epitome vetust. Prov. Bosn. c. 2. §. 3. pag.⁶⁵ P.* Peregrinum fuisse in Bosniam missum pro Vicario à praelaudato Ministro Generali anno 1349. Constat enim eodem anno eum fuisse Episcopum *ex litteris Clementis praedicti incip. Dum ad universas Orbis Ecclesias dat. Aven. V. Kal. Feb. Pont. an. VIII.*

2. P. Bartholomaeus de Alverna, quem *P. Glavinich, et Philippus ab Occhievia ponunt* ad ann. 1407. et dein 40. annis regnâsse asserunt, sed id tum ex annis antecedentibus, quam subsequentibus mihi falsum probatur; ego enim invenio praedictum Patrem Vicarium Bosnae jam anno 1372. constitutum fuisse, ut *ex litteris Gregorii XI. incip. Ad procurandam salutem anima-*

rum dat. Aven. X. Kal. Jul. A. C. 1372. Pont. II. patet, in quibus inter caetera sequentia ponuntur: Dilecti filii Bartholomaeus de Alvernia Vicarius dilecti filii Ministri Generalis Ordinis Fratrum Minorum, ac Fratres ejusdem Ordinis in partibus Bosnae constituti, et tamquam apes argumentosae circa praedictionem verbi Dei, ac conversionem haereticorum, et schismaticorum partium praedictarum, in quibus eorum habitat multitudo, suos nuncios ad Sedem Apostolicam destinarunt etc. Ex subsequentibus annis etiam patet, eum anno 1407. non fuisse institutum Vicarium, quia certum est anno 1432. fuisse positum Vicarium beatum Jacobum de Marchia, ut colligitur ex adductis supra c. 3. §. 4. n. 2. Si ergo Bartholomaeus anno 1407. positus fuisset Vicarius, certè annis 40. gubernare non potuit, ut calculanti patet. Cum autem illius vestigia in variis monumentis reperiantur, quod fuerit Vicarius anno 1400. 1402 (1407.?)⁶⁶ facile concluditur, eum annis 40. praefuisse Vicariae Bosnae, quia ex hac supputatione absque eo, quod sciatur annus institutionis, et mortis, conficiantur jam anni 35.

3. P. Marinus (aliis Marianus) Hunc constat celebrasse Comititia Provincialia in *Vesela Straska*, quibus interfuit Rex Ostoja anno 1406. ita P. Philippus ab Occhievia c. 2. §. 3. pag. 30. Ast, cum certum fit, P. Bartholomaeum de Alvernia fuisse Vicarium anno 1402 (et 1407.?)⁶⁷ non video, quomodo hic subintrare potuerit P. Marinus? potuisse eum nihilominus Capitulo praesidere tamquam Commissarium delegatum vel ob infirmitatem Bartholomaei, vel ex alia quaecunque causa, non pernego.

4. S. Jacobus de Marchia ab anno 1432. usque ad annum 1439. ut ex supra c. 3. §. 4. adductis patet.

5. P. Joannes de Waja Hungarus annis 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. fuit etiam Inquisitor haereticae pravitatis ab Eugenio IV. institutus, ut videre est supra c. 3. §. 3. n. 6.

6. P. Fabianus de Bachia annis 1444. 1445. 1446. quem Eugenius IV. et omnes in Vicariatu Bosnensi ejus Successores, constituit Inquisitores haereticae pravitatis loc. cit. n. 7.

7. P. Michael de Jadera, hunc P. Philippus ab Occhievia ex quodam decreto Stephani Regis signato in Kognicz ponit ad annum 1446. ego invenio, eum fuisse Vicarium anno 1450. et 1451. Utrum autem annis intermediis etiam fuerit, nil certi apparet.

8. P. Robertus Liciensis fuit electus 1454. sed, quia à Regulari observantia aliquantulum deflexerat, eum P. Vicarius Generalis Cismontanae Observantium familiae, confirmare detrectavit.

9. P. Philippus de Ragusio, quem reperio fuisse Vicarium anno 1457. et 1462. utrum verò etiam annis intermediis fuerit Vicarius? quamvis probabile videtur, ut certum asserere non audeo.

10. P. Bernardinus à Fossa Aquilanus annis 1464. 1465. 1466. fuit electus in Capitulo Generali Observantium celebrato in loco S. Mariae de Angelis apud Assissium die 20. Maji 1464.

11. P. Dominicus de Bonissa (aliis de Gonissa) annis 1467. 1468. 1469. fuit electus in Capitulo Generali Observantium celebrato in Conventu Mantuano die 24. Maji 1467.

12. P. Angelus ab Herbosa. Hunc **Haroldus** dicit à Verbosa, [et bene dicit; beatus Angelus Zvizdović non erat de Travnik, sed de *Vrhbosna*]⁶⁸ ponitque eum, qua Vicarium mortuum esse Foinicze in Conceptu Sanctitatis ad ann. 1458. Mortuus est P. Angelus anno 1498. ut Scriptores ejus vitae conveniunt, hinc esse potuit, quod eo tempore fuerit Vicarius, cum alium non inveniam, ast non 1458.

13. P. Franciscus de Ragusio annis 1473. 1474. an autem aliquibus anterioribus, vel posterioribus annis etiam fuerit Vicarius, nuspiam reperire est.

14. P. Mihael de Croatia 1486.

15. P. Petrus de Bosna electus in Capitulo Generali Observantium Mediolani celebrato 13. Julii anno 1498. reperi hunc virum, fuisse etiam Vicarium Provinciale anno 1510. et 1512. utrum autem tempore continuo, aut interpolato fuerit? me omnino latet.

16. P. Antonius à Jezero anno 1513. qui fuit ultimus Vicarius Provinciae Bosnae, antequam ab ea divideretur Provincia Bosnae Croatiae.

Caput VI.

De Religiosis Sanctitatis opinione fulgentibus, deque pro Christi fide sanguinem fundentibus.

I. Multos Religiosos in Sanctitatis opinione ex hac vita migrasse, multos quoque martyrio affectos fuisse, ex eo sine alia demonstratione quivis colligere poterit, quod in medio haeticorum semper vixerint, quorum furor tanto ferocior erat, quantò fervor Religiosorum in proponendis verae fidei dogmatibus S. Spiritus impulsu augebatur. Cum autem etiam in Provincia Bosnae Croatiae post divisionem à Provincia Bosnensi non deerant viri, qui suis virtutibus Religionem illustrarent, omnium, sicut et Episcoporum ex hac Provincia assumptorum Catalogum in sequenti parte texam, ut glorificetur Deus semper benedictus in Sanctis suis.

Pars secunda
De statu Provinciae Bosnae †⁶⁹ Croatiae post ejus
divisionem â Provincia Bosnae Argentinae
generatim.

Caput I.
De divisione Provinciae Bosnae, causis divisionis,
et Conventibus Provinciae Bosnae Croatiae adjudicatis.

§. I.
De anno divisionis Provinciae, ejusque divisio-
nis causis, et conditionibus.

I. Dum anno 1463. immanissimus Turcarum Tyranus Mahometes II. Regnum Bosnae semper lugenda clade suo subjecisset imperio, multi Fratres unacum non paucis nobilibus familiis Turcicum jugum excutientes in partes Catholicas suae libertati prospecturi, transmigrarunt. Videns Mahometes tantam populi emigrationem timebat, ne sibi terra inanis, et vacua relinquatur, praesertim si et Fratres Minores, qui unicè fideles in religione continebant, eis praedicando Verbum Dei, et Ecclesiastica administrando Sacramenta, suis terris neo-occupatis valedicerent: unde eis potestatem fecit in Bosna sub suo patrocínio manendi, et religionis officia suo ritu, prout antehac consueverunt, peragendi, quos etiam contra quoscumque adversarios tutari promisit. Et hac securitatis gratia donati Fratres Minores in Regno Bosnae semper remanserunt, et manent adhuc hodiedum, quamvis saepius eos asperi, et duri, ac Christiano nomini infensissimi ingenii crudelitatem experiri contingat.

II. Quia Provinciae Bosnae multi Conventus siti erant in partibus Christianorum in Dalmatia, et Croatia, quas Turcarum Imperator non subjugaverat, et remanente unitate Provinciae, necessariò erat communicatio inter Fratres utriusque ditionis, tam quoad mutationes Fratrum, quam quoad visitationes eorumdem â Superioribus quotannis institui solitas, Turca verò homo suspiciosissimus multum timere coepit, ne ex hac Fratrum communicatione regno Bosnensi, quod sat solide nondum firmaverat, aliquid sinistri cooperantibus Fratribus Minoribus, quorum animi Principibus Catholicis propensiores erant, contingat omnem communicationem Fratrum sub sua ditione existentium, cum Fratribus alterius ditionis haben-

dam sub gravissimis poenis interdixit.

III. Videntes Patres nostri esse vitam praeclusam fovendae mutuae amicitiae, et fraternae communicationis, coeperunt agere licet renitentibus Bosnensibus de ejusdem Provinciae divisione. Re tandem post longam disceptationem ad Generale Capitulum Familiae Cismontanae Aquilae anno Domini 1495. celebratum delata, in quo Patrum, quorum intererat, decreto, institutus est Commissarius P. Bernardinus de Caymis Mediolanensis, qui rei seriem investigaret, ac liti finem imponeret, qui diligenti habito examine, hanc in Conventu B. V. Mariae de Gratiis apud Lesinam Civitatem definitivam protulit sententiam, ut Patres Croatiae comitia suis in partibus absque Patrum Bosnensium interventu, utque id ipsum Patres Bosnenses in suis partibus praestare valeant, celebrare queant. Ast novis supervenientibus difficultatibus à Patribus Bosnensibus separationi, et divisioni pro viribus resistentibus adductis, hujus sententiae executio suspensa haerebat usque ad ultimum Capitulum Generale Cismontanae Observantium familiae in Conventu S. Mariae de Angelis apud Assissium die 29. Julii anno 1514. celebratum, ex quo de Patrum consensu, et annuente Leone X. Summo Pontifice P. Christophorus de Forlivio ultimus Vicarius Generalis familiae Cismontanae Observantium, et dein primus ex Observantibus in Ministrum Generalem totius Ordinis renuntiatus Provinciam Bosnae divisit in Provinciam Bosnae Argentinae, et Provinciam Bosnae Croatiae, cui ultimae antiquum sigillum tradidit, et praecedentiam ante aliam adjudicavit, hac adjecta conditione, ut si dominia unirentur, Provinciae quoque reuniri eo ipso debeant, prout constat **ex ipso divisionis decreto**, quod **ex originali desumptum**, hic subjungo:

Decretum

Divisionis Provinciae Bosnae in Bosnam Argentinam, et Bosnam Croatiam.

Notum sit universis, qualiter ego Fr. Christophorus de Forlivio Vicarius Generalis quoad Fratres de Observantia citramontanos unacum Diffinitoribus videlicet Patribus Vn'dis Bernardino de Senis, Francisco Leucho de Brixia, Jacobo de Porcario, et Capitulo Generali in Sancta Maria de Angelis apud Assissium Anno Domini MDXIII. die 29. Julii celebrato conclusi, Patres Provinciae Bosnae [**Croatiae**]⁷⁰ semper retinere sigillum, et titulum Provinciae Bosnae, et omnia loca excepto uno habent in Croatia, et Patres Bosnae posse eligere Vicarium Provinciae, et quod deinceps dicatur Provincia distincta, et habeat sigillum distinctum à Provincia Bosnae [**Croatiae**],⁷¹ similiter

et titulum, qui sit talis ut Provinciae Argentinae Bosnae, cum hac tamen conditione, quod si casus evenierit, quod si Dominia reuniantur, defacto sit una Provincia, et Provincia Argentinae Bosnae, intelligatur sub Provincia Bosnae (Croatiae).⁷²

Ego Fr' Christophorus, qui suprâ manûs propriae subscriptione, et sigilli minoris Vicariatus impressione omnium supradictorum indubiam fidem facio, Anno. die, ut supradictis.

§. II.

De Conventibus Provinciae Bosnae Croatiae, qui facta divisione eidem adjudicati erant.

I. Provincia Bosnae Croatiae post ejus â Provincia Bosnae anno memorato factam divisionem numerabat 4. Custodias, quae sub se continebant [29:] 31.⁷³ Conventus, et sunt sequentes

Custodia prima *Cettinensis* in Superiori Croatia habuit sequentes 11. Conventus

1. Cettinam, erat Conventus principalis	
2. Zrinum	7. Hrupam, ceu Crupam
3. Ottoch	8. Stinisgnach [Stinisgnak] ⁷⁴
4. Hrastoiczam	9. Obravaz [Obrovacz] ⁷⁵
5. Bichach	10. Bellastin [Bielastena] ⁷⁶
6. Sluin	11. Sisseck

Custodia 2da *Tersactensis* in citeriori Dalmatia habuit sequentes 8. Conventus

1. Tersactum	5. Scardonam
2. Segniam	6. Carinam
3. Clissam	7. Suonigrad
4. Soline	8. Tuin

Custodia 3^{tia} *Corbaviensis* in inferiori Croatia habuit hos 6.⁷⁷ Conventus

1. Corbaviam	4. Brigne
2. Modrussiam	5. Blomocz
3. Uduinum	6. Jajce ⁷⁸

Custodia 4. *Grebensis* in Slavonia habuit [5] 6⁷⁹ Conventus

1. Greben	4. Sabacz
2. Chobacz	5. Bobovischie
3. Duorischie	6. Belgrad. ⁸⁰

II. Ex hîc posito numero Conventuum facile apparet, fuisse Bosnae Croatiae Provinciam mox in sua origine longè, latèque patentem, quae suum **dominium**⁸¹ in Croatiam, Slavoniam, et Dalmatiam extendebat. Nunc verò paucissimo constringitur numero, et nullum amplius ex supra recensitis Conventibus, si Tersactensem, et Segniensem excipias, possidet, omnesque in suis ruinis sepulti jacent, quorum nec vestigia supersunt. Sed unde haec tam subitanea 27. Conventuum intra 50. annorum spatium destructio? eheu! inimicus homo hoc fecit; etenim potiti Turcae regno Bosnensi tamquam Clavi ad Dalmatiam, Croatiam, et Slavoniam, utpote Provincias conterminas non contenti suis finibus, saepius excurrentes per has regiones, omnia ferro, igne vastarunt, multa hominum millia partim occiderunt, partim in duram servitutem abduxerunt. Anno 1522. inferiorem Carnioliam vastant. Anno 1528. ad agrum usque Labacensem excurrunt, omnia per viam devastando. Anno 1537. in Croatiam irruentes, incolas immaniter tractant. Anno 1546. Gottscheviam, Reiffnecium, et dominium Horteneg depopulantur. Anno 1566. Sigeth occupant. Anno 1584. Turcae denuo Labacum usque irruunt. Anno 1592. Bichach à Turcis vi capitur. Hi itaque sunt istiusmodi infaustissimi anni, qui nostrae Provinciae tantam stragem intulerunt, eamque ad nihilum redegerunt. Hi sunt illi sanguineis lachrymis deplorandi anni, qui Patres nostros suis pulsos sedibus per incertas sedes vagari, alias domos emendicare, in cavernis, et speluncis latitare coegerunt.

III. Ut tamen filii tantae Matris aliquam notitiam suarum antiquarum sedium habeant, eorum Conventuum situm, et ab invicem distantiam subnectere statui, itaque principalis pro tunc Conventus

Cettinensis situs fuit in Croatia habet occidentem versus Samaborinum, à quo 5. distat milliaribus. Ad meridiem habet Sissek, à quo 3½. distat milliari, est locus solitarius. Non est hic Conventus confundendus cum Cettin in Dalmatia.

Zrinum oppidum in Croatia situm habet ad septentrionem Sissek, à quo distat 5½ mill. ad meridiem tenet Bellastin, à quo abest 3. ferme mill. ad orientem habet fluvium Unna, à quo semialtero milliari abest. ad occidentem habet fluvium Busseta. A Cetina distat 7½ ferme mill.

Ottoch locus communis penes Mresniza fluvium in Croatia distat à Modrussa ex altera parte Mresnizae sita semialtero mill. quam habet ad meridiem. Ad septentrionem habet Carlostadium, à quo distat 6. mill. Occidentem versus habet Tersactum, à quo distat 8. ferme milliari.

ad orientem tenet Stinisgnach, quod tamen nonnihil ad septentrionem inclinat, â quo distat 6½. mill. â Cettina, quam ad orientem habet distat ferme 13. mill.

Hrastovicza pagus in Croatia penes Colapim non procul â Petrinia distat â Stinisgnach, quod habet ad occidentem 4. mill. â Sissek, quod ex adversa parte Colapis ad septentrionalem plagam, distat 3. mill. Ad meridiem habet Zrinum, â quo 3. ferme abest milliar. â Cettina, quam ad septentrionem tenet, distat 5. ferme mill.

Bichach, aliter *Wihacz* fortalitium in Croatia, quod Unna fluvius alluit, ad orientem habet Greben, â quo distat 10. mill. ad Occidentem Segniam, â quo 11. abest mill. ad septentrionem habet Obravacz 2. mill. distans. ad meridiem tenet Uduinum, â quo 3. distat mill. â Cettina, quam ad septentrionem habet, 14½. distat mill.

Sluin in Croatia locus, seu pagus intra Coranam, et Sluinshizam fluvios existens, distat â Modrussa, quam habet ad Occidentem, 4. mill. ad Orientem habet Bellastin, â quo distat 6½. mill. ad septentrionem tenet Stinisgnach, â quo abest 6. mill. intra meridiem, et occidentem habet Brigne, â quo distat 4. ferme mill. â Cettina, quam tenet intra Orientem, et septentrionem distat [$1\frac{1}{2}$] 1½⁸² mill.

Krupa, seu Hrupa oppidum in Croatia [penes] trans⁸³ fluvium Unnam et hinc in Bosnia illis, qui Unnam fluvium Bosnam â Croatia dividere asserunt, distat ab Obravaz, quod habet intra occidentem, et meridiem, aliquantulum ultra semialterum milliare, intra occidentem, et septentrionem habet Bellastin, â quo 2. distat mill. intra meridiem, et orientem habet Greben, â quo distat 8. mill. â Cettina, quam intra orientem, et septentrionem habet, distat 11½. ferme mill.

Stinisgnach Croatiae pagus ad occidentem habet Ottoch, â quo distat 6½. mill. ad orientem habet Hrastoviczam (quam nunc PP. Observantes Provinciae S. Ladislai inhabitant) â qua distat 4. mill. ad meridiem habet Sluin, â quo abest 6. mill. ad septentrionem, et orientem habet Cettinam trans Colapim, â qua 5. distat mill.

Obravacz oppidum in Croatia, iis qui Verbas fluvium Bosnam â Croatia dividere dicunt, secus in Bosnia, ad meridiem habet Bichach 2. mill. distans, Krupam habet intra septentrionem, et Orientem, ad Orientem, et meridiem Greben, â quo 8½. distat mill. ad Occidentem Segniam, â qua 12½. distat mill. A Cettina, quam intra septentrionem, et occidentem habet, distat 13. ferme mill.

Bellastin, alias Bielastena, ad septentrionem habet Zrinum, â quo 3. ferme mill. distat, ad Occidentem habet Sluin, â quo distat 6½. mill. circa meridiem tenet Krupam, â qua distat 2. mill. ad septentrionem habet Zrinum, â quo distat 3½. mill. Cettinam ha-

bet intra occidentem, et septentrionem, â qua distat 10. mill.

Sisseck, aliter Sissach fortalitium in Croatia, ubi Savus, et Colapis fluvii confluunt, intra septentrionem, et occidentem habet Cettinam, â qua 3½. distat mill. intra meridiem, et occidentem habet Hrastoviczam distantem 3. mill. ad septentrionem habet Sclavoniam.

Tersactum, de hoc Conventu, sicut et de *Segniensi* sermo fiet, dum de modernis Provinciae Conventibus agam.

Clissa fortalitium in Dalmatia ad meridiem habet Soline, â quo distat 2. ferme. mill. ad Occidentem habet Scardonam, â qua distat 10. mill. Tersacto, quod habet intra occidentem et septentrionem, distat 32½. mill. â Cettina verò in Croatia distat 33. fermè mill.

Soline, alias Salona civitas parva in Dalmatia ex parte occidentali habens Craponium, ex parte orientali habet Carinam, â qua distat 5. mill. ad meridiem habet Spalatum, â quo differt semitertio ferme mill. ad septentrionem Clissam, â qua 2. ferme mill. distat. Tersacto distat 33. mill. Cettina verò mill. 34. ferme.

Scardona Civitas Episcopalis Dalmatiae, quam Cherca fluvius praeterfluit, habet ad orientem Clissam, sicut et ad meridiem, â qua distat 10. mill. ad septentrionem habet Visovacz Provinciae Dalmatiae Ss'mi Redemptoris Conventum. Tersacto distat 26. et med. mill. â Principali Conventu Cettinensi 31. mill. quem habet ad septentrionem.

Carina Dalmatiae oppidum, nunc inhabitatur â PP. Provinciae Ss'mi Redemptoris, ad occidentem habet Soline, â quo distat 5. mill. ad septentrionem habet Bosniam, â cujus confinibus 7. distat mill. ad meridiem habet Zastrug, â quo distat semialtero milliari. Tersacto distat 36. et med. mill. Cettinâ verò ferme 36. mill.

Suonigrad oppidum in Dalmatiae confinibus in Comitatu Corbaviensi ad fluvium Zermagna, orientem versus habet Glamocz, â quo 7. distat mill. ad occidentem [Spalatum] Jadram,⁸⁴ â qua 5. abest mill. ad septentrionem habet Uduinum, â quo distat 5½. mill. Tersacto distat 20. mill. Cettina verò 23. fermè mill.

Tuin, aliter Tyn Civitas communis Episcopalis in Dalmatia ad Cherca fluvium ad occidentem habet Jadram, â qua 7½. distat mill. septentrionem versus habet Glamocz, â quo distat 6. mill. ad orientem Bosniam, â cujus confinibus abest 3½. mill. Tersacto distat 23. Cettinâ vero per Wichach 25. mill. Notandum, quod Conventus Clissa, Carina, Soline, Scardona, et Tuin siti erant in districtu, quem nunc Provincia Dalmatiae Ss'mi Redemptoris habet.

Corbavia in Dalmatia, seu potius in Croatia inferiori oppidum ad Coranae fluvium situm, habet ad meridiem Uduinum, â quo distat 2. mill. intra occidentem, et septentrionem habet Segniam, â qua differt 9. ferme mill. ad orientem tenet Bichach â [quo]⁸⁵ distat 3. et medio milliari. â Cettina, quam ad septentrionem habet, distat 17. mill.

Modrussia in Croatia sita, ubi Mresniza fluvius orditur, ad occi-

dentem habet Tersactum, â quo 7. mill. distat. ad septentrionem habet Ottok, â quo per fluvium Mresniza distat semialtero mill. â Carlostadio, quod intra septentrionem, et orientem habet, abest 7. et quasi medio mill. ad meridiem habet Brinie, seu Brindel, â quo 2. mill. distat. â Corbavia distat 11½. mill. â Cettina verò, quam versus orientem habet 14. distat mill.

Uduinum in Comitatu Corbaviensi locus solitarius, ubi Coranna fluvius scaturit, habet ad septentrionem Corbaviam, â qua 2. mill. ad septentrionem etiam habet Bichach, â quo distat 3. mill. Corbavia etenim magis ad occidentem deflectit. ad meridiem habet Suonigrad, â quo differt 5½. mill. ad orientem Jaicza, â qua 11. abest mill. â Cettina distat 18. ferme mill.

*Brynje (seu Prindel!)*⁸⁶ in Croatia pagus communis jacet intra Segniam, et Modrussiam nonnihil ad orientem declinans, distat â priori, quam ad meridiem habet, semitertio mill. â posteriori verò etiam semi-tertio mill. quam ad septentrionem habet, intra occidentem, et septentrionem habet Tersactum, â quo 8. abest mill. distat Corbavia 9. mill. â Cettina verò 15. mill.

Blomocz, aliter Glamocz locus solitarius in Croatia inferiori intra fluvios Unna, et Onnaza, jacet Dalmatiae â meridie, ad orientem respicit Bosniam. Ad septentrionem habet Bichach, â quo distat 6. mill. Ad occidentem habet Suonigrad, quod nonnihil ad meridiem deflectit, â quo distat 7. mill. â Corbavia distat 7. mill. â Cettina vero 20½. mill.

[*Jajce vide in Greiderer.*]⁸⁷

Greben pagus intra Croatiam inferiorem, qui fluvium [*Unna*] Verbas⁸⁸ ponunt divisorem intra Croatiam, et Bosniam, secus in Bosnia, jacet ad fluvium Verbas, habet â meridie Jaicza, â qua distat 3½. mill. ad occidentem Obravacz, â quo distat 8½. mill. ad orientem trans fluvium Verbas habet Banialucam, â qua distat 3. fermè mill. A Cettina distat 16. mill.

Kobacz in Croatia ad Savum fluvium in confinibus Sclavoniae situm oppidum habet meridiem versus, et occidentem [*Banialucam*] Greben,⁸⁹ â qua distat 10. ferme mill. ad occidentem verò habet ex altera parte Savi fortalitium Gradisca, â qua distat 2. fere mill. distat â Cettina 15. mill.

Bobovischie, nunc Bobovacz alluitur â flumine Rina voda, distat media hora â pago Bolavo, una posta â pago Istuatedin, et media die â Civitate Juriavacz.

Duorishie irrigatur â flumine Sdala, distat media horâ â pago Breshiza: inter Bobovacz, et Duorishie extat pagus Isvar ab utroque loco una, et media hora remotus.

Sabacz in Servia confinibus situs ad occidentem plagam habet Bosniam, et Croatiam, ad septentrionem Sclavoniam, irrigatur â Savo fluvio, distat Cettina, quam versus septentrionem habet, [*41-*] 40.⁹⁰ mill. Belgrado 9. mill.

[*Belgrad vide in Greiderer.*]⁹¹

IV. Intra Conventus tempore divisionis Provinciae Bosnae Argentinae, et Bosnae Croatiae, Provinciae Bosnae Croatiae adjudicatis merito P. Glavinich annumerare debuisset Conventum Jaicza, – [*si enim Greben Provinciae Croatiae fuit, cur etiam non Jaicze?*]⁹² – cum non sit major ratio de uno, quam altero, uterque enim in eadem regione existit, uterque etiam â fluvio Verbas alluitur, tum etiam, quia P. Glavinich ipsemet asserit, quod Capitu-

lum Provinciale Provinciae Bosnae Croatiae anno 1523. fuerit celebratum in Jaiczae. Unde necessariò consequitur, quod aut Capitulum Provinciae non fuerit celebratum in Jaicze, aut Conventus Jaicensis fuerit sub Provincia Bosnae Croatiae, cum inauditum sit, quod una Provincia aliquando celebrâset sua capitula in Provinciae alterius districtu.

Caput II. De variis vicissitudinibus Provinciae Bosnae Croatiae, deque moderno statu ejusdem.

§. I. De variis vicissitudinibus Provinciae Bosnae Croatiae.

I. Ex praecedenti cap. quivis facile desumere potest fuisse Provinciam Bosnae Croatiae in suo ortu vastissimam, utpote, quae [30.] 31.⁹³ complectebatur domos, et idcirco necesse erat eam in plures partiri Custodias, et cuilibet Custodiae praeficere unum Custodem, qui pastorem curam in pascendis, visitandis, et corrigendis fratribus sua vigilantia, et sollicitudine sublevaret P. Ministrum Provinciale, qui per se haud potuit juxta Ordinis Constitutiones quotannis totam peragraré Provinciam. Dum verò ad Capitulum Generale eundum fuit, eligebatur unus, seu ex praedictis Custodibus, seu ex aliis Provinciae viris doctrina, prudentia, et pietate clarioribus, qui cum Ministro Provinciali ad ferendum suffragium juxta praescriptum Regulae in electione Ministri Generalis ad Generale Capitulum accedebat, hic vocabatur *Custos Custodum*,⁹⁴ subinde etiam Discretus Provinciae.

II. Quantis vicissitudinibus obnoxiam fuisse Provinciam Bosnae Croatiae, dum adhuc in utero Vicariae Bosnensis gestaretur, in priori *satis?*⁹⁵ ostensum est, ubi variae haereticorum, et schismaticorum, in quorum medio Vicaria Bosnensis [Bosnense-chrovatica]⁹⁶ plantata fuit, crevit, et adolevit, vexationes, et persecutiones, quas Fratres in ea Vicaria degentes perpetui oportuit allatae sunt. Vix Vicaria Bosnensis enixa est hanc felicissimam prolem *T*⁹⁷ Provinciam videlicet Bosnae Croatiae, experiri debuit jam in suis cunabulis frequentes Turcarum excursiones, qui Fratres plures captos in servitutem abduxerunt, alios carceribus mancipârunt, alios morti dedere, plurimos verò ex suis domibus pulsos, aliò transmigrare coegerunt, domos eorum igni consumendas tradiderunt, alias ipsimet Fratres sponte deseruerunt, cum in iisdem securè delitescere eisdem haud liceret. Si quae poterant accipere pretiosiora puta Calices, paramenta, aliasque vestes Sacras Missae Sacrificio servientes, ea

ad partes Christianorum deportarunt, et aliis piis Christianis securitatis gratia custodienda tradiderunt: patet **ex originali Epistola in Archivio Provinciae conservata D'ni Caspari de Loos, et ejus conjugis Helenae de Frangepanibus** Dominis Domini Arcis Samaboriensis, qui Fratribus Minoribus in inferiori Croatia Turcarum tyrannidem pertimescentibus licentiam tribuerunt mobilia bona Ecclesiastica puta Calices, ornatus, aliamque suppellectilem ad arcem Samobor securitatis gratiâ transferendi de anno 1522. Aliud quoque conservatorium pro hujusmodi rebus asservandis concessum fuit Fratribus Minoribus in Arce Tersactensi, de qua re, dum Conventum Tersactensem describam, amplior sermo fiet.

III. Ex mox adductis facile patet, annis vix 8. elapsis â divisione Vicariae Bosnae in Provinciam Bosnae Argentinae et Provinciam Bosnae Croatiae [...] ⁹⁸ â Turcarum immanitate infestata fuisse et quidem adeo vehementer, ut ab anno divisionis 1514. usque ad annum 1565. (quod nonnisi 51. anni temporis spatium est) non extet alicujus Conventûs, si supra exceptis Conventibus Tersactensi, et Segniensi adjungas Modrussensem, memoria ex antiquis; omnes quippe âb immanissima Turcarum feritate absorpti sunt; quos ingratos hospites quasi quotidie etiam inviti experiri debebant Croatae, Sclavi, Dalmatae, quinimo et Carnioli, donec Rudolphus II. gloriosiss. mem. Romanorum Imperator, et Hungariae Rex eorum impios progressus coercuisset per aedificationem Praesidii, seu fortalitii Carlostadiensis, quod die 10. Julii A. C. 1579. aedificari coeptum est, quodque â Carolo Archiduce Austriae Carlostadium denominari voluit.

IV. Putâsses, miserrimam hanc Provinciam Turcarum frequentibus excursionibus attritam, eorum vi repressa, pristinas reassumpsisse vires, **resparâsse** respirare coepisse, ac optata pace fruitam fuisse. Ast falleris. Nondum Turcarum immanitas per aedificationem fortalitii Carlostadiensis repercussa quievisse videbatur: et ecce! venit ab Aquilone in medio *aliàs praeclarae nationis germanicae* ⁹⁹ turbo validus, Martinus scilicet Lutherus Monachus Augustinianus, qui superbiae spiritu inflatus, suum ordinem contemni arbitratus, dum cruciatam contra Christiani nominis hostes Patribus Praedicatoribus praedicandae commissam fuisse audiisset fremens ira, in Papam insurrexit, ac Indulgentias primò, dein et alios Sacrosanctae Catholicae fidei articulos impugnare coepit. Quia verò suis sequacibus multas libertates contra Evangelicam disciplinam, licet purus Sancti Evangelii observator audiri voluerit, indulsit, multos etiam intra breve tempus numeravit discipulos, quibus jugum Christi portare durum nimis videbatur. Quorum impiae doctrinae virus non solum per totam germaniam diffusum erat, sed etiam ipsas Adriatici maris oras penetravit, Croatiae quoque partes illaesae haud permisit: Omnes quippe liberioris vitae amantes excusso Christi suavi jugo, hujus perfidi haeresiarchae **suavem [impiam]** ¹⁰⁰ doctrinam ambabus manibus amplexati

sunt.

V. Quantam stragem haec lutherana pestis, universae Catholicae Ecclesiae intulerit, quot animas pretioso Christi Sanguine redemptas tartareo immittat barathro? non est, ut pluribus commemorem, experientia etenim quotidiana sufficienter indicat. Solùm ea vulnera, quae per hujusmodi perversa dogmata nostrae Provinciae inflicta sunt, paucis in medium producam. Dum haec doctrina per regiones nostras disseminata fuisset, cessabant studia, et Juvenum mores degeneres fieri coeperunt, paulatim in omne licentiae genus effusi, non ea, quae Spiritualis vitae sunt, quaeritabant, sed ea tantum, quae effraeni, et in carnis vitiis enutritae vitae commodis serviebant, sollicitè curabant, unde animus ad Religionem evanuit, amor salutis propriae tepefiebat, ac omnis divini amoris fervor in cordibus eorum extinctus fuit. Sicque factum, ut Provincia demortuis Senioribus Patribus, et Juvenibus non substitutis languere, et in suis membris notabiliter deficere coeperit. Insuper Fratres extantes, qui se murum pro domo Dei faciebant, prohibebantur eleemosynas à fidelibus petere, sine quibus vitam, utpote in altissima paupertate fundati, traducere minime poterant. Unde coacti erant, domos, seu Conventus, quos paulo ante post destructionem primorum Conventuum acquisierant, ex defectu victualium ad vitam conservandam necessariorum deserere, et alibi auxilia quaerere, prout amplius patebit, dum de singularibus Conventibus agam. [...] ¹⁰¹

VI. Tandem misericors Deus, qui suos, quos amat, castigat, deducit ad inferos, et reducit, sicut deprimi, non opprimi, paucorum adhuc verè fidelium, et Deum timentium, qui non curvarunt genua sua coram Baal, precibus exoratus, excitavit piissimum, ac Sanctissimum virum, cujus memoria in benedictione est, Ferdinandum Archiducem Austriae, et postea Romanorum Imperatorem II. dictum, qui omnes vires postposito propriae amittendae vitae timore, *exer[c]ebat*, ¹⁰² ut ex suis haereditariis Provinciis hanc ubique grassantem lutheranae perfidiae pestem, eliminaret, exterminaret, profligaret. Opus, quod Dei auxilio viriliter agressus est, perruptis omnibus obstaculis feliciter ad majorem Dei gloriam consumavit, ita, quod lutherani anno Christi 1601. ex universo Carnioliae ducatu ejecti fuerint, et tunc Provincia nostra, licet lentis passibus, respirare et incrementa sumere coepit, prout mox amplius dicitur.

§. II.

De statu Provinciae in his turbulentis temporibus.

I. Qui status Provinciae nostrae [...] ¹⁰³ Croatiae illis infaustis temporibus fuerit? facilius est cogitare, quam verbis exprimere. Insinuavi jam superius Provinciam Bosnae Croatiae mox post ejus

divisionem à Vicaria Bosnensi varias Turcarum vexationes sustinuisse, omnes propè religiosas domos in cineres redactas fuisse, ita quidem, ut Fratres, nisi eis conterminae Provinciae Austriae, et Dalmatiae subvenissent, quarum prima eisdem Conventus Labacensem, et Neostadiensem, secunda verò Conventum Pisinensem cessit, ac Christianorum pietas interim Conventus S. Leonardi, et Berdovicensem excitâset, sine habitaculis remanerent. Repressa turcica immanitate Fratres nonnihil respirare cogitabant, ast supervenit mox alia horrida tempestas, haeresis lutherana, quae omnes pios Fratrum cogitatus dissipavit, et Patres in continuis miseriis vivebant, donec splendidissimus Sol Ferdinandus Archidux Austriae affulsisset, qui fulgore Catholicae fidei tenebras haereticae pravitatis dispellebat.

II. Tantam stragem nostrae superinduxit Provinciae haec Lutheri malesana doctrina, quae multos à veritate abduxit, et suis erroribus infecit, ut **P. Franciscus Glavinich**, dum primum sui Provincialatus gubernium inchoâset anno 1610. vix 60. Fratres sub se numeraret, prout ipsemet testatur **lib. de Orig. Prov. Bosnae Croatiae pag. 11.** crescebat quidem jam ab anno 1601. semper Fratrum numerus, ita tamen lentè, ut usque ad annum 1642. id est intra 41. annum non excreverit, nisi ad 101. Fratres; videtur itaque, quod Provincia quolibet anno excreverit pro uno Fratre. Nec mirum, nam anno 1610. quo P. Franciscus Glavinich electus est in Ministrum Provinciale, non erant in Provincia, nisi 7. Conventus videlicet Tersactensis, Montis Sancti, Neostadiensis, Segniensis, S. Leonardi, Pisinensis, et Berdovicensis: Labacensis enim primò anno 1612. aliò translocato Hospitali Caesareo à Ferdinando Archiduce nobis effectivè post pulsos haereticos traditus denuò fuit.

III. Intra succedentes 36. annos ab anno videlicet 1642. usque ad annum 1678. augebatur numerus Fratrum pro 82. Religiosis; etenim anno 1678. numerabantur in Provincia 183. Religiosi, et quidem in Conventu

- 1¹⁰⁴ Labacensi erant Sacerdotes 13. Clerici 5. laici 8. universim 26.
- 2 Tersactensi Sacerdotes 10. Clerici 8. laici 5. universim 23.
- 3 Montis Sancti Sacerd. 14. Cler. 5. laici 8. universim 27.
- 4 Neostadiensi Sacerd. 7. cler. 3. laici 3. universim 13.
- 5 Segniensi Sacerdotes 4. laici 2. universim 6.
- 6 Camnicensi Sacerdotes 7. laici 3. universim 10.
- 7 S. Leonardi Sacerdotes 6. laici 2. universim 8.
- 8 Pisinensi Sacerdotes 4. laici 2. universim 6.
- 9 Samaboriensi Sacerdotes 6. laici 2. universim 8.
- 10 Berdovicensi Sacerdotes 3. cler. 1. laici 3. universim 7.
- 11 Clanicensi Sacerdotes 6. cler. 2. laici 4. universim 12.
- 12 Nazarethano Sacerd. 7. cler. 1. laic. 4. universim 12.
- 13 Carlostadiensi Sacerd. 7. cler. 1. laic. 3. universim 11.
- 14 Runensi Sacerd. 4. laici 4. universim 8.
- 15 Jaskensi Sacerdotes 3. laici 3. universim 6.

Ratio autem, quod Provincia mox post profligatos ex his partibus lutheranae haeresis sectatores, diu pristinas vires reassumere nequiverit, et posterioribus temporibus multo magis in numero Fratrum augmentum sumpserit, est ista: quia Fratres, qui adhuc post annum 1601. in Provincia superstites erant, â potiori ad ultimam senectutem pervenerunt, et sic plures intra breve tempus emortui sunt, quibus tam cito novellae plantulae succrescere haud poterant: Tum quia posterioribus temporibus magis reviviscere coeperat charitas Christianorum, sicque Fratribus in majori copia eleemosynas tribuebant, unde etiam plures ad Ordinem suscipere poterant.

§. III.

De moderno statu Provinciae Bosnae Croatiae.

I. Dum evanuisset â facie Dei Sinai ex Provinciis haereditariis Augustissimae domus Austriacae lutheranae doctrinae perversitas cooperante vel maxime Ferdinando II. qui mox reficiendis templis, et monasteriis animum adjecit, Scholis pristinum splendorem restituit, in quibus juvenus tam doctrina, quam pietate excoli denuo coepit. Unde etiam de anno ad annum plures reperiebantur Juvenes, qui spreitis mundi fallacibus honoribus, contemptis divitiis, et calcatis carnis voluptatibus Seraphicae militiae nomen dare anhelabant. Quapropter Provincia *Bosnae Croatiae* T [...] ¹⁰⁵ semper in numero Fratrum augeri coepit, ita ut hoc anno 1777. quo haec scribo, numeret 431. Fratres, qui in ea Altissimo diu, noctuque fideliter famulantur: coeperunt etiam studia in ipsa Provincia institui, ex quibus multi viri pietate, et doctrina conspicui prodierunt; nam antehac gliscentibus haeresibus in Provincia studia erigi haud poterant, cum Fratres in Conventibus quietè morari prohiberentur; unde oportuit Juvenes in alias Provincias in litteris, et religiosis moribus imbuendos mittere.

II. Continet haec Provincia hodie 15. Conventus, et unum hospitium, quae omnia simul loca hujus Provinciae Fratres jam ultra 100. annos imperturbatè sub protectione Augustissimae domus Austriacae incolunt. Licet Provincia haec paucis constricta sit Conventibus, ii tamen in diversis siti sunt Provinciis, quae tamen domui Austriacae nunc omnes parent. In ducatu *Carnioliae* tres recensentur Conventus scilicet

1. Conventus Labacensis ad B. Virginem in Coelos Assumptam, qui nunc principalis est Conventus, in eoque hoc anno 50. habitant Fratres.

2. Conventus Rudolphswertensis vulgo Neostadiensis dictus ad S. Leonardum in inferiori Carniolia, in quo 34. habitant Fratres.

3. Conventus Lithopolitanus, â nostris â Carniolico

nomine Camnich, Camnicensis dictus ad S. Jacobum Apostolum, olim ad Ss. Primum, et Felicianum, hic degunt 33. Fratres.

In Comitatu *Goritiensi* situs est Conventus Montis Sancti B. V. Mariae Gratiarum, quem 39. inhabitant Fratres.

In Comitatu *Pisinensi* in Istria exstructus existit Conventus Pisinensis ad B'mam V. Gratiarum, seu de Gratiis olim dictus, nunc sub titulo Visitationis ejusdem, ubi 19. morantur Fratres.

In Citeriori *Dalmatia*, vel ut alii volunt, in Croatia duo ex antiquioribus consistunt Conventus, videlicet

1. Conventus *Tersactensis* ad B. V. Gratiarum sub titulo ad Coelos Assumptae, ubi domicilium est 36. Fratrum.

2. Conventus *Segniensis* ad S. Franciscum ad sinum Adriatici maris, ubi 18. incolae habitant.

In Regno *Croatiae* siti sunt sequentes Conventus

1. Conventus S. *Leonardi* in Sylvis sub ejusdem Sancti praesidio, â quo denominationem trahit: et 19. religiosos complectitur.

2. *Samaborensis* ad B. V. in Coelos Assumptam, in quo 24. habitant Fratres.

3. Conventus *Carlostadiensis* ad Sanctissimam Trinitatem, ubi Fratres munia parochialia peragunt, quorum numerus est 21. Fratrum.

4. *Jaskensis* ad B. V. in Coelos Assumptam, quem 22. incolunt Fratres.

In *Sclavonia* duo siti sunt Conventus

1. *Berdovicensis* olim ad S. Petrum, nunc sub titulo Visitationis B. V. Mariae, hic 20. morantur Fratres.

2. *Clanicensis* ad B'mam V. Annunciatam, in quo 27. degunt Fratres.

In *Styria inferiore* sunt etiam duo Conventus

1. Conventus *Nazarethanus* â prima capella sub hoc nomine aedificata nuncupationem trahens sub titulo B. V. Annunciatæ, ubi 33. habitant Fratres.

2. Conventus *Runensis* ad D. Antonium Patavinum, in quo Conventu 30. sunt Fratres.

III. Animadvertendum venit hic, me in Regno Sclavoniae tantum duos Conventus videlicet Berdovicensem et Clanicensem collocasse † [...] ¹⁰⁶ conformiter ad modernos Geographos, qui Sclavoniam intra fluvios Dravum ex una, et Savum ex altera parte concludunt, qui verò Croatiam restringere volunt, et pro confinio Croatiae, et Sclavoniae fluvium Colapim constituunt, tunc Conventus S. Leonardi Samaboriensis, et Jaskensis spectabit ad Sclavoniam, et Croatis remanebit unicus Conventus Carlostadiensis.

§. IV.

De praedictorum Conventuum ab invicem distantia.

I. Cum Conventus Labacensis nunc principem obtineat locum, ab ejus situ caeterorum Conventuum distantiam mensurabo, et quantum uniusquisque Conventus ab eo distet, indicabo juxta ordinem quem in Capitulis Provincialibus observare consueverunt. Imprimis

Conventus *Labacensis* in metropoli Carnioliae situs, et quasi in meditullio collocatum dixisses Carnioliae, nisi â septentrione illi Styria appropinquaret. Habet ad occidentem Montem Sanctum, ad orientem Clanicum, ad septentrionem Nazarethum, et ad meridiem Tersactum.

Conventus *Tersactensis* in citeriori Dalmatia in confinibus Liburniae situs supra Civitatem Flumen S. Viti habet ad meridiem Segniam, â qua 8. distat milliaribus germanicis (juxta quae et aliae distantiae mensurae intelligi debent), ad septentrionem tenet Labacum, â quo differt 14. mill. ad orientem habet Carlostadium, â quo 13. abest mill. et ad occidentem Pisinum 6. distans mill.

Conventus *Montis Sancti* in Comitatu Goritiensi supra Salcanum in alto Monte situs ad meridiem Pisinum, â quo 12½ mill. distat, si per Justinopolim directum iter acciperetur, per Tersactum enim distat 21. mill. Ad septentrionem habet Carinthiam, ad occidentem Forumjulium et ad orientem Labacum, â quo non plene 14. distat mill.

Conventus *Neostadiensis* in Carnioliae inferiori situs, habet intra occidentem, et septentrionem Labacum, â quo distat aliquid ultra 8. mill. ad meridiem Carlostadium, â quo non multum ultra 6. mill. abest. Ad occidentem Runam, â qua distat 5. mill.

Conventus *Segniensis* in Dalmatia citeriore ad oram Adriatici maris situs habet ad septentrionem Tersactum, â quo 8. distat mill. Ad Occidentem habet mare Adriaticum. Meridiem versus respicit Corbaviam, et Orientem versus Croatiam. distat Labaco, quod habet ad septentrionem, per Tersactum 22. mill. Via directa esset 21. mill.

Conventus *Camnicensis* in superiori Carniolia situs distat Labaco, quod intra occidentem, et meridiem habet, 3. mill. Ad orientem tenet Nazarethum, â quo 5. distat mill., ad septentrionem montes Carinthiacos vicinos habet.

Conventus *S. Leonardi* in regno Croatiae collocatus jacet intra Samaborinum, et Jaskam, ab utroque nonnihil ad orientem inclinatus, ab utroque etiam 1¼. mill. distat, habet Samaborinum intra septentrionem, et occidentem, et Jaskam magis occidentem versus. Ad orientem tenet Zagrabiam, ad meridiem Sissec. Labaco distat via directa 14½. mill. per Neostadium, Runam, et Samaborinum 17. mill. per Neostadium verò, Carlostadium, et Jaskam distat 18½. mill.

Conventus *Pisinensis* in Istria situs ad orientem habet Tersactum, â quo distat 6. mill. Ad septentrionem Montem Sanctum, â [quo]¹⁰⁷ differt 12½. mill. Ab oriente habet montem majorem, ad meridiem mare Adriaticum. Distat â Conventu Labacensi 17. mill. per Tersactum verò 20. mill.

Conventus *Samaboriensis* in regno Croatiae situs tenet ad septentrionem Runam, â qua 2. distat mill., ad Orientem Zagrabiam, â qua 3. differt mill., ad meridiem S. Leonardum, â quo 1¼ abest mill., ad Occidentem Neostadium, â quo per Runam distat 7. mill. Labacô verò distat per Neostadium, et Runam 15. mill., per Neostadium, et Carlostadium verò 19. mill.

Conventus *Berdovicensis* in Sclavonia situs habet ad meridiem Samaborinum, â quo abest 2. mill., ad occidentem habet Runam, â qua 1½. distat mill. ad septentrionem Clanicium, â quo aliquantulum ultra 2. mill. differt. Labaco per Neostadium, et Runam distat 14½. mill.

Conventus *Clanicensis* pariter in Sclavonia situs, habet ad meridiem Berdovicium: ad septentrionem Crapinam 3½. mill. distantem, ad occidentem Styriam, â qua per Sotlam fluvium secernitur. Labacô distat per Neostadium, et Runam 16. mill.

Conventus *Nazarethanus* in Styria inferiori situs ad occidentem habet Camnicium, â quo 4. fermè distat mill., ad meridiem habet Runam, â qua distat 9. fermè mill., ad septentrionem habet Carinthiam, et Styriam Superiorem. Labacô per Camnicium abest 8. mill.

Conventus *Carlostadiensis* in Croatia situs ad septentrionem habet Neostadium, â quo ultra 6. mill. parumper distat, ad occidentem Tersactum, â quo 13. distat mill., ad orientem habet Sisseck, â quo 9½. differt mill. Labacô per Neostadium distat 14½. fermè mill.

Conventus *Runensis* in Styria inferiori situs ad occidentem habet Neostadium, â quo 5. mill. differt: ad meridiem tenet Samaborinum, â quo 2. abest mill. ad orientem habet Berdovicium, â quo 1½. distat mill. ad septentrionem habet Nazarethum, â quo 9. fermè mill. distat. Labacô per Neostadium 13. mill. distat.

Conventus *Jaskensis* in Croatia situs distat Carlostadiô, quod intra occidentem, et meridiem habet, 3. mill. ad orientem habet S. Leonardum, â quo 1¼. mill. distat. Ad septentrionem habet Samaborinum, ad occidentem, et septentrionem Neostadium, â primo distat 2½., â secundo via directa 6. mill. Labacô differt per Carlostadium 17½. mill.

II. Qui ex ipsa regionum diversitate, quas priori §. adduxi, in quibus nostri Conventus siti sunt, amplitudinem Provinciae metiri voluerit, is sane magnam ejusdem esse vastitatem affirmabit. Ast temperabit judicium, si in hoc §. allatas distantias consideraverit, cum in eo maximam distantiam â principali Conventu reperiet 22. milliarium: Utique si circumferentia Provin-

ciae consideretur, tunc numerabuntur â Conventu Labacensi Nazarethum usque 8. milliaria, â Conventu Nazarethano usque Clanicium 8. mill. Claniciô Berdovicium usque 2. mill. Berdoviciô Samaborinum usque 2. mill.: Samaborinô usque ad S. Leonardum 1¼. mill. ex S. Leonardo usque Jaskam iterum 1¼. mill. Jaska Carlostadium usque 3. mill. Carlostadio usque Segniam 2. mill. Segniâ usque Tersactum 8. mill. Tersactô usque ad Pisinum 6. mill. Pisinô usque ad montem Sanctum 12½. mill. et tandem ex Monte Sancto redeundo Labacum 14. mill. Sicque in hac circumferentia conficiuntur 78. milliaria, qua tamen non obstante circumferentia omnes Provinciae Conventus intra 3. mensium spatium commodè visitari possunt.

§. V.

De Conventibus, qui olim ad hanc Provinciam spectabant et locis, in quibus novi aedificari cogitabantur.

I. Ex quadam Scriptura â toto Generali Diffinitorio subscripta, et¹⁰⁸ in Archivio Provinciae asservata desumitur, quod Conventus Zagrabiensis (qui nunc ad Provinciam Sclavoniae spectat) fuerit anno 1590. â Provincia S. Mariae in Hungaria decerptus, et Provinciae Bosnae Croatiae adjudicatus. [...] ¹⁰⁹ Anno verò 1607. ex Decreto R'mi P. Archangeli â Messana de dato Romae ex Conventu Aracaelitano die 20. Octobris ad instantiam Provinciae Hungariae S. Mariae, cui tunc suberat, eidem restitutus fuit. Conquerebantur Patres Hungari, quod sine eorum scitu, et consensu praedictus Conventus ab eorum Provincia avulsus, et Provinciae Bosnae Croatiae incorporatus fuerit. Refert P. Franciscus Draskovich, qui anno 1607. ùt actualis Hungariae Minister Provincialis, Conventum Zagrabiensem reoccupaverat, quod ob defectum Fratrum Provinciae Hungariae, ad Conventum Scholae puerorum, ac Seminarium introductum fuerit, qui dein Fratribus *Provinciae Croatiae*¹¹⁰ traditus fuit, in quo duo tantum Fratres miserrimè et scandalosè vivebant. Verùm si P. Drashkovich, qui anno 1633. hanc informationem exaravit, se reflexisset ad annum 1625. quo anno Civitas Zagrabiensis P. Bonaventurae Sbona Ministro Provinciali "*Croatiae*"¹¹¹ supplicem libellum, qui in Archivio Labacensi asservatur, porrexit, rogando, ut Conventum Zagrabiensem denuo acceptaret, suaeque Provinciae Fratres in eo collocaret, minimè suae informationi terminos *miserrimè*, et *scandalosè* inseruisset. Si enim Patres Hungari sanctiores fuissent, aut majora servitia Civitati praestitissent, vix, aut ne vix quidem Civitas pro introducendis Provinciae Croatiae Patribus institisset.¹¹²

II. Constat ex quodam supplici libello ab ARP. Francisco Uzollini Ministro Provinciali die 14. Junii Anno 1689. Excellentissimo Domino Commendanti Carlostadiensi Comiti ab Herberstein porrecto, quod Conventus Carlobagensis, quem nunc P. P. Cappucini inhabitant, olim spectaverit ad Provinciam Bosnae Croatiae; verba enim in praedicto Memoriali apposita id evincunt, habetur quippe inter caetera in eo sequens tenor: *Ego Franciscus Uzollini Servus, et Minister nomine totius*

Provinciae devotissimè accedo Excellentiam Vestram, eam humiliter supplicando, dignaretur pro sua propria, et connaturali pietate, eundem, quem primitus possederat Conventum (Carlobagensem) eidem ob gratiam singularem redonare cum omnibus ad eum pertinentiis etc. ubi notandi sunt termini illi: quem primitus possederat, et redonare: quae utique aliud non denotant, quam quod Fratres Provinciae Bosnae Croatiae illum semel jam incoluerint.

III. Conventus Hrastoviczensis, quem in **Catalogo Provinciae Bosnae Croatiae** post ejus â Vicaria Bosnensi divisione notatum reperisti, nunc inhabitatur â Patribus Observantibus Provinciae S. Ladislai in Sclavonia: Item Conventus Scardo-

nensis, et Tuinensis nunc incoluntur â Patribus Provinciae Dalmatiae Ss'mi Redemptoris, qui pariter in praedicto Catalogo reperiuntur. Quomodo verò ad has Provincias devoluti sint, nil certi invenire potui: crederem tamen, salvo meliori iudicio, hos Conventus fuisse â nostris desertos propter immanes jam memoratas persecutiones; cessantibus verò persecutionibus, cum â nostris alibi obtentis locis, quae ab his Conventibus nimis distabant, non curaretur, ut denuo recipiantur, ab his Patribus incoli coeperunt: Prout etiam Conventus Labacensis, et Neostadiensis nostrae Provinciae incorporati sunt, cum Austriaci pro illo tempore eos deseruissent, ut habet in sua Cosmogr. Austriaco-Seraphica P. Herzog part. 2. pag. 62. ad ann. 1559.

IV. Lego in originalibus litteris in Archivo reperiendis Pauli II. Summi Pontificis licentiam datam Dominis Casparo â Tschernembl, Andreae Hochenwarter militibus, et Georgio Grazer aedificandi Conventum penes Castrum Gradecz ad B. Virginis de insula dictum dioecesis Aquilejensis, Parochiae Mettlicensis S. Martini datis A. C. 1466. Unde locus hic adhuc hodieum nominatur Maria Kloster. Utrum verò Conventus hic aliquando aedificatus fuerit, nulla monumenta docent, minus quod inhabitatus fuisset. [...] ¹¹³ Extat quoque Bulla Originalis Innocentii VIII. qui anno 1488. concedit licentiam D. Dionysio Comiti Cruppae, et uxori ejus Annae ab Ortemburg aedificandi Conventum pro Fratribus Vicariae Bosniae prope Castrum suum de Insula. Sixtus IV. etiam concessit Vicario Vicariae Bosnae licentiam recipiendi unam Capellam ad tres Reges dictam Dioeces. Spalatensis prope Clissiam, ut ex ejus originali sub plumbo exarata Bulla de anno 1473. constat. ¹¹⁴

V. Anno 1643. pius cogitatus incidit Ill'mo Domino Comiti â Portia fundandi Conventum in Senoschez loco suae jurisdictionis, assignavit pro sustentatione fratrum certas annuas ex suis dominiis eleemosynas: obinde fuit illuc â Diffinitorio delegatus P. Franciscus Tremanin tamquam futuri aedificii director. Ast Comes paenitudine ductus, ut quaedam illius Epistolae in Archivo contentae demonstrant, varios praetextus impossibilitatem arguentes, allegavit, sicque aedificium nec inchoatum fuit.

VI. Fuisse nobis etiam pro aedificando monasterio oblatam quamdam Ecclesiam S. Luciae in Comitatu Tulminensi, patet ex Capitulo intermedio hujus Provinciae celebrato Samaborini die 2. Maji Anno 1655. sub ARP. Petro Seidetti Ministro Provinciali Provinciae Bosnae Croatiae, ex quo prodixit Decretum sequentis tenoris: ARP. Provincialis investiget de situ, commoda sustentatione Fratrum, et de aliis necessariis circa Ecclesiam S. Luciae in Bazza sub comitatu Tulminensi nobis oblatam pro erectione Monasterii, et si omnia reperta fuerint, poterit locum hunc ex consensu Diffinitorii acceptare.

VII. Celsissimus Princeps, et Ep'pus Frisingensis D. Vitus Adamus sub die 5. Maji 1623. dedit licentiam sub suo dominio Locopolitano aedificandi Conventum pro Fratribus Minoribus, et quidem in oppido Weichting aut alio commodiori, ¹¹⁵ dein sub Provincialatu P. Michaelis Chumar proditum decretum, ut accipiat locus S. Mariae in Erengmueben, quod obstaculum non recipiendi fuerit? non reperio.

Caput III. De Commissariis Nationalibus.

I. Cum in sequenti capite, in quo Capitula, et Congregationes in hac Provincia celebrata commemorabo, saepius iisdem Commissarios Generales praesedis-
disse legetur, non ingratum lectori fore existimabam, si antecederet ipsorum Com-
missariorum institutionem, et auctoritatem praemisero.

II. Cum Minister Generalis ob distantiam loci omnes Provincias visitare non posset, instituit suum Commissarium pro natione germanica, *Nationalem* dic-
tum, qui per Germaniam Superiorem, Austriam, Bohemiam, Bavariam, Tyrolim,
utramque Hungariam, Transylvaniam, Carnioliam, Croatiam, et Sclavoniam, ip-
siusmet Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum, potestatis plenitudine
gauderet, statutis temporibus Provincias visitaret, Electionibus, et Capitulis prae-
sideret, causas graviores Provinciarum decideret, supream Ordinationes faceret,
sententias ferret etc. Primus hujusmodi Commissarius nationalis institutus legitur
P. Bonaventura de Aquila circa annum 1585. Ultimus verò P. Paulus de Tauris circa
annum 1661.

III. Successu temporis, quia per Commissarios Generales à potiori extra-
neos, praesertim ex Italia à R'mo P. Ministro Generali missos Provinciae Germa-
niae multum deprimerentur, et omnigenam auctoritatem in Ministros Provinciales
sibi usurparent, tentârunt nonnullae Germaniae Provinciae hoc jugum excutere, eo
vel maxime, quod etiam lectores extranei per extraneos Commissarios advocaren-
tur, qui juventuti Philosophicas, et Theologicas disciplinas traderent, contemptis
propriae Provinciae alumnis, licet huic muneri, ut praeficerentur, non inepti es-
sent; quod ut facilius evincerent, implorarunt non solum Episcoporum, sed et ip-
sius Romani Imperatoris patrocinium. Haec fuit etiam causa, quod dein Imperator
Leopoldus I. prohibuerit sub dato Viennae 22. Decembris 1688. ne ullus Visitor
in Provinciis Austriacis admittatur, qui non esset ex aliqua Provincia ipsi domui
Austriacae subjecta, quod statutum adhuc in hodiernam diem observatur. Aliarum
Provinciarum vestigia secuta est haec nostra Provincia, quae etiam jugum Com-
missarii nationalis excussit, licet aliquantulum posterius, nam in hac legitur ultima
vice praesedis- Capitulo Provinciali P. Paulus de Tauris tamquam Commissarius
Nationalis anno 1661. quem Provincia Austriae hoc tempore pro tali amplius non
agnoscebat.

IV. Ex Patribus, qui nostrae Provinciae etiam ut Ministri Provinciales gu-
bernacula tenuerunt, tres reperio,

qui munere Commissariatus Generalis Nationalis per Germaniam, et Provincias conterminas cum plenitudine potestatis condecorati erant. Inter quos primum occupat locum

P. Michael Chumar Italus natione Goritiensis nostrae Bosnae Croatiae Provinciae filius, qui anno 1634. Commissarius Generalis institutus creditur, utpote cum eo anno Capitulo Provinciali in Austria praesedissee dignoscatur, et hoc officium continuavit usque ad annum 1639. quô annô factus est Episcopus Christianopolitanus.

P. Maxentius ab Arco huic mox eodem anno 1639. in officio praedicto successit, quod officium adhuc administrasse anno 1650., ex diversarum Provinciarum Capitulis, quibus praesidebat, manifestè colligitur. Licet verò hujus Provinciae filius non fuerit, eum tamen huc apponendum censui, quia in ea electus fuit Minister Provincialis, quam per triennium laudabiliter gubernabat.

P. Paulus de Tauris institutus fuit Commissarius Generalis per Germaniam die 6. Decembris anno 1657. ut constat *ex litteris Eminentissimi S. R. E. Cardinalis Francisci Barberini Episcopi Portuensis, Protectoris Ordinis*. Cujus Provinciae filius fuerit Paulus de Tauris? id pro certo determinare haud valeo: P. Carolus Maria Perusini ponit illum intra alumnos Provinciae S. Mariae in Hungaria, in qua ter Minister Provincialis fuit. Provincia Austriae sibi vendicat, et non absque fundamento, etenim praedictus Cardinalis Barberinus eidem in mox citatis litteris hunc dat titulum: *Dilecto nobis in Christo Patri Fratri Paulo de Tauris Provinciae Strict. Observantiae Austriae Praedicatori Generali* etc. Tum quia: ibidem etiam aliis Officiis praeter Ministeriatum perfunctus est: fuit enim anno 1646. electus Gvardianus Greinburgensis: Iterum anno 1648. Gvardianus Graecensis, ut *habet P. Herzog*. Ego assero: illum fuisse Provinciae Bosnae Croatiae alumnum innixus auctoritati *P. Bennonis Waltreich* olim hujus Provinciae Ministri Provincialis, *qui in quadam scriptura ait: In antiquo Protocollo Provinciae sequentia registrata reperiuntur: Trigesimum octavum Capitulum celebratum fuit in Monte Sancto 1625. in quo electus fuit in Ministrum Provinciale ARP. Michael Chumar ... Sub quo intrarunt Religionem Fr' Michael Noyse Graecens. 1627. Fr' Bonaventura Grivaz de nova civitate 1627. Fr' Paulus de Tauris Carlostadiensis 1628.* Cujus testimonium, si,

ut supponitur, verum est, utramque Provinciam suo jure cadere, necesse est. Interim, ut tam Provincia Austriae, quam Carnioliae (Hungariae affiliationis jure relicto) suam satisfactionem habeat, puto eum initiatum fuisse in Provincia nostra, successu verò temporis Provinciae Austriae incorporatum, qui incorporationis usus eo tempore non rarus fuit.

Caput IV.

Elenchus Capitulorum et Congregationum Provincialium, deque in eisdem electis Provincialibus, Custodibus, et Diffinitoribus à tempore divisionis Provinciae usque ad hodierna tempora.

I. Praenotandum venit 1mo quod licet statuta Generalia Ordinis statuant, et ordinent, ne quis in Ministerium Provinciale reeligatur, antequam sexennio ab ultimo Ministeriatus vacaverit: item statuitur etiam de Diffinitoribus: insuper prohibetur in iisdem Statutis, ne quis actualis Diffinitor in Gvardianum eligatur: est etiam cautum, ne Gvardianus ultra triennium suum Officium continuet. Videbis autem in hoc capite Ministros Provinciales saepius post triennium reelectos, imo et confirmatos, quod etiam de Diffinitoribus intellegitur. Reperies quoque Diffinitores actuales in Gvardianos fuisse electos, et Gvardianos ultra triennium in Officio confirmatos, dum **eorum Catalogum** ad quemlibet Conventum separatim apponam. Noli tamen judicare, fuisse à Patribus legem sapientissimam temerè praevaricatam, quod enim lex prohibebat, ne fieret, necessitas, quae non habet legem, postulabat, ut obtenta dispensatione à Superioribus majoribus practicaretur contrarium. Tanta siquidem erat primaevis temporibus ob causas jam supra allatas penuria Fratrum, praesertim qui apti essent ad regendam Provinciam, ut eos etiam ex aliis Provinciis ad regimen assumere necesse fuerit. Ut autem actuales Diffinitores in Gvardianos eligi valeant propter urgentissimam causam à majori parte Diffinitorii Provinciae approbandam, concessit Diffinitorium Generale Romae in Aracoeli die 20. Maji A. C. 1679 congregatum. Nunc verò sublatis causis Provincia in suis electionibus praedictas Constitutiones exactè observat.

II. Praenotandum est 2do, quod sequens elenchus in multis locis mancus sit, sed id non *meae negligentiae*¹¹⁶ adscribendum, sed monumentorum defectui: imo mirabilius quivis, qui turbulenta tempora, quibus haec Provincia involvebatur, bene expenderit, quod tanta notitia ad nos pervenerit; etenim

in persecutione Turcarum Fratres vix vitam salvarunt, et minimae curae erat, ut Scripturas custodirent, et hinc jam tunc multae Scripturae perierunt: quae tamen salvare poterant, ea ad Conventum Tersactensem detulerunt. Ast exorto igne in hoc Conventu mense Martio anno¹¹⁷ 1628. [?]¹¹⁸ hora tertia noctis, dum Fratres somno sopiti fuissent, intra breve tempus totus Conventus unacum Provinciae monumentis in cineres redactus fuit, nil haec vorax flamma intactum reliquit, praeter **fundationales illius Conventus litteras**, quas B'ma Virgo speciali divina providentia in medio ignis illaesas conservavit. Haec itaque causa est, quod plurimum notitia, quae desideratur amplior, dari haud valeat. Primum igitur Capitulum post divisionem Provinciae fuit celebratum mox illo anno

1514. in Conventu Cettinensi, in quo fuit electus in Ministrum [Vicarium]¹¹⁹ Provincialem P. Petrus de Jaicza.
1517. secundum Provinciale Capitulum erat celebratum in Conventu Zriniensi, in quo in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Georgius Uglessich Hrastovic.
1520. fuit celebratum tertium Provinciale Capitulum in Conventu Cettinensi, in quo in Ministrum Provincialem cooptatus fuit ARP. Georgius Rodessich, aliter Rodelich.
1523. fuit celebratum 4. Provinciale Capitulum in Conventu Jaiczensi, in quo in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Marcus de Hrastovicza.
1526. fuit celebratum 5^{tum} Provinciale Capitulum in Conventu Hrastoviczensi, in quo in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Paulus de Clissa.
1529. fuit celebratum 6. Provinciale Capitulum in Conventu Cettinensi, in quo in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Antonius Lipchinovich.
1532. fuit celebratum 7. Provinciale Capitulum in Conventu Ottochensi, in quo in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Joannes de Modrussia.
1535. fuit celebratum 8. Provinciale Capitulum in Conventu Hrastoviczensi, in quo secunda vice in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Marcus de Hrastovicza.
1538. fuit celebratum 9. Provinciale Capitulum in Conventu Cettinensi, in quo secunda vice in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Antonius Lipchinovich.
1541. fuit celebratum 10. Provinciale Capitulum in Conventu Cettinensi, in quo in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Georgius à Segnia.
1544. fuit celebratum 11. Provinciale Capitulum in Conventu Cettinensi, in quo in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Stephanus de Hrastovicza.
1547. fuit celebratum 12. Provinciale Capitulum in Conventu Bichachensi, in quo in Ministrum Provincialem electus fuit ARP. Antonius de Bichach.

- 1550. fuit celebratum 13. Provinciale Capitulum in Conventu Stinischnachsensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Franciscus de Stinischnach.
- 1553. fuit celebratum 14. Provinciale Capitulum in Conventu Ottochensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Franciscus de Glomocz.
- 1556. fuit celebratum 15um Provinciale Capitulum in Conventu Stinischnachsensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Joannes â Jaicza.
- 1559. fuit celebratum 16. Provinciale Capitulum in Conventu Ottochensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Petrus Turkovich â Clissa.
- 1562. fuit celebratum 17. Provinciale Capitulum in Conventu S. Leonardi in Silvis, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Franciscus de Ottoch.
- 1565. fuit celebratum 18. Provinciale Capitulum in Conventu Modrussensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Joannes de Modrussa.
- 1568. fuit celebratum 19. Provinciale Capitulum in Conventu Segniensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Joannes â Segnia.
- 1571. fuit celebratum 20. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Andreas Diracha Tersactensis.
- 1574. fuit celebratum 21. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Petrus â Cettina.
- 1577. fuit celebratum 22. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Bernardinus Luposinich â Vinodol.
- 1580. fuit celebratum 23. Provinciale Capitulum in Conventu Montis Sancti, in quo electus fuit in Ministrum Provinciale ARP. Michael Piperovich, aliàs Pepecovich â Clissa.
- 1583. fuit celebratum 24. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Joannes Ferlanich de Clissa.
- 1586. fuit celebratum 25. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Georgius Sopaz â Pisino.
- 1589. fuit celebratum 26. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Franciscus Govorco, aliis Govoro.
- 1592. fuit celebratum 27. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi, in quo secunda vice in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Bernardinus Luposinich de Vinodol.
- 1595. fuit celebratum 28. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Joannes Panthaleon Salomich Tersactensis.
- 1597. fuit celebratum 29. Provinciale Capitulum in Conventu

Tersactensi die 24. Julii Praeside ARP. Marco Bosnensi Prov'iae Ragusiae, et Ordinis Patre, ac hujus Provinciae Commissario Generali,¹²⁰ in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Franciscus Bogdanich â Jadera Provinciae Dalmatiae, sed nostrae incorporatus Praedicator eximius.

1601. fuit celebratum 30. Capitulum Provinciale in Conventu Tersactensi, in quo in Ministrum Provinciale electus fuit ARP. Georgius Jurassich â Pisino.

1603. fuit celebratum 31. Capitulum Provinciale in Conventu Tersactensi die 17. Augusti sub Praesidio ARP. Bernardini d'Arbe, in quo in *Ministrum Provinciale* electus fuit ARP. Antonius Diusich, [aliis Biunčić seu Bieučić = Bievčić]¹²¹ â Stinisch. *Custos* RP. Bernardinus Scrivanich.

Diffinitores

ARP. Panthaleon Salomich Prov. P'r

ARP. Franciscus Bogdanich Prov. P'r

AVP. Gregorius Pillepich

AVP. Nicolaus Zauricevich [...].¹²²

1607. fuit celebratum 32. Capitulum Provinciale in Conventu Tersactensi, in quo in *Ministrum Provinciale* electus fuit ARP. Nicolaus Zauricevich Ex-Diff.

1610. fuit celebratum 33. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi die 13. Januarii Praeside ARP. Dominico Andreassi Commissario Generali per Germaniam, in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Franciscus Glavinich Praedicator Istrianus. *Custos* ARP. Franciscus Bogdanich Prov'iae P'r

Diffinitores

AVP. Bonaventura Sbona

AVP. Seraphinus Rodar

AVP. Bartholomaeus â Ragusio.

AVP. Jacobus de Vitalis.

1613. fuit celebratum 34. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi die 28. Aprilis Praeside ARP. Bonaventura Daumio Commiss. Gener. per German., in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Bonaventura Sbona Goritiensis. *Custos* ARP. Franciscus Glavinich Praedic. Prov. P'r

1616.¹²³ fuit celebratum 35. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 29. Augusti Praeside ARP. Gabriele Bonar Commiss. Gener. per Germ. in quo *Minister Provincialis* electus fuit secunda vice ARP. Franciscus Glavinich Praed. Prov. P'r. *Custos* RP. Andreas Serak, aliter Strackel.

Diffinitores

RP. Bernardinus Scrivanich, Ex-Custos

AVP. Nicolaus Tuba

AVP. Seraphinus Rodar.

AVP. Oswaldus Pichler.

1619.¹²⁴ fuit celebratum 36. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 23. Maji Praeside ARP. Hieronymo

Strasser Commiss. Gener. per Germ., in quo *Minister Provincialis* tertia vice reelectus, seu potius confirmatus fuit ARP. Franciscus Glavinich Praedic. et lect. Theol.

Diffinitores

ARP. Nicolaus Zaurichevich Prov. P'r

ARP. Bonaventura Sbona Prov. P'r

AVP. Antonius Telletenovich

AVP. Michael Chumar

- 1622.¹²⁵ fuit celebratum 37. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 30. Augusti Praeside ARP. Hieronymo Strasser Commiss. Gener. per Germ. in quo secunda vice *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Bonaventura Sbona Prov. P'r. *Custos* RP. Michael Chumar Ex-Diff.

Diffinitores

RP. Bernardinus Scrivanich, Ex-Diff. Ex-Cust.

RP. Andreas Strakel Ex-Cust.

AVP. Franciscus Hervoy

AVP. Dionysius Ivankovich.

- 1625.¹²⁶ fuit celebratum 38. Provinciale Capitulum in Conventu Montis Sancti die 2. Octobris Praeside ARP. Antonio Galbiato Commiss. Gener. per Germ. in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Michael Chumar Gorit. Ex-Diff. Ex-Cust. *Custos* RP. Bernardinus Scrivanich Ex-Diff.

Diffinitores

ARP. Franciscus Glavinich Praed. Apostolicus Prov'iae P'r

AVP. Franciscus Tremaninus

AVP. Leo Magliavaz

AVP. Georgius Ogollyri, alias Ugollinus.

- 1628.¹²⁷ fuit celebratum 39. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi in quo *Minister Provincialis* reelectus, seu confirmatus fuit ARP. Michael Chumar. *Custos* RP. Leo Magliavaz. Diffinitorem non inveni alium praeter Jacobum Riccium.

- 1631.¹²⁸ fuit celebrata Congregatio in Conventu Neostadiensi die 13. Junii Praeside ARP. Michael Chumar Ministro Provinciali, et Diffinitore Generali actuali.

- 1631.¹²⁹ fuit celebratum 40. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 17. Octobris. Praeside ARP. Joanne Baptista de Ferugia Commissario delegato, in quo tertia vice reelectus fuit *Minister Provincialis*¹³⁰ ARP. Michael Chumar Diff'or Gen., sed eo resignante electus est ARP. Leo Magliavacz Ex-Diff. Ex-Cust. *Custos* ARP. Michael Chumar Prov. P. et Diff. Gen.

Diffinitores

ARP. Franciscus Glavinich Prov. P'r Praed. Apost.

RP. Bernardinus Scrivanich bis Ex-Cust.

AVP. Theodorus de Mantua Gvard. Lab.

AVP. Bernardus Orcha de Gradisca.

1634. fuit celebratum 41. Provinciale Capitulum in Conventu Neostadiensi, in quo tertia vice *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Bonaventura Sbona Prov. P'r.

- 1637.¹³¹ fuit celebratum 42. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 10. Junii Praeside ARP. Michaelae Chumar Commiss. Gener. per Germ., in quo secunda vice *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Leo Magliavaz. *Custos* ARP. Bonaventura Sbona Ex-Minist.

Diffinitores

ARP. Franciscus Glavinich Praedic. Apost. Prov. P'r

AVP. Franciscus Cenda

AVP. Alexander Rampel

AVP. Bernardus Orcha Ex-Diff.

1640. Congregatio celebrata Tersacti 24. Aprilis Praes. P. Leone Magliavacz (Min. Prov.).

- 1640.¹³² fuit celebratum 43. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 6. Februar. Praeside ARP. Maxentio ab Arco Commiss. Gener. per Germ., in quo *Minister Provincialis* electus fuit ipsemet Capituli Praeses P. Maxentius ab Arco.

Custos ARP. Franciscus Glavinich Prov. P'r, Praed. Ap.

Diffinitores

AVP. Candidus Barbaritius de Pisino

AVP. Petrus Seidetti

AVP. Fabianus Widner

AVP. Theodorus de Mantua Ex-Diff.

1642. fuit habita Congregatio in Monte Sancto die 7. Maji Praesidente ARP. Maxentio ab Arco Ministro Prov. et Commiss. per Germ. Gener.

1643. fuit celebratum 44. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 21. Augusti. Praeside ARP. Maxentio ab Arco Ministro Provinciali, et Commiss. Gener. per German., in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Candidus Barbaritius à Pisino. *Custos* ARP. Maxentius ab Arco Commiss. Gen. per Germ. et Ex-Minister Provincialis.

Diffinitores

AVP. Leonardus Buttorchich

AVP. Alexander Rampel Ex-Diff.

AVP. Franciscus Cenda Ex-Diff.

AVP. Sigismundus Beltram

1644. fuit celebrata Congregatio in Monte Sancto die 13. Julii sub ARP. Candido Barbaritio Ministro Provinciali.

1647. fuit celebratum 45. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 9. Martii Praeside ARP. Maxentio ab Arco Lect. Jub. et act. Custode, ac Commiss. Gener. per Germ. in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Alexander Rampel bis Ex-Diff.

Custos RP. Sigismundus Beltram Ex-Diff. et Secret. Commiss. Gen.

Diffinitores

ARP. Franciscus Glavinich Praed. Ap. Prov. P'r

ARP. Leo Magliavaz Prov. P'r

AVP Fabianus Widner Ex-Diff.

AVP. Michael Noyse

1648. fuit celebrata Congregatio Tersacti die 12. Junii Praeside ARP. Alexandro Rampel Ministro Provinciali.

1650. fuit celebratum 46. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 8. Februarii Praeside ARP. Maxentio ab Arco Commiss. Gener. per Germ. existente Visitatore P. Barnaba Schober Prov. Austriae Diffinitore, in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Sigismundus Beltram Ex-Diff. Ex-Cust.

Custos ARP. Candidus Barbaritius à Pisino Prov. P'r.

Diffinitores

AVP. Petrus à Flumine lect.

AVP. Dominicus Pizzollini

AVP. Petrus Seidetti Ex-Diff.

AVP. Joannes Baptista Millosich

1650. fuit celebrata Congregatio in Monte Sancto die 17. Novembris Praeside ARP. Sigismundo Beltram Min. Prov.

1652. fuit celebrata 2da Congregatio in Monte Sancto die 23. Aprilis Praeside eodem.

1653. fuit celebratum 47. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 27. Januarii Praeside ARP. Aegidio Schiessel Prov. Austriae Custode, et Commiss. Gener. per Germ. in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Petrus Seidetti bis Ex-Diff.

Custos ARP. Alexander Rampel Prov. P'r

Diffinitores

AVP. Leonardus Buttorchich Ex-Diff.

AVP. Uriel Bennas

AVP. Joannes Maria Tarvisanus

AVP. Antonius Posarelli

1654. fuit Congressus Diffinitiorialis celebratus Labaci die 12. Aprilis Praeside ARP. Aegidio Schiessel Commiss. Gener. per Ger.

1654. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 8. Septembris Praeside ARP. Petro Seidetti Ministro Provinciali.

1655. fuit celebrata 2da Congregatio Samaborini die 2. Maji Praeside eodem.

1656. fuit celebratum 48. Provinciale Capitulum in Conventu Montis Sancti die 29. Junii Praeside ARP. Silvestro â Mori[†] Provinciae Marianae Hungariae Diffinitore, in quo *Minister Provincialis* secunda vice electus fuit ARP. Sigismundus Beltram Prov. P'r.
Custos RP. Petrus â Flumine lect. Ex-Diff.
Diffinitores
 AVP. Hilarion Gorzar Secret. Prov.
 AVP. Dominicus Pizzolini Ex-Diff'r
 AVP. Gregorius Jurgulinzhizh
 AVP. Joannes Haberle
1657. fuit celebrata Congregatio Labaci 20. 8'bris Praesid. P. Sigismundo Beltram.
 Hoc ultimum Capitulum fuit ob quendam errorem ab ejusdem Praeside commissum, nullum declaratum, in cuius locum **per litteras E'mi D'ni Episcopi Portuensis S. R. E. Cardinalis Protectoris Ordinis** facultate â Sac. Congreg. sibi data sub die 1. Februarii 1658. sequens Diffinitorium substitutum fuit.¹³³
Minister Provincialis ARP. Paulus de Tauris Commiss. Gener. per Germ.
Custos RP. Paulus Budimir Lect. Gener.
Diffinitores
 ARP. Candidus â Pisino Prov. P'r
 ARP. Sigismundus Beltram Prov. P'r
 AVP. Joannes Haberle
 AVP. Petrus â Flumine Lect. Ex-Diff.
1659. fuit celebrata Congregatio Tersacti die 21. Aprilis Praeside ARP. Paulo de Tauris Min. Prov. et Commis. Gen.
1660. fuit celebrata 2da Congregatio Tersacti die 13. Aprilis Praeside eodem.
1661. fuit celebratum 49. Provinciale Capitulum in Conventu Tersactensi die 14. Novembris Praeside ARP. Paulo de Tauris Ministro Provinciali, et Commiss. Gener. per Germ. in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Paulus Budimir, Lect. Gen. Ex-Cust.
Custos RP. Petrus â Flumine Conc. Lect. bis Ex-Diff.
Diffinitores
 AVP. Hilarion Gorzar
 AVP. Michael Angelus Bosnyak Lect. Conc. Gen.
 AVP. Maxentius â Castua Conc.
 AVP. Joachimus Stross Conc. Lect. Theolog.
1662. fuit celebrata Congregatio Labaci die 24. Novembris Praeside ARP. Paulo Budimir Ministro Provinciali.
1663. fuit celebratus Diff'rialis Congressus in Monte Sancto die 14. Novembris Praeside eodem.
1664. fuit habita Congregatio 2da Tersacti die 21. Aprilis Praeside ex dispositione R'mi P. Michaelis â Sambuca Ministri Generalis ARP. Candido Barbaritio Prov. P're, et Commissario Pro'ali.

1664. fuit celebratum 50. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 15. Novembris Praeside ARP. Timotheo Megiurechki Provinciae S. Ladislai in Sclavonia Custode act. et hujus Commiss. Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Petrus â Flumine Conc. Lect. Theol. Ex-Diff. et Ex-Cust.
Custos RP. Joachimus Stross Conc. Lect. Theol. Ex-Diff.

Diffinitores

- AVP. Dominicus Pizzolini Ex-Diff.
 AVP. Franciscus Benkovich Conc. Gener.
 AVP. Vincentius Comel Conc.
 AVP. Gabriel Tonjutto Conc.
1666. fuit celebrata Congregatio Nazarethi die 15. Februarii Praeside ARP. Petro â Flumine Ministro Provinciali.
1667. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 24. Januarii Praeside eodem.
1667. fuit celebratum 51. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 29. Augusti Praeside ARP. Antonio Kemler Provinciae Bohemiae Vicario Provinciali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Joachimus Stross Conc. Lect. Theol. Ex-Diff. et Ex-Cust.
Custos RP. Maxentius â Castua Conc. Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Candidus Barbaritius Conc. Lect. Theol. Prov. P'r
 ARP. Petrus Seidetti Conc. Lect. Theol. Prov. P'r
 AVP. Zacharias Textorius Conc. Gen.
 AVP. Bonifacius Priuchich Conc. et Lect.
1668. fuit celebrata Congregatio Tersacti die 5. Octobris Praeside ARP. Joachimo Stross Ministro Provinciali.
1669. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 14. Octob. Praeside eodem.
1670. fuit celebratum 52. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 16. Decemb. Praeside ARP. Timotheo Megiurechki Provinciae S. Ladislai in Sclavonia Patre, et hujus Commissario Visitatore generali, in quo electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Paulus Langer Conc. gener. Lect. Theol.
Custos RP. Zacharias Textorius Conc. gen. Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Petrus â Flumine Conc. Lect. Theol. Prov. P'r
 AVP. Daniel Lucanus Conc. Lect. gener.
 AVP. Bonaventura Ukmar Conc.
 AVP. Laurentius Thomassich Conc.
1671. fuit celebratus Congressus Diffinitorialis Tersacti die 4. Octobris Praeside ARP. Paulo Langer Ministro Prov.

106

1672. fuit celebrata Congregatio Labaci die 20. Martii Praeside eodem.
 1673. fuit celebratum 53. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 17. Octobris Praeside ARP. Maximiliano Tkatchevich Provinciae S. Ladislai in Sclavonia Patre, et Diffinitore Generali, ac hujus Commissario Visitatore generali, in quo in *Ministrum Provinciale* per Breve Apostolicum cooptatus est ARP. Casparus Beltram Conc. gener. et Pro-Secret. Gen. Ordinis.
Custos RP. Antonius Lazari Conc. Lect. gener.

Diffinitores

- RP. Maxentius â Castua Conc. Ex-Cust.
 AVP. Joannes Haberle Conc. Ex-Diff.
 AVP. Michael Angelus Bosnyak Conc. Gen. Ex-Diff.
 AVP. Joannes Capistranus Ozepick Conc.
 1674. fuit celebrata Congregatio Labaci die 16. Octobris Praeside ARP. Casparo Beltram Ministro Provinciali.
 1675. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 5. Novembris Praeside eodem.
 1676. fuit celebratum 54. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 16. Aprilis Praeside ARP. Narcisso Hietel Provinciae Austriae Custode, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo Minister Provincialis et totum Diffinitorium per **Breve Apostolicum, quod in originali asservatur in Archivio Provinciae**¹³⁴ positum fuit, et quidem *Minister Provincialis* ARP. Bonaventura Ukmar Conc. gener. Ex-Diff.
Custos ARP. Paulus Langer Prov. P'r

Diffinitores

- ARP. Joachimus Stross Conc. Lect. Theol. Prov. P'r
 RP. Zacharias Textorius Conc. Gener. Ex-Cust.
 AVP. Bonifacius Priuchich Conc. et Lect. Ex-Diff.
 AVP. Gabriel Tonjutto Conc. Ex-Diff.
 1676. fuit habitus Congressus Diffinitorialis Clanicii die 16. Septembris Praeside P. Bonaventura Ukmar Min. Provinciali.
 1676. fuit habitus 2^{idus} Congressus Diffinitorialis Nazarethi die 5. Novembris Praeside eodem, in quo loco defuncti P. Pauli Langer Custos electus fuit RP. Laurentius Thomassich Conc. Ex-Diff.
 1677. fuit celebrata Congregatio Nazarethi 6. Maji Praeside eodem.
 1678. fuit celebratum 55. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die [29.] 19.¹³⁵ Julii Praeside ARP. Gabriele Schmid Provinciae Austriae Diffinitore

et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Joachimus Stross Conc. gener. Lect. Theol.

Custos ARP. Bonaventura Ukmar Ex-Minister

Diffinitores

RP. Laurentius Thomassich Ex-Cust.

AVP. Andreas Romani

AVP. Antonius Bressan Conc. gener.

AVP. Franciscus Mazoll, Lect. gener.

1678. habitus fuit Congressus Diffinitiorialis Labaci die 17. Decemb. Praeside ARP. Joachimo Stross Min. Provinc.

1679. habitus fuit 2^{tus} Congressus Diffinitiorialis Labaci die 28. Januarii Praeside eodem.

1679. habitus fuit 3^{tus} Congressus Diffinitiorialis Labaci 8. Aprilis Praeside eodem.

1679. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 17. Julii Praeside eodem.

1679. habitus est 4^{tus} Congressus Diffinitiorialis Labaci die 28. Octobris Praeside eodem.

1680. habitus fuit 5^{tus} Congressus Diffinitiorialis Camnicii die 25. Februarii Praeside eodem.

1680. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 25. Junii Praeside eodem.

1681. habitus fuit 6^{tus} Congressus Diffinitiorialis Camnicii die 10. Februarii Praeside eodem.

1681. fuit celebratum 56. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 9. Septembris Praeside ARP. Hilario Andreè Provinciae Austriae bis Ex-Ministro, et Custode actuali, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Franciscus Mazoll Conc. Lect. gen. Ex-Diff.

Custos ARP. Joachimus Stross Lect. Theol. Ex-Minist.

Diffinitores

RP. Antonius Lazari Lect. Gen. Ex-Cust.

AVP. Bonifacius Priuchich Lect. gen. bis Ex-Diff.

AVP. Gabriel Tonjutto Conc. gen. bis Ex-Diff.

AVP Casimirus Dimiacovich Conc. gener.

1682. habitus fuit Congressus Diffinitiorialis Camnicii die 12. Januarii Praeside ARP. Francisco Mazoll Min. Prov.

1682. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 12. Octobris Praeside eodem.

108

1683. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 18. Octobris Praeside eodem.
 1684. fuit celebratum 57. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 21. Septembris Praeside ARP. Elia Jambrussich Provinciae S. Ladislai in Sclavonia bis Ex-Ministro, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Antonius Lazari Conc. Lect. Jub. Ex-Cust.

Custos RP. Casimirus Dimiacovich Lect. Conc. gener. Ex-Diff.

Diffinitores

AVP. Bonifacius Pullin Conc.
 AVP. Ferdinandus Stadler Conc.
 AVP. Antonius Bressan Conc. gener. Ex-Diff.
 AVP. Paulus Surian Conc. gener.

1686. fuit celebrata Congregatio Labaci die 12. Februarii Praeside ARP. Antonio Lazari Ministro Provinciali.
 1686. fuit habitus Congressus Diffinitiorialis Labaci die 16. Decembris Praeside eodem.
 1687. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 7. Julii Praeside eodem.
 1688. fuit habitus 2^{dus} Congressus Diffinitiorialis Labaci die 6. Maji Praeside eodem.
 1688. fuit celebratum 58. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 25. Augusti Praeside ARP. Hilario Fischer Provinciae Bohemiae iterato Custode, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Franciscus Uzollin Lect. Conc. gener.
Custos RP. Bernardus Perne Conc. Lect. gener.

Diffinitores

AVP. Bonaventura Novak Conc. Lect. Theol.
 AVP. Conradus Ziegler Conc. et Lect.
 AVP Zacharias Battich Conc.
 AVP. Augustinus Decleva Conc.

1689. fuit celebrata Congregatio Labaci die 27. Octobris Praeside ARP. Francisco Uzollin Ministro Provinciali.
 1690. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 24. Septembris Praeside ARP. Casparo Beltram Prov. Patre.
 1691. fuit celebratum 59. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 22. Aprilis Praeside ARP. Benigno Schmuderer Provinciae Austriae Diffinitore actuali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo ele-

ctus est *Minister Provincialis* ARP. Conradus Ziegler Conc. Lect. Ex-Diff.
Custos RP. Ferdinandus Stadler Conc. Lect. Theol. Ex-Diff.

Diffinitores

- AVP. Eugenius Weilhard Conc. Lect. Theol.
 AVP. Vincentius Lampretich Conc.
 AVP. Philippus Columbichius Conc. Lect. gener.
 AVP. Joannes Baptista Schlibnig Conc.
1693. fuit celebrata Congregatio Labaci 29. Martii Praeside ARP. Conrado Ziegler Ministro Provinciali.
1693. fuit celebratum 60. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 25. Novembris Praeside ARP. Amando Hermann Provinciae Bohemiae Custode, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo secunda vice in *Ministrum Provinciale* electus est ARP. Antonius Lazari Lect. Jub. Diff. Gener. act.
- Custos* ARP. Sigismundus Sigonius Lect. Jub.

Diffinitores

- AVP. Zacharias Battich Conc. Ex-Diff.
 AVP. Henricus Fabiani Lect. gener.
 AVP. Petrus Francetich Lect. gener.
 AVP. Paschalis Mazoll Lect. gener.
1694. habitus fuit Congressus Diffinitorialis in hospitio Salcanensi die 7. Feb. Praeside ARP. Antonio Lazari Ministro Provinciali.
1694. fuit celebrata Congregatio in Monte Sancto die 17. Octobris Praeside eodem.
1695. fuit celebrata 2da Congregatio Neostadii die 6. Octob. Praeside eodem.
1696. fuit celebratum 61. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 28. Augusti Praeside ARP. Emerico Pfendner Provinciae Austriae Secretario, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Bernardinus Gregoritsch Lect. gener.
- Custos* ARP. Antonius Lazari Lect. Jub. Prov. et Ord. P'r

Diffinitores

ARP Conradus Ziegler Conc. Lect. Prov. P'r
 RP. Casimirus Dimiacovich Conc. gener. Lect. Ex-Cust.
 RP. Ferdinandus Stadler Conc. Lect. Theol. Ex-Cust.
 AVP. Philippus Columbichius Conc. Lect. gener. Ex-Diff.

1679. fuit celebrata Congregatio Labaci die 4. Julii Praeside ARP. Bernardino Gregoritsch Ministro Provinciali.
1698. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 31. Julii Praeside eodem.
1699. fuit celebratum 62. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 16. Augusti Praeside ARP. Davide Walner Provinciae Austriae Diffinitore habituali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo tertia vice praevia dispensatione Sacrae Congregationis non expletos vacantiae annos electus est *Minister Provincialis* ARP. Antonius Lazari Lect. Jub. et. Ord. P'r. *Custos* ARP. Bernardinus Gregoritsch Lect. gen. Ex.-Min.

Diffinitores

- ARP. Franciscus Uzollin Lect. Theol. Prov. P'r
- AVP. Vincentius Lampretich Conc. Ex-Diff.
- AVP. Zacharias Battich Conc. bis Ex-Diff.
- AVP. Ludovicus Gallenfels Conc. Lect. gener.
1700. fuit celebrata Congregatio Labaci 12. Aprilis Praeside ARP. Antonio Lazari Ministro Provinciali.
1701. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci 25. Julii Praeside eodem.
1702. fuit celebratum 63. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi 10. Septembris Praeside ARP. Donulo Pauli Provinciae Austriae Diffinitore, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Ludovicus Gallenfels Lect. gener. Ex-Diff. *Custos* ARP. Antonius Lazari Lect. Jub. Prov. et Ord. P'r

Diffinitores

- ARP. Conradus Ziegler Prov. P'r
- AVP. Petrus Francetich Lect. gener. Ex-Diff.
- AVP. Carolus Janesitsch Conc.
- AVP. Romualdus Sitter Lect. gener. act.
1703. fuit celebrata Congregatio Labaci die 15. Julii Praeside ARP. Ludovico Gallenfels Ministro Provinc.
1704. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 24. Junii Praeside eodem.
1705. fuit celebratum 64. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 31. Julii Praeside ARP. Antonio Lazari hujus Provinciae Custode actuali, Provinciae, et Ordinis Patre, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Petrus Francetich Lect. gen. Ex-Diff.

Custos ARP. Ludovicus Gallenfels Lect. gener. Ex-Min.

Diffinitores

ARP. Franciscus Uzollin Conc. Lect. Theol. Prov. P'r

AVP. Zacharias Battich Conc. ter Ex-Diff.

AVP. Augustinus Decleva Conc. Ex-Diff.

AVP. Petrus Stibelli Conc. Lect. Theol.

1706. fuit celebrata Congregatio Tersacti die 20. Septemb. Praeside ARP. Petro Francetich Ministro Provinc.

1707. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 7. Septemb. Praeside eodem.

1708. celebratum fuit 65. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 3. Septembris Praeside ARP. Christiano Gerber Provinciae Tyrolensis D. Leopoldi Diffinitore habituali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Romualdus Sitter Conc. Lect. Emerit. Ex-Diff.

Custos ARP. Franciscus Uzollin Conc. Lect. Prov. P'r.

Diffinitores

AVP. Vincentius Lampretich Conc. bis Ex-Diff.

AVP. Coelestinus Stuedler Conc. Lect. gener.

AVP. Mauritius Bobner Conc. Lect. gener.

AVP. Theodoricus Lucich Conc. Lect. gener. act.

1709. fuit celebrata Congregatio Nazarethi die 4. Julii Praeside ARP. Romualdo Sitter Ministro Provinciali.

1710. fuit celebrata 2da Congregatio Nazarethi die 25. Maji Praeside eodem.

1711. fuit celebratum 66. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 19. Octobris Praeside ARP. Brunone Prener Provinciae Austriae Diffinitore, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo 2do electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Conradus Ziegler Conc. Lect.

Custos ARP. Romualdus Sitter Lect. Emer. Ex-Minist.

Diffinitores

ARP. Ludovicus Gallenfels Lect. gener. Prov. P'r

ARP. Petrus Francetich Lect. gener. Prov. P'r

AVP. Marcus Cragui Conc.

AVP. Angelicus Direin Conc. Lect. gener.

1712. fuit celebrata Congregatio Labaci die 20. Aug. Praeside ARP. Conrado Ziegler Ministro Provinciali.

1713. fuit Congregatio 2da celebrata Labaci die 2. Julii Praeside eodem.
 1714. fuit celebratum 67. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 28. Julii Praeside ARP. Bennone Wenzel Provinciae Tyrolensis D. Leopoldi Custode habituali, et Guardiano Oenipontano actuali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Coelestinus Stuedler Conc. Lect. gener. Ex-Diff.
Custos RP. Theodoricus Lucich Lect. gen. Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Franciscus Uzollin Prov. P'r
 AVP. Petrus Stibelli Lect. gener. Ex-Diff.
 AVP. Maximus Ruesch Lect. gener. act.
 AVP. Jacobus Hoffstetter Lect. gener. act.
 1715. fuit celebrata Congregatio Labaci die 1. Junii Praeside ARP. Coelestino Stuedler Ministro Provinciali.
 1716. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 17. Maji Praeside eodem.
 1717. fuit celebratum 68. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 20. Julii Praeside ARP. Francisco Hausen Provinciae Austriae Diffinitore, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Jacobus Hoffstetter Conc. Lect. Emer. Ex-Diff.
Custos RP. Angelicus Direin Conc. Lect. gen. Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Conradus Ziegler Prov. P'r
 RP. Michael Hervatina Lect. Emer.
 AVP. Antonius Fanton Conc.
 AVP. Sigismundus Babel Conc.
 1718. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 4. Julii Praeside ARP. Jacobo Hoffstetter Ministro Provinciali.
 1719. fuit celebrata Congregatio 2da Labaci die 13. Julii Praeside ARP. Jacobo Hoffstetter Ministro Prov.
 1720. fuit celebratum 69. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 5. Septembris Praeside ARP. Bennone Wenzel Provinciae Tyrolensis S. Leopoldi Ex-Ministro, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo secunda vice electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Bernardinus Gregoritsch Lect. gener. Prov. Pat.
Custos ARP. Jacobus Hoffstetter lect. Em. Ex-Minister.

Diffinitores

- RP. Theodoricus Lucich Lect. gen. Ex-Cust.
 AVP. Seraphinus Vogel Conc.
 AVP. Eugenius Gottschever Lect. gener.
 AVP. Clarus Pasconi Lect. gener. act.
1721. fuit celebrata Congregatio Labaci die 8. Julii Praeside ARP. Bernardino Gregoritsch Ministro Provinciali.
1722. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii 31. Maji Praeside eodem.
1723. habitus fuit Congressus Diffinitiorialis Labaci 21. Martii Praeside eodem.
1723. fuit celebratum 70. Provinciale Capitulum in Conventu Neostadiensi die 19. Octobris Praeside ARP. Emerico Metschaher Provinciae Austriae S. Bernardini Diffinitore, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Theodoricus Lucich Lect. Gen. Ex-Diff. Ex-Cust.
- Custos* ARP. Romualdus Sitter Lect. Emer. Prov. P'r.

Diffinitores

- RP. Maximus Ruesch Lect. Em. Ex-Diff.
 AVP. Antonius Possl Conc. Lect. Theol.
 AVP. Bernardus Schein Conc. Lect. gener.
 AVP. Constantius Feitl Lect. gener.
1724. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 17. Sept. Praeside ARP. Theodorico Lucich Ministro Provinc.
1725. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 19. Augusti Praeside eodem.
1726. fuit celebratum 71. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi die 11. Augusti Praeside ARP. Andrea Pordany Provinciae S. Mariae Hungariae Ex-Ministro, et Diffinitore Generali, et hujus Commissario Visitatore generali, in quo secunda vice electus est *Minister Provincialis* ARP. Jacobus Hoffstetter Lect. Em. Prov. P'r
- Custos* ARP. Coelestinus Stuedler Lect. gen. Prov. P'r

Diffinitores

- AVP. Sigismundus Babel Conc. Lect. Ex-Diff.
 AVP. Sigismundus Skerpin Lect. gen. act.
 AVP. Henricus Duger Lect. Theol. Secr. Prov.
 AVP. Antonius Kallan Conc. Lect. gener. act.

1727. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 14. Julii Praeside ARP. Jacobo Hoffstetter Ministro Provinciali.
1728. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 8. Augusti Praeside eodem.
1729. fuit celebratum 72. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 12. Novembris Praeside ARP. Mauritio Steizinger Provinciae Austriae Ex-Diff're, et Gvardiano Lanzendorffensi actuali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Maximus Ruesch Lect. Emer. bis Ex-Diff.
Custos RP. Sigismundus Skerpin Lect. Emer. Ex-Diff.

Diffinitores

- AVP. Eugenius Gottschever Lect. gener. Ex-Diff.
- AVP. Antonius Possl Lect. Theol. Ex-Diff.
- AVP. Jacobus Kaschutnig Secret. Prov.
- RP. Casparus Pasconi Conc. Lect. Emer.
1730. fuit celebrata Congregatio Labaci die 17. Septembr. Praeside ARP. Maximo Ruesch Ministro Provinciali.
1731. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 12. Augusti Praeside eodem.
1732. habitus fuit Congressus Diffinitiorialis Labaci die 7. Martii Praeside eodem.
1732. fuit celebratum 73. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 14. Septembris Praeside ARP. Hugone Babler Provinciae Austriae S. Bernardini bis Ex-Ministro, et terrae Sanctae Commissario, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Sigismundus Skerpin Conc. Lect. Emer. Ex-Diff. Ex-Cust.
Custos ARP. Maximus Ruesch Lect. Emer. Ex-Minist.

Diffinitores

- ARP. Coelestinus Stuedler Lect. gen. Prov. P'r
- ARP. Jacobus Hoffstetter Lect. Em. bis. Prov. P'r
- AVP. Casimirus Schlattner Conc. Ss. Theol. Lect.
- AVP. Thomas Sagar.
1733. habitus fuit Congressus diffinitiorialis die 30. Augusti Praeside ARP. Sigismundo Skerpin Ministro Provinciali.
1733. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 19. Octob. Praeside eodem, in quo[a]¹³⁶ resignante Custodiatum

ARP. Maximo Ruesch, electus fuit in Custodem RP. Jacobus Kaschutnig Ex-Diff.

1734. fuit celebrata 2da Congregatio Nazarethi die 22. Augusti Praeside eodem.
 1735. fuit habitus 2^{tdus} Congressus Diffinitorialis Labaci die 28. Augusti Praeside eodem.
 1735. fuit celebratum 74. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 18. Novembris Praeside ARP. Theophilo Schmid Provinciae Austriae S. Bernardini Diffinitore actuali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Casparus Pasconi Conc. Lect. Emer. Ex-Diff.
Custos RP. Casimirus Schlattner Conc. Ss. Theog. Lect. Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Maximus Ruesch Conc. Lect. Emer. Prov. P'r.
 AVP. Fridericus Skerpin Conc.
 AVP. Theophilus Zunzer Conc. Lect. gener.
 AVP. Calixtus Watscher Conc. Lect. gener.
 1736. fuit celebrata Congregatio In Monte Sancto die 17. Septembris Praeside ARP. Casparo Pasconi Ministro Provinciali.
 1737. fuit habitus Congressus Diffinitorialis Labaci die 3. Januarii Praeside eodem.
 1739. fuit celebratum 75. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 4. Februarii Praeside ARP. Ildephonso Tausch Provinciae Bavariae S. Antonii Custode actuali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Antonius Kallan Lect. Emer. Ex-Diff.
Custos ARP. Casparus Pasconi Lect. Emer. Ex-Min.

Diffinitores

- RP. Jacobus Kaschutnig Ex-Cust.
 AVP. Eugenius Gottschever Conc. Lect. gen. bis Ex-Diff.
 AVP. Albertus Cerne Conc. Lect. Theol.
 AVP. Benno Waltreich Lect. gener. et. Secr. Prov.
 1739. Congressus Diffinitorialis suppletorius praecedentis Capituli habitus fuit die 4. Decembris Praeside ARP. Antonio Kallan Ministro Provinciali.
 1741. celebrata fuit Congregatio Camnicii die 18. Febr.

Praeside eodem, in quo loco ARP. Caspari Pasconi Custodis act. ob absentiam â Capitulo generali depositi electus est Custos RP. Clarus Pasconi Lect. gener. Ex-Diff.

1741. celebrata fuit 2da Congregatio Labaci die 18. Novembris Praeside eodem.
 1742. fuit celebratum 76. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 29. Octobris Praeside ARP. Malachia Amhoff Provinciae Austriae S. Bernardini Ex-Custode, et Gvardiano actuali ad S. Hypolithum, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Benno Waltreich Conc. Lect. gener. Ex-Diff.
Custos ARP. Antonius Kallan Lect. Emer. Ex-Minist.

Diffinitores

- AVP. Aloysius Mayrhofer Conc. Lect. gener.
 AVP. Cosmas Tauber Conc.
 AVP. Felicianus Brattusch Conc.
 AVP. Franciscus Corradini Conc. Ss. Theol. Lect.
 1743. fuit celebrata Congregatio Labaci die 1. Septembris Praeside ARP. Benno Waltreich Ministro Provin.
 1744. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 8. Septembris Praeside eodem.
 1745. fuit celebratum 77. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 26. Augusti Praeside ARP. Theodoro Bianchetti â Gavatio Provinciae Tridentinae S. Vigilii Lectore, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus fuit secunda vice *Minister Provincialis* ARP. Sigismundus Skerpin Conc. Lect. Emer. Theol. Caes. et Diff. gener. act.
Custos ARP. Casparus Pasconi Lect. Emer. Prov. P'r.

Diffinitores

- AVP. Thomas Sagar Ex-Diff.
 AVP. Benignus Gerini Conc. Lect. gener.
 AVP. Aurelius Zheuko Conc. Lect. gener.
 AVP. Vincentius Mariaschitz Conc. Lect. gener.
 1745. habitus fuit Congressus Diffinitorialis Labaci die 16. Decembris Praeside ARP. Sigismundo Skerpin Ministro Provinciali.
 1746. fuit celebrata Congregatio Labaci die 1. Septembris Praeside eodem.

1747. celebrata fuit 2da Congregatio Labaci die 31. Augusti Praeside eodem.
 1748. fuit celebratum 78. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 12. Augusti Praeside ARP. Caesario Marc Provinciae Austriae Custode actuali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo *Minister Provincialis* electus fuit ARP. Godefridus Pfeiffer Conc. Lect. gener.
Custos RP. Vincentius Mariaschitz Lect. gen. Ex-Diff.

Diffinitores

- AVP. Albertus Cerne Conc. Lect. Theol. Ex-Diff.
 AVP. Robertus Skerpin Conc.
 AVP. Petrus Moyse Conc. Lect. gener.
 AVP. Joannes Nep. Tropper Conc. Lect. gener.
 1749. fuit celebrata Congregatio Labaci die 17. Augusti Praeside ARP. Godefrido Pfeiffer Ministro Provinciali.
 1750. habitus fuit Congressus diffinitiorialis Labaci die 17. Martii Praeside eodem.
 1750. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 24. Sept. Praeside eodem.
 1751. fuit celebratum 79. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 19. Augusti Praeside ARP. Humile Rueprecht Provinciae Austriae S. Bernardini Ex-Ministro, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Vincentius Mariaschitz Conc. Lect. gener. Ex-Cust.
Custos RP. Joannes Nepomucenus Tropper Lect. gen. Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Benno Waltreich Conc. Lect. gen. Prov. P'r
 RP. Jacobus Kaschutnig Ex-Cust.
 AVP. Cosmas Tauber Conc. Ex-Diff.
 AVP. Franciscus Corradini Conc. Ss. Theol. Lect. Ex-Diff.
 1752. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 12. Augusti Praeside RP. Vincenzio Mariaschitz Ministr. Prov.
 1753. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 21. Augusti Praeside eodem.
 1754. celebratum fuit 80. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 14. Julii Praeside ARP. Wolffgango Benisch Provinciae Bohemiae S. Wenceslai D. et M. Ex-Ministro, et Diffinitore actuali, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus fuit *Minister Provincialis*

ARP. Joannes Nepomucenus Tropper Conc. Lect. gener. Ex-Cust.
Custos AVP. Godefridus Pfeiffer Conc. Lect. gener. Prov. P'r

Diffinitores

AVP. Aloysius Mayrhofer Lect. gener. Ex-Diff.

AVP. Sigefridus Kappus Mission. Apostol.

AVP. Bonavita Dietrich Conc. Ss. Theol. Lect.

AVP. Hugo Vodnik Conc. Lect. gener. act.¹³⁷

1754. habitus fuit Congressus Diffinitorialis Labaci die 22. Julii Praeside ARP.
 Joan. Nepomuceno Tropper Ministro Prov'.

1755. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 10. Augusti Praeside eodem.

1756. habitus fuit 2^{tus} Congressus Diffinitorialis Labaci die 13. Januarii Praeside
 eodem.

1756. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 26. Septembri Praeside eodem.

1757. fuit celebratum 81. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 19.
 Augusti Praeside ARP. Antonio Inama â Fundo Provinciae Tridentinae S.
 Vigilii lectore Theologo, et Conventus Tridentini S. Bernardini Gvardiano,
 ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo secunda vice electus fuit
Minister Provincialis ARP. Godefridus Pfeiffer Conc. Lect. gener. Pro-
 vinc. P'r

Custos RP. Franciscus Corradini Conc. Ss. Theol. Lect. bis Ex-Diff.

Diffinitores

AVP. Christinus Danielitsch *Secretarius Prov'iae*¹³⁸

AVP. Archangelus Michelitsch Conc. Lect. Theol.

AVP. Florianus Tschokl Conc. Lect. Theol.

AVP. Paulinus Koratsch Conc. Lect. Theol.

1758. habitus fuit Congressus Diffinitorialis Labaci die 14. Martii Praeside ARP.
 Godefrido Pfeiffer. Min. Prov.

1758. fuit celebrata Congregatio Labaci die 20. Julii Praeside eodem.

1759. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 8. Augusti Praeside eodem.

1760. fuit celebratum 82. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 12.
 Augusti Praeside ARP. Joanne Nepomuceno Schmidt Provinciae Austriae
 S. Bernardini Ex-Custode, et Conventus Viennensis ad S. Hieronymum
 Gvardiano actuali, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo
 electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Hugo Vodnik Conc. Lect. Emer.
 Ex-Diff.

Custos RP. Bonavita Dietrich Conc. Ss. Theol. Lect. Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Vincentius Mariaschitz Conc. Lect. gen. Prov. P'r
 ARP. Joannes Nepomucenus Tropper Lect. gen. Prov. P'r
 AVP. Cyrillus Makay Conc.
 AVP. Hieronymus Markillitsch Conc. Lect. gener.
 1761. fuit celebrata Congregatio Labaci die 17. Augusti Praeside ARP. Hugone Vodnik Ministro Provinciali.
 1762. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 21. Sept. Praeside eodem.
 1763. fuit celebratum 83. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 31. Julii Praeside ARP. Rudolpho Ziegler, Provinciae Austriae S. Bernardini Diffinitore actuali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo secunda vice electus est *Minister Provincialis* ARP. Joannes Nepomucenus Tropper Conc. Lect. gener. Prov. P'r.
 Custos ARP. Hugo Vodnik Conc. Lect. Em. Prov. P'r

Diffinitores

- ARP. Godefridus Pfeiffer Conc. Lect. gen. Prov. P'r
 AVP. Amadaeus Prepeluch Conc.
 AVP. Waychardus Posarelli Conc.
 AVP. Jacobus Kukaina Conc. Lect. gener.
 1764. fuit celebrata Congregatio Labaci die 8. Augusti Praeside ARP. Joanne Nepomuceno Tropper Min. Prov.
 1765. habitus fuit Congressus Diffinitorialis Labaci die 17. Martii Praeside ARP. Godefrido Pfeiffer Diff'ore act. et Seniore Provinciae Patre, in quo loco mortui die 4. Martii 1765. Ministri Provincialis electus fuit in Vicarium Provinciale ARP. Bonavita Dietrich Conc. Ss. Theol. Lect. Ex-Custos.
 1765. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 22. Augusti Praeside ARP. Bonavita Dietrich Vicario Provinciali.
 1766. fuit celebratum 84. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 28. Julii Praeside ARP. Theobaldo Bux Provinciae Bavariae S. Antonii Ex-Custode, et Gvardiano Ingolstadiensi, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo tertia vice electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Godefridus Pfeiffer Conc. Lect. gener. Prov. P'r.
 Custos RP. Hieronymus Markillitsch Conc. Lect. gen. Ex-Diff.

Diffinitores

- RP. Bonavita Dietrich Conc. Ss. Theol. Lect. Ex-Cust.
 AVP. Benignus Gerini Conc. Lect. gener. Ex-Diff.
 AVP. Florianus Tschokl Conc. Lect. Theol. Ex-Diff.
 AVP. Bonaventura Skerpin Conc. Lect. gener.

1767. fuit celebrata Congregatio Camnicii die 17. Augusti Praeside ARP. Godefrido Pfeiffer Ministro Provinciali.
1768. fuit celebrata 2da Congregatio Labaci die 8. Sept. Praeside eodem.
1769. fuit celebratum 85. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 17. Septembris Praeside ARP. Joachimo â Pressano Provinciae Tridentinae S. Vigili Lectore Generali, et hujus Commissario Visitatore Generali, in quo secunda vice electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Vincentius Mariaschitz Conc. Lect. gener. Prov. P'r.
Custos RP. Bonaventura Skerpin Conc. Lect. gener. Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Hugo Vodnik Conc. Lect. Emer. Prov. P'r
 AVP. Chrysogonus Schustertschitsch Conc. Lect. gener.
 AVP. Otho Sprug Conc. Lect. gener.
 AVP. Athanasius Kautschitsch Conc. Lect. gen.
1770. fuit habitus Congressus Diffinitiorialis Neostadii die 24. Januarii Praeside ARP. Godefrido Pfeiffer Seniore Provinciae Patre, in quo loco defuncti die 13. Januarii 1770. *Ministri Provincialis* electus est in *Vicarium Provinciale* ARP. Hugo Vodnik Lect. Em. Prov. P'r.
1770. celebrata fuit Congregatio Labaci die 27. Augusti Praeside ARP. Hugone Vodnik Vicario Prov.
1771. fuit celebrata 2da Congregatio Neostadii die 21. Augusti Praeside eodem.
1772. fuit celebratum 86. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 11. Augusti Praeside ARP. Albuino Wahl Provinciae Tyrolensis S. Leopoldi Ex-Diffinitore, et Concionatore Aulico, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus est *Minister Provincialis* ARP. Bonaventura Skerpin Conc. Lect. gener. Ex-Diff. Ex-Cust.
Custos RP. Athanasius Kautschitsch Conc. Lect. gener. Ex-Diff.

Diffinitores

- AVP. Reginaldus Franz Conc.
 AVP. Jacobus Kukaina Conc. Lect. gen. Ex-Diff.
 AVP. Simeon Purger Conc. Lect. gener.
 AVP. Philippus Petteneg Conc. Lect. gen.

1773. fuit celebrata Congregatio Labaci die 11. Augusti Praeside ARP. Bonaventura Skerpin Ministro Prov.
1774. fuit celebrata 2da Congregatio Neostadii die 24. Augusti Praeside eodem.
1775. fuit celebratum 87. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi die 10. Augusti Praeside ARP. Marcelliano Wagner Provinciae Austriae S. Bernardini Ex-Diffinitore, et Conventus Vienensis ad S. Hieronymum Gvardiano actuali, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Otho Sprug Conc. Lect. gen. Ex-Diff. *Custos* RP. Jacobus Kukaina Conc. Lect. gen. bis Ex-Diff.

Diffinitores

- ARP. Hugo Vodnik Conc. Lect. Emer. Prov. P'r
- AVP. Jacobus Wokalitsch Conc. *Prov'iae Secretarius*.¹³⁹
- AVP. Bernardinus Schrug Conc.
- AVP. Gelasius Vosich Conc. Lect. gen.
1776. fuit celebrata Congregatio Nazarethi die 12. Augusti Praeside ARP. Othone Sprug Ministro Prov.
1777. fuit habitus Congressus Diffinitorialis Labaci die 22. Maji Praeside eodem.
1777. fuit celebrata 2da Congregatio Carlostadii die 12. Augusti Praeside eodem.
1778. fuit celebratum 88. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi B. V. Mariae in Coelos Assumptae die 26. Julii Praeside ARP. Gilberto Hibel Provinciae Austriae S. Bernardini Ex-Diffinitore, et Conventus Vienensis ad S. Hieronymum Gvardiano actuali, ac hujus Commissario Visitatore Generali, in quo iterato electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Hugo Vodnik Con'or, Lect. Emerit. Ex-Diff'or, Ex-Custos. *Custos* ARP. Otho Sprug Con'or, Lect. Gn'lis, Ex-Diff'or, et immediatus Ex-Min'r.

Diffinitores

- ARP. Bonaventura Skerpin Con'or, Lect. Gn'lis, Prov. Pat.
- AVP. Chrysostomus Pogatschnig Con'or
- AVP. Martinus Repeti Prov'iae Procurat.
- AVP. Honoratus Vadlau Con'or, Lect. Gn'lis
1779. fuit celebrata prima Congregatio Camnicii die 24. Augusti Praeside A.R.P. Hugone Vodnik Min'ro Pro'ali.
1780. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 21. Aug. Praeside eodem.
1780. fuit celebratus Congressus Diff'rialis Labaci die 24. Nov. Praeside eodem.¹⁴⁰

1781. fuit celebratum 89. Provinciale Capitulum in Conventu Labacensi B. V. Mariae in Coelos Assumptae die 10. Novembris Praeside ARP. Hugone Vodnikh Lect. Emer. Provinciae hujus Ministro Provinciali, in quo electus fuit *Minister Provincialis* ARP. Simeon Purger Con'or, Lect. Gn'lis, Ex-Diff'or.

Custos RP. Honoratus Vadlau Con'or, Lect. Gn'lis, Ex-Diff'or.

Diffinitores

RP. Bonavita Dietrich Con'or, Ss. Theol. Lect. bis Diff. Ex.-Cust.

RP. Hieronymus Markillitsch Conc. Lect. G'lis, Ex-Def. Ex-Cust.

AVP. Florianus Tschokl Con'or, Lect. Th'gus bis Ex-Def'or.

AVP. Carolus Novak Con'or, Lect. G'lis, et act. Prov. Secr.

1782. fuit celebrata 1ma Congregatio Camnicii die 7ma Augusti Praeside ARP. Simeone Burger Min'ro Prov'ali.

1783. fuit celebrata 2da Congregatio Camnicii die 3. Sept. Praeside ARP. Simeone Burger Min'ro Pro'ali.

1784. fuit celebratum 90. Provinciale Capitulum in Conventu Camnicensi S. Jacobi Ap. die 10. Aug. Praeside ARP. Simeone Burger Lect. Gn'li. Ex-Def. et hujus Provinciae Ministro Pro'ali, in quo electus fuit *Minister Provi'alis* ARP. Castulus Weibl Con'or, lect. Em^{tus}

Custos ARP. Simeon Burger Con'or, Lect. Gn'lis, Ex-Def'or, et immed. Ex-Min'r.

Diffinitores

ARP. Hugo Vodnik lect. Em^{tus} Prov'iae P'r

AVP. Bartholomaeus Stariz Miss. Apost.

AVP. Nemesianus Markovig Con'or, Lect. Gn'lis

AVP. Jordanus Zirrer Con'or, Lect. Gn'lis.

1784. Erant ex Decreto Caesareo cassati omnes Definitores, demandata nova electio Guardianorum â Sacerdotibus familiae tantum, et ARP. Ministri Provi'alis â Guardianis tantum, uniti quoque erant

1785. Conventus Styriae, et Carinthiae cum Carniolicis sub titulo S. Crucis Interioris Austriae, quare nova electio Min'ri Pro'alis celebrata fuit in Conventu Neostadiensi D. Leonardi die 30. Maji, in qua ele-

ctione, ad quam convenerant Guardiani Graecensis, Labacensis, Clagenfurtensis, Montis Sancti, Neostadiensis, Lancovicensis, S. Viti, Judenburgensis, Camnicensis, Pisinensis, Mautternensis, Nazarethanus, Runensis, Feldbacensis, et Fridaviensis, reelectus erat cum 13. votis ARP. Castulus Weibl Con'or, Lect. Em^{ltus}

- 1789.¹⁴¹ Fatali casu autem factum est, ut 1789. idem iste A. R. P. Castulus Weibl propter imputatum sibi Recursum Romanum ad Generalem contra Caesarea Decreta factum, depositusque fuerit ab suo Officio Ministeriatuque Provinciae **Aulico Decreto de dato 5. Maii 1789.** Subrogato per hoc idem Decretum Provinciali Vicario A. R. P. Kiliano Loibner Exdf're, et actuali Guardiano Conventus Graecensis tamquam dignissimi propter praesentiam Excelsi Gubernii Graecensis, quod tunc Styriae, et Carnioliae dominabantur.

Haec Provincia Interioris Austriae nuncupata divisa iterum est **Decreto Aulico, de dato 17. Martii**

1791. 1791. et convocati sunt sex Guardiani ad Conventum Nazarethanum, ubi cum domestico Guardiano convenerunt P. Nicephorus Facchinetti Pisino, P. Heribertus Fabiani Runa, P. Abundus Pilpach Camnicio, P. Mauritius Pöhm Neostadio, P. Antonius Jeunikor Labaco: P. Kilianus Loibner tamquam praeses. Goritiensis vero P. Guardianus in itinere infirmatus est, et Labaci decubuit P. Martinus Repeti Exdefinitor. Itaque facta electione communi suffragio electus est in Ministrum Prov'lem P. Antonius Jeunikor die 18. Maii 1791. Fuit hoc Provinciale Capitulum celebratum Ordine 91um, sed post sexennium urgente **Decreto Caesareo.**

Caput V.

De Religiosis virtute, pietate et sanctitatis opinione fulgentibus, et pro Christi fide sanguinem fundentibus.

I. Advertendum est, quod omnes, qui in hac Provincia Deo famulabantur, continuò intra haereticos, schismaticos, ac infideles conversati fuerint: sicque multas persecutiones ab eis perpassos fuisse, nemo est, qui non intelliget ex tot allatis vicissitudinibus, quibus haec Provincia obnoxia erat. Multi sane fuerint, qui in servitum abducti carcerum squalore perierunt, multi inedia miserè consumpti, alii in ore gladii perempti sunt, quorum vitam Fratres alii celeri fuga sibi consulentes adnotare minime potuerunt, contenti, quod propriam vitam salvaverint. Unde eorum paucorum, quorum vita speciali aliqua virtute fulgebat, quique à scriptoribus inter viros pietate illustres reponuntur, texam **Catalogum**, qui ad meam pervenit notitiam.

II. Ut verò nemo occasionem exinde sumat me cavillandi tamquam contra Ecclesiae decreta agentem, me sincere declaro, minime esse meae mentis aliqui aliquem honorem, vel cultum contra decretum Urbani VIII. ab Ecclesia non approbatum attribuere, sed simpliciter virtutes, pietatis opera, ac labores, et zelum aliquorum pro exaltatione Romanae Ecclesiae, et fidei Catholicae dilatatione, haereticorum extirpatione, ac schismaticorum unione animum indicabo. Primus, qui occurrit, est

III. a. P. Peregrinus de Saxonia, à P. Gerardo Odonis Ministro Generali institutus Vicarius Bosnae Fratrum Ordinis Minorum. Quantum zelum hic vir habuerit in extipandis haereticis ex Principatu Bosnensi, et propaganda fide Catholica? constat **ex Annalibus Pannonicis**, qui eum vocant virum Sanctissimum, cujus opera Patarenos in Bosna, qui variis erroribus impliciti, in deperditam impietatem inciderant, conversos fuisse testantur. Ut habet **Ant. Bonfinius Decade 2. lib. 10. Waddingus tom. 8. ad ann. 1340. n. 6. et ad ann. 1349. n. 12.** quos citat **Arturus in Menologio Franciscano ad diem 28. Januarii.** Fuit dein ob sua praeclara merita, et fervidum Religionis zelum à Clemente VI. promotus ad Episcopatum Bosnensem, quem anno 1366. adhuc tenuisse comperio, quo verò anno ex hac vita migraverit? me latet.

III. b. B. Joannes de Aragonia zelo fidei Catholicae fervens maximè laboravit in convertendis haereticis in regno Bosnae, magno ingenio, sed majori fidei constantia praeditus, ut mira in Deum fiducia, rogum ardentissimum intraverit, illic permanserit, exindeque illaesus abierit in confirmationem verae fidei, quam haereticis praedicabat, qui hoc portento stupefacti, obmutuerunt, infideles verò sunt conversi, tandem plurimis illustratus miraculis Spiritum Deo reddidit circa annum 1340. ut habent P. Bartholomaeus Pisanus lib. 1. Conform. fruct. 11. p. 2. in fratribus Minoribus Vicariae Bosnae Sanct. Illustr. Marcus Ulyssiponensis p. 2. Chronic. Min. lib. 8. c. 44. § 1. ad ann. 1340. P. Gonzaga p. 2. orig. Seraph. Relig. Arturus ad diem 5. Octobris. Waddingus vero tom. 7. Ann.¹⁴² Min. ad ann. 1338. §. 20. et ad ann. 1340. § 10. pag. 232. ita de eo habet: *Frater Joannes de Aragonia* (qui anno 1338. à Beatrice Regina Lusitaniae Alphonsi conjugis legatus missus fuit ad Petrum Aragonum Regem, ut antiquam amicitiam inter Aragonios, et Lusitanos renovaret) *fervens perfecto fidei zelo huic (Bosnensi) se devovit missioni, et assiduis congressibus partim haereticos profligavit, partim ad catholicam veritatem reduxit, in numeroso eorumdem Conventu, et acri disputatione de rebus fidei ad Christianam veritatem comprobendam magnum rogum ingressus, in eo per aliquotum temporis intervallum illaesus permansit: quo miraculo factum est, ut plurimi ad fidem converterentur, quod et alius Joannis discipulus post ejus mortem feliciter fecit, magna hilaritate in medio flammarum stans eo temporis spatio, quo recitari poterat psalmus Miserere. Joannis verò assidua praedicatione, et continuis miraculis augebatur quotidie multitudo credentium, floruitque brevi multa pietate universus Principatus.*

IV. Circa annum 1369. passi sunt in Civitate Biddin seu Bidinii in Bulgaria Quinque Fratres Vicariae Bosnensis videlicet P. Antonius de Saxonia, P. Antonius de Tragurio Dalmata, P. Nicolaus Hungarus, P. Thomas à Tuligno, et P. Ladislaus Hungarus, scribunt de eorum martyrio Arturus ad diem 12. Februarii. Gonzaga 1. p. Orig. Seraph. Relig. in viris illustr. hujusce Ordinis. Tossinianus lib. 1. Hist. Seraph. Picquetus in Catal. viror. illustr. Ord. Min. Algezira in Arbore epilogica totius Ord. Francisc. P. Bartholomaeus Pisanus, lib. 1. Conform. fract. 8. p. 2. qui nomina eorum variat, ait enim: *In regno Bulgarorum, civitate, quae dicitur Bidinium passi sunt Frater Andreas Hungarus Sacerdos, Frater Gregorius de Jadera Sacerdos, Frater Nicolaus de Marchia, Frater Benedictus de regno Apuliae, et Frater Thomas laicus de Tulgineo.* Waddingus verò tom. 8. Ann. Min. ad ann. 1369. pag. 216. n. 11. sequentibus verbis eorum Martyrium describit: *Hi cum aliis quinque consodo[a]libus¹⁴³ ab eo anno, quo Ludovicus Pannoniae Rex Bulgaros subjugavit (anno videlicet 1366)*

fidem catholicam instanter praedicabant, et contra Sacerdotes schismaticos, ac Calogeros defendebant, sed proditoriè capta Urbe Bindim à Bassarath Rege schismatico, qui citra Dannubium, ad cujus ripam civitas extructa, commorabatur, in ipsa irruptione hi 5. Fratres capti sunt in quodam oratorio divinis precibus insistentes, reliqui verò consodales ad arces duas munitissimas à Ludovico Rege extructas confugerunt. In ipso primo impetu periit unus in frustra concisus, reliqui ad Bassarath Tyrannum adducti, et ad disputationem provocati à Calogeri (Calogeri vocantur Monachi schismaticorum) Illi vincula, et mortis periculum contemnentes intrepidè fidei Romanae veritatem asserebant. Confusi prompta Fratrum responsione, solidisque argumentis, schismatici tyrannum rogaverunt, ut morte plecterentur. Ille verò praedae, et stabiliendae sub suo imperio Urbi magis intentus, quam erga Fratres invidiae excipiendae, nihil decrevit. Aemuli Sacerdotes schismatici arreptos sum armorum tumultu Fratres extra Urbem duxerunt, et ad Dannubii ripam, cervicibus abscissis occiderunt. Protinus supra projecta corpora lux magna è coelis descendit, et aer resonabat vocibus Angelorum: his auditis Bassarath turbatus est, et ad locum carnificinae progressus, vidit lumina, et concentus auditit Angelicos, sed dum propius ad cadavera voluit accedere, non potuit, recalcitrante equo, quantumvis calcaribus stimulado, ex quo dilapsus, dum pedes appropinquare conatus, viso horribili spectro terretur, territus evaginatum gladium per aerem vibrat, solum aerem abscindens. Calogeri, ut populi reverentiam praecaverent, rabidos canes, qui in aliorum corpora solebant saevire, in ista lacessunt, sed frustra, quoties enim mordere tentant toties ululantes recedunt quasi occulta manu percussi: unus reliquis ferocior tandem accessit, et momordit, sed suo malo, neque enim Martyris corpus laceravit, sed magnis ululatibus terrorem circumspicientibus incussit, evomans flammam horribilem, easque frequentes. Post haec signa extra alveum excrescens Dannubius quatuor corpora è terra in semet attraxit, divinitus praeparatis quatuor loculis intra amnem invexit. Aliis signis et prodigiis horum corpora Deus glorificavit, et schismaticos plurimos ad fidem perduxit.

V. Quinque beati Martyres anonymi, quorum nomina scripta sunt in libro vitae, Visochii in Bosna ab haereticis patarenis prof ide Catholica Martyrium subierunt, ubi cernuntur Monasterii Franciscani ruinae, quod à patarenis haereticis solo aequatum est, à quo tempore saepius noctu à fidelibus in ipsis ruinis quaedam candellae accensae conspiciuntur. Prout testantur **Gonzaga p. 2. in praef. Conv. Visochiens.** Item **Arturus ad diem 26. Martii.**

VI. Beati Deodatus, aliis Donatus de Ruticinio, et Frater Nicolaus de Sebenico Dalmata, postquam per annos 12. ùt vult **Tossinianus**, in Vicaria Bosnae intenti essent, Jerosolymas adjunctis duobus sociis transfretârunt, ibique inito prius consilio die 11. Novembris 1391. circa horam tertiam eximio Spiritus fervore accensi in publicum prodîere, testantes verò ingredi templum Salamonis â custodibus repulsam passi audiêre: *quid vobis in Mesquita, qui Muselmani non estis*, quibus respondentibus: *se habere aliqua salutem concernentia cum Cadi* (Pontifice) *conferenda*: hinc aditus ad Cadi illis concessus fuit, cui pagellas latinis, et arabicis litteris scriptas hanc sententiam exponentes tradidêre: *Mahometis lex pessima est, et religio obscaena, quique eam sequuntur, in perditionem aeternam properant*. Quibus auditis Cadi aestu Mahometico fervens eosdem ferro, et igni adjudicatos tortorum licentiae admisit, qui in vincula coniectos, fortiterque constrictos, diris verberibus flagellatos, et nudos ad stipites ligatos per tres dies continuos in tormentis detinentes die 14. Novembris 1391. nolentes, ut viverent, Alcoranum profiteri, igni concremandos tradidêre, quorum tamen corpora divinitus incombusta, et illaesa servata sunt. Consilium erat impiis corpora eorum in nihilum redigere, ut eorum Sacrae Reliquiae Christianos laterent, sed perperam id exequi tentaverunt. De iis scribunt **Tossinianus**, **Antonius Mellissanus de Macro in Suppl. Wadingi ad annum 1391. tom. 9. pag. 104. n. 2.** **Marcus Ulyssiponensis**, et **Thomas Bosius**.

VII. P. Joannes Ristorius vir Religiosissimus morabatur Senis, qui prius per 30. annorum spatium in Vicaria Bosnensi contra haereticos Manichaeos strenuè decertavit, et fidem Catholicam indefessè propagare studuit. Ad eum, quia in magna veneratione, et sanctitatis opinione habebatur in civitate, convolvavit circa annum 1402. S. Bernardinus Senensis, cui de subeundo instituto Franciscano propositum aperuit, ejusque consiliis usus est, qui postmodum tempore ejus tyrocinii ejusdem Magistrum egit, de quo Venerabilis senex divinitus edoctus coram omnibus clara voce ita prophetavit: *Adjunctus est nobis hodie strenuus, et gnarus miles, qui multas comportabit fruges in horrea Domini, eritque nostri Ordinis decus, et ornamentum, â multis annis alterum non admisit, â quo majus perceperit incrementum*. Ita **Wadding. tom. 9. pag. 253. n. 4.**

VIII. B. Petrus Soliutri â Turcis propter fidem Catholicam multis cultu ictibus occisus, qui post mortem multis claris miraculis, inter quae notandum, quod principalis ejus mortis author, qui etiam lignae statuae B'mae Virginis Mariae lancea vulnus inflexit, ex qua sanguis copiosus profluxit, dum proximum fluvium equo trajicere voluit, unâ cum equo, in lapidem fuerit transmutatus, qualis etiamnum conspicitur. **Gonzaga p. 2. de Conv. Salinarum Super. Barezzus lib. 3. c. 34.** quos citat **Arturus ad diem**

18. **Octobris**, referunt, quod eo ipso tempore, quo Fratres ex priori Conventu oppidi Suichii deturbati fuère Turcarum pueri, corpus ipsius beati Petri omnino integrum, tum bacillis, tum quoque cultris percutientes, et dilacerantes, ludibrio habebant. Quapropter illustris Comes Paulus **Syckius**,¹⁴⁴ illud inde noctu raptum, proprioque equo impositum, per medios Turcas somno oppressos ad propriam domum: indeque cum luminaribus, ac solemnī fidelium processione ad Conventum, quem anno 1541. ex propriis facultatibus construi fecerat, transtulit, ubi et ab iisdem fidelibus summa veneratione colitur, miraculisque coruscat.

IX. S. Jacobus de Marchia, seu ut aliis placet de Monte Prandone in Pice-na Provincia oriundus fuit anno 1432. à P. Guilielmo de Casali Ministro Generali institutus Commissarius, et Vicarius in Provincia Bosnensi, ubi in vinea Domini fideliter laborando, et multa millia haereticorum ad agnitionem verae fidei redu-cendo usque ad annum 1439. morabatur. In ipsa Religione destructa reparavit, et reparata consolidavit. Cum autem haeretici Manichaei, quos Dei famulus accerrimè tum per se, tum per suos socios persequeretur, Regis suffulti patrocinio impietates suas, nefandissimasque haereses, quas hucusque in sinu reconditas tenebant, palam profiteri incipientes, adversus virum Apostolicum, non modo plebem, sed et multos de Clero concitârunt: quorum venenosos afflatus attraxit Regina Bosnensis, quae virum Dei per 4. sicarios in via trucidari jussit. Districtis gladiis irruentes excepit vir Sanctus brachiis extensis mira mansuetudine alloquens: *Exercete in me, quod vobis desuper permissum fuerit, paratus sum pro Dei amore, et Christianae fidei professione, mortem omnem subire. Quaenam vos miserit, et quid mali ferat, probè novi. En! misellae injusè praecipienti, si licet, obedite.* Sed ecce! manum Dei pro-temgentem servos suos, obriguerunt satellites, neque brachia movere, neque manus dimittere valebant. Sed divina potentia cruciati, clamare coeperunt: *Ignosce nobis vir Dei, in Deum, et in te peccavimus, vir Sancte parce nostro delicto*, qui reddens bonum pro malo, oravit pro inimicis, illosque facto signo crucis liberos dimisit. Recta perrexit intrepide ad Reginam, et in frequenti Palatinorum corona alta voce dixit: *Ecce Fratrem Jacobum! quem trucidare jussisti, verè rem magnam aggressa es, tentâsti virum potentem, aut egregium bellatorem occidere? miserum homunculum mactâsses, aut muscam.* His commoti, et stupefacti Proceres, factum execrare, Jacobum magnificare, miraculum praedicare non destiterunt. Caetera ejus praeclara gesta, quae in Vicaria Bosnae tempore sui Vicariatus laudabiliter egit **part. 1. c. 3. § 4.** insinuat.

X. Circa annum 1450. Regnum Bosnae aliqui Fratres Minores Discipuli S. Joannis à Capistrano sua exemplari vita, et fervidis concionibus illustrârunt, ut habet *Petr. Marchant p. 2. duodecim fundamentor. tom. 12. fund. 12. sect. 3. § 3.*

XI. P. Petrus à Mila Bosnensis anno 1456. cum aliis 4. Sociis, qui à Pio II. ad confirmandum in fide Catholica neoconversum Regem amandati erant, Regnum Bosnae virtutibus, doctrina, et praedicatione multum illustravit. *Orb. Seraph. tom. 2.*

XII. P. Alexander de Posonio Magister artium, vir profundae scientiae, magnae pietatis, et singularis exemplaritatis contra hussitas haereticos plurimum desudavit, qui ad hoc munus Apostolicum à Reverendissimo Domino Episcopo Ferrariensi Laurentio legato Apostolico anno 1468. auctoritate Pontificia Pauli II. destinatus, totam dioecesim Salisburgensem, Styriam, Carinthiam, aliasque conterminas ditiones magno animarum fructu peragravit. Tandem plenus meritis ex hac vita migravit Labaci in Carniolia anno 1496.

XIII. P. Angelus à Verbosa, seu Herbosa erat natus in regno Bosnae à parentibus schismaticis graecae fidei addictis, bonis moribus, et graecis litteris excultus. Juvenem aspectu venustum, et conversatione affabilem à labe impudicitiae, et sensualitatis divina gratia praeservavit. Hic Juvenis opera S. Jacobi de Marchia (a quo dein habitu S. Francisci donatus fuit) ad fidem Catholicam conversus, qui dein suos parentes, universamque familiam ad unionem Ecclesiae Romanae reduxit. Sub magisterio S. Jacobi de Marchia Deus illam ingentibus donis cumulavit, ita ut in magnum evaserit concionatorem, et Manichaeorum, schismaticorumque errores confutavit acerrimè, plurimosque illorum rectam fidem edocuit, et ad Sedis Apostolicae obedientiam recepit. Ob quod multas ab haereticis passus est molestias, et insidias, porrectum sibi ad bibendum venenum, innoxie hausit, praemisso super calicem signo S. Crucis, nomine invocato Jesus, quo miraculo, aliisque mirandis operibus multi sunt ad fidem conversi. Infirmata, et ad nihilum ferme redacta secta Manichaeorum universoque ferme regno innumeris erroribus purgato, secreto Dei judicio dati sunt miseri Bosnenses in praedam, et captivitatem Turcarum, quorum ille misertus, ut in terras Christianorum Principum secum commigrarent, persuasit. Turcarum Princeps audita gentis commotione vocatum Angelum fremens interrogavit, ut quid è suis sedibus populum evocaret? respondit: ut Dei mandatis alibi possit obtemperare: eas deinde rationes intrepide, et gratiosè subjunxit, ut sedato furore Princeps imperârît, ne Bosnensibus sub ejus imperio viventibus in rebus fidei quisquam negotium facesseret, aut virum hunc à praedicando impediret. Romam profectus, et legatione pro iisdem Christianis functus, ab Alexandro VI. Pontifice multa in eorum rem impetravit. Laboribus his gravibusque curis pro animarum salute ad extremam usque

senectutem susceptis, Sancto fine quievit, praemissis rite Ecclesiae Sacramentis Foyniczae in Conventu S. Spiritus anno 1498. Vicarius generalis audita reatum omnium confessione testatus est, eum per omnem vitam intactam conservâsse Virginitatem. Non tantum Christiani, sed et multi ex Turcis, qui viri candorem, et virtutem perspectam habebant, propter mortem ejus dolebant. Multis post mortem claruit miraculis, nam ad ejus sepulchrum energumeni liberati sunt, sanati epileptici tres, pulsaeque aliae infirmitates, qua de causa multi sunt ad fidem conversi. Annis multis post obitum exhumatum corpus integrum, et illaesum, honestiori loco conditum â Bosnensibus habetur in veneratione. Ita scribunt de eo **Gonzaga p. 2. de Conventu Foyniczensi. Arturus ad diem 7. Junii. Marcus Ulyssiponensis p. 3. lib. 7. c. 34. Bzovius tom. 18. Annal. Eccles. §. 35. ad ann. 1498. Wadding. tom. 15. ad ann. eumdem §. 2. et 3.**

XIV. Catharina Regina Bosnensis Thomae Regis uxor occiso marito Rege â suis filiis, et occupato per Mahometem II. Turcarum Imperatorem Regno Bosnensi, se retraxit ad Ducatum S. Sabbae, qui illius dos erat. Cum verò Mahometes eidem libertatem fecisset aliò migrandi, omniaque, quae libuerit, secum accipiendi, Bosniâ excessit, ac anno Jubilaei 1475. Romam profecta est, ibidem â Sixto IV. perbenignè suscepta, ac omnibus necessariis abunde provisa, ubi suscepto poenitentium Tertiî Ordinis S. Francisci habitu, in gemitibus, et continuis ad Deum suspiriis, plenam pietatis operibus ducebat vitam, quam pari morte conclusit die 25. Octobris 1478. annos nata 54. et sepulta fuit apud Fratres Minores in Ecclesia Aracaelitana cum sequenti Epitaphio:

D. O. M.

Catharinae Reginae Bosnensi Stephani ducis S. Sabae
Sorori, è genere Helenae, et domo Principis Stephani
natae. Thomae Regis Bosnae uxori, quantum vixit
annorum LIV. et obdormivit Romae Anno Domini
MCCCCLXXVIII. die XXV. Octobris monumentum
ipsius sumptibus positum.

XV. Anno 1500. aedificatus fuit Conventus ad Ramae oppidum in Bosna Turcarum feritati expositus, in quo Fratres illorum feritatem saepe experti sunt, et semel quoque erant Fratres, crudele Martyrium subierunt. **Wadd. Tom. 15. ad hunc annum pag. 221. n. 46. P. Franciscus Gonzaga** ait fuisse circiter 8. Fratres. Item **Arturus ad diem 21. Aprilis.**

XVI. P. Bernardinus â Fossa primitus jurisprudentiae studiis incubuit, dein perpensis magnis animarum periculis, quibus jurisconsulti obnoxii sunt, Religioni Minoriticae anno 1445. nomen dedit, in religionis observantia semper ultra progrediebatur, in Bosnam missus, eam Vicariam annis tribus praeclare gubernabat, dein reversus in Curia Romana Procuratoris Generalis munus sustinuit. Multis

virtutibus illustris: erga omnes afflictos, et pauperes summa ei inerat commiseratio, et quos beneficentia non poterat sublevare, suavissimis verbis, et salutaribus doctrinis refovebat. Corpus plurimis modis vehementer affligebat, crebris flagellis, ciborum abstinencia, aspero cilicio, hispida veste, duro lecto, somno brevi illud in servitutum redigebat. In cubiculo assiduè coram Christo crucifixo orans ubertim flebat, eaque copia defluebant lachrymae, ut, ne madefieret habitus, strophium pectori soleret obducere, bis ad Episcopatum Aquilanum à civibus postulatus, et à Pontifice electus, humiliter oblatam dignitatem recusavit. Tantas hominis virtutes Deus signis, et miraculis confirmavit, nam muto loquelam signo crucis ori impresso, Paulo de Capponibus nobili Aquilano graviter languenti, omnique salutis repetendae spe destituto, praemissa oratione tactoque pectore in Jesu, et Sanctissimae Trinitatis nomine salutem restituit. Christum Dominum in peregrini specie meruit videre, dum socio exponeret ejusdem apparitionem factam discipulis in Emmaus proficiscentibus. Tandem multis plenus meritis, gravi decumbens infirmitate, visione S. Bernardini vehementer confortatus, in Domino obdormivit in Coenobio S. Juliani extra Aquilae civitatem anno 1503. aetatis suae 83. cujus animam Vincentius Aquilanus Minorita gloriosam in Caelum efferri piorum operum praemium recepturam conspexit. **Wadd. tom. 15. pag. 268. n. 16. et seqq.**

XVII. Anno 1513. extremum clausit diem die 7. in Conventu Labacensi, in quo actualis Vicarius degebat, P. *Jacobus de Straubing*, vir erat magnae scientiae, qua instructus, aliis eam communicare coepit, dum lectoris officium gessisset, nec erat contentus, ut sua scientia intra muros lateret, unde etiam praedicatoris munus assumpsit, ut plures Christo lucrificeret, quod, ut efficacius praestaret, modestissimae vitae exemplo, omnibus praelucebat.

XVIII. In eodem Carnioliae Provinciae Conventu P. Thomas de Salisburgo praedicator celebris inter Anabaptistas saepius disputans obiit anno 1541. Hic vir, cum Lutheranae perfidiae suis ferventissimis concionibus strenuè sese opposuisset, eorum invidiam incurrit, à quibus bis graviter vulneratus fuit. Quem, cum aperta vi è medio tollere nequirent, specie honoris ad prandium invitatum, porrecto veneno vita privarunt.

XIX. Pari Dei zelo fervens P. Joannes de Hungaria vir pius, doctus, et devotus se Lutheri effraeni doctrinae opposuit, cujus sectam acerrimè persequabatur, et Religionem Catholicam tamquam unicam Salutis viam ad regnum Coelorum, omnibus necessariò calcandam, qui ad portum salutis pervenire contendunt, depraedicabat. Cujus salutiferas monitiones lutherani ferre non valentes, unus eorum eidem grave infixit vulnus, ex quo etiam post paucos dies obiit Neostadii in Carniolia die 7. Januarii anno 1548.

XX. P. Joannes Ferlanich Tersactani Coenobii actualis Guardianus, dum 8. Septembris 1584. se ad expedienda Conventus negotia ad civitatem Fluminensem cum socio Fratre Georgio Chyrinich clerico conferre voluisset, conscensa navi cum pluribus forensibus praeterfluentem amnem, vulgo Fiumara (nam tunc nondum erat ponte, ut hodie instructus) transfretare tentavit, ast sorte infelici, nam rapidissima aquarum vehementia in propinquum mare delatus, atque â furentibus undis inversa navicula cum omnibus aliis, excepto clerico socio, qui enatando evaserat, submersus est. Sequenti die, dum nautae pacato jam aequore corpora submersorum in loco sacro tumultu conquirerent, invenerunt memorati Gvardiani Corpus, ecce rem sane mirandam! in profundo maris duodecim circiter â littore passibus, genibus flexis manibus elevatis in modum precantis, ac facie erga Ecclesiam Tersactanam mirabiliter versa, cujus corpus ex aquis extractum honorificè communi Religiosorum sepulchro illatum fuit. Post aliquot autem annos incorruptum repertum, parietis infra exedram speciali inclusum loculo asservatur.

XXI. Venerabilis Frater Hieronymus Babneri aliis Waner ortus est Labaci metropoli Carnioliae anno 1597. parentibus Melchior, et Barbara honestis civibus, in debita aetate habitum S. Francisci in Conventu Labacensi devotè sumpsit. Jam tempore sui tyrocinii non obscura futurae Sanctitatis specimina praebeuit. Transacto feliciter probationis anno solemnem emisit professionem. Postmodum desiderio visitandi limina Apostolorum, et Sacra Palestinae loca vita, et passione Christi Sanctificata flagrans, obtenta licentia suorum Superiorum, Romam primò, inde Palestinam perrexit, ex itinere redux Romae in lethalem morbum incidit. Praesentiens sui corporis dissolutionem proximè imminere Sanctissimis Ecclesiae Sacramentis devotissime susceptis aetate juvenis, moribus senex die 24. Septembris in Conventu Aracoelitano Romae placidissimam animam reddidit Creatori suo anno 1628. annos natus 31. ex quibus 17. transegit in Religione Franciscana. Postmodum ejus corpus Firmium Marchiae Anconitanae Civitatem translatum, in Ecclesia Cathedrali publicae fidelium venerationi expositum, multis claret miraculis. Ejus vitam quidam Academicus Labacensis hoc modo conscripsit:

Elogium

Virtutes, et acta Hieronymi Labacensis, quae obsequiosa fama
dudum ebuccinavit, rudi elogio reproducimus:
Humili pennâ, Hieronymum humilitate eximium expressa
Ejus ortum, si quaeris? Carnioliam respice.
Aemona faecunda illustrium virorum Mater

post datas olim Sanctitate venerandas animas
 Maximum, et Pelagium
 Hieronymum Patriae, ceu Labaco, Labaco? an Coelo dedit?
 Natus anno supra millesimum, quingentesimo, nonagesimo septimo,
 lucem â foro auspicatus; ne in obscuro laterent, olim virtutes ejus
 â parentibus suis ê numero civium Melchiore, et Barbara
 honestate, et pietate perfectam natus ad virtutis ductum indolem
 Fumosas proinde, Majorum ceras, ne quaeras, fumi sunt,
 nec alia gloriatur, quam propria virtute, producta nobilitate
 Teneram in eo aetatem haud reperiens, quem dura ab eo â teneris
 quaesita exercuere,
 Virtutis maturitate infantiam texit, sola innocentia infans
 scurrilibus spretis seria ambivit, solamque pietatis
 artem sectatus.
 Clausas ludicris aures, paternis admonitionibus
 Genitricis verò magnae Dei Matris aperire solitus.
 Panem â Genitoribus interdiu sibi porrectum egenis elargiri
 tempus piis orationibus plurimum collocare,
 insontem carnem castigare, ut alii fugiunt, sic ille ambiit.
 Juvenis ludi Magistro commissus innata dexteritate et rapaci-
 tate eo profecit,
 ut, an condiscipuli exemplo suo, an ille Magistri
 incrementum sumpserit? dubium reliquit
 Nec aliorum licentia vitae rigorem turbari passus,
 juveniles ardores virtutis studio temperare solitus
 prodigium in schola reputatus.
 Tanta enim in eo eminebat modestia
 ut studiis applicatus scamno affixus reputaretur
 Genio indulgens vicinam Ecclesiam S. Elisabethae
 interdiu frequentat
 inibi Deipara effigiem casu, an Numinis instinctu
 repertam vagiturus
 Ne tamen solus tantam Matrem coleret, puerulus amiciores
 ad parem cultum pellexit.
 Fervor, qui in puero pullulabat, adolevit cum eo in adolescentiam
 Adolescens post Deum, suam Matrem unice dilexit, non dege-
 ner filius
 ejus, ut formam efformaret in amorem, picturam petat addiscendam
 huic, ut tempus contemplationibus, reliquum summo
 animarum lucro applicaret,
 hujus figuram repraesentans, pictura decora complexus
 pinxit satis
 Aggresurum vitae bivium trutinans, quatuordecim annorum

Adolescens
quo inclinârit? pondus amoris consule
ac Seraphinam regiam viam crucis initurum, antequam vidisses,
ex asperis assuetis moribus coniecisses.
Hinc pari animo, ne dicam zelo, quo petiit, pronus
suscipitur Labaci anno Salutis 1611.

Non ignarus, innocentia cautes, â nullis vitari cautius
 quam crucis sectatoribus,
 hinc Novitius advocatum futilibus mundi illecebris, Numini
 piisque meditationibus addixit animum, ac sibi vixit,
 ne mundo mortuus pariter moreretur aeternitati.
 Novitium etenim, qui videre Hieronymum, hominem vix credidêre
 Angelum moribus ex asse figurantem.
 Unicus illi affectus, comprimere affectus,
 imperiis obtemperare, genio suo resistere, omnibus subesse
 tempore, non meritis tyro.
 Reliquum Religionis cursum ex his conjice
 nulla professo, quam in asperis, suavior voluptas
 sensuum alliciamenta mortificationibus illudere
 ab eorum scopulis oculos avertere
 Carnem jejuniis macerare, verberibus lacerare, terra decumbere,
 orationi intentus saepius extasi rapi, tum ê terra in aera levare,
 Labaci per postes ejus cubiculi visus.
 Ferream crederes Hieronymi auream animam,
 â Magnete suo Christo elevatam.
 Edic pariter, Seraphini esse genuinum filium
 Animae potius, quam corporis refocillandi studiosior,
 ter, quaterve hebdomadatim caelesti vescitur mannâ
 una Eucharistica contentus particula, reliquas facile
 fastidiebat orbis delicias.
 ac hoc pretioso epulo contentus, aequè damnabat diurna convivia:
 neque dicas omnibus sibi interdixisse deliciis, indulsit animo,
 quas corpori negabat cupedias.
 Nullibi deliciosius, quam inter aegros versatus
 vivum dolorum nosocomium, destitutorum fulcrum, reconvae-
 scentium levamen:
 Vi doloris, cujus voluptate magis trahi debuerat? quam Matris
 dolorosae
 hinc plurimum penicillo ad ejus amorem, ac compassionem
 spectatores animare, volupe fuit Mariophilo.
 Ut vel ferreus misericordia emolliatur, visa integritate tenerrima
 septem telis transverberari.
 quorum stigmata caelestis amor cordi Hieronymi dudum impressit,
 impressa coloravit, colorata sole dissipavit.
 Gregorio XV. Summo in terris Vicario Christi annuente,
 iter dum aggreditur Lorethum,
 Inde patriam Labacum petiturus ad solum rumorem tanti viri
 populus confluit.
 Arionis more non tam stipat, quam obruit:

Imo iter intercludit spe benedictionis obtinendae,
qua obtenta salutem tam animae, quam corporis
pleno hausit triolo.
Quo verò zelo, motu, expressione, extasi hanc aediculam
profusus coluerit, lacrymis profuderit?
Calamus hic prosequi nequit.

Iter cum sicci ardores ultra prosequi intercluderent Firmium
 concessit, ubi spatio trium mensium lecto prostratus,
 Patientiam ipsam patienter pati, dixisses, si vidisses,
 semper sui victor morbi extitit, ideoque fortissimus infirmus
 Tenerrimae Matris cruentis transfixae doloribus, iconem interdum
 manu gestans,
 Pias in Lacrymas solutis oculis cum iisdem commiscuit,
 rarum commiserationis, ac patientiae prototypum.
 Tandem salute in aliorum salutem potius Romae inauditur
 illico plurimum Romanè viventium votis repetitur,
 his obtemperaturus, nunquam suus regreditur Hieronymus,
 Sollicitus aliorum calamitatibus, ut afferat solatium.
 Romam etenim virtutis, et gloriae domicilium, omniumque
 terrarum arcem
 ac in ea Aram Coeli vix ingreditur, certatim tum à populi,
 tum Fratrum amplexu, acclamationibus, votis, precibus
 excipitur, obruiturque
 Ast non diu Romano theatro praeficitur vir perfectionis
 triennio non omnifario charitatis munere praestito
 ab Aracoeli, ad Coeli aram praevio munitus viatico
 maturus Coelo
 Octavo Kalendas Octobris Anno CIOIOCCXXVIII.
 revocatur ad praemium.
 Neque dicas praecipitem, ac praeposterum hunc fuisse obitum,
 quo enim ulterius progredi potuere passim eminentes
 in eo virtutes?
 Luctuosus hic fuit suis, optatissimus sibi exitus.
 Integerrimum licet corporis spoliū, humido reponunt sarcophago
 Fratres desolatissimi,
 tabescere tamen nequit, quod perpetua vitae innocentia condivit,
 Divinum manna panis coelestis fovit,
 potus Angelorum rigavit
 jam aude calame, liberè posteritati transcribere, unà cum
 Hieronymo Fratres Seraphini raras sepeliere virtutes,
 ast in prodigiis repululaturas
 Quae Roma, Ancona, Firmium, Firmium inquam, ubi sacrum
 ejus corpus in cathedrali aede reconditur, publicae venera-
 tionis nancitum. Testatur suorum emolumento maximo
 Tu nunc Labacum patriam tuam ab omni periculo sartum tectum
 propitius conserva
 Peregrinis in terris, licet quiescens, patrociniū tamen tuo dignissimo
 tuo te Labaco ostende Labacensem.

XXII. Hujus viri Sanctissimae vitae encomia nobis fideliter conscripta reliquit eruditissimus, et Illustrissimus **D. Waychardus Valvasor Inclyti Ducatus Carnioliae eximius Chronologus**, qui in **Suis Chronicis Carnioliae p. 2. lib. 8. de Sanctis Carnioliae sect. 1. in appendice**, qui de hujus Hieronymi Virtutibus sequens protulit testimonium:

Es ist dieser frommer Hieronymus gebohren in dem Jahr nach gnadenreichen Menschwerdung unsers Herrn und Heylands Jesu Christi 1597. zu Laybach in der hauptstadt des Herzogthums Crain, in dem am Plaz nechst Herrns von Scherenburg ligenden Hause. Seine Eltern sind gewesen Melchior Wahner, Rathsbürger daselbst, und Barbara eine gebohrne Satelbergerin, beede gutbürgerlichen Stands, erbarn handels und wandels und tugendhaften Lebens, mit welchem sie nicht allein andern vorgeleichtet, sondern auch ihr liebes Söhnlein Christoph (welcher Nahm ihme in der Taufe zugeeignet worden) von Jugend auf zu derselben gewöhnt. Fürnemlich aber hat seine andächtige Mutter ihme eine sonderbahre neigung und ehrerbietung gegen der heiligsten, und allzeit jungfräulichen Mutter Gottes Maria von anfang gleichsam mit der milch eingegossen, welche er hernach die ganze zeit seines Lebens beständiglich bey sich hat erhalten.

Er hatte einen leiblichen bruder, namens Hannß, und eine schwester Maria, welche beede in weltlichen stande geblieben.

Vnter seiner so frommen Eltern sorgfältiger auferziehung hat dies Knäblein nicht geringe anzeigungen seines künftig heiligen wandels verspüren lassen: dan er fast den ganzen Tag in gebeth und in geistlichen übungen zugebracht.

Sein Imbiß-Brod, so ihme von seinen Eltern unter Tags gereicht wurde, hat er den nächsten den besten armen dargereicht, und ob er zwar von seinen Eltern zu keinen hohen Studien gehalten worden, hat er doch in seiner Kunst, nemlich in mahlen, lesen, schreiben etc. treflich zugenommen, dan er war einer sehr guten art, eines erleichteten Verstandes, unverwandlicher erbahrkeit und ein grosser Feynd des Müssiggangs.

Alß er nun das 14. Jahr seines Alters erreicht und des schmeichlenden Fleisches, wie auch der betrüglichen welt heimliche und offenbahre nachstellungen vermerkte, damit er dieselbe desto besser fliehen und den kostbahren schatz seiner Jungfräulichen Reinigkeit desto sicherer unverletzt bewahren mögte, hat er sich entschlossen den Orden der Münderer brüder S. Francisci (so man Franciscaner oder barfüßernennet) anzunehmen. Welcher heilsame Rath, das er von Himmel herab gekommen,

hat sein Heiliges ende ganugsam bezeiget. Wie er dan auch zu Laybach, auf sein eifriges begehren, alsobald angenommen worden.

In seinem Probier Jahr hat er sich der Andacht und Gottesfurcht wie auch allen geistlichen übungen dergestalt eifrig angenommen, das sein Noviz Meister ein sonderliches genügen an Ihme hatte und grosse geschiklichkeit bey ihm spürte.

Sein übriges Leben, so er in solchem heiligen Orden zugebracht, war nicht anderst, alß ein spiegel der Andacht, des gehorsams, der armuth, strengen lebens und anderer vielen tugenden, in welchen er täglich von einer in die andere aufgestiegen, biß er in kurzer Zeit höhere Vollkommenheiten erreicht.

Seinen Leib casteyete er täglich, in allen fünf sinnen, seine Augen bewahrete er für aller weltlichen eitelkeit und schiene, alß wan er allen äusserlichen Dingen gänzlich abgestorben wäre. Des schlafs gebrauchte er sich mässig, also das er viell nächte mit gebett zubrachte, und in betrachtungen himmlischen dingen oftmahls, forderist aber zu Laybach und Ancona, von seinen Mitbrüdern durch das schlüsselloch, in Gott verzuckt und von der erden in die luft erhoben mit außgestreckten händen, gesehen worden; sein bette waren zwey hölzerne bretter.

Zu erhaltung der Natur, befriedigte er sich mehrmahlen mit einem Stükel brods und einem schlechten trunk. Vnterdessen aber unterliess er nicht, alle vorfallende arbeit in dem Closter mit Freüden zu verichten, sich jederman zu unterwerffen und allen den genügen zu leisten.

Seine meiste aufenthaltung war nemlich der zarte Fronleichnam unsers Herrn, und Heylands Jesu Christi, welchen er zu zeiten alle tage mit höchster ehrerbietung und Andacht empfangen, und gemeiniglich dabey sein Herz, mit himmlischer süßigkeit erfüllet und in Gott dergestalt verzuckt worden, das er nicht merkte, was um ihm geschache.

Der gedachtniß des bittern leidens und sterbens unseres Herrn Jesu Christi war er ganz ergeben, desgleichen auch ein sonderlicher Liebhaber der allerseeligsten Jungfrauen, und Mutter Gottes Mariae, welcher er, noch in seiner Jugend ewige Keüschheit gelobet, sich ihr ganz, und gar ergeben, alle seine werke, verlangen und seyfzer aufgeopfert, ihr zu

Ehren viell Bilder unserer Lieben Frauen, alß zum exempl die Mutter Gottes mit ihren Christkindlein auf dem arm, ingleichen, wie die selbe unter Creüz stehend ihre zäher Vergiest, auch wie sie bey dem Kriplein sizet, wie nicht weniger ihre Flucht in Aegypten, ihre Himmelfahrt und manherley andere abbildungen derselben, mit eigener Hand gemahlet, solcher Bilder auch etliche Gregorio dem XV. dieses Nahmens, Römischen Pabst, mit tiefester reverenz übergeben und vereret: alß er in Mayo 1623ten Jahrs zur audienz gelangte und ihme die Heilige benediction auf die Reise gegeben worden, dan er nach gehabter von den Ordens Generalen Lizenz eine Reise nach Loretho und dan auf Laybach, allwohin alß in sein werthes Vatterland auß natürlichen antriebe zu gehen er ein stätes Verlangen getragen, vorzuthun ihme vorgenommenen.

Höchst gedachter Pabst trug gegen diesem getreüen Diener Gottes F. Hieronymo di Lubiana wegen heiligen handels, und Wandels, welcher schon vorhin mehr ernente päbstlichen Heiligkeit genugsam bekant war, grossen Gefallen; erzeugte sich sehr geneigt und befahl sich in sein heiliges gebett.

Es seynd auch mehr dergleichen bilder zu ehren der allerseeligsten Jungfrau Gottes gebährerin von seiner eigenen Hand gemahlt, hin, und wieder, zufoerist aber zu Rom, Ancona, Fermo und Laybach von ihme vereret, auch von Jederman in grösten Ehren gehalten worden.

Alß nun sich, wie obgedacht, der fromme man auf die Reise aufgemacht, um seine Befreündte, als Michaeln Thaller, Hannsen Sattelberger, Paulen Rubida, forderist aber Martin Wuriakh, damahligen Stadt Richtern, und führnehmen Handelsman in Laybach, der seine (des Hieronymi) leibliche schwester zur Ehe hatte (ihr Sohn ist noch jezt zu Laybach in Leben), heimzusuchen, wie aus seinen ganz trost- und geistreichen zuschreiben des mehrern zu sehen, hätte er solches mit Gottes Hilfe beweegstelliget, wan ihn nicht die ungestümmigkeit des allenthalben häufig, wo er nur durch reisen muste, zugeloffenen Volks von seinem vorhaben verhindert, und aufgehalten, forderst aber zu Ancona, einer weitberühmten am Adriatischen meer gelegenen Stadt, davon er sich nächtlicher weile, den grossen zulauf zu stillen, machen, und nicht ohne grosses Herzeleid deren, die sein werthes Person zu sehen und solche bey sich zu erhalten, grosses Verlangen trugen, seine vorgenommene reise nicht weiter fortsetzen, sondern

vielmehr nacher Rom wieder umkehren müssen, woselbst er eine kleine Zeit verblieben, folgendes aber Anno 1624. im Februario auf Fermo, einer schönen unweit Ancona auch am meer gelegener Stadt, verschafft worden. Allwo er in grössesten Sommer drey monath lang schwer darnieder gelegen, und schwereste Krangheit, mit unbeschreiblicher Gedult, ausgestanden.

Als er nun zur vorigen Gesundheit erlangt, ist er wieder auf Rom von viellen selbiger Stadt begehret, und höchst verlanget worden: allwohin er auch auß gehorsam seinen weeg in Martio des 1625. Jahrs vorgekommen, und daselbst sein übriges Leben mit höchster auferbaulichkeit, glüglich geendet, und nach außgestandener Krangheit, verrichter General Beicht von seinem ganzen unschuldigen leben, und empfangenen lezten Zehr-Pfenings, nemlich des hochwürdigen Sacraments des Altars, wie nicht weniger nach Versehung der lezten Öelung zu Rom in dem Seraphischen Closter Ara Coeli genant den 24. Septembris des 1628ten Jahrs seinen heiligen geist aufgegeben, und in selbiger beygelegt worden.

Sobald nun das geschrey von dem gottseeligen hintrit dieses frommen Hieronymi di Lubiana erschollen, forderist aber der Stadt Fermo hinterbracht worden, entschlossen sich einhellig selbiger Stadt Inwohner samt einem Canonico, der auß einer vornembsten Grafen Famili daselbst seyn solte, um dem Leichnam bey Ihro Päbstlichen Heiligkeit Urbano, dem VIII. dieses Nahmens, anzuhalten, wie ihnen auch solcher zur sondern gnade, geschenckt wurde.

Ist also dieser Leib des seel. Hieronymi di Lubiana den 12. Jenner des 1629ten Jahrs auß anschaffung gedachter Päbstl. Heiligkeit Urbani des VIII. abends um 7. Uhr (welcher aber Zeigers umb 2. Uhr) in der Nacht, durch gewisse dazu deputirte Thum Herrn auß der Gruft mit aller Ehrerbietigkeit erhebt, und ganz unverseht, schön, schneeweiß, befunden worden, auch von sich nicht ohne Jedermänniglich der häufig beywesenden verwunderung, einen überauß gutlieblichen geruch gegeben, und er zwar in einem kolichten und feüchten orth gelegen, ist danach am ihm nichths, alß daß schlechte Kleid, womit er begraben worden, verdorben.

Als nun dieser Leib als ein Heiligthum auf Fermo geführt wurde, ist das volk auf dem lande von weiten zugeloffen, seynd auch unterschiedliche an ihren leib gebrochen durch anrührung seines leibs uhrplötzlich geheilet, und davon liberirt worden, als die bessene von bösen geistern, die Krumen gehen gerade davon, die Blinde wurden sehend.

Ist also dieser leib in gedachter Stadt Fermo, allwo er seine meiste zeit im leben zugebracht und viell wunder gewürket, in die vor selbiger Stadt gelegene Franciscaner Kirchen Solemniter transferirt, endlich aber, alß er eine zeit daselbst geruhet, durch anordnung selbigen orths Erzbischoffen mit gröster Andacht in die Stadt getragen, und in der Dom Kirchen zweyen andern Heiligen beygelegt worden, allwo er annoch verehret wird, und mit viellen wundern leuchtet.

So dahin allein von ihm gemeldet worden, um die fromkeit seines unsträflichen wandels anzufügen. Übrigens aber soll nichts also ausgedeutet werden, alß ob man praetendirte einige denen, von der Catholischen Kirchen geheiligten Gottes Dienern schuldige ehrbezeugung zu erfordern. Hucusque **D. Waychardus I. B. de Valvasor loc. cit.**

XXIII. De Fratre Humili Gullin professione laico fertur, quod Deum, ne venenosis afflatibus infernalis hostis qui, quamvis nunquam otiaur, in mortis tamen articulo omnes suas vires exerit, ut ad decipiendam morientis animam, eamque secum in barathrum aeternae infelicitatis abripiendam succumberet, constanter precatus fuerit pro subitanea morte, in qua oratione etiam exauditus fuit. In suis Deo persolvendis precibus solitaria, ne in iisdem â tumultu quovis turbaretur, quaeritabat loca; dum verò ferventius preces pro suorum peccatorum remissione, et populi salute ad Deum fundere intendebat, ad campanile ascendit, qui dum die 13. Julii pro more Deo in eodem Campanili preces devote persolveret, gravi exorta tempestate, fulmine tactus, flexis genibus, et elevatis manibus, Rosarium tenens in iisdem jam mortuus eadem die inventus fuit in Conventu Montis Sancti D. Virginis Gratiarum A. C. 1659.

XXIV. In eodem Conventu Montis Sancti vivebat Fr' Innocentius Sagar [Žagar]¹⁴⁵ professione laicus, qui erga Thaumaturgam Virginem Mariam â populi frequentia, et miraculorum multitudine in regionibus etiam dissitis clarissimam, tanta

devotione, et animi teneritudine ferebatur, ut saepius extra se rapi videretur: Unde etiam contigit, ut eidem in Choro Fratrum in oratione exardescenti B'ma Virgo Maria visibiliter apparuerit, ac cor ejus inerrabili gaudio perfunderit. Cujus vitae innocentiam Deus etiam post mortem testatam voluit; etenim corpus ejus, ac membra flexibilia permanserant. Obijt hic eximius B'mae Virginis cultor in dicto Conventu die 24. Octobris anno 1679. ut habet **Necrologium ejusdem Conventûs**.

XXV. P. Dionysius Ivankovich vir religiosissimus, modestissimae vitae, ob suam simplicitatem alter Natanael dictus, in bona senectute obiit Tersacti, ubi se prophético Spiritu moriturum praedixit, die 11. Aprilis 1659.

XXVI. P. Antonius Lazari Labaci in Carnioliae metropoli honestis parentibus natus, Religionis habitum in Provincia Carnioliae Ordinis S. Francisci anno 1657. devotissimè sumpsit, emissa professione Philosophicis, et Theologicis disciplinis adeo solerter incubuit, ut emenso studiorum curriculo dignus judicaretur, qui aliis docendis praeficeretur tanto fructu, et tanta diligentia, ut primus Jubilatorum lectorum titulo in Provincia insigniri meruerit. Alia ejusdem merita alibi insinuabo. Hic solùm refero ejus eximiam inimicorum dilectionem; multos enim habuit non tantum adversarios in reformanda Provincia, sed et calumniatores, quibus non tantum errata ex corde condonabat, sed etiam, ut ab aliis condonarentur, suppliciter rogare solebat. Erat vir statura pusillus, et nonnihil gibbosus, faciei subnigrae, sed ingenio, ac in agendis dexteritate pollebat singulari. Tandem fractus laboribus, et plurimis pro bono Provinciae exantlatis curis, extremum clausit diem in Conventu Labacensi die 24. Augusti Sancto Bartholomaeo Apostolo sacra A. C. 1705. annos natus 65. quorum 48. in Seraphica Religione transegit. Post mortem suo olim amico P. Constantino Dubsky Provinciae Bohemiae alumno, olim hujus lectore, ac in lectione ejusdem P. Lazari collega apparuit, à quo certas preces pro se peragi exorabat, ut citius ad visionem Dei evolaret, à qua adhuc retardabatur; etenim nullam poenam sensus, sed solum damni patiebatur, ut **ex authentico instrumento ex Conventu Pragensi B. V. Mariae ad Nives ad nostram Provinciam misso, quod in Archivio nostro reperire est in originali**, luculenter patet. Ne tanti Patris memoria apud posteros umquam oblivioni daretur, ejusdem Provinciae Filii in perennem debitae gratitudinis tesseram, **monumentum**, quod in Ecclesia Conventûs Labacensis intra Capellam S. Antonii, et noviter erectam Aram S. Margaritae de Cortona, **parieti lapide excisum, affixum** cernitur, erexerunt, cujus tenorem hic subnecto:

140a,b,c

Lazarus amicus noster mortuus est
 veni, et vide, ubi posuerunt eum,
 nunc lumine clauso dormit
 qui vigilans arcus erat.
 Hic animo procerior
 quo depressior corpore fuit
 Ter geminum dixisses, heu deflendum
 Carnioliae Provinc. praefuit, profuit,
 quam reformavit, auxit, illustravit
 Ter Minister, semper parens
 Non tam Ord. Min. Coarbiter Generalis
 quam orbis, et Ordinis splendor,
 sed mors, ut tantum extingueret lumen
 intercutem affudit aquam.
 Tu lustralem superinjice
 Viro
 Qui pro Deo, et Republica fatigavit
 precare Requiem
 Vixit annos LXV. obiit MDCCV. 9. Kal. Sept.
 Merentissimo Patri Antonio Lazari
 maerentissimi filii
 P. P.

XXVII. P. Athanasius Haffner fuit olim terrae Sanctae incola Paenitentarius Apostolicus, Assissii in Umbria, Beatissimae Virginis Mariae erat cultor eximius, ad cuius honorem binas ejusdem Coronationes Tersacti, et in Monte Sancto versibus, et emblematis pulcherrimis exornavit. Obiit Mantuae in Conventu Spiritus Sancti die 29. Martii 1718. annos natus 51. Relig. 33.

XXVIII. P. Conradus Ziegler Carinthus ex Tarvisio olim bis hujus Provinciae gubernator, vir Religiosissimae vitae, virtutis abstinentiae, et temperantiae amator eximius ad quam virtutem debite excolendam 40. et ultra annis â vino abstinuit, obiit tandem plenus meritis in bona senectute Labaci die 2. Maji 1721. anno aetatis suae 74. Rel. 56.

XXIX. a) P. Coelestinus Stuedler natione Bavarus loci Garstensis, in hac Provincia Ordinis Seraphici habitu donatus fuit, emissa professione per varios honoris gradus pedetentim ascendendo ad Ministeriatus munus pervenit. Ab animarum zelo inter caeteras virtutes, quibus â Deo insignitus erat, specialiter sese commendabilem et Deo, et hominibus reddidit. Tanto enim hic indefessus Paenitentiae Sacramenti Minister proximi amore flagrabat, ut eum nec tempus bru-¹⁴⁶

140a,b,c

male, lutosum, aut pluviosum, imo nec ipsi seniles anni â visitandis infirmis arce-
ret, quibus assistere in periculo mortis in deliciis debuit, omnes verbis dulcissimis
solabatur, ad patientiam exhortabatur, sacramenta administrabat, aliaque pietatis, et
charitatis officia exhibebat: Unde non tantum â communi plebe, sed etiam â nobi-
libus personis in magna aestimatione, honore, et veneratione habitus fuit. Demum
laboribus fractus suorum laborum praemia recepturus (ut piè credere est) ad coeles-
tem gloriam evolavit in Conventu Labacensi die 22. Aprilis 1735. anno aetatis phy-
sicae 71. Rel. 51.¹⁴⁷

XXIX. b) P. Rochus Finster natione Carinthus ex S. Vito Seraphicae mi-
litaliae in Provincia S. Crucis Croatiae Carnioliae nomen dedit anno 1698. ac Sacro
habitu donatus fuit in Conventu Nazarethano die 17. Augusti annos natus 19. Post-
modum Sacerdos initiatus Copiis Caesareis ad Dalmatiam proficiscentibus apud In-
clytum Oettinganum Regimen datus fuit in Capellanum Castrensem, ubi intra breve
tempus vid&. â 5. Septembris 1716. usque ad 9. Junii 1717. haereticos 222. ad gre-
mium S. Matris Ecclesiae adduxit, inter quos erat etiam D. Joannes Philippus Beza
Argentinensis, eorum Pastor, qui prius in pluribus Germaniae Civitatibus sectae
lutheranae Praedicantius (ut vulgo dicitur) fuit. Qualis, et quantus hic Apostolicus
vir fuerit? Ex **testimonio** (quod **ex Originali adfero**) **Illustrissimi, et Reverendissimi**
D. D. Stephani Cupilli Archiepiscopi Spalatensis, Dalmatiae, et Croatiae Primatis
(qui P. Rochum ob singulares Virtutes, et ardentissimum animarum Zelum summo
in honore habuit, in suo Palatio eidem diversorium praebuit, ac speciali amore pro-
sequebatur) clarè colligitur, quod ita sonat:

Nos Stephanus Cupilli Dei, et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus
Spalatensis, olim Salonitanus, Dalmatiae, ac totius Croatiae Primas.

Universis, et singulis, ad quos etc. fidem indubiam facimus, et testamur
Ad'm R. P. Rochum Finster de familia Reformatorum S. Francisci ad annum cir-
citer commoratum fuisse in hac Civitate, et Palatio nostro tanta morum suavitate,
vitae innocentia, Sacrarum litterarum studio, omnique virtutum genere praefulgen-
tem, ut non homo, sed Angelus â Deo missus omnium vocibus, et plausu sit nun-
cupatus. Enituit praecipuè religiosi viri pietas in animarum salute procuranda, et
promovenda, solo siquidem

140a,b,c

charitatis intuitu Germanorum Militum in Regimine Principis Oettingensis Spiritualem curam suscepit, tanto Divini honoris proventu, Catholicae Religionis gloria, et Orthodoxae fidei propagatione, ut aegrotantibus in Xenodochiis pius in die ore, manuque opem ferens, Sacramenta administrans, et morientibus usque ad extremum praesens, eam à Domino vim, et gratiam susceperit, qua viginti duo supra ducentum haereticos ad Sanctae Matris Ecclesiae gremium adduxerit. Hos autem reliquosque Catholicos Milites in fide firmavit non tantum exhortationibus Divino Spiritu ferventibus, Paenitentiae, et Eucharistiae frequenti administratione, sed praecipuè admirabili patientia animique constantia in deglutiendis injuriis, et tolerandis persecutionibus haereticorum, imò et haeresis, quae dentibus fremebat in virum Apostolicum, cujus verba, et exempla tot animas de errorum tenebris in admirabile veritatis lumen traduxêre. Quare praesentes in testimonium grati animi, et amantissimi cordis erga optime meritum Dei Ministrum dantes manu nostra subscribimus, et sigillo nostro firmamus.

Datum Spalati et Palatio nostro Archiepiscopali die 5. Julii 1717.

Stephanus Archiepiscopus
Spalatensis

L. S.

D. Franciscus Antonius
Bergeglich à Secretis

Tandem plenus meritis laborum suorum praemia recepturus Caelestia regna (ut pie sperare licet) petivit anno 1734. die 19. Februarii in Conventu Labacensi annorum 55. Rel. 36.¹⁴⁸

XXX. Frater Maximinus Jessenko Clericus Philosophiae auditor in flore Juventutis huic saeculo valedicere debuit; fuit etenim in Conventu Montis Sancti die 11. Junii fulmine tactus anno 1744. Vix Religiosae vitae amoenitatem degustavit, jam consummatae perfectionis vir esse credebatur; nam tempus, quod studio supererat, orationi, et piis meditationibus dedicavit, saepius post persolutas matutinas laudes in choro coram Beatissima Virgine Maria usque ad Primae horae canonicae tempus excubias agebat, nec Vesperi, antequam se ad nocturnam quietem posuisset, eandem salutare intermisit. Plenus erat humilitatis, mansuetudinis, reverentiae erga Superos, et Superiores, ut S. Franciscus, si tempore ejusdem vixisset, cum ob eximias virtutes in socium assumpsisset: prout mihi quidam pro tunc ejusdem Conventûs incola recensuit. Patientia ejus singulariter enituit in perferendo cruciatu, quem toto â fulmine exusto corpore per ultimum octiduum sustinebat. Ecclesiae Sacramentis munitus, et in divinam voluntatem plenè resignatus in aeternae beatitudinis torrentem sese placidissimè immersit die 18. Junii anno 1744. aetatis suae 19. Rel. verò anno 2do.

XXXI. P. Simeon Marx natione Bavarus, qui singulari zelo ultra 30. annos Novitiorum Magistri fungebatur officio. Hic mundi contemptor, tempus totum, quod Chori frequentationi, in quo erat assiduus, diu, noctuque, et officio Magistri supererat, contemplationi, et meditationi consecravit. Pauperrimus inter pauperes, qui in cella nec imaginem praeter Crucifixum, cujus vita, et passio sufficiens erat ad in longum protrahendas suas meditationes, habere voluit. Ad colloquium faeminarum nonnisi coactus accedebat, nec tamen ad faciem ullam, ne coinquinaretur â pice, intueri voluit. Otii erat inimicus acerrimus, nunquam eum aliquis, nisi aut orantem, aut meditantem, aut legentem, aut Novitios perfectionis viam edocentem, aut Regulam explicantem invenit: Communitatis observator accuratus, honores nunquam appetebat, quos appetere superbiam dicebat. Tandem multos suae Religiosae Scholae praeclaros post se relinquens discipulos obiit in Conventu Nazarethano die 4. Augusti anno 1744. aetatis suae 80. Rel. 58.

XXXII. P. Benno Walteich natione Tyrolensi natus Doblaci 23. Aprilis 1701. indutus 11. augusti 1718. mox in principio sui tyrocinii tanta dedit pietatis, et prudentiae specimina, ut merito vir consummatae virtutis appellari meruerit, cujus in gubernando prudentiam, et dexteritatem non propria tantum, et exterarum Provinciae admiratae sunt. Exstitit namque hujus dignissimus Minister Provincialis, ac Provinciarum Bavariae et Tyrolensis in sua patria Commissarius Visitator Generalis. Finem suae vitae religiosissimum hunc virum, interna divina monstratione praevidisse, facile conjicitur *1mo*: nam cum Chyrurgus Vissicatoria solvisset, quae bene operari videbantur, gaudebat, ad quem languens Pater, haec formalia dicebat: *Chare Frater, tu habes hodie in meo corpore gaudium, quia Vissicatoria videntur bene operari, ego verò crastina die habebo meum gaudium*: eodem vesperi monuit Chyrurgum, ut in crastinum hora 5ta matutina vellit surgere, ac sese vestimentis suis induere. Frater credens ipsum loqui ex delirio, sequenti die ad eum venire distulit; ast infirmus Pater minime oblitus suorum verborum paulo ante 5^{am} misit pro Fratre Chyrurgo, quo adveniente curavit sibi imponi vestimenta, ac collocari supra sellam, in qua aliquo tempore sedit tacens: cum Chyrurgo visum fuisset satis, monuit eum, ut ob debilitatem se curaret reponi ad lectum, *adhuc per instans*, reposuit infirmus, *patientia*, tandem ipsemet desiderans redire ad lectum: *jam agite mecum, quod vobis placet*, aiebat, et eadem die horâ 11ma migravit è vita. *2do* Mortem hujus viri (ex quo apparet, quam gratus Deo fuerit) non tantum Confratres, et cives domestici, sed etiam homines, quibus omnino ignotus erat, plangebant, et dum homines audirent, sonum agoniae catervatim ad portas Conventus accedebant, ita ut per portam alicui intrare ob multitudinem hominum non licuerit, ut quidam ocularis testis, cui praedictus Pater à Sacris confessionibus fuit, recensuit, quod etiam ante triduum mortis confitentem, ac Patri sanitatem precantem, idem Pater subsistere jussit dicendo: *Subsiste paulisper fili mi, ut tibi ultimam impertiar benedictionem*, ex quibus omnibus apparet, hunc Patrem verum fuisse Servum Dei. Nec mirum, quod ejus mors à tota plangeretur vicinia, quam totam prius repleverat odore, et fragrantia omnium virtutum, demulcebat mansuetudine corda hominum, rapiebat charitate, captivabat affabilitate omnium animos, nunquam audiebatur quispiam de eo loqui, qui eum non summis extolleret laudibus, praedicaret encomiis. Caelo itaque maturus die 30. Martii anno 1754. ex calculo, et catharri suffocativi accessu munitus omnibus Sacramentis cum maxima in divinam voluntatem resignatione placidissimè diem extremum clausit in Conventu Neostadiensi cum maximo et Fratrum, et exterorum maerore, anno à sua nativitate 53. quorum 36. in religione transegit.

XXXIII. Fr' Adjutus Knoll laicus pietati, et devotioni apprimè addictus, vir simplex, et rectus, ac timens Deum, qui etiam ad umbram vel minimi peccati expavescebat, virtute simplicitatis adeo excelluit, ut merito in exemplum adducatur, omnibus sui statûs professoribus patientiam ipsius in rebus adversis si spectes, non degenerem patientissimi Jobi filium dixeris. Hanc miseram vitam cum meliori in aeternum duratura commutavit die 10. Februarii in Conventu Labacensi anno 1758. annum agens 71. Relig. verò 42.

XXXIV. P. Achatius Wohinz natus est in Eisern die 22. Septembris A. C. 1715. Religionis Seraphicae habitum suscepit die 13. Sept. A. C. 1734. Hic vir erga proximos in ultimo vitae agone adjuvandos magno charitatis fervore ferebatur. Cujus charitatis vel maxime enituit, dum novelli milites in arce Labacensi in magno numero collocati, febris maligna grassante inficerentur, et contracto morbo quasi quotidie morerentur, qui postposito propriae vitae dispendio, quod sibi imminere è proximo, probè animadvertit, sese resolvit charitatis erga proximum virtute impellente, continuò in Arce manendi ad facilius obeunda circa infirmos charitatis officia, quo se die 1. Martii A. C. 1759. contulit, ibique mansit usque ad 18. Martii, quo die contracta infirmitate, quam se contracturum jam prius praeviderat, malignae febris, ad Conventum reductus fuit: cui infirmitati medendae, cum remedia humanitus applicata minimè prodessent, Ecclesiastica Sacramenta sibi administrari ardentè flagitabat, et devotissimè suscepit, non corpus, sed animam sublevare desiderans. Unde per 14. dies patienter tolerata infirmitate in Conventu Labacensi die 2. Aprilis A. C. 1759. charitatis victima occubuit, dum annum vitae suae ageret 44. in Religione verò 25.

XXXV. P. Deodatus Ljubitsch Labaci in suburbio S. Petri die 6. Maji anno 1728. natus, Seraphici S. Patris Francisci habitu indutus fuit 10. Septembris 1746. Hic vir Concionatoris munus absolutis studiis obibat usque ad ultimum vitae suae finem. Dum ex Conventu Neostadiensi Labacum in eodem Praedicatoris officio, quod ferventissimè prosequabatur, translocatus fuisset, me praesente edixerat, se in hoc Conventu mortem appetiturum: quod eventus eodem anno edocuit. Etenim anno eodem, quo supranominatus P. Achatius Wohinz ob proximi charitatem mortem oppetiit, et hic ejusdem laboris successor pari morbo occubuit. Rem effero: postquam ex hac vita migrante praedicto P. Achatio, milites novelli infirmitate maligna laborantes, Spirituali auxilio destituti fuissent, P. Deodatus, seu potius his miseris, et derelictis hominibus in solatium à Deo datus, non horrore mortis, territus, nec amore propriae vitae allectus, mortem

quam si non certissimam, saltem probabiliter secuturam providere debuit, ob multorum salutem subire non dubitavit. Mortuo P. Achatio seipsum obtulit ad serviendum infirmis morbo contractivo infectis, quibus etiam fideliter astitit eosdem consolaturus, et eisdem ecclesiastica administrando Sacramenta, donec ipsemet eadem infirmitate contracta viribus destitutus ad Conventum deportaretur, ubi die 7. Maji 1759. postquam vixisset annis 31. in religione verò transegisset annos 13. *piè in Domino expiravit*.¹⁴⁹ Qui secundum hominem iudicat, eundem non custodem, sed pessumdatorem, ac proditorem propriae vitae fuisse indubitanter asseret, quod in manifestum ammittendae vitae discrimen sese commiserit nulla aut justitiae, aut obedientiae lege adstrictus. Qui autem iudicat secundum Spiritum, vitam corporalem unius hominis propter salutem multorum Spiritualem conservandam flocci pendet, memor illius Salvatoris effati:¹⁵⁰ *bonus pastor ponit animam suam pro ovibus suis*. Joan. c. 10. Nec tam generosae resolutiones humanae imbecilitati, sed Spiritus Sancti instinctui tribuendae sunt, *ut loquitur S. Augustinus*.

XXXVI. P. Thomas Sagar [*Žagar*]¹⁵¹ Ex-Diffinitor, multis annis zelosus Novitiorum Magister, à charitate proximi in excipiendis fidelium confessionibus multum commendabilis, vir patientiae virtute adeo excelluit, quod eundem nulla res adversa ad iracundiam concitare quiverit, ut propterea homo sine bili, et irasci nescius fuerit vocitatus: et si aliquando irasci videretur, haec ira brevi per risum absumpta fuit. Tandem fractus laboribus, et expletis annis Jubilariis plenus meritis obdormivit in Domino in Conventu Labacensi die 31. Decembris hora 4ta noctis anno 1762. in aetate physica numeravit annos 74. in Rel. verò 54.

XXXVII. P. Jacobus Kashutnig [*Kažutić = Košutnik*]¹⁵² natus fuit die 15. Januarii 1677. et habitu Religionis donatus die 13. Decembris Sanctae Luciae Virgini, et Martyri sacra anno 1703. fuit in Saeculo fidelis, et strenuus miles, in religione verò vir omni virtutum genere exornatus, sua religiosissimâ vitâ ter Provinciae Diffinitor, et Custos factus fuit. In meditatione, seu oratione mentali (in qua saepius, quasi absorptus videbatur) exardescibat ignis divini amoris, nec minor fervor erat in oratione vocali, cui non tantum privatim, sed etiam publice in Choro, diu, noctuque, etiam in sua senectute, et saepius infirma valetudine, quam diligentissimè incubuit cum maxima aedificatione religiosae juventutis, cujus insignis pietatis et egometipse admirabundus extiti spectator dum studio Theologico incumberem. Horis, quae orationis supererant, pingendo sese occupabat, quam artem, etsi eidem speciali studio non incubuisset, adeo callebat, ut non cuilibet in arte exercitato palam daret. Prae ceteris autem pingendis imaginibus in deliciis habuit, varias imagines B'mae Virginis Mariae sub aliis, et aliis mysteriis ejusdem Sanctissimam vitam repraesentantes efformandi. Tandem senectute confectus, et Sanctissimis Ecclesiae Sacramentis munitus, ut strenuus Christianae, et Seraphicae religionis¹⁵³

militiae miles, post plurimas de antiquo hoste reportatas victorias, in pace quievit, et ad superna gaudia certaminum suorum praemia recepturus evolavit in Conventu Labacensi die 13. Januarii hora duodecimâ meridianâ anno 1763. anno aetatis physicae 86. Religionis verò 60. inchoato.

XXXVIII. P. Angelinus Coballiċ Camnicii, seu Lithopoli in Carniolia natus die 17. Februarii anno post Christum natum 1716. Religioni Franciscanae nomen dedit die 13. Septembris anno 1735. Vir in ascensi plurimùm eruditus, non sine ratione Princeps Ascetarum in Provincia vocitandus venit; nam non tantùm Juven-tus religiosa, cui pluribus annis tamquam Magister asceseos praefuit, sed et viri Religiosae observantiae tenaces, et consummatae virtutis se eidem ultrò instituendos crediderunt, ab eoque salutaria consilia exquirere non negligebant. Quamvis verò variis infirmitatibus continuo lacesitus esset, eas tamen, donec natura concedebat, semper abscondere satagebat, quas non corporis afflictiones, sed dona Dei appellare solebat; voluit enim abesse omnem humanam consolationem, et commiserationem, ut Divina gratia, quae ad omnes humanas angustias, et tribulationes sublevandas, et mitigandas vel unica sufficit, tantò magis operari valeret. Nullus erat, qui contra eum verbum malum locutus fuisset, sed omnes virum Sanctissimum, et omni virtutum genere refertum depraedicabant; et non absque gravi ratione; nam manus semper intra manicas absconditas tenebat, oculi singularem modestiam praeseferebant, vultus nonnisi corporis macerationem indicabat, loquela humilitatem, tota denique corporis compositio omnigenam Sanctitatem spirabat. Discursum â caritate proximi alienum audire renuit, et si necessitate compulsus adesse debuit, eum mox in bonam partem inflectere studebat. Tandem, dum per plures annos phtisis infirmitate patienter tolerata laborasset adeo, ut saepius vox deficeret, in Conventu Labacensi, dum nonnisi pelle, et ossibus constaret, die 16. Julii anno 1761. animam suo reddidit Creatori annos natus 51. quorum 31. magna laude in Seraphica Religione non absque Sanctitatis fama transegit.

XXXIX. P. Josephus (in Saeculo vocatus Judocus Maria Josephus) Liechtenberg ex nobilissima Comitum stirpe in Carniolia natus die 6. Martii anno 1735. Parentes habuit non tam nobilitatis genere, quam virtute conspicuos Franciscum Xaverium Comitem â Liechtenberg, et Josepham Felicitatem natam Comitissam â Thurn. Juventutis annos egressus plurimas more Nobilium Europae partes peragravit, dumque in iis nonnisi vanitatem videret, omniumque terrenarum voluptatum, et mundanarum deliciarum [~~voluptatem~~] caducitatem¹⁵⁴ probè intelligeret, spretis omnibus mundi illecebris die 14. Februarii anno 1762. ad Religionem Seraphicam admitti humiliter petiit, et institit ad religiosam conversationem tempore bacchanalístico admitti, postea verò per 10. dies exercitia Spiritualia die 25. facere inchoavit. Tempore exercitiorum Chorum nocturnum diligenter frequentavit, ac constanter sacco stramineo utebatur, ordinario Fratrum cibo contentus, et sic arduitatem Ordinis ex-

trinsecam probare conabatur: quâ expertâ, peractis exercitiis suam resolutionem, et vocationem ad amplectendum institutum Franciscanum quamprimum suis Genitoribus 6. die Martii declaravit. Dum valediceret Patri, ac Matri, caeterisque consanguineis, omnes in lacrymas prorumpebant, eumque â sua vocatione diversis modis retrahere conabantur. Ast Jodocus divino amore succensus fortiter contempto nativo sanguine, spretis mundi divitiis, abnegatis mundi voluptatibus, et illecebris haec omnia tamquam surdus pertransibat, nec enim parentum (qui eum prae ceteris prolibus magis diligebant eo vel maximè, quod eos in sua vita nunquam prout asseriebant, offenderit) votis deferre voluit, dum divinam gratiam aliter secum disponere cognovisset. Quare accepta â parentibus valedictione mox ad Conventum redivit, nec exire voluit, donec in celebrato Diffinitoriali Congressu susceptus, ac die 19. Martii 1762. praesente toto Diffinitorio, ejusque Illustrissimo Domino Genitore indutus, ac Josephus vocatus fuisset. Tempore Novitiatus, tanta Sanctitatis, et perfectionis religiosae specimina dedit, quod non tantum tyro, sed potius consumatae virtutis Religiosus videretur, nam omnia quaeque vilia claustralia munia, ut Conventum verrere, vasa culinae abluere etc. maxima laetitia, ac hilaritate obibat, neque patiebatur, ut aliquis Connovitiorum loco sui quidquam faceret, licet sponte eundem in his sublevare vulerint. Expleto probationis anno non sine magnis difficultatibus, et diabolicis illusionibus (quae similes personas crebrius, et fortius impugnare solent) sed divina se protegente gratia feliciter superatis, serena, et resoluta mente in Conventu Camnicensi Seraphicae Religionis emisit professionem. Facta professione conceptum in Novitiatu Spiritum devotionis non tantum non exinguebat, sed in eo in dies majora incrementa sumpsit; totum enim ferme tempus noctis, aut in Choro, aut in via Crucis, aut in cella fuis precibus insumebat, diurnis, et nocturnis horis semper avide se sistebat praesentem, et si ex inculpabili somno aliquando, quod tamen raro contigit, ipsum nocturnum chorum intermisit, plus doloris, quam de aliis defectibus habuisse animadvertebatur, quam tamen defectum humili suae culpaefassione eluere publicè non abhorrebat. In obedientiae operibus exequendis exactissimus fuit, nec expectabat praeceptum Superioris, sed annutus eidem omnino sufficiebat, ad omnia prompto, hilarique animo perficienda, nec umquam discutebat rationes Superiorum, sed caeco modo in omnibus, sive levibus, sive arduis ad obtemperandum nil haesitans se accingebat. Intemeratam suam Virginitatem, et Castitatem, de cujus violatione nemo quidquam sinistri sive in saeculo, sive in Religione dicere potuit, semper illibatam custodivit. Quid de paupertate, quam pro Matre ad exemplum sui Patris Sancti Francisci habebat dicendum sit? ignoro: hoc scio, quod quidquid dixero, minus dicam; videtur enim in hujus Virtutis excellentia gradum summum attigisse; Etenim praeter habitum, ac alia indumenta corporis in cella nil retinere volebat, neque aliqua munuscula Spiritualia acceptare, si verò aliquis eundem pro aliquo rosario, numismate, aut alia simili re petiit, non erubuit â suis Confratribus ea emendicare. Et si quis ei ultra suam indigentiam aliquid tribuere voluit,

id acceptare omnino renuit; imo nec Chartae folium in sua conservabat Cella, sed si necessarium quidquam ad scribendum habuit, ad suum Superiorem accedebat pro licentia scribendi, simulque ab eo tantum papyri, quantum necesse habuit, petiit. Ad panem ostiatim petendum summo gaudio exhibat, et ad majus meritum sibi comparandum cum sarcina sibi notissimos nobiles viros accedere in sui ruborem non verebatur. Sui, et mundanarum rerum contemptor eximius sempter extitit, omnem Saecularium conversationem, et societatem, ad extraneorum prandia invitationes maximè abhorrebat; dum verò Saeculares accedere cogeatur, discursum Spiritualem vel instituere, vel alium ab aliis de rebus inanibus promotum eò inflectere sagtebat, ut ex eo ultimatim praesentibus Spiritualis vitae documenta praeberet: ob quod, dum audivisset, quamdam Dominam, non percipiendo ea, quae Spiritus sunt, contra suum discursum salutari à vitae aeternae continentem monita obmurmurasse, eamdem amplius accedere solebat, ut magis, magisque ab ea contemneretur. Eum ex omnibus suis contubernalibus, nullus umquam vidit turbatum, impatientem, aut effervescentem, vel minimo umquam verbo suum proximum offendentem, sed erga omnes mansuetum, affabilem, et charitate plenum, quilibet expertus est. Humilitas in eo tanta fuit, quod amore illius non desiderabat pro Clerico indui, sed in humili laicorum statu, ut esset, repetitis precibus postulabat, dum verò, ut Superiorum voluntati faceret satis, pro Clerico indueretur, instantissimè petiit, nec aliud unquam desideravit, quam Sacro diaconatus Ordine initiari ad imitandum humilitatis exemplum Seraphici Patris sui S. Francisci, qui Sacrum presbyteratus Ordinem prae nimia humilitate suscipere recusavit. Noluit tamen ita pertinaciter inhaerere suo iudicio, quin illud Voluntati Superiorum subjiceret, et maximè sanis consiliis celsissimi Principis, et Episcopi Labacensis Josephi de Petazzi, qui eumdem ordinavit, persuasus, unà cum aliis ordinibus etiam presbyteratum accepit. In sua ultima infirmitate dixisse fertur, sibi plus prodesse, et chariorem esse suam duorum digitorum capillarem, clericalem coronam in capite, quam duodecim aurea Regiorum cubiculariorum claves. Tandem, ut nudatus omnibus mundanis rebus moreretur, quamdam cartaceam S. Aloysii imaginem, quam pro sua devotione à sua sorore Matre Tecla à S. Xaverio è Societate S. Ursulae adhuc in Saeculo degens acceperat, per Patrem Gvardianum loci Othonem Sprug ante suum ex hac vita transitum eidem restituendam humiliter rogabat, ne hostis humani generis quidquam funesti in eo reperiret, quod eidem in tremendo iudicio objicere posset. Appropinquante horâ mortis ab omnibus petita suorum erratorum cum lacrymis venia, omnibus Ecclesiae Sacramentis munitus, in Divinam voluntatem plenè resignatus, placens Deo raptus est in flore suae juventutis, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius, in Conventu La-

bacensi die 14. Aprilis A. C. 1768. annos natus 33. â suscepto habitu Seraphicae Religionis anno 6. de quo meritò dici potest illud *Sapientiae c. 4 Consummatus in brevi explevit tempora multa: quia placita erat Deo anima illius propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.* Neque enim senectus venerabilis est, quae annorum numero computatur, sed aetas senectutis est vita immaculata ideo saepius condemnat juvenus celerius consummata longam vitam injusti: non enim multum interest apud Deum, an quis multis annis in religione vixerit, sed an benè vixerit, vitamque suam rectè composuerit, hoc illum Deo tantùm acceptum reddit, et ad aeternam felicitatem, ad quam praedictum Patrem evolâsse credimus, perducit.

XL. P. Sigefridus Kappus Labaci in Carnioliae Metropoli die 30. Junii anno â nativitate Domini 1702. primam lucem aspexit, annos sexdecim natus Seraphicae religioni adscribi petiit, et obtinuit. Emissa Sacra professione, et emenso studiorum curriculo, zelo animas diversis fidei erroribus infectas ad lumen veritatis reducendas accensus, se in sua juventute in longinquas regiones contulit, partesque ipsas Superioris Aegypti penetravit, ubi, quamvis inter gentem mahometica labe infectam multis aerumnis divexatus, et opprobriis lacesitus, tamen verbum Evangelicae veritatis illi barbarae genti instillare non intermisit. Postquam ultra 22. annos huic Apostolico muneri indefessam operam navâset, fractus laboribus ad Provinciam reversus Religiosae juventuti praeficitur, aliisque officiis perfunctus suam constanter piam, et variis afflictionibus, quibus corpus suum (quod asinum appellare solebat) Spiritui subiciebat, donec â Medico, ut macerationi corporis modum imponeret, eidem inhiheret, extenuatam, ac exemplarem vitam pari morte conclusit in Conventu Nazarethano die 1. Octobris 1769. post expletum aetatis annum 67. et Religionis 51.

XLI. P. Vincentius Mariaschitz [*Mariašić*]¹⁵⁵ natus Camnicii in Carniolia die 3. Januarii 1700. annum agens 20¹⁵⁶ Religioni Seraphicae nomen dare constituit, et Sacro habitu indutus fuit die 4. Octobris in ipso festo S. Francisci anno 1719. In juventute absolutis studiis in Transylvaniae regiones perrexit ad inibi Catholicos in vera fide confirmandos, et heterodoxos ad gremium S. Matris Ecclesiae reducendos. Ad Provinciam revocatus per varia Religionis munia ascendendo fuit secunda vice ad Provincialatus officium evectus anno 1769. quod morte praeveniente nec quatuor mensibus tenuit. Paenitentiae Sacramenti indefessus Minister erat; etenim non tantum diligenter Confessionale adibat, sed et infirmis Spiritualia monita dare, afflictos consolari, et moribundis in ultimo agone assistere in deliciis habuit: unde eundem nulla tempestas, non pluvia, non nives, non frigus, non calor, nec aetas provecta abstertere valebat, ut aliquod infirmis praestandum pietatis opus omitteret, nisi aliqua infirmitate praepediretur,

ut alia Ordinis negotia eundem aliò avocarent. Quamobrem tot animarum, quas è vitiorum caeno revocavit, et ad Caelum praemisit, suffultus patrocinio hilariter ex hoc mundo migravit. In sua infirmitate ad sibi adstantem socium saepe dicebat: *die Veneris faciemus Viam crucis* (in qua obeunda in vita assiduus erat) *et dein itinerabimus*, prout etiam factum est; etenim die Veneris Vesperi permisit sibi à suo Confessario praelegi mysteria Viae crucis, et eadem nocte post 12^{am} noctis facta prius generali confessione, et omnibus Ecclesiae Sacramentis munitus, quasi dormiens expiravit in Conventu Camnicensi die 13. Januarii 1770. Annorum aetatis physicae 70. Religionis verò 50. utrinque completorum.

XLII.¹⁵⁷ P. Wilibaldus Losey Carniolus Vipacensis ex pago Gottsche oriundus die 13. Augusti 1736. Seraphicae Religioni nomen dedit in Conventu Nazarethano die 24. Aug. 1754. Absolutis cum laude in Provincia studiis Divino afflatus instinctu ad Sacras Missiones admitti humiliter petivit, et obtinuit: À Sacra de propaganda fide Congregatione ad Missionem Albaniae destinatus fuit, ubi sua exemplari vita, et eximia in proximum charitate adeo excelluit, ut non tantum à Catholicis summo in honore habitus fuerit, sed etiam ab ipsis infidelibus magnis laudibus celebraretur: obinde non tantum Praesidens, sed etiam Vice-Praefectus, licet Juvenis, totius Missionis institutus fuit, brevi, nisi praematura morte praeventus fuisset, Praefecti munere condecorandus. Dum verò proximi charitate accensus infirmis contagiosa lue infectis Sacramenta Ecclesiastica ministraret, contracta infirmitate die 29. Novembris 1772. in Parochia Gruda Missionis Albaniae charitatis victima occubuit annos natus 36. Rel. 18.

Addatur P. Philemon Sauritsch, qui ex charitate aequali obiit Lab. 16. Apr. 1779.¹⁵⁸

Caput VI.

De Scriptoribus litteratis, qui opera typis vulgârunt.

I. Multos, et insignes haec Provincia produxisset scientia, et doctrina praeclaros viros, nisi eam usque ad ejectionem perfidae doctrinae Martini Lutheri ex his partibus à sua origine in medio schismaticorum, et haereticorum commorari contigisset. In tali statu, in quo Provincia variis vicissitudinibus obnoxia erat, nec de alicujus Conventus incolatu vel pro uno anno secunda fuit, nec studia erigi poterant, ex quibus viri scientia conspicui prodire solent.¹⁵⁹ Dum verò pulsus Lutheranis fides Catholica respirare coepisset, etiam studia non tantum Saecularia, sed etiam in religiosis domibus reflorescere coeperunt. Ex quibus viri eruditissimi prodierunt, quorum Catalogum si texere vellem, lector in admirationem raperetur, videndo tot scientia, et doctrina

conspicuos viros intra breve tempus enatos. Ut brevitati consulam, hìc illos tantùm, qui opera sua typis mandârunt, in medium producam. Inter quos, qui post luthernismum scripsêre, primum occupat locum

II. P. Franciscus Glavinich praedicator, sui temporis percelebris, maximae activitatis vir, multa probavit in Europa studia, fuitque ter hujus Provinciae Minister. Hic in lucem edidit librum, cujus titulus est: *Manus Christi amoris divisa in 5. libros* in 4to Venet. 1625.

2. *Confessionario cattolico diviso in tre parti nelle quali si dichiara quello, che appartiene alla sacramental confessione, con un modo facile d'essaminar bene la coscienza sopra ogni peccato* in 8. Utini 1642.

3to edidit libellum intitulatum: *Origine della Provincia Bosna Croatia, è come fù divisa dalla Provincia di Bosna Argentina, col numero de Monasterii sì antichi, come moderni* in 4to Utini 1648.

4. edidit historiam Tersactanam italicè.

5. de 4. Novissimis in 4to.
6. Legendarium Sanctorum illyricè.
7. Summam animae Christianae italicè.
8. Et multa plura chrovatico idiomate conscripta.¹⁶⁰

III. P. Maxentius ab Arco olim Commissarius nationalis per Germaniam, Ss'mi Officii Consultor, Lect. Jub. et nostrae Provinciae Minister Provincialis typis mandavit librum, cui titulus erat *Missa cruenti sacrificii pio-cruenta mysteria ad seriem passionis Domini applicata*. Oeniponti 1653.

III.¹⁶¹ P. Raphaël Levaković Jastrebarskensis pro ecclesia Zagrebiana literaturaque ecclesiastico-chrovatica optime meritis fuit archiep'pus Ochridensis et censor librorum in propaganda fidei etc. ejus opera in Kukuljevičiana: *Bibliografia hrvatska*. Zagreb 1861 recensentur quorsum lectorem remitto.

IV. P. Paulus de Tauris vir insignis doctrinae, septem linguarum peritus, dexteritate in agendis pollens, fuit Commissarius Generalis per Germaniam, Provinciae Austriae, S. Mariae in Hungariae, ac hujus Minister Provincialis, ac tandem Episcopus Pettinensis in Istria, in lucem edidit librum intitulum: *Anthologia Mariana* in 4to Romae 1654.

V. P. Antonius Lazari Lect. Jub. suo tempore Carnioliae Theologorum â Valvasorio Princeps appellatus, Leopoldi I. Romanorum Imperatoris Theologus, Reformationis hujus Provinciae auctor, et promotor, quam terna vice laudabilissimè gubernabat, publici juris fecit Panegyricum S. Antonii de Padua intitulum *Vitis*.

2. Typis edidit Panegyricum in induitione Ill'mae Dominae Sidoniae Dorotheae Comitissae â Gallenberg, cui sequentem praefixit titulum: *Sittliche lehrreiche Revanche, in welcher, alß die hoch- und wohlgeborne Fräule Sidonia Dorothea Grafin, und Herrinn von Gallenberg, in des löbl. von ihren hochadelichen Voreltern gestifteten uralten Münkendorffischen Clarissen Klosters Gottesause den H. Ordens Habit den 25. Februarii dieses 1680ten Jahrs höchst außerbaulich annahm* etc. in 4. Labaci 1680.

3. Simili occasione alteram Panegyrim habitam in induitione Nobilis domicellae Annae Catharinae Waldreichin praelo commisit, cum hoc titulo: *Hysteron, Proteron oder hinter sich für sich verstellte menschen einbildungen, Erkenntnissen und Begierlichkeiten: so alß die wohl Edle Fräule Anna Catharina Waldreichin von Ehren-Porten in löbl. Laybacherischen St. Clarae Gotteshaus des H. Ordens Habits den 19. Januarij 1681ten Jahrs bewürdigt und Maria Antonia benamet etc., durch P. F. Antonium Lazari, der Mündern Brüdern S. Francisci ordens regulmässiger Observanz, der H. Schrift lect. gener. verfast und vorgetragen worden*. In 4to Labaci 1681.

4. Reimprimi curavit Boethium *de Consolatione Philosophiae* 12mo Labaci 1682.

5. Habuit etiam paratam Philosophiam Scotisticam, sub hoc titulo: *Philoponema tetrateuchum Scotici acuminis acu phrygiatum, hoc est: Universae Philosophiae rationalis, et naturalis, moralis, et transnaturalis corpus apharmacum*, quae tamen ob injuriam temporis in lucem edita non fuit.

VI. P. Franciscus Scalletari edidit opusculum cui titulus est: *Condotta navale, è vera relazione del viaggio da Carlistadt â Malta del Sig^r Conte d' Herberstein* in 8. Graecii 1688.

VII. P. Sigismundus Sigonius Lect. Jub. olim Provinciae Custos in lucem edidit libellum de meditatione, seu oratione mentali cum titulo: *Summulae spirituales* in 16. Venet. 1697.

VIII. P. Leander Wolff typis vulgavit *Caeremoniale secundum Ordinem Sacrae Romanae Ecclesiae usui Fratrum observantiae accomodatum*.

Item *Caeremoniale Ordinis*.

IX. Quidam Anonymus Provinciae Carnioliae edidit opusculum quoddam, cui titulus est: *Altariolum Thymiatis*.

X. P. Jacobus Hoffstetter olim bis hujus Provinciae Minister Provincialis scripsit *Controversias canonico-Theologicas ad mentem Joannis Duns Scoti* in 8. Labaci 1716.

Item edidit tomos duos in lib. 4 Decret. de Sponsalibus, et Matrimonio.

XI. P. Maximus Ruesch Lect. Emer. et quondam Minister Provincialis typis vulgavit opusculum, cui titulus est: *Distinctio ex natura rei formalis actualis Scotistica contra novos ejus impugnatores vindicata, et defensa* in 12. Labaci 1717.

XII. P. Petrus Francetich Lect. gener. et olim Minister Provincialis in lucem edidit Historiam Tersactanam sub titulo: *Tersactum coronata Deipara Virgine insigne* in 4to Venet. 1718.

Idem opus deinceps in germanicum idioma versum prodiit sub titulo: *Das schön wundertragende Tersacth* in 4. Vien. 1723.

XIII. P. Clarus Pasconi Mariani cultûs promotor ferventissimus edidit historiam Ecclesiae, et Conventus Tersactensis, cui titulus est: *Triumphus Coronatae Virginis Tersactensis* in 4. Venet. 1731.

Item alium edidit librum de eadem coronata Virgine Maria, cum historia Prosapiae Frangepianae intitulatum *Historicus progressus Mariani triumphi, et Frangepanae Aniciae Prosapiae* in 4. Venet. 1744.

XIV. P. Joannes Nepomucenus Tropper vir magnae eruditionis publici juris fecit opusculum de praedestinatione ex meritis, cui titulus est *Aeterna divini amoris idea* in 8. Labaci 1740.

Item edidit Tractatum de impedimentis dirimentibus Matrimonii in specie. in 8. Labaci 1744.

Post aliquod tempus huic tractatui multa de novo addidit, ampliavit, et maioribus in eodem contenta asserta argumentis roboravit, addidit quoque tractatum de impedimentis impediens, quos in duos tomos divisit, et reimprimi fecit sub titulo *Tractatus duo, in quibus impedimenta Matrimonii contractum impediens, et dirimentia ex Theologiae, et juris fontibus ad utriusque fori usum explanantur.* in 8. Monachii 1753.

XV. P. Casparus Pasconi Lect. Emer. et hujus Provinciae olim Minister Provincialis typis vulgavit *Historiam Conventus, et Ecclesiae Montis Sancti D. V. Gratiarum.* in 4to Venet. 1746.

XVI. P. Franciscus Suppanchig concionator italicus eximius evulgavit *Quadragesimale italicum.* in 4to Utini 1748.

XVII. P. Godefridus Pfeiffer Lect. gener. teo. hujus Provinciae Minister Provincialis dignissimus, multa Manuscripta, quae in publicum prodire aspirant, post suam mortem posteritati suae scientiae testes [post-se]¹⁶² reliquit; scripsit etenim universam Theologiam morum.

2. Dissertationem in casus reservatos Dioecesis Goritiensis.

3. Historiam Conventus Neostadiensis.

4. Historiam Conventus Nazarethani.

XVIII. P. Otho Sprug Lect. gener. scientiae amator singularis, et hodie hujus Provinciae gubernator laudabilissimus, qui ob plurima scripta, quae partim typis jam mandavit, partim mandare meditatur, â Reverendissimo P. Paschali â Varisio Ministro Generali Scriptoris Ordinis titulo proprio motu condecorari meruit, publici juris fecit

1mo Theses deductas ex universa Theologia tum scholastico-dogmaticas, tum historico-criticas, principiis Mariani Doctoris Venerabilis Joannis Duns Scoti, et elencho per universum ordinem evulgato ex mandato R^{mi} Patris Clementis â Panormo conformatas, in 4to Labaci 1762.

2. scripsit Historiam insignis Indulgentiae Portiuncula nuncupatae: *Sacri Montis Alverniae cum suis Sanctuariis: ac Sacrorum stigmatum â Filio Dei Seraphico Patriarchae Francisco mirabiliter impressorum.* in 8. Labaci 1766.

3. Dissertationes dogmaticas de Paradiso terrestri, de immortalitate hominis innocentis, de statu animae post mortem, de judicio particulari, de resurrectione mortuorum, de universali judicio, de supernaturali beatitudine hominis, de inferno, purgatorio, et Indulgentiis. in 8. Labaci 1769.

4. Praecitatas dissertationes dogmaticas postmodum auxit, et in duos tomos divisit. in 8. Venet. 1774.

5. Dissertationes dogmaticas de exteriori Dei cultu, adoratione Eucharistiae, Sacrificio, de adoratione S. Crucis, et aliorum Dominicae Passionis instrumentorum, mediatione, et oratione Christi, de invocatione, cultu, et veneratione B. V. Mariae, Angelorum, et aliorum Sanctorum, de Sacris caerimoniis, variis benedictionibus, jejuniis, et festis. in 8. Salisb. 1770.

6. Dissertationes dogmaticas de vera Christi Ecclesia, Romano Pontifice, Conciliis, ac reliquis theologicis locis. in 8. Venet. 1776.

7. Dissertationem dogmaticam de Verbo Dei scripto, et tradito. in 8. Ven. 1778.

XIX. P. Castulus Weibel Lect. gener. evulgavit Propositiones ex universa mentis sensuum, et morum Philosophia. in 8. Labaci 1772. Item typis dedit *Dissertationem dogmaticam de Sacramentali confessione â Jesu Christo instituta ejusque necessitate adversus Calvinianos*. In 8vo Labaci 1777.

Tenet etiam in paratis Institutiones Philosophiae Ecclesiasticae in 4. libros partitas, quorum primus continet Logicam, 2us Ontologiam, 3^{ius} Cosmologiam, et 4^{tus} Psychologiam.

Caput VII.

De Fratribus, qui ex hac Provincia ad alias exteras Provincias visitandas delecti fuerunt.¹⁶³

I. P. Franciscus Glavinich lib. de orig. Provinciae Bosnae Croatiae Cap. 5. pag. 19. facit mentionem de seipso, quod visitaverit Provinciam Bosnae Argentinae, quo autem anno hoc munus obivit, nil meminit: id solùm certum est, eum fuisse ibidem Visitorem ante annum 1648. cum eo anno opus suum jam typis vulgârit.¹⁶⁴

II. P. Sigismundus Beltram olim bis Minister Provincialis hujus Provinciae, et Secretarius Commissarii Generalis per germaniam, visitavit Provinciam Minoris Poloniae anno 1660.¹⁶⁵

III. R. P. Petrus â Flumine Conc. lect. bis Ex-Diff'or, et Custos act. visitavit Provinciam S. Ladislai Regis in Sclavonia anno 1664.

IV. A. R. P. Paulus Budimir Conc. lect. Ex-Custos, Provinciae Pater, et Diffinitor generalis actualis visitavit Provinciam S. Ladislai in Sclavonia anno 1667. quo anno, vel ad initium sequentis factus est Episcopus Petinensis in Istria.

V. A. R. P. Joachimus Stross Conc. lect. Theol. Ex-Diff'or Ex-Custos, ac Provinciae Pater fuit institutus Commissarius Visitor Generalis Provinciae S. Ladislai in Sclavonia anno 1671.

VI. P. Casparus Beltram quondam Pro-Secretarius generalis Ordinis, et hujus Provinciae Minister Provincialis visitavit Provinciam Messinensem anno 1672.

VII. A. R. P. Antonius Lazari Con'or Lect. gener. et ùt Custos actualis visitavit Provinciam S. Ladislai in Sclavonia anno 1674. Item ùt actualis Minister Provincialis Provinciam Venetam S. Antonii anno 1687. Dein, cum anno 1688 (quo P. Lazari Diffinitor Generalis in Capitulo generali in Conventu de Aracoeli Romae die 5. Junii celebrato electus fuit) in eodem Capitulo proposita fuisset causa Controversiae inter Provincias Reformatas S. Mariae, et Salvatoris in Hungaria super praetensione foundationis novorum Conventuum in locis recuperatis à tirrannide turcica, et limitibus Provinciarum, et super praetensione Provinciae de Observantia S. Stanislai in Sclavonia ad antiquos Conventus Custodiarum Quinqueecclesiensis, et Zagrabiensis, et super praetensione Provinciae de Observantia Bosnae Argentinae¹⁶⁶ contra praefatas tres Provincias, et Generale Diffinitorium nil certi determinare potuisset, fuit P. Antonius Lazari actualis Diffinitor Generalis per patentes litteras Reverendissimi Patris Ministri Generalis in praedicta causa constitutus Commissarius generalis ad universitatem causarum cum plenitudine potestatis, ut auditis omnibus interesse habentibus, eorumque juribus examinatis, interpellato placito Sac. Caes. Majest. et Sac. Majest. Regis Hungariae partes componat, limites statuatur, Conventus adscribat, definiat, et determinet, prout magis in Domino expedire judicaverit, secundum pacem, et concordiam, et commodius gubernium illarum Provinciarum. Injunctum sibi Commissionis officium anno sequenti 1689. fideliter perfecit, partes adversantes composuit, et pacem stabilivit. Quamvis verò in Congregatione Generali Romae in Conventu Aracoelitano die 2. Junii anno 1691. celebrato contra sententiam P. Lazari Patres Provinciae Bosnae Argentinae Observ. et Ss. Salvatoris in Hungaria protestati fuerint, et de novo audiri petierint, attamen ab eodem generali Congregatione sub die 7. Junii prodiit decretum, ut circa Provincias Hungariae decretum Lazarianum in Conventu Galgoczensi latum omnino observetur, et utrique parti silentium perpetuum sub poenis in ipso decreto contentis, et paucis turbatoribus irremisibiliter per Superiores generales infligendis imponatur. Circa Patres Bosnenses, et S. Ladislai Decretum P. Lazari declaratum fuit, ut aliqui Conventus Provinciae Bosnae obveniant, alii verò Provinciae Bosnae Argentinae aliquas domos sive in Hungaria, sive in Sclavonia amplius recipere praesumat. Ex quo apparet,

153b, 154

eumdem fuisse quatuor Provinciarum non quidem Visitatorem, sed Commissarium, et mediatorem constitutum.

Anno 1695. praesedit Capitulo Provinciali in Provinciae Bohemiae, quamvis eam alius Visitator visitasset, nempe P. Ferdinandus â Golz Provinciae Tyrolensis. [...] ¹⁶⁷ Item visitavit Provinciam Carnioliae, quia ob luem contagiosam, et bellorum tumultus extraneus Visitator advocari non potuit, anno 1705. Post 24. dies â celebrato Capitulo ad Caelestem patriam evocatus fuit. ¹⁶⁸

VIII. A. V. P. Casimirus Dimiakovich Lect. Conc. gener. et Diff'or actualis visitavit Provinciam S. Ladislai in Sclavonia anno 1684.

IX. P. Petrus Francetich â Flumine, ut actualis lector generalis visitavit Provinciam S. Ladislai in Sclavonia anno 1690. Item, ut Ex-Diffinitor visitavit Provinciam Bohemiae S. Wenceslai D. et M. anno 1704. ut iterato Diffinitor actualis.

X. A. R. P. Sigismundus Sigonius Conc. Lect. Jubilatus visitavit Provinciam Bohemiae S. Wenceslai D. et M. anno 1693.

XI. A. R. P. Bernardinus Gregoritsch Conc. Lect. gener. Provinciae Pater, visitavit Provinciam Ss'mi Salvatoris in Hungaria anno 1702. Item Provinciam S. Bernardini in Austria anno 1714. Item Provinciam S. Ladislai in Sclavonia anno 1724. Item Provinciam S. Leopoldi in Tyroli anno 1725.

XII. *vide ibi.* item XIII. item XIV. item XV. item XVI. item XVII. Item XVIII. Item XIX. Item XX. Item XXI. Item. XXII. Item XXIII. Item XXIV. ¹⁶⁹

[XXV. P. Simeon Purger Conc. gener. Ex-Diff'or, et act. Guard. Labacensis visitavit Provinciam Tyrolensem D. Leopoldi anno 1778.] ¹⁷⁰

XXVI. XXVII. XXVIII. et XXIX. ut ibi.] ¹⁷¹

XII. P. Ludovicus Gallenfels Lect. generalis, et Ex-Minister Provincialis visitavit Provinciam Austriae S. Bernardini anno 1711.

XIII. P. Maximus Ruesch Lector Emeritus, et tunc Diffinitor actualis visitavit Provinciam Sanctissimi Salvatoris in Hungaria anno 1716. Item Provinciam Sanctae Mariae in Hungaria anno 1721.

XIV. P. Michael Hervatina Lector Emeritus, et actualis Provinciae Diffinitor visitavit Provinciam Tyrolensem S. Leopoldi anno 1719.

XV. P. Jacobus Hoffstetter Lector Emeritus, Provinciae Pater visitavit Provinciam Bohemiae S. Wenceslai D. et M. anno 1725.

XVI. P. Eugenius Gottschever Lect. gener. et diffinitor actualis visitavit Provinciam S. Wenceslai D. et M. in Bohemia anno 1722.

XVII. P. Sigismundus Skerpin Lector Emeritus, et actualis Provinciae Custos visitavit Provinciam S. Mariae in Hungaria anno 1730. in quo Provinciae suffultus auctoritate Imperatoria alternativam in electionibus servandam inter Hungaros, Slavos, et germanos feliciter introduxit, et per Summum Pontificem confirmari fecit.

Item ut Custos actualis visitavit Provinciam Austriae S. Bernardini anno 1732. Item visitavit ut Provinciae Pater Provinciam Venetam S. Antonii anno 1736. Item visitavit Provinciam Romanam Reformatorem anno 1737. Item visitavit Provinciam Bavariae S. Antonii anno 1738. quo anno die 5. Augusti subrogatus fuit Diffinitor Generalis.

[...] ¹⁷²

XVIII. P. Antonius Kallan Lector Emeritus, Ex-Diffinitor visitavit Provinciam S. Antonii in Bavaria anno 1732.

XIX. P. Casparus Pasconi Lector Emeritus, Ex-Diffinitor visitavit Provinciam Bavariae S. Antonii anno 1735.

XX. P. Benno Waltreich Lector generalis, et Provinciae Pater visitavit Provinciam S. Leopoldi in Tyroli anno 1748. Item visitavit Provinciam S. Antonii in Bavaria 1750.

XXI. P. Joannes Nepomucenus Tropper Lector generalis, et actualis Provinciae Custos visitavit Provinciam S. Ladislai in Sclavonia anno 1752.

XXII. P. Vincentius Mariaschitz Lector generalis, et Provinciae Pater visitavit Provinciam Bohemiae S. Wenceslai D. et M. anno 1759. Item Pro-

vinciam S. Ladislai in Slavonia anno 1765.

XXIII. P. Florianus Tschokl Lector Theologus, et actualis Provinciae Diffinitor visitavit Provinciam Austriae S. Bernardini anno 1765.

XXIV. P. Bonavita Dietrich Ss. Theologiae Lector, et Ex-Custos visitavit Provinciam S. Ladislai in Slavonia anno 1768.

XXV. P. Simeon Purger Conc. Lect. gener. Ex-Diff'or, et act. Guard. Labacensis visitavit Provinciam Tyrolensem D. Leopoldi anno 1778.¹⁷³

XXVI. Inter praedictos Commissarios Visitatores non sunt comprehensi Commissarii nationales; illi enim, licet Provincias aliis visitandas commiserint, Capitulis Provincialibus per semetipsos praesidere consueverunt. Sic

XXVII. P. Michael Chumar Provinciae hujus alumnus, et Pater praesedit Capitulo Provinciali in Austria, et Bohemia anno 1634. Item praesedit Capitulo Provinciali in Austria, et Carniolia anno 1636. Item praesedit Capitulo Provinciali in Bohemia anno 1638.

XXVIII. P. Maxentius ab Arco hujus Provinciae Pater, et Commissarius generalis per Germaniam, praesedit Capitulo Provinciali in Austria, et Carniolia anno 1640. Item praesedit Capitulo Provinciali in Bohemia anno 1641. Item denuo praesedit Capitulo Provinciali in Austria, et in Carniolia anno 1643. Item praesedit Capitulo Provinciali in Bohemia anno 1644. Item praesedit Capitulis Provincialibus in Bohemia, et Carniolia anno 1647. et anno 1650. Item in Austria anno 1646. et anno 1649.

XXIX. P. Paulus de Tauris pariter hujus Provinciae Pater, quam ab anno 1658. usque ad annum 1661. gubernabat, praesedit Capitulo Provinciali in Bohemia anno 1659. non tamquam Visitor, sed ut Commissarius nationalis. Praesedit etiam Capitulo Provinciali Provinciae nostrae anno 1661. non ut actualis Provincialis, prout tunc erat, sed tamquam Commissarius nationalis.

Caput VIII.

De Fratribus ex nostra Provincia in Generales Diffinitores electis.

I. P. Bernardinus de Fossa Aquilanus, qui tribus annis videlicet anno 1464. 1465. et 1466. Vicarius Vicariae Bosnae fuit, in decimo Generali Capitulo familiae Cismontanae Observantium Mantuae die 24. Maji celebrato institutus erat Commissarius in Curia Romana anno 1467.

II. P. Dominicus â Gonissa, qui etiam tribus annis scilicet anno 1467. 1468. et 1469. Vicariae Bosnae praefuit, ut Vicarius, fuit in Capitulo Generali Observantium Cismontanae familiae in loco S. Donati apud Urbinum die 28. Maji celebrato electus Diffinitor Generalis anno 1490.

III. P. Michael Chumar hujus Provinciae Bosnae Croatiae actualis Minister Provincialis fuit in Congregatione Generali Romae in Conventu S. Mariae de Aracoeli die 10. Junii celebrata coaptatus in Diffinitorem Generalem anno 1628.

IV. P. Paulus de Tauris pro tunc Provinciae Hungariae S. Mariae Minister Provincialis, et anno 1658. etiam hujus fuit in Congregatione generali Romae in Conventu S. Mariae de Aracoeli die 7. Junii celebrata electus in Diffinitorem Generalem anno 1642.

V. P. Paulus Budimir actualis Minister Provincialis Provinciae Bosnae Croatiae in Capitulo Generali Romae in Conventu S. Mariae de Aracoeli die 1. Junii celebrato coaptatus est in Diffinitorem Generalem anno 1664.

VI. P. Antonius Lazari lector Jubilatus, et actualis Minister Provincialis Provinciae Bosnae Croatiae in Capitulo Generali Romae in Conventu Aracoelitano die 5. mensis Junii celebrato fuit electus in Diffinitorem Generalem anno 1688.

VII. P. Sigismundus Skerpin Carniolus Lythopolitanus Lector Emeritus, bis Provinciae Pater, vir erat insignis doctrinae, dexteritate in agendis nulli secundus, Promotor Bibliothecae Labacensis Conventus, ad quam multos ex variis mundi partibus allatos libros reposuit. Ipsumque Conventum pro una contignatione elevavit, aliaque multa, quae suis locis referentur, sua dexteritate, prudentia, et sapientia egit: Cujus gloriosa merita nova honoris, et dignitatis accessione praemiare, et condecorare volens **Clemens XII.** Summus Pontifex, eum **per Breve Speciale** inter Patres Ordinis de linea Ex-Procuratorum Generalium adnumerare de Apostolicae Autoritatis plenitudine dignatus est, prout id uberius **in Brevi desuper emanato** continetur, cujus tenor sequens est: – foris – *Dilecto filio Sigismundo Skerpin Fratri expressè professo Ord^{nis} Min^{orum} S. Francisci Reform^{ae} nuncupand^{ae}* – intus –

Clemens Papa XII.

Dilecte fili salutem, et Apostolicam benedictionem.

Religionis Zelus, vitae, ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis, et virtutum merita, super quibus apud nos fide digno commendaris testimonio, nos inducunt, ut tibi reddamur ad gratiam liberales: cum itaque, sicut nuper nobis exponi fecisti, tu, qui (ut asseris) frater expressè professus, Provin-

ciae Carnioliae Ord^{nis} Min. S. Francisci de Observantia Reformatorum nuncupatorum, ac charissimi in Christo filii nostri Caroli Hispaniarum Catholici, et Romanorum Regis in Imperatorem electi Theologus existis, Sacram Theologiam decem annorum spatio praeter duos cursus Philosophiae docueris variisque negotiis publicis ejusdem Ordinis fructuosam operam in Aula Viennensi impenderis, atque Diffinitoris, Custodis, nec non Provincialis Ministri ejusdem Provinciae, ac in S. Mariae in Hungaria, ac Viennensi in Austria, et Venetiarum respective Provinciis dicti Ordinis Commissarii Visitoris munera gesseris, et praeter Commissionem hujusmodi specialem delegationem tibi à tuis Superioribus Generalibus in praefata Provincia Hungariae demandatam obiveris, nunc verò in praemium obsequiorum tuorum eidem Ordini praestitorum, praerogativis, et praecedentiis, quibus illi, qui officio Procuratoris Generalis ejusdem Ordinis functi fuerunt, gaudere solent, frui posse plurimum desideres. Nos te praemissorum meritorum intuitu specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, et à quibusvis Excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis à jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum praesentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, et absolutum fore censes, supplicationibus tuo nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, tibi, ut omnibus, et singulis praerogativis, praeelementis, praecedentiis, gratiis, et indultis, quibus illi, qui Procuratoris Generalis hujusmodi Officio per integrum triennium functi sunt, tam de jure, usu, et consuetudine, quàm alias quomodolibet utuntur, fruuntur, et gaudent, frui, et gaudere possunt, et poterunt in futurum, pari modo, et absque ulla prorsus differentia uti, frui, et gaudere liberè, et licitè possis, et valeas in omnibus, et per omnia perinde, ac si Procurator Generalis Ordinis hujusmodi Officium per triennium praefatum exercuisse reperireris, autoritate Apostolica tenore praesentium concedimus, et indulgemus. Decernentes easdem praesentes litteras firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac tibi in omnibus, et per omnia plenissimè suffragari, sicque in praemissis per quoscumque judices ordinarios, et delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, et definiri debere, ac irritum, et inane, si secus super his à quoquam quavis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus fel. record. Benedicti P. P. XIII. Praedecessoris nostri litteris super abolitione, et revocatione privilegiorum personalium dicti Ordinis editis, aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, et litteris Apostolicis in contrarium praemissarum quo-

modolibet concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis illarum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris ad praemissorum effectum hac vice duntaxat specialiter, et expressè derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo piscatoris die 19. Decembris MDCCXXXVI. Pont. nostri anno VII.

F. Cardinalis Oliverius

VIII. Hoc Pontificium Breve, vi cujus intra Ex-Procuratores Generales annumeratus fuit, eidem etiam subrogationem in Diffinitorem Generalem Ordinis ob mortem ARP. Emerici Mettschaher Diffinitoris Generalis actualis, Provinciae Austriae alumni, et nostrae anno 1723. Commissarii Visitoris Generalis, attulit de consensu Summi Pontificis Clementis XII. prout plenius continetur **in litteris R'mi Patris Felicis à Roma Vice-Commissarii Generalis Cosmontanae familiae**, quae sunt sequentis tenoris:

FR Felix à Roma Strict. Observ. S. P. N. Francisci Lector Emeritus, Sacrae Congregationis Indicis Consultor, iterato Procurator Generalis, et in hac Cismontana Reformata familia VCommissarius Generalis, et humilis in Domino servus.

Dilecto nobis in Christo ARP. Sigismundo Skerpin
Lectori Emerito, Concionatori, Theologo Caesareo, Ex-Provinciali, nec non Ex-Procuratori Generali nostrae Reformatae Provinciae Carnioliae alumno salutem, et Seraphicam benedictionem.

Quum per mortem ARP. Emerici Mettschaher vacaverit Diffinitoris Generalis munus nationis ultramarinae Reformatum, subrogatio verò facienda foret ad praescriptum Statutorum Generalium Ordinis: Nos re collata cum Diffinitorii Generalis Patribus tum Observantibus, tum reformatis Cismontanae hujusmodi familiae Romae praesentibus, iisque probè animadvertentibus, neminem dictae nationis, ac familiae inveniri de jure statutorio subrogandum, sed à Ss'mo Domino nostro feliciter regnante Clemente Papa XII. AR Pat'tem V'ram nuper clementissimè connumeratam fuisse iis, qui Procuratoris Generalis officio functi sunt, cum omnibus privilegiis, ac praerogativis, quae de jure, usu, et consuetudine debentur Patribus, qui triennio Procuratoris Generalis munus obiêrint, prout ulterius **in litteris Apostolicis in forma Brevis expeditis sub die 19. Decembris 1736.** et jam dudum legitimè publicatis, atque executioni demandatis continetur, hinc habito verbo cum praelaudato Ss'mo Domino nostro, nec non cum praefatis Diffinitorii Generalis Patribus vigore praesentium declaramus AR Pt'tem V'ram in prae-

dictum Diffinitoris Generalis gradum subrogatam usque ad proximè celebrandum Capitulum Generale cum omnibus, et singulis praerogativis, praeeminentiis, praecedentiis, gratiis, et indultis, quibus illi, qui hujusmodi Diffinitoris Generalis gradum tam de jure, usu, et consuetudine, quam alias quomodolibet utuntur, fruuntur, et gaudent, ac uti, frui, et gaudere possunt, et poterunt in futurum, ac ita pro declarato habemus, et ab omnibus haberi volumus, et mandamus. Datum Romae, ex nostro Conventu S. Francisci ad Ripas Tyberis die 5. Augusti 1738.

FR Felix â Roma

VCom'rius Gn'lis

L.S.

De mandato Pat'tis Suae R'mae

Fr' Joannes Pius â Pressano

Secretarius Generalis

Publicatum Romae in communi refectioe de
mane data die 5. Augusti 1738.

Fr' Zacharias â Brixia

ejusdem Conventus S. Francisci

ad Ripas Guardianus

IX. Anno 1740. in Vigilia Pentecostes die verò 4. Junii fuit celebratum Capitulum Generale in Conventu S. P. N. Francisci civitatis Vallisoleti Provinciae Immaculae Conceptionis Regni Castellae, in quo P. Sigismundus Skerpin electus fuit, seu confirmatus Diffinitor Generalis, cum autem R'mus P. Cajetanus â Laurino in Capitulo Generali Vallisoletano in Ministrum Generalem electus ante sexennium sui Ministeriatus in Conventu Araecoelitano Romae die 12. Martii anno 1744. ex hac mortali vita decessisset, fuit post ejus mortem in Vicarium Generalem electus R'mus P. Raphael â Lugagnano die 11. Junii 1744. paulo post â Benedicto XIV. Minister Generalis institutus, qui Comitia Generalia Bononiae die 28. Maji 1746. in Conventu Annuntiationis B. V. Mariae celebranda indixit. Quia verò per Europam, et praesertim in Germania magni bellorum tumultus exorti erant, qui vocalibus ad Generale Capitulum accedentibus liberum iter intercluserunt, erat dictum Capitulum ex mandato Summi Pontificis ad aliud opportunius tempus prorogatum: Interim autem Summus Pontifex Benedictus XIV. Ministrum Generalem, Commissarium Generalem, et Diffinitores generales, aliosque Ordinis Officiales in suis respective Officiis usque ad proxime celebrandum Generale Capitulum confirmatos esse voluit, *expedito desuper Brevi incip. Cum sicut accepimus dat. Romae die 17. Aprilis 1746.* Reddita autem Divino favente numine inter Christianos Principes pace, et concordia interclusi liberi passus in mutuae amicitiae signum denuo aperti sunt, et communicatio humanae societatis admissa. Quapropter R'mus P. Raphael â

Lugagnano Minister Generalis de mandato Summi Pontificis Benedicti XIV., ut constat ex ejus Brevi incip. *Pontificia omnium Ecclesiarum sollicitudo dat. Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 6. Martii anno 1749. Pont. anno IX.*, intimavit Capitulum Generale sub die 16. Majo anno Jubilaei 1750. in Conventu Aracoelitano Ill'mae Urbis celebrandum, cui Capitulo praelaudatus P. Sigismundus, ut Diffinitor actualis interfuit. Unde ex praemissis facile patet, eundem Officio Diffinitoris Generalis duodecim ferme annis ab anno videlicet 1738. usque ad annum 1750. functum fuisse.

X. Postquam verò ARP. Raymundus Tuorkowski Provinciae Reformatae Poloniae minoris Ex-Minister Provincialis, et in ultimo Capitulo Generali electus Diffinitor Generalis fatis cessisset, fuit P. Sigismundus Skerpin tamquam dignior Ordinis Pater, secundò subrogatus in Diffinitorem Generalem die 4. Maij 1754. patet ex ipsis litteris R'mi P. Bernardini à Terlitio Commissarii Generalis Cismontanae familiae amplius patet, quae sequentem continent tenorem:

Fr' Bernardinus à Terlitio Ord. Min. Regularis Observantiae S. P. N. Francisci Lector Jubilatus, et in hac Cismontana familia tam Observantium, quam Reformatorum, et Conceptionistarum Commissarius Generalis, Visitator, ac Reformato Apostolicus.

Dilecto nobis in Christo ARP. Sigismundo Skerpin Ss. Theologiae Lectori Emerito, Ex-Ministro Provinciali, et Ex-Diffinitori Generali nostrae Reformatae Provinciae Carnioliae salutem, et Seraphicam benedictionem.

Seraphicae Religionis regimini meritis licet imparibus divina providentia constituti inter caeteras tanti muneris nobis incumbentes partes valde curandum esse censemus, ut unicuique secundum merita honores juxta lancem distribuantur: cum igitur propter obitum fel. mem. ARP. Raymundi Tuorkowski nostrae Reformatae Provinciae Poloniae Minoris Ex-Ministri, et Diffinitoris Generalis alius Pater ejusdem familiae dignior in Diffinitorem Generalem juxta Ordinis statuta subrogandus sit, Teque Patrem digniorem, ac antiquiorem in dignitate loco praefati ARP. Raymundi defuncti in Diffinitorem Generalem subrogamus, atque subrogatum declaramus omnibus cum praerogativis, et privilegiis consimilibus Diffinitoribus Generalibus de jure, vel consuetudine concessis, praecipientes cunctis Patribus, et Fratribus Superioribus, et subditis in virtute Sanctae Obedientiae, ut te sic à nobis institutum, subrogatum, et promulgatum recognoscant, debitumque tibi honorem praestent, nec à muneris tui executione te retardare, vel impedire minima praesumant. Vale nostri tuis in orationibus

memor. Datum Romae ex Ara Coeli IV. Nonas Maji 1754.

Fr' Bernardinus

Com'rius Gn'lis

L. S.

De mandato R'mi in

Christo Patris

Fr' Angelus Seraphinus ab Alaxio

Secret. Gn'lis.

Hujus secundae subrogationis Diffinitoriatus Generali finem intra breve tempus imposuit; etenim â subrogatione anno nondum elapso die 26. Januarii anno 1755. in Conventu Labacensi pluribus laboribus pro bono, et incremento Provinciae laudabiliter exantlatis obdormivit in Domino, ac ad Coelestem patriam laborum suorum praemia recepturus, uti piè sperare licet, transiit, annos natus 66. quorum 50. et ultra in Sacra Seraphica Religione transegit.

Caput IX.

De Concionatoribus Apostolicis, et Theologis Caesareis.

§. I.

De Concionatoribus Apostolicis.

I. Nemo unquam dubitavit, omnes verbi Dei praedicatores esse merito nominandos Apostolicos, quia Apostolorum vestigiis inhaerendo, quorum sonus in omnem exivit terram, et in fines orbis terrarum verba eorum, populo Dei verba Salutis, et doctrinam â Christo revelatam, ac Apostolis traditam annunciant, errantibus viam veritatis ostendendo, pusillanimes, ac haesitantes confortando, ne variis errorum fluctibus circumferantur, haereticorum technas, ac fallaces versutias detegendo, atque Ethnicorum, et paganorum monstrosas fabulas confutando. Omnes etenim in id unicè intenti sunt, ut populum â vitiis revocent, et ad virtutes sectandos promoveant, et cultum veri Numinis in fidelium cordibus magis, magisque adaugeant, quod utique munus Apostolicum est.

II. Meae itaque intentionis est eos tantum Concionatores Apostolicos in medium proferre, qui speciali animarum Christi sanguine redemptarum zelo ferventes singularem tum in reducendis haereticis, tum in obfirmandis Catholicis operam impenderunt adeo, ut titulo Praedicatoris Apostolici â Sede Apostolica condecorari promeriti sint. Quamvis verò haec alma Provincia plures protulerit insignes Verbi Dei praedicatores, unicum tamen reperio hoc titulo condecoratum, scilicet

III. P. Franciscum Glavinich ter hujus Provinciae Ministrum Provinciale, Verbi Dei praeconem eximium, et â libris in lucem editis conspicuum, qui ob singularem Verbum Dei praedicandi Zelum â Gregorio XV. Summo Pontifice Praedicator Apostolicus denominatus fuit, prout **ex ejusdem Brevi, quod ex originali subjungo**, magis patebit:

– foris –

Dilecto Filio Francisco Glavinich Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia professori

– intus –

Gregorius PP. XV.

Dilecte fili salutem, et Apostolicam benedictionem.

Exponi nobis nuper fecisti, quod tu, qui, ut asseris, habitum per Fratres Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia gestari solitum suscepisti, et professionem per eosdem emitti consuetam expressè emisisti regulares, ter Ministri Provincialis Ordinis tui munere in Hungariae, et Croatiae partibus functus fuisti, necnon Verbum Dei illarum partium populis, plures haeretica labe infectos ad Ecclesiae Catholicae gremium reducendo praedicasti. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, tu, ut Concionatoris hujusmodi munere honorificentius, ac fructuosius fungi possis, tibi per Nos, ut infra indulgeri summopere desideres. Nos te specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, et â quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis â jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus, quomolibet innodatus existis, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, supplicationibus tuo nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Tibi verbum Dei praedictum cum Apostolici Concionatoris titulo, de Ordinariorum locorum licentia, ac cum ipsorum benedictione respective, ac aliàs juxta Sacri Concilii Tridentini decreta praedicandi, Apostolica auctoritate tenore praesentium facultatem concedimus, et impartimur, teque Apostolicum Concionatorem in partibus hujusmodi, sine cujusquam praejudicio auctoritate, et tenore praefatis constituimus, et deputamus. Non obstantibus Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XI. Augusti MDCXXII. Pont. nostri Anno secundo.

§. II.

De Theologis Caesareis.

I. Advertendum est, quod olim ex variis Religioni-

bus viri doctrina excellentes, prudentia pollentes, ac virtutibus eminentes à 6 Imperatoribus, Regibus, aliisque terrae Principibus in intimorum **consili[ari]orum**¹⁷⁴ numerum coaptati fuerint, qui Regibus in rebus arduis sana consilia praeberunt. Hique ob humilem Religiosae professionis statum non Consiliarii Regii, quod vocabulum majorem fastum praesefert, qualem titulum hodie omnes fermè Germaniae Episcopi obtinent, sed Theologi Caesarei, vel Regii appellari consueverunt, uterque titulus nomine diversus in re tamen idem erat. Ex nostrae Provinciae Patribus, qui titulo Theologi Caesarei insigniti erant, tantum duos reperio videlicet P. Antonium Lazari ter Ministrum Provinciale, et Diffinitorem Generalem, et P. Sigismundum Skerpin Lectorem Emeritum, bis Ministrum Provinciale bisque Diffinitorem Generalem.

II. P. Antonius Lazari Lector Jubilatus, et Reformationis Provinciae promotor, et auctor primus, de qua re infra uberius tractabo, fuit à Leopoldo I. gloriosissimae memoriae Romanorum Imperatore in Theologum Caesareum nominatus. Quamvis verò hujus institutionis nullum diploma Caesareum sive in originali, sive in alia quacunque copia adferri valeat, id tamen **ex litteris plurimis, quas Leopoldus ad P. Lazari dedit**, clarè colligitur, quia **in inscriptione** eundem vocet *suum Theologum*. Profectò Leopoldus eidem hunc titulum minimè tribuisset, nisi Sua Imperatoria auctoritate in numerum suorum intimorum consiliariorum legitimè prius coaptatus fuisset.

III. P. Sigismundus Skerpin, de cujus egregiis factis, scientia, prudentia, et in agendis dexteritate jam saepius adhuc sermonem instituimus, cujusve memoria saepius adhuc recurret, dum de Conventibus Provinciae nunc extantibus speciatim agam, fuit adhuc ante Ministeriatum Provinciale ut Custos actualis Provinciae à Carolo VI. Romanorum Imperatore in numerum Theologorum Caesareorum electus, et **per speciale diploma** deputatus, quod **ex Originali** de verbo ad verbum subjungo, estque sequentis tenoris:

Nos Carolus Sextus Divina favente Clementia electus Romanorum Imperator, semper Augustus, Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, et Wirtembergae, Comes Habsburgi, Flandriae, Tyrolis, Goritiae, et Gradiscae etc. etc. Honorabili Religioso, Docto, Devoto nobis dilecto P. Sigismundo Skerpin Ordinis Reformationum S. Francisci Minorum Strictioris Observantiae pro tempore Custodi, gratiam nostram Caesareo-Regiam, Archiducalem

ac omne bonum. Etsi pro innata Nobis Clementia quorumcumque commodis, honoribus, atque ornamentis consulere quovis loco, et tempore benignè cupiamus, majorem tamen non immerito rationem hac in parte habendam esse arbitramur eorum, qui vitae, morumque integritate, ac optimarum literarum Scientia, et Eruditione caeteros antecellunt, singulari praeterea in Nos, et Augustam Domum nostram, atque Rempublicam obsequiorum studio se prae caeteris gratos, gratiisque nostris dignos reddere conantur; Benigne itaque considerantes Sigismunde Skerpin eximias tuas animi, ingeniique dotes, quibus nobis, ut Ss. Theologiae Lector Emeritus, Provinciae Carnioliae definitor primarius, et Custos actualis apprimè dilaudatis, assiduum praeterea Religionis zelum, ac in literaria praestantiam, nec non aliarum virtutum tuarum ornamenta, singulare denique de Nobis, Augustaue Domo nostra Austriaca bene merendi studium, devotionem itidem tuam, ac Observantiam, Dignum Te sane judicavimus, quem speciali Caesareo-Regiae, et Archiducalis nostrae munificentiae dono, atque praerogativa condecoraremus, et quidem in nostrum Caesareum Theologum declararemus, suscipereamusque, prout te vigore praesentium declaramus, atque suscipimus, aliorumque nostrorum Caesareorum Theologorum numero adscribimus, adjungimusque. Volentes, et expresse decernentes, ut non solum hoc titulo, et nomine Caesarei nostri Theologi te ipsum appellare, et scribere, verum et ab aliis talis haberi, reputari, honorari, et nominari debeas, cunctisque insuper privilegiis, juribus, et praerogativis, quibus alii hoc titulo Caesarei nostri Theologi insigniti quomodolibet consuetudine, vel de jure utuntur, fruuntur, et gaudent, pariter uti, frui, et gaudere possis, ac valeas, non obstantibus quibuscumque. Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, et sigilli nostri Caesarei-Regii, et Archiducalis appensione munitarum, quae datae sunt in Civitate nostra Viennae die decima sexta mensis Septembris Anno Millesimo Septingentesimo trigesimo, Regnorum nostrorum Romani vigesimo, Hispanicorum vigesimo octavo, Hungarici et Bohemici itidem vigesimo.

Carolus

L. S.
pend.

Philippus Lud. C. à Sinzendorff

Ad Mandatum Sac. Caes.
et Cath^{cae} Maj^{ties} proprium

FGV Roleman.

Caput X. De sollicita propagatione studiorum, et sedula opera Missionariorum.

§. I. De studiis in Provincia nostra vigentibus.

I. Cum Ordo Minorum â Sanctissimo Patriarcha Francisco eo vel maxime fine institutus sit, ut sollicita cura salutis proximorum incumberet, patet ex vita S. Patris, quod suos discipulos, licet adhuc paucos numero ad universum mundum miserit, ut infidelibus agnitione veri Numinis privatis, Evangelium Christi annuntiarent, et universos populos ad lumen, et agnitionem verae, et unicè salvificae fidei adducerent: Unde canit de eodem **Breviarium Franciscano-Romanum**: *Sanctus Franciscus praevis orationum studiis, quid faciat instructus non sibi soli vivere, sed et aliis proficere, vult Dei zelo ductus*. Cum ad animarum conversionem Fratres Minores vi sui instituti obligentur, et alienis conscientiis incumbere habeant, necesse est, ut optimis quibusve scientiae disciplinis ipsi praeprimis imbuti sint, ne caecus caeco ducatum praebens ambo in foveam cadant.

II. Quamvis verò in nostra Provincia studia litteraria valde tardè erecta sint; etenim ab ejus origine usque ad annum 1593. effluerunt ~~[500-et-ultra]~~ 79.¹⁷⁵ anni, quo anno primò institutos reperio duos Gramatices lectores in Conventu Tersactensi videlicet PP. Joannem Lobusenich et Nicolaum â Tersatto: Verumtamen Provincia sollicita semper fuit, ut ex aliis partibus, aliisque Provinciis Patres doctrinâ, et pietate conspicui advocarentur, Juvenes verò studiorum causâ ad alias Ordinis Provincias mittebantur, ubi absoluto studiorum curriculo ad propriam revertebantur. Cur autem adeo tardè in hacce Provincia studia litteraria instituta fuerint? causa, quam jam alibi insinuavi, est, quia Provincia nostra â sui origine usque ad annum 1601. semper inter infideles, schismaticos, et haereticos sita fuit, â quibus Patres nostri multas persecutiones perpessi sunt, saepius combustis eorum domiciliis aliò migrare debuerunt, in carceres detrusi alii fuerunt, alii in captivitatem abducti, alii gladio perempti; hinc quia nunquam de stabili, et segura permansione in Conventu certi erant, studia haud erigi poterant.

III. Dispulsis ex his regionibus lutheranae perfidiae tenebris, studia pro numero discipulorum erigi coeperunt, et augeri pro augmento studentium. Nunc instituta sunt in Provincia sex studia videlicet duo Theologica, tres Philosophica, et unum studium Morale. Primum studium Theologicum Generale primae classis cum privilegiis pro Iubi-

latione institutum fuit in Conventu Labacensi, dein fuit anno 1676. auctoritate Capituli Generalis translatum ad Conventum Tersactensem cum iisdem privilegiis pro jubilatione, *sed executioni datum primo anno 1679.*¹⁷⁶ Anno verò 1686. fuit per Ministrum Generalem P. Petrum Marinum Sormanum denuo ad Conventum Labacensem repositum, quam translationem Capitulum Generale anno 1688. Romae in Conventu Aracoelitano die 5. mensis Junii celebratum ratam habuit, ac sequenti decreto confirmavit: *Studium Generale à Conventu Tersacti Provinciae de Observantia Carnioliae, olim Bosnae Croatiae per Ex-Ministram Generalem ad instantiam Provinciae provisionaliter Labacum translatum, ut prius erat institutum Labaci confirmatur, utpote in commodiori loco* ¹⁷⁷ *exercitiis Scholasticis, et denuo instituitur in studium primae classis.* In quo Conventu adhuc hodie non absque ingenti fructu, et magna Provinciae utilitate continuatur, cui nunc ob amplitudinem materiae, quae pertractanda occurrit 4. praeficiuntur Lectores, quorum duo Theologicis insudant disciplinis, tertius ea, quae ad dogma pertinent, tradit, quartus verò juris Canonici, juris publici, et Sacrae Scripturae explanationi incumbit.

III. Cum verò successu temporis Theologiae candidati adeo multiplicarentur, ut unicus Conventus haud videretur sufficiens omnibus discipulis comprehendendis, erant Patres coacti aliud studium Theologicum instituere, ad quod altera discipulorum collocaretur pars: Pro hoc novo studio Theologico Provinciali erigendo maxime idoneus visus fuit Conventus Tersactensis, in quo jam antehac per aliquod tempus studium Generale viguit. Proinde anno 1706. institutum fuit hoc secundum studium sub lectoribus MVVPP. Angelico Direin, et Michaelae Hervatina, manet stabiliter etiam hodie sub 4. Lectoribus, qui easdem disciplinas tradunt, quas in studio Generali Labacensi.

V. Studium Theologiae Moralis, in quo Juvenes informarentur ad debite obeundum munus Confessarii, prima vice institutum reperio in Conventu Labacensi penes studium Theologicum Generale anno 1670. cui studio lector praefectus fuit MVP. Franciscus Mazoll. Hoc studium nullibi usque ad postrema tempora stabilem reperit mansionem, sed modò in hoc, modò in alio Conventu, prout oportunius videbatur, collocatum fuit. Anno 1688. fuit Neostadii sub Lectore P. Henrico Fabiani institutum. Anno 1695. fuit penes studium Philosophicum etiam studium morale institutum in Conventu Tersactensi sub Lectore MVP. Petro Francetich. Anno sequenti videlicet 1696. fuit translatum ad Conventum Neostadien-

168a,b

sem sub Lectore MVP. Bonaventura Gietler. Anno 1702. translatum fuit ad Conventum Carlostadiensem sub Lectore MVP. Simeone Marx. Anno 1707. fuit idem studium translocatum ad Conventum S. Leonardi sub eodem Lectore P. Simeone Marx, cui 6. continuis annis praefuit. Anno sequenti 1708. fuit institutum in Conventu Montis Sancti sub Lectore MVP. Eugenio Gottschever. Anno 1709. fuit denuo positum ad Conventum S. Leonardi sub Lectore MVP. Simeone Marx. Anno 1713. fuit iterum studium morale repositum ad Conventum Carlostadiensem sub Lectore MVP. Servulo Callin. Anno 1716. fuit transportatum ad Conventum Camnicensem sub eodem Lectore. Anno 1720. fuit translatum ad Conventum Clanicensem sub eodem Lectore. Anno sequenti fuit ad Conventum Samaboriensem transpositum sub Lectore MVP. Candido Bassa, et in hoc Conventu fuit continuatum studium morale usque ad annum 1733. quo anno translatum fuit ad Conventum Runensem sub Lectore MVP. Alberto Zherne. Anno 1741. fuit hoc studium denuo Carlostadium translatum sub Lectore MVP. Ernesto Khallan. Anno 1742. fuit aliud studium morale institutum in Conventu Runensi sub Lectore P. Narcisso Kuss. Anno 1745. fuit utrumque studium in unum coadunatum, et positum ad Conventum Camnicensem sub Lectore MVP. Floriano Tschokl. Anno sequenti denuo fuit ad Conventum Runensem sub eodem Lectore repositum: ab anno autem 1746. studium morale continuo stabilitur usque in hodierna tempora in praedicto Conventu Runensi.

VI. Quo tempore studia Philosophica in hac Provincia initium sumpserint, potius divinare, quam aliquid certi statuere licet. **P. Franciscus Glavinich I. de orig. Prov. Bosn. Croat. pag. 42.** asserit, P. Nicolaum Zaurichevich (qui anno 1607. in Ministrum Provinciale assumptus fuit) studiis incubuisse in Provincia, ex quo desumitur studia in Provincia jam ante annum 1607. initium sumpsisse. Crederem salvo meliori iudicio **P. Glavinich** hic non intellegere Provinciam Religionis, sed regionis propter ea, quae **pag. 11.** praemisit, ubi ait Provinciam tempore lutheranismi adeo diminutam fuisse, ut P. Franciscus Gonzaga (qui anno 1579. in Ministrum Generalem coaptatus erat, et 8. annis rexerat) in hac Bosnae Croatiae Provincia non numerârit plures, quam 60. Fratres, inter quos. 8. tantum praedicatores erant; dein de semetipso asserit, quod anno 1610. quando primum suum Provincialatum inchoavit, etiam plures non numeraverit. Ex quibus facile conjicitur, Provinciam eotum nondum habuisse in suo gremio tales viros, qui aliis praelegendi disciplinas Philosophicas apti judicarentur. **[Mihi in pervolvendis Scripturis Archivii primus Philosophiae]**¹⁷⁸ Interim¹⁷⁹ reperi **in actis diffinitorialibus**, quod in Capitulo Provinciali anno 1610. celebrato ordinatum extiterit, ut unum studium ad Conventum Tersactensem ponatur: in iisdem **actis** ad annum 1631. demandatur, ut *studium continuetur in Monte Sancto*. Ad annum 1670. etc. vide ibi.

[lector occurrit institutus in Conventu Labacensi P. Petrus â Flumine anno 1644].¹⁸⁰ Ad annum 1670. invenio jam duo studia Philosophica instituta videlicet in Conventu Tersactensi sub Lectore P. Chrysostomo Mugerle, et Montis Sancti sub Lectore P. Bonaventura Novak. Anno 1673. fuit secundum studium Philosophicum ex Monte Sancto translatum ad Conventum Samaboriensem sub Lectore P. Angelo de Gratia. Anno 1675. fuit secundum studium institutum Clanicii sub Lectore P. Bartholomaeo Zulliani. Anno 1676. fuit secundum studium positum ad Conventum Nazarethanum sub Lectoribus P. P. Bartholomaeo Zulliani, et Martino Bohiniz. Anno 1680. fuit unum studium Philosophicum institutum Clanicii sub Lectore P. Georgio Superina, alterum in Monte Sancto sub Lectore P. Dionysio Panzin. Anno 1686. fuit studium Philosophicum primum denuo positum ad Conventum Tersactensem. Sub Lectoribus P. P. Felice Chiarpei, et Paschale Mazoll. Annis 1689. et 1690. fuit unicum studium Tersacti, cui anno 1691. iterum alterum in Monte Sancto adjunctum fuit sub Lectore P. Philippo Columbichio. In his duobus Conventibus continuabantur studia usque ad annum 1706.¹⁸¹ quo anno ex Conventu Tersactensi, quia ibidem erectum erat studium Theologicum, fuit transpositum studium ad Conventum Clanicensem sub Lectore P. Josepho Urbanizi. Anno 1708. fuit studium Philosophicum ex Monte Sancto propter novum aedificium Conventus positum ad Conventum Labacensem non obstante studio Generali sub Lectore P. Constantino Feitl. Studium Clanicense etiam translocatum fuit anno 1707. ad Conventum Neostadiensem sub lectoribus PP. Josepho Urbanizi, et Constantino Feitel, et in hoc Conventu Neostadiensi â praedicto anno perseverat studium Philosophicum sine interruptione usque in hodiernam diem. Anno 1709. fuit studium aliud erectum denuo in Conventu Clanicensi, ubi semper perstitit, si annum 1716. in quo Conventus combustus fuit, usque ad annum 1721. excipias. Anno 1719. tertium studium Philosophicum in Monte Sancto reassumptum fuit sub Lectoribus PP. Candido Bassa, et Basilio Battauz, ubi usque ad hoc tempus immobiliter consistit.

VII. Multi viri doctrina, sapientia, prudentia, et pietate illustres ex prae-moratis studiis prodiêrunt, et alios sua doctrina, et pietate illustrârunt, inter caeteros tamen specialiter emicuerunt, quorum doctrinam editis in lucem libris etiam saeculum admiratur, speciali etiam memoria digni reputantur, qui ob excellentiam doctrinae Lectorum Jubilatorum, seu prout Reformatis loqui mos est, Emeritorum titulo condecorari meruerunt, qui titulus illis tantum attribuitur, qui per tres annos Philosophiam, et 10. annos continuos, aut 12. interruptos Theologiam laudabiliter docent.

Qui hoc titulo insigniti erant, sequentes numerantur: 1. P. Antonius Lazari. 2. P. Sigismundus Sigonius. 3. P. Romualdus Sitter. 4. P. Jacobus Hoffstetter. 5. P. Maximus Ruesch. 6. P. Michael Hervatina. 7. P. Sigismundus Skerpin. 8. P. Antonius Khallan. 9. P. Casparus Pasconi. 10. P. Hugo Vodnik.

VIII. His praenominatis studiis aliud noviter erectum anno videlicet 1774. adnumerandum est, quod in Conventu Samaboriensi sub Lectore P. Lamberto Fabian initium sumpsit, appellaturque studium Sacrae Eloquentiae, in quo Juvenes rudimentis, et regulis ad fructuosè annunciandum fidelibus verbum Dei excoluntur, seque in eodem proponendo continuis privatis exercitiis aptos reddere conantur. Esset hic agendum de Gymnasio Neostadiensi 6. inferiorum Scholarum auctoritate Caes. Regia anno 1746. pro publica utilitate aperto, quia autem hoc Gymnasium Conventui Neostadiensi immobiliter adhaeret, de eo plura referenda occurrent, dum de Conventu Neostadiensi speciatim agam.

§. II.

De sedula Missionarium opera.

I. Me jam dixisse ^{†182} memini, Vicariam Bosnensem erectam fuisse in medio populi diversis erroribus praeventi, variarumque haeresum colluvie infecti, similique haereticorum, et schismaticorum caterva usque ad initium decimi sexti saeculi circumdatam fuisse: necesse proin erat, ut singuli Provinciae Religiosi munus Missionariorum obire, et junctis viribus adlaborare satagerent, quatenus vineam Domini Sabbaot à zizania expurgarent, et haereticos, ac schismaticos ad gremium Sanctae Matris Ecclesiae reducerent. Quo ardore, quo zelo, quanta charitate Patres huic Apostolico muneri incubuerint?, quot infideles verae fidei lumine destitutos Sacris undis abluerint, et ad agnitionem veri Numinis adduxerint? quot haereticos ejuratis perfidis dogmatibus ad sinum Ecclesiae revocaverint? quot schismaticos ad unitatem fidei, et obedientiam Romani Pontificis visibilis Ecclesiae capitis, et Christi in terra Vicarii perduxerint? facile quisquam conjiciet, si ea, quae supra p. 1. c. 2. §. 3. et c. 3. §. 4. commemoravi, recolet.

II. Dum verò ex his partibus divina cooperante gratia haereticorum technae evanuiscent, et nefandi eorum errores ex Carnioliae, et finitimis Provinciis, quas suo veneno infecerant, profligati fuissent, Provincia respirare, et optata

pace frui coepit, dum ubique vera Catholica religio refluisset, et de die in diem majora incrementa sumpsisset. Videntes Patres nostri, haereticos, quibus convertendis incumberent, intra Provinciae limites non amplius dari, magno ardore succensi, et animarum zelo ferventes, ad alias regiones progredi sese fortiter, et intrepide accingebant, secuti exemplum Seraphici sui Patriarchae S. Francisci, qui congregatos paucissimos socios mox ad diversas mundi plagas ad praedicandum infidelibus Christi Evangelium ablegavit, ipse verò assumpto socio in Orientem ad praesentiam soldani, eidem salutis verba instillaturus perrexit: hoc, inquam, exemplo excitati, multi Fratrum non timentes incommoda itinerum, non molestias, quas â barbaris populis se perperuros praevidebant, non propriae vitae pericula, quibus se manifestè exponebant attendentes, sed animarum salutem unicè prae oculis habentes in remotissimas regiones alaciter profecti sunt, ut multos Christo lucrificerent, fideles in fide continerent, et populos in tenebris infidelitatis delitescentes lumine verae fidei illustrarent, ac longinquos â Salute ad ovile Christi attraherent.

III. Inter caeteros, qui se Sacris missionibus addixerunt, speciali memoria digni reputantur, qui hoc ultimo saeculo iisdem suam operam navârunt: *P. Sigefridus Kappus*, qui ultra 22. annos huic pio exercitio incubuit in Superiori Aegypto, in provecta aetate ad Provinciam reversus variis officiis perfunctus, orationi, et aliis pietatis officiis jugiter intentus, plenus meritis expletis Jubilariis annis in Domino obdormivit. *P. Alphonsus Novak*, *P. Bartholomaeus Stariz*, qui jam ultra 20. annos in Aegypto Superiori moratur, *P. Petrus de Alcantara Kramer*, qui pariter annis 21. in missionibus Aegyptiacis occupabatur. *P. Apollinaris Gottschevar*, et *P. Severianus Sprug*, dum per plures annos in Superiori Aegypto Sacris missionibus intenti fuissent, ibidem mortem oppetiêrunt. *P. Epimachus Mlakar* jam ad 24. annos in missione Constantinopolitana vitam agit, ejus verò socius *P. Hilarius Martinelli* ante paucos annos ibidem non absque Sanctitatis fama obiit. *P. Tiburtius Pagane-tto* in missione Albaniae moratur, cujus socius *P. Wilibaldus Losey* dum infirmis contagiosa lue infectis assisteret, et Ecclesiastica Sacramenta ministraret, eodem morbo contracto, charitatis victima occubuit in Parochia Gruda die 29. Novembris anno 1772. annos natus 36. Religionis 18. Nullum est tempus, quin semper aliqui ex hac licet parva Provincia Sacris missionibus incumbant.¹⁸³

171b

**Missionarii Apostolici
ex Provincia Croatia-Carniolia,
secundum ordinem mortis.¹⁸⁴**

- P. Alexander â Posonio, Hungarus, artium liberalium Magister, bis Vicarius Provincialis, vir profundae scientiae, magnae pietatis, singularis exempli, strenuus catholicae fidei vindex, sub Paulo II. R. P. per Styriam, Carinthiam, et Archiepiscopatum Salisburgensem Commissarius Apostolicus et Crucis Praedicator contra Georgium Podjebradium, Bohemiae Regem, Husitarum fautorem, mortuus anno 1496.
- P. Athanasius Haffner, Missionarius Terrae S. et postea Poenitentiarius Apostolicus ad S. Mariam Angelorum Assissii mortuus Mantuae in Conventu S. Spiritus ann. aet. phys. 51. Rel. 33. die 29. Martii 1718.
- P. Antonius Nussdorfer Missionarius Apostolicus mortuus Labaci ann. aet. phys. 41. Rel. 25. die 17. Aprilis 1737.
- P. Alphonsus Novak mortuus Labaci ann. aet. phys. 53. Rel. 34. die 17. Octobris 1750.
- P. Benvenutus Brainik mortuus in Monte Sancto aet. phys. 73. Rel. 57. die 20. Maji 1768.
- P. Severianus Sprug mortuus in civitate Achmimensi in Aegypto ann. aet. phys. 40. Rel. 21. die 19. Maji 1769.
- P. Hilarius Martinelli, Goritanus, qui per 19 annos zelosissimus Missionarius non absque fama sanctitatis hanc vitam cum coelesti commutavit Constanti-nopoli aet. phys. 46. Rel. 24. die 10. Julii 1768.

171c, 171a

- P. Sigefridus Kappus, qui ultra 22 annos exstitit in Superiori Aegypto Missionarius Apostolicus, in provecta aetate ad Provinciam reversus variis officiis perfunctus, orationi et aliis pietatis officiis jugiter intentus, plenus meritis expletis jubiliariis annis in Domino obdormivit Nazarethi aet. phys. 67, Rel. 51. die 1. Octobris 1769.
- P. Apollinaris Hottscheverr natus *Labaci in Cracovia* post 16. exantlatos annorum labores Apostolico muneri coronidem imposuit, ac suam exemplarissimam, et piissimam vitam cum aeterna commutavit Grigae in Aegypto sup. aet. phys. 44. Rel. 25. die 28. Martii 1770.
- P. Willibaldus Losey, qui dum infirmis contagiosa labe infectis Sacramenta Ecclesiastica ministraret, contracta infirmitate charitatis victima occubuit in Hospitio Grudae Missionis Albaniae, ubi Vice-Praefectus et Hospitii Praesidens fuit, oriundus Carniolus Vippacensis ex pago Gozhe die 13. Augusti 1736, ann. aet. phys. 36. Rel. 18. die 29. Novembris 1772.
- P. Cassianus Hussovitsch, Carniolus Neostadiens., in Hospitio Castrati Praefecturae Albaniae aet. phys. 38. Rel. 20. in Domino obiit die 13. Octobris 1778.
- P. Petrus de Alcantara Kramer, qui annis 21 in missionibus Aegyptiacis occupabatur, Carniolus Neostadiensis, mundo valedixit aet. phys. 56. Rel. 39. Labaci die 19. Junii 1781.
- P. Tiburtius Paganetto, in Missione Albaniae, oriundus Flumine in Liburnia, 18 annos Missionarius ac triennio Missionum Praefectus mortuus est Pedanae in Macedonia aet. phys. 56. Rel. 37. die 19. Aprilis 1784.
- P. Epimachus Mlakar, qui 31 annos in Missione Constantinopolitana egit, vitam finivit aet. phys. 61. Rel. 41. die 23. Febr. 1785.
- P. Anastasius Radieucig, Missionarius Apostolicus, mortuus est Raunae, in Capitate Tolminensi, aet. phys. 43. Rel. 26. die 16. Maji 1787.
- P. Bartholomaeus Starizh, qui ultra 20 annos in superiori Aegypto morabatur, mundo valedixit Goritiae ann. aet. phys. 75. Rel. 54. die 3. Januarii 1790.
- P. Christophorus Zherne Sanae in Metropoli Provinciae Aethiopiae Gemmen mortem petiit aet. phys. 47. Rel. 17. die 9. Oct. 1793.
- P. Udalricus Comini, Missionarius Apostolicus in Macedonia, obiit Neostadii aet. phys. 74. Rel. 55. die 21. Martii 1809.
- P. Ivo Leviz fuit Missionarius Apostolicus Constantinopoli, et dein in America Septemtrionali mortuus Nazarethi in Styria ann. aet. phys. 63. Rel. 40. die 14. Oct. 1853.
- P. Otto Skola, natus Neostadii in Carniolia die 3. Nov. 1805. fuit Missionarius Apostolicus in America septemtr. ab anno 1841 usque ad annum 1858, qui redux moratur Assisii.
- P. Leo Osredkar, natus in Kershstetten die 5. Maji 1811 moratur adhuc in America sept. ab anno 1851.¹⁸⁵

Caput XI.

De Fratribus ex nostra Provincia ad Episcopatûs dignitatem evectis.

I. Multò plures fuisse Episcopos ex nostra Provincia assumptos, quam ego in praesenti capite adducam, prae-

sertim verò ad initium Vicariae Bosnensis, cum Episcopi, in regno Bosnae propter praedominatum haereticorum, et schismaticorum consistere haud possent, quae unica fuit ratio, quod Summi Pontifices, ut videre est supra p. 1. c. 3. §. 1. et 2. multa exercendi facultatem Fratribus Minoribus tamquam simplicibus Sacerdotibus tribuerint, quae alias ad Episcopalem Ordinem de jure spectabant. Quia tamen saepius praesertim propter Collationem Ordinum necessario requirebatur Ordo Episcopalis, factum fuit, ut ex Fratribus assumerentur Episcopi, cum aliis Bosniam intrandi libertas adempta fuisset, prout adhuc hodie in dicto regno practicatur, quia à potiori unus ex Fratribus dictae Provinciae in Episcopum renuntiatur. Quoniam verò Fratres multas persecutiones in dicto regno passi sunt, saepius Conventus una cum Scripturis igni tradicti erant, unde plurima monumenta, quae desiderantur, ad manus meas non pervenerunt. Quapropter eos tantum adducam, quos aut in *litteris Pontificiis* aut aliis *Protocolis*, et *Ecclesiarum Registris*, quibus praeerant, invenire potui. Et quidem primus fuit

II. P. Peregrinus de Saxonia, quem P. Gerardus Odonis Minister Generalis post suum ex Bosnia abitum, ibidem Vicarium Vicariae Bosnensis Fratrum Minorum instituit circa annum 1340. Quem *Clemens VI. Romanus Pontifex* anno 1349. ad Episcopatum Bosnensem promovit, ut patet ex ejus *litteris incip. Dum ad universas orbis Ecclesias datis Avennione V. Kal. Febr. Pontificatus anno VII.* R'mus *D. Balthasar Kerselich dicit p. 1. tom. 1. c. 13. fol. 332.* P. Peregrinum de Saxonia fuisse electum Episcopum Bosnensem anno 1354. Sed ex litteris praecitatis Clementis VI. contrarium evincitur. Quo anno mortuus sit Peregrinus Episcopus? me prorsus latet, id tantum scio eum anno 1366. adhuc vixisse.

III. P. Paulus de Bosnia ex ordine Franciscano, natus Bosnensis, ut docet *author Viridarii Seraphici*, quem anno 1465. Canonici Segnienses in Episcopum Segniensem elegerunt, et Paulus II. confirmavit, de illo *Waddingus sic habet: Electus est à Capitulo Sigiensi (Segniensi) sub hunc annum (1465) Episcopus Signiensis in Istria sub Archiepiscopo Jadren. (in Dalmatia Summo Archiepiscopo Spalaten.) per Translationem Marci ad Tinnien. Fr' Paulus de Bosna, et confirmatus est à Pontifice 13. Kal. Januarii.* Tempore hujus Episcopi *Sixtus IV.* confirmavit Indulgentias Ecclesiae hospitalis Sancti Spiritus Segn. *suis litteris incip. Pastoris aeterni datis Fulginei 8. id. Oct. anno 1476. Pontificatus sui anno VI.* prout *inscriptio supra januam Ecclesiae* demonstrat, ubi sic legitur: *Sixtus Summus Pontifex regnante Serenissimo Principe, et Domino nostro Domino Mathia Dei gratia Hungariae, Bohemiae, etc. Rege, tempore Domini Pauli Segniensis Episcopi, mediantibus litteris, et supplicationibus praelibati Serenissimi Principis remissionem omnium peccatorum annuatim visitantibus hanc Ecclesiam Sancti Spiritus, concessam per ejus Praedecessorem Bonifacium IX. in festo Pentecostes confirmavit, et de novo remisit procurantibus Domino Blasio de Besca canonico Segniensi, et egregiis*

Casparo de Ponthe, et Ludovico de Perovich, ejus Ecclesiae Rectoribus Anno Domini MCDXCVI = hucusque **inscriptio**. Notandum, quod annus 1496. hic notatus non cohaereat cum tempore Sixti IV. nec Pauli Episcopi, nec Mathiae Regis Hungariae, cum anno 1496. Pontifex fuerit Alexander VI. Episcopus Donatus, et Rex Hungariae Uladislau II. Unde corrigendus est annus supra portam positus, et reducendus ad annum, qui in Bulla notatus est videlicet 1476. quo anno Paulus de Bosna adhuc Episcopus fuit: Ejus Successor Donatus ponitur â **Ritterio** anno 1488. unde Paulus circa hunc, vel hoc anno ê vivis sublatus creditur.

IV. P. Franciscus Siukovich [*Živkovič*]¹⁸⁶ fuit creatus Episcopus Segniensis ex ordine Fratrum Minorum anno 1520. ut docent **Tabulae Consistoriales**, ubi sic legitur: *1520. providit* (Leo X.) *Ecclesiae Segniensi in Dalmatia de persona Fratris Francisci Ordinis Minorum*. Idem confirmat **Catalogus Ritterianus**, qui eum patria fuisse Segniensem, quamvis verò non adnotet, cujus Provinciae filius fuerit, verosimilius est tamen eum fuisse Provinciae Bosnae Croatiae alumnum, cum eo tempore Patres hujus Provinciae Conventum Segniensem incolerent.

V. P. Blasius Fabricius †¹⁸⁷ in Provincia Bosnensi solemniter vota nuncupavit, et anno 1543. factus est Episcopus Samandriensis, quae Asiae Civitas est. Ita habet **Joannes â Luca Venetus in continuatione Annalium P. Lucae Waddingi tomo in ordine 18. fol. 76. n. 18.**

VI. P. Michael Piperovich natione †¹⁸⁸ Cettinensis fuit in Conventu Tersactensi anno 1580. in Capitulo Provinciali electus Minister Provincialis Provinciae nostrae Bosnae Croatiae, absoluto Ministeriatus officio eum Rodolphus II. Imperator, idemque Rex [*Hungariae Chroviae*]¹⁸⁹ praesentavit pro Episcopatu Segniensi, quam praesentationem ratam habuit Gregorius XIII. Summus Pontifex, ut patet **ex tabulis Consistorialibus**, in quibus sic legitur: *16. Julii 1583. ad nominationem Serenissimi Caesaris Regis [Hungariae Chroviae]¹⁹⁰ providit Ecclesiae Segniensi in Provincia Spalatensi per obitum Georgii ultimi Episcopi vacanti de persona Religiosi viri F. Michaelis Piperovich Ord. S. Francisci de observantia etc. et cum gratia etc. In diplomate Rodulphi anno 1583. confecto* vocatur Fr' Michael Biperkovics Segnien. et administrator Modrusien. Extremum diem clausisse creditur circa annum 1588. cum eo anno institutus legitur in ejus locum Episcopus Fr' Bonaventura ex Aquila Urbe primaria Vestinorum in Aprutio oriundus pariter ex ordine Minorum.

VII. Cum mox dictum fuerit, quod Michael Piperovich Episcopus Segniensis, fuerit etiam Administrator Modrusiensis, aliqua de Episcopatu Modrusiensi recensenda existimavi: fuit namque Episcopatus Modrusiensis idem cum Episcopatu Corbaviensi, imo hic anterior illo; Cum enim Turcae Corbaviam, ejusque viciniam debellâssent, et variis hostilitatibus vastâssent, fuit hic Episcopatus auctoritate Pii II. anno 1460 translatus Modrussam, post Modrussam â Turcis ever-sam Episcopi Modrusienses fere novem creati inveniuntur, qui exules, extorresque ab Urbe Episco-

pali diruta titulotenus Ecclesiae illi praefuerunt, et procuratio fere omnis, ut cum **Farlato rerum Illyricarum scriptore** loquar, dominici Gregis in Patres Franciscanos incubuit. Post annum circiter 1562. Ecclesiae Modrussiensis administratio demandari coepit Episcopis Segniensibus, qui Episcopatus postea canonicè uniti potius consuetudine, quam legitima auctoritate nominari coeperunt.

VIII. P. Antonius Vitellius, alio nomine Telletenovich â **Flumine Sacrae Religioni nomen dedit anno 1605. dein**¹⁹¹ fuit anno 1620. die 23. May in Capitulo Provinciali celebrato in Conventu Labacensi electus in Diffinitorem Provinciae: quo anno pariter per dispensationem obivit munus Gvardiani in Conventu S. Leonardi in Silvis, cui commendata erat Fabrica Conventus Samaboriensis ab ipso inchoata. Erat vir hic sapientia clarus, morum, ac vitae integritate pollens, in dicendo fervidus, cujus opera oppidum Samaboriense Lutherana haeresi infectum ad verae fidei agnitionem adductum fuit, ut patet **ex testimonio Civium ejusdem oppidi**, ubi inter alia haec habentur: ... Pater Frater Antonius Vitellius homo pro certo mirè sapiens, vitae probitate, et Religione dignissimus, concionator verò hujus Illyricae linguae peroptimus, qui propria animi contentione, et sedulitate, Deo propitio anno secundo rectè in solemnì divi Bonaventurae festo ad fundamentum, quod faustum sit, primus jecit lapidem, auxilio tamen optimorum Patronorum, benefactorum, et nonnullorum etiam Christianorum mortalium sua prudentia, et recto intellectus tramite hoc monasterii aedificavit domicilium, quo facto, sedulò, et instantè non desiit verba Salutis Reparatoris nostri praedicare, vitia haeresum extirpare, eradicare, eliminare, atque prorsus funditus evellere, plantando nimirum praeclara Virtutum documenta, et certam Catholicae fidei semitam, quique in tantum elaboravit dictus Pater Spiritualis, ut nec unicus (sit laus, honor, et gratia Sanctae, ac Singularis ejusdem Triadis Majestati) ab aliquot annorum cursibus reperiatur inibi obstrepens oblatrator veritati. Sed cuncti unius rectae, et verae Catholicae, atque Apostolicae Romanae fidei cultores Ob tanta virtutum merita dignus reputatus fuit, ut ad Episcopatum Temnensem promoveretur, cui etiam Parochia Sanctae Crucis, quam aliàs Fratres Minores ex Conventu Berdovicensi administrabant, collata fuit, cujus memoria adhuc in ea Ecclesia in ara laterali S. Joanni Baptistae dicata prostat, in qua post tabellas Canonis die 25. Septembris anni 1777. sequentem inscriptionem legi oculis:

Hoc altare erexit Confraternitas S. Joannis Baptistae ad honorem ipsius anno 1640. R'mo P. Antonio Vitellio Episcopo Temnensi Parocho existente O. S. F. sub Rectoribus Michaelè Utisenich, Joanne Radakovich, Petro Kablar M. N. pictor V. S. V. post ejus mortem, quae quo anno acciderit? incompertum est, Benedictus Vinkovich Episcopus Zagradiensis Parochiam S. Crucis univit cum Parochia S. Viti in Berdovacz.

*P. Rafael Levaković Jastrebarskensis hujus Provinciae alumnus, factus episcopus Agriensis anno 1647. eratque Capitulo Zagrebiano Praepositus postea factus Archiep'us Ochridensis etc. de ecclesia Zagrebiana litteraturaque chrovatica optime meritus.*¹⁹²

N. B. P. Levaković fuit ab imperatore solum nominatus ep'us Samandrien. (Smederevo in Serbia) et ut talis interfuit synodo Tyrnavien. in Hungar. 1639.¹⁹³

IX. P. Michael Chumar natus erat in Collibus sub Comitatu Goritiensi, Sacrae Seraphicae militiae in Provincia hac Bosnae Croatiae nomen dedit die 4. Novembris anno 1609. emissa solemni professione studiis tum in Germania, cum in Italia ea diligentia incubuit, ut anno 1620. in Capitulo Provinciali Labaci die 23. Maji celebrato anno 11. Religiosae vitae nondum transacto in Provincia Diffinitorem coaptari meruerit, et in mox sequenti Capitulo anno 1623. itidem Labaci die 30. Augusti celebrato in Provinciae Custodem: ac anno 1626. in Capitulo Provinciali in Monte Sancto die 4. Octobris in ipso festo Seraphici Patris S. Francisci in Ministrum Provinciale electus fuit, in quo officio confirmatus fuit in sequenti Capitulo Provinciali anno 1629. in Conventu Labacensi celebrato. Anno 1628. fuit in Congregatione Generali Romae in Conventu Sanctae Mariae de Ara Coeli die 10. Junii celebrata coaptatus in Diffinitorem Generalem. Anno 1634. factus fuit Commissarius Generalis per Germaniam, quo anno praesedit Capitulo Provinciali in Austria, et Bohemia: et iterum anno 1636. praesedit Capitulo Provinciali in Austria, in quo Capitulo ejusdem Provinciae electus fuit Minister Provincialis, quo officio absoluto creatus fuit ab Urbano VIII. Episcopus Christopolitanus in Macedonia, et Praepositus, ac Suffraganeus Labacensis. Anno 1644. fuit Inclytae Provinciae Carnioliae Deputatorum numero adjunctus, in quo munere etiam annis 1645. 1646. et 1647. stetit. Tandem anno 1650. factus fuit Praepositus Neostadiensis, ubi anno 1653. extremum clausit diem, et in Ecclesia Patrum Franciscanorum in Communi Fratrum Crypta tumulatus requiescit usque ad novissimae tubae sonum. Pro sepultura legavit 250. urnas vini, et suum pastorale.

X. P. Paulus de Tauris alio nomine Jantschizh Carlostadii in Croatia oriundus, Seraphicae Religioni in Provincia Bosnae Croatiae nomen dedit anno 1628. dum prae laudatus P. Michael Chumar Ministeriatus officio fungeretur; post aliquod annos incorporatus erat Provinciae Austriae S. Bernardini. Vir erat in omni scientiarum genere eruditissimus, Lector Jubilatus, septem linguarum peritus, â pluribus vocitatus Columna Ecclesiae, in lucem edidit *Anthologiam Marianam in 4. Romae anno 1654.* Fuit anno 1643. electus in Ministrum Provinciale Austriae, anno praecedenti 1642. fuit in Congregatione Generali Romae in Conventu S. Mariae de Aracoeli die 7. Junii celebrata electus in Diffinitorem Generalem. Anno verò 1658. factus fuit Commissarius Generalis per Germaniam, quo anno etiam per Breve Apostolicum factus fuit Minister Provincialis hujus Carnioliae¹⁹⁴ Provinciae. In majorem prae laudati Reverendissimi Patris (qui 24. Junii 1662. factus fuit Episcopus Syrmienensis in Sclavonia, et die 28. Decembris anni ejusdem promotus ad Episcopatum Pettinensem in Istria) praerogativarum commendationem adduco *inscriptionem* ex Protocollo Episcopatus Pettinensis *extractam*, et fida manu R'mi Domini Josephi Antonii Costanza Archipresbyteri ejusdem Dioecesis *sub dato Pettinae 1744.* et proprii nominis subscriptione roboratam, quae talis est:

In nomine Sanctae, et Individuae Trinitatis Patris, et Filii, et Spiritus Sancti Amen. Illustrissimus, ac Reverendissimus Dominus, Dominus Paulus de Tauris ex Ordine Sancti Francisci

strictioris observantiae quinquies olim in Provinciis Bosnae Croatiae, Austriae, et Sanctae Mariae Hungariae Minister Provincialis bis totius Ordinis Diffinitor, et demum Commissarius Generalis nationalis Divina sic disponente Clementia in primis ad Episcopatum Syzmiensem (Syrmiensem) die 24. Junii Divo Joanni Baptistae Sacra anni 1662. Posenii in Hungaria sub ipsis Regni illius Comitibus electus, dein 28. Decembris ejusdem anni ad Episcopatum Pettinensem ab Augustissimo, et Invictissimo Imperatore Leopoldo primo Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Bosnae, Ramae, Galliciae, Lodomeriae, Bulgariae etc. Rege, Archiduce Austriae, Duce Burgundiae, Stiriae, Carinthiae, Carnioliae etc. in Imperialis Residentiae suae Civitate Viennensi nominatus, et Sanctissimo Domino nostro Domino Alexandro Divina providentia Papae VII. pro jure suo patronatus praesentatus: ab eodem Sanctissimo ritè et canonicè confirmatus: et tandem in eadem Civitate ab Illustrissimo, et Reverendissimo Principe Domino Domino Carolo Caraffa ex Principibus Roccellae Episcopo Aversano apud eandem Sacram Caesaream Majestatem Nuntio Apostolico, et postea Eminentissimo S. R. E. Cardinali Assistentibus Illustrissimis, ac Reverendissimis Dominis, Dominis Episcopis Nitriensi Regni Hungariae Aulae Cancellario, et Scopiensi die 16. Septembris anni 1663. quae fuit Dominica 18. post Pentecosten in Ecclesia Divi Hieronymi ejusdem sui Ordinis solemniter admodum consecratus, praesentibus Illustrissimo, et Reverendissimo Principe Domino Archiepiscopo Strigoniensi, aliisque Hungariae Praelatis permultis, item Celsissimo Principe à Portia primario Suae Majestatis Ministro: Excellentissimis, et Illustrissimis Dominis, Dominis Comitibus à Schwarzenberg, Lamberg, Ratal, Sinzendorff, Waldendorff, à Portia, Weisenwolff, et aliis permultis aulicis, nec non ingenti populi multitudine. Quibus peractis ad initium mensis sequentis movens Viennâ, venit tandem ad hanc suam Residentiam Petinensem die 9. Novembris ejusdem anni, ubi à Capitulo, Clero, et populo extra Ecclesiam solemniter exceptus, in eadem introductus, ibidemque ab omnibus obedientiam, et reverentiam, atque adeo Ecclesiae, et Episcopatus possessionem in Spiritualibus accepit. Tandem dum eam Ecclesiam 4. annis sanctissimè gubernâset die 1. Feb. anni 1667. Labaci ex hac mortali vita laborum suorum praemia recepturus evocatus fuit.

XI. P. Paulus Budimir fuit huic Provinciae incorporatus (~~ejus ab initio fuerit? non adnotatur prius Provinciae Bosnensis alumnus~~)¹⁹⁵ anno 1660. in Congregatione 2da Tersacti die 13. Aprilis celebrata, ut constat ex **actis Diffinitorialibus**; licet verò tunc jam fuerit Custos actualis Provinciae, non sequitur, eum debuisse jam prius incorporatum esse, quia non solent non incorporati ad officia promoveri, non sequitur inquam; nam ille non fuit electus per Vocalium vota, sed per **Breve Apostolicum**: et si etiam concedatur, eum fuisse electum per Patres Vocales, nil obstat ejus anno 1660. factae incorporationi, cum eo tempore nil rari fuerit, ut quispiam alterius Provinciae alumnus ad dignitates, in aliena Provincia assumeretur, prout fuit P. Michael Chumar nostrae Provinciae alumnus, etiam Provinciae Austriae Minister Provincialis. P. Paulus de Tauris prorsus

in tribus Provinciis Provincialatus munere perfunctus est. P. Paulus Budimir fuit in Provinciali Capitulo in Conventu Tersactensi die 14. Novembris anno 1661. celebrato electus in Ministrum Provinciale, et anno 1664. fuit in Capitulo Generali Romae in Conventu S. Mariae de Aracoeli die 1. Junii celebrato cooptatus in Diffinitorem Generalem, ac tandem mortuo P. Paulo de Tauris successit in Episcopatu Pettinensi anno 1667. ~~[vel potius ad initium anni 1668. die 12. Martii]~~.¹⁹⁶ Praefuit Episcopatu usque ad annum 1670. quo anno laboribus fractus in sua Residentia Pettinensi die 3. Aprilis ex hac vita emigravit.

XII. P. Bonifacius Cechotti Seraphicae Religioni in Provincia nostra adscriptus fuit die 15. May anno 1714. primam lucem aspexit die 15. Maji 1696. Quamvis verò in Provincia ad nullos honoris gradus promotus fuit, sua tamen agendi dexteritate, et virtutibus eos progressus fecit, ut anno [1740. ~~vel ut aliis placet 1741~~]¹⁹⁷ ad Episcopatum Petinensem praesentatus, et à Benedicto XIV. confirmatus fuerit, rexit hanc Ecclesiam cum omni laude annis 24. usque ad annum 1765. quo anno die 1. Maji annos natus 69. ex hac vita ad aeternam patriam evolavit in sua Residentia Episcopali.

XIII. Plures erant adhuc Episcopi ex hac alma Provincia, sed quia ob continuas Turcarum excursiones multi Conventus unacum Scripturis ad cineres redacti erant, eorum memoria Posterorum notitiae subducta fuit: sic erat Episcopus Tinniensis in Dalmatia anno 1418. P. Nicolaus de Corbavia: Episcopus Buduanensis in Dalmatia P. Jacobus à Brebir anno 1447. Item P. Thomas Bosnensis Episcopus Posegensis, †¹⁹⁸ ut **refert P. Gonzaga**, quibus addi merito posset P. Franciscus Glavinich ter olim Minister Provincialis hujus Carnioliae Provinciae, cui Ferdinandus III. Episcopalem dignitatem detulit, quam humilitati postponere maluit, ut **refert eius nepos P. Sebastianus Glavinich** Episcopus Segniensis, et Modrussensis, qui **effigiem** illius pingi curavit, quae in Conventu Tersactensi asservatur, **cum hac inscriptione** supra effigiem: *Vera effigies Reverendissimi Patris Francisci Glavinich ex Nobilibus Dominis de Glamotsch*. Infra effigiem sequens legitur Dystichon:

Nobilis adpictam tabulae tu verte figuram
atque intus quae eadem, continet, illa lege.

Post effigiem, seu ex altera ejusdem parte sequentia leguntur: Anno Domini 1598. sub Reverendo Patre Joanne Salomich Frater Franciscus Glavinich in Saeculo Joannes habitu Sancti Francisci induitur. Anno 1610. eligitur prima vice in Provinciale Bosnae Croatiae, quae modo Provincia Carnioliae nuncupatur. Anno verò 1616. [supple 1617.]¹⁹⁹ 2do in Provinciale praeficitur, ac tandem anno 1619 [supple 1620.]²⁰⁰ tertiò ad idem officium assumitur, demum anno 1650. 6. Decembris [1652. 15. Decembris]²⁰¹ plenus dierum, et meritorum Tersacti, ut actualis Guardianus pie obiit.

Familia Glavinicianae ortum trahit ex nobili stemmate Dominorum de Glamotsch insigni Bono, et arce haereditaria ejusdem stemmatis sita in Bosnia Argentina, vulgò, ut volunt alii, dicta Herzegovina. Occupata à Turcis Bosnia coactus fuit

mutare Sedem ammissis fortunis, ùt et plures aliae familiae, ideoque fratrum unus in Croatiam se recepit, quae linea est extincta, secundus in Moscoviam, et tertius in Istriam Canfanarum situm vulgo dictum *Sopra doi Castelli*, unde descendit prae-fatus P. Franciscus Glavinich, qui Provinciam Bosniae Croatiae non tantùm conservavit, sed egregiè auxit: nam triginta Religiosis vix repetitis, post se centum quinquaginta, et plures reliquit: fuit eximius Theologus, in lingua Illyrica Concio-nator Apostolicus: Editor librorum diversorum tam in lingua latina, quam italica, et Illyrica. Nominatus fuit Episcopus à Ferdinando III. semper tamen praetulit reli-giosam humilitatem. Bona legata à Frangepanica familia Monasterio Tersactensi, et per vim à Laicis occupata, per ejus instantiam, et strenuam cooperationem fuerunt praefato Monasterio ex integro à dicto Ferdinando III. restituta. De hoc viro eximio plura praeclarè gesta in *Provinciae suae Annalibus*, alibique notata reperiuntur. Et haec gratae memoriae titulo Pronepos Sebastianus Glavinich Episcopus Segnien-sis, et Modrussensis Sacrae Caesariae, Regiaeque Majestatis Consiliarius ex Istria Imperiali Petina oriundus curavit annotari.

Hucusque praedicta *inscriptio*, quae *Farlatum in Annalibus Illyricis tom. 4. fol. 147.* reprimat, quia *Sebastianus Glavinich* se dicit Pronepotem P. Francisci Glavinich, et *Farlatus* dicit, Sebastianum Glavinich Episcopum Segniensem esse progenitum ex sorore P. Francisci Glavinich, en verba *Farlati loc. cit.*: Sebastianus ex Istria oriundus matrem habuit sororem P. Francisci Glavinich viri praestantissi-mi ex familia Franciscana rigidioris observantiae excellenti eruditione, atque doc-trina, nec minus Religiosarum virtutum laude praeclari, qui Virginis Tersactanae historiam litteris, ac typis mandavit: Avunculum eximia pietate, ac benevolentia coluit, atque ut acrioribus stimulis ad ejus virtutes imitandas excitaretur paterno posthabito, maternum cognomen sibi adoptavit, et Glavinich cognominari voluit. Seniense sacerdotium illi collatum à Leopoldo Alexander VIII. confirmavit 8. Maji 1690. Obiit anno 1699 ineunte. Certo plus deferendum est auctoritati Sebastiani Glavinich, cui suae familiae propago omnino nota supponitur, quam *P. Farlati*: Unde cum se Sebastianus Glavinich dicat Pronepotem P. Francisci Glavinich, ma-nifestum evadit, eum non fuisse natum ex ejus sorore; nam eo in casu non fuisset Pronepos, sed nepos, ut clarum est. Hinc potius dicendum est, R'mum Dominum Sebastianum Glavinich Episcopum Segniensem descendisse per lineam Mascu-linam videlicet ex Nepote P. Francisci, quod nullam repugnantiam involvere vi-detur, cum à tempore ingressus ad Religionem P. Francisci Glavinich usque ad obitum Sebastiani Glavinich integrum effluxerit saeculum.

Caput XII.

De gratiis, privilegiis, libertatibus, et exemptionibus ab Imperatoribus, Regibus, et Archiducibus, ac Summis Pontificibus huic Provinciae concessis.

Praenotandum est, me hic non inquirere de gratiis, privilegiis, libertatibus, et exemptionibus alicui Conventui, vel personae singulari concessis, illa enim cuilibet Conventui adnectentur, dum eorum historiam pertractavero. Hic igitur ea tantum adducam, quae aut totam Provinciam, aut saltem plures Conventus simul concernunt; ut autem confusio evitetur, et res clarior evadat, praesens caput in duos partiar §§. in quorum primo agam de gratiis à Regibus concessis, in secundo de gratiis à Summis Pontificibus tributis. Sit igitur

§. I.

De gratiis, privilegiis, et exemptionibus ab Imperatoribus, Regibus et Archiducibus huic Provinciae gratiosè concessis.

I. Magnam curam habuisse Reges, et terrae Principes circa hanc Provinciam Carnioliae ²⁰² vel in ipso ejusdem exordio, **ex pluribus documentis** luculenter eruitur, quorum pietas etiam his modernis temporibus Minoriticae familiae nunquam defuit, quinimo cum Fratrum incremento etiam Principum in eos propensio, et munificentia crevit, quod tum hic, tum in tertia parte hujus operis, dum de Conventibus seorsim agam, palam faciam.

II. **Quidam Scriptor Narentinus** adducit **Decretum Stephani Bani, et Principis Bosnensis de anno 1342.** vi cujus Fratres Minores in suam protectionem suscipit, eisque per totum Regnum, Verbum Dei praedicandi, et Ecclesiastica Sacramenta administrandi facultatem largitur. Decretum hujus est tenoris:

Nos Stephanus Tuartkus Dei gratia Rasciae, Serviae
Bosnensium, sive Illyricorum, Primordiae, partium
Dalmatiae, et Crobatiae Rex etc.²⁰³

Memoriae mandamus tenore praesentium ad humillimas preces R'mi in Christo Patris Gerardi Odonis Ministri Generalis Ord. Min. S. P. Francisci nuncupatorum, qui nomine suo omniumque Religiosorum sui Sacri instituti in hoc nostro Regno Bosnae demorantibus Cum Summa, ac plenipotentiaria potestate ad extirpandas haereticas, et falsas doctrinas, quas ubique locorum in hoc nostro Regno, et Dominio à perfidis haereticis Patarenis, atque Manichaeis à multis jam annis

disseminatas esse comperimus quomobrem cum personaliter requisiti, et moniti fuerimus, concessimus illis ubique locorum formare, et fabricare coenobia, atque jam hactenus fundata, necnon fabricata conservare: imo tenore praesentium firmiter promittimus, sub bona, et inviolabili fide nostra, quatenus omnia monasteria, et hospitia Fratrum Minorum Observantium S. Francisci Vicariae Bosnae, ac terris, potestati nostrae subjectis, atque Fratres in eisdem nunc, nec non in futurum successivis semper temporibus morantes, et Domino Deo servientes die, ac nocte, ab omnibus, et singulis quacunque causa, vel quocunque praetextu, aut sub quovis colore turbare, atque molestare volentibus, totis viribus, et auctoritate Regia protegemus, tuebimur, et manutenebimus, ita, ut nec per nos, aut nostrates aliquam molestiam,urbationem, persecutionem eisdem, vel alicui eorum inferemus, nec inferri faciemus, nec permittemus. Dantes, et concedentes eisdem Fratribus praesentibus, et futuris, et cuilibet eorum plenam, liberam, atque omnimodam facultatem in omnibus locis, ac finibus Regni Bosnae nostrae jurisdictioni, ac potestati subjectis, praedicandi, nec non promulgandi verbum, et Sanctae Catholicae, atque Romanae Ecclesiae veritatem. Omnes, et singulos homines utriusque sexûs cujuscunque aetatis, atque conditionis baptizandi, et ad fidem, quam Sancta Catholica, Romana profitetur Ecclesia convertendi, atque curam animarum exercendi, omniaque alia jura Parochialia administrandi, cum omnimoda, ac totali plenipotentia potestate nunc, et in perpetuum: nec aliquo tempore hujusmodi Sanctas, atque salutiferas eorum operationes, quovis praetextu, coloreque directè, aut indirectè per nos, aut alios palam, vel occultè prohibemus, aut prohiberi facimus. In cujus rei memoriam atque firmitatem perpetuam praesentes nostras litteras iisdem Fratribus cum nostro sigillo, quo utimur, munitas in praesenti concedendas duximus. Datum in Argentina in nostra Regia Residentia hac die 14. Junii in festo S. Viti Martyris, Regni nostri anno 6. Domini verò 1342. [...] ²⁰⁴

III. Sunt qui hujus diplomatis veritatem in dubium vocant ex eo, quod Tuartkus nec eo tempore regnaverit, nec Bosniae Principatus ad Regiam dignitatem evectus fuerit, prout ex alibi dictis patet. Ast hoc dubium facile enervatur, si consideremus, quod Servia tunc in regnum jam elevata fuerit, cujus Regem se hic Stephanus inscribit, unde Stephanus se hic loci nominat Regem propter Serviae Regnum, sub quo titulo et aliae regiones concomitanter, et per accidens nominabantur. Ad aliud, quod Tuartkus tunc non regnaverit, repono **P. Philippum ab Occhievia**, qui hoc dubium movet, se ipsum jugulare, dicit enim c. 3. §. 3. n. 2. pag. 99 edit. **Ancon.** hunc Stephanum fuisse ex familia Contromanovich, dein n. 3. subjungit: *Si de progenie, stirpe, ac descendencia Regum Bosnensium quaeratur, mihi videor non errare, si omnes septem **supro[a]nominatos** ²⁰⁵ Reges fuisse ex progenie, et stirpe Joannis Contromanovich.* Et paulo infra: *Denato praelaudato optimo Principe Stephano (de quo sermo est) anno, ut mox dictum 1357. sine prole mascula, illico successit illi in banatu Tuartkus I. sui Fratris Uladislavi filius.* Si ergo omnes Reges ex eadem Stephani stirpe erant, unde sicuti

alii Reges ejus Successores poterant se nominare Tuartkos, ita non minori jure, et hic Stephanus. Deinde si Stephani Fratris filius dictus fuit Tuartkus, cur non et Stephanus talis dici potuit? Tandem Tuartkus non erat nomen familiae, haec enim erat Contramanovich, sed nomen adventitium pro libitu à subsequentibus Regibus assumptum, unde nil prohibet, quin et Stephanus illud sibi attribuere potuerit.

IV. Ludovicus I. Rex Hungariae videns sedulam operam, quam Fratres Minores in convertendis haereticis impenderant, considerans item tot millia hominum ab iisdem Fratribus ad ovile Christi reductorum, ingenti perfundebatur laetitiae, et tanta in vinea Domini messe ipsemet pientissimus Princeps P. Ministrum Generalem certiore reddidit, rogavitque, ut alios ad 2000. Fratres in Bosniam submitteret, qui Fratres jam ibidem commorantes in munere Apostolico adjuvarent, ut patet ex p. 1. c. 2. § 3. n. 1. Ex quibus manifestè colligitur non tantum insignis Ludovici in Deum pietas, magnus Catholicae fidei propagandae zelus, sed etiam in ipsos Fratres eximius amor, et Regia propensio.

V. Magno quoque amoris affectu in Fratres Minores Vicariae Bosnensis ferebatur Sigismundus Romanorum Imperator, et Rex Hungariae: Is quippe Coenobium, quod anno 1425. in oppido Vicegradensi dioecesis Strigoniensis pro Fratribus Minoribus extruxit, repleri voluit Fratribus Vicariae Bosnensis, illudque subjectum Ministro Generali Ordinis, et Vicario dictae Vicariae, ut patet *ex litteris Martini V. incip. Cum saecularium Principum datis Romae apud Sanctos Apostolos V. Kal. Julii Pont. anno VIII.* Dein petiit ab Eugenio IV. Martini successore, ut Fratres Vicariae Bosnae ad alias terras sibi subjectas mitteret, eisque omnia necessaria privilegia, immunitates, et facultates impertiretur, ut videre est supra p. 1. c. 2. § 3. n. 9. et c. 3. § 1. n. 4. Ex quibus colligitur, eotum non fuisse opus, ut Fratres apud Principes terrae pro locis, et habitaculis consensum eorum quaererent, cum ipsimet Principes, quibus amor Dei, zelus fidei, salus animarum, et bonus Reipublicae status, qui à vero, et fervido Dei cultu vel maxime dependet, praeprimis cordi erant, Fratres rogârint, ut ad suas terras venirent: quique se tanto feliciores existimabant, quanto pluribus Monachorum claustris eorum ditiones replerentur.

VI. Stephanus quoque Rex Bosniae per praelaudatum Sigismundum Romanorum Imperatorem, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Regem motus *per publicum Instrumentum anno 1436. die 25. Januarii in civitate Alba Regali* praesentibus Archiepiscopis, Episcopis, Magnatibus, Nobilibus, et militaribus Officialibus promisit, quod omnia Claustra Fratrum Minorum Vicariae Bosnae in dicto Regno Bosnae, et terris potestati suae subjectis, ac Fratres in eisdem nunc, et in futurum successivis semper temporibus degentes prae omnibus ex quacumque causa turbare, et molestare volentibus, totis viribus proteget. Concedit etiam facultatem plenam, et liberam in dicto regno suo praedicandi verbum Dei, omnesque cujuscumque sexus, aetatis, et conditionis baptizandi, ad fidem Catholicam convertendi, ac insuper promittit, has Sanctas functiones nec per se, nec per alium se impediturum, prout uberius *in ipsis litteris* continetur, *quas ex ipso originali* produco, suntque hujus tenoris:

Nos Stephanus Twertko Dei gratia Rex Bosnae etc. Ad cunctorum notitiam praesentium pariter, et futurorum harum serie volumus pervenire, quod nos per Carissimum, et Invictissimum Dominum nostrum, Dominum Sigismundum Romanorum Imperatorem semper Augustum, ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae etc. Regem gloriosissimum in sua Civitate Alba Regali, praesentibus infrascriptis Praelatis, et Baronibus Regni sui Hungariae videlicet Reverendissimo in Christo Patre Domino Georgio Archiepiscopo Strigoniensi, nec non Reverendis in Christo Patribus Domino Petro de Rozgon Agriensis, Simone similiter de Rozgon Wesprimiensis, et Clemente Jauriensis Ecclesiarum Episcopis, nec non Magnificis Mathys de Palovicz dicti Regni Hungariae Palatino, Comite Stephano de Bathor Judice Curiae Regiae, Matkone de Tallonez Bano Regni Sclavoniae, Ladislao de Gara, Bano Madionensi, Petro Cheh de Lewa alias similiter Bano Machoniensi, et Emerico de Marczali Janitorum Regalium Magistro, caeterisque ibidem quampluribus praesentibus, et astantibus: Item magnificis, et egregiis Twetkone Borovnich Palatino Regni nostri Bosnae, Georgio filio Dragich, Ladislao filio quondam Waywodae Pauli Klesich Magistro curiae nostrae, et Restoya de Hlewna Camerario nostro, nostris in Regno nostro Bosnae Baronibus, Nobilibus, et militaribus personaliter requisiti, imo et moniti promissimus, imo praesentium tenore firmiter promittimus sub bona, et inviolabili fide nostra, quod omnia claustra, seu loca Fratrum Minorum Ordinis Sancti Francisci de Observantia Vicariae Bosnae, in dicto Regno nostro Bosnae, et terris ejusdem, et specialiter in terris, et tenutis potestati nostrae subjectis, ac Fratres in eisdem nunc, et in futurum successivis semper temporibus degentes, et Deo famulantes in omnibus, et singulis ex quacunque causa, aut quocunque ingenio, vel colore turbare, et molestare volentibus totis nostris viribus protegemus, tuebimur, et manutenebimus, nec per nosmetipsum, aut nostrates aliquam molestiam, vel turbationem eisdem, vel alicui eorum inferemus, nec inferri faciemus, neque permittemus, dantes et concedentes eisdem Fratribus praesentibus, et futuris, et cuilibet eorumdem plenam, liberam, et omnimodam facultatem in omnibus terris, et locis Regni Bosnae, et praesertim nostrae jurisdictioni, et potestati subjectis praedicandi Verbum Dei, ac Sanctae Catholicae, et Romanae Ecclesiae veritatem, omnes, et singulos homines utriusque sexus cujuscumque sint aetatis, et conditionis baptizandi, et ad fidem, quam Sancta Catholica, et Romana profitetur Ecclesia, convertendi, nec aliquo tempore hujusmodi Sanctas, et salutiferas ipsorum operationes, quovis quaesito colore directè, vel indirectè per Nos, vel alios palam, vel occultè impediemus, vel impediri faciemus. In cujus rei memoriam, et firmitatem perpetuam praesentes nostras litteras eisdem Fratribus sub nostro sigillo authentico, quo utimur, in pendenti duximus concedendas. Datum in dicta Civitate Alba Regali die vigesima quinta Januarii videlicet in festo Conversionis Sancti Pauli Apostoli Anno Domini Millesimo quadringentesimo tricesimo sexto.

L. S.
pend.

VII. Postquam Vicaria Bosnensis [*Bosnensochrovatica*]²⁰⁶ in duas Provincias divisa fuisset videlicet in Provinciam Bosnae (*Argentinae*), et (*Bosnae*)²⁰⁷ Croatiae, Carolus V. Sanctae memoriae Romanorum Imperator Fratres Minores, qui à persecutione, et tyrannide Turcarum ad partes Croatiae, et maritimas fugientes à diversis nobilibus earundem partium variis modis vexati erant, in suam protectionem suscepit, prohibuitque universis, ne illos in eorum privilegiis, juribus, libertatibus, domibus, et Ecclesiis turbent, et molestant prout ex ejusdem litteris de dato Romae anno 1536. amplius claret, quarum tenor hic est:

Carolus Divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus, ac Rex Germaniae, Hispaniarum, utriusque Siciliae, Hierusalem, [?]²⁰⁸ Hungariae [?], *Dalmatiae, Croatiae* etc. Archidux Austriae, Dux Burgundiae etc. Comes Habsburgi, Flandriae, Tyrolis etc. Universis, et singulis Praelatis, Proceribus, Nobilibus, Militibus, Magistratibus, Capitaneis, Officialibus, caeterisque Statibus, et Universitatibus Regnorum, Principatuum, et Dominiorum Dalmatiae, Sclavoniae, et [?] *Carnioliae* [?!]²⁰⁹ et praecipuè Capitaneo Fluminis, Segnien. *Bihegien*.²¹⁰ et aliis devotis fidelibus, et sincerè Nobis dilectis, qui praesentibus requisiti fuerint, gratiam nostram Caesaream, et omne bonum. Venerabiles, Illustres, Magnifici, Nobiles, Spectabiles, Devoti, et sincerè dilecti. *Fuit nobis ex parte Fratrum* Ordinis Divi Francisci de Observantia in praedictis regnis, et dominiis humiliter expositum, et aliis ad eorum utilitatem, et Divinum servitium spectantibus perturbantur, nobis praeterea humiliter supplicando, ut eidem Ordini favorem nostrum super praemissis impertiri velimus. Cumque Nobis tamquam Ecclesiastici statûs, et personarum Deo dedicatarum Supremo Protectori conveniat oppressis eorum rebus favore, et patrocinio nostro adesse: Ideo Vos omnes, et singulos praenominatos hortamur, omni studio petentes, et requirentes, ut praedictos Fratres in supradictis eorum privilegiis, juribus, libertatibus, Ecclesiis, Monasteriis, domibus, hortis, et aliis omnibus ad eorum utilitatem, et Obsequium Divinum spectantibus, nullo pacto impediatis, perturbetis, seu impediri, et molestari patiamini, quin potius in illis manuteneatis, et conservetis, eosdem Fratres, et Ordinem in omnibus favorabiliter habeatis commendatos, in eo beneplacitum nostrum, et voluntatem facturi. Datum Romae die decimo mensis Aprilis Anno Domini Millesimo quingentesimo trigesimo sexto, Imperii nostri XVI. et Regnorum nostrorum etc.²¹¹

Carolus

Ad mandatum Caesareae, et
Catholicae Mat'tis proprium.²¹²

VIII. Quia vero à Turcis, qui in partes Croatiae, et Carnioliae frequenter vastando, comburendo, occidendo, et in captivitatem obducendo, inter reliquas incinerationes, et hostiles invasiones etiam multa Monasteria, et Ecclesiae Fratrum Minorum in favillam redacta fuerunt, nec haberent Fratres in illis partibus locum securum, ubi delitescerent, minus ubi res suas, puta Calices, paramenta, aliamque Ecclesiasticam suppellectilem, quam ex destructis Conventibus fugiendo secum abripiebant, tutè custodirent, eorum commiseratus miseriae Ferdinandus Romanorum Rex,

et Archidux Austriae Caroli V. filius dignus profecto tanti Patris surculus eis facultatem tribuit, clynodia, ornatum, et res Ecclesiasticas ad aliquem locum suae ditio-
nis securitatis gratia transferendi, ac iterum recipiendi, ac ad Croatiam, si tranqui-
llitas redderetur, transportandi, ut **ejus desuper confectae litterae indicant de anno
1540.** quas **ex Originali** huc transfero, suntque hujus tenoris:

Ferdinandus Divina favente Clementia Romanorum Rex,²¹³ semper Au-
gustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc.
Rex, Infans Hispaniarum, Archidux Austriae, Dux Burgundiae etc. Marchio Mo-
raviae etc. Comes Tyrolis etc. Recognoscimus tenore praesentium, et significamus
universis subditis, et fideliter nostris etc. Cum Minister, ac Fratres Ordinis Sancti
Francisci de Observantia Regni nostri Croatiae nobis humiliter exposuerint, Ordi-
nem illum ab eo tempore, quo perpetuus Christiani nominis hostis Turca Regnum
illud nostrum invadere, infestareque coepit, quadraginta octo claustra, seu monas-
teria, quae ab eo diruta, et solo aequata sunt, amisisse, ex ipsis tamen Monasteri-
is nonnulla Clynodia, et ornamenta Ecclesiae ab uno loco ad alium transportando
praeservata fuisse, à Nobis proinde facultatem, et potestatem humiliter petierint,
ea ipsa Clynodia, et ornatus his turbulentis temporibus ad Provincias nostras Aus-
triacas custodire, et conservationis gratia abducendi, transportandique. Nos itaque
eorumdem Ministri, et Fratrum petitione clementer exaudita, eisdem hanc facul-
tatem, et potestatem benignè dandam, et concedendam duximus, sicuti damus, et
concedimus per praesentes nempe, ut dicta Clynodia, et ornatus, seu suppellecti-
lem Ecclesiae ad quemcumque locum ex infrascriptis civitatibus, et oppidis nostris
maluerint, qui sunt Vienna, Nova Civitas Austriae, Gratz, Villacum, Laybacum,
et Goritia, transportare, et ad fideles manus in custodiam per Inventarium tradere,
et consignare possint, et valeant, et casu, quo ab uno ad alium eorumdem locorum
tutorem, et securiorem forte denuo illa transportare opus esset, vel etiam, si prae-
dictum Regnum nostrum Croatiae divino auxilio mediante in tranquillum statum, et
securitatem reduceretur, et dicta Clynodia, et ornatus eò reportare vellent, id quoque
eidem Ordini, et Fratribus cum praescitu tamen Capitanei, Magistratûs, seu Supe-
rioritatis Civitatis, seu oppidi, ubi Clynodia illa tunc custodita fuerint, facere liceat,
atque permissum esse volumus. Mandantes idcirco, et firmissime praecipientes tam
Capitaneis, Vicedominis, Praefectis, Civium Magistris, Judicibus, quàm caeteris
Officialibus, subditis, et personis nostris quibuscumque, et eorum cuilibet, quatenus
praefatis Ministro, et Fratribus de Observantia in hujusmodi ornamentorum, et Cly-
nodiorum transportatione nullum impedimentum, seu molestiam inferant: quinimo
id eis non solùm liberè, tutò, atque securè permittant, et ab aliis permitti

curent, verum etiam in conservandis, custodiendisque hujusmodi ornatibus et Cly-nodiis ad Divinum cultum omni ope, et auxilio praesto sint, nostram in eo seriam executuri voluntatem. Datum in nostra Civitate nova Austriae die XXIII. Octobris Anno Domini MDXL. Regnorum nostrorum Romani decimo, aliorum verò XIII.

Ferdinandus

Ad mandatum Sacrae
Regiae Mat'tis proprium
A. d. Carolus s.

L. S.

L. Vonger
Vicecancell.

IX. Ferdinandus Archidux Austriae postea sub nomine II. Romanorum Imperator praecepit omnibus Exactoribus, Telonariis, aliisque id generis Officiariis, ne de eleemosynis Fratribus seu gratis oblatis, sed ab iis emendicatis nihil prorsus praetendant, sed omnino liberè in omnibus teloniis, per quae eos transire contigerit, collectas eleemosynas ad sua claustra deducere sinant, prout **ex ejusdem patet Rescripto** hujus tenoris:

Wir Ferdinand von Gottes Gnaden Erzherzog zu Oestereich, Herzog zu Burgund, Steüer, Karnten, Crain und Würtemberg, Graff zu Tyrol und Görz etc. etc. Entbieten allen und jeden Unsern angesetzten Obrigkheiten, Gerichtern und allen Gietern, in Sonderheit aber den Mauthnern, Einnembern, auch Pflegern, Bstand Leüthen. Yberreithern und allen deroselben Zuegethanen und Vntergebenen, so hiemit ersucht werden, oder denen dis Unser Patent zu vernehmen vorkohmbt, Unser Gnad und geben eüch hiemit gnediglich zu vernemen, wie das Vns von den ehr-samben Vnsern lieben andechtigen Frater Dominico Andreasi, Commissario Provinciae Bosnensis Franciscaner Ordens, mit sonderbahrer Beschwer vorgebracht, wie aus seinen Orden viell Conventualen in diesen Vnsern Erblanden das Allmussen suchen und auch bekhommen, aber von solchen neben andern Bedrangnussen und Verhindernussen die Mauth, Aufschlag und dergleichen Anforderungen mehr bezahlen müssen. Wan aber solches Vnser Befelch oder Mainung keines Weegs ist, sondern Wir in allweg wollen, das besagte Ordensleüth mit allen dem, was sie bey villen guetherzigen Christen ersamben und colligiren, wie auch alles, was zu Nuzen und Nothdurft deren Brüdern und Conventen gebetten, geschenkt und erkaufft würd, es sey gleich, was es wolle, frey und unaufgehalten seyn sollen, so befelchen Wür demnoch auch allen und obbemelten hiemit genedig und ernstlich, das ihr die Ordensleüth mit mehr bemelten Allmussen ohne Abforderung einiger Mauth, Aufschlag

und dergleichen, wie auch sonstn allerdings ungehindert und unaufgehalten frey fortkhommen und dergleichen passiren lassen, doch darneben fleissiges Aufsehen haben und Achtung geben wollet, damit hierunder in wenigsten khein Controbandt förlauffe oder verstattet werde. Dan daran geschicht Unser ganz gnedigster entlicher Will und Mainung. Geben in Vnserer Stadt Graz, den lezten Jener 1609ten Jahr.

Ferdinand

Ad mandatum Serenissimi Domini
Archiducis proprium
Julius Freyherr von Paarich

X. Dum à bonae memoriae Carolo VI. Romanorum Imperatore novus postarum Ordo excipiendis litteris accomodatissimus, et securissimus per Austriacas ditiones institueretur, voluit pientissimus Imperator, ut Fratrum Minorum, qui altissimam profitentur paupertatem, epistolae gratis per Postae Magistros expedirentur, cujus gratiosum Rescriptum Provinciae intimavit D. Joannes Jacobus Oberpauer Cancellariae Viennensis Expedito his verbis conceptum:

Demnach bey allerhöchst gedacht Ihrer Kay. Mayestet verschieden Ordensklöster wegen ihrer strengen Armuth umb die Post-Freyheit allerunterthänigst angelanget, als haben dieselbe Occasione der bey der neuen Errichtung des Post-Weesen seithero verschieden geäußerten Anständen aus angesamlt oesterreichischen Pietät unter den dritten diss allergnädigst resolviret, das die in denen Erblanden gelegene Clöster derenselben von Bezahlung deren Brieffen, so die Geschächften ihrer Clöster betreffen zwar befreyet, jedoch dahin angewisen seye, das sie unter Verlust gedachter Freyheit weder für sich ein fremde Correspondenz führen, weder Einschlüsse machen oder an sich adressiren lassen sollen. So man ihnen zur Nachricht und damit sothane gnädigste Resolution in allweegen beobachtet werde, hiemit erinern wollen. Actum Wienn, den 13ten Octobris 1722.

Johann Jacob Oberpauer, Exped.

XI. Augustissima feliciter regnans Maria Theresia Romanorum Imperatrix, Hungariae, Bohemiae etc. Regina, Arhidux Austriae etc. suorum Praedecessorum piis vestiigiis inhaerendo sub dato Viennae die 28. Januarii 1746. Fratribus Minoribus in Austria, Styria, Carinthia, et Carniolia, et Tyroli, aliisque Austriacis ditionibus degentibus libertates, et omnia privilegia, fundationes, exemptiones à Gabellis, deputationes eleemosynarum puta salis, lignorum, vini etc. à suis praedecessoribus eisdem

concessa gratiosissime confirmare dignata est **sequenti Diplomate**:

Wir Maria Theresia von Gottes Gnaden Römische Kayserin, in Germanien, Hungarn, Böhheim, Dalmatien, Croatien, Slavonien etc. Königin, Erzherzogin zu Österreich, Herzogin zu Burgund, Steyer, Carnten, Crain und Würtenberg, Gräfin zu Habsburg, Flandern, Tyrol, Görz und Gradisca, Herzogin zu Lothringen, und Baar, Gross Herzogin zu Toscana. Bekennen für Vns, Unsern Erben, und Nachkommen öffentlich mit diesen brieff und thun khund allermäniglich, das Vns der Ehrsam-, Geistlich-, Vnser lieber andächtiger Antoninus Frizenstein, des Ordens des Heil. Francisci reformirt-, strengerer Observanz in österreich, Provincial, durch glaubwürdige Abschrift allerdemüthigst zu vernehmen gegeben, was massen Wey. der alldurchleüchtigst-, grossmächtigst- und unüberwindlichste Fürst und Herr Carl der Sechste, glorwürdigsten andenkens Römischer Kayser, auch zu Hispanien, Hungarn, und Böhheim etc. König, Erzherzog zu Österreich, Vnser in Gott mildseeligst ruhend-, hochgeehrtster Herr und Vatter alle, und jede denen in dieser Österreichischen Provinz, so wohl in Steyer, Kärnten und Crain, alß in Österreich unter, und ob der Enß, auch in der Grafschaft Tyrol, gelegenen Clöstern von Vnsern glorwürdigsten Vorfahren, Römischen Kaysern, Königen und Erzherzogen zu Österreich von mehr dan Zwey hundert Jahren her, nach, und nach ertheilte, auch öfters erneüert- und bestätigte Privilegien, Stiftungen, Mauth-, Zoll- und Aufschlags-Befreyungen, schuz, schirm, vermehrtes Holz-, Wein-, Salz- und anderes Deputat, almosen-Brief und dergleichen annoch untern 31. Januarii des 1713. Jahrs allernädigst confirmiret und bestättet hätte, Vns hierauf demüthigst bittend, das auch Wir alß jezt regierende Königin, Frau und Erblandsfürstin deren Österreichischen Fürstenthum und Landen solche Privilegien, und Gnaden all-vorigen Inhalts gleicher gestalten zu confirmiren, zu erneüern und zu bestätten gnädigst geruchen möchten. Wan Wir dan gnädiglich angesehen solche sein Antonini Frizenstein Namens der ganzen Österreichischen Provinz gethane demüthigste Bitte, benebens erwogen die sonderbahre Andacht und embsigen Gottes-Dienst, welchen diese Ordensgeistliche bey ihren, in obangezogenen Unsern Österreichischen Erb-Landen habenden Clöstern tag, und nachts ohne Vnterlass zum Heyl, wohlfahrt und aufnehmen der ganzen Christenheit, nicht weniger um erhalt- und fortpflanzung Vnsers durchleüchtigsten Erz-Hauses durch exemplarischen lebens-wandel mit singen, psalliren, Predigen, betten, fasten, und andern Gott gefälligen Werken beständig üben und fortsetzen, wodurch die Ehre Gottes und der allerseeligsten Jungfrauen Mariae, wie auch der andachts-Eyfer zu dem Heil. Vatter Francisco vermehret, die Christliche Gemeinde erbauet und der Göttliche

Seegen über Vns und Vnsere getreüeste Erb-Königreich, und Landen (wie Wir zuversichtlich hoffen) desto mehrers beförderet und bevestiget werde.

Alß haben Wir über den von Vnserer N. O. Regierung und Cammer in sachen abgefordert-, auch erstatteten gutachtlichen bericht, mit wohlbedachten Muth, gutem Rath, und rechten wissen ihnen alle und jede ihre nach, und nach erworbenne Privilegien, Stiftungen, Gnaden, Mauth-, Zoll- und Aufschlags-Befreyungen, Schuz und Schirm, vermehrtes allmosen, Holz-, Wein-, Salz- und anderes Deputat, wie es nahmen haben mag, in genere und für jedes in dieser Österreichischen Provinz gelegenes Closter in Specie (so viell sie in deren ruhigen Besiz und Genuss seynd) alß jezt regirende Frau und Erblands-Fürstin in Österreich gleichfahls aller-mildest erneüert, confirmiret und bestättet, thuen das auch erneüeren, confirmiren und bestätten ihnen solches alles auß König- und Landsfürstlicher Machts-Vollkommenheit hiemit wissentlich in Kraft diß Brief, was wir daran von Rechts und Billichkeits weegen zu confirmiren, und zu bestätten haben, ordnen, sezen und wollen, das alle und jede von Weil. Vnsern glorwürdigsten Vorfahren, In Sonderheit aber von Kayser Carl dem Fünften Sub Dato Brüssel in Braband den 27. 7^{ber} Anno 1521. Kayser Ferdinand den Ersten sub Dato Linz den 13. Augusti 1531. Kayser Ferdinand den Anderten Sub Dato Wienn den 20. Augusti Anno 1622. Kayser Ferdinand den Dritten Sub Dato Wien den 24. Octob. 1651. und den 22. April 1656. item von Weil. Kayser Leopoldo den 16. Junii 1659. Kayser Joseph den 5. Maij 1706. und leztmahls von Weil. Vnsers in Gott seeligst ruhend-, hochgeehrtisten Herrn und Vatters Kayzers Carl des Sechsten Mayestät, und Liebden christmildesten andenkens Sub Dato Wienn den 31. Jenner Anno 1713. denen Clöstern des Ordens deren Franciscanern dieser Österreichischen Provinz in genere, oder jeden in Specie respective von neüen ertheilt-, vermehrt-, confirmirt- und bestättigte Privilegien, Gnaden, Schuz, Schirm, Salz-almosen und allerhand andere Deputat, darüber außgefertigte resolutiones, Brief, Decreta und Diplomata in allen ihren articule, puncten, Clausule, Inhalt, Meinung und begreifungen durchaus und nicht anderst, alß wan solche von wort zu wort hierin geschrieben und einverleibet wären, bey ihren Kräften seyn und bleiben, darob stätt, vest und unverbrüchig gehalten werden, und sie samentliche Clöster und Ordens Personen mehr ernant- Österreichischer Provinz sich deren allerdings ruhig und unangefochten freüen, gebrauchen, nuzen und geniessen sollen, können und mögen von allermäniglich unverhindert, doch auf Vnser und Vnserer Erben und Nachkommen gnädigstes Wohlgefallen, auch Vns und jeden Herrn und Landsfürsten an Vnserer und ihre

gerechtsame, desgleichen jedermäniglich an seinen Rechten und gerechtigkeiten ganz unvergriffen und unschädlich.

Gebietten darauf N. allen und jeden Vnsern nachgesetzten Geist- und weltlichen Obrigkeiten, insonderheit aber jezig- und künftigen Vnsern Statthaltern, Land Marschallen, Landshaubtleuten, deren Verwesern und anwaldden, Canzlern, Regenten und Cammer-Räthen des Regiments Vnserer gesambten Österreichischen Landen, Praelaten, Grafen, Freyen, Herrn, Rittern, Knechten, Vicedomen, Vögten, Pflegern, Verweesern, burg- und handgrafen, Land-Richtern, Schultheissen, Burgermeistern, Richtern, Räthen, burgern und gemainden, wie auch denen Zoll-, Mauth-, Dreysigst- und aufschlags-Einnehmern, deren gegenschreibern, beschauern, überreüttern und sonst allen anderen Unsern Ambt leüten, unterthanen und getreüen, was Würden, Stands oder Weesens die seyen, hiemit so gnädig als ernstlich, und wollen, das sie mehrgedachte Religiosen und Conventen des reformirten barrfüsser Ordens S. Francisci in Österreich, Steyer, Karnten und Crain, wie auch in Vnserer Grafschaft Tyrol biß auf Vnser Wohlgefallen, wie vorstehet, an obbemelt- ihren hievor zu unterschiedlichen mahlen erhaltenen und vermehrten Privilegien, Freyheiten, Gnaden, Gaben, Stiftungen, Almosen, Salz-Deputat und dieser Vnserer darüber ertheilt- König- und Landsfürstlichen Confirmation, erneüer- und bestättung allerdings ruhig bleiben, sie deren je und allzeit ohngekränkt nuzen und geniessen lassen, darbey kräftiglich schutzen, schirmen und handhaben, darwider nicht beschwären, bekümern oder anfechten, noch das jemands anderen zu thuen gestatten in keine weiß noch weeg, alß lieb einem jeden seye, Vnsern schwärn Vngnad und Straff, darzue die in obbemelten Briefen begriffene Pönn deren fünfzig Markh löthigen Golds zu vermeiden, die ein jeder, so oft er freventlich hierwider thäte, oft besagten Ordens Clöstern zu ihrer Nothdurft unnachlässig zu bezahlen verfallen seyn solle. Das meinen Wir ernstlich mit Vrkund diess Briefs, besiglet mit Vnsern Kayser-, König- und Erzherzoglich- anhangenden Insigel, der geben ist in Vnserer Haupt- und Residenz Stadt Wienn, den acht und zwanzigsten Monathstag Januarii in siebezeihen hundert sechs und vierzigsten, Vnserer Reiche in Sechsten Jahre.

Maria Theresia mpp.

Joh. Frid. Graf von Seilern m'ppa

L. S.	Ad mandatum Sac ^{ae} Caes ^{ae} Regiaeque
Caesar.	Majestatis proprium
pend.	Mathias Benedict Finsterwalder m'ppa

Collationirt und ist dem wahren Originali vollkommen gleichlautend. Actum Wienn, den 22. Aprilis 1746.

Frid. Em. Myller v' Freyburg m'ppa
Ihrer Kayser-König. May.
Ö. gh'ben Hofcanzley Ursal Reg^{lor}

XII. Quamvis verò **hoc Caesareo-Regium Indultum** omnes antiquas exemptiones â gabellis pro Fratribus Minoribus confirmans sat clarum est, reperiabantur tamen aliqui Caes. Regii Officiales, qui illud vel non intelligentes, vel intelligere nolentes, aut fors in officio Caesareo fidelissimi videri volentes aut prorsus, quod non est dicendum, contra sibi datas Instructiones auctoritatem ementitam ostentantes Fratres Minores malevolè in impertitis eisdem â sua Caesarea Majestate privilegiis perturbare, et vexare pergebant. Recens erat hoc benignissimum **Caesareum Indultum**, et tamen anno priori â quibusdam Tricesimatoribus vini in Croatia partim emendicatum, partim coemptum pro Conventibus Kazelstorffensi Provinciae Austriae, Labacensi, et Camnicensi Provinciae Carnioliae sequestratum viso hoc Indulto non fuit â sequestro solutum: Unde utriusque Provinciae Superiores novum Recursum ad Aulam Caesaream facere coacti erant, ut ab injustis vexationibus liberarentur, quorum precibus Sua Sacratissima Majestas priori Indulto inhaerens ex innata pietate annuens demandavit Camerae Hungaricae, ut vinum arrestatum â sequestro solvatur, et imposterum sine praestatione tricesimae educi liberè permittatur, prout jam Leopoldus I. felicitis reminiscendae Romanorum Imperator (ût videbitur) 18. Decembris 1700. benignè concessit. Insuper clementissima Domina ordinavit, ut etiam Victualia pro Conventibus Croatiae liberè ad instar Nobilium Regni introducantur. En **Rescriptum Regium**

Maria Theresia etc.

Cum universa privilegia per Divos Praedecessores nostros claustris Ordinis Minorum S. Francisci Seraphici Reformatorem Stricteris Observantiae in Archiducatu Austriae supra, et infra Onasum, in Styria, item Carinthia, et Carnioliae existentibus, clementer concessa, in quibus etiam â solutione tricesimis â vino, et rebus pro necessitatibus suis propriis ex Regno nostro Hungariae inducendis exempta haberentur, in quantum de praesenti in usu eorum essent, Nos quoque benignè confirmâsemus. Eapropter fidelitatibus vestris erga humillimas supplicationes Religiosorum Patrum Antonini Frizenstein superioris, inferioris, et interioris Austriae, nec non Sigismundi Skerpin ejusdem Ordinis Sanctae Crucis Croatiae Carnioliae Provinciarum Ministrorum Provincialium, et illius quidem maximè respectu claustrorum Kazelstorffensis ad Neostadium Austriacum, insuper [†] collectum anno praeterlapso vinum etiamnum arestatum detinetur, nec non Merzuschlagensis, et Hainburgensis, hujus

verò intuitu claustrorum Labacensis, et Camnicensis, Majestati nostrae porrectas clementer committimus, et mandamus, quatenus claustris quidem Kazelstorffensi, Labacensi, et Camnicensi, si, et in quantum vina ipsorum de anno praeterito adhuc in sequestro detinerentur, sequestrum solvi, ac imposterum usque dum aliam benignam dispositionem nostram non perceperint, tam illis, quam verò aliis memoratarum Provinciarum claustris, vina, et alias res, in illa quantitate, de qua â Ministeriali nostra Bancali Deputatione litteras liberi passus prodixerint, è regno nostro Hungariae sine exactione tricesimae liberè educi, claustris verò in Croatia existentibus, Victualium, aliarumque rerum propriae eorum necessitati deservientium, in Croatiam inductionem ad instar Nobilium admitti facere, necessariaque eatenus suis in locis disponere non intermittant Fidelitates vestrae. Viennae 16. Octobris 1746.

XIII. Hanc ipsam **gratiosam Caesareo-Regiam Resolutionem Camera Hungarica** dein Ministro Provinciali Carnioliae intimavit **sub dato Posonii 25. Octobris 1746.** sub sequenti tenore:

Sacratissimae Caesaro-Regia Majestatis Dominae, Dominae Clementissimae Camerae Regiae Hungaricae nomine Ad'm R'ndo in Christo Patri Sigismundo Skerpin Ord. Min. S. Francisci Seraphici Reformatorem Stricteris Observantiae Provinciae S. Crucis Croatiae, et Carnioliae Ministro Provinciali significandum: Altefatam Suam Majestatem Caesareo-Regiam, ad humillimam antelati Patris Provincialis supplicationem Suae Majestati Sacratissimae porrectam, mediante benigna sub 16ta modo labentis mensis Octobris ad praelibatam Cameram Regiam Hungaricam emanata Resolutione clementer resolvisse, ac demandasse, quatenus Claustris quidem Labacensi, et Camnicensi, si, et in quantum vina eorundem anno praeterito, uti exponeretur, arestata, adhuc in sequestro detinerentur, sequestrum solvatur, ac imposterum, usque dum alia Summefatae Caesareo-Regiae Majestatis benigna Resolutio non supervenerit, tam praenominatis, quam verò aliis **prae[me]moratae**²¹⁴ Provinciae claustris vina, et aliae res, propriae eorum necessitati deservientes in illa quantitate, de qua â Ministeriali Caesareo-Regio-Bancali Deputatione litteras liberi passus prodixerint, è Regno hocce Hungariae sine contione tricesimae, liberè educi admittantur. Claustris porro in Croatia existentibus Victualium, aliarumque rerum propriae eorum necessitati deservientium in Croatiam inductio ad instar Nobilium admittatur. In cujus benignae Caesareo-Regiae Resolutionis conformitate, eas per supra memoratam Regiam Cameram Hungaricam suis locis factas esse dispositiones, ut tam praerecensitis, quam et aliis saepefatae Provinciae Claustris vinorum, aliarumque rerum pro usu, et propria eorum necessitate deservientium erga producendas antefatae Ministerialis Bancalis Deputationis litteras è regno Hungariae libera, absque pensione tricesimae,eductio admittatur, ita et si, et in quantum quaequam vina in officiis tricesimalibus de anno

praeterlapso adhuc detinerentur, talia confestim liberè dimittantur: Claustris denique in Croatia existentibus quarumvis rerum ad usum, et propriam eorum necessitatem spectantium, libera in Croatiam inductio, ad instar Regni Nobilium admittatur. Quae dum supranominato Patri Provinciali pro sui, suorumque directione, et notitia significanda habuit praefata Regia Camera, eundem in reliquo salvum vivere precatur.

Ex Consilio Regiae Camerae Hungaricae
Posonii die 25. Octobris 1746.
Stephanus Podhrad Coll. per J. V.

§. II.

De gratiis, privilegiis, et exemptionibus à Summis Pontificibus Provinciae Fratrum Minorum Bosnae Croatiae concessis.

I. Quae, et quanta privilegia olim Fratribus Minoribus Vicariae Bosnensis à Summis Pontificibus signanter ab Urbano V. et VI. Joanne XXII. Martino V. Eugenio IV. et Nicolao V. concessa fuerint, abundanter ostensum est supra p. 1. c. 3. per integrum, hic nil aliud addendum iudico, praeter *litteras Leonis X. incip. Cum a Nobis datas Romae Kal. Oct. 1515. Pont. anno III.* quibus factâ anno mox praecedenti videlicet 1514. divisione Vicariae Bosnensis in Provinciam Bosnae Croatiae, et Provinciam Bosnae Argentinae, pro Provincia Bosnae Croatiae, nunc Croatiae Carnioliae omnia privilegia antehac à suis Praedecessoribus Romanis Pontificibus Vicariae Bosnensi concessa, confirmavit, prout id *ex ejusdem litteris*, quas *ex Originali depromptas* adfero, clarè colligitur.

Leo Episcopus²¹⁵ Servus Servorum Dei
Dilecto filio Vicario Provinciali Provinciae Bosnae
Carvaciae²¹⁶ Vicariae nuncupatae Ordinis Fratrum
Minorum de Observantia nuncupatorum secundum
morem ejusdem Ordinis salutem, et
Apostolicam benedictionem.

Cum à Nobis petitur, quod justum est, et honestum, tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem Officii nostri ad debitum perducat effectum. Eapropter dilecte in Domino fili tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu omnes libertates, et immunitates à fel. record. Nicolao IV. et Nicolao V. Urbano etiam V. Urbano VI. Martino V. Joanne XXII. Eugenio IV. et aliis Praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus, sive per privilegia, Indulgentias, vel alia Indulta Ordini Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum quoad domos, et Fratres ejusdem Ordinis in Provincia Bosnae

et Croatiae Vicaria nuncupata tibi commissa, degentes concessa, nec non libertates, exemptiones saecularium exactionum à Regibus, et Principibus, ac aliis Christifidelibus dicto Ordini, quoad in eadem Provincia Vicaria nuncupata domos, et Fratres rationabiliter indultas, sicut ea omnia justè, et pacificè possides, tibi, et per te dicto Ordini quoad domos, et Fratres Provinciae hujusmodi Vicariae nuncupatae auctoritate Apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo etc. Si quis autem etc. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae 1515. Kal. Octob. Pont. nostri anno tertio.

II. Observes velim, non omnia privilegia olim Vicariae Bosnensi concessa, et supra cap. cit. adducta moderno Provinciae Carnioliae statui adaptari posse; etenim multa ibidem concessa reperiuntur, quae de jure spectant ad Ordinem Episcopalem, puta benedicere calices, Ecclesias, et Coemeteria consecrare, administrare Sacramentum Confirmationis, ac Chrisma conficere, aliaque hujusmodi: multò quippe diversus est status Provinciae ab illo, in quo tunc erat Vicaria Bosnensis, haec sita erat inter haereticos, et schismaticos, inter quos Episcopi cum Romana Sede communicantes, aut si erant, fuère in tanta distantia, ut absque gravi distantia adiri haud possent: alia privilegia ipse sacerdotum, et in Vinea Domini operariorum defectus suadebat. Quod autem Provincia mox post sui divisionem haec privilegia confirmari petièrit, licet à potiori extra Bosniam, et turcicam ditionem posita fuerit, ratio est; quia multis haereticis circumdata erat, et ob Turcarum continuas excursiones, ob quas Episcopi suas Sedes relinquere, et ad loca tutiora fugam arripere coacti erant, inter multiplices pressuras suspirabunda gemebat, quas pressuras adaugebat venenosa Lutheri doctrina, quod utique de hodierno Provinciae statu minimè verificatur, utpote, quae extra haereticorum persecutiones posita, dulci Catholicorum consortio jugiter fruitur, et delectatur, nec desunt Antistites Catholici, qui ea, quae Episcopalis sunt muneris, prompto peragunt animo.

III. Cum post occupationem Regni Bosnensis per Mahometem II. Turcarum Imperatorem multa Monasteria Fratrum Minorum diruta, et solo aequata fuissent, nec liberè in illis regionibus eis consistere liceret, nec haberent alia, quo migrarent, domicilia Fratres, quorum calamitates maturius perpendens Sixtus IV. eis facultatem tribuit in aliis locis etiam trans Savum in Sclavonia recipiendi domos, si ipsis à fidelibus offerrentur, et ne ob temporalium defectum ad Divina Servitia tepescerent, et animarum salutem negligerent, rigorem Regulae nonnihil relaxavit impertiendo licentiam recipiendi bona immobilia, praesertim verò in Conventibus Tersactensi, et Segniensi. In quibus litteris etiam excommunicationis sententia ferit omnes perturbantes et vexantes Fratres Minores in eorum privilegiis, libertatibus, et exemptionibus. Quas litteras, cum eae à multis parvipenderentur, Julius II. anno 1551. renovavit, et confirmavit, utque ubique locorum suum sortirentur effe-

ctum, demandavit Archiepiscopo Colocensi, Episcopo Quinque Ecclesiarum, et Praeposito Ecclesiae Chasmensis, ut Fratres Minores contra omnes injustos perturbatores defendant, et protegant. Quia **Julius II. in datis** ad praenominatos Praesules litteris inseruit, **et litteras Sixti IV. et suas ad Vicarium Vicariae Bosnae directas**, hinc eas tantum inserendas autumo, quae hujus sunt tenoris:

Julius Episcopus Servus Servorum Dei

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Colocensi
Episcopo Quinque Ecclesiarum, ac dilecto Filio Prae-
posito Ecclesiae Chasmensis Zagradiensis dioe-
cesis salutem, et Apostolicam benedictionem.

Hodie emanârunt â Nobis litterae tenoris sequentis. Julius Episcopus Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Plantatus in militanti Ecclesia Ordo Fratrum Minorum ob uberes fructus, quos ipsius Ordinis Professores sub Religionis jugo, et Regularium institutionum Ordinis ejusdem observantia viventes proferunt, promereatur, et quae pro locorum, et temporum qualitate, et necessitate provida moderatione per Sedem Apostolicam concessa sunt, firma, et inconcussa permaneant, pro illorum subsistentia, favore Sedis ejusdem, et auctoritate innoventur, et approbentur. Dudum siquidem â fel. record. Sixto IV. Praedecessore nostro emanârunt litterae tenoris sequentis.

Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis Francisco de Ragusio Vicario, et universis Fratribus Ordinis Fratrum Minorum Provinciae Bosnae secundum morem ejusdem Ordinis salutem, et Apostolicam benedictionem. Romanus Pontifex Christi Vicarius, et beati Petri Apostoli, cui, et ejus Successoribus idem Redemptor pascendas oves commisit, nonnumquam ea, quae circa ejus regularis castimoniae normam, et Religionum observantiam, per ejus Praedecessores provide instituta fuerunt, juris rigorem temperando, casibus fortuitis propter hominum peccata supervenientibus causantibus, ne Religionem ipsae ob temporalium defectum tepescant, mitigat, atque modificat, et aliàs disponit temporum, et rerum qualitatibus debite pensatis, prout novit in Domino salubriter expedire. Sane Nobis nuper pro parte vestra lachrymabili voce expositum fuit, quod cum vestra fere omnia loca, infidelium Turcarum invasione, combusta, et destructa, et illorum locorum partes desolatae existant, et saepenumero Christifideles partium illarum vobis, et locis vestris, possessiones, vineas, et alia bona tam in testamentis, quam aliis diversis modis, causa largiantur, ut vos commodius sustentare, et in hujusmodi domibus vestris, et locis Divinum cultum augmentare valeatis. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, ut vobis, domibusque, et locis vestris praedictis, quod possessiones, vineas, et alia bona quaecumque

recipere et retinere, et in eventum, quod vos, et singuli vestrum ab aliquibus Dominis temporalibus ad Divini cultus augmentum, et devotionis causa essetis vocati ad eorundem Dominorum terras, oppida, castra, et ruralia loca in Croatia, et Sclavonia ultra flumen Savum, domos, et loca ejusdem Ordinis aedificare, vel si aedificata fuerint in illis stare, et Domino famulari possitis, etiamsi eorum dominia, et terrae usque ad flumen Dravam, et alias se extendant, et quod populo per vos converso Ecclesiastica Sacramenta ministrare, ac etiam ob Fratrum Ordinis praedicti diminutionem per dictos infideles Turcas factam, quoscumque dicti Ordinis Fratres in vestris domibus, et Conventibus, ac locis recipere possitis, concedere, et alias in praemissis opportune providere de benignitate Apostolica dignemur. Nos igitur vobis pii Patris more compatientes affectu, ac vestris, et quorumlibet vestrum calamitatibus, indigentis, et molestationibus, et periculis, quibus indies subijcimini, occurrere cupientes, vobis, et vestrum quibuslibet domibus, locis, ac Conventibus vestris, nulla alia licentia aliàs desuper obtenta ut possessiones, vineas, et alia bona, quaecumque vobis pro tempore largita recipere, et retinere, et si vos ab ipsis Dominis ad ejusdem Divini cultus augmentum devotionis causa vocari contigerit, ad eorundem civitates, terras, oppida, castra, et loca ruralia in Croatia, et Sclavonia praedictis ultra hujusmodi flumen Savum, domos, et Conventus aedificare, vel si aedificata fuerint, illa recipere, et in illis stare, etiamsi Dominorum hujusmodi fines terrarum usque ad flumen Dravam, vel alias se extendant, et in iisdem locis perpetuò Altissimo famulari, nec non populo per vos converso Ecclesiastica Sacramenta ministrare, et de Praelatorum consensu recipere, nec non quamdam Ecclesiam, quam dilectus filius Philippus Presbyter aedificavit, cum, ut asseritur, ipse Philippus Ordinem ipsum ingredi, et eandem Ecclesiam cum pertinentiis, vobis, et Ordini vestro praedicto dare paratus existat, recipere, et domum circa eandem aedificare, et ex ipsius Ecclesiae Coemeterio, quod ab hujusmodi domo ultra quindecim passus non distat, pro usu vestro unum hortum facere, et quod fructus, redditus, et proventus Ecclesiae Sanctae Mariae loci de Tersatto Modrussiensis Dioecesis per Procuratorem vestrum accipere possitis, pariter et valeatis auctoritate Apostolica tenore praesentium concedimus pariter, et indulgemus, et insuper quia frequenter, ut subjungitis, quod partium praedictarum Ecclesiarum Parochialium Rectores, et Plebani alique Saeculares Presbyteri, Christifideles ad vos gratia confitendi peccata sua, et charitativas eleemosynas vobis dandi accedentes, eosdem Christifideles, ne id faciant retrahant, et sub excommunicationis poena eisdem inhihent. Universis eisdem Rectoribus, Plebanis, ac aliis Presbyteris Saecularibus, ne Christifideles ipsos ab hujusmodi Confessionibus, et Charitativis eleemosynis directè, vel indirectè retrahant, seu contrarium suadeant, sub excommunicationis poena districtiùs inhihemus. Caeterum concessio-

nem vobis de Conventu, seu domo Segniensi olim factam, necnon illius possessionem per vos adeptam, et quaecumque inde secuta, dicta auctoritate approbamus, confirmamus, et praesentis Scripti patrocinio communimus, supplentes omnes, et singulos defectus, si qui intervenerint in iisdem, vobis concedimus, ut bona, fructus, redditus, et proventus ejusdem domus, seu Segniensis per Procuratorem vestrum praedictum, vel alium per vos constituendum percipere, et habere, et in vestros usus convertere, et liberè, et licitè possitis, et valeatis. Ne obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus, et praesertim felicis recordationis Bonifacii Papae VIII. Praedecessoris nostri prohibentis, ne Fratres mendicantes in Civitate, Villa, Castro, vel loco quocumque ad habitandum domos, vel loca quaevis de novo recipere praesumant absque Sedis Apostolicae licentia speciali, faciente plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de hujusmodi prohibitionem mentionem, et quibusvis aliis litteris Apostolicis etiam prohibitoriis, ne Fratres de Observantia dicti Ordinis nuncupati domos, vel Conventus Conventualium Fratrum nuncupatorum dicti Ordinis sub excommunicationibus, et aliis poenis recipere praesumant, nec non ejusdem Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis, indulti, inhibitionis, approbationis, confirmationis, et suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Tibure Anno Incarnationis Dominicae Millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio. Pridie Idus Augusti, Pontificatus nostri anno secundo.

Et deinde pro parte dilectorum filiorum moderni Vicarii, et Fratrum Ordinis, et Provinciae praedictorum Nobis fuit humiliter supplicatum, ut litteris Sixti Praedecessoris hujusmodi pro illarum subsistentia firmiori, robur nostrae approbationis adjicere, ac alias in praemissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eosdem modernum Vicarium, et Fratres, ac eorum singulos à quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis à jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, horum serie absolventes, et absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, litteras praedictas, et in eis contenta, ac inde secuta quaecumque Apostolica auctoritate tenore praesentium approbamus, et innovamus, ac praesentis scripti patrocinio communimus, illasque inviolabiliter observari debere decernimus, atque mandamus. Et nihilominus praemissa omnia, et singula prout eisdem Vicario, et Fratribus per dictum Sixtum Praedecessorem con-

cessa sunt, auctoritate, et tenore de novo concedimus, et indulgemus, ac universis Rectoribus, Plebanis, et aliis Presbyteris Saecularibus Parochiarum, partium illarum, ne Christifidelibus praefatos à concessionibus, et charitativis eleemosynis eisdem Fratribus faciendis quomodolibet directè, vel indirectè retrahant, seu contrarium suadeant, etiam sub excommunicationis sententiae poena districtius, ut praefertur, inhibemus, decernentes, irritum, et inane, quidquid secus super his à quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate roboratis, statutis, et consuetudinibus, nec non omnibus illis, quae dictus Sixtus Praedecessor praeinsertis litteris voluit non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae Confirmationis, approbationis, absolutionis, innovationis, communitiois, Decreti, mandati, Concessionis, indulti, et inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romae apud Sanctum Petrum Anno Dominicae Incarnationis Millesimo quingentesimo undecimo, decimo Kalendas Februarii Pontificatus nostri anno nono.

Quocirca directioni vestrae per Apostolica Scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, vel unus vestrum per vos, vel alium, seu alios, singulas etiam perscriptas litteras praedictas, ubi, vel quando opus fuerit, ac quoties pro parte Vicarii, ac Fratrum praedictorum, seu alicujus eorum fueritis desuper requisiti, et solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacius defensionis praesidio assistentes, faciatis eos, concessione, indulto, inhibitione, approbatione, innovatione, communitioe, decreto, mandato, et aliis praemissis in eisdem litteris contentis pacificè gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque contra litterarum earumdem tenorem quomodolibet molestari, seu perturbari, contradictores quoslibet, et rebelles censuris Ecclesiasticis, et aliis juris remediis appellatione **pos[t]posita**²¹⁷ compescendi: invocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachii saecularis, non obstantibus omnibus supradictis, etiamsi aliquibus communiter, vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint, res litteras Apostolicas non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae Millesimo, quingentesimo undecimo, decimo Kalendas Februarii Pontificatûs nostri anno nono.

IV. Probè intelligebant praelaudati Romani Pontifices, haud displiciturum Deo, si Fratres Minores aliàs in altissima fundati paupertate, ad quam sectandam vi Regulae eorum ita arcè adstringuntur, ut eis nec in communi quidquam proprii possidere liceat, dispensarentur per eos, quibus omnia ligandi, atque solvendi in

terra data est à Deo potestas, ut tantò alacrius Spirituali animarum Saluti incumberent, quantò magis se temporalibus subsidiis provisos esse conspicerent. Illis enim temporibus, dum turcica tyranidis²¹⁸ in Catholicos saeviret, pastores relictis ovibus fugerunt, et tuta à periculis quaeritabant loca, et si Patribus Franciscanis, quibus tota animarum cura, ut P. Daniel Farlatus supra citatus meminit, incumberebat, hac Apostolica dispensatione non fuissent provisi, utique et illi ob defectum temporalium subsidiorum illa loca deserere coacti fuissent, et sic tot animae pretioso Christi sanguine redemptae in medio luporum sine Spirituali auxilio relictæ mansissent. Hac Apostolica provisione suffultis Fratribus Minoribus, quos turcica saevities ex Bosnia pepulit, plura Coenobia per Croatiam, et Sclavoniam excitarunt fideles, qui praesertim ex hac vita degentes pro refrigerio animarum praedia, vineas, hortos, aliosque redditus pro necessaria Fratrum sustentatione, Conventibus eorum in suis testamentis reliquerunt.

V. Dum verò evanescentibus infidelium, et haereticorum tenebris Fratres melioris aevi aspectibus frui coepissent, et Christifideles in charitate in dies magis succrescentes Fratrum indigentis majori spontanearum eleemosynarum copia succurrissent, Fratres de abdicatione bonorum stabilium, quorum usum tantum pro illis miseris temporibus mediante Sedis Apostolicae dispensatione, **† non verò pro his felicioribus temporibus**,²¹⁹ quibus Fratrum necessitati absque Regulae dispendio occurri potest, sibi licitum esse putabant, cogitare coeperunt et prout cogitabant, etiam executioni dabant. Successiva erat haec bonorum abalienatio; si enim Fratres omnia bona simul, et semel abalienassent, difficulter vitam transegissent: unde proportionatè ad augmentum spontaneae eleemosynae distrahebantur bona per plures annos usque ad tempus introductae in Provinciam reformationis, quo tempore residua bona, quae adhuc extabant, ipsis fundatoribus, aut eorum haeredibus restituta erant, si verò hi non erant superstites, nec alius, cui haec de jure competerent, inveniretur, bona dividendebantur, pretium verò inde acceptum in fabricam Conventuum, ac Ecclesiarum reparationem, et ornatum conversum fuit: Hinc amodo nullus Provinciae Conventus aliqua bona possidet, si aliqua faenilia alicubi excipias, quorum usum facti, resignata proprietate suis Dominis, Fratres tantum retinent pro conservandis, et in aliquibus Conventibus necessariò tenendis animalibus. De Conventu Tersactensi, qui aliqua bona adhuc possidere videtur, suo loco sermo instituetur.

Caput XIII.

De Reformatione Provinciae, et mutatione tituli ejusdem.

§ I.

De introducta in Provinciam Bosnae Croatiae Reformatione.

I. Longo prius tempore de introducenda in Provinciam Reformatione Patres ejusdem Provinciae cogitârunt, quam effective introducta fuisset; lego enim **in actis Capitularibus**, quod Patres congregati in Capitulo Provinciali in Conventu Tersactensi die 28. Aprilis²²⁰ anno 1610. celebrato consenserint, ut Reformatio assumatur, quod idem in alio Capitulo Provinciali in Conventu Labacensi die 29. Augusti 1617. celebrato declaratum extitit; hinc etiam plura statuta in subsequentibus Capitulis condita erant, quae ad ipsam Reformationem viam sternebant, ad quam suscipiendam Patres magis animabat Reformatio introducta in Provinciam Austriae anno 1632. aliasque sub ditione Austriaca sitas Provincias. Zelus quoque, et Divini cultus promovendi studium, ac sollicitudo plane extraordinaria Invictissimi, et **pien-**
tissimi **†**²²¹ Leopoldi I. Romanorum Imperatoris, quod ex multiplicibus ejusdem epistolis in hunc finem exaratis evidenter eruitur, non parum contulit: voluit quippe gloriosissimus Imperator, ut omnes Provinciae Fratrum Minorum in terris suae jurisdictionis sitae uniformarentur, et Reformatae vocarentur, quod pium desiderium Provincia nostra Promotore, et authore ARP. Antonio Lazari Suae Caes. Majestatis Theologo, et hujus Provinciae Ministro Provinciali actuali incunctanter adimplere conabatur.

II. Anno itaque 1688. promulgata fuit Reformatio Provinciae per Reverendissimum P. Carolum Franciscum à Varisio Commissarium Generalem Cismontanae familiae, ab Eminentissimo, ac Reverendissimo Domino, Domino Alderano Episcopo Ostiensi S. R. E. Cardinali Cybo nuncupato Ordinis Protectore dignissimo confirmata, et in Capitulo Provinciali in Conventu Labacensi die 25. Augusti celebrato ab omnibus Provinciae Patribus unanimi consensu, et invincibili applausu acceptata, et subscripta, prout **ex ipso instrumento introductae Reformationis** clarius patet, quod hujus est tenoris:

Fr' Carolus Franciscus à Varisio Ord. Min. Strict. Observantiae Seraphici P. N. S. Francisci supremae, et universalis Inquisitionis qualificator, ac in Cismon-tana familia tam Observantium, quam Reformatorum Commissarius Generalis, et servus.

Dilectis Nobis in Christo Patribus, ac Fratribus tam Superioribus, quam subditis nostrae Observantis Provinciae Carnioliae salutem in Domino sempiternam.

Tantus est Augustissimi Romanorum Imperatoris Leopoldi primi salutis animarum zelus et eorum omnium, quae Dei cultum, statûsque Religiosi profectum qualitercumque respiciunt promovendorum sollicitudo, quae nec inter gravissimas Imperii sui felicissimi curas, Martisque palmiferas expeditiones, quibus haud sine peculiari Supremi Numinis providentia cum Regnorum, Dominiorumque suorum ampliacione etiam fidei orthodoxae exercitium gloriosissime restaurat, à Sac. Suae Caesareae Majestatis pietissima mente ullatenus valeat dimoveri. Quod vel exinde relucet, cum nuperrimè recogitans Sacra Sua Majestas, quod Fratres Minores S. Francisci suis in felicissimis statibus haereditariis, licet citra dubium pari professionis Deo emissae vinculo colligentur, adhuc tamen dispari vivendi norma, quam vel ipsum extrinsecum contestatur, ab invicem soluti dignoscantur, Ordinis nostri decori consulere volens deside-

rium suum, quo, ut omnes ejusdem Ordinis Professores Religiosi intra Suae Augustissimae domus ditionum limites unius sint moris, clementissimè anhelat, reperto, quod Provincia Bosnae Croatiae olim dicta, post hac verò ab hoc nimirum Capitulo Generali Carnioliae nuncupanda Observantium methodi existat, pro Caesarea Sua pietate Eminentissimo Domino Alderano S. R. E. Cardinali Cybo Ordinis nostri apud Sanctam Sedem Protectori scripto communicavit instans, ut ex convenientiae motivo, quo suis in statibus Fratres Minores vitae tenore uniformes reddi benignissimè omnino cupit **Ministro Provinciali, et Diffinitorio jam dictae Provinciae opportune demandetur, quatenus**²²² suam reliquis Provinciis Strictioris Observantiae accuratè studeant uniformare in singulis individualiter, ita commendando, ut si quem reperire contingeret, qui uniformationis hujusmodi laudabilissimo operi per se, vel per alios quomodocunque obsistere, aut contradicere praesumeret, is extra Suae Sacrae Majestatis Caesareae ditiones indubiè sit relegandus. Unde cum Eminentissimus Dominus Cardinalis Protector nihil adeo in votis habeat, quam ut Sacer Ordo noster ubique terrarum pristinum suum reassumat candorem, quem nil adeo ac exactior Regulae nostrae observantia primaevo consimilem regenerat, inhaerens Eminentia Sua Augustissimi Caesaris piissimae instantiae Nobis committere dignata est, ut hujusmodi Caesaream clementissimam mentem, simulque Eminentiae Suae mandatum cum merito salutaris obedientiae intimaremus, quatenus propriae animarum saluti amplius semper certiorandae, nec non Ordinis nostri collapsio decori per Provinciam in exacta observantia uniformationem augendo, opus hujusmodi, quod à vobis, et Provincia nil supra Deo promissum expetit, alacriter suscipiatis explendum, abususque omnes, et morum indecentiam, pravam consuetudinem tollendo, quod tunc potissimè completum cuilibet innotescet, cum interiore homine a Regulae nostrae amussim coram Deo renovato, etiam exterior id praesetulerit, quod internè cuilibet publicum praebeat testimonium. Confisi ergo de vestro singulari zelo, et observantiae strictioris fervore, aliud non adjungimus incitamentum, quam, quod opus praefatum, juxta Deo debitam gloriam etiam vestro in aeternitate praemiando merito maximum adferet incrementum. Igitur lumbos vestros succingite fortitudine valida, et Spiritûs Sancti gratia roborat de Divinis juvaminibus nullatenus diffidentes, nullum difficultatum monstrum, si quod occurrerit, expavescentes, de Eminentissimi Domini Protectoris, nostraque paterna assistentia, auxiliorumque opportunitate certiorati, vineam Domini Dei Sabbaoth viriliter, fideliterque expurgaturi, vepres, et labruscas eradicatas proscribite, ut solo Provinciae vestrae sibi reddito, virtutibus religiosis in ferendis, et ad uberem fructificationem fovendis pro nostro omnium voto, et vestra necessaria utilitate Spirituali disponatis. Valet Fratres dilectissimi, ac Deum pro nobis orate. Datum Romae ex Aracoelitano nostro Conventu die 19. Junii 1688.

L. S.

FR Carolus Franciscus de Varisio

Commissarius Generalis

Alderanus Episcopus Ostiensis S. R. E. Cardinalis Cybo Sacri Collegii Decanus, et Seraphici Ordinis S. Francisci apud Sanctam Sedem Protector, retrospectas litteras patentes, earumque praeinsertam dispositionem tenore praesentium, et auctoritate, quâ

fungimur, Protectoris, approbamus, et confirmamus, suumque plenarium effectum sortiri praecipimus, et mandamus, ita, ut quicumque eis sese opponere, aut quovis modo executionem impedire praesumpserit, poenas rebellium, aliasque arbitrio nostro infligendas incurrat. Non obstantibus etc. Romae 10. Julii 1688.

Al. Card. Cybo Protector

L. S.

Joannes Baptista Rusca.

Decretum hoc ad instantiam Suae Caesareae, Regiaeque Majestatis, jussuque Eminentissimi Domini Cardinalis Cybo Ordinis nostri Protectoris emanatum, quod 25. currentis mensis Augusti 1688. in hoc Conventu Labacensi, et pleno Provinciae nostrae Carnioliae Capitulo Provinciali coram omnibus Vocalibus reverenter lectum, publicatum, intimatumque, nec non ab iisdem Patribus Vocalibus laudabili promptitudine, et obedientia acceptatum fuerit, singulorum subscriptione hic testatum redditur

Fr' Gabriel Scheffertnigk Gvardianus Runensis
 Fr' Vincentius Lampretich Gvardianus Carlostadiensis
 Fr' Fridericus Codelli Gvardianus Nazarethanus
 Fr' Leopoldus Borkovich Gvard. Clanicensis
 Fr' Henricus Bukoviz Gvard. Berdovacensis
 Fr' Chrysostomus Perdan Gvard. Samaborensis
 Fr' Bartholomaeus Zulliani Gvard. Segniensis
 Fr' Antonius Kraa Gvard. Pisinensis
 Fr' Franciscus Uzollin Gvard. Tersactensis
 Fr' Zacharias Battich Gvard. Montis Sancti
 Fr' Augustinus Decleva Gvard. Neostadiensis
 Fr' Franciscus Kimerle Gvard. Camnicensis
 Fr' Bernardus Martinelli Gvard. S. Leonardi in Sylvis
 Fr' Paulus Surian Gvard. Labacensis
 Fr' Antonius Bressan Provinciae Diffinitor
 Fr' Ferdinandus Stadler Provinciae Diffinitor
 Fr' Bonifacius Pullini Provinciae Diffinitor
 Fr' Bernardus Perne Provinciae Custos
 Fr' Gaspar Beltram Diffinitor subrogatus
 Fr' Antonius Lazari Diffinitor Generalis,
 et Minister Provincialis.

Ab his omnibus superscriptis, ut praefertur, acceptatum fuit

Fr' Hilarius Fischer Commissarius Visitator Generalis.

III. Ne verò quispiam hanc subscriptionem falsitatis alicujus arguat ex eò, quod suprà p. 2. c. 4. in **Elencho Ministrorum Provincialium** pro Custode posuerim ad hunc annum P. Casimirum Dimiakovich, et inter Diffinitores P. Paulum Surian, qui in hac subscriptione, ut Gvardianus Labacensis subscriptus cernitur, numera-

verim, unde enervo dubium: Cum enim futurum Generale Capitulum Romae in Conventu Aracoelitano in Vigilia Pentecostes hoc anno 1688. celebrandum immi-neret, fuit ob id habitus Labaci congressus Diffinitorialis die 6. Maji, in quo P. Casimirus Dimiakovich Custos actualis Custodiatûs Officium propter suas indisposi-tiones tamquam impotens eundi ad Capitulum Generale, resignavit, et in ejus locum electus fuit R. P. Bernardus Perne Gvardianus Labacensis, ut sub ARP. Ministro Provinciali in Comitii Generalibus publicas defenderet theses: dein locum P. Ber-nardi Perne Gvardiani Labacensis P. Paulus Surian Diffinitor actualis, et quia hic Gvardianatum suscepit, votum eo ipso, ût Diffinitor in Capitulo Provinciali habere non potuit, unde in ejus locum subrogatus fuit ARP. Casparus Beltram Provinciae dignior Pater.

IV. Ut autem ab omnibus Provinciae Vocalibus unanimiter acceptata, et subscripta Reformationis introductae norma tantò feliciores, et majores faceret pro-gressus, quanto majori firmata esset robore, petiêrunt Patres ab **Innocentio XI.** Pon-tifice maximo hujus introductae Reformationis litteras confirmatorias, cui petitioni lubenti animo deferens Pontifex introductam **Reformationem sub dato Romae die 26. Aprilis 1689. Pontificatûs anno XIII. sequentis Scripti patrocinio communit:**

Innocentius Papa XI.

Ad futuram rei memoriam

Exponi Nobis nuper fecit dilectus filius Joannes Baptista Salvago Procura-tor Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia Reformationum nuncupatorum, quod cum alias tunc existentes Fratres Provinciae Carnioliae dicti Ordinis de Observantia nuncupati, purius, et arctius sub Regula, quam dictus S. Franciscus, dum in humanis ageret, professus fuerat, vitam ducere desiderarent, tum pariter existentes Provincialis, nec non Custos, Diffinitores, et vocales omnes ejusdem Provinciae, decretis â Venerabili Fratre nostro Alderano Episcopo Ostien-si S. R. E. Cardinali Cybo nuncupato, dicti Ordinis apud Nos, et Sedem Apos-tolicam Protectore, ac dilecto Filio Commissario Generali familiae Cismontanae ejusdem Ordinis circa praemissa editis, inhaerentes, unanimi consensu in Capitulo Provinciali dictae Provinciae novissimè celebrato, sese imposterum sub strictiori observantia vivere, ac Reformatos nuncupari velle, decreverunt, et declarârunt, et aliàs, prout in decreto die XXV. Augusti proximè praeteriti desuper facti, et ab omnibus Capitularibus subscripto, uberius dicitur contineri. Cum autem, sicut ea-dem expositio subjungebat, dictus Joannes Baptista Procurator Generalis decretum hujusmodi, quo firmiter subsistat, ac Provinciae praetactae gubernium feliciter imposterum dirigatur, Apostolicae confirmationis nostrae

patrocinio communiri summopere desideret. Non ejusdem Joannis Baptistae Procuratoris Generalis votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, eumque à quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis à jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinatis, de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium Praepositorum, qui Commissarium Generalem praefatum audiêrunt, consilio, decretum supra expressum autoritate Apostolica tenore praesentium confirmamus, et approbamus, illique inviolabilis Apostolicae firmitatis robur adjicimus, ac omnes, et singulos juris, et facti defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus. Decernentes easdem praesentes litteras firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac illis, ad quos spectat, et pro tempore spectabit, plenissimè suffragari, et ab eis respective inviolabiliter observari, sicque in praemissis per quoscumque judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, et definiri debere, ac irritum, et inane, si secus super his à quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, nec non quatenus opus sit, Provinciae, et Ordinis praetactorum, aliisque quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, et litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis illorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice duntaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscunque. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXVI. Aprilis MDCLXXXIX. Pontificatus nostri anno decimo tertio.

J. F. Albanus

§ II.

De mutatione tituli Provinciae.

I. Memoravi jam suprâ p. 1. c. 4. ubi de divisione Vicariae Bosnensis in varias Provincias egi, quod Vicaria Bosniae in prima sui divisione fuerit divisa in Provinciam Bosnae Croa-

tiae, et in Provinciam Bosnae Argentinae anno 1514. Provincia Bosnae Croatiae vocabatur ab anno praedicto usque ad annum 1688. quô anno, dum Provincia ad reformationem transiisset, et titulum suum mutavit, et quae prius vocabatur Bosnae Croatiae, vocata fuit Provincia Carnioliae, qui titulus confirmatus fuit â toto Generali Capitulo Romae in Conventu Aracoelitano die 5. Junii celebrato anno 1688. sequenti decreto: *Attendendo, quod nullus Conventus Provinciae de Observantia Bosnae Croatiae situs sit in Bosna, et quod ex nomine Bosnae Croatiae multae oriuntur aequivocationes, decernit Diffinitorium Generale, non esse amplius vocandam Provinciam Bosnae Croatiae, sed Provinciam Carnioliae, et sic nominandam, et vocandam imposterum statuitur, salvis semper, et in integrum manentibus omnibus juribus, et praecedentiis, praerogativis, ac privilegiis competentibus praefatae Provinciae Bosnae Croatiae.*

II. Ex hac tituli mutatione magna turbatio exorta est in Provincia, cujusurbationis Coriphaei erant quidam ejusdem Provinciae Patres, quibus vel ipsum nomen *Reformationis* exosum erat. Hi, ut nomen *Reformationis* è Provincia exulare facerent, falsis fascinârunt Calumniis Provinciam apud Excellentissimum Dominum Comitem Nicolaum Erdeody Croatiae, Slavoniae, et Dalmatiae Banum aliosque eorumdem Regnorum Magnates, quasi Provincia ex contemptu Croatarum nomen *Croatiae* ex titulo expunxisset. †²²⁴ Hi, nil minus, quam suae gloriae, ût putabant diminutivum patienter ferre valentes, omnes *exer[ce]bant*²²⁵ vires, ut putatitiam sui gloriosi²²⁶ nominis diminutionem recuperarent. Quare apud Leopoldum Imperatorem, et Hungariae Regem suas querelas deposuerunt, cum autem ab eo, qui pro reformatione Provinciae et mutatione tituli fortiter stetit,²²⁷ repulsam tulissent Romam suas, ût putabant,²²⁸ justas querelas, primò ad Capitulum Generale Ordinis Minorum, dein ad Protectorem ejusdem Ordinis pertulerunt, quia verò tam Capitulum Generale, quam Protector eorum petito propter contrariam mentem Imperatoris, quam exploratam habebant, deferre haud possent, rem devolverunt ad Sacram Capituli Congregationem, utque res è voto succederet, duos Agentes ibidem constituerunt videlicet Nobilem Dominum Joannem Uzollini Zagrabiensis Civitatis judicem, et P. Dionysium Pancini Provinciae hujus alumnum, et Reformationis impugnatores, qui nomine trium regnorum Croatiae, Slavoniae, et Dalmatiae causam tuerentur: ast praeter spem etiam â *Sacra Congregatione repulsam* tulerunt, quae *sub die 2. May 1693.* ad instantiam P. Pancini pro reintegratione tituli Provinciae rogantis respondit, *negative, et servetur Breve S. mem. Innocentii XI.*²²⁹

III. Nunquam hanc jam dudum sopitam controversiam recoxissem; time-rem enim, ne reproducendo litem Inclytae nationi Croaticae parum honorificam, ejusdem generosos animos offenderem. Dixi parum honorificam, primò ob levitatem materiae, †²³⁰ dum propter unicam

voculam ipsis in nullo praejudiciosam tantas turbas excitârint, quasi de titulo, et dignitate Banali actum fuisset, ubi tamen nec Regno, nec personis particularibus quidquam praejudicii causavit: *secundò* ob inobedientiam proprio Regi factam, [†]²³² etenim **Leopoldus** Provinciae reformationi, et tituli mutationi totis insistebat viribus, quae, ut firma persisterent non tantùm **ad Cardinalem Cybo Ordinis Protectorem Viena sub die 24. Octobri 1692. scripsit**, sed etiam **D. Nicolaum Erdeödy Banum Croatiae sub dato Viennae die 9. Maji 1691. et 1693. monuit**, ut â vexandis Fratribus cessaret, et omnia contra eos attentata revocaret, sed nil minus factum, quam ut obedientia legitimo Regi, et Superiori praestaretur. Ast, quia Reverendissimus, ac Cl. Dominus **Balthasar Kercselich Canonicus Zagrabiensis in Notit. praelimin. Pannoniae veteris periodo IV. fol. 420. me provocat**, quapropter, ut eidem in obscuro ambulanti, lucem veritatis ostendam, et â praejudiciis, quibus laborat, liberem, ad omnia, quae ibidem contra Provinciam S. Crucis Ordinis Fratrum Minorum opponit, responsum in debita veneratione, et modestia Religiosa, in medium producam.

IV. Praeprimis supponit R'mus, et Cl. D. **Kercselich** quaestionem illam, propter quam oportuit Oratores mitti ad Regem, atque Romam²³³ fuisse ex eo ortam, quia Conventus nostri in Croatia siti noluerunt incorporari Provinciae S. Ladislai in Slavonia, dum ea ex Custodia in Provinciam elevata fuisset: Ast salvo honore tanti viri rem aliter se habuisse ostendo, quomodo ista cohaerent? Provincia S. Ladislai auctoritate Alexandri VII. die 16. Julii anno 1661. ex Custodia in Provinciam elevata fuit, cui cum Fratres Provinciae uniri noluissent, oratores missi erant ad Regem, et Romam, sed quo anno? anno 1693. Profecto si Fratres Croatici anno 1661. uniri debuissent Ladislajanis, nimis tarde utpote post curriculum 32. annorum Oratores Romam missi erant. Causa itaque unica erat tot expensarum Regni propter Oratores, quia Provincia in suo titulo nomen *Croatiae* omiserit, et simpliciter *Carnioliae* nomine appellari elegerit, [†]²³⁴ prout constat **ex epistolis tùm Leopoldi Imperatoris, et Hungariae Regis data Viennae die 5. Januarii 1689. ad Cardinalem Pio nuncupatum, cùm P. Antonii Lazari Promotoris Reformationis data Labaci die 8. Martii 1690. ad Excel'mum D. Nicolaum Comitem Erdeödy Regnorum Croatiae, Slavoniae, et Dalmatiae Banum; ex ambabus enim epistolis colligitur, controversiam fuisse propter Reformationem, et mutationem tituli, et non propter renitentiam Carniolorum uniri Ladislajanis. Leopoldus in epistola citata, postquam suum gaudium, quod ex reformatione Provinciae Carnioliae percepit, declarâset, ita prosequitur: quod cum in decorem, et emolumentum Sacrae Religionis, Fratrum ejusdem tranquillitatem, et populi aedificationem cedat, eoque Nobis desideratissimum sit, visum Nobis est, R'mam Paternitatem vestram eo fine de intentione hac nostra edocere, ut eadem, et Summi Pontificis Beatitudini ante oculos posita, et memorato R'mo Cardinali Cybo (cui in eodem merito eadem die scripsit)²³⁵ aliisque Sacrae Congregationis Cardinalibus pro rei**

exigentia iterata, nihil curae operaeque ommittere vellet, quo rejecta quorundam inquietorum Fratrum sese, velut intelligimus, importunè opponentium repugnantia, supradicta uniformitas ad desiderium nostrum, ipsiusque Reverendissimi Cardinalis Cybo jussu ordinata, acceptaque, sarta tecta servetur. P. Lazari verò **in praecitata Epistola** Banum Croatiae edocet, illum non habere causam Provinciae indignandi ratione mutati tituli, et introductae Reformationis, cum mutatio tituli ex aliis, et multò diversis T^{236} motivis sit facta $[(?)]$ ²³⁷ et Reformatio ex causa aeternae salutis introducta sit.

V. Non nego, Croatas apud Summum Pontificem mediante P. Dionysio Pancini Fluminensi Provinciae quidem hujus filio, sed reformationis ejus adversario, acriter institisse, ut octo Croatiae Conventus separarentur à Provincia Carnioliae, et distincta Provincia Croatiae nuncupanda ex iis condunaretur, sed hanc instantiam fecerunt, postquam causa cecidissent quoad reintegrationem tituli Provinciae, utque facilius triumpharent, particularis Congregationis deputationem à Sanctissimo quidem postulârunt, ast non obtinuerunt: Igitur non bene discurrit de hac controversia R'mus **D. Kercselich** dum dicit: *Fratres memorati* (Provinciae Carnioliae), *ut triumphent contra Ladislajos Observantes, maluerunt Reformationum assumere institutum*; supponit enim prius fuisse actum de adjunctione Conventuum Croatiae ad Provinciam S. Ladislai, et dein primò ideo, ne unirentur, Reformationem susceptam, quod contra evenisse ex adductis facile patet. Cum itaque Croatae suffragium suae causae nec in Curia Romana, nec apud Aulam Caesareo-Regiam invenissent, tota controversia sopita mansit usque ad annum²³⁸ 1705. quo anno magna duo lumina T^{239} vitae lumine privata erant, videlicet P. Antonius Lazari Reformationis strenuus promotor, et Augustissimus Caesar Leopoldus I. ejusdem propugnator acerrimus, hic 5. Maji, ille 24. Augusti. Submotis his fulchris controversia reviviscere coepit, de qua infrà plura.

VI. Subjungit R'mus **D. Kercselich** loc. cit. pag. 421. *Unde autem sit, quod dicta Sanctissimae Crucis Provincia, esto in Sclavonia quinque, in Croatia verò tres Conventus habeat, ac in his personae circiter 200. bene provisae sint, et interteneantur, attamen ex Sclavis, Croatisque ad suum institutum non facile suscipiant, ad eorum autem dignitates, nullum admittant, ego dicere nescio.* Si R'mus **D. Kercselich** suo titulo dignissimus haec verba praemeditatè, animo deliberato, et debita conquisita, prout oportuit, notitiâ scripsisset, hominem exuisse, et veritati nuncium remisisse credendus foret, quod de Historico, qui veritatem tantum inquirere debet, non est praesumendum: quapropter, quia aut ex falsa informatione, aut ex ignorantia, aut fors ex malè affecto animo, quo erga Regulares Ordines ferebatur, prout ex aliis locis sui operis desumitur, verba illa, quod hominis est, effluxisse videntur, compassione dignus est. Sive verò ex falsa informatione, sive ignorantia, aut alia quaecumque de

causa in verba praecitata eruperit, mei, utpote sincerè historici²⁴⁰ partes esse existimo, ut squamas praepudiciorum ab oculis ei auferam, et mentem Provinciae circa Candidatos Croatas aperiam. Sciat itaque R'mus D'nus **Kercselich**, quod Provincia nostra Candidatos Croatas, si qui supplicant, lubenti suscipiat animo et vix unquam, aut saltem rarò aliquem rejiciat, imo saepe rejectis Carniolis suscipiat Croatas, licet studio, et aliis qualitatibus inferiores. †²⁴¹ Si verò unus, vel alter reprobat, aut in studio valde debilis, aut alio defectu sive physico, sive morali laborans, quis sanae mentis inferet: ergo Croatas ad ordinem suscipere nolunt. Si enim Episcopi in studiis nullum profectum facientes, aut alio defectu laborantes à suscipiendis Ordinibus arceant, et tamen per hoc non sunt alicujus culpae arguendi, ecurr id Provinciae in malam partem verteretur? Si eos, quos praevidet Provinciae non profuturos, à suscipiendo habitu arceat. Profectò non video rationem, nisi fors R'mus **Kercselich** dicere mallit, omnes eos, qui pro obtinendo aliquo officio in Saeculo inepti sunt, à Regularibus Ordinibus, colligendos esse, quod de tanto viro dicere nefas foret. Quis enim in eam deveniet dementia, ut dicat eos, qui sibi in Saeculo panem lucrari non valent, à mendicantibus Ordinibus esse intertenendos?

VII. Illud autem, quod additur: *Ad eorum autem dignitates nullum admittant*, prorsus ineptum est, ac omni veritatis specie destitutum. †²⁴² Amabo! edicat, quis fuit Minister Provincialis hujus Provinciae, dum praesens controversia excitata esset? nonne ipse erat P. Franciscus Uzollini? cujus frater Praenobilis Dominus Joannes Uzollini Judex Regiae, et liberae Civitatis Zagrabiensis Oratorem egit Romae contra Provinciam, qui die 25. Augusti 1688. electus fuit in Ministrum Provinciale, dein anno 1699. item anno 1705. electus fuit in Diffinitorem, ac anno 1708. in Custodem, quas dignitates hac durante sustinuit controversia. Eratne Croata P. Bonaventura Ukmayr anno 1676. in Ministrum Provinciale electus? qui et anno 1670. Diffinitor, et anno 1678. Custos electus fuit. Eratne Croata P. Casimirus Dimiakovich Jaska oriundus? qui anno 1681. Diffinitor, et anno 1684. Custos electus fuit. Quis quaeso, hos turbinum motus excitasset? nisi praedicti Croatae ad dignitates Provinciae promoti fuissent. Profecto nunquam Inclytum Regnum Croatiae suos Oratores cum non levibus expensis Romam misisset, nisi hi susurrones falsis in Provinciam dicteris, Bani, aliorumque Croatiae Magnatum aures importunè pulsassent, prout loquitur Leopoldus Imperator. Imo et hodie in Provinciae Diffinitorem coaptatus unus Croata Carlostadiensis est, qui an jam Diffinitor fuisset, nisi esset Croata ignoro. Securè proinde sibi persuasum habeat R'mus D. **Kercselich**, Provinciam lubentissime suscepturam Croatas ad suum Institutum, dummodo suscipi supplicarent, et caeteroquin prorsus inhabiles, ac inutiles futuri non judicarentur, nec quemquam ex Croatis, aut Sclavis à capessenda aliqua dignitate in Provincia arcebit, dummodo se hâc suis demeritis indignum non reddiderit. Haec incidenter dicta sunt. Jam videamus finem causae.

VIII. Mortuo prout dixi anno 1705. P. Antonio Lazari Reformationis promotore, et Leopoldo I. Romanorum Imperatore, ac Hungariae Rege, ejusdem propugnatore, Croatae denuo causam suscitârunt, et apud **Imperatorem Josephum I.** pariter et Hungariae Regem institerunt, ut illius mandato Provinciae titulo denuo inseratur nomen *Croatiae*, qui Croatis gratiam praestare volens intimavit Ministro Provinciali, et Venerabili Diffinitorio Provinciae Carnioliae **per benignas litteras sub dato Viennae 6. Junii 1708.** gratum ipsi eventurum, si titulo Provinciae nomen *Croatiae* in satisfactionem Statuum, et Ordinum Regnorum Croatiae, et Sclavoniae iterum praeficeretur, cujus mandato morem gerere, ut par est, volens Provincia, et ut exacerbatos Croatarum sedaret animos decrevit in Capitulo Provinciali in Conventu Camnicensi die 3. Septembris anno 1708. celebrato, ut titulus Croatiae restitueretur, et Provincia S. Crucis, et non S. Michaelis nuncupetur, nam ab initio hujus saeculi vocabatur Provincia Carnioliae S. Michaelis, prout se scripsisse reperitur **P. Petrus Francetich**, qui anno 1705. electus fuit in Ministerium Provinciale, sicque Provincia â praecitato Capitulo Provinciali denominatur Provincia S. Crucis Croatiae Carnioliae. Et tali modo extincta est haec futilis²⁴³ 20. annorum controversia.

Sigillum majus Provinciae

Est figurae ovalis, in medio illius exprimitur Crucis lignum, circa quod spinea corona in superiori parte plexa est; sub cruce visitur Angelus alatus, sub ipso Angelo immediate est figura S. Francisci flectentis elevatis manibus, et caput Caelum versus habentis: ex una parte Crucis intra circumferentiam sunt haec verba – **O Crux Ave** – ex altera vero haec – **Spes unica** –. Circa Angelum, et S. Franciscum sunt duo semi-circuli ducti, intra quos haec notantur verba – **Bosniae Vicaria** – in circumferentia verò haec legitur inscriptio: **SIG. MAJUS PROVINC. CARNIOLIAE FRATRUM MINORUM STRICTI. OBSERVA. SANCTI FRANCISCI.**

Antiquum sigillum, quo Provincia ante Reformationem usa fuit, est ejusdem figurae, excepta inscriptione, quae talis est: **SIGIL. MAJUS PROVINCIAE CROAT. ET CARNIOL.**²⁴⁴ **FRATRUM MINOR. OBS. S. FRA.**

Sigillum minus

Antiquum Provinciae est figurae rotundae exprimens B'mam V. Mariam sine labe conceptam sub pedibus habentem mediam Lunam, et in capite redimitam stellis duodecim, ante pectus habentem manus junctas, et elevatas, cujus inscriptio est haec: **SIG. PARVUM PROV. CARNIOLIAE FRAT. MINOR. STRICT. OBS.**

Aliud sigillum minus repraesentat etiam B. V. Mariae sine labe conceptae imaginem, quae radiis undique circumdata est cum hac inscriptione: **SIG. P. PROV. CROAT. CARN. PROVINCIAE.**

Catalogus Fratrum ex hac Mortali vita decedentium.

Eos tantum Fratres, qui ex hac vita decesserunt, hic adducam, qui extra Conventus Provinciae extremum clausurunt diem; nam eos, qui in Conventibus mortui sunt, ad calcem cujuslibet Conventus apponam.

- 1652. die 27. Junii submersus fuit in flumine Labacensi Rel. Fr' Josephus Ischia clericus.
- 1655. In mense Junio in Provincia Dalmatiae pie in Domino obiit AVP. Fabianus Widner bis Provinciae Diffinitor.
- 1659. die 11. Septembris obiit ARP. Alexander Rampel natus in Comitatu Pisinensi, fuit saepius Gvardianus, ac anno 1637. item 1643. Diffinitor Provinciae, dein anno 1647. Minister Provincialis.
- 1666. die 28. Septembris MVP. Jacobus Sorini in thermis Neostadiensibus fuit actualis Gvardianus Samaboriensis.
- 1667. die 28. Januarii obiit in Domino Palmae Novae Rel. Fr' Theodorus Polonus laicus.
- 1669. die 9. Januarii obiit Graecii, quo iverat cum panno R'mi Commissarii, Rel. Fr' Felicianus Filliph laicus.
- 1670. die 3. Aprilis Petinae in sua Residentia Episcopali obiit Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus D. Paulus Budimir ex hac Provincia (quam anno 1661. ut Minister Provincialis regere coepit) assumptus ad Episcopatum Petinensem.
- 1674. die 5. Aprilis Remeticii in Provincia Slavoniae S. Ladislai obiit Rel. Fr. Bernardus Pucher laicus ann. 43. Rel. 16.
- 1680. die 9. Decembris Rel. Fr' Marianus Kraill laicus.
- 1691. die 6. Novembris Mokricii AVP. Bonifacius Priuchich fuit anno 1667. et 1676. item 1681. electus in Diffinitorem Provinciae.
- 1691. die 29. Decembris In Arce Hellfenberg apud Dominum Gablhoffen VP. Christophorus Concilia an. 45. Rel. 19.
- 1693. die 11. Octobris Tergesti apud R. R. P. P. Conventuales VP. Jeremias Schalostnig ann. 42. Rel. 20.
- 1694. die 11. Februarii Graecii MVP. Franciscus Scalletari Gvardianus actualis Tersactensis ann. 41. Rel. 20.
- 1694. in mense Octobri die 14. obiit Patavii redux ex Hispania Rel. Fr' Bonifacius Grudin laicus.
- 1695. In mense Novembri pie in Domino obiit Rel. Fr' Bartholomaeus Mulizh laicus ann. 49. Rel. 29.

210

1698. die 15. Aprilis in domo Parochiali in Pöllanck pro Conventu Montis Sancti in collectura existens obiit VP. Marianus Samez, fuit Labaci sepultus ann. 51. Rel. 27.
1699. die 16. Decembris Fianonae in Conventu R. R. P. P. Paulinorum in itinere Tersactum versus obiit MVP. Felix Chiarpei actualis Gvardianus Pisinensis ann. 47. Rel. 25.
1700. die 12. Januarii Romae Rel. Fr' Adalbertus Boranich clericus Croata Philosophiae studens ann. 23. Rel. 6.
1701. die 15. Februarii in Landstrass AVP. Henricus Fabiani, fuit lector Generalis, et anno 1693. Diffinitor Provinciae.
1703. die 26. Septembris de familia Montis Sancti submersus est VP. Daniel Markovitsch Labacensis.
1705. die 12. Martii Gebardi in confinibus Italiae agens sub Regimine Racajano Capellanum Castrensem obiit VP. Maximilianus Pumi ann. Rel. 14.
1705. die 4. Augusti Michelstadii VP. Michael Piber actualis Concionator Labacensis sepultus est in Conventu Camnicensi ann. 34. Rel. 15.
1712. die 29. Novembris in Reaka VP. Alexius Feüchtner Bavarus ann. 45. Rel. 23.
1715. die 17. Aprilis in Idria in domo Domini Fanton pro Conventu Montis Sancti in collectura existens VP. Benignus Dean Goritiensis ann. Rel. 12.
1718. die 29. Martii Mantuae in Conventu S. Spiritus Patrum Reformatorum MVP. Athanasius Haffner Bavarus Monachensis, olim terrae Sanctae incolae, postremò Paenitentarius Apostolicus ad S. Mariam Angelorum penes Asissium ann. 51. Rel. 33.
1719. die 13. Januarii in Insula Cephaloniae apud R. R. P. P. Observantes MVP. Rudolphus Engelschalk Bavarus in militia Veneta contra Turcas Capellanus Campestris, fuit prius in Provincia Concionator, lector Moralium, et Novitiorum Magister ann. Rel. 28.
1720. In mense Augusto Mediolani VP. Engelbertus Skornoz [†].
1730. die 3. Maji Pestini in Hungaria, dum socium ageret Commissarii Visitatoris Generalis obiit Rel. Fr' Tobias Öggele Tyrolensis Oeniponto oriundus laicus, professione Chyrurgus, ann. 29. Rel. 8.
1743. die 20. Januarii in pago Sella dicto aliàs de familia Conventus Samaboriensis oppressus febribus malignis post suscepta Ecclesiae Sacramenta in Religiosorum nostrorum, et Domini Parochi loci assistentia piè defunctus, ac ibidem honorificè in Ecclesia tumultus fuit Rel. Fr' Fidelis Weegschai-der laicus, Hortulanus ann. 28. Rel. 3.

1743. die 17. Julii post comitivam ARP. Provinciali datam usque Labacum, dein redux Sitticii maligna febris correptus post suscepta Ss'ma Sacramenta assistentibus duobus ex sua Neostadiensi familia Sacerdotibus, et tot laicis obiit, et ibidem in Communi Religiosorum illius Monasterii sepultura tumulatus fuit MVP. Deodatus Zhebull Concionator, lector Generalis, et Conventus Neostadiensis Gvardianus actualis ann. 43. Rel. 25. Hic Pater adhuc in Saeculo degens ad Ordinem Cisterciensem Sitticii admitti petiit, cum autem ibidem susceptus non fuisset in vita, ut mortuus inter eos Fratres commorari divina ita disponente providentia voluit ad instar S. Rosae Viterbiensis, quae, cum in Consortium Sanctimonialium Sanctae Mariae de Rosis admitti petiisset, et ob inopiam repulsam tulisset, se mortuam in eo Coenobio commoraturam praedixit, quam prädictionem postea eventus comprobavit.
1750. die 3. Aprilis in Curia Castanoviz apud Illustrissimum Dominum Comitem ab Herberstein omnibus Ecclesiae Sacramentis provisos pleuritide oppressus obiit MVP. Ambrosius Bedentschitsch Concionator, lector Generalis, et actualis Vicarius Jaskensis ann. 37. Rel. 20.
1754. die 10. Julii in Eisern Superioris Carnioliae pago aliàs de familia Conventus Nazarethani extremum clausit diem VP. Christianus Hillepold natione Tyrolensis ann. 76. Rel. 46. jacet ibidem sepultus.
1756. die 24. Februarii in Parochia Puschensi de familia Conventus Berdovicensis VP. Anicetus Marchioli ann. 52. Rel. 28.
1756. die 1. Aprilis in Berbir de familia Conventus Tersactensis in obsequium Excel'mi, et R'mi Domini Episcopi Segniensis Parochias suae Dioecesis canonicè visitantis assumptus ibidemque sepultus est MVP. Vigilius Dinariich lector Generalis ann. 45. Rel. 28.
1756. die 2. Aprilis in Parochiali domo Peszinichensi de familia Clanicensi VP. Anastasius Zorn ann. 40. Rel. 21.
1758. die 23. Februarii pro Conventu S. Leonardi in collectura existens obiit Sichelburgi VP. Leopoldus Sondermayr ann. 38. Rel. 18.
1759. die 27. Februarii in civitate Weraunensi in Bohemia VP. Magnus Niderkorn Luxenburgensis Regiminis Braun Capellanus Campestris, sepultus fuit in Conventu Hageczensi Ordinis Minorum prope Pragam ann. 37. Rel. 11.
1762. die 22. Aprilis Praegradae in Croatia in domo Parochiali de familia Clanicensi pleuritide oppressus, et solitis Ecclesiae Sacramentis à Sacerdote ejusdem Ordinis sibi assistente provisos obiit Rel. Fr' Jacoponus Rärzer laic. Chyr. ann. 41. Rel. 18.

1763. die 13. Martii Truto-Brodae in Bohemia VP. Ferdinandus Hueber per septem annos apud legionem Croaticam Sluinensem Capellanus Campestris in domo Parochiali omnibus Ecclesiae Sacramentis munitus piè in Domino obiit, et in hujus loci Ecclesia Parochiali, Parochorumque Crypta sepultus est ann. 43. Rel. 26.
1765. die 1. Maji Petinae in sua Residentia Episcopali piè in Domino obiit Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus, Dominus Bonifacius Josephus Cechotti ex nostra Provincia anno 1741. ad Episcopatum Petinensem assumptus, quam Ecclesiam 24. annis felicissime gubernavit aetat. ann. 69. Rel. 51.
1765. die 12. Decembris pie in Domino obiit Sargiani in Conventu S. Joannis Baptistae prope Aretium VP. Donatus Valleti Organista ann. 44. Rel. 13.
1767. die 18. Februarii Nazarethi in Palestina obiit in Domino Rel. Fr' Gregorius Bessiak laicus coquus, ann. 51. Rel. 25.
1768. die 10. Julii in Missione Constantinopolitana per 19. annos existens zelosissimus Missionarius non absque fama Sanctitatis hanc vitam cum Caelesti commutavit Rev. P'r Hilarius Martinelli Goritiensis ann. 46. Rel. 24.
1769. die 19. Maji in Civitate Achmim in Superiori Aegypto Rev. P. Severianus Sprug Camnicensis, et Missionarius Apostolicus solitis Ecclesiae Sacramentis munitus naturae debitum solvit annos natus 40. Rel. 21.
1770. die 22. Maji in Conventu Tersactensi actualis Juniorum Magister Fianona Tersactum redux exorta in mari tempestate â suo socio praevis absolutus submersus est MVP. Illuminatus Tricarico Concionator Illyricus, et jam Gvardianus natione Fluminensis ann. 46. Rel. 31.
1770. die 28. Martii in Girge Superioris Aegypti, ubi Praesidens erat, post exantlatos sexdecim annorum labores Apostolico muneri coronidem imposuit, ac suam exemplarissimam, et piissimam vitam cum aeterna commutavit Rev. P. Apollinaris Gottschevar Labaci in Cracovia natus ann. 46. Rel. 26.
1772. die 29. Novembris in Parochia Gruda Missionis Albaniae Rev. P. Wilibaldus Losey Vipacensis, ex Gottsche Missionarius Apostolicus, Praesidens, et Missionis Vice-Praefectus, qui, dum infirmis contagiosa labe infectis Sacramenta Ecclesiastica ministraret, contracta infirmitate charitatis victima occubuit annos natus 36. Rel. 18.

1775. die 20. Septembris Tergesti apud R. R. P. P. Cappucinos in collectura pro Conventu Pisinensi existens Sanctissimis Sacramentis provisus obiit VP. Ubertinus Koderman Carniolus ann. 36. Rel. 18.
1778. die 12. Oct. Castrati in hospitio Missionis Scutarensis in Albania Rev. P. Cassianus Kuschovitsch Carn. Neostadiensis, Missionarius Apostolicus ann. aet. phys. 38. Rel. 20.
- 26. Dec. Rev. P. Ivo Znika (fuit in Saeculo Presbyter, et Parochus) Inclytae legionis Ottochanae Capellanus Castrensis, sepultus est Ustae in Bohemia, apud R. R. P. P. Dominicanos ann. 50. Rel. 17.
1779. die 30. Maji Rev. P. Fructuosus Graheg Carn. Labacen. Inclytae legionis Licanae Capellanus Castrensis sepultus est Pilsnae in Bohemia apud P. P. Franciscanos annos natus 32. Rel. 13.
1780. die 28. Dec. Romae in Valetudinario Conventus S. Francisci ad ripam Tyberis VP. Prosper Pluth Carn. Neostad. an. 42. Rel. 24.
1781. Die 18. Martii Florentiae in Hetruria MVP. Ludovicus Buset Carn. Conc. Lect. Gener. saepius Guard. et Jun. Magister ann. aet. phys. 60. Rel. 43.
1784. Die 19. April. Pedanae in Macedonia Rev. P. Tiburtius Paganetto Liburn. Fluminensis Con'or 18 annis Missionarius Apostolicus, ac triennio Missionum praefectus ann. 56. Rel. 37.
1785. In Arce Strugg VP. Eberhardus Wutscher Carn. Landstrassens. Norm. Prof. die 25. Mart. obiit ann. 39. Rel. 21.
- die 23. Feb. In Missione Constantinopolitana RP. Epimachus Mlakar per 31. annos Missionarius Apostolicus ann. 61. Rel. 41.

[prazna stran]

Pars tertia de Conventibus speciatim

I. CONVENTUS

Ad B. Virginem in Coelos Assumptam Labaci In Carnioliae Metropoli.

Caput I. De Ducatu Carniolae

§. I. De origine, et antiquitate Carnioliae.

I. Primus inter **Scriptores historicos**, qui Carnioliae sub hoc nomine, quod nunc obtinet, mentionem facit, est **Paulus Diaconus**, qui circa A. C. 760 sub Desiderio ultimo Langobardorum Rege vixit: hic **Hist. Langob. lib. 6. c. 52.** ait: *Rachis denique apud forum Julii Dux effectus, Carniolam Slavorum Provinciam cum suis intergressus est, multitudinem Slavorum prosternens, eorum omnia vastavit.* Ejusdem et nominis, et Provinciae mentionem facit **Eginhardus**, qui vixit circa A. C. 820., **rerum à Carolo M. gestarum scriptor**, cum de expeditione Baldrici, Ludovici Pii Imperatoris Praefecti, in Ludovicum Carniolensem Marchionem, et Bornam Dalmatiae Ducem loquatur, subjungit: *Quibus domum reversis, Carniolenses, qui circa Savum fluvium habitant, et Forojuliensibus penè contigui sunt, Baldrico se dediderunt.* Ast sub nomine *Cranorum, Carnorum, seu Carnutorum* jam longe prius noti erant: quod enim ab his nominibus Carnioli suam denominationem, et originem trahant, omnes penè scriptores conveniunt: Sic **Lazius** citans **Appianum**, et **Strabonem lib. 6. de migrat. Gent. fol. 156.** dicit: *In loca derelicta Japodum, qui creduntur ab Augusto vel omnino confecti, vel aliò profecti sedes mutâsse, ad fontes Savi arbitror Carnos proximos à Romanis admissos, cum ipsi in Carnorum agro, qui hodie est Goricensis colonias novas deducerent mutato populo, mutari paulatim, et nomen loci coepit, ut quae olim Japidia nuncupabatur, deinceps Crania, et Carniola diceretur.*

II. Cl. D. **Ludovicus Schönleben** in apparatu Carnioliae antiquae nomen *Carnorum* deducit à *Carnutibus* Galliae Celticae populis cum Belloveso in Italiam migrantibus. Circa vocabulum *Carnuntum* advertit **Joan. Christ. de Jordan de origine Slav.** *Carnuntum* fuisse Urbem in Liburnia sitam

2do fuisse *Carnuntum* Urbem in Pannonia Superiori in ripa Danubii circa Quados sitam: 3^{tio} nomine *Carnunti* venire totam Regionem Carnorum, et Carinthiorum. De Carnunte Urbe in Liburnia mentionem facit **Livius Hist. lib. 43. c. 1** dicens: *Eadem aestate* (A. U. C. 583) *qua in Thessalia equestri pugna vicêre Romani, legatus in Illyricum â consule* (P. Licinio) *missus opulenta duo oppida vi, atque armis coegit in deditionem, omniaque iis sua concessit, ut opinione clementiae eos, qui Carnuntem munitam Urbem incolebant, alliceret.* Destructa autem Carnunte Liburniae Urbe nomen hoc ad Carnuntum Pannoniae Superioris Urbem transivit, ut ait praelaudatus **de Jordan: Carnuntum Urbs Pannoniae circa Quados nomen hoc â destructa jam tunc Carnunte liburnica, una cum praesidio Romano militum Liburnianorum haereditavit.** Et hanc Urbem Carnuntem Pannoniae Attila destruxit, nomen verò ad Provinciam transivit, quam veteres Carni â Carnia propria in hodiernam Carinthiam usque extenderant.

III. Sive dicatur, quod Carni ab Urbe Carnunte, seu Carnunto originem trahant, sive asseratur, quod Urbs â populo suam denominationem haereditaverit, adhuc semper inquirendum restat, qua occasione Carni, seu Carnuntum appellari coeperint? Ad quod antequam respondeam, praenotandum venit, quod hae voces *Caranus*, *Cranus*, et *Carnus*, sicut et *Carnia*, ac *Crania* pro eodem sumantur, ac tantum in dialecto differant: fuit quippe subinde in voce *Caranus* primum a. omisum, et enunciabatur *Cranus*, et dein ab iis, qui litteram r. molliter pronunciabant, fuit a. praepositum litterae r. sicque loco *Cranus* dicebatur *Carnus*. Sic etiam **Strabo lib. 16. fol. 510.** *Carana*, et *Carna* pro eodem sumit, dum dicit: *Ultima Regio* (scilicet Arabum) *â quatuor maximis inhabitatur nationibus â Minoeis in parte ad rubrum mare sita, maxima eorum civitas Carna, sive Carana.* Quod nomen etiam **Cedrenus** corruptè scripsit dum loco *Caranus*, *Cranus* posuit, quod etiam hodie non raro vidimus, quod nomina propria Civitatum, regionum, fluviorum etc. saepius corrumpantur.

IV. Nomen *Cranus* ex hebraeo idiomate *Cran*, â quo etiam latinum nomen *Corona* derivatur, originem trahit, seu etiam â nomine *Kara*, seu *Kari*, quod significat: *vocatus ad regnum, inclytus, celebris*: Unde **Capellus ad an. M. 3187** ait: *Hae voces Caranus, Quirinus sunt hebraicae, vel Syriacae originis, ac dominatum significant.* Postmodum sibi hoc nomen *Caranus*, *Cranus* assumpserunt Belliduces, qui insignem aliquam victoriam reportârunt, aut qui alio modo puta per scientias, negotiationes, et navigationes se celebres reddiderunt: sic enim primus Macedonum Rex *Caranus* dicebatur, quia suis armis multas terras subjugavit.

Quia punica lingua cum hebraica multam habet connexionem teste **S. Augustino**, qui **tract. 15. in Joan.** ait: *Cognatae sunt linguae istae, et vicinae hebraea, punica, et Syra*, hinc etiam Phoenices, qui et armis potentes erant, et navigationis inventores dicuntur, hoc nomen *Crani* saltem celebriores inter illos usurpârunt: ab his dein aliquae Urbes eamdem denominationem sortitae sunt; sic enim in Phoenicia sub Monte Libano est Civitas *Carne* nuncupata teste **Plinio lib. 5. c. 20.** Tandem â Civitatibus populus circumvicinus, *Crani*, et *Carni*, et ab his integrae regiones *Carna*, *Crana*, aut interjecta littera i. *Carnia*, *Crania* vocitari coeperunt.

V. Postquam itaque Phoenices praedicta nomina ex originali hebraica lingua hausissent, et hoc nomine etiam Civitates, ac populos insignavissent, saepius non tantum Asiae, sed etiam Europae Civitates suis celeberrimis navigationibus penetrârunt, quibus cum Galli servitia praestarent tum militia, cum in navigationibus, etiam hoc nomen Gallis adhaesit et probabilius eo tempore, dum Hercules Tyrius, qui natione Phoenix erat, ut vult **Bochartus**, **Strabo**, et **Appianus**, per mare ligustinum Galliam venisset, â quo tempore Galli Phoenicibus semper amicitia juncti erant, patet enim ex **Polybio**, et **Appiano**, quod Galli tam in primo, quam secundo punico bello Phoenicibus serviêrunt. Tandem Galli *Carni* venerunt trans Alpes Julias, et penes Aquilejam consederunt, et novam Coloniam, quam **Strabo** *Carnorum* vocat, fundârunt. Quamvis verò hoc *Carnorum* nomen saepius cum gente transiverit, tamen huic populo indelebiliter adhaesit, qui per *Carniam* propriè dictam sub Alpibus Juliis, forum Julii, *Carnioliam*, quae sonat, quasi *parva Carnia*, et *Carinthiam* propagatus erat, quod autem *Carnioli* lingua Slavica utantur, et nihil de Gallica, prout forojulienses, retineant, est ratio; quia iis partim A. C. 334. partim anno 452, at anno 521. juncti, et comixti erant Slavi.

§. II.

De antiqua Marcha Carnioliae, ejusque in Ducatum elevatione.

I. Antequam de Carnioliae in Marchionatum, ac ex Marchionatu in Ducatum elevatione quidquam disseram, de ejusdem regiminis forma ante Marchionatum usitata, quaedam breviter praelibanda judicavi. Igitur priusquam Carniolia â Romanis occupata fuisset, eorumque mandatis paruisset, erat in sua libertate eligendi Praesides, qui populo jus dicerent, erant quoque communitates, quarum una plures Civitates, oppida, et pagos sub se comprehendebat, cuilibet harum communitatum praefectus erat Judex dependens â totius patriae Praeside.

Dum verò Octavianus Augustus, qui Romanis imperabat, circa annum 34. ante Christum natum plures Carnioliae partes et anno 15. ante Ejusdem Nativitatem totam suo subjugâset imperio, posuit, ut in aliis regionibus facere consueverunt Romani, Consulem, seu Praefectum, â quo patria gubernaretur. Quia verò hi Praefecti limites suae potestatis aggravando populum excessivis tributis, et non debitis exactionibus saepius transgressi sunt, populum, quin saepius rebellaret, in fraeno continere haud poterant. Carniolia Romanis parebat usque ad annum 400. quando Gothi Pannoniam, Italiam, et ipsam Urbem Romam expugnârunt, quo tempore et Carniolia Gothis subjacebat. **Megiserus**, **Aventinus**, et **Schönleben** post excussum Romanorum jugum Carniolis Bavariae duces jus dixisse ferunt: quibus vero **Valvasorius in topogr. Carn.** contradixit, et ponit circa A. C. 570. pro primo Duce Carnioliae Gisulphum Alboini Langobardorum Regis Consanguineum Ducem Fori Julii ex eo, quod plurima pars Carnioliae Langobardis subjecta fuerit. Circa A. C. 735. Carnioli excusserunt dominatum Ducum forojuliensium, et subjecerunt se Boruto Duci Carinthiae, qui sub protectione Pipini Franciae Regis, et Caroli M. patris erat.

II. Postquam Romanum Imperium in Occidente ad Principes germanos devolutum fuisset, et in Carolo M. Pipini Regis Franciae filio initium sumpsisset A. C. 800. qui totam Germaniam, Bavariam, Styriam, Carinthiam, Carnioliam, et Dalmatiam suo dominatui subjecit. Cumque his Provinciis Praefectos, et Duces dedisset, qui Provincias in feudum pro se, et Successoribus ab eodem Imperatore accipiebant, tunc Carinthia, et Carniolia **[sub] ab**²⁴⁵ uno Duce regebantur usque ad tempora Othonis I. Imperatoris, qui A. C. 972. Carnioliam in Marchionatum evexisse fertur, eique proprium Marchionem, ut refert **Thalberg**, dedit nomine Cunonem, et Marchio Crainburgensis appellabatur, quia Carnioliae Marchiones Crainburgi Superioris Carnioliae civitate sedem habuerunt. Deficiente porro Crainburgensium Marchionum Prosapia, Provinciae status bellicosi Principis Friderici II. Austriae, et Styriae Ducis virtute allekti Carnioliae dominatum illi detulerunt, quam ultroneam donationem Fridericus II. Romanorum Imperator ratam habuit. Sub Alberto I. Austriae Archiduce postea Romanorum Imperatore Carniolia denuo Duci Carinthiae parere coepit, cujus supra Carnioliam Dominatus duravit tantum usque ad annum 1335. quo anno Carniolia unacum Carinthia Archiducatu Austriaco incorporata erat. Quae Regiones comprehensae etiam Styriae ducatu partes haereditariae domus Austriae, quam Carniolia magna in Principem fidelitate, nec minori sui felicitate, hodiè quoque adorat, nuncupantur.

III. Circa tempus, quo Carniolia Marchionatus vocari coeperit?, variant scriptores: **Compiler Kalendarii Labacensis** ponit ejus initium ad A. C. 841. **Joan. Georg. Thalberg** Carnioliae Marchionatûs initium rejicit, ut num. praec. insinuavi, ad annum 972. ad tempora videlicet Othonis I. Imperatoris, qui Marchiones limitaneos (vulgò Grenz-Märchgraffen) per Germaniam disposuit. Ast ex hoc argumento **D. Thalberg**, quod Marchiones limitanei dispositi fuerint per Germaniam, non pro certo inferri potest, quod eo ipso, quod Marchio limitaneus in Carniolia positus fuerit, Carniolia in Marchionatum elevata fuerit; etenim poterant tunc institui Marchiones, prout nunc instituuntur in nostra patria Capitanei Circuli. Quod magis confirmatur ex **diplomate** Othonis II. Imperatoris, in eo enim, **dum Abrahamo Frisingensi Antistiti Locopolim in Carniolia suo territorio donat**, inter caetera haec verba ponit: *Per interventum Matris nostrae Adelheit, nostri videlicet Hainrici Ducis, quasdam partes nostrae proprietatis sitas in Ducatu praefati Ducis, et in Comitatu Poponis Comitis, quod Carniolia vocatur, et quod vulgò Creina Marcha appellatur* etc. Cum certum sit, quod Locopolitanum Territorium, quod Otho Episcopo Frisingensi donaverat, situm sit in Carniolia, et quidem *in Ducatu praefati Ducis*. nunquid inferres Provinciam Carnioliae fuisse tempore Othonis II. in Ducatum elevatam? absit. nam contrarium evidentes desumitur **ex Diplomate Friderici II. Imperatoris** paulo infra adducendo. Henricus ergo erat alibi verus Dux, in Carniolia vero concomitanter, seu Carniolia venit ob dignitatem Henrici per accidens sub nomine Ducatus: imo illud *vulgò Creina Marcha* denotare videtur, Carnioliam eo tempore nec Marchionatûs dignitatem habuisse; non enim realiter, et auctoritate publica, sed voce populari, ut illud *vulgò* denotat, Marcha, seu Marchionatus audiât.

IV. Sicut incertum est tempus, quo Carnioliae Provincia in Marchionatum elevata est (imo omnino dubium est, an aliquando Marchionatûs dignitate fulserit? prout rem paulo infra elucidabo), ita certum est, et indubitatum redditur **ex Diplomate Friderici II. Romanorum Imperatoris**, eam fuisse ad Ducatûs dignitatem elevatam anno 1245. id est ante annos 533. Videns enim Fridericus Imperator egregias dotes, et bellicosas virtutes Friderici Ducis Austriae, eidem concessit, ut possit Provinciam Carnioliae in Ducatum erigere: en verba Friderici: *Fridericus II. Divina favente Clementia Romanorum Imperator Hierusalem, et Siciliae Rex Friderico II. Duci Austriae, et Styriae suo dilecto Principi, et Comiti Carnioliae gratiam suam, et omne bonum*. Hic est titulus **diplomatis Friderici II. Imperatoris**, verba autem, quae ad rem nostram magis pertinent circa finem ita subsequuntur: *Ad decus praeterea Regni tui, praesentis privilegii auctoritate permittimus, ut de Provincia Carnioliae Ducatum facias immediate tibi subje-*

*ctum parte (fors per te) Nobis, et Successoribus nostris, et imperio responsurum, et, ut in Ducatu ipso C. cognatum tuum fidelem nostrum valeas promovere, plenam tibi concedimus [facultatem] potestatem.*²⁴⁶ *Ad cujus rei memoriam et robur perpetuò valiturum praesens privilegium fieri et Bulla aurea typario nostrae Majestatis impressa jussimus communiri.*

V. Cum superius meminerim, esse tempus incertum, quo Carniolia ad Marchionatus dignitatem elevata fuerit, **ex praecitatis Friderici II. Imperatoris litteris** dubium oritur non contemnendum, an Provincia Carnioliae aliquando Marchionatus titulo fulserit? Etenim Fridericus in titulo **suarum litterarum**, quas Friderico Duci Austriae inscripsit, eundem nominat *Comitem*, non *Marchionem* Carnioliae. Sicut nunc mos est Principibus terrae, ut sibi titulos assumant, quibus Regiones ipsae insignitae sunt, sic felicissimè Regnans Maria Theresia dicitur Regina Hungariae etc. Archidux Austriae, Dux Styriae, Carinthiae, Carnioliae etc. Comes Tyrolis, Goritiae etc. et cur hoc? certe non ob aliam rationem, nisi quia Hungaria Regnum, Austria Archiducatus, Styria etc. Ducatus, et Tyrolis Comitatus, sic etiam dicendum erit de tempore Friderici Imperatoris, qui Fridericum Austriae Ducem, et Carnioliae Comitem nominando innuere voluit, Austriam **[esse] fuisse**²⁴⁷ pro illo tempore Ducatum et Carnioliam Comitatum. Qui verò haec nomina *Marchio*, et *Comes* confundunt lubens admitto, Carnioliam fuisse Marchionatum.

§. III.

De finibus, amplitudine, fertilitate, fluviis, aliisque memorabilibus Ducatus Carnioliae.

I. Moderna Carniolia, quae germanicè Crain dicitur, sicut et in idioma-
te vulgari, tenet septentrionem versus Carinthiam, et Styriam, ad Orientem habet
Croatiam, ad meridiem Istriam, Liburniam, et Mare Adriaticum, occidentem versus
respicit forum Julii, dividiturque à **Valvasorio** in 5. partes, in Carnioliam videli-
cet superiorem, inferiorem, mediam, interiorem, et Istriam Austriacam, verum ad
tres partes juxta tres circulos quorum cuilibet unus Capitaneus, qui Circuli dicitur,
praeest, commode reducitur, nempe in Carnioliam superiorem, quae est pars supra
Labacum Carinthiae, et Styriae contermina, in inferiorem, quae infra Labacum ad
Croatiae fines protenditur, ad quam reducitur Carniolia media, et in Carnioliam
interiorem, cui Istria adhaeret, habetque pro termino meridiem versus, mare Adria-
ticum. Tota Provincia regitur ab uno Supremo Capitaneo cum suis Consiliariis,
cui subordinantur alii tres Capitanei, quorum quilibet in una parte Provinciae juxta
insinuatam partitionem residet et quidem Capitaneus Circuli Superioris Carnioliae

residet in Civitate Labacensi Metropoli Carnioliae, Capitaneus circuli inferioris Carnioliae residet Rudolphswerthi, alio nomine Neostadii. Capitaneus verò interioris Carnioliae residet Adelspergae oppido, quasi in meditullio sui circuli. Longitudo Carnioliae ab ortu usque ad occasum est 30. milliarium, latitudo verò à meridie usque septentrionem 25. milliarium juxta **computationem Valvasorianam** continetque circiter 450.000 homines.

II. Carniolia est terra montosa praesertim ad Alpes Carnicas, per quas à Carinthia secernitur, et montes Vipacenses, qui videntibus horrorem incutiunt, fertiles tamen, amoenaeque valles montium arduitate leniunt, et alicubi densa nemora petras inumbrant, imo et pabulum animalibus praebent sufficiens, pluribi enim animalia toto aestatis tempore in Alpibus pascuntur. Nec deest in reliquis Provinciae tractibus virens speciosaque planities, quae circa Urbem Labacensem, et Crainburgensem maximè dilatatur, caeterarum quoque frugum adeo ferax est, ut incolis non tantum sufficientia adferat alimenta, sed et exteris regionibus non exiguum frumenti praebet subsidium. Vineae quoque praesertim in inferiori Carniolia copiosae dantur, ex quibus vinum Marvaticum, quod, licet ab aliquibus acritudinis arguatur, ab omnibus tamen sanissimum depraedicatur, non in parva copia acquiritur. Fluvii quoque copiosi pretiosis piscibus abundantes, Carnioliam irrigant: fodinis insuper, inter quas illa Mercurii in Idria principem occupat locum, rarisque naturae miraculis nobilitata est. Incolae loquuntur propria lingua Slavica, peculiari tamen dialecto ab aliis ejusdem originis discreta: in Civitatibus, et apud Nobiles lingua germanica communis est, imo Nobiles plerique etiam lingua italica utuntur, quibus nec gallica amplius peregrina est. Accentus incolarum Superioris Carnioliae, ubi linguae Carniolicae perpolitus usus est, multo diversus est ab incolis inferioris Carnioliae, qui syllabas turpiter protrahendo elegantiam linguae deturpant. His postremis temporibus, in quibus lingua germanica majora indies sumit incrementa etiam apud plebem, praesertim circa Civitatem Labacensem, lingua Carniolica magnum patitur detrimentum, nam relictis terminis carniolicae linguae antiquis, et propriis, eos ad explicandos suos conceptus ex germanismo mutuò accipiunt, ut in exemplo à verbo germanico *spazieren* dicunt Carniolicè *španzirat*, quod aliàs verè Carniolicè *sprehajat* dici deberet.

III. In Carniolia *Labacum* Metropolis est, olim dicta *Aemona*; hanc sequuntur aliae Civitates magnitudine quidem exiguae, sed antiquitate celebres: suntque sequentes in Superiori Carniolia *Crainburgum*, **† [teutonizantibus, aliis vero Crainopolis]**,²⁴⁸ germ. *Crainburg*, Carn. *Crain Kranj*,²⁴⁹ olim Marchionum Carnioliae sedes: hanc civitatem fluvius Savus alluit, et hic fluvium *Kanker* dictum in se recipit, removetur à Labaco 3. et ½ miliari. *Rattmonstorffium*, germ. *Rattmansdorff*, Carn. *Radolza* civitatula etiam Superioris Carnioliae distat Crainburgo semitertio milliari, Labacò verò 6. mill. Alluitur ab eodem fluvio Savo. *Locopolis*

germ. *Laakh* oder *Bischoffflakh*, Carn. *Loka*, aut *Skoffialoka* jacet in Superiori Carniolia 3. Labacô distans milliaribus, intra duos fluvios *Polanschiza*, et *Sura* dictos. Proprium nomen germanicum est *Laack*, et Carniolicum *Loka*, dicitur autem etiam germanicè *Bischoffslakh*, et Carniolice *Skoffialoka* ex eo, quia in temporalibus subiecta est Episcopo Frisingensi, cui eam cum suo territorio donavit Otho II. Imperator. *Lithopolis* germanis *Stain*, Carn. *Camnick* civitas sita est in Superiori Carniolia, quam rapidus pertransit, et saepius propter exundationes non cum levi nocumento fluvius *Feistritz*. Labaco versus Styriam inferiorem 3. removetur milliaribus, Carinthiacas, et Styriacas partes versus altis obtegatur montibus. *Rudolphswertum*, alio nomine *Neostadium* civitas est inferioris Carnioliae germ. *Rudolphswert*, vel *Neustädtl*, carn. *Novu mestu* ad fluvium *Kerka* sita distat Labacô 8. mill. *Weixelburgum*, germ. *Weixelburg*, Carn. *Vishnagora* civitatula est inferioris Carnioliae, distatque Labaco 3. milliaribus. *Gurgfeldium*, germ. *Gurkfeld*, Carn. *Kershku* olim sub nomine Noviodunum scriptoribus notissima, nunc exigua est civitas ad fluvium Savum 11. mill. Labaco distans. *Landstrass* similiter â germanis dicta Carn. *Kostainouza* est civitas exiguae mollis in inferiori Carniolia fluvio *Kerka* circumdata tribus infra Neostadium mill. â Labaco verò 11. removetur mill. *Laassium*, germ. *Laass*, Carn. *Losh* vix civitati similis apparet, sed antiquitate est celebris, distat Labaco 6. milliar. *Gottschevia* est peculiaris districtus in temporalibus Principi ab Aversperg subjectus, in quo unica est parvula civitas ejusdem nominis, in hoc districtu homines omnes utuntur lingua germanica, ita tamen, ut â vero germano vix intelligantur nec callent linguam Carniolicam praesertim faeminae, quae vix unquam ex hoc districtu exeunt, distat Labaco 8. mill. *Metlica*, et *Tshernembel* penes Colapim fluvium in finibus Croatiae sitae etiam civitates inferioris Carnioliae audiunt. In ea parte Istriae, quae domui Austriacae paret, sunt sequentes parvulae civitates: *Pisinum*, *Antignana*, *Berschez*, *Petina*, *Castua*, *Galliniana*, et *Lourana*. *Berschez*, et *Lourana* sunt infra Montem majorem vulgo *Utshka* dictum ad sinum flumaticum sitae.

IV. Numerantur in Carniolia 23. Monasteria videlicet 18. virorum, et 5. mulierum: inter quae *Sitticium* germ. *Sittich*, Carn. *Shitizina* Ordinis Cisterciensis et antiquitate, et nobilitate caeteris praecellit. Fuit fundatum â Peregrino Patriarcha Aquilejensi anno 1133, et multis redditibus locupletatum distat Labaco 4. milliaribus. Aliud ejusdem Ordinis Monasterium excitatum fuit *ad fontes Marianos* prope *Landstrass* â Bernardo Carinthiae Duce anno 1248. In *Valle Jocosa*, germ. *Freudenthal*. Carn. *Bistra* pro Carthusianis Idem Bernardus

Dux Carinthiae, et Carnioliae aedificavit Coenobium anno 1255. distat Labaco 3. mill. Patres Conventuales, seu Minoritae unicum nunc habent Conventum apud S. Joannem in Duino Labacô 13. et Tergesto 2. milliaribus distantem. Patres S. Pauli primi Eremitae habent in Istria tria Coenobia, primum est ad S. Petrum in Sylvis fundatum â Meinhardo Goritiae comite anno 1255. Aliud est ad B. V. Mariam in lacu aedificatum â duobus fratribus Nicolao et Hermano Gutteneker anno 1396. tertium [Klaver nuncupatum]²⁵⁰ non multum distat â Fianona. Pretera sunt 4. Conventus Franciscanorum, de quibus suis in locis uberius fiet sermo, et quinque PP. Cappucinorum, primus Labaci, secundus Locopoli, tertius Crainburgi aedificatus anno 1640. quartus Rudolphswerthi aedificari coeptus anno 1660. quintus Gurgfeldii aedificatus anno 1639. Monialium Monasterium Ordinis Dominici *Michelstadii* germ. *Zu' Frauenthal*, vel *Michelstätten*, Carn. *Velessovu* in Superiori Carniolia situm est, cujus initium D. Thalberg rejicit in annum 1257. P. Bautscher in annum 1297. et Lazius in annum 1369. Monasterium primum Ordinis S. Clarae est *Münkendorfii*, † [teutonizantibus, aliis vero *Mechiniis*, â *Mechiniae* *Mechiniarum* *carniolicè Mekinje*].²⁵¹ germ. *Münkendorf*, Carn. *Mekine* prope civitatem Lithopolim fundatum â D. D. de Gallenberg anno 1300. Aliud Monasterium Ordinis S. Clarae *Locopoli* in Superiori Carniolia excitatum fuisse creditur ad annum 1351. Erant quoque anno 1391. pro Cartusianis in Pletriach in inferiori Carniolia aedificatum Coenobium, sed tempore lutheranismi iis dispersis traditum fuit R'ndis Patribus Societatis Jesu, qui iis bonis fruebantur usque ad annum 1773. quo auctoritate Summi Pontificis et hi suppressi erant. De Monasteriis, quae Labaci extant, sequenti capite sermo redibit.

V. Inter fluvios Carnioliae prae caeteris *Savus* eminet, utpote omnes alios, qui in Carniolia scaturiunt ad se recipiens, quin â suo honore dejiciatur; retinet enim suum nomen usque ad Belgradum, ubi â Danubio una cum suo nomine absorbetur. Orditur verò in Superiori Carniolia intra *Weisenfels*, et *Cranau* apud pagum *Ratschach* ex loco plano, et paludinoso. Piscibus variarum specierum abundat, et fit navigabilis duabus horis infra Labacum, dum â fluvio Labaco ejusdem vires adaugentur, per eum merces in Croatiam, Sclavoniam, Hungariam, imo usque Belgradum deducuntur, et vicissim vina ex Styria, Carniolia, aliaque merces ex Croatia etc. advehuntur, licet non absque magno labore, etenim naves continuo per homines trahi debent, qui in pluribus locis etiam ab animalibus adjuvari debent. *Labacus* fl. qui Civitatem Labacensem per medium secatur, originem trahit ex lacu Cirglicensi, et scaturit penes hyperlabacum 3. milliaribus supra Labacum, et semialtero milliari infra Labacum in Savum effunditur, estque multo mitior rapido Savo, quippe â sua origine Labacum usque ita lente fluit, ut, an deorsum, vel retrorsum fluat? vix adverti possit, unde facilius, et minus fatigiosum praebet nau-

tis iter, qui Labacô Tergestum, ac alias Italiae partes et inde Labacum per hunc fluvium merces deducunt. Olim vocabatur Nauportus. *Feistriz* fl. prorumpit ex Alpibus Lithopolitanis duobus milliaribus supra Lithopolim, est fluvius rapidus, qui tempore magnae pluviae accurrentibus aquis ex montibus praealtis exundare solet non sine magno incolarum damno, dein 2. milliaribus infra Lithopolim penes *Lustall* in Savum sese immergit. *Colapis* fl. scaturit non procul â pago *Ossiuniz* sub monte Gerovensi, dividit Carnioliam â Croatia, Carlostadii recipit ad se *Coranam*, et *Mresnizam* fl. qui apud *Sissek* Croatiae fortalitium Savo fluvio se jungit. *Kerka* seu *Gurca* fl. suam originem habet penes pagum *Obergurk*, et penes *Tschadesh* infra Runam in Savum influit, abundat piscibus, et praesertim cancris ejus magnitudinis, ut exteris nationibus, quae iis magna aviditate vescuntur, sint admirationi. Praetereo alios fluvios minores, qui se alteri ex praedictis uniunt, nec lacus, cavernas, aliasque naturae raritates adduco, quia haec â **Valvasorio in sua Topographia Carnioliae** fusius pertractantur, quo lectorem remitto.

Caput II.

De Metropoli Carnioliae, seu Urbe Labacensi.

§. I.

De antiquitate, origine, et situ Urbis Labacensis.

I. Si prima incunabula Urbis Labacensis inquiramus, eam multo antiquiorem ipsa Roma reperiemus, et sub nomine *Aemona*, *Haemonia*, vel *Haemona*, prout eam **aliqui scriptores** vocant, nativitatem Christi annis 1222 praecessisse animadvertemus. Fuit Aemona â Jasone Aesonis ex Polymila filio, et Argonautis aedificata; Jason namque fugiens â facie Aetae, qui eum persequabatur, ex Ponto Euxino in Istrum, sive Danubium â Danubio in Savum, â Savo in Nauportum adverso ubique flumine navigavit: cumque ultra Nauportum (hodiernum hyperlabacum) navigare non posset, navem sive humeris, sive machinis (intellige dissolutam, et dein rursus compaginandam) per Alpes ad mare Adriaticum transtulit: Argonautae videntes amoenitatem loci, relictis sociis penes Nauportum, seu fluvium Labacum sedes fixerunt, et Civitatem, quam Aemonam vocarunt, excitavêre. Probabilius est, quod hodiernus fluvius Labacensis ab Argonautis appellatus fuerit Nauportus ex eo, quod eorum navis Argus dicta, hic portum invenerit, etenim ultra hyperlabacum nulla est navigatio, cum ibidem hic fluvius scaturiat. Unde *Nauportus* idem significare videtur, ac *navis* seu *navium portus* et inde etiam pagus hyperlabacensis cognominatus fuit *Nauportum*.

II. Sunt **nonnulli scriptores**, qui seducti ab aliquo **authore antiquitatum** imperito, et non satis diligenti veritatis indagatore mordicus adhaerent illi opinioni, quod Aemona â Jasone condita ibi sita fuerit, ubi ad Quietum fluvium in Istria ex quibusdam non satis notis ruderibus civitatula quaedam circa tempora Caroli M. excitata est, et hodie dicitur *Civitas nova*, Italice *Cittanova*. Quam opinionem *per immanem errorem*, ut loquitur **Cluverius**, introductam solidis argumentis refutat **D. Schönleben** in sua *Aemona vindicata*, ubi tum **ex antiquis Geographis, historiis, itinerariis, et inscriptionibus** cum autoritate **recentiorum scriptorum** evidenter probat, antiquam Aemonam in loco, in quo hodiernum Labacum est, stetisse. Fuisse tamen magis protensam *Schishkam* versus, pagum uno quadrante Labacô distantem, et trans portam teutonicam, prout saepius reperta rudera indicant. Qui plura de hac re scire desiderat, consulat praelaudatum **D. Schönleben loc. cit.**

III. Quamvis verò nulla certitudo appareat temporis, quo Aemona suum antiquum nomen amisit, et Labacum vocitari coeperit? incertum est, eam post pluries factas vastationes, pluries reparatam fuisse, ac in una sui reparatione antiquum nomen mutâsse. Multas profecto haec Civitas adhuc ante tempora Attilae per transmigrationem gentium sustinuit pressuras, et hostiles invasiones, â quibus multum vapulavit: ast ab Atilla Hunnorum Rege cognominato *flagellum Dei* prima vice in cineres redacta, soloque aequata fuit, quam Narses Justiniani Imperatoris bellidux anno 579. è ruinis suscitari, reaedicarique jussit. Secundò fuit ab Avaris, et Langobardis, qui Romanos multis bellis opprimebant, totaliter destructa, quae ingloria in suis ruinis sepulta ingemiscebat usque ad tempora Caroli M., quo tempore per adventantes Francos denuo habitari, aedificari, et antiquum splendorem sensim recuperare coepit, et hoc tempore antiqua Aemona â praeterfluente ejusdem nominis fluvio, Labacum vocari coepisse creditur. Licet verò Civitas Labacensis per Francos denuo reaedicata fuit, multum tamen temporis effluxit antequam ad veram Civitatem pervenisset; nam ad annum 1200. circiter eidem novum forum adjectum, muris verò primo anno 1416. cincta fuit, tuncque urbis munitae nomen accepit. Aliae fortificationes successu temporis eidem additae sunt.

IV. Modernum Labacum quod per modum mediae lunae circa arcem eidem Civitati incumbentem, supra ruinas antiquae Aemonae magnificè erectum conspicitur, habet portas 6. si etiam aquatica in calculum venit, quarum una est hospitalensis, altera Vicedominalis, quae è Germania venientibus ingressum praebent, tertia teutonica, quae ab Italia venientibus aperta est, quarta Carlostadiensis, per quam ex inferiori Carniolia et Croatia adventantibus aditus patet, quinta Franciscanorum dicta, quia Conventui eidem adjacet, et inferiorem etiam respicit Carnioliam. Bifariam secat hanc Civitatem ejusdem

nominis fluvijs, pars superior ad superiorem, inferior ad inferiorem reponitur Carnioliam. Est in Civitate domus Provincialis, in qua convocari solent Statuum Comititia ex quatuor Ordinibus conflata, quorum primus Ecclesiasticis constat personis, nimirum Episcopis Labacensi, Frisingensi, Brixiensi, Tergestino, et Petinensi, Praelatis Sitticensi, ad fontes Marianos penes Landstrass, Vallis jocosae, Praeposito Rudolphswertensi, et Canonicis Cathedralis Ecclesiae Labacensis: secundus ex Principibus, Comitibus, et Baronibus: tertius ex Equitibus, seu Provincialibus: quartus demum ex ducalium Urbium Judicibus. Est et sua civibus curia, quae ante aliquot annos alteri anno 1484. aedificata magnis in structurae amplitudine factis impensis suffecta est. Multis praeterea splendidis refulget Nobilium Palatiis, cui non parum decoris adfert publica anno 1700. aperta Bibliotheca.

V. In majori fuisset flore Civitas Labacensis, ni toties infaustis visitata fuisset incendiis; nam anno 1361. die 25. Junii exorto penes Ecclesiam S. Nicolai in domo D. Sigefridi Gall Vice Domini noctu incendio magna ejus pars conflagravit. Anno 1373. 1. Augusti exorto casu incendio notabilis pars Urbis in cineres abiit. Anno 1382. vel, ut aliis placet 1386. die 27. Julii civitas à porta Superiori usque ad inferiorem una cum Ecclesia S. Elisabethae, Cathedrali, et Franciscanorum Monasterio ab igne absumpta fuit. Anno 1493. die 17. Julii civitas à ponte sutorio usque ad Ecclesiam S. Nicolai conflagravit, in quo incendio 19. personae perierunt. Anno 1524. die 3. Maji exorto in quadam domo fori novi incendio tota vicinia usque ad portam teutonicam lugubri fato incinerata fuit. Anno 1583. die 14. Martii platea teutonica unà cum Ecclesia ignis facta est pabulum. Anno 1618. in suburbio Cracoviensi exorto incendio domus piscatorum in flammam abierunt. Anno 1623. suburbium extra portam hospitalensem igne periit. Anno 1629. die 11. Februarii in eodem suburbio 26. domus unacum Ecclesia P. P. Augustinianorum conflagrarunt: Idem infortunium anno 1631. die 7. Julii tetigit Monasterium PP. Augustinianorum. Anno 1654. die 19. Februarii pons sutorius una cum 24. officinis superstructis in cineres abiit. Anno 1660. die 17. Septembris in antiquo foro, ubi nunc S. Floriani Ecclesia stat, 15. domus sunt combustae. Anno 1676. die 4. Martii exorto apud quemdam fabrum incendio, 40 domus circa P. P. Capucinos usque ad Clarissas conflagrârunt. Ut plures similes infaustos eventus, quibus haec civitas concussa fuit, praeteream, sufficit pressuras, quas his postremis temporibus quasi absque respirio perpessa est adducere. Anno siquidem 1767. die 31. Julii exorto incendio apud D. Joannem Pitanitsch pilearium in antiquo foro tota S. Floriani vicinia (Ecclesia tamen illaesa) cum

platea nasturtia (Krengasse) et medietate plateae roseae (Rosengasse) in cineres abiit: pars verò remanentis plateae roseae aquam versus in novem consistens domibus ex domo J. Antonii Hantsche saponarii erumpente igne die 9. Septembris ejusdem anni in favillam redacta fuit. Dein anno 1770. die 16. Septembris suburbium Cracoviense igne absumptum fuit, remanentibus domibus penes aquam sitis: ast multò infaustior fuit non solum eidem suburbio dies 18. Junii anni 1774., sed etiam toti Civitati valde formidabilis, etenim circa tertiam pomeridianam exorto denuo in Cracovia incendio etiam domus, penes aquam illaesis persistentibus 6. vel. 7. domibus penes aquam *Gradashiza*, Tyrnaviam versus incineratae erant. Et quia vehemens illo die flabat ventus, ignis trans aquam ad Seminarium deportatus fuit, et tota illa vicinia unacum Collegio, Ecclesia, et Gymnasio Ex-Jesuitarum, item Ecclesiis S. Floriani, et S. Rosaliae in cineres abiit. Eodem anno mense sequenti videlicet die 28. Julii hora 11. vespertina, dum homines optimo essent sopiti somno, casu in suburbio S. Petri exorto igne usque ad horam tertiam matutinam sequentis diei 108. domus igne consumptae sunt, in quo etiam 4. personae perierunt. Hae sunt strages, quae etiam famosas civitates extrema afficiunt desolatione, cives ad inopiam reducunt, et optimis spoliant rebus: hi sunt infausti casus, quos benignissimus Deus in futurum misericorditer avertere dignetur, qui hanc celebrem civitatem suo toties privârunt splendore, et omni ornatu nudârunt.

§. II.

De

Ecclesiis in et extra Civitatem ad Dei honorem excitatis.

I. Inter Ecclesias in Civitate positas maximum ostendit splendorem Ecclesia Cathedralis S. Nicolai Episcopi honoribus dicata, et saeculo septimo à piscatoribus, qui in hac vicinia habitabant aedificata: dein fuit anno 1461. à Friderico III. Romanorum Imperatore, et Leonora Portugalliae Regina ruinam minitans de novo aedificata, ad hanc verò formam, prout hodie visitur, adjecto uno campanili pervenit anno 1701. **D. Schönleben**, et cum eo **Joannes Thalberg** autumant, Ecclesiae Labacensi fuisse Episcopum datum à Metropolitana Aquilejensi circa annum Christi 70. ast nomina primorum antistitum antiquitate oblitterata manent. Fridericus III. postquam Ecclesiam de novo aedificâset, fundavit Episcopatum, Praeposituram, Decanatum cum aliquibus Canonicis, et primus Episcopus facta hac fundatione erat Sigismundus à Lamberg, quem Pius II. anno 1462. die 9. Decembris à jurisdictione Patriarchae Aquilejensi exemit, et Apostolicae Sedi immediate subjecit, cui die 8. Junii mortuo anno 1488. in Episcopatu successit

Celsissimus, et R'mus D. Christophorus Rauber anno 1494. qui primus S. R. I. Principibus adnumeratus fuit.

II. Sequuntur aliae Ecclesiae intra Civitatis muros aedificatae, et praeter Ecclesiam Cathedralem numerantur 8. videlicet

1. Ecclesia B. V. Mariae in Coelos Assumptae Ordinis S. Francisci Strictioris Observantiae, quae antiquitate omnes alias praecedat, quia verò de ea alibi discurrat, hic eandem insinuasse sufficit.

2. Est Ecclesia B. V. Mariae insignis Ordinis Teutonici. **D. Joannes Thalberg** asserit ad hunc locum fuisse Equites templarios introductos anno 1167. et Ecclesiam dein anno 1292. supraaedificatam, et dein subinfert: *Anno 1313. Templariis extinctis Labaci Equitum teutonicorum Ordo horum sedem occupat, et subintrat.* **D. Valvasor ponit ad annum 1295.** Commendatorem hujus loci Ortlinum ab Herlenberg, an vero fuerit Ordinis teutonicorum, vel templariorum Equitum? non commemorat. Si verum est, hic fuisse prius Equites templarios, omnino dicendum est, praedictum Commendatorem fuisse hujus Ordinis, cum Templarii primo anno 1312. in Concilio Viennensi à Clemente V. extincti fuerint.

3. Ecclesia S. Elisabethae Viduae Hungariae Reginae dicata excitata fuit anno 1345. post 41. annum à sua origine igne absumpta fuit, sed civitatis sumptibus modo antiquo, et gothico labore restaurata fuit, qualis usque ad annum 1774. permansit, quo anno renovata, et remotis antiquis Epitaphiis, et picturis dealbata, et noviter consecrata fuit. Anno 1564. eam luthericolae pro exercitio suae sectae occuparunt, iis autem expulsis Thomas Chrön Episcopus Labacensis eam reconciliavit, et Magistratus Catholico Capellano providit.

4. Anno 1363. erectum fuit templum in Ripa Ss. Clementi et Fridolino sacrum, quia verò dedicationis anniversarium in festo S. Laurentii M. celebratur, communiter Ecclesia ad S. Laurentium appellatur, in cujus honorem etiam ara lateralis erecta conspicitur.

5. In Arce, seu Castello Labacensi est quaedam Capella S. Georgii honoribus dicata, de anno aedificationis ejusdem Capellae quidem nullum instrumentum authenticum mihi notum est, ex quodam tamen **diplomate Friderici III. Imperatoris** signato Labaci die 14. Septembris anno 1489. clarè evincitur, eam Capellam hoc anno jam extitisse, quia praeaudatus Imperator eo anno quotidianum Sacrum in eadem fundavit.

6. Ecclesia S. Jacobi quo anno primitus aedificata fuerit? non constat, id advertit **Valvasorius**, quod anno 1494. [(vel potius 1491. nam hoc anno instrumento traditionis Ecclesiae B. V. Patribus Franciscanis, ut testis insertus legitur P. Marinus Hussez Prior Ord. S. Aug. ad S. Jacobum, ut infra patebit)]²⁵² Ecclesia S. Jacobi PP. Eremitis Ordinis S. Augustini de larga manica nuncupatis tradita fuerit, cujus aedificatio utique annum praedictum praecedere debuit, dum verò anno 1516. vel, ut **Valvasor** dicit, anno 1553. P. P. Augustiniani Labaco valedixissent, erat ibi erectum Nosocomium Caesareum usque ad annum 1597.

quo anno â Ferdinando Imperatore in hunc locum alma Societas Jesu introducta fuit, ibique excitato Gymnasio, et Collegio etiam antiquam, quia parva nimis erat, Ecclesiam diruerunt, et novam aedificârunt, quae hodie adhuc visitur: primum lapidem consecravit, et posuit Celsiss. et R'mus Princeps, et Episcopus Labacensis Thomas Chrön die 1. May anno 1613. beneficium consecrationis obtinuit ab eodem Episcopo die 15. Novembris anno 1615. In hoc Collegio morabatur Inclyta Societas non absque magno studiorum incremento usque ad annum 1773. quo anno â **Clemente XIV.** Pontifice maximo ex Ordine Minorum ex causis eidem tantum notis *per Bullam incip. Dominus ac Redemptor noster Jesus Christus, [Princeps pacis]*²⁵³ *a Propheta praeuntytus datam Romae die 21. Julii* (quae hic Labaci die 29. Septembris anni ejusdem eis solemniter promulgata fuit) suppressa, et extincta fuit: dum â sua origine numeraret annum 233^{tium} et ab introductione Labacum annum 177. Anno sequenti die 28. Junii, Collegium, Ecclesia cum Gymnasio, ut paulo ante insinuavi, igne absumpta sunt, cujus voraces flammæ nec pretiosa Bibliotheca evasit. Ecclesia cum Gymnasio restaurata sunt, Collegium verò solo aequatum, et materialia pro aedificio militari ad S. Petrum applicata sunt.

7. Anno 1672. die 7. Julii primum lapidem pro Ecclesia S. Floriani in veteri foro posuit Celsissimus Princeps Josephus Comes de Rabatta Episcopus Labacensis. Haec Ecclesia anno eodem, quo Ecclesia S. Jacobi infelix experta est incendium, ubi praeter liquatas campanas etiam ara major S. Floriani dicata rupto fornice in cineres abiit, quae anno sequenti piis fidelium eleemosynis pristino splendori restituta fuit.

8. Ecclesiam S. Rosaliae Virginis sub arce, pro cujus aedificio anno 1708. Celsissimus Princeps Ferdinandus Comes â Kûenburg Episcopus Labacensis, et Coadjutor Pragensis primum posuit lapidem, incolarum pietas ad arcendam contagiosam luem erexit. Anno 1774. ab igne damnum, levius tamen Ecclesiâ S. Floriani passa est.

His accedit Capella S. Achatii tutelarîs Carnioliae honori in domo Provinciali â statibus Carnioliae anno 1601. gratitudinis ergo erecta.

III. Perlustratis Ecclesiis intra Urbis moenia contentis, ad visitandas Ecclesias extra Civitatem in suburbiis erectas digredimur, inter quas occurrit

1. Ecclesia Parochialis S. Petri Principis Apostolorum honori sacra (quae 25. sibi subditas numerat Ecclesias filiales) anno 1385. erecta fertur. Ecclesia est multis altaribus ornata, pulcherrimis picturis illustrata, pro cujus majori magnificentia ara Major *[ex gypso addita est anno 1778]*.²⁵⁴ Extat hic Coemeterium commune, ad quod omnes mortui etiam ex Civitate efferuntur, praeter eos, qui sibi in diversis Ecclesiis sepulturae locum seligunt. Huic Coemeterio contiguum est Nosocomium, vulgò Lazarethum anno 1587. erectum, quod modo militum habitationi deservit.

2. Secundo loco occurrit Ecclesia sub titulo B. V. Annuntiatae Ordinis Eremitarum S. Augustini. Quo anno P. P. Augustiniani introducti fuerint? variant **scriptores**: sicut et circa aedificationem Ecclesiae S. Martini in suburbio S. Petri, olim S. Joannis dicto. **D. Joannes Thalberg** in sua **Epitome Chronologica** asserit: quod D. Hermanus Comes Cilejensis aedificaverit extra Civitatem Ecclesiam S. Martino Episcopo et S. Joanni Baptistae sacram anno 1407. et anno 1425. eamdem tradiderit P. P. Augustianis officendam: è contra **D. Valvasorius** dicit: fuisse Ecclesiam S. Martini aedificatam anno 1366. et anno 1409. fuisse jam ibidem Priorem P. Joannem Saichenbach. Vides inter hos duos patriotas discordantiam, unus ait Ecclesiam S. Martini esse aedificatam 1407., alter anno 1366., unus dicit R. R. P. P. Augustinianos esse introductos anno 1425., alter jam ad annum 1409. Priorem ponit P. Joannem Saichenbach. Ego Patriotas meos certis documentis destitutus dijudicare nolo, sed ei, qui meliorem hac de re habet notitiam, litim dirimendam relinquo. Quo in loco haec S. Martini Ecclesia steterit? non clarè designat **Valvasorius**, autumandum est, eam stetisse eo in loco, in quo domus ad P. P. Augustinianos amodo spectantes stant. Quia verò Coenobium crebris Turcarum insultibus patebat, et impedimento esset Civium è muris ejaculantium ictibus, circa annum 1491. solo aequatum fuit una cum Ecclesia, et P. P. Augustiniani ad D. Jacobi Ecclesiam introducti erant. Anno 1518. vel probabilius anno 1553. ut placet **Valvasorio** P. P. Augustiniani ob grassantem Lutheri haeresim Labacò discesserunt, et hunc locum deseruerunt, qui post eorum discessum in Xenodochium Casareum transiit. Reversi anno 1623. P. Augustiniani in loco, ubi nunc sunt, Monasterium, et Ecclesiam, quam Celsissimus Princeps, et Episcopus Labacensis D. Thomas Chrön die 18. May anno 1628. consecravit, aedificârunt; ast vix aedificium suam perfectionem attigit, jam vidit sui exitium, etenim anno 1629. Ecclesia, et anno 1631. Monasterium combustum fuit, quod postmodum opem ferente Ill'mo D. Conrado L. B. de Russenstein, et ejus Conjuge Felicitate nata à Raab restauratum, ac Ecclesia anno 1700. consecrata fuit.

3. Ecclesia S. Joannis Evangelistae una cum Conventu P. P. Cappucinarum à Ferdinando Archiduce Austriae in suo Archiducali horto, alias ad Vicedominatum spectante aedificari coepta est anno 1607. et anno sequenti die 8. Septembris à Celsissimo Principe, et Episcopo Labacensi consecrata fuit. Ab hac Ecclesia fuit anno 1617. prima Processio in Parasceve educta, repraesentans praeter alias historias tam antiqui, quam novi testamenti, totam passionem Christi, ad quam videntur homines aliquot milliaribus à Civitate dissiti copiosè accurrebant, fuitque ipsis advenis admirationi. Nunc verò ab anno 1774. educitur ex Ecclesia Cathedrali hora 5. vespertina, ommissis figuris.

4. Anno 1648. pro monasterio, et Ecclesia Sanctimonialium Ordinis S. Clarae primus lapis jactus fuit fundatore perillustri Domino Michaelle Hiller J. U. D. et Nobili Provinciali, qui sine haerede decedens in suo testamento in hunc pium finem 60000 f. legavit. Ecclesia anno 1656. Consecrationis beneficium percepit, et anno sequenti videlicet 1657. die 23. Decembris quatuor Moniales ex Monasterio Locopolitano videlicet Dominam Mariam Lukantschitschin Abbatissam, et Dominas Ursulam Herzogin, Theresiam Stichin, et Joannam Rambschislin ARP. Sigismundus Beltram Ordinis Minorum Provinciae Carnioliae Minister Provincialis ex mandato Caesareo introduxit, contra quem actum Episcopus Romae protestatus, et ibi causa in ejus favorem decisa eas de novo solemni pompa reintroduxit anno 1659.

5. Celsissimi Principes ab Eggenberg anno 1653. foundationem fecerunt pro aedificanda Ecclesia S. Josephi, et Coenobio pro Patribus Discalceatis Ordinis S. Augustini extruendo: pro qua Ecclesia fuit in festo Sanctissimae Trinitatis anno 1657. per Ill'mum et R'mum D. Franciscum Maximilianum Vaccani Episcopum Petinensem, et Decanum Capituli Labacensis, ac Excel'mum D. Engelbertum Comitum ab Aversperg Supremum Carnioliae Capitaneum primus positus lapis. Ecclesia (ad quam anno 1660. allatum fuit corpus S. Peregrinae V. et. M.) consecrata erat anno 1700.

6. D. Jacobus Schell à Schellenburg suis sumptibus Collegium amplum, et templum magnificum, quod suo splendore alias Civitatis Ecclesias superare videtur, extruxit pro Monialibus Societatis S. Ursulae, quae anno 1702. non absque magna Civitatis utilitate, utpote, quae puellas tam in doctrina Christiana, ac rudimentis litterariis earum statui proportionatis, quàm diversis manualibus laboribus quam diligentissimè edocent ex Collegio Goritiensi introductae erant. Piissimus hic fundator (cujus in Franciscanam familiam beneficia alibi commemorabo) prae-ter magnos in tam amplum aedificium factos sumptus **in suo testamento die 15. Januarii anno 1715. facto** legavit pro 12. Monialibus intertenendis f. 25000, quibus addidit et alios f. 22500. in simul f. 47500. et pro gratis alendis in Conventu 12. puellis f. 26000. Item legavit per decennium quolibet anno pro subsidio f. 1000. et f. 3000. pro Crypta; etenim hic jacet ante Aram majorem sepultus prae- laudatus Jacobus à Schellenburg (qui obiit die 1. Februarii anni 1715. annos natus [...]²⁵⁵) cum sua dilectissima Conthorali Catharina, nata Hoffstetterin, quae obiit 26. Junii anno 1732. annos nata [...],²⁵⁶ prout inscriptio lapidi sepulchrali incisa clarè demonstrat, quae talis est:

D. O. M.

Hic jacet
D. Jac. de Schellenburg Carn. Patr.
qui obiit an. 1715. die 1. Men. Feb.
et
Catharina ejus conjux
quae
fatis cessit an. 1732. die 26. men. Jun.
Fundatores Monast. Socie. S. Ursulae
Religione, pietate, Nobilitate clari
quorum
sit in pace memoria.

7. In suburbio Nautarum dicto Tyrnavia in honorem S. Joannis Baptistae ante 30. circiter annos ecclesia aedificari coepta est. Quemadmodum autem in aliis rebus omne principium fervet, et finis saepenumero tepescere solet, ita, et in aedificanda haec Ecclesia totis viribus adlaboratum fuit, ut ad semel ex fundamento assurgeret; ast quia aedificium inchoatum fuit non computatis prius sumptibus, qui necessarii sunt, imperfectum diu mansit, donec Perillustris D. Leopoldus Raditsch J. U. D. et Syndicus Civitatis adjutrices porrigeret manus, qui Ecclesiam ad perfectionem deduxit, in qua primum Sacrum celebravit die 27. Junii 1756. Ill'mus et R'mus D. Carolus Peer Parochus Civitatis, Canonicus, et Vicarius Generalis. Pro intertenendo Beneficiato specialiter opem tulerunt Ill'mus quondam D. Baro de Janesich, praedictus D. Raditsch, Phillipus Jacobus Tschurn Tyrnaviensis cum nonnullis aliis vicinis. Aram S. Michaelis erigi curavit D. Michael Kuk consul, et mercator Labacensis. Primus hujus Ecclesiae Beneficiatus solemniter installatus fuit die 17. Augusti anno 1777. MRD. Josephus Boben.

Caput III.

De Adventu Fratrum Minorum Labacum, de aedificatione Conventus, et variis incolis ejus.

§. I.

De Adventu P. P. Franciscanorum ad Civitatem Labacensem, et tempore aedificationis Conventûs.

I. Ill'mus D. Waychardus L. B. de Valvasor percelebris ducatus Carnioliae Chronologus lib. 11. pag. 691. ait:

quod Ecclesia P. P. Minorum Conventualium aedificari coepta fuerit Imperante Ruperto anno 1403. et anno 1412. suam perfectionem attigerit, et vocatam fuisse B'mae V. Mariae in Caelos Assumptae, et hoc deducit ex fornice chori, ubi pictor in renovatione picturae ex inadvertentia pro anno 1412.²⁵⁷ posuit 1012. cifra & autem denotat apud antiquos idem ac 4. Si **Valvasor** loquitur de reparatione Ecclesiae Franciscanis jam Labaci existentibus, prout ex ipsiusmet verbis desumitur, ubi dicit: *bey erneüerter übermahlung*, lubens admitto, eo anno potuisse Ecclesiam refici. Si vero **D. Valvasor** loquitur de primo Conventûs, et Ecclesiae aedificio, ac introductione Fratrum Minorum, id â veritate alienum esse multipliciter demonstro: et imprimis ex ipso **Valvasorio**, qui *eod. lib. in descriptione Civitatis Labacensis Sect. 5.* facit mentionem de exorto gravi incendio his verbis: *Anno 1382 den 27. Junii ist Laybach um Vesper-Zeit Von dem obern, biß untern Thor, auch die Spital-Kirche, der Thurn St. Nicolai, und das Franciscaner Kloster völlig abgebrant.* en contradictionem! Conventus Franciscanorum cum Ecclesia anno 1403. **aedi[fi]cari**²⁵⁸ coeptus est, et anno 1382. combustus fuit.²⁵⁹ Nunquid Conventus annis 21. ante sui existentiam comburi potuit? Dicendum ergo est, **Valvasorium** suprâ non fuisse locutum de prima Ecclesiae aedificatione, sed de innovatione picturae, ût verba cit. clarè innuunt, quae in exorto anno 1382. incendio deturpata fuit.

II. Ex **scripturis originalibus**, quae annum tum 1403. cum 1412. praecesserunt, demonstro evidenter, quod Conventus Franciscanorum antiquior sit, quam **Glavinich**, aliique **nostri Patres** (qui aliquas **notulas de fundatione hujus Conventus reliquerunt**) non debite expendentes verba **Valvasorii** autumârunt; etenim omnes **Valvasorio** victas dant manus, qui initia Conventus ad annum 1403. reponunt quia non examinârunt verba, quae ad annum 1382. addunt, ubi de conflagratione Conventus mentionem facit. Interim missa facio haec, et descendo ad argumenta evidenter probantia, quod aedificatio Conventus praecesserit annum 1403. Imprimis Mathias â Pouczach cum sua consorte legavit unam vineam Conventui Labacensi Fratrum Minorum anno 1375. inter reliqua haec ad rem spectantia inserit:²⁶⁰ *Ich Matel von Pouzach ... geschaffen han ain mein weingarten, der gelegen ist an der Alben under Sand Paul ... den gaistlichn H'n der Minoren Prüedern zu Laybach Pruder Petrum zu den zeiten Gardian, und allen seinen Convent ... der geben ist nach Christ geburd drözehn hundter Jar, darnach in dem fünf, und Sibezigisten Jar des nästen vreitags Vor Sand Martins tag.* Anno 1376. legavit Martinus Farlan P. Stephano Guardiano, et Conventui Labacensi quamdam vineam sitam²⁶¹ in Gottschach dominica ante festum S. Galli, ubi ad rem sic loquitur: *Ich Martin der Farlan ... geschaffen han, und schaff, auch mein weingarten, der gelegen ist zu Gottschach bey Sand Andreaß weingarten ... dem Erbn'*

gaistlichen Hn Pruder Steffan zu den zeiten Gardian zu Layb' und dem Convent daselbs Sand Francisci orden, und allen ihren Nachkohmen ... der geben ist nach Christus geburd drenzehen hundert Jar, darnach in dem Sechs, und Sibezigsten Jar des nästen Sontags Vor Sand Gallen tag. Similes *donationum litterae* extant etiam *de annis 1378. et 1387.*, quas hic, ut brevitati consulam, adducendas haud necessariò duxi, cum ex mox allegatis aliunde luculenter pateat, quod hic Conventus etiam praecesserit annum 1375. quia eo anno jam nominatur Gvardianus, qui utique non fuisset nisi in aliquo Conventu formato; debitum Religiosorum numerum, cui praecesset, sibi subjectum habuisset.

III. Viso itaque, quod Franciscani non tantùm ante annum 1403. *sed etiam ante annum 1375. Labacum introducti fuerint*,²⁶² restat inquirendus alius eorum Labacum adventûs annus: Quamobrem cum alius perlustratis *Archivii Scripturis*, et inspecta *Scriptorum autoritate* annus non occurrat,²⁶³ qui determinatè annum aedificationis Ecclesiae, et Conventûs Patrum Franciscanorum, ac eorundem in eum introductionem denotaret, subscribo opinioni *D. Joannis Georgii à Thalberg*, qui adventum Patrum Franciscanorum ad Civitatem Labacensem reponit ad annum 1233.²⁶⁴ in sua *Epitome Chronologica* his verbis: *Anno 1233. Patres Conventuales S. Francisci ipso S. Antonio instante Labacum introducuntur, in quorum vices Observantes, ac demum Reformati subintran.* Fratribus in Civitatem admissis, et stabiliter introductis consignata fuit Ecclesia S. Philippi Apostoli anno 1073. à Petro Baldaviz cive Labacensi, et divite Mercatore aedificata. Hujus Ecclesiae, quae omnes alias Labaci antiquitate praecellit, si Ecclesiam antiquam S. Nicolai excipias, antiquitas, et magnitudo desumitur ex Campana majori, quippe quae anno 1111. fusa fuit, quaeve vix ad hanc turrim posita fuisset (in qua adhuc usque in hodiernum diem persistit), nisi magnitudo templi proportionata fuisset.

IV. Ne quisquam opinionem *D. Thalberg* de adventu Franciscanorum Labacum impugnet ex eo, quod eos instante S. Antonio anno 1233. introductos fuisse asserat, cum tamen constet, quod S. Antonius duobus prius annis videlicet die 13. Junii 1231. mortuus fuerit, rem non esse impossibilem ostendam. Antequam verò id declarem, sciendum est, quod ex pluribus documentis constat, Sanctum Antonium, dum in vivis ageret, fuisse in Carniolia, Goritiae, et Tergesti. In Ecclesia Patrum Conventualium Goritiae extat quaedam Capella separata ab Ecclesia majori, quae olim Cella, seu Camera Sancti Antonii fuisse perhibetur, ex qua postmodum Capella in honorem ejusdem efformata fuit, ut patet *ex quadam tabella è pariete dictae Capellae pendente*, cum *hac inscriptione: Locus Camerae S. Antonii de Padua anno MCCXXVI. D. Valvasor lib. 8. sect. 3. pag. 684.* ait: *S. Antonium Tergestum venisse, dum illi Ecclesiae Conradus Episcopus praeesset, et eodem lib. sect. 1. pag. 498.* asserit, *S. Antonium Goritiâ Tergestum ivisse per Carnioliam*, unde facile, dum jam esset in vicinia, etiam Labacum visitare potuit.

Quamvis verò votis S. Antonii non fuerit mox delatum, et introductio Franciscanorum primò post ejus ex hac vita transitum peracta fuisset, potest tamen dici eo instante fuisse Franciscanos introductos eò vel maximè, quod mox anno post ejus solemnem canonizationem Franciscani Labacum advocati fuerint. Videntes namque Cives Labacenses miraculorum, quibus almus coruscabat Confessor, splendorem, et tam solemnem anno ab ejus obitu nondum transacto in Divorum Catalogum inscriptionem, nefas putârunt ejus petitioni ipsis, in vivis dum ageret, factae non obsecundare, quapropter anno ejus canonizationem sequente 1233. Fratres Minores juxta vota S. Antonii, ut ejusdem patrocinium tantò efficacius experiri valerent, ad suam Civitatem advocârunt, quibus praedictam S. Philippi Ecclesiam donarunt, ac humile junctis viribus domicilium excitârunt.

V. Advertendum quoque est, quod, dum dicitur â **D'no Thalberg**, anno 1233. fuisse introductos Patres Conventuales S. Francisci sub nomine *Conventualium* non veniant Conventuales, seu Minoritae nostri temporis, utpote, qui tunc in rerum natura non erant, sed veri Franciscani Regulam S. Francisci ad litteram observantes. Nam ab initio Religionis ii vocabantur *Conventuales*, qui in majori numero in eodem Conventu simul habitabant, qui verò solitariè vivebant, vel non tot numero, ut Conventum constituerent, *Fratres de familia* vocitari amaverunt: dispersis subin Fratribus de familia, nomen Conventualium commune erat omnibus. Successu temporis aliqui Fratres Divinam providentiam humana imbecillitate metientes introduxerunt in Regulam aliquas **relaxationes**, et varia **privilegia** â Summis Pontificibus impetrârunt, quale est illud **Clementis IV. anno 1265. concessum, quod in temporalibus bonis, in quibus succederent in Saeculo existentes, licite possint succedere, et bonorum ipsorum possessionem apprehendere, ac vendere liberè bona ipsa, eorumque pretium ad utilitatem suam convertere, prout ipsis melius videbitur expedire**; his etiam adhaerebant Fratres Minores Conventus Labacensis. E contra non deerant Fratres, in quibus Spiritus Sancti Francisci conservabatur, quique Regulam ab omni privilegio relaxativo defaecatam ad litteram observare, summo studebant fervore, ac Duce P. Paulo, dicto ob exilitatem staturae Paulatio de Fulginio anno 1368. Congregationem distinctam ab illis inchoârunt, et hi de Observantia nuncupabantur, illis nomen Conventualium adhaesit. Plura vide suprâ p. 1. c. 5. §. 1. n. 5.

§. II.

De migratione Conventualium, et introductione Observantium in Conventum Labacensem.

I. Cum novella Observantium familia indies majora sumeret incrementa adeo, ut brevi tempore in plures divideretur

Provincias, et non tantum per Italiam, sed etiam Galliam, Hispaniam, aliasque mundi partes in immensum propagaretur, promotoribus vel maxime Sanctis Bernardino Senensi, Joanne de Capistrano, et Jacobo Piceno, dicto de Marchia, quorum virtutum splendoribus, vitae sanctimonia, Caelesti doctrina, et miraculorum multitudine, quae Deus per servos suos operari dignatus est, plurimi allekti non tantum e saeculo venientes, sed et ex ipsis Conventualibus Fratribus non pauci, qui privilegiis Pontificiis innixi vivebant, huic novellae, sed observantiae antiquae familiae nomen dabant. Fuit huic familiae datus peculiaris Commissarius a P. Gulielmo de Casali Ministro Generali anno 1438. Dein vero multiplicato Observantium numero **Eugenius IV. suis litteris incip. Ut Sacra Ordinis Minorum Religio dat. Romae Idibus Januarii 1445.** praecepit P. Antonio de Rusconibus Generali Ministro, ut Observantium familia per ipsos Observantes regatur, et familia pro commodiori gubernio in duas partes ultramontanam scilicet, et citramontanam dividatur, ac cuilibet familiae peculiaris Vicarius in Comitibus particularibus Observantium eligendus praeficiatur, a Ministro Generali tamen confirmandus. Primus Vicarius Generalis Observantium fuit S. Bernardinus Senensis, secundus S. Joannes de Capistrano: hi duo Vicarii erant a Ministris Generalibus jussu Eugenii IV. instituti. Anno vero 1446. die 6. May Patres Observantes familiae Cismontanae celebrarunt Romae in Conventu Aracoelitano vi praecitatae **Bullae Eugeniae** sua Comitibus particularia, in quibus renuntiatus fuit in Vicarium Generalem familiae Cismontanae Observantium P. Jacobus de Primaditiis. Similiter et Patres Observantes familiae Ultramontanae sua celebrarunt Comitibus. Hoc modo regebatur familia Observantium usque ad annum 1515. quo Observantes a Conventualibus per Leonem X. separati sunt, et cuilibet parti proprium eligendi Generalem Ministrum libertas data fuit, hac adjecta conditione, ut Generalis Conventualium a Ministro Generali Observantium confirmaretur.

II. Horum Observantium Fratrum pia conversatione, et exemplari vita moti, praesertim vero insigni praedictorum virorum Sanctorum Bernardini Senensis, Joannis de Capistrano, et Jacobi de Marchia, qui postmodum omnes ab Apostolica Sede solemni ritu **Sanctorum Albo** inserti fuerant, sanctitate allekti, non tantum plebs, sed et ipsi Supremi terrae Principes, omnia noviter erecta Coenobia his Fratribus repleti cupiebant: Insuper, cum Fratres Conventuales Observantium Fratrum pietatis, et sanctitatis fulgoribus obfusi, pedetentim adeo deficere coepissent, ut in pluribus Conventibus

quos inhabitabant, deesset numerus ad constituendam familiam requisitus, factum est, ut plures eorum Conventus illis alio translocatis, Fratribus Minoribus de Observantia auctoritate Supremorum terrae Principum incolendi traderentur. Quorum vestigiis inhaerendo Excel^{mus} D. Wilhelmus ab Aversperg Supremus Ducatus Carnioliae Capitaneus, cum videret, quod Conventus Labacensis Minorum Conventualium ruinam minetur, ipsique Fratres adeo imminuti sint, ut subinde *vix quinque*²⁶⁵ inhabitarent, per quod et cultus Divinus, et regularis disciplina necessariò remitti, et dissipari debebant, instanter petiit à Friderico III. Romanorum Imperatore, ut Fratres Conventuales ex Conventu Labacensi amoverentur, et illorum loco Patres Observantes Provinciae Austriae introducerentur.

III. Fridericus Imperator, cui nil magis cordi erat, quàm Divini cultus promovendi, et in Sacris Ordinibus regularis disciplinae conservandae, et collapsae restaurandae studium, Wilhelmi honestae petitioni deferre volens advocavit ad se *Lincium* P. Georgium à Graz Fratrum Minorum Conventualium Provinciae Austriae Ministrum Provinciale, eique voluntatem, et petitionem Capitanei Carnioliae exposuit, ut nempe Conventus Labacensis ejusdem dispositioni relinquatur, et quia se P. Provincialis excusabat, quod id facere nequeat sine Diffinitorii Patrum consensu, eidem Imperator, ut Patrum exquirat consensum, indulsit, quamvis firmiter statuisset, quod non obstante praedictorum Patrum dissensu, adhuc vellet eisdem Conventum eripere, et Fratribus Observantibus tradere. Cum P. P. Conventuales circa negotium hujus Conventus consulturi in *Wels* convenirent, ipsemet D. Capitaneus Wilhelmus ab Aversperg ad praedictum locum se contulit, ac cum Ministro Provinciali, ac Patribus, quorum intererat, tractavit, omnia juxta suum, et Imperatoris desiderium perfecit, Augustissimo retulit Imperatori, ac ab eodem, ut ad finem intentum negotium deduceretur, mandatum accepit, et ad Carnioliam se contulit: quò, etiam ab Imperatore, ut Concommissarius, missus fuit Ill^{mus}, et R^{mus} D. *Nicolaus Caps*²⁶⁶ Episcopus Ipponensis, et Suffraganeus Gurcensis ex Ordine S. Francisci.

IV. Auctoritate igitur *Friderici III. ut ex suis Lincii in Vigilia S. Laurentii anno 1491. exaratis litteris*, constat, et *P. Georgii* à Graz Ministri Provincialis Fratrum Minorum Conventualium Provinciae Austriae, qui *in suis litteris datis eodem anno ex Wels* insinuat Conventui Labacensi, quod praedictus Episcopus habeat potestatem agendi, et disponendi cum Conventu Labacensi juxta suum arbitrium et compactata cum Aug^{mo} Caesare, adjuncto mandato, ut eidem in omnibus obediant, quarum litterarum tenor *in subjecto*

instrumento continetur praedicti Commissarii videlicet R'mus D'nus Nicolaus Caps Episcopus Ypponensis, et Excel^{mus} D'nus Wilhelmus ab Aversperg Capitaneus Provinciae Carnioliae Conventum Labacensem sibi extradi fecerunt die 27. Augusti 1491. prout **ex ipso traditionis, et receptionis instrumento**, quod **ex Originali fideliter transumptum** adnecto, magis patet, estque hujus tenoris:

In Nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem Millesimo quadringentesimo nonagesimo primo indictione nona die verò Sabbati vigesima septima mensis Augusti horâ tertiarum de mane, vel quasi Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris, et Domini nostri Domini Innocentii Divina providentia Papae VIII. anno octavo: in Monasterio beatae Mariae Virginis Ordinis Sancti Francisci Fratrum Conventualium Laibaci coram Venerabilibus, Honorabilibus, Nobilibus, Sapientibus viris, et Dominis Wolfgango Kelner Decano, Nicolao Podn Canonico, et Venerabilis Capituli Laibacensis Procuratore, Christophoro Nosiczta etiam dictae Ecclesiae Canonico, Marino Hussez, Monasterii S. Jacobi Ordinis S. Augustini Fratrum Eremitarum Laibaci Priore, Mathia Operta decretorum doctore Plebano Crainburgensi, Mathia Puch, Gregorio Kresnitsch, Nicolao Sparaviz, et Gregorio Kyecz etiam dictae Ecclesiae Laibacensis Vicariis praebend. Sebastiano Weindel domûs Theutonicorum Laibaci Commendatore, Vdalrico Paradeiser, et Joanne Glaynhover armigeris, Caspare Krabat judice, Martino Turk, Michaelae Franck, Wolfgango Wiser, Petro Lepaglava, Hieronymo Petschacher, Paulo Schweinzer, Conrado Kesler, Erhardo Maler, Christophoro Kürsner, et Gregorio Karrer Consulibus juratis, civibus, et inhabitatoribus, et pluribus aliis Clericis, et Laicis dictae Civitatis Laibacensis, tanquam fide dignis testibus, et personis ad infra scripta specialiter vocatis, et rogatis, Nobisque Notariis publicis infrascriptis personaliter constitutus Magnificus, et Generosus Dominus, Dominus Wilhelmus de Aversperg Baro, et Serenissimi, et invictissimi Principis, et Domini, Domini Friderici divina favente clementia Rom. Imperatoris semper Augusti, Hungariae etc. Regis, nec non Austriae, Styriae, Carinthiae, et Carniolae Ducis etc. Consiliarius, Camerarius, et in dicto Ducatu Carnioliae Capitaneus, qui etiam in Religiosorum virorum, et Fratrum Joannis lectoris, Michaelis Gvardiani, nec non Martini, Nicolai, Marini, Simonis, et Francisci Conventualium dicti Monasterii Laibacensis Ordinis S. Francisci praesentia, Rn'dum in Christo Patrem, et Dominum, Dominum Nicolaum Caps Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopum Ypponensem, et Venerabilis Ecclesiae Gurcensis Suffraganeum,

aliàs dictum Ordinem S. Francisci professum, negotii quoque, et expeditionis infrascriptae tam à dicta Imperiali Majestate, quàm à Venerabili, et Religioso Patre, et Domino, Domino Georgio de Graz Provinciae Austriae Ordinis Sancti Francisci Fratrum Conventualium Ministro, et Provinciale, etiam de Patrum omnium Ordinis, et Provinciae praedictorum assensu Commissarium ad infrascripta specialiter deputatum, ibidem praesentem, et personaliter constitutum, prout de suae Commissionis, et expeditionis facultate tum in dicti D. Imperatoris, tum etiam praefati Patris Ministri litteris, de quibus infra fit mentio, clarè constare videtur, vulgaribus linguae teutonicae verbis, vel his in effectu similibus publicè allocutus fuit, et eidem Domino Episcopo Suffraganeo, et Commissario exposuit, qualiter ipse altis precibus, et sollicitis instantiis saepenumero praefatum Serenissimum Dominum nostrum Imperatorem pulsaverit, et non aliud, nisi dictum Monasterium Beatae Virginis Ordinis Minorum Laibaci cum solis ipsius muris, tectis, et aedificiis pro negotii infrascripti expeditione petiêrit, et demum ab eadem Imperiali Majestate per hujusmodi assiduas, et instantes supplicationes obtinuerit, quod eadem Imperialis Majestas suum gratiosum, et benignum pro dicti infrascripti negotii expeditione assensum dederit, et ipsum Domino Wilhelmo de Aversperg promiserit, velle facere verbum dicto Domino Ministro, et Provinciali, et monasterium suprascriptum pro dicta infrascripta expeditione obtinere. Quodque eadem Imperialis Majestas mox tunc miserat pro dicto Patre Ministro ad Wels, et eum ad se vocari fecerat, eumque, cum coram esset, in Lynz serius, ut decuit, interpellavit: quod Suae Majestati cum dicto Monasterio beatae Virginis Laibaci, quoad infrascriptam expeditionem complaceret, et sibi Monasterium ipsum dare non recusaret; propter quod Sua Imperialis Majestas assecurationis litteras toto Ordini Suo in dicta Provincia constituto dare velit, quod ipsum Dominum Ministrum in futurum nunquam pro aliquo alio Monasterio dictae Provinciae petere, et si dicto Patri Ministro, et praefato Ordini, aut alicui dictae Provinciae Monasterio aliqua acciderent impedimenta, sive eis aliquae oppressiones contingerent, in his eorum gratiosus Protector, fidus defensor esse vellet, et quod in antea temporibus vitae suae Fratres dicti Ordinis de aliquo eorum Monasterio in dicta Provincia constituto ejici, et retrudi deberent, aliqua nollent instantia pati: ad quae fuit ipsi suae dictae Imperiali Majestati per ipsum Patrem Ministrum responsum, quod haec absque tota omnium Patrum dictae Provinciae congregatione, et assensu facere non auderet, quinimo si haec absque dicto assensu faceret, pro eo dictis Patribus respondere non valeret, timeret etiam eapropter erga suos Superiores notam, et disgratiam incurrere posse: cui ex tunc dicta Im-

perialis Majestas objecit illud, quod per Antecessorem suum Ministrum immediate praecedentem de Monasterio in Judenburg factum fuisset, ubi idem Minister absque consilio, scitu, et assensu Patrum dictae Provinciae sibi Monasterium ipsum dedisset, et se in eo Suae Majestati obedientem exhibuisset, et si idem Minister ad hoc faciendum habuisset facultatem, etiam ipse hoc facere, et sibi cum dicto Monasterio Laybacensi absque assensu Patrum complacere posset, ipsa etiam Imperialis Majestas dicto Domino Ministro ulterius objecit, se habere Bullas, et facultates Apostolicas non solum illud, quinimo plura Monasteria in suis terris, et dominiis haereditariis constituta eripiendi, et illa reformari faciendi, quas quidem facultates vellet ipsa Imperialis Majestas ob dicti Ordinis favorem suspendere, et eisdem uti non velle, si Suae Majestatis voluntati cum dicto Monasterio Laibacensi paritum fuerit, et delatum, admonuit etiam ipsa Imperialis Majestas dictum Patrem Ministrum de illa favorabili, et gratiosa voluntate, quam Sua Majestas ultra omnes alios Ordines ad ipsius Patris Ministri Ordinem habeat, cum Ordinem ipsum Sancti Francisci in Dominiis, et terris suis in locis pluribus fundari, et institui consenserit, quod adhuc Ordo ipse favores, et gratias hujusmodi erga se conservare, et Suae Majestati cum Monasterio supradicto ipse Dominus Minister complacere studeret. Quo facto dictus pater Minister ipsam Imperialem Majestatem humiliter rogavit, sibi concedi terminum, usque Patres Monasteriorum dictae Provinciae congregare, et convocare, et Suae Imperialis Majestatis petitiones, instantias, et desideria, et benignissimas suas erga dictum Ordinem oblationes, et gratias coram ipsis Patribus proponere posset, quantum autem ad personam suam esset Suae Imperiali Majestati obediens, et voluntarius: vellet etiam omnem, quam posset, operam dare, quod Suae Imperialis Majestatis voluntas, et desiderium ex parte dicti Monasterii pro sua expeditione non despiceretur, sed in eo suum habere deberet effectum. Et quamquam ipso tunc Sua Imperialis Majestas nullum dare, sed finale à dicto Patre Ministro voluit habere responsum, dictus Dominus Wilhelmus de Aversperg solus dictam Imperialem Majestatem rogaverit, et dilationis hujusmodi terminum dicto Domino Ministro ab ipsa Imperiali majestate obtinuerit. Et quod termino hujusmodi dilationis finito ipse Dominus Wilhelmus de Aversperg personaliter aequitaverit ad dictum Patrem Ministrum, et Provincialem ad Wels, et cum eodem non de rebus aliis, nisi de, et super desiderio, et petitionibus Imperialis Majestatis ex parte dicti Monasterii Laibacensis, et solis ipsius muris, et aedificiis pro expeditione infra-scripta, et de responsis, quae idem Pater Minister in suo termino dictae Imperiali Majestati dare habuisset, sermonem fecerit: quibus omnibus, et singulis praemissis, sicut praemittitur, dictis, locutis

et propositis idem Dominus Wilhelmus de Aversperg coram praefato Reverendo Patre, et Domino, Domino Nicolao Episcopo Suffraganeo, et Commissario, cui pro expeditione infrascripta plena, ut praemittitur, est data facultas, dictae Imperialis Majestatis litteras vulgari theutonico scriptas, et ipsius Imperialis Majestatis voluntatem exprimentes, sanas, et illaesas in omnium, et singulorum testium, et personarum praedictarum, et nostrorum Notariorum infrascriptorum praesentia in publicum produxit, et easdem alta, et intelligibili voce legi fecit, quarum tenores de dicto vulgari theutonico in linguam, et litteram latinam translati sequuntur de verbo ad Verbum, et sunt tales:

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator etc. nostro dilecto, fideli Wilhelmo de Aversperg nostro Consiliario, Camerario, et Capitaneo in Carniolia. Dilecte, fidelis Nos facimus tibi notum, quod honorabiles, et honesti Religiosi nostri dilecti, devoti Georgius Minister Ordinis Minorum Provinciae Austriae Capellanus noster, Custodes, et Gvardiani dicti Ordinis praenominatae Provinciae, qui ob nostra desideria congregati fuerunt, se erga nos exhibuerunt, et voluntatem eorum dederunt, nobis Monasterium eorum Laybaci cum Monstranciis, Reliquiis, Crucibus, Calicibus, ornamentis, et libris dimittendi, et cum eodem juxta libitum nostrum agendi. Propter quod Venerabilis Nicolaus Suffraganeus Gurcensis noster dilectus, devotus illuc ad Laibacum venire habeat, haec ex parte dicti Ordinis expedienda, committimus tibi seriusius, et volumus, quod tu praenominatum Monasterium cum supradictis suis attinentiis à dicto Suffraganeo suscipias, et cum eodem Commissionem nostram, quam propter hoc à Nobis habes, perficias, etiam eidem Suffraganeo convenientes expensas eapropter assignes, in quo facies nostram seriusam voluntatem. Datum in Lynz feria tertia Vigilia S. Laurentii. Anno millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, imperii nostri anno quadragesimo.

Post quarum quidem litterarum Imperialium productionem, lectionem, et publicationem ipse Dominus Wilhelmus de Aversperg dictum Reverendum Patrem, et Dominum, Dominum Nicolaum Episcopum Suffraganeum, et Commissarium rogavit, et requisivit, ut sibi dictum Monasterium Fratrum Minorum Laybaci juxta, et secundum dictarum litterarum Imperialium continentiam, vim, formam, et tenorem tradere, et assignare, ut ulterius cum ipso Monasterio ad ejusdem Imperialis Majestatis commissionem sibi ad partem, et verbo alias factam, et datam agere, et disponere posset, dignaretur. Quo facto dictus Reverendus Pater, et Dominus, Dominus Nicolaus Episcopus Suffraganeus, et Commissarius Suas Commissionis litteras sibi à dicto Domino Georgio Ministro, et Provinciale pro dicti negotii infrascripti expeditione directas, sanas, integras, et illaesas, non vitiatas, neque in aliqua sui parte suspectas sigillo majori oblongo dicti Domini Ministri in cera rubra, carta papyri madefacta, superposita, à tergo appresso munitas, et roboratas etiam in publicum produxit, et easdem similiter alta, et intelligibili voce legere, et

publicare fecit, quarum tenores de verbo ad verbum sequuntur et sunt tales:

Frater Georgius de Grez Provinciae Austriae Minister salutem plurimam. Devoti Fratres! notum vobis, et singulis de Conventu Laibacensi facio, quod Reverendus in Christo pater, et Dominus, Dominus Nicolaus Episcopus Ypponensis, Suffraganeus Ecclesiae Gurcensis habet à me, et Provincia omnem auctoritatem, et facultatem agendi, et disponendi cum Conventu Laibacensi, cum omnibus, et singulis rebus mobilibus, et immobilibus ad ipsum Conventum spectantibus juxta arbitrium suum, et secundum compactata cum Serenissimo Caesare, et cum Domino Wilhelmo de Aversperg facta, et tractata. Volo igitur vos sibi in omnibus obedire, et agere juxta sui mandatum et arbitrium. Ex Wels die Saturni ante Bartholomaei anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo.

Et ad dicti Domini Wilhelmi de Aversperg petitionem, et requisitionem ad ulteriora procedendo utrarumque litterarum hujusmodi suprascriptarum vigore se obtulit dictum Monasterium Ordinis Minorum Laibaci de Dominorum Lectoris, Gvardiani, e Fratrum Conventûs ejusdem manibus, et potestate recipere, et illud juxta pactata cum dicto Domino Imperatore, et praefato Domino Wilhelmo de Aversperg ex una, et dicto Domino Ministro, et Provinciale dicti Monasterii cum suis Fratribus ex altera parte, cum solis ipsius muris, tectis, et aedificiis eidem Domino Wilhelmo de Aversperg velle exhibere, ubi autem esset Reliquiarum, et aliorum Clenodiorum dicti Monasterii requisitio, dixit idem Dominus Episcopus facultatem suam se ad haec non extendere, et sibi ea faciendi sibi non expedire, pro eo, quod dicta Imperialis Majestas praefato Domino Ministro, et Patribus dictae Provinciae propter dicti Monasterii assignationem, et traditionem juxta eorum Statuta, Reliquias, ornatus, et Clenodia supradicta, eorum redditus, et proventus prius dicto Monasterio, Gvardiano, et Conventui appropriati ad Monasterium, quod ipsis Fratribus vice, et loco dicti Monasterii assignabitur, sequi debere. Spopondit ad effectum, ut foundationes aliàs in eodem Monasterio factae in alio assignando loco, sive Monasterio perficiantur. Ex adverso dictus Dominus Wilhelmus de Aversperg respondit, se non aliud, nisi dictum Monasterium, et solos ipsius muros, tecta, et aedificia petiisse, neque ad praesens plus petat, ex parte autem Reliquiarum, Clenodiorum, et ornamentorum dicti Monasterii, si ipsa Imperialis Majestas juxta, et secundum suarum litterarum continentiam, et tenorem suae Reverendae Paternitati ulterius aliqua committet, ipse Dominus Wilhelmus de Aversperg etiam negotium ipsum in statu illo dimittere vult, in quo praefatus Pater Minister, et alii Patres Provinciae pro ipsius Caesaris voluntate stare dimiserint, et fiendum decreverint, quibus omnibus, et singulis praemissis, sic, ut praemittitur, peractis, dictus Reverendus Pater, et Dominus, Dominus Nicolaus Episcopus, Suffraganeus, et Commissarius de praemissis

dicti Domini Wilhelmi de Aversperg dictis, actis, productis, propositis, et responsis contentus Judici, Consulatui, et Juratis Civitatis Laibacensis suprascriptis, praenominatorum omnium, et singulorum Dominorum testium, et nostrorum Notariorum infrascriptorum praesentia dixit, et eosdem petiit, quid eis de fixis redditibus dicti Monasterii agendum videatur? ut suum in eo animum explicarent, dicti Domini Judex, Jurati, et Consules ad haec deliberatè responderunt, quod sicut Imperialis Majestas in suo conceperit animo, cum dicto Monasterio, et ipsius Monasterii fixis, et fundatis redditibus agendum nihil habeant, ex adverso dicere, sed volunt, quantum in eis est, ipsius Majestatis decretis obedienter parere: attamen petierunt, quod foundationes in dicto Monasterio factae, et Fratribus ipsius Monasterii ad peragendum impositae, quae hic juxta tenorem litterarum foundationis hujusmodi desuper confectarum peragi debuissent, in alio Monasterio, quod ipsa Imperialis Majestas dicto Domino Ministro, et Patribus Provinciae loco, et vice dicti Monasterii assignari spopondit, perfici debeant, et peragi, quae omnia dictus Reverendus Pater, et Dominus, Dominus Episcopus, et Commissarius fieri debere promisit. Et insuper pro saepedictae, et infrascriptae expeditionis, et praefatae sibi factae commissionis complemento, Lectorem, Gvardianum, et Fratres Conventuales dicti Monasterii Laibacensis adhuc ibidem praesentes, et personaliter constitutos suprascriptos cum dicto suae Commissionis mandato publicè admonuit, et requisivit, si facere vellent obedientiam Ministro, et Patribus dictae Provinciae, et dicto Monasterio Laybaci absque omni ipsorum, aut alicujus eorum culpa, macula, sive illata nota incoacti, et libera voluntate cedere, et sub obedientia mandatorum dicti Patris Ministri cum assensu Patrum omnium dictae Provinciae sibi Monasterium ipsum ad manus suas assignare. Dicti Lector, Gvardianus, et Fratres Conventuales jam dicti Monasterii nullam in his contradictionem facientes ad mandatum Patris eorum Ministri, et assensum Patrum de Provincia, se mox uti Obedientia filii exhibuerunt, et dicto Reverendo Patri, et Domino, Domino Episcopo, et Commissario Monasterium ipsum beatae Virginis Ordinis Sancti Francisci Laibaci unà cum Conventus, et Gvardiani jam dicti Monasterii sigillorum traditione, et assignatione absque omni eorum, aut alterius ipsorum culpa, macula, sive nota ex eorum potestate, et manibus, in Suae Reverendae Paternitatis tenutam, manus, et potestatem tradiderunt, et assignârunt, talibus tamen pactis, et reservationibus adjectis, quod Reliquiae, Calices, et Ornamenta, libri, et alia juralia omnia cum singulis fixis redditibus dicti Monasterii Laibacensis debeant ad dicti Patris Ministri, et Patrum aliorum de Provincia dispositionem, et decreta pro altero Monasterio, quod ipsis, et dicto Ordini loco, et vice praefati eorum Monasterii assignabitur, remanere, et quod juxta contenta Statutorum Ordinis debita per ipsos

Dominos Lectorem, Gvardianum, et Conventum contracta, quae se ad libras denariorum viginti tres extendunt, solvantur, ipsis etiam lectori, Gvardiano, et Fratribus praedictis, quousque alia eorum Monasteria attingere, et aggredi possint, cum expensis convenientibus, et Fratribus illis, qui Monasterium, de quo eis pollicitum est, hic expectare voluerint, cum decenti hospitio debeat provideri. Ad quae dictus Dominus Wilhelmus de Aversperg nullam fecit contradictionem: imo, quod haec omnia absque omni contradictione fieri, adimpleri, et observari debeant, fidem fecit, quibus omnibus, et singulis, prout praemittitur, peractis dictus Reverendus Pater, et Dominus, Dominus Nicolaus Episcopus, Suffraganeus, et Commissarius dictorum suorum mandatorum vigore, Monasterium suprascriptum Laybaci ex supranominatorum Lectoris, Gvardiani, et Fratrum manibus, et potestate ad suas manus, et potestatem recepit, et mox illud ad Sacrae Majestatis Imperialis vota, desideria, et mandata, et praesertim ad suprascriptum, et lectum mandatum dicti Patris Ministri cum assensu Patrum omnium de Provincia, quo dictus Dominus Episcopus, et Commissarius in toto suprascripto processu usus fuit, et mandati hujusmodi vigore praenominato Domino Wilhelmo de Aversperg absque omni impedimento, et contradictione cujuscunque liberè, et absolutè cum nudis, et solis ipsius muris, tectis, et aedificiis in suas manus tradidit, et sibi illud, unà cum dictorum Conventûs, et Gvardiani sigillorum assignatione in suam potestatem dedit, tradidit, et assignavit, nullis aliis in dicto Monasterio quoad ipsius muros, et aedificia praenominatae Provinciae Austriae Conventualium Ordinis Sancti Francisci contradictionibus, sive juribus reservatis, nisi his, quod praenominatus Dominus Wilhelmus de Aversperg, in jam dictum Monasterium Laibacense Fratres Ordinis Sancti Francisci de Observantia inducere, et ejusdem Monasterium ipsum debeat assignare, etiam quod Fratres hujusmodi de Observantia Monasterium ipsum in pacifica, quieta, et plena possessione ipsi, et omnes eorum Successores perpetuis temporibus futuris absque impetitione, et omni juris instantia â dicto Ordine, et praesertim ab omnibus Patribus praesentibus, et futuris dictae Provinciae Austriae Ordinis Sancti Francisci Conventualium possidere, et habere, et in eodem Omnipotenti Deo, sicut Ministri ejus servire, laudesque debitas, et obsequia congrua juxta gratiam eis ab Excelso concessam perficere, et solvere debeant, et teneantur. Ipse quoque Dominus Wilhelmus de Aversperg dictae Imperialis Majestatis nomine, Monasterium Laybaci supradictum cum nudis, et solis ipsius muris, tectis, et aedificiis cum conditionibus et adjectionibus supradictis de dicti Reverendi Patris, et Domini, Domini Nicolai Episcopi, Suffraganei, et Commissarii

manibus, et potestate sibi, ut praemittitur, assignatum, ad dictae Imperialis Majestatis manus, et potestatem recepit, et assumpsit, et insuper spondit, et promisit, velle cum eodem Monasterio agere, facere, et disponere juxta, et secundum dictae Imperialis Majestatis desideria, et juxta mandata, et Commissiones sibi ab eadem Imperiali Majestate desuper data, facta, et commissa fraude, et dolo semotis quibuscunque.

Super quibus omnibus, et singulis praemissis, tum praefatus Reverendus in Christo Pater, et Dominus, Dominus Nicolaus Episcopus Suffraganeus, et Commissarius, tum etiam dictus Magnificus Dominus Wilhelmus de Aversperg Capitaneus, et Commissarius substitutus dictae Imperialis Majestatis, et suo nominibus nos Notarios publicos infra scriptos tam conjunctim, quam divisim publicè requisierunt, et quilibet eorum requisivit, ut ipsis, et eorum cuilibet unum, vel plura publicum, seu publica conficeremus instrumentum, seu instrumenta. Acta sunt haec sub anno, Indictione, die, mense, horâ, Pontificatu, et loco, quibus suprâ, praesentibus ibidem omnibus, et singulis testibus, et personis supra scriptis, ad praemissa, ut praemittitur, vocatis, et rogatis.

Ego Petrus Jankovitsch Clericus Laibacensis publicus Sacra Imperiali auctoritate Notarius, quia dictis locutioni, propositioni, petitioni, requisitioni, responsioni, litterarum hinc inde productioni, nec non dicti Monasterii Beatae Virginis Laibaci assignationi, et ejusdem receptioni, et assumptioni, omnibusque aliis, et singulis praemissis, dum sic, ut praemittitur, agerentur, et fierent, unâ cum suprascriptis testibus, ac discreto viro Simone Smalzbach Clerico Laibacensi etiam dicta auctoritate Imperiali Notario publico, et in causa supra scripta Connotario, et unâ mecum Scriba infrascripto praesens interfui, eaque sic fieri vidi, et audiui. Ideoque hoc praesens publicum instrumentum suprascriptos processus in se continens pro parte mea in notam recepi, et exinde confeci, illudque per alium fidelem me tunc aliis arduis praepedito negotiis fideliter scriptum propria mea manu subscripsi, publicavi, et in hanc publicam formam redegi, signoque, et nomine meis solitis, et consuetis unâ cum dicti suprâ, et infra scripti Connotarii signatione, subscriptione, et publicatione signavi, et roboravi rogatus, et requisitus in fidem, et testimonium omnium et singulorum praemissorum.

(L. Signi)

Ego Simon Smalzbach Clericus Laibacensis publicus Sacra Imperiali auctoritate Notarius, quia dictis locutioni, propositioni, petitioni, requisitioni, responsioni, litterarum hinc inde productioni, nec non dicti Monasterii Beatae Virginis Civitatis Laibacensis assignationi, et ejusdem receptioni, et assumptioni, omni-

busque aliis, et singulis praemissis, dum sic, ut praemittitur, agerentur, et fierent, unà cum suprà scriptis testibus, et discreto Viro Petro Jankovitsch Clerico Laibacensi etiam dicta Auctoritate Imperiali Notario publico, et in causa suprà scripta Connotario, et unà cum Scriba suprascripto praesens interfui, eaque sic fieri vidi, et audiui. Ideoque hoc praesens publicum instrumentum supra scriptos processus in se continens etiam pro parte mea in notam recepi, et exinde confeci, illudque per alium fidelem, me tunc aliis arduis praepedito negotiis fideliter scriptum propria mea manu subscripsi, publicavi, et in hanc publicam formam redegi, signoque, et nomine meis solitis, et consuetis, unà cum dicti supra scripti Connotarii subscriptione, signatione, et publicatione signavi, et roboravi rogatus, et requisitus in fidem, et testimonium omnium, et singulorum praemissorum.

L. Sign.

V. Postquam Magnificus Dominus Wilhelmus de Aversperg Capitaneus Carnioliae Suo, et Sacrae Caesareae Majestatis nomine Monasterium Labacense Ordinis Minorum Conventualium è manibus Reverendissimi Domini Nicolai Caps Episcopi Ypponensis et Suffraganei Gurcensis nomine Georgii à Graz Ministri Provincialis, et Fratrum Minorum Conventualium Provinciae Austriae die 27. Augusti anno 1491. in potestatem, et liberam dispositionem Friderici Imperatoris cum solis, et nudis muris, tectis, et aedificiis accepisset, et 7. Conventuales videlicet P. P. Joannes Lector, Michael Gvardianus, Martinus, Nicolaus, Marinus, Simon, et Franciscus aliò migrassent, illud juxta mentem altefatae Suae Caesareae Majestatis Patribus Minoribus Ordinis S. Francisci de Observantia nuncupatis Provinciae itidem Austriae die 2. Septembris anni ejusdem inhabitandum tradidit, quod P. Alexander à Posenio nomine dictae Provinciae omni, qua par erat, humilitate, et reverentia acceptavit, et in id 12. Religiosos regularis Observantiae introduxit videlicet, P. Casparum de Rudolphswert Gvardianum, P. Angelum de Schönstein, P. Petrum de Chora, P. Colomanum de Suevia, P. Matthaeum de Croatia, P. Jacobum de **Francia**,²⁶⁷ P. Pancratium de nova civitate, P. Ignatium de Spicz, P. Leonardum de Schönstein, Fratrem Lucam de Leybs clericum Diaconum, et Fratres Sixtum de Rakespurg, et Paulum de Austria laicos: Quae omnia **ex ipso assignationis instrumento**, vi cujus hoc Labacense Monasterium Patribus Observantibus Provinciae Austriae Imperiali auctoritate traditum fuit, magis patent, quod ex Originali de verbo ad verbum desumptum adnecto, et hunc continet tenorem:

In Nomine Domini. Amen. Anno Nativitatis ejusdem Millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, indictione nona, die verò Martis, secunda mensis Septembris hora terciarum de mane, vel quasi, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, et Domini Nostri, Domini Innocentii divina providentia Papae octavi anno octavo in Ecclesia Monasterii beatae Mariae Virginis Ordinis S. Francisci de Conventu Civitatis Laybacensis coram Venerabilibus, Honorabilibus, Nobilibus, Sapientibus, et providis viris, et Dominis Nicolao Podn Canonico, et Venerabilis Capituli Cathedralis Laybacensis Procuratore, Christophoro Nosicza etiam in eadem Ecclesia Canonico Mathia Puch, Gregorio Kresnitsch, Nicolao Sparaviz, et Gregorio Kyecz in dicta Ecclesia Vicariis praebeund. Marino Hussez Monasterii S. Jacobi Ordinis Sancti Augustini Fratrum Eremitarum Laibaci Priore, Sebastiano Weindel domus beatae Virginis Ordinis teutonicorum Commendatore, Udalrico Paradeiser, et Joanne Glaynhover armigeris, Caspare Krabat Judice, Martino Turk, Michaele Frank, Wolffgango Wiser, Petro Lepaglava, Hieronymo Petschacher, Paulo Schweinzer, Conrado Kesler, Erhardo Maler, Christophoro Kürsner, et Georgio Karrer Consulibus, et Juratis dictae Civitatis Laybacensis, et pluribus aliis honorabilibus, et honestis viris, et Dominis presbyteris, clericis, et laicis praetactae Civitatis testibus fide dignis ad negotia infrascripta specialiter vocatis, et rogatis, meque Notario publico infrascripto personaliter constitutus Magnificus, et Generosus Dominus, Dominus Wilhelmus de Aversperg Baro, nec non Serenissimi, et invictissimi Principis, et Domini, Domini Friderici divina favente gratia Romanorum Imperatoris semper Augusti, Hungariae etc. Regis, nec non Austriae, Styriae, Carinthiae, et Carniolae etc. Ducis, Consiliarius, Camerarius, et in dicto Ducatu Carniolae Capitaneus, qui Venerabilibus, Religiosis, et Devotis viris Patribus, et Fratribus Alexandro de Posonio, Caspari de Rudolphswert, Angelo de Schönstein, Petro de Chora, Colomano de Suevia, Matthaeo de Croatia, Jacobo de Franconia, Pangratio de Nova Civitate, Ignatio de Spicz et Leonardo de Schönstain presbyteris, Luca de Leybs Diacono, nec non Sixto de Rakespur, et Paulo de Austria conversis Ordinem Sancti Francisci de Observantia professis, ibidem praesentibus, et personaliter constitutis infrascriptae expeditionis negotium occasione dicti Monasterii beatae Virginis Ordinis Minorum Laibacio nuper factum, propter quod specialiter pro eodem P. Alexandro, et praefatis Patribus, et Fratribus de Observantia miserit, et eosdem huc ad Laibacum venire fecerit, et vocaverit, exposuit, et declaravit, quomodo alias Venerabilis, Religiosus, et Devotus Pater Dominus Georgius de Graz Ordinis Sancti Francisci Fratrum Mi-

norum de Conventu Provinciae Austriae Minister, et Provincialis de Patrum Omnium Ordinis, et Provinciae jam dictorum, Custodum, Gvardianorum eapropter specialiter congregatorum assensu, et voluntate dicto Serenissimo Domino, Domino Imperatori ad Suae Majestatis vota, et desideria dictum Monasterium beatae Virginis Ordinis Sancti Francisci Laybaci, ex suis, et dictorum Patrum Ordinis Sancti Francisci de Conventu Provinciae Austriae manibus, et potestate non coactus liberè dederit, et dictae Imperialis Majestatis votis, et desideriis, ut suum optatum possint, et debeant in eo sortiri effectum, paruerit, pro quo eadem Imperialis Majestas sibi scripserit, et in hujusmodi suprascriptis specificaverit, quod Pater Minister, ac Patres, et Fratres Custodes, Gvardiani Monasterium praefatae Provinciae Austriae Ordinis Sancti Francisci de Conventu Suae Majestati, et ad Suae Majestatis vota praefatum Ordinis Sancti Francisci Monasterium Laybaci eo modo dederunt, et assignârunt, quod eadem Imperialis Majestas cum jam dicto Monasterio agere, facere, et disponere possit juxta, et secundùm Suae Majestatis beneplacitum, et voluntatem, ipsum etiam Domino Wilhelmo de Aversperg in dictis Suae Majestatis Scriptis commiserit, et quod Monasterium ipsum ex Reverendi in Christo Patris, et Domini, Domini Nicolai Caps Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Ypponensis, et Gurcensis Suffraganei, aliàs dictum Ordinem Sancti Francisci professi, qui specialiter ad commissionem dicti Patris Ministri, de Patrum omnium dictae Provinciae Austriae Fratrum Conventualium assensu cum pleno ipsius mandato huc ad Laybacum advenerat, manibus, et potestate ad Suae Imperialis Majestatis manus, et potestatem recipere, et ulterius cum eodem Monasterio juxta ejusdem Imperialis Majestatis Commissionem sibi desuper factam, agere, et disponere habeat, dederit in mandatis. Qualiter etiam idem Reverendus Pater, et Dominus, Dominus Nicolaus Episcopus Suffraganeus, et Commissarius ex hujusmodi Suae Commissionis auctoritate dictum Monasterium Laybaci de Lectoris, Gvardiani, et Fratrum Conventûs dicti Monasterii Laybaci, unâ cum eorumdem Conventûs, et Gvardiani sigillis sibi assignatis, manibus, et potestate pridie videlicet die Sabbati vigesima septima mensis Augusti receperit, et illud ipsum Domino Wilhelmo de Aversperg cum solis, et nudis ipsius muris, tectis, et aedificiis ad manus suas dederit, tradiderit, et assignaverit ad finem, et effectum, ut Monasterium ipsum reformare, et illud cum Patribus, et Fratribus etiam Ordinis Sancti Francisci de Observantia implantare, et eisdem Patribus, et Fratribus de Observantia jam dictum Monasterium

assignare deberet, ita, et taliter, quod Patres, et Fratres jam dicti de Observantia, et eorum Successores Monasterium praedictum in pacifica, et quieta possessione perpetuis futuris temporibus absque postulatione, et requisitione omnis juris â toto dicto Ordine Sancti Francisci de Conventu, praesertim Provinciae Austriae habere, tenere, et possidere, et in illo vota sua Altissimo reddere deberent, prout haec omnia in processibus totius expeditionis hujusmodi, et instrumentis publicis desuper confectis (ad quos, et quae se dictus Dominus Wilhelmus de Aversperg retulit, et refert, et hic habere voluit, et vult pro expressis) clariùs, et specialius continetur.

Et insuper idem Dominus Wilhelmus de Aversperg Capitaneus praenominatum Patrem Alexandrum adhuc ibidem praesentem, et personaliter constitutum dictae Imperialis Majestatis nomine obnixius, et fidelius, ut potuit, supplicavit, ut suprascriptum Monasterium Laybaci, quod cum plena potestate in suis habeat manibus, et sibi illud cum solis muris, tectis, et aedificiis per praenominatum Reverendum Patrem, et Dominum, Dominum Nicolaum Episcopum Suffraganeum, et Commissarium ad dictae Imperialis Majestatis requisitionem, et ad plenam facultatem sibi â dicto Patre Ministro factam, traditum sit, ad suas, et omnium Patrum, et Fratrum praesentium, et futurorum Ordinis Sancti Francisci de Observantia etiam dictae Provinciae Austriae manus, et potestatem de ipsius Domini Wilhelmi de Aversperg manibus, et potestate recipere, et illud per Patres, et Fratres de Observantia perpetuis temporibus habere, tenere, possidere, et in eodem juxta gratiam sibi, et ipsis Patribus, et Fratribus â Deo concessam, Altissimo famulari, et vota Religionis suae perficere velit, et dignaretur. Ad quae idem pater Alexander suo, ac Patrum, et Fratrum de Observantia Ordinis Sancti Francisci dictae Provinciae Austriae nominibus, et vice cum omni humilitate respondit, quod cum negotium expeditionis hujusmodi absque petitione, instantia, et sollicitatione sui, et aliorum Patrum, et Fratrum de Observantia ad hos fines pervenit, quod Omnipotens bonitas per suam caelestem, et divinam inclinationem, et dispositionem in tantum sua gratia praevenierit, quod Sua Imperialis Majestas supradictum Monasterium Laybaci non coactus, sed libera voluntate, et specialiter per Suae Majestatis preces â dictis Venerabilibus Patribus, et religiosis viris Patre Ministro, nec non Custodibus, et Gvardianis Ordinis Sancti Francisci de Conventu dictae Provinciae Austriae obtinuit, et ad hoc negotium ipsum conduxit, quod dictus Pater Minister cum assensu omnium Patrum Monasteriorum de Conventu dictae Provinciae per suprascriptum Reverendum Patrem, et Dominum, Dominum Episcopum Suffraganeum, et Commissarium penes scripta, et Commissiones dictae Imperialis Maje-

statis, et ad facultatem sibi â dicto Patre Ministro specialiter factam Monasterium ipsum Laybaci ipsi Domino Wilhelmo de Aversperg absque omni liga, et impedimento dederit, et assignaverit. Ipseque Dominus Wilhelmus de Aversperg, ut Monasterium ipsum reformare, et illud cum Patribus, et Fratribus Ordinis Sancti Francisci de Observantia dictae Provinciae Austriae replantare, ipseque Patribus, et Fratribus de Observantia illud tradere et assignare posset, et valeret, Patresque, et Fratres de Observantia hujusmodi Monasterium ipsum nunc, et in antea perpetuis futuris temporibus in quietâ, pacificâ, et integrâ possessione, et absque impedimento, et omnis juris instantia â toto dicto Ordine de Conventu Provinciae Austriae habere, tenere, et possidere, et in eodem vota Religionis Suae Altissimo persolvere possent, et valerent juxta et secundum tenorem processuum, et instrumentorum publicorum super negotio hujusmodi aliàs confectorum, et sibi, ac Patribus, et Fratribus praedictis verbo, ùt praemittitur, expositorum, plenam haberet facultatem, libenti, et grato animo unâ cum Patribus, et Fratribus suis de Observantia Ordinis Sancti Francisci dictae Provinciae Austriae ibidem praesentibus, et non tantum pro his, verum etiam pro omnibus aliis Patribus, et Fratribus de Observantia Ordinis, et Provinciae praedictorum praesentibus, et futuris dictum Monasterium Sancti Francisci Laybaci cum solis muris, tectis, et aedificiis ipsius ad dictae Imperialis Majestatis instantias, Commissiones, et vota ex dicti Domini Wilhelmi de Aversperg manibus, et potestate ad suas, ac Patrum, et Fratrum de Observantia praedictorum manus, et potestatem, si sibi ac Patribus, et Fratribus de Observantia praedictis illud liberè assignabitur, et tradetur, recipere, et acceptare, et in eo non solum ipsi Domino Wilhelmo de Aversperg, verum magis dictae Imperiali Majestati negotii, et expeditionis hujusmodi directori, obtemperare, et obedire velit, et intendat.

Quo facto mox, et in continenti idem Dominus Wilhelmus de Aversperg Capitaneus, et negotii expeditionis hujusmodi, ùt praemittitur, Commissarius suprascriptum Monasterium beatae Virginis Laibaci unâ cum Conventus, et Gvardiani, qui prius eidem Monasterio praefuerant, et talibus nodis, et forma praemissis cesserunt sigillis, quae etiam, ùt praefertur, in signum verae ejusdem Monasterii cessionis dicto Domino Wilhelmo de Aversperg in persona dicti Reverendi Patris, et Domini, Domini Nicolai Episcopi Suffraganei, et Commissarii assignârunt prae-nominato Patri

Alexandro pro se ipso, et pro omnibus Patribus, et Fratribus Ordinis Sancti Francisci de Observantia dictae Provinciae Austriae, absque omni obstaculo et impedimento liberè, et absolute ad ipsius Patris Alexandri, et per eum omnium aliorum Patrum, et Fratrum de Observantia Ordinis, et Provinciae praedictorum manus, et potestatem, cum nudis, et solis ipsius muris, tectis, et aedificiis tradidit, et assignavit. Ipseque Pater Alexander pro se ipso, et pro omnibus aliis Patribus, et Fratribus de Observantia Ordinis, et Provinciae suprascriptorum traditionem, et assignationem de dicto Monasterio beatae Virginis Laibaci dictis, ut praemittitur modis, et forma factas, ratas, et gratas habuit, et Monasterium ipsum sibi sic, ut praemittitur, datum, et ad finem, et effectum suprascriptum assignatum, ad suas, et omnium Patrum, et Fratrum de Observantia Ordinis, et Provinciae praedictorum manus, et potestatem cum magna humilitate, et gratiarum actibus suscepit, et pro seipso, et pro dictis Patribus, et Fratribus Ordinis Sancti Francisci de Observantia dictae Provinciae Austriae promisit, quod Patres, et Fratres de Observantia praedicti juxta statuta, et Observationes Ordinis Sancti Francisci de Observantia humiliter, et fideliter Monasterium ipsum, ipsis, et dicto eorum Ordini, sic, ut praemittitur, datum, traditum, et assignatum regere, habere, tenere, et possidere, et in eodem officia debita, laudesque, et orationes devotas, et professionis, ac Religionis suae vota perficere, etiam non solum in dicto Monasterio Laybacensi, verum etiam per totam dictam Provinciam Austriae in singulis eorum Monasteriis de Observantia per assiduas Patrum, et Fratrum Ordinis hujusmodi de Observantia orationes pro donis, et gratiis Sacro eorum Ordini per dictam Imperialem Majestatem tam salubriter factis, pro Suae Imperialis Majestatis longiori, salubri, et felici statu, et pro dicto Domino Wilhelmo de Aversperg, qui etiam negotium expeditionis hujusmodi fovit, et direxit, et ad hunc finem dictae Imperiali Majestati, et sibi optatum conduxit, tamque pro suis, et dicti eorum Ordinis patronis, ampliatoribus, conservatoribus, fautoribus, et protectoribus, etiam pro hujus insignis Civitatis Laybacensis bono, et totius ipsius populi, nec non communi omnium pauperum, et divitum totius patriae, salute, gratia, pace, et prosperitate, ut omnes aeternae felicitatis praemia consequi, et obtinere mereantur, orare, et intercedere velint, debeant, et teneantur.²⁶⁸ Super quibus omnibus, et singulis praemissis tum praefatus Magnificus Dominus Wilhelmus de Aversperg Capitaneus dictae Imperialis Majestatis, tum etiam praefatus Pater Alexander suo, et omnium Patrum, et Fratrum Ordinis Sancti Francisci de Observantia dictae Provinciae

Austriae nominibus, requisierunt me Notarium publicum infrascriptum, ut ipsis unum, vel plura, publicum, seu publica conficerem instrumentum, seu instrumenta. Acta sunt haec sub anno, indictione, die, mense, horâ, et Pontificatu, ac loco, quibus supra, praesentibus ibidem testibus suprascriptis.

Et ego Gregorius Pheilschmid Clericus Laybacensis publicus Sacra Imperiali auctoritate Notarius, actorum quoque suprascriptorum coram Magnifico, et Generoso Domino, Domino Wilhelmo de Aversperg Barone, nec non Serenissimi, et invictissimi Principis, et Domini, Domini Friderici divina favente clementia Romanorum Imperatoris Semper Augusti, Hungariae etc. Regis, nec non Austriae, Styriae, Carinthiae, et Carniolae Ducis etc. Consiliario, Camerario, et in dicto Ducatu Carniolae Capitaneo, et Commissario suprascripto Scriba, Quia dictis, locutioni, propositioni, petitioni, responsioni dicti Monasterii Laybacensis assignationi, traditioni, et ejusdem receptioni, et promissioni omnibusque aliis, et singulis praemissis, dum sic, ut praemittitur, agerentur, et fierent unâ cum praenominatis testibus praesens interfui, eaque sic fieri vidi, et audiui. Ideoque hoc praesens publicum instrumentum suprascriptos processus in se continens in notam recepi, et exinde confeci, ipsumque per alium fidelem me tunc aliis arduis praepedito negotiis fideliter scriptum manu mea propria subscripsi, publicavi, et in hanc publicam formam redegei, signoque, et nomine meis solitis, et consuetis signavi, et roboravi rogatus, et requisitus in fidem, et testimonium omnium, et singulorum praemissorum.

(L. Signi)

VI. Specialibus dein **suis litteris** notum fecit universis, et singulis Magnificus **Dominus Wilhelmus de Aversperg**, Capitaneus Provinciae Carniolae, quod sibi â Sua Caesarea Majestate creditam Commissionem juxta desideria, et vota Suae Majestatis recipiendo nempe Monasterium Laybacense de manibus P. Georgii â Graz Ministri Provincialis Ordinis Minorum Conventualium, et tradendo illud P. Alexandro de Posonio Ordinis Sancti Francisci de Observantia nomine Provinciae suae recipienti fideliter executioni dederit, prout amplius in suis desuper confectis **litteris** continetur, quas **ex Originali** transumptas cunctorum oculis subjicio, suntque hujus tenoris:

Wilhelmus de Aversperg Baro, et Serenissimi, et invictissimi Principis, et Domini, Domini Friderici divina favente clementia Romanorum Imperatoris semper Augusti

Hungariae etc. Regis, nec non Austriae, Styriae, Carinthiae, et Carniolae etc. Ducis Consiliarius, Camerarius, et in dicto Ducatu Carniolae Capitaneus, negotii quoque, et expeditionis infrascriptae à dicto Serenissimo Domino nostro Imperatore, et Venerabili, et Religioso Patre Domino Georgio de Graz Ordinis Minorum Sancti Francisci Provinciae Austriae Ministro, et Provinciale, per medium Reverendi in Christo Patris, et Domini, Domini Nicolai Caps Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Ypponensis, et Ecclesiae Gurcensis Suffraganei, dictique Domini Georgii Ministri, et Provincialis, Commissarii ad infrascripta specialiter deputati, Commissarius substitutus specialiter deputatus, et ab eisdem ad infrascripta potestatem habens, prout de hujusmodi mea facultate in processibus, et instrumentis publicis per dictum Dominum Nicolaum Episcopum Suffraganeum, aliàs dictum Ordinem S. Francisci professum, et suprascriptorum Serenissimi Domini Imperatoris, et dicti Domini Patris Ministri, et Provincialis in expeditione negotii infrascripti Commissarium specialiter deputatum decretis, et confectis, ad quos, et quae me refero, et hìc habere volo pro expressis, clarè, et evidenter constare videtur, notum facio universis, et singulis Christifidelibus, praesentes litteras inspecturis, visuris, lecturis, et audituris, quod Ego post praefatos Domini, Domini Episcopi Suffraganei, et Commissarii processus, et instrumenta publica, et processuum, et Instrumentorum hujusmodi vigore ad ea, quae mihi à praefatis Domino Imperatore, et Patre Ministro per medium Domini Episcopi Suffraganei, et Commissarii cum Monasterio beatae Mariae Virginis Ordinis Sancti Francisci Laybaci agendi, et disponendi facultas sit concessa ad ulteriora procedendi, duxi, et processi, et venerabiles, Religiosos, et devotos Patres, et Fratres Ordinem Sancti Francisci professos de Observantia videlicet Alexandrum de Posonio, Casparem de Rudolphswert Gvardianum ibidem, Angelum de Schönstain Praedicatorem, Petrum de Gora, Colomanum de Suevia, Matthaeum de Croatia, Jacobum de Franconia, Pancratium de Nova Civitate, Ignatium de Spicz, et Leonardum de Schönstain presbyteros, Lucam de Leybs Diaconum, nec non Sixtum de Rakaspurga, et Paulum de Austria conversos ibidem praesentes, et personaliter constitutos, quos eapropter huc ad Civitatem Laybacensem vocare et conducere feci, vocavique, et conduxì, ut ipsis, et per eos omnibus Patribus, et Fratribus Ordinis Sancti Francisci de Observantia de Provincia Austriae perpetuis futuris temporibus dictum Monasterium beatae Virginis Laybaci cum solis ipsius muris, tectis, et aedificiis ad illud sub Observantia regulari Sancti Francisci tenendum, regendum, gubernandum, possidendum, et in eodem vota Religionis Suae persolvendum, et Altissimo diligentius famulandum dicta auctoritate, et commissione mihi, ut praemittitur, factis traderem, et assignarem, humiliter rogavi, et instantius supplicavi, ut Patres, et Fratres jam dicti, ipsum Monasterium beatae Virginis Laybaci mihi per dictum Reverendum Patrem, et Dominum,

Dominum Nicolaum Episcopum Suffraganeum, et Commissarium modis, et forma in ejusdem Domini Episcopi, et Commissarii processibus, et instrumentis publicis desuper confectis, contentis, ad quae te refero, traditum, et assignatum, ad illud dictis perpetuis temporibus absque impetitione, molestatione, perturbatione, et omni juris, et facti instantia Ministri, et Provincialis, et Patrum omnium Provinciae Austriae Ordinis Sancti Francisci de Conventu supradictorum praesentium, et futurorum de meis manibus et potestate in, et ad suas, et omnium Patrum, et Fratrum de Observantia dicti Ordinis Provinciae Austriae manus, et potestatem recipere, et illud juxta statuta, ritus, et ordinationem Ordinis Sancti Francisci de Observantia habere, tenere, regere, et gubernare, possidere, et in eodem vota sua Altissimo red-dere dignaretur.

Qui quidem Pater Alexander pro se ipso, et aliis Patribus, et Fratribus de Observantia dicti Ordinis tunc ibidem praesentibus, et absentibus humiliter, et deliberatè respondit: quia negotium expeditionis hujusmodi absque petitione, instantia, et sollicitatione sui ipsius, et aliorum Patrum, et Fratrum de Observantia ad hos fines pervenit, et Omnipotens bonitas per suam caelestem, et divinam influentiam, et dispositionem dictum Serenissimum Dominum nostrum Imperatorem sic sua gratia praevenit, eadem Sua Imperialis Majestas supradictum Monasterium non coactus, sed libera voluntate, et specialiter per Suae Majestatis preces à dictis Venerabilibus, et Religiosis Patribus, et Dominis Patre Ministro, Custodibus, et Gvardianis prae-notatae Provinciae Austriae Ordinis Sancti Francisci Conventualium obtinuit, et ad hoc negotium ipsum perduxit, quod dictus Pater Minister cum assensu omnium Patrum Monasteriorum de Conventu dictae Provinciae per dictum Reverendum Patrem, et Dominum, Dominum Nicolaum Episcopum Suffraganeum Ordinis eorum penes scripta, et Commissionem dictae Imperialis Majestatis, et facultatem à dicto Patre Ministro specialiter ad haec Suae Reverendae Paternitati factam, mihi absque omni liga, impedimento, et obstaculo cum eodem Monasterio agendi, faciendi, et disponendi juxta Suae Imperialis Majestatis commissionem, Monasterium ipsum tali modo, et conditione dederit, et assignaverit, quod habeam, et habere debeam potestatem, et facultatem Monasterium ipsum Ordinis Sancti Francisci Laybaci ad ipsius Domini Imperatoris commissionem reformare, et Monasterium ipsum cum Patribus, et Fratribus Sancti Francisci Ordinis de Observantia dictae Provinciae replantare, et illud sibi, et Patribus, et Fratribus de Observantia Sancti Francisci Ordinis tradere, et assignare, et quod ipse, ac Patres, et Fratres sui de Observantia Monasterium ipsum nunc, et in antea perpetuis temporibus, in quieta, pacifica, et integra possessione, et absque omni impedimento, et instantia Juris à toto dicto Ordine, et praesertim Provinciae Austriae de Conventu Ordinis Sancti Francisci habere, tenere, et possidere, in eodem Deo servire, et laudes debitas juxta Statuta, et Regulam Ordinis Sancti Francisci de Observantia persol-

vere, et alia facere, et observare possent, et valerent, prout haec in processibus, et instrumentis praedictis super toto ipso negotio confectis, et sibi per me expositis, et declaratis dicuntur contineri, quod unà cum praenotatis Patribus, et Fratribus tunc ibidem praesentibus, et absentibus praescriptum Monasterium Laybacense Ordinis Sancti Francisci cum solis muris, tectis, et aedificiis ipsius ad instantias, et Commissiones dictae Imperialis Majestatis, ex manibus, et potestate meis, in, et ad suas, et Patrum, et Fratrum omnium Ordinis Sancti Francisci de Observantia dictae Provinciae Austriae manus, et potestatem libenter recipere, et in his non tantum meis, verum etiam dictae Suae Imperialis Majestatis expeditionis negotii hujusmodi directoris precibus, votis, et instantiis obtemperare velit, et intendat, si illud sibi, et dictis Patribus, et Fratribus de Observantia dictae Provinciae Austriae liberè, et sine aliquo obstaculo dabitur, et assignabitur.

Quo facto Ego Wilhelmus de Aversperg Capitaneus, et Commissarius supradictus praeonomatum Monasterium beatae Virginis Ordinis Sancti Francisci Laybaci cum solis ipsius muris, tectis, et aedificiis per Clavium ejusdem Monasterii, et dictorum Conventus, et Gvardiani sigillorum mihi aliàs, ut praemittitur, datorum, et exhibitorum assignationem praefato Patri Alexandro pro se ipso et per eum omnibus Patribus, et Fratribus dicti Ordinis Sancti Francisci de Observantia absque omni obstaculo, et impedimento liberè, et absolutè ad ipsius Patris Alexandri, et per eum omnium aliorum Patrum, et Fratrum de Observantia Ordinis, et Provinciae praedictorum manus, et potestatem, ut illud perpetuè habere, tenere, regere, gubernare, et possidere, et in eodem vota sua juxta statuta, et ritus Regulae Ordinis Sancti Francisci de Observantia perficere possint, et valeant, dedi, tradidi, et assignavi. Ipse quoque Pater Alexander pro se ipso, et omnibus aliis Patribus, et Fratribus de Observantia Ordinis, et Provinciae supradictorum traditionem, et assignationem de dicto Monasterio beatae Virginis Laibaci ad suas manus, sicut praemittitur, factas, ratas, et gratas habuit, et Monasterium ipsum Laibacense sibi sic per me, ut praemittitur, datum, traditum, et assignatum ad finem, et effectum suprascriptos ad suas, et omnium Patrum, et Fratrum de Observantia Ordinis, et Provinciae supradictorum manus, potestatem, et tenutam cum omni, qua decuit, reverentia magna, et humillima gratiarum actione suscepit, assumpsit, et acceptavit et pro se ipso, et dictis Patribus, et Fratribus Ordinis Sancti Francisci de Observantia dictae Provinciae Austriae promisit, quod ipse, et Patres, et Fratres de Observantia praedicta juxta Statuta, et observationes Regulae Ordinis Sancti Francisci de Observantia humiliter, et fide-

liter Monasterium ipsum habere, tenere, regere, possidere, et gubernare, et in eodem Officia debita, laudesque, et orationes devotas perficere, et non solum in dicto Monasterio Laybaci, verum etiam per totam Provinciam Austriae in singulis eorum Monasteriis de Observantia per assiduas Patrum, et Fratrum hujusmodi orationes pro donis, et gratiis Sacro eorum Ordini per dictam Imperialem Majestatem tam salubriter factis, et pro Suae Imperialis Majestatis longiori, salubri, et felici statu, et vita, et pro omnibus illis, qui pro negotii hujusmodi expeditione, quod ad hos fines pervenerit, et Monasterium ipsum sit dicto ipsorum Ordini datum, et attributum, operas suas dederunt, et impenderunt, etiam pro hujus Civitatis Laybacensis, et totius ipsius populi, nec non communi omnium pauperum, et divitum totius patriae salute, gratia, pace, et prosperitate, ut omnes aeternae beatitudinis praemia obtinere, et possidere mereantur, ardentius orare, et intercedere velint, debeant, et teneantur.

In quorum omnium, et singulorum fidem, et testimonium praemissorum praesentes litteras hujusmodi meum suprascriptum processum in se continentes exinde fieri, et per Notarium publicum, et meum in actibus hujusmodi Scribam infrascriptum subscribi, et publicari, sigillique mei jussi, et feci appensione communiri. Datum, et actum in dictae Ecclesiae Monasterii beatae Mariae Virginis Laybaci Anno Domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, Indictione nona, die verò Martis, secunda mensis Septembris, hora terciarum de mane, vel quasi, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris, et Domini nostri Domini Innocentii divina providentia Papae octavi anno octavo, praesentibus ibidem Venerabilibus, honorabilibus, nobiles, sapientibus, et providis viris, et Dominis Nicolao Podn Canonico, et venerabilis Capituli Cathedralis Laybacensis Procuratore, Christophoro Nosicza etiam in dicta Laybacensi Canonico, Mathia Puch, Gregorio Kresnitsch, Nicolao Sparaviz, et Gregorio Kyecz in jam dicta Ecclesia Vicariis praebend. Marino Hussez Monasterii S. Jacobi Ordinis Sancti Augustini Fratrum Eremitarum Laybaci Priore, Sebastiano Weindel domus Teutonicorum Laybaci Commendatore, Udalrico Paradeiser, et Joanne Glaynhover armigeris, Caspare Krabat Judice, Martino Turk, Michael Frank, Wolffgango Wiser, Petro Lepaglava, Hieronymo Petschacher, Paulo Schweinzer, Conrado Kesler, Erhardo Maler, Christophoro Kürsner, et Georgio Karrer Consulibus, et Juratis, et pluribus aliis honestis viris, et Dominis Clericis, et laicis dictae Civitatis Laybacensis testibus fide dignis ad praemissa vocatis specialiter, et rogatis.

L. Signi

Et Ego Gregorius Pheilschmid Clericus Laybacensis publicus Sacra Imperiali auctoritate Notarius, actorum quoque suprascriptorum coram Magnifico, et Generoso Domino, Domino Wilhelmo de Aversperg Barone, nec non Serenissimi, et invictissimi Principis, et Domini, Domini Friderici divina favente clementia Romanorum Imperatoris Semper Augusti, Hungariae etc. Regis, nec non Austriae, Styriae, Carinthiae, et Carniolae Ducis etc. Consiliario, Camerario, et in dicto Ducatu Carniolae Capitaneo, et Commissario suprascripto, Scriba, quia dictis locutioni, propositioni, petitioni, traditioni, et ejusdem receptioni, et promissioni, omnibusque aliis, et singulis praemissis, dum sic, ut praemittitur, agerentur, et fierent, unà cum prae nominatis testibus praesens interfui, eaque sic fieri vidi, et audiui. Ideoque hoc praesens publicum instrumentum suprascriptos processus in se continens, in notam recepi, et exinde confeci, ipsumque per alium fidelem, me tunc aliis arduis praepedito negotiis fideliter scriptum manu mea propria subscripsi, publicavi, et in hanc publicam formam redegi, signoque, et nomine meis solitis, et consuetis unà cum Magnifici Domini, Domini Wilhelmi de Aversperg Capitanei, et Commissarii sigilli appensione signavi, sigillavi, et roboravi rogatus, et requisitus in fidem, et testimonium omnium, et singulorum praemissorum.

(L. S.)

(pend.)

VII. Ex his prae nominatis instrumentis à publicis Notariis in publicam formam redactis evidenter eruitur, quod Magnificus D. Wilhelmus ab Aversperg à P. Ministro Provinciali Ordinis Minorum Conventualium ad suas manus receperit Monasterium Laybacense cum solis ipsius muris, tectis, et aedificiis, et taliter etiam ad manus P. Alexandri à Posonio Ordinis S. Francisci de Observantia Provinciae Austriae nomine totius Provinciae illud recipientis assignaverit, Reliquiis, crucibus, aliisque Clenodiis remanentibus penes ipsos Patres Conventuales, prout **in praedicto n. 4. adducto instrumento** illis continetur verbis: *Ubi autem esset Reliquiarum, et aliorum Clenodiorum dicti Monasterii requisitio, dixit idem Dominus Episcopus facultatem suam se ad haec non extendere, et sibi ea faciendi non expedire, pro eo, quod dicta Imperialis Majestas praefato P. Ministro, et Patribus dictae Provinciae propter dicti Monasterii assignationem, et traditionem juxta eorum statuta Reliquias, ornatus, et Clenodia supra-*

dicta, eorum redditus, et proventus prius dicto Monasterio, Gvardiano, et Conventui appropriati ad Monasterium, quod ipsis Fratribus vice, et loco dicti Monasterii assignabitur, sequi debere, sponndit, ad effectum, ut foundationes aliàs in eodem Monasterio factae, in alio assignando loco, sive Monasterio perficiantur. Haec sunt verba à Reverendo in Christo Patre, et Domino Episcopo Nicolao Caps Commissario, ex parte P. Ministri Provincialis Custodum, et Gvardianorum Ordinis S. Francisci Conventualium in expeditionis negotio praedictae prolata: cui etiam D. Wilhelmus de Aversperg ex parte Suae Imperialis Majestatis in eodem negotio Commissarius consensit, ac praeter nudos muros, tecta, et aedificia nil aliud exigebat sive de bonis mobilibus, sive immobilibus ad praedictum Monasterium Labacense Patrum, et Fratrum Ordinis Sancti Francisci Conventualium spectantibus.

VIII. Utrum verò tam Magnificus Dominus Wilhelmus de Aversperg Capitaneus Carnioliae in praedicta causa à Sua Imperiali Majestate constitutus Commissarius, quam Reverendus in Christo Pater, et Dominus Nicolaus Caps Episcopus Suffraganeus Gurcensis in eadem causa ex parte P. Ministri Provincialis Ordinis Sancti Francisci Conventualium Commissarius juxta instructionem sibi à suis Principalibus datam egerint? affirmare non audeo; nam **Fridericus in suis** suprà adductis **litteris** ad D. Wilhelmum de Aversperg datis ait: quod Minister Provincialis, et Patres Provinciae Austriae Ordinis Minorum Conventualium suam *voluntatem dederunt eidem Monasterium eorum Laibacense cum Monstranciis, Reliquiis, crucibus, calicibus, ornatis, et libris dimittendi.* Pariter **P. Gregorius à Graz Minister Provincialis scripsit** ad Fratres Conventum Labacensem eo tempore incolentes his verbis: *Notum vobis, et singulis de Conventu Laybacensi facio, quod Reverendus in Christo Pater Dominus, Dominus Nicolaus Episcopus Ypponensis, Suffraganeus Ecclesiae Gurcensis habet à me, et Provincia omnem auctoritatem, et facultatem agendi, et disponendi cum Conventu Laybacensi cum omnibus, et singulis rebus mobilibus, et immobilibus ad ipsum Conventum spectantibus juxta arbitrium suum.* Quidquid sit de Reliquiis, calicibus, aliaque suppellectile Ecclesiastica, ac aliis mobilibus, an Patres Conventuales secum acceperint, vel in Conventu permanserint? de rebus immobilibus certum est, quod eae cum Patribus Conventualibus non transiverint, sed Conventui immobiliter adhaeserint, quas Fridericus Imperator divendi jussit, ac pretium inde acceptum in reparationem Conventus, et alias Fratrum necessitates impendi mandavit, prout ex dicendis magis patebit.

IX. **P. Lucas Wad[d]ingus²⁶⁹** in **Annalibus Ordinis ad annum 1501.** meminit, quod **Alexander VI. suis Apostolicis litteris** Patrum Conventualium ex Conventu Labacensi aliò

translocationem, et Fratrum Minorum de Observantia in illorum locum introductionem, aliaque circa idem negotium actitata anno praedicto confirmaverit, sed nec tenorem, nec initium praedictarum litterarum adducit. Ego quoque inter alias **Archivii Scripturas** desideratas minime reperi: ex hoc tamen haud sequitur, praedictas translocationem Conventualium, et introductionem Observantium absque auctoritate Apostolica, et consensu Pontificio factas fuisse, tum, quia terrae Principes eo tempore in negotiis, et rebus Ecclesiasticis se non immiscebant, nec ullam circa loca Sacra, et bona Ecclesiarum, aut ipsas Ecclesias dispositionem facere solebant absque praehabito Sedis Apostolicae beneplacito, tum vel maximè, quia Imperator Fridericus, dum Monasterium Labacense Fratrum Minorum Conventualium ab eorum Ministro Provinciali ad Suas manus, et dispositionem tradi, et relinqui postulasset, et Patrem Georgium à Graz Ministrum Provinciale se excusantem, quod sine consilio Patrum id adpromittere non audeat, intellexisset, morae impatiens eidem Provinciali dixit, se habere **Bullas**, et **facultates** à Sede Apostolica non tantum hoc, sed et alia suae ditionis Monasteria reformandi, ut videre est in **Instrumento extraditionis hujus Conventus è potestate Patrum Conventualium** suprâ n. 4. allato.

§. III.

De cessione, et traditione Conventûs Labacensis Provinciae Bosnae Croatiae Ordinis Minorum de Observantia.

I. Cum nostrae Provinciae Bosnae Croatiae Patres multa loca, domus, seu Conventus, quos à potiori frequentius repetitae immanium Turcarum in nostras partes excursiones destruxerunt, combusserunt, et solo aequârunt, ut jam saepius dictum est, in partibus Croatiae, et Dalmatiae amisissent, et non habentes proprias domos, per incertas sedes vagari, et alias aliis locis domos emendicare coacti erant. Eapropter, quia Conventus Labacensis et Neostadiensis, seu novae Civitatis ad Provinciam Austriae spectantes Patribus Austriacis ob eorum magnam ab Austria distantiam incommodi videbantur, Provinciae verò Bosnae Croatiae finibus propinqui essent, P. Petrus à Klissa Minister Provincialis Provinciae Bosnae Croatiae anno 1559. nomine totius Provinciae supplicavit Patribus Provinciae Austriae, quatenus Nobis praedictos duos Conventus, cum illis per Austriam, et Styriam fidelium pietas aliunde plures excitasset, cedere, et relinquere dignarentur.

II. Praedictae Provinciae Austriae Patres, miserae sorti, et inopiae fraterna commiseratione, et charitate subvenire cupientes, petitos duos Conventus Provinciae Bosnae Croatiae

dare, et cedere unanimiter consenserunt, et suum consensum scripto exaratum ex Capitulo suo in Conventu Claustroneoburgensi celebrato huic Provinciae manifestârunt sub die 15. Aprilis anno 1559. in hunc modum:

Salutem sempiternam exoptat Reverendae Paternitati. Litteras vestrae Reverendae Paternitatis ego, et non ego tantum, sed etiam nostrum Capitulum Provinciae Austriae modo accepimus, ex parte duorum locorum nostrorum videlicet *Novae Civitatis*, et loci nostri Civitatis *Labacensis*, quae duo loca Reverenda Paternitas vestra, unâ cum aliis Patribus vestris â nobis petivit, ea vobis donare in tanta vestra necessitate. Ad hoc ergo respondit totum nostrum Provinciale Capitulum dicens: in quantum in nostra potestate est, consentimus vestrarum Paternitatum petitionibus, ut locum Novae Civitatis nomine Rudolphswert accipiatis, etiam consentimus idem de loco Labacensi, dummodo possitis hoc bono modo obtinere. Audimus autem, quod Cives Labacenses penitus contradicant, et nolunt vestras Paternitates ex Croatia admittere, ut illum locum obtineatis, oportet ergo, ut illam nostram concessionem obtineatis, etiam prius â Generali Capitulo, aut â R. P. Ministro Generali, cui nos omnes subijciemus in isto negotio. Quo facto erit necesse, ut demum obtineatis favorem, et consensum Civium sive Novae Civitatis, sive Civium Labacensis Civitatis, si locum ibidem obtinere velitis, nos enim nullam partem cogere possumus, et si nos ingereremus contra Saeculares, res ipsa pejor efficeretur, et forte agerent, si possent, ut nullum locum obtineretis. Igitur oportet rem agere cum cautela magna, ne Cives illi informet Caesaream Majestatem contra Vestras Paternitates tali modo, ut vobis ingressus prohibeatur ad loca Carnioliae. His etc. Actum Claustroneoburgensi anno 1559. die verò 15. Aprilis.

Fr' Amandus Stephanus Praesidens, et Minister Austriae manu pp'a

III. Postquam Patres Provinciae Bosnae Croatiae favorable responsum, et desideratam mox suprâ adductam resolutionem â P. Ministri Provinciali Provinciae Austriae totoque ejusdem Capitulo circa petitos duos Conventus Labacensem, et Neostadiensem obtinuissent, absque interjecta mora omni, qua par est, humilitate rogârunt P. Ministrum Generalem, ut praedictam concessionem sua auctoritate confirmaret, et ratam haberet, qui informatus de Consensu Caesaris, et annutu Civium utriusque Civitatis honestae, et piae Patrum Provinciae Bosnae Croatiae petitioni libenter annuit, dictamque duorum Conventuum cessionem de consensu totius Capituli Generalis tunc Aquilae congregati confirmavit

expeditis desuper **litteris â toto Capitulo Generali subscriptis**, et majori Ordinis sigillo munitis sub die 17. Maji anno 1559. quas **ex Originali** decerptas adfero, sicque sonant:

In Christo sibi charissimis Reverendis Patribus Ministro, et Diffinitoribus Provinciae Bosnae Croatiae Ordinis Minorum Observantium FR Franciscus Zamora totius ejusdem Ordinis Generalis Minister, et Servus salutem.

Quum enim, prout didicimus, duo loca Novae Civitatis videlicet, et Labaci vestrae assignentur, et dentur Provinciae: si idque absque nostro consensu venire nolueritis, maximeque conferat vestrae Provinciae illos acceptare. Idcirco Nos vestrum profectum, et divini cultus augmentum, nostraeque Religionis propagationem cupientes, de communi Patrum Commissarii Generalis, et Diffinitorum consilio, et consensu praesentium serie vobis concedimus, ut praefata duo loca accipere, et vestrae Provinciae unire possitis, illis easdem gratias, et favores concedentes, quibus et caetera vestrae Provinciae loca uti consuevêre. Valet, et pro nobis Deum orate. Datum Aquilae in nostra Comitiorum expeditione 17. Maji 1559.

(L. S.)

Fr' Franciscus Zamora
manu propria.

Fr' Thomas â Massa Generalis Commissarius Cismontanus.
Neopolis die 14. Julii 1590.²⁷⁰

Fr' Angelus de Aversa Commiss. Generalis manu propria confirmo

Ego Fr' Antonius de Monelia primus
Diffinitor confirmo ùt suprâ

Ego Fr' Joannes Barbarus 2. Diffinitor confirmo ùt suprâ

Ego Fr' Franciscus Suqqis Diffinitor confirmo ùt suprâ

Ego Fr' Philippus Aglanus 6. Diffinitor confirmo ùt suprâ

Ego Fr' Silvester â Puppio 5^{tus}
Diffinitor confirmo suprascriptum

Ego Fr' Octavianus de Gavardo 4^{tus}
Diffinitor confirmo ùt s.

IV. Paradoxum fors alicui apparebit, quod in praedicto **Instrumento** etiam P. Thomas â Massa, qui post 28. annis videlicet anno 1587. in Generali Capitulo Romae cele-

brato in Commissarium Generalem Cismontanae familiae electus, et anno 1590. in Generali Congregatione in Civitate Neopolitana, ex qua amanavit praecitata subscriptio, habita,²⁷¹ in eodem officio ex dispensatione Summi Pontificis, denuo electus, seu confirmatus fuit, post 31. anni evolutionem à prima praefati **Instrumenti** expeditione, in eodem propria manu subscriptus reperiatur. Ego salvo meliori iudicio crederem, quod eo tempore emergerit aliqua de legitima praedictorum Conventuum à Provincia Austriae traditione, et ad Patres Provinciae Bosnae Croatiae devolutione, controversia, praesertim, quia Religiosorum vix unus, vel alter in dicto Conventu morabatur, propter ingravescentem Lutheri sectatorum persecutionem: ut autem Patres legitimam demonstrarent possessionem, submiserunt suprascriptum **Instrumentum** Patri Commissario Generali Thomae à Massa, ab eoque patrocinium contra vexatores, et dictorum Conventuum cessionis confirmationem, petiêrunt, qui loco novi **confirmatorii Instrumenti**, ad jam confectum **Instrumentum** se propria manu subscripsit, quô factô manifestè declaravit, suae esse voluntatis, ut Conventus praenominati constanter Provinciae Bosnae Croatiae uniti maneant.

§. IV.

De introductione Patrum Societatis Jesu ad Conventum Labacensem Fratrum Ordinis Minorum.

I. Cum Fratres Minores tempore lutheranismi propter haereticorum, quibus prima cura erat è medio tollere viros Religiosos ad liberius virus suae perversae doctrinae in simplicium corda effundendum, persecutiones tum propter defectum Candidatorum, cùm propter subtractionem alimentorum adeo diminuti fuissent, ut in hoc Conventu Labacensi ad annum 1596 [†].²⁷² vix unus, alterve superstes fuisset: novella verò Jesu Societas ad instantiam Celsissimi Principis, et Episcopi Labacensis Joannis Tautscher Labacum introducta, non haberet locum, in quo habitaret, fuit eisdem à Ferdinando Archiduce Austriae Conventus Patrum Franciscanorum iis deficientibus cum consensu Summi Pontificis unà cum bonis, quae Conventus adhuc tenebat, traditus. Quia verò inamoenitas loci, sitûs incommoditas, et spatii angustia Patribus Societatis Jesu non placeret, eò vel maxime, quod nullum pro aedificando Gymnasio adesset spatium, nam Conventus ad Occidentem constringitur aedificio Capituli dicto Alumnatus, ad Septentrionem fluvius praeterfluens, ad ortum muri Cinctorii,

ac ad meridiem communis platea majorem prohibent extensionem, interpellârunt Patres Societatis Jesu Serenissimum Archiducem pro loco commodiori: eapropter anno sequenti 1597. eis assignatum fuit Xenodochium Caesareum ad S. Jacobum, illud verò ad hunc Conventum translatum fuit.

II. Patres igitur Societatis Jesu vix uno anno in Conventu hoc habitâsse dignoscuntur, nam anno 1596. introducti sunt, ùt *testatur testis ocularis Thomas Chrön tunc Decanus Capituli Cathedralis Ecclesiae Labacensis*, et anno 1597. ad S. Jacobum in Nosocomium Caesareum translati erant, ut contendit *Valvasorius*, unde perperam aliqui asseverant, eos duobus annis in hoc Conventu commoratos fuisse, rem praedictus *Thomas Chrön*, cui utpote tunc praesenti omnino adhibenda est fides, accuratè *refert his verbis*:

Cum anno Domini 1596. singulari Dei beneficio, et Serenissimi Archiducis Austriae Ferdinandi zelo, ac destinatione ad majorem Dei laudem, et gloriam, animarumque lutherana haeresi ab annis quinquaginta, vel amplius miserè seductarum (fuerunt autem primi seductores Canonici, et Sacerdotes Labacenses, proh pudor, et dolor! Capituli scilicet tres Paulus Wiener, et Leonardus Mertliz U. J. Doctores: hic etiam Episcopatus Labacensis per Superiorem Carnioliam Archidiaconus, et Primus Truberus infaustae memoriae Apostatae, cum Matthaeo Klobner, Adamo Pregel, N. Farrest, et Joanne Cancili) reductionem, et salutem, in adventu D. N. Jesu Christi sub Reverendissimo in Christo Patre D. Joanne Episcopo Labacensi intimo Archiducali Consiliario, et harum Provinciarum inferioris Austriae Locumtenente, Administratore magni Monasterii ad mille statuas Labacum, et dioecesim ejus Inclita Societas Jesu in subsidium, et doctrinam parvulorum fuisset ingressa: â Reverendo Patre Ferdinando Albero Praeposito Societatis Provinciali missis Reverendis Patribus primis P. Michaele Pold Austriaco Regente, ac Concionatore, nec non P. Christophoro Ziegelfest Ministro, et Cathechista cum aliis Fratribus quatuor: et primum in Monasterio Franciscanorum eadem Societas per Bullam Apostolicam Monachis extinctis in perpetuum locum habitura, moxque propter loci angustias, aliasque difficultates ad S. Jacobum, ubi Xenodochium erat Caesareum, Summo Pontifice, ac Principe Ferdinando consentientibus, transmigratura esset, coepta est Collegii aedificatio. Hucusque prae laudatus *D. Thomas Chrön*.

III. Ex hac R'mi D. Thomae Chrön tum, dum haec agerentur Decani, et post duos annos Episcopi Ecclesiae Labacensis testis omni exceptione majoris relatione deducitur *primò*: quod Patres Societatis Jesu anno 1596. Labacum venerint, et in Franciscanorum Conventum introducti fuerint. *Secundò*: quod eo tempore Conventus vacuus fuerit, et Franciscani Labacô

discesserint, ut denotant illa verba: *Monachis extinctis*, nisi mavis dicere, eos fuisse Labaci, aut in vicinia, sed dispersos apud singulares benefactores, qui genua coram Baal non curvaverunt, delituisse, ùt P. Franciscum Casteluzzi, qui his turbulentis temporibus Gvardianus Labacensis fuit, apud D. Jacobum Abbatem Sitticensem moratum fuisse legimus. *Tertiò*: Patres Societatis Jesu non fuisse longo tempore in Conventu Franciscanorum, prout innuit illud *moxque*, quod certò ad longioris temporis moram minus ad duos annos, ùt aliquibus placet, extendi potest. *Quartò*: dum Patres Societatis Jesu ad S. Jacobum migrâssent, fuisse Xenodochium Caesareum ad hunc Franciscanorum Conventum positum, ibique perstitisse usque ad annum 1612. ùt postea videbitur.

§. V.

De restitutione Conventus Labacensis Fratribus Minoribus Provinciae Bosnae Croatiae, et turbulentiis huic à Patribus Provinciae Austriae causatis.

I. Dispulsâ, et anno 1601. ex tota Carniolia eliminata lutheranae haeresis caligine, et illucescentibus Catholicae fidei professoribus melioris aevi aspectibus, Omnipotens Deus, qui servos suos subinde deprimit, ùt gloriosius elevet, misertus depressae Minoriticae familiae, in fidelium animis antiquum erga Fratres Minores excitavit affectum, et in latebris sedentes in publicam eduxit lucem. Nam Ferdinandus Archidux Austriae ad humilem instantiam Fratrum Minorum Ordinis S. Francisci de Observantia Provinciae Bosnae Croatiae eisdem facultatem dedit denuò ingrediendi Monasterium, et ibidem unâ cum Xenodochii Caesarei incolis commorandi, donec horum habitationi alius aptus assignetur, et inveniatur locus; iisdem quoque Ecclesiam, Sacristiam, libros, aliasque res prius ad Conventum spectantes, quas praedicti Xenodochii Praefectus ad se traxerat, restitui jussit, ut **ex ipsius Ferdinandi litteris ad Vice Dominum Carnioliae datis** patet, quae hunc continent tenorem:

Ferdinand

Was massen Uns Frater Lucas Franciscaner ordens Gvardian aldort zu Laybach umb wieder einantwortung, und restituierung Ihrer Kirchen sambt der Sacristey, Freyd-hof, Bibliotheken, büchern, und brunens so der Spitalmeister aldort zu Laybach, bißhero unbe-

fugter weiß Ihme Vorhalten solle, gehorsambst bittet, was auch an Vnß der Ehrwürdige Fürst, unser Rath, und lieber, Andächtiger Thomas Bishoff zu gemelten Laybach Von 9. dito scheinenden Monaths Julii in gehorsamst gelangen lassen, das hast du ob den Einlaagen deutlicher zu Vernehmen.

Befehlen dir darauf genedigst, das du Vnserer I. O. Regierung, und Cammer hierüber deinen fürderlichen bericht, und rätliches gutachten sambt dem Einschluss zukommen lassest. Graz den 24. Julii 1609.

II. Quo tempore Franciscani Conventum Labacensem deseruerint, et denuò incolere coeperint? quamvis clarè non constet, conjectura tamen non temnenda est, Franciscanos anno 1696. quo Patres Societatis Jesu introducti erant, Conventum deseruisse, et circa annum 1609. denuò occupâsse, quoad primum desumitur ex suprâ §. 3. n. 3. hoc. Cap. adducto **instrumento**, quo per suam subscriptionem P. Thomas à Massa Commissarius Generalis familiae Cismontanae Ordinis Fratrum Minorum factam anno 1590. Conventum Labacensem Provinciae Bosnae Croatiae unitum, et incorporatum esse voluit, quem utique praedictus Commissarius illis adjudicatum non declarâsset, si tunc Fratres Conventum amplius non incoluissent. Quod autem usque ad annum 1596. Fratres hunc Conventum incoluerint, id innuere videtur **D. Valvasor**, qui de introductione Patrum Societatis Jesu in nostrum Conventum loquens ait: quod tunc vix unus, vel alter ex Fratribus Minoribus in eodem moraretur. Quoad secundum, quod videlicet Patres Minores circa annum 1609. denuo hunc Conventum occupârint, **mani[fe]ste**²⁷³ liquet **ex praecitato Archiducali Rescripto**, in quo Archidux nominat P. Lucam tunc Gvardinanum Franciscanorum Labaci, si enim anno 1609. Gvardianus ibidem jam institutus fuit, utique Fratribus, si non prius, saltem eodem anno Conventus restitutus praesumi debet.

III. Quia verò Fratribus valde incommodum erat simul cum praedicti Xenodochii incolis habitare, eò, quod in suis devotionibus, studiis, et aliis Spiritualibus exercitiis turbarentur, Ferdinandus Archidux pro iisdem aliam domum emi, et eos ad illam collocari jussit **hoc Rescripto**:

Ferdinand

Damit entlichen die Franciscaner Ordens Leüth alda zu Laybach in ihren unlängst widerumben mit Vnserer gnedigster Verordnung eingewarten Kloster daselbst ungehindert der armen Hof Spitaler bequember und besser unternehmen mögen, auch in ihrer devotion umb so viel weniger verhindert werden, so haben Wir

Uns demnoch hiemit weiter also mit gnaden resolvirt, das durch Eüch gesambt ein gelegene wohnung, oder haus so hernach zu einen rechten Spital erbaut, und accomodirt werden kunte, außzusuchen, und volgunds, wo dergleichen gelegenheit vorhanden, vor die arme Spitaler erhandelt, auch sie darein losirt werden sollen ... dan an dem beschicht etc. Graz den ersten tag Julii A^o 1612.

IV. Eodem adhuc mense, et anno emptae erant mox ex adverso Coemeterii nostri duae domus, ad quas incunctanter translatum fuit Xenodochium Caesareum, sicque Conventus solis Franciscanis inhabitandus relictus fuit, prout **ex Rescripto I. A. Camerae ad D. Bernardinum Barbo Vice dominum Graecii sub die 23. Julii 1612. emanato** patet, ex quo ad rem pertinentia excerpto, et subijcio sequentis tenoris:

Allermassen sich die Fürst. durch und gnedigster Herr etc. auf Eüer wegen des Hof Spitals aldorten zu Laybach vorsteenden Enderung, anderwärts unterbringung der selben armen Leüthen, und anvor ersezung eines Spitalmeisters von 11. insteenden Monats einkohmen relation volgender gestalt gned. resolvieret, das erstlichen die durch Eüch benente Zwey Häuser für gedachte Spitaler geratner maassen erkaufft, und dieselben alßbald darin losiert werden sollen, wie Ir dan zu solcher ende beeder Häuser Kauff Schilling alß 1700 f. Craft beygeschlossener Fürst. Verordnung von denen H. Verordneten daselbst hiemit zu empfangen [†] Die Spitaler aber einen alß den andern eng, wie gemeldet, jezt alßbald unterbracht, und denen Franciscanern Ordens Leüthen das Kloster völlig eingeraumbt werden soll ...

Graz den 23. Julii A^o 1612.

V.²⁷⁴ Aliò translato Xenodochio Caesareo, et Conventu P. P. Franciscanis ex integro restituto, Patres nostri illum quietè et imperturbate se inhabitaturos sperabant, ast in sua spe delusi erant; nam P. Bonaventura Daumius per Germaniam Commissarius Generalis instante vel maximè P. Hieronymo Strasser Provinciae Austriae Alumno Conventum Labacensem è potestate Provinciae Bosnae Croatiae eripuit anno mox sequenti videlicet 1613. et Provinciae Austriae denuo incorporavit. Hoc attentàsse Patres Provinciae Austriae jam anno 1590. **ex suprà allato instrumento traditionis Conventûs**, et respectivè **confirmationis** Patribus Observantibus Provinciae Bosnae Croatiae à toto Gene-

rali Capitulo Aquilae 17. Maji anno 1559. celebrato. Subscripto, et firmato, quam traditionem P. Thomas à Massa Commissarius Generalis Cismontanus per suam ad idem Instrumentum anno 1590. subscriptionem ratam habuit, et confirmavit, non obscure eruitur: quia verò non multum post tempus ad Conventum P. P. Societatis Jesu, et post illos Xenodochium Caesareum collocatum fuit, spe decidebant obtinendi dictum Conventum. Dum verò Patres Provinciae Bosnae Croatiae non sine magnis laboribus Conventum denuo obtinuissent, Patres Austriaci causam resuscitârunt, ac apud praedictum Commissarium Nationalem importunis precibus institerunt pro dicti Conventus restitutione, quibus permotus P. Bonaventura Daumius Conventum è potestate Provinciae Bosnae Croatiae eripuit, et Provinciae Austriae adjudicavit, quem duobus annis possederunt Gvardianatûs Officium tenente P. Hieronymo Strasser hujus turbationis auctore.

VI. Ad has angustias redacti Patres Provinciae Bosnae Croatiae, qui tunc praeter 6. sequentes Conventus videlicet Tersactensem, Montis Sancti, Neostadiensem, Segniensem, S. Leonardi, et Pisinensem, et duas Residentias Berdovicensem, et Jaskensem alium non habuerunt, suas injurias P. Antonio de Trejo tunc totius Ordinis Fratrum Minorum Vicario Generali humiliter exposuerunt, eumque, quatenus injuste ab eorum Provincia avulsum Labacensem Conventum eisdem denuo restitui mandaret, obnixiùs obtestabantur, qui justis eorum querellis deferre volens praecepit P. Bonaventurae Daumio Commissario Nationali praedicti Conventus restitutionem Provinciae Bosnae Croatiae faciendam **sequenti Decreto**, quod **ex Originali** desumptum sic sonat:

FR Antonius à Trejo totius Ordinis Minorum
Generalis Vicarius, et Servus. Dilecto nobis in
Christo R'ndo ad'm Patri, Patri Bonaventurae
Daumio ejusdem instituti Praedicatori, et
Theologo praestantissimo, et Superioris Ger-
maniae Commissario nostro Generali
Salutem.

Quoniam nobis ostensum fuit, quod Conventus noster Labacensis à R'mo P. F're Francisco Zamora olim Generali Ministro totius Ordinis nostri, simulque cum communi consensu Patrum Commissarii, et Diffinitorum Generalium adjunctus fuit Provinciae nostrae **Croatiae** ²⁷⁵ anno Domini 1559. die 17. Maji in Comitibus Aquilae celebratis, et ab illo tempore fuit semper unitus dictae Provinciae usque ad annum 1613. in quo Paternitas vestra admodum Reverenda ad instantiam Fratris Hieronymi Strasser Provinciae

Austriae illum adjudicavit. Nos, qui antiquas veneramus concessionibus, et intelleximus, praedictum Conventum Labacensem situm esse in centro prae-fatae Provinciae Bosnae Croatiae,²⁷⁶ nimisque necessarium eisdem Patribus, maturè considerantes necessitatem praedictae Provinciae Croatiae,²⁷⁷ dictum Conventum Labacensem Bosnae Croatiae²⁷⁸ esse nominamus, atque confirmamus, et volumus illis omnino restitui. Tu verò hujusmodi nostrum Decretum Sanctae Obedientiae merito exequaris, seu inviolabiliter exequi facias, et observari mandes. Vale, nostrique memor in tuis orationibus. Datum Romae in Conventu nostro Arae Coeli die 20. Junii 1615.

(L. S.)

FR Antonius â Trejo
Vicarius Generalis

VII. Tandem ab anno 1615. Provincia Carnioliae, olim Bosnae Croatiae manet in pacifica, et continua possessione Conventus Labacensis, qui licet prius multis vicissitudinibus, et incolarum mutationibus obnoxius erat, attamen penes Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci semper mansit, si illam circiter 13. annorum, quibus illum Fratres Societatis Jesu, et post illos Xenodochii Caesarei inhabitatores incolebant, interruptionem demas; Conventuales enim illum inhabitabant annis 258. scilicet ab anno 1233. quo aedificatus fuit, usque ad annum 1491. Patres Observantes verò Provinciae Austriae annis 68. ab anno nempe 1491. usque ad annum 1559. Tandem P. P. Franciscani Provinciae Bosnae Croatiae nunc Sanctae Crucis Croatiae Carnioliae illum incolunt in annum 228. aut si praedictae interruptionis tredecim annos excipias in annum [206] 213.²⁷⁹ videlicet ab anno 1559. usque ad annum [1778] [1784] 1785,²⁸⁰ quo mandato Aug^{mi} Imp. Josephi II. translocati fuimus ad Conventum PP. Augustini[an]orum²⁸¹ Erem. iis per alios Conventus distributis, ubi 23. Aug. primum prandium sumpsimus.²⁸²

Caput IV.

De foundationibus, eleemosynis, et gratiis tum antiquis, tum modernis Conventui Labacensi ab Imperatoribus, Archiducibus, aliisque benefactoribus factis, et concessis.

§. I.

De foundationibus antiquis huic Conventui factis.

I. Plures olim fuisse factas Conventui donationes tam in rebus mobilibus, quam immobilibus, quarum non tantum usum, sed et dominium proprietatis sibi usurpabant Conventuales fulti privilegiis Pontificiis, evidenter constat ex instrumentis Originalibus, quorum aliqua adhuc restant, tum quoque ex aliis annotationibus, et praetensionibus. Sic legitur, quod anno 1375. D. Mathias â Pouzhach cum sua consorte

donaverit P. Petro Gvardiano, et Conventui Labacensi unam vineam sub S. Paulo in Alpibus districtûs Vipacensis fer. 6. ante festum S. Bartholomaei. Martinus Farlan legavit anno 1376. Conventui Labacensi, et Gvardiano ejus P. Stephano quamdam vineam sitam in Gottschach, dominica proxima ante festum S. Galli. Anno 1378. D. Joannes Loser donavit Conventui Labacensi unum Cellarium cum pertinentiis penes S. Marcum Vipaci situm in festo S. Pancratii. Anno 1387. D. Thomas Jungelb Capitaneus Vipacensis cum sua consorte Catharina donavit Conventui unam vineam in colle dicto *Globognu Berdo*, et unum Cellarium in *Slapp* in festo S. Matthiae Apostoli. Anno 1417. Ill'mus D. Udalricus Schenk Capitaneus Carnioliae donavit Conventui certas decimas in *Diepoldorff* Sabbatho post S. Elisabetham. Anno 1431. D. Paulus â Lakh civis Labacensis, et Clara ejus consors donârunt Gvardiano Labacensi P. Nicolao â Graz 5. fundos vulgo *hueben* sitos penes S. Cantianum Parochiae Labacensis feria 4ta post festum S. Georgii. Anno 1436. D. Martinus Kürsius, et ejus uxor Margarita legârunt Conventui 35. fl. Vien. numm. pro intertenenda lampade coram Sanctissimo Sacramento. Hae, et plures aliae donationes factae erant Conventui, dum adhuc P. P. Conventuales in eo degerent.

II. Inter caeteras **fundationes** celebrior est illa, quam pro Conventu Labacensi anno 1439. tempore adhuc P. P. Conventualium fecit quondam **D. Joannes Werenburger**, qui pro refrigerio animae suae, uxoris, parentum, antenatorum, et successorum suorum omnia bona sua P. P. Minoritis legavit: quia igitur haec fundatio caeteris multò praemineat, non ingratum lectori fore confido, si eam **ex originali** paucis, quae ad rem pertinent, ommissis adduxero. Quae hujus est tenoris:

In den Nomen des almechtigen Gots Vaters, Suns, und des Heyligen Geists, das ein ware Gothait ist, Vorgibs und bekhen Ich Hannß Werenburger für mich, und alle meine Erben, und nachkohmen, das ich ... betracht habe, wie alle zeitliche dinge diser welt zergehen, und das niemand zu der künftigen welt anders vindet, dan so viell er guter werkh fürgesannt, und also mit den zeitlichen dingen, und Gut wird gekaufft die Cron des ewigen leben ... damit der almechtig Got, der alle ewige, und zeitliche ding begriffen hat, gelobt, und geehret werde, hab ich gedacht, alß ich vormalen ain ordnung, und geschafft, geordent, und gemacht het nach abgang meines gemähel frauen Wendlein ain gesungenes Ambt zu Sand Niklass Kapellen²⁸³ hie zu Laybach, und das auf dem Edelen, und vesten Martein von Tschernomel die zeit Viztumb in Krain, dem Richter und Rath der Stat zu Laibach geordent, und empfolten het, und doch vorgehalten, ob mir Got der almechtig

mein leben lenger fristet, und gunet, das ich daselb mein gescheft, und ordnung Verkeren, myner, oder mer gemachen möchte, und wan das Kloster Sand Franciscen Orden Parfussen brüdern, hie zu Laybach nicht anders, dan auff das almusen nach ir regel gestift ist, und umb das meiner egenanten lieben haußfrauen, und auch meiner Kinder leichnam darin begraben sind, und mir auch daselbs mein begrebnusse erwelt habe, und damit auch die brüder desselben Kloster ir nörung dester bass gehalten mügen, hab ich mit wohlbedachten mut bey gesunten leib, und wohlbetrachten, rat und Vernunft, da ich es wohl hab mügen getun dasselb Ambt, und Ordnung, alß ich es, und die egenante Kappellen Sand Nikla geordent het, also schaff, und orden ichs für mich, und all mein Erben, und bestat das, und auch anderes almusen, und geben hernach geschrieven mit dem gegenwertigen brieff an das genant Kloster Parfussene brüdern Sand Franciscen Orden, also das dasselb Ambt hinfür ewiklich an menikliches widersprechen beleiben, und gesungen werden soll in dem selben egenanten Kloster auff unser Frauen Altar, alß man get auß dem Creüzgang [auf] in²⁸⁴ den Chor zu der denken seiten an suntag von der heyiligen dreyvaltkait; an Montag von allen sellen; an Ertag von den Zwelff botten divisionis; an Mittichen von den heyiligen beichtigern; an phinstag von Gots leichnam; an freytag von dem Heyligen Kreüz; an Sambstag von unser Frauen schidung. Sy sollen sich auch alweg vor den Offerent umbkeren, und sullen die offenbeicht sprechen, und nemlich pitten umb meines Vattern, und Muter, und mein gemähel, Kinder, und all glaubig sell, Sy sullen auch alle Jar [Järlich]²⁸⁵ ewiklich an abgang an unser frauen tag Conceptionis, der albeg ist vor weinachten, und hayst der verporgen unser frauen tag, an denselben tag sullen sy begen mit sechzehen briestern, und armen leüten geben Zwelff Rokh, und dreyhundert armen menschen das almusen, einen jeglichen Menschen drey Wyner pfenig, und dazu hab ich In gegeben, und geordent die güter zu Seysenberkh, die der Kauffbrieff aygenlich Inhalt Von Hermann Kosyaker, und seinen gemahel außgegangen, und auff mein genanten Wendlein, der Gott genedig sey, und auff ir Erben lautend mit aller ir zugehörung nichts außgenommen, und mit aller der gerechtikait, alß das auff mein Weib, und auff ir Erben meine Kindlein gelaut hat, und denselben

brieff zu aller Ir gerechtikait hab ich In geantwart dem Richter, und Rat der Stat zu Laibach in dem zubehalten, und sy zu damit zu beschützen, und zu beschermen, nach dem alß ich das geschafft auff die genant Stat Richter, und Rat, und auff Ir Nachkommen getan hab, und tue auch in kraft des brieffs. Ich gib, und orden auch kraft des brieffs den egenanten brüdern durch mehrung des Gots dienst, und ir Nachkomen frint zu Pesseren ain weinzehend gelegen in Herzogenberg bey Pletriach auf Syben, und hundert weingarten, oder was der seyn, und ain traydzehend auf dreyzehen hueben Zway tayl zu nemen, und vier hueben, und ain müll zu nydern Oberfeld alles in Sand Bartholome pfarr gelegen mit aller Ir zugehörung, und was darzugehört, oder gehören mag, es sey besucht, oder unbesucht, und ich sez den Guardian, und das Convent des alles in aygenes nuz, und gewär wissentlich mit den brieff, das In hinfür ewiklich zu besizen sy, und all Ir Nachkommen, und davon sullen sy mir Järlich begen alle quatemala, und all unser frauen tag mit den bries-tern, die dan zu denzeiten in Kloster sind, oder Vermügen albeg an den Quatemala Sambstag, und all unser frauen abent, mit einer gesungen Vigili, und Placebo ob dem Grab, und so sy also Vigili, und Placebo gesungen haben, so soll der Guardian den brüedern, die dabey sind, und singen, jedlichen besunder ain Viertall weins geben, auch sullen sy des morgens an den Quatemala Suntag, und an all unser frauen tagen Zway Ambt singen, ains von der zait, und ain Sell Ambt, und an denselben jeglichen tag, so sy den Gots dienst vollbracht haben, soll der Guardian den brüedern geben iglichen ein Viertail wein zu den essen, und Sechs Wyner pfenigen nach tisch, und hab das war, das sy mein ordnung, und peger nicht volführen, alß oben gemacht ist, mit singen, mit begen, mit almusen geben, alß das oben an den brieff aygenlich begriffen ist, und auch Ir gegen brieff hinehalt, den ich auch den Richter, den Rat der Stat zu Laybach In geantwart hab zusambt dem Kauffbrieff über die Güter lautend, und wan sy darumb ermant werden von den Richter, oder Ir ainen des Rats der Stat zu Laibach, und das nicht für sich an den andern tag derstaten, so mag sich der obgenanter Richter, und Rat der Stifft, güter, zehend, müll, und alles des, das zu dem Stifft gehöret woll unterwinden, und das geben, und Stifften auff Spital, oder Kirchen nach iren treuen, und gewissen, wo sy wellen, doch also, das der Gots dienst nicht abgenommen, und gemynert

wert. Ich hab In auch geben, und geschafft das Hauß in den wert, das ich Jörgen den Kürsner umb acht, und Vierzig Markh Shilling Verkauft hab in Jares frist zu bezallen zu ainen ewigen licht vor den selben unser lieben frauen Altar tag, und nacht zu beleichten, und das geld soll man albeg anlegen nach des Richter, und der Stat Rat zu Laibach, damit das, das liecht dauon beleicht werd tag, und nacht, und das mein obgeschriben geschafft ordnung, und gemacht genzlich bey krefften peleib, und also Vollfürte werde, alß oben von wort zu wort geschriben stet, des zu urkund gib ich den brieff mit meines genanten hauß Werenburger aygen anhangendes Insigell versigelt, und zu besser zeügnuss der warhait hab ich gebeten den Erbarn, weisen Heinrich Stanhainer burgern zu Laybach, das er sein Insigell, auch zu meinen Insigell an den brieff gehenkt hat Im, und sein Erben on schaden. Geben nach Christi geburd Vierzehen hundert, und in den neün und dreysigisten Jare an Ertag nach Sand Michels tag.

III. Quia verò D. Joannes Werenburger in mox adducta sua fundatione non specificat bona, quae ejus uxor à D. Hermano Kosyaker emerat, quae tamen Conventui unà cum suis supraspecificatis bonis legaverat, hinc ea ex ejusdem D. Hermani venditionis contractu, qui in eadem Charta scriptus reperitur, extraho, et sunt sequentia: *Erst acht huben zu Teschendorff ... Item zu Freychau drey huben ... Item zu Kreüz drey huben ... und drey huben zu Sallayssiz ... und ain müll ob Seüsenberkh an der Gurkh, und ain wisen dasselbs, und Zway Hoffstet zu Seüsenberkh in Mark, und ain huben zu Teüffenthal, da Martin aufsitz, item ain huben zu Schalkendorff ... Item zu dem Lippoviz Vier Huben etc. Der geben ist nach Christi geburd Vierzehen Hundert, und darnach in dray, und Zwainzigisten Jare, an unser frauen tag in der vasten.* = Haec inter praecipua erant bona, quae Patres Conventuales possederant, et eo tempore videlicet anno 1491. quo Conventum deserere jussi erant, actu adhuc possidebant.

IV. Cum Patres Observantes Ordinis Sancti Francisci, qui Conventualibus in Conventu Labacensi successerant, bonorum immobilium non tantum in particulari, sed etiam in communi incapaces essent, jussit Fridericus Imperator, ut bona immobilia per Dominum Wilhelmum de Aversperg Capitaneum Carnioliae dividantur, et pretium in reparationem Conventus, Ecclesiae, aliasque Fratrum necessitates applicetur, ut ex sequen-

ti **Caesareo Rescripto ex ipso Originali** desumpto magis clarescit, quod hunc continet tenorem:

Wir Fridrich von Gotts gnaden Römischer Kayser zu allen zeiten Merer des Reichs, zu Hungern, Dalmacien, Croacien etc., König, Herzog zu Österreich, zu Steir, zu Kernndten, und zu Krain etc. etc. bekenen, alß Vnß der Ersam, geistlich, vnser Lieber, andechtiger Georg Minister Mynner brüder Ordens der Österreichischen Provinz das Closter desselben Ordens zu Laybach mit sein güttern, Nuzen, Rennten, und andern, so dazu gehört, nächst auf Vnser begern zu unsern handen übergeben hat, in dasselb Closter darnach die brüder desselben Ordens, so man enet von der Observanz mit unsern willen, und wissen kommen, und gesetzt worden seyn, das Wir unsern Lieben getreüen Wilhalmen von Auersperg unsern Ratte, Camrer, und hauptman in Krain beuolhen, und gewalt geben haben wissentlich mit dem brieff, das er die bemelten gült, und gütter Irm werd nach Verkauffen, und das geld darumb zu Nottdrufft des berürten Closter, und derselben brüder darin gebrauchen soll: davon gebietten Wir den Edlen, unsern Lieben, getreüen, allen unsern hauptleüten, grauen, freyn herrn, Ritttern, und Khnechten, Verwesern, Vizdumben, Pflegern, Burggrauen, Land Richtern, Burgermaistern, Richtern, Rätten, Burgern, gemainden, und allen andern unsern Ambtleüten, Vndtertanen, und getreüen ernstlich, und wellen das sy den obbenanten von Auersperg bey disem unsern bevelch gennzlich, und berublich beleiben lassen, und Im daran kain Irrung, nach hinderluss tun, nach des Jemands andern zu tun gestatten in khain weiß ungeverlich mit Vrkund des brieffs. Geben zu Lynntz an Eritag Sand Andrees Abent des heiligen Zwelffbotten nach Christi geburde Vierzehen hundert, und im ains, und neünzigisten, Vnseres Kaysertumbs in Vierzigisten, unserer Reiche des Römischen im Zway **f** und fünzigisten, und des Hungrischen im dray und draysigisten Jaren.

(L. S.)

Commiss. Domini

(pend.)

Imperat. p'pria.

V. Neminem tam hebetis intellectûs fore autumo, qui **ex hoc Caesareo Rescripto** aliud inferre posset, quam quod voluntas Suae Caesareae Majestatis fuerit, ut bona immobilia

olim à piis fidelibus Conventui Labacensi Ordinis Sancti Francisci Conventualium legata, divendantur ex eo, quia Patres Minores de Observantia, ad quos Conventus Labacensis una cum praedictis bonis transivit, omnis dominii, et praesertim bonorum immobilium incapaces sunt, pretium verò inde receptum in reparationem Conventus, Ecclesiae, et alias Fratrum necessitates convertatur. Ast Wilhelmus ab Aversperg, qui pro Fratribus Minoribus de Observantia magnam habuit curam, ac pro eorum introductione plurimum laboravit, Fratrum indigentis magis prospicere volens bona praedicta non divendit, sed Conventum, et Ecclesiam suis sumptibus reparavit, et divinum cultum restauravit, bonis in suo esse integris permanentibus, fructus ex his bonis, quae fideliter, et sine alicujus contradictione ipsemet administravit, provenientes in alias Fratrum necessitates impendit: propter quae in Conventum, et Fratres collata beneficia merito Conventus fundator, et Patrum Franciscanorum Pater appellari promeruit.

VI. Haec bona etiam Successores D. Wilhelmi de Aversperg fideliter administrârunt, ac Fratrum inopiae abundanter succurrerunt, donec infausta Lutheri lues, quae etiam aliquos ex inclyta Averspergica familia infecerat, Carnioliae lares non penetrâset, ac plurimi incolae à vero Supremi Numinis cultu ad falsorum Prophetarum perfidam sequendam doctrinam transiissent; Etenim Lutheri sectatores postposito omni Dei timore bona Ecclesiarum per fas, et nefas ad se trahebant, et cum iis pro suo lubitu disponebant, quae infelix sors etiam hunc nostrum tetigit Conventum; nam Averspergii, qui bona Conventus Labacensis administraverant, à fide deficientes pro sustentatione Fratrum prorsus nihil intuitu praedictorum bonorum contribuebant. Mandavit quidem Carolus Archidux Austriae sub die 7. Martii 1581. et iterum sub die 27. Martii 1582 Episcopo Labacensi Joanni Tautscher, ut Andream ab Aversperg, et Joannis itidem ab Aversperg haeredes compellat ad restitutionem bonorum ad Conventum Fratrum Minorum spectantium, et ab iis injustè detentorum: sed huic mandato non fuisse obtemperatum, patet **ex alio mandato Archiducis Ernesti de dato Graecii die 19. Februarii A^o 1591.** qui tunc loco Minorenis Archiducis Ferdinandi gubernabat, exarato ad Andream de Aversperg, et haeredes Domini Joannis de Aversperg, quo eisdem denuo praecipit, ut bona Conventus P. P. Franciscanorum ab iis injustè possessa eidem restituant, cujus literae praedictum mandatum continentes hujus sunt tenoris:

Ernst

Was Eüch weylland der durchleüchtig Fürst Herr Carl Erzherzog zu Österreich etc. Vnser geliebter

Vetten, und Patter hochseliger gedächtnuss mit rechtmässigen, wollbefuegten ableinung der durch Eüch unfüeglich angemasten Vogtey bey dem Franciscaner Closter in der Statt Laybach nach Von 7. Marty Verschinnen 1581. Jahr, sonderlich mit dem auferlegen ist zugeschriben, das Ihr nemlich bemeltes Gottes hauß Inhabende gütter dem Closter alßbald, und unweigerlich widerum abtreten, und einraumen hättet sollen, dessen werdet Ihr Euch ungezweifelt gehorsamist nach woll zu erindern, oder es doch abschriftlich hiebey zu Vernemen mit mehrern haben. Weil aber solche restitution, wie Vnß fürkombt bißher nicht geschehen, so Vermanen Wir Eüch hiemit widerumen gnedigist befelende, das Ihr solche auß Christlicher Pflicht shuldige wider abtritt, und einraumung weiter, oder lenger in keinen weeg differiren, sondern mit ehesten unweigerlich gewiss fürkeren wellet, dessen tun Wir uns zu Eüch in allweeg Verstehen, und Ihr erstattet hieran neben der schuldigen gebühr, unsern gnedigen willen, und meinung. Graz den 19. Feb. A^o 1591.

VII. Quis non videat **ex hoc Archiducali decreto** seriam voluntatem piissimi Principis, ut bona Conventûs ab iniquis usurpatoribus possessa, eidem denuo restituantur, ast surdis canebatur fabula; Nemo quippe ex Lutheri sectatoribus erat, qui obediret mandatis Principum Catholicorum, sed ea spernebant, contemnebant, ludibrio habebant; eapropter et praesens Serenissimi Principis mandatum suo optatissimo caruit effectui. Misera sors Minoriticae tunc in hoc Conventu degentis familiae! etenim ostiatim victum emendicando quaerebant, sed benefactores, qui se â lutherana haeresi immunes servabant, ne adjutrices miseris porrigerent manus â praepotentia lutheranorum absterrebantur, cum et ipsorum bona â rapacibus lupis non essent segura: Bona verò Conventûs, ê quibus Fratres sua tam pro victu, quam vestitu necessaria abundanter habere potuissent, ab extraneis iniquâ usurpatione detenta erant. Ad hanc miseriam redacti, et quasi omni humano destituti auxilio Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de Observantia Conventus Labacensis, ipsum Conventum deserere coacti sunt, quem etiam post 5. annos â dato supranominato decreto Ernesti Archiducis deseruerunt nempe anno 1596. ad quem eodem anno ex Austria advocati P. P. Societatis Jesu de mandato Serenissimi Principis Ferdinandi postea sub nomine II. Romanorum Imperatoris introducti sunt.

VIII. Posset fors quispiam oggerere, quod Fratres Minores non deseruerint hunc Conventum ex defectu alimentorum, sed propter paucitatem Fratrum, quia de mortuis senibus et propter ingravescentem lutheranam haeresim deficientibus Candidatis, qui ad Religionem suscipi anhelarent, numerus Religiosorum adeo diminutus fuit, ut Provincia non haberet tot Fratres, qui sufficientes essent pro incolendo Conventu Labacensi, in ordine ad debitè juxta suam Regulam, et constitutiones Ordinis peragendum cultum divinum. Fateor candidè, quod haec numerosissima olim Provincia, quae in sua â Vicaria Bosnae divisione [(29.)] 31.²⁸⁶ numerabat Conventus, tum propter Turcarum excursionses, â quibus tunc occupati Conventus praeter Tersactensem, et Segniensem ferme omnes destructi erant, tum vel maximè propter Lutheri in his Carnioliae partibus praedominantem, et ad 60. circiter annos grassantem doctrinam, cum Scholae Catholicae â potiori clausae essent, adeo in numero Religiosorum diminuta fuerit, ut ad hoc tempus, scilicet ad annum 1596. paucos ultra 60. numeraverit Religiosos teste P. Francisco Gonzaga Ministro Generali, et P. Francisco Glavinich, qui hoc tempore vixit. Minime tamen concedo, Provinciam non habuisse sufficientes Religiosos pro debite providendo Conventu Labacensi, nam Provincia eo tempore habuit tantum 7. Conventus videlicet Labacensem, Tersactensem, Montis Sancti, Neostadiensem, Segniensem, S. Leonardi in Sylvis, et Pisinensem, ac Residentiam Berdovicensem: Jam si ex 60. Fratribus ad quo[d]libet²⁸⁷ Monasterium collocati 8. fuissent, tunc pro Residentia adhuc 4. superessent: Si tamen Labaci major necessitas Religiosorum fuisset, potuisset facile ex uno, vel altero Conventu, in quo non esset tanta indigentia, aliquis accipi, et ad Conventum Labacensem transferri. Tum quia ex Jesuvitis erant prima vice introducti tantum duo Sacerdotes, et 4. Coadjutores, si ergo 6. Jesuvitae sufficientes erant pro constituenda Religiosa familia, cur id Patribus Franciscanis negari deberet: manifestum ergo est, quod, dum Valvasorius dicit, quod anno 1596. vix unus, vel alter in Conventu reperiretur, id non provenerit ex defectu Religiosorum, sed ex defectu alimentorum.

IX. Ob praedictam causam recedentibus Patribus Franciscanis ex Conventu Labacensi successit Inclyta Societas Jesu, cui etiam bona ad Conventum spectantia attributa erant, dumque ad S. Jacobum transmigrâset, etiam cum illa dominium praedictorum bonorum ex hoc Conventu transiit. Quamvis bona praedicta Societati Jesu per Ferdinandum Archiducem incorporata erant, ea tamen non obtinuerunt, nisi post lapsum 17. circiter annorum; nam P. Nicolaus

Jagnathovius, qui anno 1610. et sequentibus Rector Collegii fuit, petiit à P. Francisco de Casteluzzi Ordinis Minorum, qui prius pluribus annis Conventui prae-fuit, et tunc apud R'mum D. Jacobum Reinprecht Abbatem Sitticensem morabatur, informari, quantos, et quales redditus Conventus Franciscanorum habuerit? quantum Domini de Aversperg illi annuatim tribuerit? et quò **Scripturae fundationales** devenerint?

X. Captâ debitâ informatione, et perspectis **litteris fundationalibus** P. Nicolaus Jagnathovius, Bona Conventus Labacensis Ordinis Minorum à familia Averspergica occupata repetiit, et obtinuit. **Memoriale**, quod illi porrexat, his verbis conceptum erat.

Wollgeborne freyherrn, sonders günstige liebe Herrn!

Eüer Gnaden sey mein ganz beflissige, willige dienst zuvor. Eüer Gnaden wird Verhoffentlich unverborgten seyn, das alle Jura des Franciscaner Closters alhie diesem Collegio Societatis Jesu incorporirt, unter welchen, unter andern auch diese gült, und gütter begriffen seynd, als

Zu Teshendorff	8. hueben
Zu Freychau	3. hueben
Zu Kreütz	3. hueben
Zu Sallissiz	3. hueben

Ein Mühl, und wisen darbey an der Gurkh ob Seysenberg, und Zway hofftet zu Seysenberg in Markh

Zu Teüffenthal	1. hueben
Zu Shalkendorf	1. hueben
Zu Lippovez	3. hueben

Item in Herzogberg oder Uduina ein weinzehend auf 107. weingarten, oder was deren seynd, und ein getrayd zehend auf 13. hueben Zway thail zu nehmen. Item 4. hueben, und † ein Mühl zu Nider Oberfeld, wie die eingeshlossene Copeyen außweisen.

Demnach aber hievor die herrn von Auersperg die obspecificirten Güter besessen, und Eüer gnaden meistenthails nach besizen, so ist mein dienst, und freündliche bitt, Eüer Gnaden wöllen dieselben diesem Collegio guttwillig cediren. Bitt hierauf Eüer Gnaden, und herrn zu meiner nachrichtung shriftliche antwart.

Datum Laybach den 24. Augusti 1610.

Eüer Gnaden, und herrn

Dienstwilligster in Christo
Nicolaus Jagnathovius Collegii
Labacensis Societatis Jesu Rector.

XI. Ea praedictis clarè apparet, bona praedicta non fuisse divendita juxta mandatum Friderici Imperatoris, et pretium in utilitatem Conventûs, ac Fratrum necessitates conversum, sed mansisse in manibus Dominorum ab Aversperg ab anno 1491. usque ad annum 1610. circiter, sicque annis 119. Patet quoque bona in hoc **Memoriali** specificata esse eadem, quae anno 1423. Domina Wendlein consors Domini Joannis Werenburger emerat â Domino Hermano Kosyaker, et postmodum anno 1439. Idem D. Werenburger Conventui Labacensi Ordinis Minorum S. Francisci legaverat erga **in suis foundationalibus litteris** contentas Obligationes, quas Patres Societatis Jesu, donec non fuissent suppressi, observabant, praesertim quod trecentis pauperibus feria 2da post festum Ss'mae Trinitatis quotannis in Pletriach cibos dare, et nummos distribuere, prout ipsemet practitari vidi, consueverunt. An verò extinctis nunc Jesuivitis, quibus praedicta bona auctoritate Ferdinandi Archiducis de consensu, ut supponitur, Romani Pontificis attributa erant, eadem praedicto Minorum Conventui restitui, divendi, et pretium modo eisdem Fratribus licito applicari deberet cum inserto **in litteris foundationalibus** onere? nil decidere audeo, sed sapientioribus, et prudentioribus dijudicandum relinquo. Id unicum assero, id fore conformius voluntati fundatoris, cum ejus prima intentio denuo executioni daretur, fore quoque consonum mandatis Caroli, et Ernesti Archiducum, qui bona praefata Conventui Minorum restitui jusserunt: impleteretur **[quoque] tandem**²⁸⁸ mens Friderici III. Romanorum Imperatoris, qui bona vendi, ac pretium in reparationem Conventûs, aliasque Fratrum necessitates impendi mandavit: quae **ex praecitatis litteris** evidenter deducuntur.

XII. Pro complemento foundationum antiquarum adduco **litteras Friderici Imperatoris ex ipso Originali** desumptas, **datas dominica post festum S. Viti anno 1493.** vi quarum dat Wilhelmo de Aversperg Capitaneo Carnioliae facultatem pro Patribus Franciscanis de Observantia nuncupatis noviter Labacum introductis faciendi unam piscinam extra portam Superiorem Civitatis, quam nunc Carlostadiensem appellamus, quae etiam facta fuit, et adhuc hodie dum visitur: en **litteras Friderici ex Originali** desumptas.

Wir Fridrich von Gottes gnaden Römischer Kayser, zu allen zeiten merer des Reichs, zu Hungern, Dalmatien, Croatien etc. König, Herzog zu Österreich, zu Steyr, zu Kernnden, und zu Crain etc. etc. bekennen für Vnß, und Vnser Erben, alß wir die Erbern, geistlichen, unser lieben Andechtigen den Gardian, und Conventt Sannd Franciscen Ordens der Observanz zu Laybach zu dem selben Irm Closter des vordern Jars gefürdert, und bracht, das Wir unserm Lieben, getreüen Wilhalmen

Von Aursperg, unserm Rate, Camrer, und hauptman in Crain, so den bemelten Closter leüten zu Ir narung, alß wir Vernehmen, jezt hilfflich ist, von fleissiger bete wegen, und sondern gnaden Vergunnt, und erlaubt haben, Vergunen, und erlauben auch alß Regierender herr, und Landsfürst, wissentlich mit dem brieff, das er denselben Gardian, und Convent zu gut ain klaine teichstat daselbs zu Laybach Vor dem Obern Tor zu nächst bey dem Stamen Creüz im graben auf der gemain, nachdem die zu waid nicht zu gebrauchen seyn soll, zurichten, die besezen, und die fisch darauß, Er, und sein Erben fürseher des egemelten Closter, ob sy sich aber solcher fürsehung nicht annemen wollen, wan wir dan darzu Orden, zu Notturfft, und außhaltung derselben Closterleüt gebrauchen mügen, Von meniklich ungehindert ungeverlich. Davon gebieten wir den Edlen, unsern Lieben, getreüen, alle unsern Hauptleüten, Grafen, Freinherrn, Rittersn, und Khnechten, Verwesern, Viztumben, Pflegern, Burggrauen, Land Richtern, Burgermaistern, Richtern, Reten, Burgern, gemainden, und allen andern unsern Ambtleüten, Vnndertannen, und getreüen ernstlich, und wellen, das sy den obbenanten Von Aursperg, und sein Erben, oder die, so in berürter gestalt bey dem berürten Closter fürseher sein werden, bey diesen unsern Gnaden, Vergunnen, und erlauben, wie Vorsteet, gennzlich, und berublich beleiben lassen, und In daran khain Irrung, nach hindernuss tun, Noch des Jemands andern zu tun gestatten in khain weiß ungeverlich mit Vrkund des brieffs. Geben zu Lynntz an Suntag nach Sannd Veits tag, nach Christi geburde Vierzehenhundert, und im drey, und neünzigisten, Vnsers Kaisertumbs in Zway, und Vierzigisten, Vnser Reiche des Römishen im Vier, und fünfzigisten, und des Hungrischen im fünf, und dreissigisten Jaren.

(L. S.)

Commiss. Domini

(pend.)

Imperat. p'pria

§. II.

De foundationibus, gratiis, et eleemosynis, quibus Conventus adhuc fruitur.

I. Perantiqua est concessio eleemosynae 104. f. quos Conventus ex gratiosissima Archiducum Austriae benevolentia

jam prope 200. annis percipit â Vice-dominatu, seu â Caes.-Bancali Administratio-
ne Carnioliae. **Ex litteris Caroli Archiducis Austriae datis anno 1587.** colligitur as-
signationem 104. f. â se fuisse quidem factam, sed praecessisse annum praedictum,
cum in iis litteris ad Vice-Dominum Carnioliae datis culpa arguat Gvardianum
Labacensem P. Bonaventurae actualis Gvardiani praedecessorem, quod praedictam
eleemosynam in suum usum converterit, et alios tres Religiosos tunc in Conventu
degentes hujus eleemosynae participes non fecerit. Ut res magis perspiciatur, **ipsius
Caroli Archiducis** adjungo **litteras**, quae hujus sunt tenoris:

Carl

Dir wird Zwayffels ohne gehorsamist nach unverborgen seyn, welchen gestalt Wir
Vershinner zeit dem Vorigen Gardian Franciscaeer Khlosters zu Laibach zu seiner
desto besserer unterhaltung 52 f. wie auch zu Restaurir- und Paulichen erhaltung
desselben Khlosters andern 52 f. auß diesen deines Ambts gefällt raichen zu las-
sen genedigst bewilligt, und destowegen an dich die Nottirfft fertigen lassen. Wan
Vnß dan Frater Bonaventura jeziger Gardian, und teüschler Prediger alda mit be-
schwärde fürgebracht, wie sich sein alda nach ehestender Vorforder, und Vorsteher
solle gedachte Ime, und der ganzen Communitet zu unterhaltung bewilligt 52 f.
allein für sich selbs zu gebrauchen, dardurch also die andern brüder, deren jezo
drey alda seyn sollen, an Irrer täglichen Narrung mangel leyden müssen.

So ist demnoch hiemit Vnser genedigster bevelch an dich, das du führo-
hin nicht allain mehr gedachte Inen zu unterhaltung deputirten 52 f. sondern auch
die andern zu Restaurirung des Closters bewilligt 52 f. zu handlen sein des jezigen
Gardians, davon er Zwar die Verhandelnen Pauffellikaiten zu wenden, das überblei-
bend aber, so woll, alß die Ober Post zu Iren gesambten unterhaltung außzuspender
schuldig, und Verbunden seyn solle, ordenlich raichen, und bezahlen wellest, daran
beschicht etc.

Graz den 9. Julii Anno 1587.

II. Ex hoc gratioso Archiducali Rescripto patet Eleemosynam 104. f. fuis-
se â Carolo Archiduce primitus concessam Patris Bonaventurae in Gvardianatûs
Officio Praedecessori. Dum verò Fratres ob haereticorum persecutiones, et defectu
alimentorum semper ad minorem redigeren-

tur numerum, etiam praedicta eleemosyna diminuta fuit, ita, ut loco 104. f. tantum 52. f. Conventui Fratrum Minorum darentur; Id quod colligitur **ex quodam Memoriali P. Hieronymi Strasser**, qui anno 1612. et sequentibus post evanescentem ex Carnioliae finibus Lutheri haeresim, et restitutionem Conventus Labacensis Fratribus Minoribus Ordinis Sancti Francisci, Gvardianatûs Officio perfunctus est, ad Ferdinandum Archiducem **dato**, in quo supplicat, ut 52. florenis Fratribus dari solitis, alii 52. f., qui prius Conventui obveniebant, adjungerentur, prout **ex ipsius Memorialis verbis** colligitur, quae, quantum ad meum praepositum, sic sonant:

Die weil vor etlichen Jaren, alß gedachtes Closter mit brüdern besezt, demselben zur Klaidung, und zu erkauffung des fleish, und fasten speiß welche beyde nicht Von hauß zu hauß können gesammelt werden Von Eüer fürstlichen durchlaücht Voreltern gottseligster gedechtnuss 104. f. auß dem Vizdomb Ambt Järlich alda geraichet worden, hernach aber, alß sich die zahl der Religiosen gemindert, Inen auch solches geschmelert, und auf 52 f. allain kommen, welches dan nach Järlich gegeben wird. Nun aber ausser der andern Religiosen, so nicht briester, albereits fünf briester alda, und sollen nach mehr dahin zu rechter Vollkommener Verichtung des Gottsdienst gebracht werden, deßwegen abgedachte 52 f. zu erzeugung benenter sachen nicht Kleken würden, gelangt ferner unser ganz untertenige bitt an Eüer Fürst. Durch. sie wollen Vnß Von denjenigen geld welches sie Ir von den 1000 f. so bißhero Järlich den hoffspitalern geraichet worden, Vorbehalten, so vill derselben gutter will wird seyn, hinfort Järlich auß dem Aufschlag [**geld**]²⁸⁹ Ambt, auß welchen gedachte 1000 f. alzeit genohmen werden, unsern Convent zu Laybach zu raichen gnedigst anbefehlen. #

III. In praerecensito **Memoriali** ARP. Hieronymus Strasser Gvardianus actualis Labacensis etiam petiit, ut pro reparatione turris Conventui semel darentur 1000. f. qui ex telonio Xenodochio Caesareo tribui solebant, et hoc tempore residui remanserant. Quod primum punctum Ferdinandus Archidux annuit, quoad secundum informari voluit, prout **ex ejusdem responso** clarè patet, quod hujus est tenoris:

Ferdinand

Damit sich die Franciscaner Ordensleüt alda zu Laybach mit erzeugnuss ihrer Khlaidung, und erkauffung fasten Speiß, und anderes almusen desto bequemer erhalten, und der Andacht merers abwarten können, bewilligen wir Inen auß Vnser gnedigstes wollgefallen Järlich Haar 104 f.

zu raichen, also das die Inen Ordensleüt jezo, und bißhero geraichte 52. f. nach mit andern gleichmässigen 52. f. Verbessert seyn sollen, darauf dan Vnser genediger bevelch hiemit an dich ist, das du Inen besagte 104. f. jedesmals ordentlich richtig machen wellest. Sonsten seynd gleich wohl auch sy Ordensleüt gehorsamblich einkommen, und gebetten, Inen das, was nach denen folgenden Accordo an des Spitals hievor auß unsern Einnember Ambt geraichten Järlichen 1000. f. khünfftig in ersparung gebracht werde mechte, auch ein Jahr lang zu hilfflicher restaurirung Ires Paufeligen Kirchen Turns zu bewilligen, und ob Wir zwar sy dits orts zu gratificiren in alles entschlossen seyn so wollen Wir doch Vorhero des Bischoffs, und deines Vergleichs wegen angedeütes Spital erwarten, Imitels sollest du, alß unser fernerer bevelch hiemit ist, sy ordens leüt zur nachwart weisen, und der khünfftigen gewissen hilffe wofern anderst angedeiter massen was übrig Verbleibt Vertressten, Ja alles, und insonderhait auch angedeite Paufelikait besichtigen, dessen ein beylauffigen überschlag machen, und Vns solches alles hernach berichten, dan an deme beschicht etc. Graz den 12. Januarii 1612.

IV. Idem **Ferdinandus Archidux Austriae** sub die 30. Julii 1613. suo gratiosissimo **Rescripto ad Deputatum Xenodochii Praefectum dato** praeter assignatos 104. f. etiam alios 52. f. ex proventibus Nosocomii Caesarei Conventui quotannis tribuendos benignè resolvit. Quia autem Xenodochium praedictum his 52. f. nonnisi cum magna difficultate privari potuit die 21. Decembris ejusdem anni hos florenos ex proventibus, et emolumentis Supremi telonii P. P. Franciscanis in subsidium lignorum pendi jussit sequenti **Rescripto**:

Ferdinand

Wir haben gleichwohl nach unter den 30. Julii dieses zu End laufenden Jars durch Vnser N. Ö. Cammer denen Verordneten Superintendenten unsers Hoffspitals aldort zu Laibach gemessen auferlegen lassen, die Verordnung bey unsern Spitalmeister dahin zu thuen, damit denen Franciscanern Ordens Leüten daselbst auß des Spitals Einkommen Järlichen 52. f. holzgeld geraicht werden sollen, dieweil Wir aber seithero befunden, das dem Spital diese Außgab fieglich nicht aufgetragen, oder sy wider Iren alten Stüftungen getrungen werden mögen, So befehlen

Wir demnoch Eüch hiemit in jemalen, das Ir Inen Ordensleüten bemeldte 52. f. holzgeld von bemelten 30. Julii an und hinfüro biß auf Vnser gnädigstes wohlgefallen Järlichen auß den bstands gefallen Vnsers Einnember Ambts zu Laybach richtig machen wellet: dan Eüch diese Außgab hierauf, und schein bey Raittung jedesmals passirlich seyn soll, und es beschicht hieran unser will, und mainung. Neüstadt den 21. Decembris 1613.

V. Quod hoc benignum Deputatum, quod nunc ex Camerali Cassa tribuitur, anno 1747. adhuc ex telonii proventibus â Supremo pro tempore Exactore pensum fuerit, patet **ex authentico ejusdem testimonio** his verbis instructo:

Attestatum

Was gestalten schon von etlichen Saeculis hero durch seine Kay. Majestäten höchst mildester gedächtnuss vershidene milde Stüftungen, und geistliche Deputata bey alhierigen Kay. Oberambt, alß nemblichen für alhieriges Kay. Spital teütsche Ordens kirchen, für die Kay. Pfarrer zu Eysnern, und Crop, wie auch für die Capellen der H. Mutter Gottes zu Loretha gemacht, angeordnet, und angewisen worden, neben welchen Stüftungen man auch Specialiter denen alhierigen Mittellosen auß purer almusen lebenden H. H. P. P. Franciscanern Jährlich zu Ihrer Subsistenz ein holz deputat mit 52. f. fundiret, und gewidmet hat, welches Ihnen Religiosen alß eine alte Stüftung nebst denen andern deputaten vermög der unter dato 8. Marty 1746 zu bezahlung deren Oberambts Notturfften von der Hochlobl. Ministerial-Banco-deputation uns zugestellten nayen Consignation auch auf weitershin abzuraichen angeschafft worden ist. Dieses haben wir dan annebst von Oberambts weegen zu mehrerer beglaubigung, und Steuer der warheit mit unsern hierunter gestelten Vertigungen bezeigen wollen. Laybach den 22. Julii 1747.

(L. S.) Franz Sigmund Kappuß v' Pichelstein
Kay. Obereinnember in Crain

(L. S.) Franz Augustin von Helbling
Kays. Oberambts Controleur

VI. Hoc utrumque pium subsidium tam 104. quam 52. f. confirmavit idem Ferdinandus, dum jam Romanorum Imperator esset, anno 1622. **suis litteris**, in quibus, postquam Conventibus Provinciae Austriae concessas gratias, üt videre est

apud **P. Herzog in Cosmographia Austriaco Franciscana fol. 259.** confirmâset, sequentia subiungit: *Drittens den Convent zu Laibach soll Järlich zu erzeugung, kleydung, und anderen nothtringigen sachen auß unsern Vizdomb Ambt alda 104. gulden, um holz aber Von unserer Landschafft in Crain, destwegen an sie ordentliche anweisung abgangen, 52. gulden in geld geraicht werden.*

VII. Praeter hoc 156. f. gratiosum Augustissimae domus Austriacae subsidium, quod Conventus usque ad haec tempora indesinenter percipit, est et aliud lignorum subsidium, quod idem piissimus Ferdinandus Archidux Austriae, et Romanorum Imperator P. P. Franciscanis annuè ex Vicedominatu pendi iussit, consistens in florenis 20. Ejus desuper expeditae **litterae ab I. A. Camera Vicedomino Carnioliae die 22. Augusti 1625. intimata** hunc continent tenorem:

Edler, Vester, besonders Lieber Freünd herr Lands Vicedomb. Seitmalen Ihro Kay. May. unser allergnädigster herr, und Landsfürst denen P. P. Franciscanern zu Laybach für die gebettene behilzung, weilen Inen mit dem geld besser gedienet, Järlichen 20. f. holzgeld auß Eüern anvertrauten Vicedomb Ambt erfolgen zu lassen allergnedigst Verwilliget, also ist in deroselben namen Ihro der HoffCammer befelch hiemit, das Ihr gedachten Franciscanern solche 20. f. holzgeld Järlichen jedesmals zur ordentlicher zait gutmachen, und erfolgen lassen wolle. Dan Ihr erstattet hieran höchst ermelter Kay. May. alle gnädigsten will, und Mainung, und Eüch würdet diese Post hierauf, und schein bey Eüerer Raittung passirlich seyn. Graz den 22. Augusti 1625.

N. der Römish. May. auch zu Hungarn
und Beheimb König. May. Verordnete
HoffCammer Praesident, und Rätthe

VIII. Percipit etiam Conventus ad humilem annuam supplicationem ab Inclyta Carnioliae Provincia tamquam gratiale subsidium pro emendis lignis omni anno f. 60. Percipiebat etiam Conventus olim omni anno 10. f. â Magistratu Civico pariter pro subsidio lignorum, quae pro toto anno facile 500. f. constant, ast hoc ultimum subsidium jam ab aliquibus annis cessavit, hinc etiam plura circa hoc commemorare necessarium haud esse duxi. Sunt ergo haec beneficia, quae P. P. Franciscani Conventus Labacensis percipiunt, videlicet ab Augustissima domo Austriaca f. 176. et si alios 20. f. quos Conventus etiam â Vicedominatu intuitu Capellaniae

arcis, de qua alibi sermo erit, adjungere volueris, erunt f. 196. Ab Inclyta verò Carnioliae Provinciae f. 60.

IX. Gloriosissimae memoriae Leopoldus I. Romanorum Imperator piissimis suorum Praedecessorum Austriae Archiducum vestigiis inhaerendo Conventum Labacensem, in eoque habitantes Fratres Minores (ut tantò securius ab omni iniqua immunes praeservarentur vexatione, quantò potentiori suffulti essent patrocinio, nullibi siquidem eis securius delitescere licet, quam sub alis duplicis Aquilae Austriacae) in suam protectionem suscepit, eisque privilegiis, quibus alii cives fruuntur, uti, frui, et gaudere indulsit, in quem finem **die 8. Januarii 1701. ad I. A. Regimen**, per illud in suis terris promulgandas **litteras** hujus tenoris:

Leopold

Bey Vnß hat Gvardianus, und das Convent Ordinis Minorum Sancti Francisci zu Laybach durch nebenfindiges Memorial abermahlen demüthigst angelangt, und gebetten, wir ihr daselbst habendes Closter in unsern fürstlichen schutz zu nemben, und dasselbe aller gemainen Stadt freyheiten sowohl vor das zur Closters nothwendigen Verbesserung ohnlängst geführte gebau genombenen, alß künftig hin villeicht nach nothwendigen ziegels genüessen zu lassen gnädigst geruhen solten.

Immassen wir nun der Supplicanten demüthigsten petito gnädigst deferiert, alß werdet Ihr über Vnser untern 2ten Decembris Jüngsthin in sachen gnädigst erlassene resolution das ferern gehöriger orthten, allschon zu Verfüegen wissen. Verbleiben Eüch anbey etc. Wienn den 8. Januarii 1701.

X. Caesareum Rescriptum, quod Imperator hic commemorat, et executioni dari jubet, signatum 22. Decembris adferam, dum reparationes, reaedificationes, et ampliaciones Conventûs adduxero, continet namque concessionem alterius partis pomoerii (vulgo Zwinger) ubi quaedam turris rotunda in inferiori angulo aquam versus erecta conspicitur, et ex eo porta ad atrium Conventûs viam aperit: continet quoque privilegium, regulae pro reparatione Conventûs necessariae, eidem in eodem pretio, quo aliis civibus dari solent, dentur.

XI. Illustrissimus Dominus Wilhelmus L. B. de Aversperg, qui prius praecipuam impendit operam, ut Patribus Conventualibus aliò ablegatis, Patres Observantes Ordinis Sancti Francisci in Conventum Labacensem introducerentur, fundavit ante suam mortem, quam praematuram non tantum Minorum familia deplorabat, sed et ipsa Civitas, quae ejus cooperatione privilegium eligendi consulem seu ut vocant Burgi Magistrum à Caesarea Majestate obtinuit, ac universa Provincia ob amissionem solliciti

Patriae Patris lachrymosis quaestibus, et inenarrabilibus celebrabat gemitibus, pro perpetuo tum nocturno, cùm diurno lumine ad Aram, in qua Sanctissimum asservatur Sacramentum, intertenendo oleum, lampadem, funem, aliasque res ad hoc necessarias. Quae fundatio, ut perpetuis futuris temporibus firma, et inviolabilis persisteret, obligavit omnes suos successores, quicumque possiderent domum penes Civitatis carceres sitam ad praedictam semper praestandam fundationem. Haec domus ante quatuor, vel quinque annos â Civitatis Magistratu vendita fuit D. Antonio Kerer Civi, et Epiphario, qui unacum suis successoribus praedictam domum possidentibus ab hac obligatione liber est, cum Civitas **in Contractu venditionis** eidem hanc domum ab omni onere liberam tradiderit, obligationem verò intertenendi dictam lampadem in se suscepit. **Litterae fundationales** Wilhelmi ab Aversperg sic sonant:

Ich Wilhelmb von Auersperg Obrister Erb Marshall in Crain, und an der windischen Markh etc. bekenne mit den offenen brieff für mich, und alle meine Erben, und thue kund allermeniglich, die den brieff sehen, oder hören lesen, das ich in ansehen der Ehr Gottes, Maria seiner gebäherin, und aller Gottes heiligen, auch zu heil und trost mein selbst, meiner gemahl see. meiner fordern, und Nachkommenen, auch aller Christglaubigen seelen ein ewiges liecht, so tag, und nacht brinen soll zu Laybach in Vnser Lieben frauen Gottshauß im untern Closter bey den Observanten brüdern, Vor den hailigen Sacrament, Im Chor zu Stiften, aufzurichten fürgenohmen und Verordnet hab, stifte, und ordne auch, das mit Craft des gegenwertigen brieffs, also, und solcher mainung das ich zu beleichtung solches Liechts tag und nacht, wie Vorsteet, geben, und geordnet hab. Gib, und ordne mein eigenes hauß in der Stadt Laybach bey den obern Pruken, und neben dem Thor, so in dem alten Markh gehet, gelegen, und von Weyland Herrn Caspern von Tschernembel mit Kauff an mich kommen ist, mit solchen untersheid und meinung, das alle meine nachfolgende Erben für und für zu raten, das obgenant Hauß mit seiner zugehörung innhaben, das nuzen, und gebrauchen mögen, doch dauon pflichtig, und gebunden seyn sollen, das obgenant Licht obgeschribener massen mit öl zu versehen, und zu beleichten. Gleicher weiss, ob noth thuen wird, Strik, gehäng, Lampen, und was die Nottdurfft solches lichts erfordert, zu bestellen, damit das an nichte mangel hab, und ob beschae, das die gedachte meine Erben

das vorgedacht hauß verkauffen, oder durch außwexel, oder in was weeg, das beschehe, auß ihrer gewaltsamb wolten kommen lassen, so soll jezo, alß dan, und dan, alß jezo diese gegenwertige Stift, und mein ordnung des ewigen lichts darauf bekräftiget, gestift, und dermassen bevestent seyn, damit benantes hauß gedachten ewigen licht alweg, und ewiglich mit soviell gaab jährlich zu Weynachten acht tag vor, und nach zu bezahlen, zinßbar seyn, soviel die Notturfft derselben beleichtung erfordert, und gutt außkommen haben möge, also das alle die, so benantes hauss auß meiner Erben gewalt an sich bringen, das ein jeglicher solchen Zinß zu reichen, oder die beleichtung zu thuen schuldig, und pflichtig seyn soll, kainerlay sachen, weeg, nach fürsclag die meine Erben, oder jemand anders fürzunehmen gedachten, sollen hinwider thuen helfen, nach fürträglich seyn, sondern diese beleichtung soll alweg, und imer auf, und von disen hauß besucht erfordert, und dauon außgericht werden ohne aller meiner Erben, und menikliches irrung. Vnd das solch mein will, vornehmen, und thuen bey Kräfften bleibt, und fürgang habe, will ich gedachter von Auersperg die Ersamben, fürsichtigen, und weisen, mein liebe freynd, und Nachbarn N. Burgermeister, Richter, Rate, und gemain der Stadt Laybach, so jezo seynd, und füran seyn werden, zu Aufsehern dieser beleichtung, und handhaber solcher meiner Stüfft mit meinen fleissigen, und treüen bitten gesezet, und geordnet, auch diesen Stüfftbrieff alzeit in ihrer, und gemeiner Stadt bewahrung innzuhaben befohlen haben, solcher gestalt, und meinung, ob in Künfftiger zeit mein Erben, oder wer das Vorgedacht hauss nichtlich besizen, und gebrauchen wirdet, in solcher beleichtung mit dem Zinß, oder in ander weeg versaumblichen gefunden, und sich nicht hielten, wie mein Stüfft, und ordnung hievor anzaigt, so sollen die gedachten mein liebe freynd, die von Laybach, alß Aufseher, und handhaber des hauß, es seyn mein Erben, oder ander, einst, Zway, dreymal gütlich zu ermanen zu thuen, und zu volziehen, waß dieser Stüfftbrieff innhalt. Wolten sie sich dan an solche vermanung nicht keren, und in versaumblich seyn, dan sollen sie sich des abgedachten hauß mit seiner zugehörung auf krafft des gegenwertigen brieffs zu gemeiner Stadt handen unterstehen, und unterwinden, und damit zu gemeiner Stadt nuz, und Nottdurfften

handlen, wie Ihnen nach dem besten, und nuzlichsten gesehen wirdet. Und in alweeg, das diese Stüfft, und mein ordnung mit beleichtung des lichts fürgan habe, und ohn abgang vollgezogen werd, solches alles soll ihnen der Landesfürst, oder seiner gnaden Anwalde des Lands verheiffen, sie darin schützen, und schermen ohn Intrag, und widerred aller meiner Erben, und menikliches, die alhier, und wider dits kein ansehen haben, nach darin Verhinderung thuen sollen. Vnd das zu einer waren sichern Vrkund, und bestatt, hab ich gedachter Willhelmb Von Auersperg mein eigen Insigill an gegenwertigen Stüfftbrieff gehangen, und den also obgescribener meinung, vorgedachten meinen Lieben freynden, und Nachbarn den von Laybach mit gunst, wissen, und willen meines nechst gebornen Vättern, und Erben herrn Hannsen Von Auersperg herrn zu Schönberg, und der zeit Landshaubtman in Crain eingewantet, in Vertrauen, und glauben dieser sach, und ordnung meiner Stüfft fleissige aufsehung, und handhabung zuzufügen, alß sie des bey Gott dem herrn auch geniessen wollen. Item so bekenn ich hievor genandter Hannß Von Auersperg herr zu Schönberg, und der zeit Landshaubtman in Crain alle vorgeschribene Stüfft, und Ordnung meines lieben herrn und Vettern Willhelmen von Auersperg mit meinen gunst, willen, und wissen beschehen seyn, und zu gutter bekräftigung, und zu ewiger Volziehung dieser Stüfft, hab ich mein eigen Insigill auch an gegenwertigen Stüfftbrieff gehangen, und hierauf so Verbinden wir unß vorgedachte Willhelmb, und Hannß Vättern Von Auersperg, und für alle unsere Erben mit ehegedachten unsern anhangenden Insigillen bey wahren festen treuen. Alles das wahr, und statt zu halten, und zu Volziehen, was dieser brieff innhalt, ohn allen außzug, und widerred. Alles getreulich, und ohne gefärde. Geben zu Laybach an Sant Johannes zu Sommerwenden nach Christi unsers Lieben herrn geburth Tausend, fünfhundert, und in den fünften Jaren.

XII. Singulari Fratres Minores post eorum cessante haereticorum persecutione ad Conventum regressum prosecutus est benevolentia Celsissimus, et R'mus S. R. I. Princeps ac Episcopus Labacensis Thomas Chrön, qui omnibus Archidiaconis, Commissariis, Parochis, aliisque suae dioecesis Clericis Fratres enixe commendabat, et ut facilius Fratres

Labacenses victui necessaria emendicare valerent, inhibuit, ne extranei in sua Dioecesi in praejudicium Fratrum Minorum Carnioliae eleemosynas colligant, prout id indicant ejus **litterae originales** sub hoc tenore:

Thomas Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopus
Labacensis Serenissimi Principis, et Domini D. Ferdinandi Archiducis Austriae Consiliarius.

Universis, et singulis Praelatis, Canonicis, Archidiaconis, et Commissariis, Vicariis, et Capellanis, Clericis curatis, et non curatis, aliisque Christifidelibus nostrae Labacensis Dioecesis salutem â Domino, paternam benedictionem, et omne bonum. Cum Sanctissimo Domino Nostro Domino Paulo divina providentia Papae V. nec non Serenissimo Principi nostro, et Domino D. Ferdinando Archiduci Austriae etc. clementissimè placuerit, Monasterium beatae Mariae Virginis in Civitate Labacensi R. R. F. F. Franciscanis de Observantia ex paterna gratia de integro reddere, et Nobis R. P. Frater Hieronymus Strasser ejusdem Monasterii pro tempore Guardianus suo et Confratrum suorum nomine supplicaverit, alios peregrinos Fratres ejusdem Ordinis ex remotioribus locis praesertim Hungaria, et Croatia Dioecesim Nostram passim intrare, et collecturas pro se, aliisque Monasteriis congerere, atque extra Provinciam auferre, unde eisdem Labacensibus Fratribus, quod benefactores gravari videantur, vix unquam necessaria suppedientur, cum tamen numerus eorum modo auctus, atque divinum Officium juxta sui Ordinis Regulas laudabiliter, et piè redintegratum sit, attendentes autem bovi trituranti os concludendum non esse, atque potius illis, qui in Provincia, et Patria, praesertim Dioecesi Nostra aestum diei sufferunt concionando, orando, aliisque piis Officiis Deo serviunt, subveniri oportere: Mandamus vobis omnibus, et singulis supradictis, et serio in virtute S. Obedientiae praecipimus, ut collecturas Fratribus D. Francisci Minoribus de Observantia dare consuetas, posthac non amplius Fratribus ejusdem Ordinis extra Dioecesim, cujuscunque etiam Provinciae sint, sed potius dictis nostris Labacensibus filiis, et omnibus, qui licentiam â dicto R. P. F. Hieronymo Gvardiano habuerint, detis. Adhortantes in Domino, ut eosdem Labacenses Fratres in visceribus misericordiae D. N. Jesu Christi commendatos habeatis, atque omni amore, favore, charitate, copiosos eleemosynis, aliisque piis operibus prosequamini, ne congrua sustentatione priventur, vel divinum Officium ibidem detrimentum patiatur, cujus Deum Omnipotentem remuneratorem largissimum habebitis, qui vobis pro parvis magna, pro terenis Caelestia, pro arduis Sempiterna

paternè rependet. In quorum fidem etc. Datae Oberburgi ex Episcopali nostra Residentia die septima Decembris anno 1612.

Thomas Ep'us

Labac. m'ppa.

(L. S.)

XIII. Idem **Celsissimus Princeps** aliud in Fratres Minores amoris, ac ad Seraphicum Patriarcham D. Franciscum devotionis testimonium edidit, dum ejusdem Sancti festivitatem inter festa fori (id non amplius observatur, vel quia in desuetudinem venit, vel fors, quod aliquis Ejus Successorum hoc festum denuo leverit) haberi voluit, ac ita celebrandum mandavit intra Civitatis limites anno 1625. ut **ex ejus litteris**, quae in **Originali** extant, amplius patet, suntque hujus tenoris:

Thomas Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopus

Labacensis Invictissimi Romanorum Imperatoris

Ungariae, et Bohemiae Regis Ferdinandi II.

Archiducis Austriae etc. Consiliarius, et

in Reformatione Religionis Catholicae per

Universum Carniolae Ducatum, Styriam

inferiorem, Comitatumque Cilejae ad

Dravum usque fluvium Com-

missarius.

Noverint universi, qui Christum colunt, amant, et sequuntur, Sanctorum festivitates, vel eam ob causam in terris institutas et à piis Christifidelibus devote concelebrari, quod de eorum nos miseri in terris constituti peccatores, precibus, et orationibus confisi pia ipsorum intercessione ad Deum accessum habeamus, et facilius gratiam, et misericordiam impetremus, quatenus deposita tandem miserae carnis hujus sarcina in conspectum Altissimi, ac beatorum Patriae Caelestis civium desiderabile consortium deferamur. Cum igitur ejusdem beatissimi Patriarchae, et Antesignani Seraphici Fratrum Minorum Ordinis Sancti Francisci ob praeclaram vitae ejus sanctitatem, doctrinam, humilitatem, et miraculorum multitudinem passim in plerisque Orbis terrarum partibus festivitas veneranda non immerito etiam in foro fori celebretur. Nos aliorum religiosa pietate coruscantium Episcoporum, et Episcopatum vestigiis inhaerentes, ac Christianae Charitatis, et Observantiae stimulis excitati, insuper justis precibus, ac piae intentioni Venerabilium Fratrum Capucinatorum, et Franciscanorum petitioni condescendere volentes (siquidem sub ejusdem gloriosissimi Patriarchae nomine, et disciplina institutis Monasteriis duobus Inclita Civitas Labacensis Carniolae Metropolis dotata effulgeat) in timore Dei Sancto, et ea, qua par est, reverentia,

ac devotione decernimus, et volumus, adeoque in virtute Sanctae Obedientiae Concionatoribus ibidem Labaci existentibus praecipimus, et mandamus, ut futurum proxima quarta die mensis Octobris saepius praefati S. Francisci festum etiam in foro fori intra Civitatis ipsius limites duntaxat, celebrandum promulgetis, proque assequendis Indulgentiis populum ad Sacram Confessionem, et Communionem, et ad Divina Officia, utpote Vesperas, Conciones, ac Sacra Missarum Solemnia iterum, atque iterum pro suggestu in Concionibus vestris efficacissimè exhortemini. Facturi eo ipso Obedientiae Sanctae opus, Dei ter Opt. Max. gratiae, et miserationis, beatissimi Patriarchae Francisci intercessionis, ac patrocinii remuneratione, nostraque paterna compensandum animi benevolentia, et Episcopali benedictione. Valete, et praescripta sedulo agite sub Jesu, ac Mariae gratia, et benedictione aeterna, memores nostri in vestris orationibus, et sacrificiis Sanctis. Datae Oberburgi ex Residentia nostra Episcopali Mariana 23. Septembris 1625.

Thomas Ep'us Lab. m'ppa.

(L. S.)

Adamus Sontnerus S^{ae} Sedis
Apostolicae Protonotarius, et Vi-
carius Generalis m'ppa
Ex mandato.

Caput V. De notabilibus ampliacionibus, et reparationibus Conventûs Labacensis.

I. Sicut nulla res creata sub sole perennem habet durationem, sed omnia corruptioni obnoxia sunt, sic et hic Conventus ob suam antiquitatem saepius ruinam minabatur, et obinde nova reparatione frequenter indigebat. Cujus expensis primus Conventus, ad quem Patres Franciscani septimo anno â morte sui Seraphici Patriarchae S. Francisci anno videlicet 1233. introducti erant, aedificatus fuerit? non adsunt certa documenta, ex quibus id erui posset, probabilius autumandum est, primum Conventum fuisse communi Incolarum auxilio exstructum. Dum verò anno 1382. die 27. Junii infausto casu Conventus in cineres *abiîssit*,²⁹⁰ reparatus fuit impensis Inclytae familiae Averspergicæ, ut innuit *Valvasorius*: ast aedificium ita lentè ex suis ruinis exurgebat, ut nonnisi anno 1412. suam attigerit perfectionem, et priorem induerit formam. Ad annum 1491. quô P. P. Conventuales Conventum cesserunt Patribus Observantibus Ordinis Sancti Francisci, dicebatur Conventus ruinam minitari,

quem Magnificus D. Wilhelmus ab Aversperg Supremus Carnioliae Capitaneus suis sumptibus reparavit: obinde merito Conventus Inclytam Averspergicam familiam, cujus insignis in Seraphicam Religionem affectus à pluribus saeculis non tantum non imminutus est, quin potius indies augetur, pro suo fundatore agnoscit, et singularem protectorem veneratur, qualis anno 1735. non tantum à toto Provinciae Capitulo, sed etiam à Superiore Generali agnita, et declarata fuit.

II. Grassante Lutheri haeresi Fratres cum nec victui necessaria habere possent, Conventus reparationem pro debito curare haud poterant, unde Conventui denuo ruina imminabat, praesertim verò dum Franciscanis aliò migrantibus Conventus aliis, et aliis incolis repletus fuisset, qui illum sartum tectum conservare prorsus negligebant. Quare, postquam Conventus Fratribus Ordinis Sancti Francisci Provinciae Carnioliae denuo traditus, et restitutus fuisset, P. Hieronymus Strasser pro tunc Gvardianus Labacensis anno 1612. humillimas preces Ferdinando Archiduci porrexit, quatenus pro reparatione Conventus, maximè verò Campanilis, quod ne supra Conventum cum non levi ejusdem damno caderet, timebatur, 1000. f. ex proventibus Xenodochii Caesarei residuo, seu ultra necessitatem ejusdem Xenodochii remanentes, benignè contribuere dignaretur, audita hac humillima Fratrum supplicatione, Ferdinandus praedictas Conventus necessitates inspicere, et expensas in ejusdem reparationem faciendas sibi referri mandavit cum certa futuri auxilii spe, ut videre est cap. praec. §. 2. n. 2. et 3.

III. Anno 1672. incoepit noviter Conventus reaedificari, cujus aedificii curam habuit, et directionem P. Antonius Lazari actualis Gvardianus, postea ter Minister Provincialis, ac aliarum Provinciarum Commissarius, qui Leopoldo I. Romanorum Imperatori ob suam in agendis dexteritatem, insignem doctrinam, et singularem pietatem, ac praestantes in Ejus praesentia habitas conciones charissimus erat. Leopoldo in P. Lazari affectus non tantum eluxit, dum eum in Reformatione Provinciae compescendo contradictores strenuè adjuvit, sed vel maxime tunc, dum ob binas in binis Generalibus Comitiis anno 1688. et 1700. celebratis sub ejus gloriosissimis Auspiciis à P. Lazari habitas defensiones eidem 2000. f. ex suo Caesareo aerario pendi jussit. Quod autem aedificium hoc anno suum sumpserit initium, patet **ex antiquo hujus Conventus computorum libro**, in quo ad hunc annum non tantum materialia pro aedificio à praedicto P. Lazari comparata, sed etiam expensae in Murarios, fabros lignarios, et alios laboratores factae leguntur: primum aedificium fuit tractus ab antiqua Sacristia (quae erat usque ad haec tempora penes portam, quae ducit

ad fontem, ex ea erat transitus ad Ecclesiam per Capellam S. Joannis, nunc S. Crucis) et hodiernum Refectorium inclusivè, ut desumitur **ex sequenti chronographica supra portam Refectorii posita inscriptione**, quae annum 1674. indicat:

SVbVenIt faMeLICIs RetrIbVtor DeVs

Posteriori anno erectum fuit etiam in Refectorio marmoreum lavatorium, quod colligitur **ex supra illud posita sequenti inscriptione**

HIInC SIItIs ab eXtra IntVs ab ALto MVnDI

Dein annis sequentibus alia interiora puta fenestrae, pavementum, fornaces etc. tam in Refectorio, quam in Cellis, et dormitorio facta sunt, ut **in iisdem computorum libris** legere est.

IV. Dum verò P. Antonius Lazari anno 1684. in Capitulo Provinciali in Conventu Camnicensi die 21. Septembris celebrato in Ministrum Provinciale electus fuisset, totis incubuit viribus, ut integrum Conventum è ruinis erueret, et quasi è fundamentis excitaret, ac in quadratam formam redigeret, nam prius non fuisse Conventum quadratum, patet **ex quodam Diffinitorio Decreto ex Congressu die 6. Maji anno 1688. in Conventu Labacensi habito**, vi cujus pro aedificio Conventus Labacensis aliquod subsidium his formalibus assignatur: *Conventui Labacensi pro quadrata forma hoc anno terminanda*. Opus, quod sibi proposuerat, feliciter intra annos sui Ministeriatûs 1686. 1687. et 1688. executioni dedit, pro quo opere praeter alios singulares benefactores Inclyta Carnioliae Provincia contulit f. 500. et celebris Civitatis Magistratus in lateribus, et tegulis acceptis quartam pretii condonavit partem. Primum aedificium praenominatis annis inchoatum creditur fuisse pannificium, seu modernum Valetudinarium; etenim **in computorum libris** leguntur jam anno 1685. quaedam materialia pro eodem comparata fuisse sub Gvardiano P. Bernardo Perne: quod verò aedificium ante annum 1686. inchoatum non fuerit, patet **ex actis diffinitorialibus**, nam eodem anno fuit exhibita delineatio aedificii pro pannificio erigendo Ven. Diffinitorio, à quo sub die 9. Febr. approbata fuit his verbis: *Aedificium novum Labaci pro pannificio, et officinis necessarium, ejusque delineatio exhibetur, et approbatur*. Cum itaque delineatio aedificii ad initium anni 1686. approbata fuerit, et materialia anno praecedenti procurata, concludi debet, illud hoc anno inchoatum fuisse, post hoc aedificium aliae Conventus aedificabantur partes, videlicet Sacristia nova, et tractus ad Coemeterium; probabilius enim ille tractus anno 1687. aedifica-

batur, ut denotat **supra portam Conventus posita superscriptio**, quae talis est.

Fratr**IbVs** M**I**nor**IbVs**

pro**VIDent**ia Cae**Lest**is s**Vo** pos**VI**t a**Vro**.

Et mox infra **in eodem lapide insculptus** legitur sequens **textus**. Prov. c. 22. v. 22.

*Non facias violentiam pauperi, quia pauper est, neque
conteras egenum in porta* Prov. 22.

V. Insuper Magistratus cessit pro extensione spatium, quod erat inter duos muros aquam versus una cum interiori muro; nam fuerunt etiam duo muri aquam versus, et inter eos aliquod interjectum spatium, sicut est et nunc alia pars ex adverso nostri horti, ubi sita est turris rotunda. Murus hic interior iungebatur muro, qui attingit extremitatem Infirmariae, et extendebatur usque ad plateam publicam penes alumnatum, ex platea intra duos muros erat porta pro introducendis rebus necessitati Civitatis deservientibus, et in angulo turris ad similitudinem alterius turris in alio pomoerio extantis, quae verò demolita fuit. Haec magis patent **ex ipsis Reversalibus litteris**, quas **Conventus Magistratui consignavit**, ubi inter reliqua sequentia memoratu digna leguntur:

Nachdem Wir N. herrn, herrn Burgermaister, Stadt Richter, und Rath alda bey vorgekerten augenschein die ohnverbergliche noth dieses Vnser geistlichen Ordenshauß nicht allein zur kranken bewartung, sondern auch der aufgerichten tuchmacherey unentberlichen gelegenheit zu erweitern, vnd in einen ordentlichen regular Clostersform zu verwenden: vnd zwar das solches ohne das wür mit der Mauer in den gegen dem wasser gelegenen Zwinger in etwas rukten unthunlich zu seyn dargethan, und ein Ersamer Magistrat selbst befunden hätte, hat solcher auß gegen dem Seraphischen Orden, und diesem unsern ältisten Closter dieser Ersamen Stadt sehr auferbaulich tragender affection; wie auch erwägend, das solches werkh der Stadt selbst zu nicht geringer Zirde gerathen wurde, die innere Stadt mauer, wie oben gegen dem wasser, so ohne das hinfällig war, nicht allein abzutragen, sondern darmit, umb so viell alß geschehen, auch in den Zwinger zu rukten, selbe widerumb auf, und an sie nach unserer gelegenheit zu bauen, und den zwinger selbst biß an den runden Stadt Eggthurn günstiglich erlaubt, und überlassen, jedoch also das wir über das außgewisene nichts des Zwingers, so die durchfahrt

verhindern kunte, mehr einnehmen, sondern selbe, wie auch die gelegenheit darzu, einer Ersamen Stadt jederzeit und wan es die gemeine nothwendigkeit erfordern wird, ungehinderlich frey seyn, und bleiben solle, alß welches Spatium oder Zwinger sowohl, alß die äussern ringmauer mit allen ihren gerechtigkeiten der gemeinen Stadt eigenthumblich gehörig verbleibet ... Zu deme so geloben wir auch, nichts allein zur feinds gefahr, die Gott entfernen wolle, und zu verhüetung die Cellen des gegen dem wasser aufgeführten gebäuß zur gegenwehr zu raumen, sondern auch zu allen zeiten die ein, und durchfahrt durch den Zwinger beyderseits zu lassen, und gelegen zu erhalten etc. Datum ex pleno Diffinitorio Labaci 24. Sept. 1690.

VI. Cum autem non obstante hac Conventus extensione is adhuc â muris cinctoriis ita constrictus manebat, ut non superesset locus, in quo Religiosi pro conservanda sanitate recentis aerae beneficio uti possent, aut infirmi languida membra refocillare: Unde praelaudatus P. Antonius Lazari anno 1700. tunc jam tertio Minister Provincialis, non tantum apud Magistratum suas humillimas interposuit preces, sed etiam *genuflexus* recurrit ad thronum **Suae Caesareae Majestatis**, quatenus Eadem pro majori Fratrum commoditate adhuc alteram partem pomoerii ex adverso nostri horti sitam Conventui quoad simplicem usum concedere benignè dignaretur, â qua P. Lazari benignum, et favorabile **sub dato Vienna 22. Decembris 1700. tulit responsum** sequentis tenoris:

Leopold

Bey Vnß hat der Provincial, und Provinz deren Reformirten Mündern brüdern S. Francisci in Crain in krafft hiebey kommenden Memorialis demüthigst vor- und angebracht, was massen Wir zwar vor einigen Jahren den Franciscaner Closter in Laybach zu dessen verbesser- und erweiterung etwas der innern baufähli- gen Stadt mauer sambt einen theil des Zwingers quoad usum simplicem gnädigst überlassen hätten, so anjezo aber desselben Situation wegen einschränkung deren Ringmauern, und des anrinenden wasserstrombs sehr eingespert, und solchem nach vorgedachtes Closter der mündern theill des noch übrigen Zwingers zur Commotion, und Pflügung deren Geistlichen gesundheit, sonderbahr nöthig wäre, mit bey- gefügter demüthigsten bitt: Wür den kleinern antheill des erstgedachten ohnedem fast unnuzbahnen, und Jährlich nur bey **[drey]**²⁹¹ 3. f. eintragenden zwingers zur conservation Ihrer gesundheit, und allein quoad usum simplicem, ohne attribuirung einiger proprietet, gnädigst einraumben zu lassen, wie

auch dieses arme Closter, gleich anderen häuser, und Inwohner der Stadt deren burgerlichen allgemeinen Immuniteten, forderist des in Nothfahl benötigten bauziegels gnädigst zu befähigen, und zu begnaden geruhen wolten.

Immassen Wür nun des Supplicirenden Provincialis demüthigsten petito in so weith gnädigst deferiret, das vorgedachter nach übrige geringe theill des Zwingers obbedeuten Closter quoad usum simplicem, alß ein ad nutum revocabile precarium ohne attribuirung der geringsten proprietet überlassen, und in übrigen der bauziegel diesen armen Geistlichen, alß welche vor die wohlfahrt des vatterlands Gott dem Allmächtigen tag, und nacht inständig bitten, in gleicher preiß, wie denen daselbstigen burgern gelassen werde.

Alß werdet Ihr Ihme Supplicirenden Provincial hiernach gebührend zu verbescheiden, wie auch das weitere gehöriger orthen zu verfügen wissen. Verbleiben Eüch anbey mit etc. Wienn den 22. Decembris 1700.

VII. Haec gratiosissima **Caesarea Resolutio** directa fuit ad I. A. Cameram, haec verò **die 11. Augusti 1701. intimavit** hanc Caesaream Resolutionem tam **Ministro Provinciali**, quam D. **Vicedomino Carnioliae**. Is autem **die 25. Augusti ejusdem anni 1701. intimavit Senatui Civitatis** hoc modo:

Mein p. Edl Ehrenvest, fürnemb, fürsichtig, Ehrsamb, und wollweise, gute freünd!

Was für ein Kay. allergnädigste verordnung auf gehors. anlangen Herrn P. Provincial, und Provinz deren Reformirten Mündern brüdern S. Francisci alda in Crain. In deme was gestalten seine Kay. May. etc.etc. dem allhiesigen Franciscaner Closter zu dessen Verbesser- und erweiterung etwas der [F]²⁹² innern baufälligen Stadtmauer sambt einen theill des Zwingers quoad simplicem usum gnädigst überlassen hätten, anjezo aber desselben Situation wegen einschränkung der Ring Mauern, und des anrinnenden wasserstromb sehr eingespert, und solchen nach vorgedachten Closter der mindern theill des nach übrigen Zwingers zur Commotion, und pflegung deren Geistlichen gesundheit sonderbahr nöthig wäre, mit beygefüegter demüthigster bitte, seine Kay. May. etc.etc. den kleinern antheill des Erstgedachten, ohnedem fast unnuzbahren, und Jährlichen nur bey 3. f. eintragenden Zwingers zur Conservation Ihrer gesundheit, und allein quoad usum simplicem ohne attribuirung einiger proprietet gnädigst einräumen zu lassen, wie auch gedachtes

arme Closter gleich andern häusern, und Inwohnern der Stadt deren burgerlichen allgemeinen Immuniteten forderist des in nothfahl beynötigten bauziegels anzubefähigen, und zu begnaden gnädigst geruhen wolten.

Immassen den hochst ernandt seine Kay. May. etc.etc. [in]²⁹³ des Supplicirenden herrn Provincialis demüthigsten petito in so weith allergnädigst deferiret, das mehr gedachter nach übrige geringe theill des Zwingers obbedeüten Closter quoad usum simplicem, alß ein ad nutum revocabile precarium ohne attribuirung der geringsten proprietet überlassen, und in übrigen der bauziegel gedachten armen herrn Geistlichen, alß welche für die wollfahrt des vatterlands Gott dem Allmächtigen tag, und nacht inständig bitten, in gleichen preiß, wie denen allhiesigen burgern gelassen werde, an mich herein gelangt, und mir Crafft derselben gnädigst anbefohlen worden ferrer gehöriger orthen solche allergnädigste Verordnung zu verfügen, ist ein solches auß neben beygeruken Canzleysch. Collat. Einschluss des mehrern zu vernemben.

Damit nun höchst ernant allergnädigster Verordnung der gehorsame Volzug in einen und andern gehorsambst geleistet werde, alß habe ... Ich Eüch solch allergnädigste Verordnung nicht allein nachrichtlichen einschliessen, sondern auch anbey gemässen anbeuelchen wollen, das Ihr höchst ernant allergnädigsten Verordnung in einen, und andern allerdings gehorsambst nachkommen sollet. Dan etc.

Datum Laybach den 25. Augusti 1701.

Herr Graff Landvizardomb in Crain etc.

VIII. Quivis ex allatis facile intelliget, **Caesareum mandatum** eo tendere, ut altera pars pomoerii (vulgo Zwinger) quae ex adverso est nostri Conventûs horti, PP. Franciscanis quoad usum simplicem tradatur: quid causae sit, quod illa pars iisdem non fuerit consignata, dicere nescio, nisi fors excusatio civitatis, quod non habeat commodiorem locum pro conservandis tormentis, locum habuisset. Ast nunc divenditis tormentis, si tamen haec excusatio aliquando subsistebat, locum amplius habere haud potest. Si quis verò praetenderet, hanc Ordinationem Caesaream respicere pomoerium, seu locum intra duos Civitatis muros situm P. P. Franciscanis jam prius cessum una cum interiori muro, ineptè discurreret; nam certum est, quod Civitas non habuerit, nisi duas partes pomoerii, unam, quae incipit penes portam Civitatis, per quam ad Suburbium *Poljanae* dictum itur, et protrahitur usque ad turrim rotundam penes aquam, alteram â praedicta turri usque ad plateam penes Alumnatum, quae altera turri terminabatur: certum etiam est, quod hoc secundum spatium fuerit P. P. Franciscanis traditum anno 1686. cum illo anno

aedificium in hodierno situ aedificari coeptum fuerit, ut superius ostensum est, quod certo erigi non potuisset, et extendi, nisi interior murus prius dirutus fuisset, et spatium interjacens pro extensione Conventus concessum. Si ergo Civitas tantum duas partes pomoerii habuit, manifestum est, Ordinationem Caesaream intelligendam esse de eo spatio, quod Civitas adhuc possidet; illa enim **Caesareae Resolutionis verba:** *Wassmassen Wir zwar vor einigen Jahren dem Franciscaner Closter in Laybach zu dessen Verbesser- und erweiterung etwas der innern baufähigen Stadtmauer sambt einen theil des Zwingers quoad Simplicem usum gnädigst überlassen hätten:* denotant concessionem unius partis pomoerii factam anno 1686. Illa autem verba: *Immassen Wir nun des Supplicirenden Provincialis demüthigsten petito in so weith gnädigst deferiret, das vorgedachter nach übrige geringe theill des Zwingers Obbedeüten Closter quoad usum Simplicem, alß ein ad nutum revocabile precarium ohne attribuirung der geringsten proprietet überlassen ... werde. Alß* etc. manifestè innuunt concessionem alterius partis pomoerii, quod Civitas adhuc retinet, nisi quis demonstraverit, quod aliqua pars pomoerii data fuerit P. P. Franciscanis post emanatam anno 1700. Caesaream Resolutionem, quod ut aliquis ostendat, prorsus despero.

IX. Pluribus probare possem, quod altera pars pomoerii ad P. P. Franciscanos spectet quoad simplicem usum, non proprietatem, sed quia Leopoldi Imperatoris id innuentis clara sunt verba, quae aliis testimoniis in centuplum praeponderant, ab aliis demonstrationibus supersedeo, et ultiores Conventus reparationes inspecturus descendo. Praeprimis lego **in libris computerum**, quod anno 1725. expensi fuerint f. 55. X. 3. pro lapidibus, arena, murariis, ac laboratoribus reparantibus murum corruentem Conventus: quae autem pars Conventus hac reparatione opus habuerit? **in praecitatis libris** non adnotatur. Sub Provincialatu ARP. Maximi Ruesch Campanile reparatum fuit anno 1730. **[cum expensis 200. f.]**²⁹⁴ et cupula ad hanc, quam hodie praesefert, formam redacta, nam prius erat cupula oblonga, et recta.

X. Cum autem Conventus ab ARP. Antonio Lazari aedificatus ex eo, quod Cellae in tribus partibus nempe ad aquam, ad fontem, et ad Coemeterium ex utraque parte ambitus extructae fuerint, valde obscurus erat, et insalubris, quia aura non potuit pertransire, ARP. Sigismundus Skerpin, qui 14. Septembris 1732. prima vice in Ministrum Provinciale coaptatus fuit, cogitavit huic malo remedium apponere, et Conventum pro una contignatione elevare, ac Cellas duplicatas ad unam partem tantum ponere, et penes earum portas spatium pro ambitu relinquere. Ut suum intentum ad finem deduceret, anno 1733. mense Novembri quaedam materialia pro aedificio procurare coepit, et anno sequenti inchoavit, ac anno 1735.

in fine Octobris gloriosè absolvit. [Continet autem Conventus 68. Cellas, seu cubacula praeter alias officinas pro commoda Religiosorum, quorum ad 50., plus, minusve numerantur, habitatione.]²⁹⁵ Inter hujus aedificii celebriora monumenta proeminet Bibliotheca eleganti penicillo decolorata, ac pluribus, iisque selectissimis voluminibus ab eodem P. Sigismundo Skerpin instructa. Ad hoc aedificium plures concurrerunt benefactores, et amici praenominati P. Skerpin, qui tamen secuti *Evangelicum illud, quod facit dextera tua, nesciat sinistra tua* noluerunt, ut sua beneficia celebrentur ab hominibus, ne fors mercede carerent apud Dominum quapropter sua beneficia, non nomina posteritati relictas sunt. Reperio in annotatione expensarum et proventuum tempore hujus aedificii, quod saepe laudatus P. Sigismundus Skerpin perceperit primò à diversis benefactoribus f. 1000. sub die 22. Aprilis 1733. Item 6. Dec. à Magistratu Labacensi 24. f. Item in mense Decembri ab aliis benefactoribus f. 250. X. 50. Die 17. [Aprilis] Febr.²⁹⁶ 1734. percepit à Benefactore innominato f. 1000. pro coemendis libris. Item 2. Maji percepti sunt à quadam benefactrice f. 1213. X. 5. Item eodem die percepti sunt à quodam benefactore f. 231. X. 5. Item 20. Julii à quodam benefactore percepti sunt f. 200. Item die 30. Julii ab alio benefactore f. 227. X. 12. Ad hoc aedificium applicati quoque erant f. 100. ab Illma domicella Joanna Rosina Comitissa à Liechtenberg pro communibus Provinciae necessitatibus ad dispositionem P. Ministri Provincialis legati. Anno 1735. die 20. Martii percepti sunt in subsidium fabricae praedicti Conventus ab Illmo D. Capitaneo Locopolitano f. 141. X. 30. Item 2. Maji percepti sunt à quodam benefactore pro pictura Bibliothecae Labacensis f. 130. Item D. Abbas ex Landstrass contribuit f. 34. ac D. Michael Zoyss f. 50. Item Excell^{mus} D. Comes Antonius ab Aversperg locumtenens f. 100. 30. Junii percepti sunt ex S. Hypolitho Austriae à D. Jacobo Trinkel f. 125. ac Viennà à quodam benefactore f. 176. Quaedam D^{na} Zherneyin contribuit f. 50.

XI. Nemo mirari poterit, quod homo mendicus intra breve duorum annorum spatium tantum aedificium perfecit, si tot benefactorum eximiam charitatem consideraverit, qui ex innato erga Seraphicum S. Franciscum amore pro perficiendo hoc pio opere liberaliter contribuerunt f. 5053. X. 18. Cum autem muri principales Bibliothecae fornix sustentare haud possent, obinde in fornice aliqua rima per medium apparuit: quapropter, ne fornix corrueret, P. Vincentius Mariaschitz Provinciae Pater, et Gvardianus actualis Bibliothecam novis ferreis ligamentis curavit colligari anno [1758].²⁹⁷ Similiter et antiqua Sacristia nunc pro Conservatorio Ecclesiasticae supellectilis serviens ferrea ligatura, rejectâ ligneâ, munita fuit. Missas facio alias reparationes, quae quasi quotannis faciendae sunt, et minoris sunt considerationis.

Caput VI.

De Ecclesiae, Capellarum, Altarium erectionibus, de Reliquiis, Cryptis, Epitaphiis, familiis hîc sepulturam habentibus, ac personis Nobilibus in hac Ecclesia sepultis.

§. I.

De Ecclesiae fundatione et Capellarum, ac Altarium erectionibus.

I. Insinuavi iam superius c. 3. §. 1. n. 3. Ecclesiam, in qua hodie P. P. Franciscani Divina cum non exigua populi et aedificatione, et frequentatione diu, noctuque peragunt, fuisse aedificatam â quodam divite mercatore, et Cive Labacensi nomine Petro Baldaviz in honorem S. Philippi Apostoli anno 1073. Quod Ecclesia aliquot ante saecula aedificata fuerit, vel extrinsecum Sanctuarii aedificium, quod antiquitatem spiret, luculenter demonstrat. Quo verò tempore Ecclesia S. Philippi vocitari coeperit Ecclesia B. V. Mariae? mihi compertum non est. Autumo, eam titulum B. Virginis assumpsisse, dum ea P. P. Franciscanis anno 1233. officianda tradita fuisset; id certum est, eam fuisse anno 1491. dum ea P. P. Conventualibus erepta, et PP. Observantibus extradita esset, jam nominatam B'mae Virginis Mariae, ut **ex Instrumentis** supra c. 3. §. 2. n. 4. et 5. **allatis** colligitur, quem titulum sub nomine B. V. Mariae in Coelos Assumptae, quo die ejusdem patrocinium celebratur, adhuc in hodiernum usque diem retinet. Neque adsunt certa monumenta, quae de consecratione Ecclesiae certam notitiam suppeditarent, quia tamen in hac Ecclesia quotannis dominica proxima festum Assumptionis B. V. sequente anniversaria consecrationis dies recolitur, extra dubium est, eam consecrationis beneficio insignitam fuisse, cujus memoriam vetustas sepelivit.

II. Aliae notabiles reaedificationes in Ecclesia non reperiuntur factae, ut opus fuisset nova consecratione; licet enim posterioribus temporibus eidem aliquae Capellae adjectae fuerint, ut infra videbitur, per hoc tamen Ecclesia [(**quae nunc habet longitudinis orgias 20. ped. 1. et latitudinis orgias 5. cum 10½ pollicibus**)]²⁹⁸ non amisit consecrationem. Hoc referendum est, quod Ecclesia ante annum 1619. non fuerit fornice provisa, sed tabulata tantum erat ex ligno, et eo anno per D. Franciscum Donino Magistrum Murariorum fornicata fuit, expensas liberaliter tulit D. Michael Thaller postae Magister in f. 2245. Sepulchra, in quibus Sanctissimum ultimo triduo Majoris hebdomadae recondi solet, saepius nova facta erant: ad annum 1675. leguntur quaedam picturae in sepulchro Domini renovatae, anno 1685. fuit novum sepulchrum factum, aliud itidem novum anno 1713. hoc verò, quod nunc apponitur, factum fuit anno

1744. Cathedra concionatoria, seu pulpitus ex ligno factus fuit sub Gvardianatu P. Michaelis Chumar â F're Georgio Resch laico anno 1620. cui anno 1747. alia ex marmore facta â D. Carolo Bombassi opera ARP. Sigismundi Skerpin Ministri Provincialis, et Diffinitoris Generalis **suffecta fuit**,²⁹⁹ in qua die 26. Novembris ejusdem anni prima Concio prolata fuit. Chorus reparatus, et tempore aedificii Lazariani extensus ad Coemeterium creditur, ùt **computorum liber indicat**, in quo ad annum 1671. pro labore Arcularii tantùm 57. f. 46. X. et 2. d. expensi reperiuntur, et anno 1676. denuo pro cratibus chori expensae erant Arculario factae f. 24. Si enim labor Chori non fuisset, nisi quoad stalla, et alia necessaria, quae laborem Anularii tantùm respiciunt, profectò labor hic non habuisset necessarium tempus 5. annorum. Anno 1748. opera praedicti P. Sigismundi Skerpin factum fuit novum organum â F're Josepho Jessenko laico professo Ordinis Minorum hujus Provinciae Alumno, Arculario, et Organifice, **[nam organum anno 1621. â D. Isaac Posh organifice factum reparari non potuit]**.³⁰⁰

III. Altaria comprehensis Capellis in tota Ecclesia nunc numerantur 9. videlicet Ara major B. V. in Caelos Assumptae, 2. S. Margaritae de Cortona, 3. S. Antonii Patavini, 4. S. Francisci, 5. Immaculae Conceptionis B. V. Mariae, 6. S. Annae Matris B. V. Mariae, 7. Ss'mi Crucifixi, et 8. Scapularistica, ac. 9. S. Petri Regalati Conf. Ordinis Sancti Francisci. Sub hoc numero de Ara majori discurrem, alias ad sequentes numeros relego. Ara major fuit anno 1648. ex ligno facta, quam D. Carolus Florianis deauravit: haec Ara stetit fermè 100. annis, scilicet usque ad annum 1741. quo anno quaedam antiqua ara supra asseres picta â P. P. Jesuvitis data apposita fuit, quia verò asseres longae durationis esse haud possent, P. Sigismundus Skerpin eam dejecit anno 1747. ac Aram ad murum pingi curavit, et anno sequenti Antipendium, et gradus, pavementum, ac clathra ex marmore variegato per D. Carolum Bombassi fieri fecit. Anno 1763. fuit novum tabernaculum cum machina dimittendi, et elevandi Sanctissimum â Fratribus laicis domesticis factum. Quia verò Ara ad murum picta ob humiditatem ita deturpata fuerit, ut figurae vix dignoscerentur, cogitatum fuit de nova ex ligno apponenda Ara: Quare P. Honoratus Vadlau pro tempore hujus Conventûs Gvardianus per domesticum Sculptorem, et Arcularios Aram elaborari curavit, quam deauravit D. Antonius Grill deaurator, et Civis Labacensis, ùt **ex sequenti inscriptione post Aram videnda patet**

Ara

HonorI VirgInIs DeIparae In CoeLos AssVMptae
noVIter ereCta

sub

P. Honorato Vadlau Conventus Gvardiano
delineata, et sculpta

Â. F. Alexio Rivalta laico sculptore

elaborata
 Â. F. F. Evangelista Wurzer, et Melchior Puz arculariis Laicis
 picta et deaurata

Â Domino Antonio Grill cive Labacensi, ejusque
 uterino Fratre D. Josepho Fing.

Deaurationem, quae ultra 1000. f. constitit, insigni munificentia duae piissimae viduae videlicet D'na Maria Theresia Simonellin, et D'na Maria Anna Stampflin suis sumptibus exolverunt. Hanc Aram, quae anno 1772. die 6. Junii in Vigilia Pentecostes erecta fuit, una cum Aris S. Francisci, S. Annae, S. Petri Regalati, et S. Margaritae de Cortona consecravit eodem anno die 8. Junii feria 2. Pentecostes Excel^{mus}, et R'mus D. D. Joannes Carolus S. R. I. Comes ab Herberstein Lib. Bar. de Neuperg, et Guttenach Episcopus Mindensis, et Coadjutor Labacensis, Sac. Caes. Reg. et Apost. Maj. Consiliarius actualis intimus.

IV. Capella, et Ara S. Antonio de Padua Orbis Thaumaturgo dicata erecta fuit circa annum 1655. ab Excellentissimo D. D. Wolfgango Engelberto S. R. I. Comite ab Aursperg Supremo haereditario Mareschallo, et Camerario Carnioliae, et Sclavoniae, Sac. Caes. Maj. Consiliario intimo, Capitaneo Supremo Carnioliae, qui etiam pro Sacris in eadem Capella qualibet hebdomada pro defunctis ex eadem Ill'ma Prosapia celebrandis perpetuam foundationem fecit. Fuit haec Capella una cum Ara consecrata die 4. Octobris anno 1655. ut **notatum reliquit ARP. Sigismundus Beltram** Minister Provincialis. Circa annum 1709. fuit alia Ara ad Capellam S. Antonii posita, pro cujus deauratione contribuit Serenissimus Princeps D. D. Franciscus Carolus ab Aursperg f. 100. 3^{tia} Ara facta fuit expensis Serenissimi Principis D. D. Henrici ab Aursperg, et apposita fuit die 24. Decembris 1757. sub Gvardianatu ARP. Vincentii Mariaschitz Provinciae Patris, quae autem ob negligenter factum Arculariorum et Sculptoris laborem ruinae proxima est. **Domina Anna Margarita Snedizin, nata Hoffstetterin in suo testamento facto die 4. Maji 1751.** fundavit Novennam S. Antonii in hac Capella, utque ea sufficienti illuminatione perpetuis futuris temporibus provideatur, D. Franciscus Jacobus Ranilovitsch ejus testamenti Executor die 23. Martii anno 1756. apud Civitatem Labacensem f. 2200. investivit.

V. Prima erectio Capellae S. Crucis cum suis aris posteritati non innotuit. Anno 1680. voluit Ill'ma D'na Maria Anna Comitissa de Wazenberg hanc Capellam ampliare, quae ultra pretium, de quo convenit cum Marcello Architecto, eidem adhuc unum vas vini dandum adpromisit,

quid autem causae suberat, quod haec pia intentio suo caruerit effectus? ignoro, hoc scio, quod praedicta D'na Comitissa 50 f. quos in antecessum Architecto dederat, et vas vini, Conventui pro sepultura Sui Mariti anno 1677. defuncti assignaverit. Post hanc Dominam sibi proposuerat aedificare, seu potius reparare Capellam istam Perillustis D. Wolfgangus Andreas Firenfeil. Cum autem et hic suum propositum executioni non dedisset, P. Jacobus à Schellenburg Capellam reparavit, aram extruxit, et alia necessaria suo aere comparavit, pro Altari 1000 Imperialies contribuit jam anno 1695. ast Capella perfectionem non attingit ante annum 1699. *ut ex Inscriptione in marmorea Ara infra statuas S. Jacobi, et S. Catharinae insculpta apparet, sub statua S. Jacobi Apostoli sequentia leguntur ex parte Evangelii*

D. D.

Jacobus Schell Nobilis Provincialis de Schellenburg

Jesu Christi cultor

Hoc miraculosum ejus Trophaeum

Voto, aereque suo ornatum filiali F. F. Minorum prece
venerationi exposuit.

Tu fruire

Ex parte Epistolae sub statua marmorea S. Catharinae Virginis, et Martyris sequentia leguntur:

Sic ille cum conjuge sua Anna Catharina nata

Hoffstetterin nostri Redemptorem coluit

ut misericordem judicem

hinc dein securus

adiret, et sustineret

TV, qVI DeVotIonIs plè fVnDatae potIrIs benefiCio

FVnDatorI faVe VeL Pater, et AVe.

Quamobrem, ut perennis memoria aeterni meriti benefactoris haberetur, à Vn'bli Diffinitorio praeceptum erat, ut supra Aram apponatur haec **Scriptura MEMENTO FUNDATORIS** ad hunc finem ut singuli Sacerdotes ad hanc Aram celebraturi in suis Missae Sacrificiis ejus memoriam facerent: hic pientissimus hujus Capellae fundator praeter quotidianum in hac Capella celebrandum Sacrum fundavit etiam perpetuam tum nocturnam, cum diurnam lampadis illuminationem. Aliam foundationem fecit Maria Wallandtin, quae die 6. Februarii anno 1749. investivit apud Civitatem Labacensem f. 450., ut ex Interesse diebus Veneris in quadragesima sub Expositione Particulae S. Crucis, quae tota die exposita manet, competens fiat illuminatio. Haec Capella ante erectionem Arae S. Crucis vocabatur Capella

S. Joannis, prout adhuc hodie effigies S. Joannis Baptistae in Superiori parte Arae Scapularisticae supra lapidem picta visitur vocabatur etiam haec Ara S. Achatii, Ara verò S. Crucis erat dicata S. Thomae, quae usque ad appositionem Arae marmoreae etiam Scapularistica erat â tempore introducta Confraternitatis. Haec Ara cum Aris Sacri Scapularis, S. Annae, et S. Francisci consecrata fuit anno 1716. die 18. Aprilis, ut **ex attestatione P. Gvardiani ejus temporis** constat, quae hujus est tenoris:

Anno 1716. decimo octavo Aprilis fuerunt haec quatuor Altaria nempe Sanctae Crucis, Beatae Virginis Mariae Scapularis, Sanctae Annae, et S. Francisci Seraphici in Ecclesia nostra Divae Virginis in Coelos Assumptae, â Celsissimo Principe Francisco Carolo Comite â Kaunitz, Episcopo, et Ordinario nostro consecrata, sub Provincialatu ARP. Coelestini Stuedler Ministri Provincialis etc. In quorum fidem me subscripsi, et sigillum Conventûs apposui.

Ita est

Fr' Angelicus Dierin Guard. m'ppa

VI. Ara Scapularistica, seu beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo, antea S. Joannis, ac S. Achatii dicta, ex eo, quod utriusque imagines in ea collocatae fuerint, quo anno ex marmore nigro facta fuerit? **scripturae** non indicant. Probabilius ad annum 1699, vel circa, quo anno Ara S. Crucis erecta fuit, et statua B. V. Mariae de Monte Carmelo huc translata, impensis Confratrum, et Consonorum dictae Archiconfraternitatis erecta credi debet. Id certum est, quod ea ante annum 1716. facta fuerit; non enim consecrari eo anno potuisset, nisi jam extitisset.

VII. Capella, et Altare Immaculatae Conceptionis B. V. Mariae ad annum 1723. suam perfectionem attigit expensas subministrante Ill'ma Domina Anna Catharina â Schellenburg, nata Hoffstetterin, quae etiam pro perpetua illuminatione lampadis coram Altari, ac Novendiali devotione B. V. sine labe conceptae fundationem fecit. Eapropter Provincia gratitudinis gratia Conventum Labacensem ad unum Sacrum quotidianum infra Novennam ejusdem B. Virginis pro refrigerio animae ejus celebrandum obligavit, **ut ex litteris patentibus desuper confectis, et â toto Provinciae Diffinitorio subscriptis** patet, quae hujus sunt tenoris:

In Dei Nomine Amen.

Die unzweifelbahre der in der heiligen schrift erfahren lehrer lehr wird in der allein seeligmachen [†]³⁰¹ den Catholischen Kirchen hoch gepriesen, wie auch vor [†]³⁰² ein absonderlichen Seellen Trost gehalten, das [†]³⁰³ nemblichen Jenes Adams kind, welches sein Vertrauen, Andacht, und Liebe auß einen unverfälschten geliüth?

und herz zu der Gottes gebährerin Mariam der Allerheiligsten treümüthig anverlobet, vnd erzeiget, niemalen Verlohren, und unglügseelig wird sterben, wie solches der H. Augustinus ganz deutlich hervorgibet: *Ó beata Virgo Maria, quas tibi laudes fragilitas humani generis persolvat, quod solo tuo commercio recuperandi aditum invenit.* Glügseeligste Jungfrau, was vor ein lob wird dir die gebrechlichkeit des menschlichen geschlechts abstaten, welches durch dein einigen handel, und wandelden weeg zu der ewigen seeligkeit findet.

Eüer gnaden die wohl Edelgebohrne frau, frau Anna Catharina von Schellenburg nata Hoffstetterin haben nicht nur allein auß den höchstlöblichen Eyffer, und unaußlöschlicher Liebe gegen der niemahls genug gelobten Mutter Gottes zu Laybach vnß P. P. Franciscanis ein statliche Immaculatae Virginis Capel ganz neü auß dem grund aufgesetzt, cuncta Ecclesiastica suppelectile versehen, sondern so gar auch solche zu dotiren mild entschlossen, und würklich mit 1000 f. t. w. nach außweisung der Ambts Carthen beleet, und zwar so gestalten, das auß dem Jährlichen Interesse das öell solte geschafft werden, damit die Ehr der himmelskönigin, durch ein tag- und nachtlliche beleichtung beförderet seyn möchte, und weillen das Interesse von obgesagter Summa das nothwendige öell weith übersteiget, auch dieses dem Kloster sub titulo purae eleemosynae zuekommt, mehrers aber auß schuldigster dankbarkeit gegen hochgedachter vnserer geistlichen frauen, frauen Mutter verbindet das samentliche löb. Provinciale Capitulum unser Laybacherische Sacristey, auf das alle zukünftige Jahr, so wohl bey lebs, alß nach todts zeiten auf die meinung Ihro gnaden benandter Capell frauen frauen Stüffterin per Novendium devotionis solita, oder der neüntägigen Andacht ad Altare Immaculatae Deiparae (der Altar aber durch die Octav muss wenigstens mit 10. wachskerzen illuminiret sey) qualibet die ein heilige Meess solte gelesen werden, darzu wir alle futuris temporibus Convents Obere in virtute Sanctae Obedientia adstringiren, und verbinden. Gott aber auß obangezogener lehr wird Ihro gnaden mehrers so wohl allhier auf Erden, alß aldorten mit einer unaußbleiblicher ewigen seeligkeit den Eyferr gegen seine Göttliche Mutter ersezen.

Datum ex pleno Provinciali Capitulo Rudolphswerti ad S. Leonardum die 20. Octob. 1723.

Fr' Constantius Feitel Diff'or actl.

Fr' Bernardus Schein Diff'or act'lis

Fr' Antonius Possl Diff'or act'lis

Fr' Maximus Ruesch Diff'or act'lis

Fr' Jacobus Hoffstetter Prov. P'r et Ex-Custos

Fr' Coelestinus Stuedler Prov'iae Pater

Fr' Romualdus Sitter Lect. Emer. Prov. P'r et Custos

Fr' Petrus â Flumine Ex-Provincialis
 Fr' Ludovicus Gallenfels Prov'iae Pater
 Fr' Bernardinus Gregoritsch Ex-Min'r Provincialis, et Senior Provinciae Pater.
 Fr' Theodoricus Luchich Minister Provincialis
 Fr' Emericus Metschacher Commiss. Visit. Gn'lis.

Hanc Capellam benedixit, et Altare consecravit Celsissimus, et R'mus Princeps, et Episcopus Labacensis Gulielmus ê Comitibus de Leslie anno 1725. in eoque die 8. Decembris in ipso B'mae Virginis Mariae sine labe conceptae festo, donec vixit pro sua devotione omni anno celebravit.

VIII. Arae S. Annae, et S. Francisci ipsi Fratrum introductioni coe-vae censendae sunt, ad hoc asserendum me movet ipsius Ecclesiae antiquitas, et aliorum Altarium, et Capellarum erectiones, quae in posteriora tempora rejiciuntur; non enim est credibile, quod antiqui Patres unicam Aram majorem, aut praeter hanc duas in Capella S. Crucis habuissent, cum Capella S. Crucis ipsi Ecclesiae coeva dici haud potest. Hae duae Arae consecratae erant, una cum Ara S. Crucis 1716. ùt supra memini, quod indicare videtur, eas fuisse eo anno novas appositas: Cum autem hae duae Arae annis prope 52. stetissent, ruinam minari coeperunt, unde eas denuo de novo erigere oportuit. Ara S. Francisci lignea apposita fuit die 4. Octobris 1767. Ara verò S. Annae die 11. Maji anno 1768.

IX. Arae S. Petri Regalati, et S. Margaritae de Cortona his ultimis temporibus extructae erant, et quidem Ara S. Petri erecta fuit anno ejusdem canonizationem sequente videlicet 1748. erat murus intra sanctuarium, et Capellam S. Crucis perfractus, ad quod foramen ex aere pendens reposita fuit statua S. Regalati, quae in Processionibus tempore solemnitatis canonizationis circumferri solebat, ex utraque parte Crystallo clausa. Antependium verò ex marmore erectum conspicitur. Quia verò timebatur, ne exoletis ligaturis statuam sustentantibus ea cadendo in vitris damnum causaret, fuit anno 1768. remota, foramen pro medietate obmuratum, et imago in tela depicta die 11. Maji imposita. Ara S. Margaritae de Cortona fuit â diametro arae S. Petri Regalati ad eandem formam, et magnitudinem facta anno 1768. die 31. Julii. Aras has quatuor deauravit D. Antonius Fajenz, Aras S. Francisci, et S. Annae elaborârunt duo Fratres laici videlicet Fr' Evangelista Wurzer Arcularius, et Fr' Alexius Rivalta Sculptor ambo natione Tyrolenses, posteriores duas saeculares artifices fecerunt; omnes expensas liberaliter subministravit honoratus Civis D. Franciscus Glavnigk Labacensis ex tertio Ordine S. Francisci sub Gvardianatu P. Othonis Sprug, qui opus hoc solerter promovere scivit. Images tamen ad Aras S. Fran-

cisci, et S. Annae A'R'ndus, ac Clar. D. Josephus Markovitsch Ss. Theologiae Doctor, Protonotarius Apostolicus, et Parochus ad S. Vitum infra Sitticium ex legato suae defunctae Dominae Matris Mariae Markovitschin, natae Fabianitschin pingi curavit. Haec praerecensitae 4. Arae, eodem die, et anno, quo Ara major videlicet 8. Junii 1772. Consecrationis beneficium receperunt. Ad Aram S. Annae die 9. May 1766. apposita est statua B. V. Mariae Celejensis, coram quo illico solemne decantavit Sacrum RP. Cyrillus Makai Ex-Diff'or.

§. II. De Sacris Sanctorum Reliquiis in hac Ecclesia custoditis.

I. Dum ARP. Sigismundus Skerpin Ex-Minister Provincialis Commissarius Visitator Generalis Romanae Reformatae Provinciae anno 1737. constitutus fuisset, obtinuit mediante Illma et Excellentissima Domina Octavia Strozzi, Ill^{mi}, et Excel^{mi} Domini Philippi Corsini Clementis XII. pronepotis Ducis Casiliani conjugis Corpus S. Deodati Martyris cum vasculo sanguinis, quod **Fr' Thomas Cervioni Episcopus Porphyriensis** extractum ex Coemeterio S. Calixti **suis litteris** authenticum declaravit sub hoc tenore:

FR Thomas Cervioni â Monte Ilcino Patritius
Senensis Archiepiscopus, Dei, et Apostolicae Sedis
gratia Episcopus Porphyriensis Sacrarii Apostolici Praef. Pontificii Solii Assistens,
ac totius Ord. Erem. S. Augustini Ex-Gen.

Universis, et singulis praesentes litteras nostras visuris fidem indubiam facimus, quod Nos ad majorem Omnipotentis Dei gloriam, Sanctorumque suorum Venerationem, ex Sacris Reliquiis de mandato S. S. D. N. P. P. è Coemeterio S. Calisti extractis, ut â Sacra Congregatione Indulgentiarum, Sacrarumque Reliquiarum recognitis, et approbatis dono dedimus ad jussa Ill^{mae} et Excell^{mae} Dominae D. Octaviae Strozzi, Ill^{mi} et Excell^{mi} Domini D. Philippi Corsini Ss^{mi} Dⁿⁱ N^{ri} Pronepotis, Ducis Casiliani Conjugis Ad'm Rn'do Patri F. Sigismundo Skerpin Provinciae Carniolae Ex-Provinciali, Ex-Procuratori Gn'li Ord. Min. Observ. Reformat. S. Francisci Sacrum Corpus cum vase sanguinis S. Deodati Martyris decenter indutum, et collocatum in capsâ lignea alba, vitta sericea rubei coloris ligata, bene clausa, nostroque parvo sigillo obsignata cum facultate apud se retinendi, alteri donandi, extra Urbem mittendi, et in qualibet Ecclesia, vel Oratorio publicae fidelium venerationi exponendi, et collocandi, absque tamen Officio, et Missa ad formam Decreti Sac. Congregationis Rituum editi die 11ma Augusti 1691. In quorum fidem has praesentes litteras manu nostra subscriptas, nostroque sigillo firmatas per infrascriptum nostrum Secretarium expediri jussimus. Datum Romae

308

die 3. mensis Septembris. Anno 1737.

Fr' T. Arch. Ep'us Porph.

Gratis ubique omnia

(L. S.)

Valentinus Valentini Secret.

II. Die 30. Novembris Sancto Andreae Apostolo Sacro anno 1737. hoc Sacrum Corpus ad portum Tergestinum appulit, quod sex Nobiles D. D. Sacerdotes videlicet D. Antonius de Julianis, Antonellus de Francolsperg, Joannes Baptista Macchiorlatti Cancellarius Episcopalis, Antonius Scussa, Antonius Roab, et Andreas Bevilacqua de navi levarunt, suis humeris imposuerunt, et in domum D. Josephi Giussani reverenter deportârunt. Quamprimum fama de adventu Sacri Corporis per Civitatem divulgata fuisset, utriusque sexûs homines catervatim non solum ad navim, sed etiam ad domum, in qua pretiosus thesaurus depositus erat, quotidie Sacras Exuvias veneraturi concurrebant, quae omnia ex authentico Episcopi Tergestini patet testimonio, quod sic sonat:

Lucas Sertorius Del Mestri Lib. Bar. â Schönberg

Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopus,

et Comes Tergestinus.

Universis, et singulis praesentes nostras inspecturis, aut legi auditoris, fidem facimus, et attestamur, qualiter ex informationibus habitis, et facti *notoreitate*³⁰⁴ Nobis constiterit, et constet, Sacrum Divi Deodati Martyris Corpus ex navi, qua ad hunc portum Tergestinum appulit, â Sex Sacerdotibus videlicet R. R. Nobilibus Dominis Antonio de Julianis, Antonello de Francolsperg, Joanne Baptista Macchiorlatti, Antonio Scussa, Antonio Roab, et Andrea Bevilacqua ad domum Domini Joseph Giussani in hac Civitate sitam die festo Divi Andreae Apostoli circa noctem privatim translatum esse, ac insuper non solum ad navim ante translationem, sed etiam ad dictam domum tam eadem nocte, quam successivè per id temporis, quo ibidem fuit depositum, multos cujuscumque statûs, et conditionis homines, ac mulieres concurrisse, ut Sacras exuvias venerarentur. De caetero si translatio de navi solemniter facta fuisset, procul dubio hoc Ven. Capitulum Tergestinum transferendo Sacrum Thesaurum in aliquam Ecclesiam pro deposito functionem effecisset. In quorum fidem etc.

Datum Tergesti ex Palatio Episcopali die 22. Januarii 1738.

Lucas Sertorius

Del Mestri Ep'us

(L. S.)

P. Joannes Baptista Macchiorlatti,
Cancel^{trius} Ep'lis.

III. Habita occasione levatum fuit Corpus S. Deodati M. in Civitate Tergestina, et portabatur ad sibi destinatum locum Labacum, quò in navi hyperlabaco usque ad Conventum nostrum advectum fuit die 5. Januarii 1738. Omnes Religiosi cum accensis candelis ingenti perfusi gaudio, quod tanto thesauro ditarentur, ad navim accurrerunt, quatuor Sacerdotes Sancto pignori suos supposuerunt humeros, et cum hymnis, et Canticis ad locum separatim praeparatum omni, qua par erat reverentia deportaverunt, decantato postea hymno Ambrosiano *Te Deum*. Mox dein fuit de Adventu hujus Thesauri Cels. et R'mus D. D. Sigismundus Felix ê Comitibus de Schrattenbach Episcopus Labacensis certior factus, qui accepta Authentica die 17. Januarii ejusdem anni per Ill'mum, et R'mum D. D. Joannem Jacobum Schilling Canonicum, et Vicarium Generalem in praesentia R'mi D'ni Antonii Lakner Canonici, aliorumque Clericorum cistam aperiri, et an authenticum sit S. Corpus? inquiri jussit. Comperto, quod veridicum sit Sacrum Corpus S. Deodati Martyris, cum ejusdem Sanguine, **publico instrumento** cunctis innotescere voluit, quod hujus est tenoris:

Nos Sigismundus Felix Dei, et Apostolicae Sedis
gratia Episcopus Labacensis, Sac. Rom. Imp. Prin-
ceps ex Comitibus de Schrattenbach, et L. L. B. B.
de Heggenberg, et Osterwiz, Metropolitanae
Salisburgensis Ecclesiae Canonicus Capitularis

Capsam annexò **authentico testimonio** Romae sub die 3. mensis Septembris elapsi 1737. anni dato ligneam albam vittâ sericeâ rubri coloris colligatam, et sigillo Illustrissimi, ac Reverendissimi Fr' Thomae Cervioni â Monte Ilcino Patritii Senensis Archiepiscopi, Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Porphyriensis Sacarii Apostolici Praef. Pontificii Solii Assistantis, ac totius Ordinis Eremitarum S. Augustini Ex-Generalis obsignatam, ad jussa Illustrissimae, ac Excellentissimae Dominae, Dominae Octaviae Strozzi, Illustrissimi, ac Excellentissimi Domini, Domini Philippi Corsini, Sanctissimi Domini, Domini nostri Clementis III. pronepotis, Ducis Casiliani Conjugis Ad'm R'ndo Patri Sigismundo Skerpin Provinciae Carnioliae Ex-Provinciali, et Ex-Procuratori Generali Ordinis Minorum Sancti Francisci Reformatorum cum Sacro corpore, et vase Sanguinis S. Deodati Martyris decenter induto in supra dicta Capsa collocato dono dato, ab eodem Ad'm R'ndo Patre Nobis praesentatam per Vicarium nostrum Generalem D. Joannem Jacobum Schilling Canonicum Labacensem aperiri demandavimus, et ab eodem apertam ad praescriptum suprâ dicti authentici testimonii in eadem S. Corpus S. Deodati Martyris cum vase Sanguinis, ùt suprâ reale, et veridicum compertum fuit, quod S. Corpus dein una cum vase Sanguinis in Capsam aliam ab intra, et ab extra honorificentius ornatam, clatris ferreis munitam, nostroque parvo sigillo obsignatam reverenter collocatum est, proinde licentiam concedimus idem in Ecclesia Labacensi

Fratrûm Minorum S. Francisci Reformatorum publicae venerationi exponendi. Quae manu propria, et sigillo Officii nostri Episcopalis hisce attestamur. Labaci ex eodem Officio Episcopali die 7ma Februarii 1738.

Sigismundus Felix Ep'us Labacensis

(L. S.)

IV. Postquam hoc Sacrum Corpus cum ampulla Sanguinis ejusdem â praedicto Ordinario Cels^{mo}, et R^{mo} D. D. Sigismundo Comite â Schrattenbach veridicum, et recte recognitum fuisset, et alia pro hoc pretioso thesauro debitè conservando praeparata, P. Gvardianus cum Conventu anno 1741. **supplicem eidem Celsissimo Ordinario porrexit libellum**, quatenus benignè concedere dignaretur, ut ad majorem Sancti venerationem, et populi devotionem Corpus S. Deodati ex Ecclesia Cathedrali publica per Civitatem processione solemniter ad Ecclesiam P. P. Franciscanorum introduceretur, qui visâ Fratrum honesta petitione facultatem juxta petita sequenti **Rescripto** indulsit:

R'ndo Patri supplicanti facultatem facimus jam antea concessam Corpus S. Deodati Martyris cum ampulla ejusdem sanguinis per nostrum Dominum Vicarium Generalem, et Canonicum Labacensem Joannem Jacobum Schilling de mandato nostro apertum et visis authenticis testimoniis reale, et veridicum recognitum publicae devotioni exponendi, et hanc dominica 3^{tia} Junii, quae erit 18. allabentis mensis Junii currentis 1741. publica per Civitatem processione solemniter introducendi. Ex Officio Episcopali Labaci die 17. Maji 1741.

Sigismundus Felix Ep'us Labacensis m'ppa

Obtenta hac facultate indicta erat sollemnis introductionis processio ad dominicam 4^{tam} post Pentecosten, quae eo anno incidit in 18. Junii, qua adveniente elevabantur haec Sacra lipsana ex Ecclesia Cathedrali, et portabantur per Civitatem ingenti cum populi concursu, et Civium Jubilo, deportata ad Ecclesiam P. P. Franciscanorum ad Aram Immaculae Conceptionis collocata erant, quae in hodiernum usque publicae fidelium venerationi exposita manent.

V. Praeter hoc S. Deodati Corpus etiam aliis Sanctorum Reliquiis haec Ecclesia decorata refulget, quae etiam fidelibus pro diversitate festivitatum deosculanda praebentur, et sunt sequentes:

1. Particula S. Crucis D. N. J. C.	12. Particula ex pallio S. Josephi
2. S. Antonii de Padua	13. Ex opibus S. Laurentii M.
3. S. Petri Regalati	14. S. Deodati M.
4. S. Margaritae de Cortona	15. S. Gaudentiae M.
5. S. Paschalis Baylon	16. S. Modestae M.
6. S. Vincentii Ferrerii	17. S. Placidi M.
7. S. Ignatii Lojolae	18. S. Fortunati M.
8. S. Francisci Assisiensis	19. S. Venerandi M.
9. S. Joannis â Capistrano	20. S. Illuminati M.
10. S. Josephi â Cupertino	
11. S. Annae Matr. B. V. M.	

§. III.

**De Cryptis, Epitaphiis, et familiis in nostra Ecclesia
sepulturam propriam habentibus.**

I. In Sanctuario extra Clatra est Crypta Fratrum nostrorum, quam ARP. Sigismundus Skerpin reparavit, in qua quasdam Cameras, seu foramina ex utraque parte fecit, in quae Religiosus defunctus inycitur, et dein, ne factor exeat, obmueratur, ac nomen, et cognomen Religiosi adscribitur. Est itidem in Sanctuario ante Aram S. Margaritae Crypta Illustrissimae Familiae Comitum Barbo de Waxenstein **propria cum eorum Insigni in lapide sepulchrali inciso cum inscriptione**, quae autem adeo attrita est, ut legi amplius non possit. Ex parte Evangelii est Crypta Arae S. Petri Regalati [**proxima**] **propria**³⁰⁵ familiae Lib. Bar. de Moshkon. Alia paulo infra est D'norum Comitum â Raissig, in cujus lapide sepulchrali haec inscriptio legitur:

Franz
Sigismund
Graff
Raissig
1714.

Allemana
Veronica
Graffin von
Raissig
Ein
gebohrne
Pallenburg

Sub Cathedra est Crypta communis, in qua â potiori extranei Nobiles, qui Labaci moriuntur, tumulari solent. In Capella S. Antonii³⁰⁶ Inclyta Averspergica familia praeter Capellam, et Aram duas Cryptas³⁰⁷ fieri curavit, quarum prima proximior Arae Principum suscipit cadavera, altera tumulandis Comitibus inservit. Mox extra Capellam S. Antonii extat alia Crypta, quae spectat ad familiam Hueber de Huebenfeld, donec cognomen non mutant, ut **inscriptio sepulchralis** innuit his verbis:

Joseph Hueber
hanc mihi quietis Sedem
Josephae uxori charissimae
liberis, posterisque
cognominis mei
vividus elegi.

II. Recensitis Cryptis in Sanctuario, et in Capella S. Antonii positis, inspicuendae sunt Cryptae in Capella S. Crucis positae, et quidem ante Aram Scapularisticam sunt duae Cryptae, quarum Arae proximior olim spectabat ad D. Dominicum Brogiolli, et suos, dein transivit ad familiam Scherenburgicam, ac nunc eâ extinctâ communis evasis, et libera:

altera est familiae de Coppinis **cum hac inscriptione**

Tumulus D. Doctoris, totiusque familiae de Coppinis

Anni MDCLXVI.

Ante Aram S. Crucis est Crypta olim [...] ³⁰⁸ concessa D. Wolffgango Andreae Fierenfeil, sed quia hic juxta promissa Capellam reparare intermisit, fuit ea D. Jacobo â Schellenburg fundatori Capellae consignata, quae ab ejus conthorali Catharina Conventui permissa fuit, hic verò tertio Ordini S. Francisci erga aliqualem recognitionem tradidit, suprâ cujus lapidem sepulchralem idem Ordo **hanc inscriptionem** incidi curavit

Unam petiit â Domino

Tertius Paenitentium Ordo

hanc unam requirit

Requiem aeternam.

Penes portam, qua ex ambitu ad Capellam itur, est una Crypta quondam concessa D. Thomae Reringer (corrigendum est illud in inscriptione positum, *Boringero*, et *Boringer*, quod cognomen nullibi reperitur) eam praetendit tamquam suam familia de Vermatti, sed eidem unquam fuisse concessam, nullibi legitur, obinde P. Angelicus Direin anno 1714. noluit permittere in ea sepeliri uxorem D. Jacobi Vermatti tamquam ex obligatione, sed ob instans periculum in mora ex benevolentia tantum, donec familia per aliquod instrumentum se non legitimaverit, an autem tale instrumentum exhibuerint? in negativam propendo; nam pluries post hoc tempus **in libris computorum** solutiones pro sepultis Vermatti factae leguntur. **Inscriptio in lapide sepulchrali** haec est:

Thomae Boringero

priscae bonitatis viro

nec non

Lucretiae natae Rossetin

Conjugi Suae charissimae

Parentibus charissimis

Sibi Suisque posuit

Joannes Boringer.

III. In inferiori Ecclesiae parte sequentes numerantur Cryptae, prima mox infra gradum concamerata, vulgò stellata dicta olim ad D. Leonardum Fabianitsch spectabat, cujus haeredibus demortuis adjudicata fuit familiae Bussetianae, quia haec ab illo per lineam faemininam descendit. Mox infra est Crypta communis, in qua Ill'mi Comites de Liechtenberg promiscue cum aliis sepeliri solent. Ante Aram S. Annae extat Crypta anno 1631. Domino Innocentio Bosio, et suis posteris concessa, nunc autem extincta familia ad Conventum devoluta est. Ante Aram S. Francisci fuit olim Crypta familiae Caraduzianae,

hac extincta data fuit familiae Widerkerianae loco alterius Cryptae olim eidem familiae sub choro assignatae, supra hanc Cryptam D. Augustinus â Widerkern **hanc inscriptionem** fecit:

D. O. M.
Siste gradum Viator
et si scire cupis, cujus sit
hoc monumentum lege
est Patritiae Prosapiae
Widerkerianae
Quod Augustinus Ludov. Widerkern
a
Widerspach
Sibi Suisque posteris
F. C.

In Capella Immaculae Conceptionis Ill'ma D'na Catharina â Schellenburg pro Suis Consanguineis Cryptam unâ cum dicta Capella fieri curavit. Ad lapidem aquae lustralis est Crypta communis, sub choro est Crypta olim spectans ad Prosapiam Widerholdianam, quae nunc ad familiam Gandini spectâsse dicitur, **supra lapidem sepulchralem** haec legitur **inscriptio**:

Monumentum Prosapiae Widerholdianae
A^{to} MDCLVII.

IV. Perlustratis Cryptis in Ecclesia sitis, recensendae veniunt Cryptae in ambitu exteriori circa Coemeterium factae, quarum septem sunt, et quidem prima â porta Ecclesiae penes portam, qua ad publicam itur plateam dicitur Scapularistica cum **hac inscriptione**

Confraternitatis B. V. M. Scapularis

Sequens dicitur S. Francisci cum **hac inscriptione**

Confraternitatis S. Francisci

Tertia S. Antonii de Padua appellatur cum **sequenti inscriptione**

Confraternitas S. Antonii Patavini.

In alio ambitu versus statuam S. Antonii sunt Cryptae 4. quarum ultima mox penes statuam praedictam data est Tribui Epiphianorum, sequentem habuit olim quaedam Aurigarum confoederatio, sed quia haec cessavit, etiam jus sepulturae abolitum est.

V. Iam inspicienda sunt alia **Epitaphia per Ecclesiam** quae lapidibus incisa ad parietem admurata sunt, **primum Epitaphium** occurrit Ill'mi D'ni Wilhelmi ab Aursperg, qui in lapide in virili statura elaboratus cernitur [**ad Aram majorem ex parte Epistolae**],³⁰⁹ in extremitatibus est quaedam scriptura Gothica, quae haud legi potest, **secundum** fuit paulo infra, ubi nunc Ara S. Margaritae stat, positum, ob novam autem Aram magis versus Capellam S. Antonii remotum, quamvis scriptura ob eandem causam legi nequeat, probabilius ta-

men familiae Comitum de Barbo, quae ibi sepulturam habet, censendum est. Ex parte Evangelii ad Aram majorem cernitur **Epitaphium** D. Viti Kyssel, supra figuram virilem ejusdem ubi Resurrectio Christi exprimitur, hic Joannis textus legitur

Ich bin die auferstehung, und das Leben, wer an mich
glaubet, der wird leben, ob er gleich stürbe, und wer da
lebt, und glaubt an mich, der wird nicht sterben in ewig-
keit Joan. am 2. Cap.

Infra figuram haec leguntur:

Hie ruhet in Gott weiland der Wohlgebohrn herr herr Veith Khisl, freyherr zum Kaltenbrun, Khislstain, und Canowiz, Pfandt Inhaber der fürst: burgg: Marchpurg, Obrister Erbland Jägermeister in Crain, und der Windishen March, Erbdruchses der fürst. Graffschafft Görz, Römi. Kay. May. auch Ihro fürst: durchl. herrn herrn Ferdinanden Erherzog zu Österreich etc. Rath, und Obrister der Crabatischen, und Meer Gränizen, wie auch Ihr Kay. May. zu Hispania bestölten Obrister, welcher den 17. Aprily des 1609. Jars auß dieser welt Gottseeligklich verschieden, deme, und vnß allen der allmechtig, und barmherzig Gott ein freliche vrstandt verleichen wölle. Amen.

Sub Cathedra concionatoria extat **Epitaphium** Clarissimi, et doctissimi Domini **Joannis Gregorii de Thalberg**, cujus auctoritate in hac historia saepius usus fui, cuique multum defero, ex eò, quod **Archivia** Ducatûs Carnioliae eidem scrutari licuerit. **Epitaphium** ejusdem his verbis exprimitur:

Siste
Quisquis ades seu incola, seu accola
haec clauditur Urna
Joannes Gregorius Thalbergius
Carnioliae Patritius, Aemonâ oriundus
Natale solum praeclari calami beneficio
perpetuò sibi demeruit
Rerum antiquarum indagator sagacissimus
pervigil in commune bonum
pene incurius sui
Patriae, ac optimarum artium amantissimus
Quae regnârunt in vivo, deplorantur in mortuo
Hic
Emeritis virtutis praemiis, caeloque maturus
concidit in Autumno Sexagenario major
quinto Nonas Octob. CIOIOCCXIX.
Huic hospes

Fer opem, quam paulo post ipse petes
 pauca petit, multa tibi precatus.

Ex parte adversa pariter in muro intra Capellam S. Antonii, et Aram S. Francisci sequens legitur **inscriptio**:

Dilectiss: consorti Susannae Margaritae natae Baronissae Paradeiserin defunctae 19. Augusti A^o 1669., ut quos amor thalamo, mors tumulo iterum conjungat: unà cum amantiss: parentibus Leonardo Patri Prov. Carn. Tribunalium Assessori, et peditum Capitano mortuo 25. Januarii 1650. aet. 75. Annae Genitrici natae Grovars de Beek, quae 25. Aprilis A^o 1618. Mundo valedixit, Filio quoque primogenito Wolffgango Leonardo, cujus trimatus vitae filum crudelis parca rescidit A^o 1654. suisque fratribus, et sororibus charissimis Leonardo nimirum, qui 10. Maji A^o 1607. vivere coepit, 15. Junii 1610. intempestivè vitâ decessit: Joanni Bartholomaeo nato 15. Junii 1609. denato 1649. Cui Anna Maria nata Baronissa de Egg conjux, et hic consociata quiescit: Francisco Mathiae, cum natus fuisset anno 1629. die 23. Feb. praematurè occubuit 22. Julii A^o 1631. Annae Strassgiek nuptae, quae orta 11. Junii A^o 1612. extincta verò A^o 1681. die 2. Feb. Magdalenae postea Schwabin natae A^o 1614. defunctae 11. Januarii A^o 1682. Ursulae, quam natam 15. Octob. A^o 1615. primo sequenti vere mors abstulit, Mariae Salomae, quae in ipso aetatis flore, necdum vigesimo completo A^o 1644. exaruit: Joanni, et Estrae gemellis natis, quia A^o 1625. secunda Martii ex utero translati ad tumulum.

VI. Penes Scamna ex parte Evangelii portam Ecclesiae versus prostat **Epitaphium in lapide** in muro posito D. Joannis Baptistae Naüman hujus tenoris

Hic jacet

Perillustris Dominus Joannes Baptista Naüman
 cum staret

Inclytæ Provinciae Carnioliae Patritius, S. C. M.
 Consiliarius, ac Vice Dominatus Assessor
 Vectigalium Provinciae Supremus
 Quaestor

Quondam Idriae Administrator

Qui

Ad meliora translatus, virtute pari, munerum suorum
 dignitatem exaequans, diuturnas corporis afflicti aegritudines
 viribus invicti animi superavit.

Diem clausit 1. Septembris Anno MDCLXV. aetatis LVI.
 cujus errata sic corrige

Requiem aeternam dona ei Domine

Penes portam Ecclesiae in angulo ex parte Evangelii extat **Epitaphium** D. Conradi Widderholt Medicinae Doctoris, quod sic sonat:

D. O. M.
Mors Janua vitae
Vivens moriturus, sibi, et posteris f. f.
Conradus Widderholt â Weidenhoven
Med. D. Eques auratus
Anno Jubilaei MDCL.

Ex altera parte sub Choro post Scamna virorum est **Epitaphium** D. Joannis Jacobi Widerkern sequentis tenoris

Hier ligt begraben der Wohledelegebohrne herr Hans Jacob Von Widerkern zum Widerspach der Röm. Kay. May. Landt Rath in Crain, welcher gestorben den 15. Junii 1702.

[~~Ut ARP. Antonii Lazari eximiae Virtutes, et singularia in Provinciam merita, quae jam pluries commemoravi, apud posteros semper in recenti memoria manerent, Conventus Labacensis Fratres Minores grati animi monumentum eidem posuerunt hujus tenoris~~

Lazarus amicus noster mortuus est
Veni, et vide, ubi posuerunt eum.
Nunc lumine clauso dormit
qui vigilans arcus erat.
Hic animo procerior
quo depressior corpore fuit.
Ter geminum dixisses, heu deffendum
Carnioliae Provinc. praefuit, profuit,
quam reformavit, auxit, illustravit
ter Minister semper parens.
Non tam Ord. Min. Coarbiter generalis
quam Orbis et Ordinis splendor;
sed mors, ut tantum extingueret lumen
Intereutem affudit aquam
In lustralem superinjice
Viro
Qui pro Deo, et Republica fatigavit
precare Requiem
Vixit annos LXX. obiit MDCCV. 9. Cal. Sept.
maerentissimo Patri Antonio Lazari
maerentissimi filii
P. P.]³¹⁰

VII. Haec sunt **Epitaphia**, quae in Ecclesia reperiuntur, sunt autem duo adhuc extra Ecclesiam, primum est quondam D'ni Joannis Weber Civis, et Bibliopaeae Labacensis eximii hujus Labacensis, Bibliothecae benefactoris, qui non tantum omnes libros gratis compegit, sed etiam pro iis coemendis 1000. f. subministravit: Est autem **Epitaphium** hujus tenoris:

In superiori parte:

Quod scivi non speravi, quod speravi modo approbavi

Inferius:

Hie ligt begraben der Ehrenvest, und fürnemb herr Hannß Job Weber gewester Rathsburger, und buchbinter alda sel. sambt seiner geliebten haußfrauen Magdalena, welicher den 25. Feb. 1655, Sie aber den ... 16. Jars in Gott seligklich entschlaffen, denen zu ewiger gedächtnuss die Edel, und hochgelehrt, Ehrenvest herr Franz Otto J. U. D. E. E. löb. Land. alhier geshw. Sran. Advocat, und Walthauser Shmeidel Einer lebliche L. in Crein alß testamentalishe Executores haben dieses Epitaphium aufrichten lassen. Der allmechtige wölle ihrer beyder, und aller Christglaubigen abgestorbenen seellen in friden ruhen lassen. Amen.

Hoc **Epitaphium**, quod ante mortem uxoris, cum annus non exprimatur, factum creditur, positum est **in ambitu penes Sacristiam**, aliud autem lepidum, et jucundum lectu extat **penes portam Conventûs**, in quo haec leguntur:

Ego Thomas Sylvester Neff
 Saepe vino me delectavi
 Sed certe dulce plus amavi
 Iucunde me ex natura gessi
 Sicque risum multis expressi
 In simplicitudine vixi
 et beatos omnes dixi
 Et quamvis parum sapui
 forsan sic caelum rapui
 Ideo vivas in aeternum
 qui dedisti dulce falernum
 Et ne intermittas pro me cave
 dicere unum Pater, et Ave.

MDCLXVIII.

§. IV.

Referuntur Personae Nobiles in hac Ecclesia sepultae.

Praenotandum venit, multò plures esse in nostra Ecclesia sepultos Nobilitate fulgentes, quam quos ego adduxero, ratio est, quia ante tempora Lutheri, et ipsis infaustis temporibus **libri, quibus mortui adnotabantur**, propter maximam perturbationem, dum omnia sus deque agebantur, perierunt, praesertim dum Fratribus Conventum deserentibus P. P. Societatis Jesu introducti, et post eos Xenodochium Caesareum in eo collocatum fuisset. Postquam verò Fratres in Conventum regressi essent, **liber Mortuorum** nonnisi anno 1658. factus fuit. Adducam tamen aliquos, qui ante praedictum annum mortem oppetiêrunt **ex aliis monumentis**. Neque proles septimum aetatis annum non egressas commemorabo.

318

1506. Ill'mus D. Wilhelmus Baro ab Aursperg S. C. M. Friderici III. Consiliarius, Camerarius, et Supremus Ducatus Carnioliae Capitaneus, cujus **Epi-taphium** extat ad Aram Majorem ex parte Epistolae.
Ejus lectissima conjux Margarita D. Andreae de Kreügg filia, relictæ Ulrici Comitis de Schaünburg etiam hic quiescit, quo anno, et die sit sepulta? ignoratur.
1609. 17. Aprilis Ill'mus D. Vitus Khysel L. B. in Kaltenbrun, Khyselstain, et Conowiz, Supremus Venatorum haereditarius Magister in Carniolia, et Marchia Vindorum, haereditarius Dapifer Comitatus Goritiensis, Caes. et Archid. Maj. Confiniorum maritimorum Capitaneus.
1618. 25. Apr. Perill. D'na Anna Fabianitschin nata Grovars de Beek.
1634. 25. Aug. Ill'mus D. Theodoricus IV. primus S. R. I. Comes ab Aursperg, Supremus haereditarius Carnioliae, et Marchiae Vindorum Mareschallus, et Camerarius.
1644. Maria Salome Fabianitschin ann. 20. obiit caelebs.
1649. Perill. D. Joannes Bartholomaeus Fabianitsch ann. 40.
Ejus uxor Anna Maria L. Baron. de Egg etiam hic sepulta requiescit, depositionis dies, et annus ignoratur.
1650. 25. Januar. Perill. D. Leonardus Fabianitsch Tribunalium Assessor, et peditum Capitaneus ann. 75.
1658. 1. Apr. Perill. D. Jacobus Gandin de Lilienstein.
1661. 13. Martii Perill. D. Conradus Widderholt â Widerhoven Med. Doct. Eques auratus.³¹¹
1664. 8. Octob. Ill'mus D. Joannes Andreas S. R. I. Comes ab Aursperg D'nus in Schön- et Seisenburg, Supremus haereditarius Ducatus Carnioliae Mareschallus, et Camerarius, Herbardi natu major filius.
1665. 1. Sept. Perill. D. Joannes Baptista Nauman S. C. M. Consiliarius, Carnioliae Patritius, Vectigalium Provinciae Supremus Quaestor, et olim Idriae Administrator.
- 8. Sept. Perill. D. Joannes Georgius â Cirian S. C. M. Consiliarius.
1668. 1. Sept. Ill'ma D'na Anna Elisabetha Comes ab Aursperg, nata Com. â Lamberg.
1669. 16. Mart. Nob. D. Josephus Bosio ann. 83.
- 19. Aug. Ill'ma D'na Susanna Margarita Fabianitschin, nata Baron. Paradeiserin.
1670. 7. Martii Ill'ma D'na Anna â Scherenburg.
1671. 4. Oct. Nob. D. Wolffgangus Fridericus Pelzhoffer an. 58.
1672. 12. Feb. Nob. D'na Catharina Pelzhofferin.
- 20. Feb. Praenob. Maria Clara Widerkerin an. 38.
- 21. Jun. Nob. D'na Maria Salome Pelzhofferin an. 43.
1673. 8. April. Perill. D. Otto Hanibal Isenhausen an. 58.
- 28. Apr. Ill'mus et Excell^{tmus} D. Wolffgangus Engelbertus

- S. R. I. Comes ab Aursperg Incl. Ducatus Carnioliae, et Marchiae Slavicae
 Supremus haereditarius Mareschallus, et Camerarius S. C. M. Consilia-
 rius, Supremus Provinciae Carnioliae Capitaneus, et Deputatorum Prae-
 ses, Theodorici IV. filius natu major, obiit caelebs annos natus 63.³¹²
- 28. Decemb. Perill. D. Joannes Gregorius Schmuzenhaus ann. 49.
1674. 10. April. Praenob. D. Joannes Adamus Ziegelfest an. 52.
- 2. Maji Ill'mus D. Franciscus Albertus Kaysell ann. 40.
- 14. Dec. Ill'ma Domicella Maria Salome ab Edling ann. 20.
1676. 3. Sept. Praen. D. Rochus Hieronymus de Coppinis ann. 23.
1677. 9. Maji Ill'mus D. Wolfgangus Vincentius Comes â Wazenberg ann. 48.
- 27. Jul. Ill'ma D'na Maria Martha Ertelmanin nata Caraducin ann. 58.
- 3. Nov. Perill. D'na Anna Elisabetha â Schmuzenhaus nata Felentschi-
 tschin ann. 45.
- 5. Dec. Ill'mus D. Benedictus B. â Moshaimb ann. 79.
- 11. Dec. Sereniss. Princeps Joannes Weychardus ab Aversperg D'nus in
 Schön- et Seisenburg, Ducatus Carn. Supremus haereditarius Mareschal-
 lus, et Camerarius, filius Theodorici IV. natu minor, primus ex Ill'ma Pro-
 sapia Aurspergica S. R. I. Principum Collegio adnumeratus, obiit Seisen-
 burgi, ac Labaci in Capella S. Antonii â suo fratre aedificata sepultus an.
 58.
1679. 8. Aprilis Perill. D'na Maria Polyxena Gandinin vid. an. 70.
- 2. Dec. Nob. D'na Anna Maria Wiserin â Wisenfeld ann. 48.
- 13. Dec. Perill. D'na Anna Maria Höfferin ann. 80.
1680. 28. April. Ill'ma D'na Anna Barbara Bar. â Moshaimb nata Königin ann.
 47.
- 18. Aug. Perill. D. Sebastianus â Rerenberg ann. 46.
1681. 23. Jan. Perill. D. Rupertus de Galilaeis ann. 70.
- 2. Feb. Perill. D'na Anna Strassgiek nata Fabianitschin ann. 69.
1682. 11. Jan. Perill. D'na Magdalena Schwabin nata Fabianitschin an. 68.
1683. 4. Junii Ill'mus D. Joannes Carolus S. R. I. Comes â Turri, et Valsassina an.
 42.
- 28. Jun. Praenob. D. Joannes Baptista Pettenegg ann. 72.
- 4. Octob. Ill'ma D'na Maria Susanna ab Edling vid. an. 78.
1684. 31. Jan. Ill'mus D. Ernestus Theophilus Comes Barbo de Waxenstein Pro-
 vinciae Carnioliae Assessor ann. 28.
- 27. Nov. Ill'mus D. Joannes Herbardus B. Posarelli de Eberfeld ann. 55.
- 11. Decemb. Ill'ma D'na Eva Maximilla Paradeiserin nata Bar. Apfaltrerin
 ann. 50.
1685. 7. Aprilis Ill'mus D. Joannes Adamus L. B. de Apfaltrer ann. 49.

- 8. Sept. Ill'mus D. Erasmus Sigefridus Rasp Assessor ann. 22.
1688. 4. Aug. Praenob. D'na Susanna Fierenfeil de Pfeilshaimb nata Destlin ann. 63.
1689. 27. Maji Nob. D'na Maria Frayin de Freydenfeld nata Sarin ann. 55.
- 1. Aug. Praenob. D. Franciscus de Coppinis Med. Doct. ann. 80.
1691. 1. Apr. Nob. D'na Maria Magdalena de Perizhoff.
- 14. Dec. Perill. D'na Maria Elisabetha Fierenfeil de Pfeilshaimb ann. 34.
1693. 6. Maji Nob. D. Marius de Perizhoff Incl. Provinciae Registrator ann. 71.
- 4. Sept. Ill'ma D'na Anna Maria Bar. de Bernek nata Com. ab Aursperg ann. 44.
1694. 2. Jun. Perill. D'na Maria Anna de Sieberau ann. 39.
- 3. Aug. Praenob. D'na Justina de Coppinis ann. 78.
- 19. Sept. Perill. D. Dominicus Otto de Rosenbüchel ann. 54.
1696. 26. Feb. Ill'mus D. Augustinus Wolffgangus L. B. Paradeiser
1697. 23. Jul. Ill'ma D'na Felicitas Caraduzin nata Com. ab Aursperg
1699. 20. Mart. Ill'ma D'na Anna Christina de Liechtenberg an. 69.
1700. 7. Dec. Ill'mus D. Leopoldus Wilhelmus Lib. Bar. de Moschkon ann. 46.
1701. 4. Octob. Perill. D. Leonardus Fabianitsch ann. 91.
1702. 8. Feb. Ill'mus D. Joannes Georgius L. B. de Rosseti an. 35.
- 15. Feb. Nob. D. Joannes Bosio ann. 42.
- 15. Junii Perill. D. Joannes Jacobus Widerkern â Widerspach Assessor³¹³
- 7. Sept. Ill'mus D. Franciscus Antonius L. B. â Moschkon Rhet. Stud. Seren. Principissae ab Aursperg Ephebus an. 17.³¹⁴
- 16. Oct. Perill. D'na Elisabetha â Rerenberg nata â Schmuzenhaimb
1703. 26. Jan. Ill'ma D'na Maria Catharina Comit. ab Aursperg nata Com. â Draskoviz
- 31. Mart. Ill'mus D. Carolus Josephus Comes Nostlitz ex Bohemia ann. 20.
- 18. April. Ill'ma D'na Maria Magdalena Pelzhofferin ann. 63.
- 29. Dec. Ill'ma D'na Sibylla Constantia Comit. Ursinin de Blagay nata Com. ab Aursperg mortua in Weissenstein
1705. 2. Oct. Nob. D'na Maria Anna Bosyn nata Widerkerin de Widerspach an. 64.
- 25. Nov. Ill'mus D. Franciscus L. B. de Rigoni an. 73.
1706. 17. Mart. Praen. D'na Anna Catharina ab Hofferstain an. 26.
- 2. Jul. Celsiss. Princ. Ferdinandus ab Aversperg.³¹⁵
1708. 4. Apr. Perill. D'na Veronica â Petteneg ann. 70.
1709. 24. Mart. Ill'mus et Excel^{mus} D. Herbardus Engelbertus

- S. R. I. Comes ab Aursperg Supremus Ducatus Carnioliae, et Marchiae Vindorum haereditarius Mareschallus, et Camerarius ann. 72.
- 13. Aug. Perill. D. Ernestus Fabianitsch.
- 30. Nov. Ill'mus D. Waychardus Ferdinandus Comes Barbo de Waxenstein Supremus Vectigalium Provinciae Quaestor an. 48.
1710. 7. Feb. D'na Maria Theresia Orschizin, nata Baron. de Wintershoffen ann. 36.
- 11. Feb. Ill'ma domicella Maria Juliana Orschizin ann. 13.
- 4. Maji Ill'mus D. Leopoldus Comes â Liechtenberg in habitu nostro sepultus ann. 16.
1711. 2. Jan. Nob. D. Stephanus â Creüzberg ann. 95.
- 7. Aug. Nob. D'na Maria Elisabetha Bosyn ann. 77.
1712. 29. Jan. Ill'mus D. Ferdinandus Albertus Comes â Liechtenberg ann. 40.
- 29. Apr. Ill'ma D'na Anna Elisabetha B. Posarellin nata Bar. Valvasorin ann. 68.
- 3. Nov. Ill'mus D. Franciscus Rudolphus L. B. â Kaysell ann. 78.
1713. obiit Welsii Celsissimus Princeps Franciscus Carolus ab Aversperg relicto unico filio Henrico, cujus pretiosissima pars cor Capsula argentea inclusum Labaci in nostra Ecclesia post triduanas funebres exequias Antenatum tumulo illatum fuit.³¹⁶
1714. 15. Maji Ill'mus D. Franciscus Sigismundus Comes â Raissig ann. 37.
- 11. Sept. Perill. D'na Maria Francisca Vermattin nata Gladikin ann. 56.
- 5. Octob. Ill'mus D. Franciscus Adamus L. B. â Juritsch ann. 43.
- 7. Dec. Ill'mus D. Josephus Baro Guschitz Syntaxist. an. 14.
1715. 19. Mart. Perill. D'na Claudia Wisenthallin nata Werthentallin ann. 29.
- 22. Maji Ill'ma D'na Anna Catharina â Scherenburg nata Com. â Liechtenberg ann. 60.
- 3. Jun. Ill'ma D'na Maria Sidonia Paumgartnerin an. 58.
- 25. Dec. Nob. D'na Maria Raditschin nata Kappus de Pichelstain ann. 21.
1717. 26. Jan. Praen. D'na Maria Janeshizin nata de Georgin ann. 50.
1718. 25. Maji Perill. D'na Elisabetha Widerkerin de Widerspach nata Topelzerin ann. 63.
- 15. Junii Perill. D. Joannes Bertholdus ab Höffern Incl. Prov. Carnioliae Assessor ann. 55.
1719. 9. Martii Ill'mus, et R'mus D. Maximilianus S. R. I. Comes ab Aursperg Eques, et Commendator Ord. S. Joannis Melitensis ann. 41.³¹⁷
- 8. Aug. Praen. D'na Isabella Schemenitschin ann. 50.
- 3. Oct. Praen. ac. Clar. D. Joannes Gregorius Dolnitscher de Thalperg Carn. Patritius, et Chronologus an. 61.³¹⁸

- 11. Oct. Ill'mus D. Franciscus Bernardus L. B. â Tauffrer ann. 70.
 1720. 10. Jan. Nob. D'na Elisabetha Remin ann. 36.
 12. Feb. Perill. D. Joannes Jacobus Wermatti an. 67.
 14. Mart. Perill. D'na Maria Anna Obtin nata Gallenfelsin ann. 69.
 11. April. Perill. D. Josephus Carolus Kappus de Pichelstain ann. 57.
 1721. 21. April. Perill. D. Josephus Carolus de Coppinis an. 57.
 1722. 1. Maji Ill'ma D'na Maria Constantia Ruspergerin nata Trattmonstorfferin
 ann. 77.
 1723. 17. Feb. Perill. D'na Maria Anna de Coppinis, nata Oblakin ann. 19.
 21. Maji Ill'mus Adolefcens Josephus L. B. â Semlern Goritiensis ann. 9.
 1724. 3. May Perill. D'na Clara Kerschinerin nata Gandinin.
 22. Jun. Perill. Anna Catharina Kappusin
 18. Nov. Excel^{ma} D'na Catharina Elisabetha Com. ab Aursperg nata Com.
 â Trylog.
 1725. 14. Jul. Ill'mus D. Carolus Henricus Paumgarten
 1726. 22. Jan. Seren. D'na Maria Anna Principissa ab Aursperg nata Com. ab
 Herberstein
 17. Aug. Ill'mus, et R'mus D. Antonius Ernestus â Scherenburg Protonota-
 rius Apostolicus
 22. Sept. Ill'mus D. Joannes Josephus Antonius L. B. â Posarelli
 1727. 20. April. Ill'ma Domicella Maria Anna B. â Valvasor.
 4. Maji Ill'ma D'na Sophia Constantia Bar. â Guschitsch nata Com. â
 Liechtenberg
 1728. 8. Maji Praen. ac R'ndus D. Antonius Kappus de Pichelstain Presbyter.
 12. Maji Praen. D'na Maria Anna Kappusin de Pichelstain.
 1730. 11. Feb. Nob. D. Laurentius Tombschitsch 15. annis hujus Conventûs Pa-
 rens Spiritualis.
 15. Sept. Perill. D. Joannes Chrysostomus (fors Christophorus) â
 Guettheimb.
 1732. 27. Feb. Ill'ma D'na Maria Catharina Fönekin an. 64.
 20. Jun. Perill. D. Joannes Andreas de Coppinis an. 80.
 15. Dec. Perill. D. Josephus Dimenich olim Capitaneus Pisinensis
 1733. 4. Mart. Ill'ma D'na Maria Theresia Bar. â Posarelli nata Bar. â Moschkon
 15. Mart. Perill. D. Joannes Sigefridus ab Höffern.

- 26. Jul. Ill'mus Adolescens Josephus L. B. ab Hochenwarth ann. 11.
 4. Aug. Perill. domicella Maria Josepha â Creuzberg an. 20.
 1734. 25. Mart. Perill. D. Andreas Nicolaus de Schmuzenhaus an. 56.
 1735. 17. Feb. Nob. D'na Catharina Tombschizin de Tennau
 16. Maji Ill'mus Adolescens Ignatius L. B. â Wernek an. 12.
 23. Oct. Perill. D. Philippus Jacobus Prenner Capitaneus ann. 66.
 25. Nov. Perill. D. Andreas â Creüzberg ann. 60.
 1736. 27. Jun. Perill. D'na Anna Francisca Waldreichin nata de Stemberg vid.
 ann. 61.
 17. Oct. Perill. domicella Francisca â Creüzperg ann. 29.
 25. Nov. Perill. D. Carolus Josephus de Wisenthal ann. 53.
 14. Dec. Ill'mus D. Wolfgangus L. B. de Haxhausen locumtenens apud
 Regimen Francisco-Starembegianum, natione Westphalus ann. 38.
 1737. 27. Apr. Ill'ma D'na Anna Maria Cordula Bar. de Perner nata Seraphinin,
 olim cujusdam Capitanei conjux an. 90.
 4. Maji Ill'ma Domicella Cajetana Com. de Petazzi an. 24.
 5. Jun. Perill. D'na Susanna de Coppinis ann. 63.
 29. Julii Perill. Domicella Theresia â Guetthaimb an. 21.
 1738. 13. Febr. Perill. Domicella Anna Maria â Creüzperg
 2. Mart. Ill'ma D'na Isabella Com. Barbo de Waxenstein nata Com. ab
 Aursperg ann. 22.
 20. Mart. Perill. D. Josephus Sigefridus Bonaventura de Werthenthal
 Burggravius an. 52.
 1. Maji Praenob. D. Franciscus Antonius Emanuel Pacher de Creüzsonn
 ann. 38.
 1739. 19. Apr. Ill'mus Adolescens Dismas L. B. ab Apfaltrer ann. 10.
 29. Octob. Ill'mus, et Excell^{mus} D. Adamus Sigefridus S. R. I. Comes ab
 Aursperg Ducatus Carnioliae, et Marchiae Vindorum Supremus haeredita-
 rius Mareschallus, et Camerarius, S. C. M. Consiliarius ann. 67.
 1740. 8. Mart. Perill. D. Sigismundus Josephus de Coppinis actualis Provinciae
 Deputatus ann. 55.
 29. Aug. Nob. D. Bartholomaeus Garzarolli ann. 78.
 21. Oct. Ill'mus D. Franciscus L. B. de Russenstein an. 18.
 1741. 17. Apr. Ill'ma D'na Eva Elisabetha Bar. â Tauffrer nata Bar. ab Apfaltrer
 ann. 77.
 18. Aug. Ill'ma D'na Catharina Renata Caraduzin an. 76.
 4. Sept. Nob. domicella Maria Catharina Perizhoffin an. 40.
 1742. 21. Sept. Praenob. D'na Joanna Zanettin, nata Kappusin de Pichelstain vid.
 ann. 40.

- 24. Dec. Perill. D. Joannes Domazitovich Capitaneus Segniensis ann. 38.
 31. Dec. Ill'ma D'na Maria Theresia Com. â Liechtenberg nata Com. Barbo de Waxenstein ann. 58.
 1743. 25. Jan. Ill'ma D'na Maria Anna Com. ab Aursperg an. 21.
 1744. 10. Mart. Perill. D'na Anna Maria â Creüzberg ann. 80. circ.
 23. Aug. Ad'm R'ndus, ac Ill'mus D. Hermanus Jacobus L. B. â Bernek Presbyter 3'tii Ordinis S. Francisci
 24. Sept. Ill'mus D. Sigismundus Comes â Liechtenberg an. 74.
 1745. 13. Jun. Perill. Domicella Maria Regina Kappusin de Pichelstain ann. 26.
 16. Junii Perill. D'na Maria Cordula de Guetthaimb an. 63.
 17. Sept. Perill. D. Antonius Vermatti ann. 60. circ.
 1747. 15. Jan. Ill'ma D'na L. B. de Apfaltrer nata Com. ab Aursperg
 1748. 24. Feb. Ill'mus D. Daniel L. B. de Schwarzhoffen
 27. Feb. Perill. D. Julius Franciscus de Wisenfeld
 22. Mart. Ill'ma D'na Anna Maria Com. â Liechtenberg nata â Rasp
 1749. 21. Feb. Perill. D. Franciscus Sigismundus Kappus de Pichelstain
 7. Jun. Praenob. D. Joannes Jacobus Widerkern de Widerspach
 15. Sept. Perill. D'na Maria Ursula de Schifferstain
 1750. 24. Mart. Perill. D'na Maria Anna Kappusin de Pichelstain nata Tombschizin
 27. Maji Ill'ma D'na Maria Anna Com. Barbo de Waxenstein, nata Com. de Wildenstein
 1751. 13. Apr. Nob. D'na Maria Veronica Garzarollin
 16. Julii Praenob. D'na Maria Anna de Petteneegg nata de Wisenthal.
 30. Julii Ill'mus D. Josephus Lazarini Philosophiae Stud.
 19. Aug. Ill'ma D'na Maria Carolina Com. ab Aursperg nata de Kapelhoffen.
 1752. 4. Feb. AR. et Perill. D. Leopoldus de Schifferstein Presbyter
 5. Oct. Nob. D. Primus Felicianus Walland
 26. Dec. Perill. D'na Victoria Josepha de Kossen nata Kappusin de Pichelstain
 1753. 13. April. Ill'mus D. Josephus L. B. â Posarelli Poes. Stud.
 22. Aug. Perill. D. Franciscus Dominicus â Schifferstain
 13. Oct. Ill'mus D. Antonius de Poppen Capitaneus apud Incl. Regimen Braun
 29. Dec. Ill'ma D'na Anna Bar. de Bernek
 1754. 14. Feb. Ill'ma D'na Susanna L. B. de Catalinski nata de Besi
 11. Mart. Perill. D'na Anna Maria Sumrekerin de Liechtenthal nata Kappusin de Pichelstain
 20. Mart. Ill'mus D. Leopoldus Zacharias de Rastnern

1755. 3. April. Perill. D. Josephus â Karenburg
 24. Sept. Ill'mus D. Ferdinandus L. B. Gall de Gallenstein
 1756. 6. Febr. Praenob. D. Augustinus Ludovicus Widerkern de Widerspach.
 12. Mart. Perill. D'na Anna Margarita Snedizin nata Hoffstetterin vid.
 12. Mart. Ill'ma D'na Maria Margarita Schwabin de Liechtenberg nata Schegallin.
 26. Mart. Nob. domicella Francisca Romana de Bosio.
 1757. 9. Jan. Perill. D. Josephus Antonius de Wolbiz
 13. Jan. Ill'ma D'na Anna Margarita Bar. ab Apfaltreter nata de Busset
 6. Aug. Ill'ma D'na Anna Maria de Ruessenstain ann. 50.
 11. Nov. Perill. D'na Maria Josepha Hueberin de Huebenfeld an. 56.
 17. Nov. Ill'mus D. Bernardus Carolus L. B. de Paumgarten an. 70.
 1759. 12. Jun. Ill'ma D'na Maria Anna L. B. de Paumgarten an. 70.
 3. Feb. Ill'mus D. S. R. I. Comes â Kayserstain in nostro habitu sepultus ann. 34.
 3. Oct. Ill'ma D'na Constantia Cordula de Lebenegg nata Bar. de Tauffrer ann. 69.
 1760. 13. Jan. Ill'mus D. Josephus Joannes ab Hoffmann S. C. M. Consiliarius ann. 60.
 24. Feb. Nob. D. Josephus Hueber de Huebenfeld ann. 70.
 8. Mart. Ill'mus Comitellus Carolus ab Aursperg ann. 7.
 4. Maji Ill'ma D'na Anna Maria Theresia Com. ab Aursperg nata Com. â Liechtenberg ann. 32.
 9. Maji Perill. D'na Constantia de Wolbiz an. 70.
 18. Oct. Ill'mus D. Michael Antonius Daskowski de Plumenberg Capitaneus Inclyti Regiminis de Tyllier
 20. Oct. Ill'mus D. Josephus Antonius L. B. de Salvay an. 64.
 1761. 2. Jan. Perill. D. Franciscus Josephus de Purghard Capitaneus Inclyti Regiminis de Tyllier natione Suevus an. 52.
 20. April. Praenob. D. Franciscus Leopoldus Seethal de Sütt, et Altenburg ann. 72.
 1762. 20. Febr. Ill'mus D. Comes de Mettland Regiminis Ottochensis ann. 40.
 7. Dec. Perill. D. Valentinus Simonetti ann. 78.
 1763. 28. Jan. Perill. D'na Clara de Buglioni ann. 74.
 25. Mart. Ill'mus D. Franciscus Antonius L. B. de Moschkon an. 72.
 13. Apr. Ill'ma D'na Maria Josepha Com. ab Aursperg ann. 36.
 1. Jul. Ill'ma D'na Francisca Theresia Bar. de Moschkon.
 3. Sept. Ill'ma D'na Maria Anna B. Gall de Gallenstein nat. Com. Barbo de Waxenstein

- 27. Sept. Perill. D'na Francisca Theresia de Wertenthal nata L. B. de Verguz ann. 66.
1764. 29. Apr. Perill. D'na Maria Monica â Schifferstain an. 63.
1765. 10. Apr. Ill'ma D'na Maria Theresia Com. â Liechtenberg nata in Transylvania ex familia Dietrich ann. 24.
1766. 12. Martii Perill. D. Franciscus Salesius Tombschitsch de Tennau annis 36. Parens Spiritualis hujus Conventûs ann. 63.
- 23. Mart. Ill'ma D'na Maria Josepha Bar. de Rosseti nata Com. â Thurn ann. 87.
- 28. Maji Ill'mus D. Josephus L. B. â Marenzi
- 11. Sept. Ill'ma D'na Maria Anna Com. ab Aursperg
1767. 17. Jan. Ill'mus D. Benedictus L. B. de Pallaciis natione Hispanus.
- 20. Jan. Perill. et Ad'm R'ndus D. Wolffgangus Stemberg Parochus emeritus.
- 8. Feb. Ill'mus D. Josephus Comes ab Aursperg.
- 4. Jun. Ill'ma D'na Francisca Xaveria Bar. de Juritsch nata Com. ab Aursperg ann. 42.
- 16. Jun. Ill'ma Domicella Antonia Bar. de Raunach ann. 34.
- 4. Dec. Ill'mus D. Sigismundus Rudolphus L. B. de Ruessenstain ann. 64.
1768. 6. Jan. Nob. D. Joannes Thomas Garzarolli Provinciae Carnioliae Secretarius ann. 61.
- 4. Martii Ill'mus Adolescens Benedictus de Claffenau ann. circ. 11.
- 22. Septemb. Ill'mus D. Ignatius S. R. I. Comes ab Aursperg Ducatûs Carnioliae, et Marchiae Vindorum Supremus haereditarius Mareschallus, et Camerarius, mortuus in sua Arce Aursperg ann. 53.
1769. 9. Sept. Perill. D'na Elisabetha â Stemberg nata Oggelin ann. 36.
- 25. Oct. Ill'mus D. Josephus L. B. de Piaczovich ex Sclavonia oriundus in habitu nostro sepultus ann. 26.
1770. 9. April. Perill. domicella Josepha de Schifferstain.
- 21. Apr. Perill. D'na Maria Anna Haymonin nata Garzarollin ann. 30.
- 26. Maji D. Ladislaus de Ambrosovitsch Nobilis Sclavoniae, Tabulae Posagensis Notarius.
- 2. Julii Perill. D'na Maria Eleonora de Karenburg an. 85.
1771. 15. April Perill. D'na Maximiliana â Wisenthal nata Gandinin ann. 80.
1772. 9. Feb. Praenob. D'na Maria Susanna Rabenspergin nata â Creüzberg ann. 74.

- 17. Martii Ill'mus D. Franciscus L. B. de Heczer ex Inclyto Regimine But-
tler, natione Moravus ann. 20.
1773. 2. Mart. Ill'ma D'na Maria Maximiliana Bar. de Raunach nata Bar. de Ros-
seti ann. 70.
- 6. April. Ill'ma D'na Josepha Felicitas Com. â Liechtenberg nata Com. â
Thurn ann. 70.
1774. 17. Sept. Ill'ma D'na Maria Anna Bar. Catalinski nata Com. Putterin an. 49.
- 9. Nov. Perill. D'na Maria Felicitas Kappusin de Pichelstain nata Pollinin
vid. ann. 73.
1775. 15. Feb. Ill'mus D. Franciscus Xaverius Carolus Comes de Liechtenberg
ann. 74.
- 20. Maji Ill'mus D. Jodocus Waychardus Barbo S. R. I. Com. de Waxen-
stein Sac. Caes. Maj. Camerarius ann. 74.
- 19. Dec. Perill. D'na Maria Elisabetha â Karenburg nata Knesenhoffin ann. 75.
1776. 6. Mart. Perill. D. Joannes Michael Cräss rei tormentariae Capitaneus 3'tii
Ordinis S. Francisci, qui se ad hujus Ordinis Regulam servandam sub pec-
cato sponte obligavit, et Cilicium, utut miles, jugiter in suo corpore porta-
vit, ann. 77.
- 14. Nov. Ill'ma domicella Francisca L. B. â Grimbschitsch
1777. 12. Martii Ill'ma D'na Maria Anna Com. â Liechtenberg, nata Com. ab
Aursperg ann. 26.
- 27. Apr. Ill'ma D'na Maria Josepha Bar. ab Apfaltrer nata Bar. â Guschitz
ann. 70. circ.
- 16. Maji Ill'ma D'na Maria Anna Bar. â Guschitz, relictâ Com. Barbo de
Waxenstein, nata Bar. de Wintershoffen an. 66.
1778. 20. Jan. Praenobilis D. Maximilianus Narcissus Kappus de Pichelstein
ann. 25.³¹⁹
- 9. Maji Ad'm R. D. Franciscus Xaverius Kunz Parochus ad S. Joannem
ann. 42.
- 29. Maji Ill'ma Domicella Joanna Nepomucena Comitissa â Liechtenberg
ann. 16.
- 11. Sept. Praenobilis Domina Maria Anna de Schubert an. 40.
- 2. Dec. Praenobilis Domicella Maria Anna de Petteneg
1779. 27. Jan. Nobilis Domina Maria Anna Bosizio nata de Semenitsch ann. 77.
- 2. Maji. Nobilis Domicella Maria Frankin de Frankenfeld ann. 9.
- 14. Aug. D. Vincentius Ukassovich Inclyti Regiminis de Thurn Vexillifer
ann. 21.
- 29. Aug. Praenobilis Domina Ursula Kapussin de Pichelstein ann. 57.
- 4. Oct. Praenobilis D. Sigefridus Kappus de Pichelstain an. 24.
- 16. Nov. Domina Maria Margarita Weissenthalerin vid. 3. Ord. S. Fran-
cisci exemplaris vitae, et mirae abstinentiae faemina, quae ultra 30. annos
abstinuit âb omni cibo cocto, in infirmitate duntaxat, sed nonnisi adacta,
unum, aut alterum sumpsit ovum, ann. 61.

Caput VII. De Confraternitatibus, et aliis devotionis exercitiis in hac Ecclesia institui solitis.

§. I. De Confraternitate B. V. Mariae Sacri Scapularis, seu de Monte Carmelo.

I. Neminem latere arbitror, facultatem, et potestatem erigendi [Archiconfraternitatem Ss'mi Scapularis B. V. Mariae de Monte Carmelo]³²⁰ in propriis Ecclesiis residere penes Priores Generales Fratrum sive Calceatorum, sive Discalceatorum Congregationis S. Eliae Ordinis B'mae V. Mariae de Monte Carmelo: potestatem quoque eam in aliis extra Ordinem Ecclesiis instituendi ad praedictum Praepositum Generalem privative spectare, ut **ex pluribus Summorum Pontificum Bullis**, et **Sac. Congr. declarationibus** colligitur. R'mus P. F. Theodorus Straccius Vicarius Generalis Ordinis Carmelitarum dedit facultatem P. Ministro Provinciali, et Gvardianis Provinciae Bosnae Croatiae, nunc S. Crucis Croatiae Carnioliae habitum, seu Scapulare benedicendi, ac illud Christifidelibus imponendi, cum omnibus gratiis, privilegiis, et indulgentiis à Summis Pontificibus concessis dicto Ordini, quod **ex originalibus litteris prae nominati R'mi P. Generalis** uberius clarescit, quae hujus sunt tenoris:

FR THEODORUS STRACIUS

Magister, ac humilis Procurator, et Vicarius Generalis Ordinis Carmelitarum.

Dilectis Nobis in Christo R. R. Patribus Ministro Provinciali, et Gvardianis Provinciae Bosnae Croatiae Ordinis Minorum de Observantia nunc, et pro tempore existentibus salutem in Domino sempiternam. Qui aliis praesunt, id potissimum considerare debent, ut omnibus prosint; Ideo cum Religio nostra Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo plurimis, et maximis privilegiis à diversis Summis Pontificibus sit cumulata, convenit maxime Nobis, qui ejusdem Religionis curam gerimus, operam dare, ut hujusmodi gratiarum omnes Christi fideles participes reddantur: Quapropter auctoritate nostra, et Apostolica, harum serie vobis R. R. Patribus Ministro Provinciali, et Gvardianis Provinciae Bosnae Croatiae Ordinis Minorum de Observantia nunc, et pro tempore existentibus supradictis, licentiam damus habitum nostri Ordinis benedicendi, ac ipsum omnibus utriusque sexus Christi fidelibus imponendi, cum omnibus gratiis, privilegiis, et indulgentiis à Summis Pontificibus nostrae Sacrae Religioni concessis. In quorum fidem praesentes nostras

manu, nostrique Officii Sigillo munitas fieri jussimus.
Junii 1615.

Dat. Romae die XX.

Fr' Theodorus Stracius
Procr'or, et Vicarius Gn'lis Carmel.

Praesentibus valituris usque ad
beneplacitum nostrum Generalis
et Successorum.

II. Vi hujus Generalis Concessionis non reperio fuisse in aliquo Conventu nostrae Provinciae institutam Archiconfraternitatem Sacri Scapularis praeter Conventum Neostadiensem et Segniensem, ut ibi videbitur, sed pro qualibet in nostris Conventibus Confraternitatis Ss'mi Scapularis erectione nova petebatur facultas. Pro hoc Labacensi Conventu anno 1648. data facultas sic sonat:

Jesus Maria

Fr' Laurentius â S. Elia Praepositus Generalis Fratrum
Discalceatorum Congregationis S. Eliae Ordinis B'mae V. Mariae
de Monte Carmelo, ac ejusdem Sancti Montis Prior
Omnibus praesentes litteras inspecturis in Domino
Salutem.

Cum ad Domini Nostri Jesu Christi, et Deiparae Virginis Mariae Matris nostrae gloriam, et devotionem fidelium augendam, Confraternitas ejusdem Beatae Virginis Mariae de Monte Carmelo multis in locis in Provincia Bosnae Croatiae erecta fuerit, ut tantum opus perficiatur, Ad'm R'ndo Patri Alexandro Rampel Provinciali dictae Provinciae Bosnae Croatiae Ordinis Minorum de Observantia, ac R'ndo Patri Gvardiano Divae Virginis Assumptae Labaci, ipsorumque Successoribus pro tempore existentibus facultatem impertimur, ut Scapularia parva â fratribus, et sororibus deferenda benedicant, eaque ipsis imponant juxta auctoritatem nostram. Volumus autem, ut per praedictam concessionem, seu auctoritatem nullum jus, seu possessionem supradicti Patres acquirant, sed tantum haec facultas ad nostrum beneplacitum duret. Admonentes, ne quaestum, seu lucrum videatur venari, nullam eleemosynam recipi debere, neque â dictis Patribus, neque ab aliquo alio nomine proprio pro habitu, seu impositione, seu receptione ad habitum, sed singulos adscribi optantes sua Scapularia ex laneo scoto taneti coloris debere deferre, ut â supradictis Patribus benedicantur, et eis imponantur cum benedictione, et caeremoniis consuetis. In quorum fidem praesentes dedimus Sigillo nostro majori munitas, ac propria manu subscriptas. Romae in Conventu nostro Sanctae Mariae de Scala die octava Februarii 1648.

Fr' Laurentius â S. Elia
Praepositus Gn'lis

(L. S.)

Fr' Joseph ab Ann^{ne}
Secretarius.

III. Cum autem nimis difficile esset, ut P. Provincialis, aut P. Gvardianus habitum in propria persona semper benedicat, et illum ad Confraternitatem recipi cupientibus imponat, ac nomina receptorum Albo Confraternitatis adscribat, fuit anno 1761. supplicatum R'mo Patri Generali Ordinis Carmelitarum, ut praedictas facultates extenderet etiam ad alios Sacerdotes P. Gvardiano Labacensi subjectos, et ab eodem designandos, qui ad maiorem Dei gloriam, et B'mae Virginis Mariae cultum promovendum supplicantis precibus libenter annuit, et suam mentem *sequentis Scripti tenore* manifestavit:

Nos FR' Joachim Maria Pontalti Sacrae Theologiae
Magister, et Doctor, humilis Prior Generalis, nec non
Commissarius, et Visitator Apostolicus totius Ordinis
Fratrum beatissimae, semperque Virginis Dei
Genitricis Mariae de Monte Carmelo anti-
quae Observantiae regularis.

Dilecto Nobis in Christo Patri Ad'm R'ndo Gvardiano pro tempore existenti Conventus Labacensis in Carniolia Ordinis Seraphici S. Francisci Strictioris Observantiae salutem in Domino.

Id â Nobis exposuit Christiana charitas, ut bona quae Nobis Divina largitate contigerunt, et Spiritualia maxime, quae data danti non pereunt, in proximos communicemus. Idcirco cum â Sede Apostolica sit Nobis indulta facultas communicandi fidelibus Indulgentias, et gratias Spirituales Confraternitatis nostri Scapularis ab ea concessas, nedum tibi, sed et cuicumque, vel quibuscunque è tuis subditis Religiosis Sacerdotibus sive in Conventu morantibus, sive ex obedientia quocunque titulo extra Conventum iter agentibus â Te tamen designando, vel designandis, facultatem facimus (dummodo non sit praesens Sacerdos aliquis Ordinis nostri, vel in loco reperiatur Conventus nostrae Religionis) benedicendi Scapulare, seu habitum S. nostri Ordinis, ipsumque imponendi omnibus utriusque sexus Christi fidelibus eundem Sacrum habitum quocumque tempore, et loco â Te, vel Tuis Religiosis, etiam in mortis illorum articulo exposcentibus, cum omnibus Indulgentiis, et gratiis Spiritualibus, quibus Confratres nostrae Sodalitatis Scapularis gaudent, et potiuntur: dummodo ab ipso Sacerdote suscipiente, vel â quacunque alia etiam Saeculari persona in libro dictae Sodalitatis in Ecclesia praedicti Conventus canonicè erectae imposterum describantur: declarantes interim ut legitimè adscriptos omnes, et receptos omnes, et quoscumque tam vivos, quam defunctos, qui praeteritis temporibus â non habente facultatem ejusmodi forsan recepti fuerunt, et etiamsi in praefata Sodalitatis libro minime descripti fuissent: quos item nunc pro tunc volumus fieri participes omnium bonorum Spiritualium, quae die, noctuque fiunt â Religiosis totius nostri Ordinis, ac plenariae absolutionis in eorum mortis articulo: ad quam participationem recipiendi fideles, qui habitum benedictum erunt recepturi, eisque Sacrum Scapulare devotè gestantibus plenariam absolutionem in mortis articulo conferendi, Tibi, et cuicumque, vel quibuscunque, ut supra, â Te designando, vel designandis, concedimus auctoritatem. Praesentibus ad Nostrum, et Successorum

beneplacitum valituris. In quorum fidem etc. Datum in Conventu Nostro S. S. Silvestri, et Martini in Montibus de Urbe die 3. Octobris 1761.

FR Joachim Maria Pontalti
Prior Generalis Carmelit.

FR' Joannes Baptista Comandini
Pro-Secretarius R'mi Patris.

IV. Pro Consolatione Confratrum, et Consororum hujus almae Archiconfraternitatis Sacri Scapularis B. V. Mariae de Monte Carmelo adducendus esset amplus Indulgentiarum, et Spiritualium gratiarum, quibus iidem Confratres, et Sorores fruuntur, thesaurus; quia verò hae Indulgentiae in *Summario Indulgentiarum Carmelitici Scapularis*, quod Clemens X. suis litteris incip. *Commissae Nobis dat. Romae 8. Maji 1673* adprobavit, per extensum specificatae reperiuntur, eas hic adducere superfluum esse judicavi ex eo, quia illud R'mus P. Aloysius Laghius Generalis Carmelitarum in *Instrumento*, vi cuius Gvardiano Samaboriensi dedit facultatem in eo Conventu erigendi Confraternitatem Sacri Scapularis B'mae V. Mariae de Monte Carmelo anno 1751. una cum *Brevi Clementis X.* de verbo ad verbum inseruit, unde eum, qui Indulgentias, et gratias Spirituales Sodalibus hujus Confraternitatis à Summis Pontificibus concessas scire desiderat, et praedictum Summarium prae manibus non habet, remitto ad Conventum Samaboriensem, in quo §. de Confraternitate Ss'mi Scapularis desiderata inveniet.

V. Confraternitas haec, quae nunc etiam suam habet Aram in Capella Sanctae Crucis feriâ V. pro defunctis Confratribus ejusdem Confraternitatis privilegiam, ab anno 1648. quo instituta fuit, in dies majora accepit incrementa ita, ut propriis erectis vexillis processiones, quae prius dominica secunda cujuslibet mensis per ambitum exteriorem circa coemeterium ducebantur, ad forum publicum extendat. Prima Processio extra territorium claustrale per forum ducta fuit anno 1704. dominica sequente festum diem 16. Julii, seu festum Commemorationis B. V. Mariae de Monte Carmelo, qua Dominicâ quotannis celebratur festum titolare hujus almae Confraternitatis. Quia verò in aliis devotionibus, et processionibus quolibet mense fieri solitis ambitus interior ob crescentem fidelium accursum adeo populo repleretur, ut populus devotus se extendere haud valeret, fuit supplicatum R'mo Officio Episcopali pro licentia etiam alias processiones menstruales extra ambitum ad forum publicum ducendi, quae licentia anno 1723. benignè concessa fuit. Anno 1736. principalis processio prima vice ducta fuit Gymnasium versus, dein revertendo per pontem sutorium novum forum, penes PP. Cappucinos, usque ad PP. Augustinianos, dein per inferiorem pontem ad civitatem, ac demum ad

Ecclesiam nostram, unde egressa est, revertitur. Quamvis verò hoc spatium amplum est, tanta tamen accurrit fidelium multitudo, ut, antequam ultimi exeant, primi jam intrant, prout ipsemet per plures annos expertus sum, nec mirum; etenim quolibet anno ad minimum 990. huic almae inseruntur Confraternitati, imo anno 1777. mox elapso 1003. personae huic Sodalitati adscriptae erant.

§. II.

De Confraternitate S. Antonii de Padua.

I. Postquam Capella S. Antonii jam anno 1655. ab Excel'mo D'no Wolfgango Engelberto Comite ab Aursperg Supremo Provinciae Carnioliae Capitaneo, extructa fuisset, erat anno 1660. ut populi devotioni, quâ in hunc Sanctum fertur, fieret satis, erecta Confraternitas S. Antonii Patavini, quam **Alexander VII. suis litteris incip. Cum sicut datis Romae 19. Aprilis 1660.** confirmavit, et Confratribus, et Sororibus varias Indulgentias, et Spirituales gratias clementissime indulsit, prout in mox adducenda **Bulla** magis patebit. Pro festo Principali ipsemet Pontifex designavit Dominicam infra Octavam S. Antonii, pro festis minus principalibus, festum Ss. Petri, et Pauli, S. Iosephi, ac Nativitatis, et Assumptionis B. V. Mariae. En tenorem **litterarum Apostolicarum Originalium.**

Alexander P. P. VII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Cùm sicut accepimus in Ecclesia Assumptionis B. Mariae Virginis immaculatae domus Fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia nuncupatorum Civitatis Labacensis una pia, et devota utriusque sexûs Christifidelium Confraternitas sub invocatione Sancti Antonii de Padua non tamen pro hominibus unius specialis artis canonicè instituta, seu instituenda existat, cujus Confratres, et Consorores quamplurima pietatis, et charitatis opera exercere consueverunt. Nos, ut Confraternitas praedicta majora in dies suscipiat incrementa de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui dictam Confraternitatem imposterum ingredientur, die primo eorum ingressus, si verè paenitentes, et confessi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, plenariam, nec non tam eis, et pro tempore describendis, quam jam descriptis in dicta Confraternitate Confratribus, et Consororibus in cujuslibet eorum mortis articulo, si verè paenitentes, et confessi, ac Sacra communione refecti, vel quatenus id facere nequiverint, saltem contriti nomen Jesu ore, si potuerint, sin minus, corde devote invocaverint, etiam plenariam, ac eisdem nunc, et pro tempore existentibus Confratribus, et Consororibus etiam verè paenitentibus, et confessis, ac eadem Sacra communione refectis, qui dictam Ecclesiam prima die Dominica infra octavam festi ejusdem S. Antonii de Padua â primis Vesperis, usque ad occasum solis diei hujusmodi

singulis annis devotè visitaverint, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Insuper dictis Confratribus, et Consororibus etiam verè paenitentibus, et confessis, ac Sacra communione refectis dictam Ecclesiam in S. s. Petri, et Pauli Apostolorum, S. Josephi, ac Nativitatis, et Assumptionis B'mae Virginis Mariae immaculatae festis diebus, ut praefertur, visitantibus, et ibidem orantibus, quo die praedictorum id egerint, septem annos, et totidem quadragenas. Quoties verò Missis, et aliis Divinis Officiis in dicta Ecclesia pro tempore describendis, et recitandis, seu Congregationibus publicis, et privatis ejusdem Confraternitatis ubivis faciendis interfuerint, aut pauperes hospitio susceperint, vel pacem inter inimicos composuerint, seu componi fecerint, vel procuraverint, nec non etiam, qui corpora defunctorum tam Confratrum, et Consororum dictae Confraternitatis, quam aliorum ad Sepulturam Ecclesiasticam associaverint, aut quascumque processiones de licentia Ordinarii faciendas, sanctissimumque Eucharistiae Sacramentum tam in processionibus, quam cum ad infirmos, aut aliàs ubicunque, aut quomodocunque pro tempore deferetur, comitati fuerint, aut si impediti, Campanae ad id signo dato semel orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam dixerint, aut etiam quinquies Orationem, et Salutationem praedictas pro animabus defunctorum Confratrum, et Consororum praedictorum recitaverint, aut peccatorem aliquem ad viam salutis reducerint, et ignorantes praecepta Dei, et ea, quae ad salutem sunt, docuerint, aut quodcumque pietatis, vel charitatis opus exercuerint, toties pro quolibet praedictorum operum sexaginta dies de injunctis eis, vel alias quomodolibet debitis paenitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxamus praesentibus in perpetuum valituris. Volumus autem, quod si alias dictis Confratribus, et Consororibus praemissa peragentibus aliqua alia indulgentia perpetuò, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, praesentes nullae sint, utque etiam si dicta Confraternitas alicui Archiconfraternitati aggregata jam sit, seu imposterum aggregetur, vel quavis alia ratione uniatur, seu etiam quomodolibet institutatur, priores, et quaevis aliae litterae Apostolicae illis nullatenus suffragentur, sed ex tunc eo ipso prorsus nullae sint.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XIX. Aprilis MDCLX. Pontificatùs nostri anno sexto.

S. Ugolinus

Ex Officio Episcopali conceditur licentia, ut hae Indulgentiae pollicentur: absque tamen ullo praejudicio Autoritatis Episcopalis ei **per Bullam Clementis VII. editam 24. Decembris 1604. et Sess. 22. c. 8. et 9. Conc. Trid. de Reform.** concessae. Actum in Palatio Ep'li Labaci 31. Jan. Anno 1661.

Philippus Terpin

Vic. Gn'lis m'ppa.

II. Obtenta facultate sub die 19. Aprilis 1660. à Summo Pontifice Alexandro VII. erigendi Confraternitatem S. Antonii de Padua Orbis Thaumaturgi certis Indulgentiis suprâ *in litteris Apostolicis* specificatis decoratam, et accedente Celsissimi, et R'mi S. R. I. Principis, et Episcopi Labacensis licentia publicandi praedictas Indulgentias sub die 31. Januarii 1661. fuit ad Majorem Dei ter Optimi Maximi gloriam, B'mae V. Mariae honorem, magni Orbis Thaumaturgi S. Antonii Paduani laudem, Sanctae Romanae Ecclesiae incrementum, et animarum salutem in primum Rectorem hujus Confraternitatis electus die 2. Augusti 1662.

Excellentissimus, ac Ill'mus D. D. Wolfgangus Engelbertus S. R. I. Comes ab Aursperg, et Gottsche, Dominus in Schön- et Seisenberg Incl'lyti Ducatus Carnioliae, et Marchiae Slavicae Supremus haereditarius Mareschallus, et Cameraarius, Sac. Caes. Regiaeque Maj. Consiliarius actualis intimus, Provinciae Carnioliae Supremus Capitaneus, et Deputatorum Praeses.
Assistentes

Illustrissimus D. D. Fridericus S. R. I. Comes ab Atthimis D'nus ad S. Crucem, Lucaenis, et Podgorae, Sac. Caes. Maj. Consiliarius Aulae bellicus, et actualis Camerarius, Ducatûs Carnioliae Vice-Dominus.

Illustrissimus D. D. Ehrhardus Leopoldus Ursin Comes à Blagay Sac. Caes. Maj. Consiliarius, ac Camerarius.
Secretarius

Nobilis, ac clarissimus Dominus Joannes Röringer à Rörinberg Metropolis Labacensis Civitatis Consul.

§. III.

De Archiconfraternitate Cordigerorum S. P. N. Francisci.

I. Cum plurimi ex saeculo miranda Virtutum exempla Sanctissimi Patriarchae Francisci imitari volentes, chordam similem, quam S. Franciscus, dum in humanis ageret, portare consueverat, deferre cuperent, eorum pio desiderio *Sixtus V. Romanus Pontifex* deferre volens, Archiconfraternitatem Cordigerorum in Conventu Assisiensi, in quo Corpus S. Francisci requiescit, instituit cum facultate eidem alias Confraternitates aggregandi, ut patebit *ex ipsius litteris incip. Ex Super-nae datis Romae 19. Nov. 1585.* Cum autem haec Archiconfraternitas communis est omnibus Provinciae nostrae Conventibus, his ejusdem praerogativas, et Indulgentias à Summis Pontificibus concessas *ex ipsis Bullis Pontificiis*, quas integras ideo, quia et pro aliis Conventibus inservient, adferam, fusius demonstrabo. En *tenorem litterarum Sixti V. hanc Archiconfraternitatem instituentis:*

Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei
Ad perpetuam rei memoriam.

Ex supernae dispositionis arbitrio gregi Dominico praesidentes inter curas multiplices, quae ex pastoralis Officii ministerio nobis incumbunt, illam libenter amplectimur, per quam omnium Christifidelium, praesertim sub suavi Religionis jugo, et vexillo Altissimo famulantium, animarum Salus cum divini cultus incremento proveniat, ipsosque Christifideles, ut eorum vota ad id facilius concurrant, Spiritualibus muneribus, indulgentiis videlicet, et peccatorum remissionibus in apicum eis adducendo justos variis signis, et miraculis coruscantes, invitamus, et confovemus, ac alias desuper disponimus, prout ad eorundem Christifidelium Spiritualem devotionem conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaque B. Franciscus, à quo Ordo dilectorum filiorum fratrum Minorum institutus fuit, quique inter caeteros in numerum Sanctorum cooptatos, signis, et miraculis maxime claruit, ita vixerit, ut penè omnes ad sui devotionem, et imitationem pertraxerit, multique ex ipsis Christifidelibus chordam similem ei, qua ipse, dum in hoc saeculo versaretur, cinctus erat, hodie deferant: quin etiam plures ejus laudabile institutum amplexi, et sub suavi jugo Religionis ab eo institutae, diversisque Sanctae Romanae Catholicae Ecclesiae Praelatis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, et postea ad Summi Apostolatus apicem evectis illustratae, militantes, tantumque virum imitati, in numerum eorundem Sanctorum relati fuerint. Nos qui etiam à teneris annis singularem devotionis affectum erga ipsum S. Franciscum, cujus corpus sub Altari majori Ecclesiae domus Fratrum Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum Assisiensis, quae inibi insignis, maximeque celebris, et diversis privilegiis decorata existit, requiescit, sub habitu dicti Ordinis sui incedentes gessimus, cupientes domum, et Ecclesiam hujusmodi amplius decorari, pietatisque, et Christianae charitatis opera, ubique cum divini cultûs augmento, ac ad ejusdem S. Francisci honorem, et venerationem, animarumque salutem exerceri, fidelesque ipsos ad faciendum ea, per quae ad aeternam beatitudinem valeant facilius pervenire, mediis opportunis excitare, infrascriptum Fratrem Clementem Magistrum Generalem, ac singulares personas Conventus domus praedictae à quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis à jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innotati existunt, ad effectum praesentium duntaxat consequendum; harum serie absolventes, et absolutos fore censentes. Motu proprio, non ad alicujus nobis desuper oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, et certa scientia in Ecclesia domus, et ad Altare hujusmodi unam Archiconfraternitatem utriusque sexûs Christifidelium, qui chordam per ejusdem Ordinis Fratres geri solitam, ex illorum devotione deferant, ac illa cingantur, sub invocatione ejusdem S. Francisci, Apostolica auctoritate tenore praesentium perpetuò erigimus, et instituimus. Ut autem ipsa Archiconfraternitas Confratrum Cordigerorum

praefatae Chordae, numero in dies magis ampliata decoretur, ipsique Confratres ad piorum operum exercitium propensiores reddantur, ac ad Ecclesiam, et Altare huiusmodi devotionis causa confluant, quo per hoc se majora Caelestis gratiae dona cognoverint adipisci: de Omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi omnibus, et singulis utriusque sexûs Christifidelibus, qui verè paenitentes, et confessi, ac praefatam Chordam, quae prius à Superioribus dicti Ordinis benedici debeat, ad reverentiam, et memoriam ejusdem S. Francisci gerentes, Sacraque communionem refecti, praefatam Archiconfraternitatem ingrediuntur, die prima illorum ingressus, ac in mortis ipsorum articulo, Nomen Jesu ore, vel corde invocantibus, si etiam verè paenitentes, et confessi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem. Et insuper eidem Archiconfraternitati, ejusque Confratribus omnes, et singulas indulgentias et peccatorum remissiones, ac relaxationes Archiconfraternitati Confalonis B. Mariae Virg. in Ecclesia Sanctae Luciae de Urbe institutae, nec non praedicto Ordini, ac illius fratribus, et personis quodcumque, et per quoscumque Romanos Pontifices, praedecessores nostros, ac etiam per nos concessas, quoad illas tantum, quae hactenus revocata non fuerunt, motu, et auctoritate, ac tenore similibus etiam perpetuè concedimus, et elargimur, ac communicamus. Postremo dilecto filio Fratri Clementi Bontadosio nunc, et pro tempore existenti dicti Ordinis Generali Magistro Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorium, quascumque Confraternitates utriusque sexûs Christifidelium Cordigerorum huiusmodi in quibuscumque Ecclesiis, domorum tam Minorum Conventualium, quam Cappuccinorum, et de Observantia nuncupatorium Fratrum praedictorum in quibuscumque mundi partibus, et locis pro tempore erigendis, et instituendis, erigendi, et instituendi, illasque, postquam erectae, et institutae fuerint, praefatae Archiconfraternitati per praesentes erectae, et institutae cum omnibus, et singulis Indulgentiis, peccatorum remissionibus, et relaxationibus aggregandi, ac ipsas Indulgentias illis, et earum Confratribus communicandi, pariterque concedendi, plenam, liberam, et omnimodam facultatem, et auctoritatem damus, et concedimus, prout nos easdem omnes Confraternitates ex nunc, prout ex tunc, postquam erectae, et institutae fuerint, ipsi Archiconfraternitati per praesentes erectae, et institutae huiusmodi aggregamus, praefatasque Indulgentias illis, et earum Confratribus communicamus, et concedimus. Decernentes easdem praesentes litteras nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis, seu quopiam alio defectu notari, impugnari, vel retractari, aut revocari ullatenus posse, neque debere, sed semper et in perpetuum validas, et efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri debere. Non obstantibus praemissis, ac Regula nostra de Indulgentiis ad instar non concedendis, ac aliis Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo etc. Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto 13. Kal. Decembris Pontif. nostri Anno primo.

II. Ex hac Sixti V. Constitutione patet, quod Confratres Confraternitatis Cordigerorum S. Francisci non tantum sint participes omnium gratiarum, et Indulgentiarum â diversis Romanis Pontificibus Ordini Fratrum Minorum Conventualium concessarum, sed etiam gaudeant omnibus Indulgentiis, quas Gregorius XIII. Constit. incip. *Pastoris aeterni data Romae die 12. Octob. anno 1576.* Confratribus Confraternitatis Recommendatorum B. Mariae Virginis, Confalonis postea dictae Romae in Ecclesia S. Luciae institutae concessit. Fuit autem haec Confraternitas Romae â nonnullis Patritiis instituta anno 1264. cui S. Bonaventura tunc in humanis agens certas preces Corona nuncupatas praescripsit videlicet, quod ipsi Confratres loco horarum canonicarum, viginti quinquies orationem Dominicam, et toties Salutationem Angelicam cum versu *Gloria Patri*, nec non septies orationem, Salutationemque hujusmodi cum versiculo defunctorum *Requiem aeternam*, et ejus Responsorio recitare tenerentur. Hujusmodi igitur preces persolventibus Gregorius XIII. concessit pro diebus Dominicis, et festivis viginti, caeteris vero non feriatis diebus decem annorum Indulgentias concessit. Insuper dictis Confratribus in Nativitatis, et Resurrectionis, ac Pentecostes D. N. J. C. caeterisque tam illius, quam ejusdem beatae Mariae Virginis honorem celebrari solitis festivitatibus, eandem coronam etiam recitantibus, quo die festivitatum id fecerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem misericorditer impertitur. Item indulsit, ut si ipsi Confratres confessi, et contriti singulis secundis feriis cujuslibet mensis, ac etiam die commemorationis defunctorum coronam ipsam cum versiculo, et Responsorio *Requiem aeternam* genibus flexis pro cujuscunque Confratris anima, quae Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, pariter recitaverint, per hujusmodi recitationem anima ipsa Domini nostri Jesu Christi, et beatissimae Virginis Mariae, ac beatorum Apostolorum Petri, et Pauli, aliorumque Sanctorum meritis suffragantibus, â purgatorii poenis liberari valeat. Ut videre est tom. 2. Bull. Rom. Constit. 28. pag. 305. et sequ.

III. Indulgentias praemissas anno sequenti Sixtus V. non tantum confirmavit, sed etiam ampliavit, ut ex ipsius litteris incip. *Divinae Caritatis dat. Romae Nonas Maji anno 1586.* patet, quae hujus sunt tenoris:

Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei
Ad perpetuam rei memoriam.

Divinae charitatis altitudo etc. Ne autem de praemissorum validitate ullo unquam tempore dubitari contingat, nostram denuo in praemissis auctoritatem interponere, ipsiusque Archiconfraternitatis auctoritatem extendere, ac pium dictorum Confratrum Chordigerorum propositum amplius promovere, eosque Spiritualibus muneribus, Indulgentiis videlicet, et peccatorum remissionibus, prosequi cupientes, supplicationibus dicti Clementis hac in parte inclinati, institutionem hujusmodi Apostolica auctoritate praefata, tenore praesentium perpetuò approbamus, et confirmamus supplentes omnes, et singulos tam juris, quam facti defectus, si qui intervenerint in eisdem: ipsam Archiconfraternitatem in caput omnium Confraternitatum Chordigerorum hujusmodi ubilibet institutarum, et instituendarum etiam perpetuo auctoritate, et tenore praemissis erigimus, et instituimus.

Omnesque, et singulas Indulgentias, et peccatorum remissiones, et relaxationes Religioni, et Ordini Fratrum Minorum hujusmodi per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac nos concessas, quoad eas dumtaxat, quae hactenus non sunt revocatae, nec sunt ullis revocationibus comprehensae eisdem auctoritate, et tenore similiter perpetuò approbamus, et confirmamus, ac illis perpetuae, ac inviolabilis firmitatis robur adycimus. Illasque Archiconfraternitati, et Confratribus Chordigerorum hujusmodi sub eisdem modo, et forma, quibus illae Religioni, et Fratribus praefatis concessae fuerunt, dummodo, ut praefertur, non fuerint revocatae, etiam perpetuò concedimus, elargimur, et communicamus. Nec non de Omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, utriusque sexûs Confratribus Chordigerorum hujusmodi praeter Indulgentias Religioni praefatae concessas, in mortis articulo, nec non quoties processionibus Archiconfraternitatis Chordigerorum hujusmodi, singulis mensibus fieri solitis interfuerint, eisdem quidem Confratribus plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem perpetuò concedimus. Aliis verò non Confratribus, qui processionibus hujusmodi interfuerint, centum annos de injunctis eis, vel alias quomodolibet debitis paenitentiis misericorditer in Domino relaxamus. Ac praefatis Confratribus, qui aliis dictae Archiconfraternitatis processionibus, aut dum B. Mariae, vel quodvis aliud officium per ipsos Confratres Chordigeros recitabitur, interfuerint, ac quoties Sanctissimum Christi corpus, dum infirmis defertur, vel defunctum ad sepulturam associaverint, aut alicui miserabili personae subvenerint, vel pacem inter inimicos composuerint, seu aliquod horum fecerint, toties centum dies de eis injunctis, seu alias quomodolibet debitis paenitentiis etiam misericorditer in Domino relaxamus. Eisdemque Confratribus Chordigeris, ut Indulgentias, et peccatorum remissiones praefatas per modum Suffragii, pro fidelibus, qui in gratia Dei decesserint, consequi, et impartiri valeant. Nec non quascumque Confraternitates utriusque sexûs Christifidelium Chordigerorum hujusmodi in quibuscumque Ecclesiis domorum, tam Minorum Conventualium, quam de Observantia, et Capucinatorum nuncupatorum Fratrum praefatorum, in quibuscunque mundi partibus, et locis, pro tempore erigendas, et instituendas, postquam erectae, et institutae fuerint, Archiconfraternitati illorum aggregandi. Illisque omnes, et singulas eorum Indulgentias, et peccatorum remissiones, et relaxationes communicandi, et concedendi, plenam liberamque facultatem praefato, ac pro tempore existenti Generali dicti Ordinis Minorum Conventualium auctoritate, et tenore praefatis concedimus. Non obstantibus praemissis, ac Regula nostra de Indulgentiis ad instar non concedendis, et quibusvis aliis Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis caeterisque contrariis quibuscumque praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod praesentium transumptis manu alicujus Notarii Subscriptis, et sigillo pro tempore

existentis Ministri, vel Procuratoris Generalis Ordinis Fratrum Minorum Conventualium hujusmodi, vel cujusvis personae in dignitate Ecclesiastica constitutae, aut Canonici alicujus Cathedralis Ecclesiae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur ubique locorum, et gentium, in judicio, et extra, quae ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Nulli ergo etc. Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae 1586. Nonas Maji, Pontificatûs nostri anno secundo.

IV. Has Sixtinas Indulgentias revocavit Paulus V. et alias concessit, Sixtus V. etiam facultatem dedit Ministro Generali, et Commissario Generali Ordinis Minorum de Observantia in suis Ecclesiis, ubi non extant Ecclesiae, et Conventus Fratrum Minorum Conventualium, erigendi Archiconfraternitatem Cordigerorum S. Francisci. Cum autem **Clemens X. in suis litteris incip. Dudum fel. rec. datis Romae 13. Julii 1673.** et Indulgentiarum à Paulo V. huic Confraternitati concessarum, quas confirmat, et praedictae facultatis erigendi Confraternitatem mentionem faciat, eas tantum omissis **Bullis Sixti V. et Pauli V.** adfero, quae hujus sunt tenoris:

Clemens Papa X.

Ad perpetuam rei memoriam

Dudum fel. record. Paulus Papa V. praedecessor noster, qui certas unicuique Archiconfraternitati Indulgentias, et gratias Spirituales, quibus imposterum frueretur, duxerat praescribendas: omnes, et singulas Indulgentias, et peccatorum remissiones ac paenitentiarum relaxationes Archiconfraternitati Chordigerorum in Ecclesia domus Fratrum Sancti Francisci Assisien. Ordinis Minorum Conventualium canonicè erectae, et illius Confratribus per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores suos concessas revocans, et annullans, ac nullius roboris, et momenti exinde fore declarans, de Omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisus omnibus utriusque sexûs Christifidelibus, qui in memoriam ejusdem S. Francisci chordam benedictam ab ejusdem Ordinis Superioribus suscipientes praedictam Archiconfraternitatem de caetero ingrederentur, die primo eorum ingressus, si verè paenitentes, et confessi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpsissent, plenariam, ac tam ipsis pro tempore describendis, quam jam descriptis in dicta Archiconfraternitate Confratribus, et Consororibus etiam verè paenitentibus, et confessis, ac Sacra communione reffectis, qui praedictae Archiconfraternitatis Ecclesiam, seu Oratorium in festo principali ejusdem Archiconfraternitatis à primis Vesperis usque ad occasum solis ejusdem festi singulis annis devotè visitassent, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, et S. Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effudissent, etiam plenariam: In mortis quoque articulo eisdem Confratribus, et Consororibus, qui verè paenitentes, et confessi, ac Sacra communione refecti, vel qua-

tenus id facere nequirent, saltem verè paenitentes nomen Jesu ore si possent, sin minus corde devotè invocarent, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concessit. Nec non ipsis Confratribus, et Consorioribus, qui praedictae Archiconfraternitatis Processioni singulis mensibus fieri solitae interfuissent tres annos, et totidem quadragenas, qui verò Officio Beatae Mariae Virginis ab ejusdem Archiconfraternitatis Confratribus pro tempore celebrando, et recitando, aut cuivis alteri officio pariter interfuissent, centum dies, insuper eisdem, qui Sanctissimum Sacramentum, quando ad infirmos deferetur, comitati fuissent quinque annos, et totidem quadragenas. Qui verò pariter verè paenitentes, et confessi, ac Sacra communione refecti aliquam ex Ecclesiis dicti Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, in ejusdem Sancti Francisci, ac S. Antonii de Padua, S. Bonaventurae, S. Ludovici Episcopi, S. Bernardini, et S. Clarae festivitatibus similiter à primis Vesperis usque ad occasum solis festivitatem hujusmodi singulis annis visitavissent, et oravissent, ut praefertur, quo die festivitatum hujusmodi id egissent, septem annos, et totidem quadragenas. Quoties verò corpora defunctorum tam Confratrum, quam aliorum ad sepulturam comitati fuissent, aut alicujus pauperi personae in ejus necessitatibus subvenissent, aut pacem inter inimicos composuissent, toties pro quolibet praedictorum operum centum dies de injunctis eis, seu aliàs quomodolibet debitis paenitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxavit. Insuper eisdem Confratribus, et Consorioribus, ut supradictas Indulgentias, et gratias Spirituales consequi, et illas animabus defunctorum per modum Suffragii applicare possent, concessit, et indulsit.

Praeterea tunc, et pro tempore existenti praedicti Ordinis Minorum Conventualium Ministro Generali, ut Confraternitates Laicorum utriusque sexûs sub dicta invocatione Chordigerorum S. Francisci in qualibet Ecclesia Fratrum sui Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci erigere, et instituere, servata tamen forma praescripta in Constitutionibus re. me. Sixti Papae V. sub datum XIII. Kalendas Decembris Pontificatus sui anno primo, et Clementis Papae VIII. praedecessorum suorum super hoc editis posset, et valeret, facultatem impertitus est. Quae quidem Confraternitates sic, et postquam erectae, et institutae fuissent, eidem Archiconfraternitati S. Francisci Assisien. juxta praedictam Sixti V. Constitutionem essent, et esse intelligerentur aggregatae, et alias prout in ipsius Pauli praedecessoris litteris desuper in simili forma Brevis die 2. Martii 1607. expeditis, quas perpetuis futuris temporibus durare voluit, continetur. Et subinde cum ex concessione praefati Sixti praedecessoris Ministro Generali, et Commissario Generali Ordinis Fratrum Minorum ejusdem S. Francisci de Observantia nuncupatorum in Ecclesiis eorum Ordinis in locis videlicet, in quibus Ecclesiae, vel Conventus Fratrum Conventualium non existerent, hujusmodi Confraternitates Chordigerorum erigendi, et instituendi facul-

tas attributa fuisset, memoratus Paulus praedecessor eisdem Ministro Generali, et Commissario Generali, et eorum cuilibet, ut in Ecclesiis eorum Ordinis tantum in locis, in quibus non extarent Conventus, vel Ecclesiae Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, Confraternitates Chordigerorum Sancti Francisci utriusque sexûs erigere, et instituere, illisque sic erectis, et institutis Indulgentias, et gratias Spirituales supradictas communicare libere, et licite possent, et valerent, servata tamen forma in praedictis Constitutionibus Sixti, et Clementis praedecessorum tradita, quemadmodum in supradictis Pauli praedecessoris litteris expressum reperitur, facultatem perpetuo duraturam auctoritate Apostolica concessit, et impertitus est, et alias prout in alterius ipsius Pauli praedecessoris litteris pariter in forma Brevis die 25. Septembris ejusdem anni 1607. emanatis, quarum, et priorum ejus litterarum praefatarum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et insertis haberi volumus, uberius etiam continetur.

Cum autem sicut dilectus filius Franciscus Maria à Bononia Procurator Generalis dicti Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, Nobis nuper exponi fecit, quo firmiora sint ea, quae iterato Sedis Apostolicae patrocinio muniuntur, et aliquod dubium exortum decidatur, an dilectis pariter filiis Ministro Generali, et Commissario Generali ejusdem Ordinis hujusmodi Chordigerorum Confraternitates in Indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus erigendi, illisque Indulgentias, et gratias Spirituales supradictas communicandi facultas per posteriores Pauli praedecessoris litteras praefatas attributa reperiat. Nobis propterea dictus Franciscus Maria Procurator Generalis etiam eorumdem Ministri Generalis, ac Commissarii Generalis nomine humiliter supplicari fecit, ut in praemissis opportune providere, et ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur ipsos Franciscum Mariam Procuratorem Generalem, ac Ministrum, et Commissarium Generales Spiritualibus favoribus, et gratiis annuere volentes, et eorum singulares personas à quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis à jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, facultatem erigendi, et instituendi Confraternitates Chordigerorum S. Francisci utriusque sexûs in Ecclesiis Ordinis Fratrum Minorum ejusdem S. Francisci de Observantia tantum, nempe in locis, in quibus non extent Conventus, vel Ecclesiae dicti Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium, illisque sic erectis, et institutis Indulgentias, et gratias Spirituales praedictas, sicut praemittitur, communicandi pro tempore existentibus Ministro Generali, et Commissario Generali ejusdem Ordinis Fratrum Minorum de Observantia à memorato Paulo praedecessore concessam, ut praefertur, expeditasque desuper ipsius Pauli praedecessoris litteras praefatas cum omnibus, et singulis in eis contentis auctoritate Apostolica tenore praesentium perpetuo confirmamus, et approbamus, ac innovamus, illisque inviolabilis Apostolicae firmitatis robur adjicimus. Sic ad eisdem Ministro, et Com-

missario Generalibus, eorumque cuilibet ejusmodi Confraternitates Chordigerorum S. Francisci in Ecclesiis eorum Ordinis tantum ubicunque, etiam in Indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus consistentibus in locis tamen, ubi non sint Ecclesiae, vel Conventus praefati Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium erigere, et instituere, illisque omnes, et singulas Indulgentias, et peccatorum remissiones, ac paenitentiarum relaxationes, aliasque gratias praefatas Spirituales, servata tamen dictarum Constitutionum Sixti, et Clementis, ac litterarum Pauli praedecessorum praefatorum forma, et dispositione communicare licuisse, et deinceps perpetuis futuris temporibus licere auctoritate, et tenore praedictis declaramus. Praeterea Confratres, et Consorores Confraternitatum hujusmodi ubicunque locorum etiam in Indiis Orientalibus, et Occidentalibus per Ministrum Generalem, et Commissarium Generalem dicti Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia pro tempore existentes, seu eorum alterum, hactenus, sicut praemittitur, erectarum, et deinceps quandocunque erigendarum ad Christianae pietatis opera peramplius incitare cupientes, ac de Omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi omnibus, et singulis earumdem Confraternitatum Confratribus, et Consororibus verè paenitentibus, et confessis, ac Sacra communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis dicti Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia in ejusdem S. Francisci Sacrorum Stigmatum, S. Didaci, S. Petri de Alcantara, Sanctorum Martyrum ejusdem Ordinis, S. Ludovici Regis Francorum, et S. Elisabethae Reginae Hungariae festivitibus à primis Vesperis, usque ad occasum solis festivitatum hujusmodi annis singulis devote visitaverint, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die festivitatum hujusmodi id egerint, septem annos, et totidem quadragenas de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis paenitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxamus. Decernentes easdem praesentes litteras semper firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocunque spectabit, in omnibus, et per omnia plenissime suffragari, et ab eis inviolabiliter observari: sicque in praemissis per quoscumque judices Ordinarios, et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, et diffiniri debere: ac irritum, et inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, et quatenus opus sit nostra, et Cancellariae Apostolicae Regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, nec non omnibus, et singulis illis, quae in praefati Pauli praedecessoris litteris concessa sunt non obstand, caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut ipsarum praesentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud habeatur, quae haberetur ipsis

praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae. Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 13. Julii 1673. Pontificatus nostri anno quarto. J. G. Slusius

V. Ex **his Clementis X. litteris** facile quivis desumet, quae sint Indulgentiae Confratribus, et Consororibus Confraternitatis Chordigerorum S. Francisci â Paulo V. post priorum revocationem concessae? In specie videre est, quod Indulgentia plenaria Confratribus, qui processioni omni mense fieri solitae interessent, â Sixto V. concessa, sit â Paulo V. reducta ad tres annos, et totidem quadragenas. Verum succedens Clementi X. **Innocentius XI.** ad augendam majorem in populo Christiano devotionem denuo concessit Confratribus Confraternitatis Chordigerorum S. Francisci, qui processioni omni mense fieri solitae interfuerint, **Indulgentiam plenariam die 26. Augusti 1680.** quae usque ad haec tempora non fuit revocata. Tenor **litterarum Innocentii XI.** est sequens:

Innocentius Papa XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad augendam fidelium Religionem, et animarum Salutem Caelestibus Ecclesiae thesauris pia charitate intenti, ac supplicationibus dilecti filii Joannis Franchini Mutinen. Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium nuncupatorum Procuratoris Generalis nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, et singulis Confratribus, et Consororibus Confraternitatum sub titulo, seu denominatione funiculi ejusdem Sancti Francisci, sive Chordigerorum in Ecclesiis dicti Ordinis hactenus erectarum, et in futurum erigendarum verè paenitentibus, et confessis, ac Sacra Communionem refectis, qui, et quae Processioni per easdem Confraternitates semel in mense fieri solitae devotè interfuerint, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, qua vice praefatorum id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earundem praesentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides, ubique locorum habeatur, quae haberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XXVI. Augusti MDCLXXX. Pontificatus nostri anno quarto.

VI. In hac Labacensi Ecclesia qualibet prima Dominica mensis ducitur Processio Confraternitatis Chordigerorum S. Francisci (ad quam multi Confratres, et Consorores confluere solent) post prandium terminata Concione, quae hora prima inchoatur de praerogativis hujus Confraternitatis, per ambitum exteriorem circa coeme-

terium cantando Hymnum de S. Francisco: *Proles de Caelo prodiit*. Quantus sit numerus Confratrum? ex eo facile patet, quod in festo Portiunculae, quo die principale hujus Confraternitatis festum celebratur, ad 2000. Chordarum Confratribus distribuuntur, quibus si aliis temporibus per annum distributae adjungerentur, trium millium numerum longè transcenderent. Pro Confratribus, et Consorioribus [defunctis]³²¹ Chordigerorum Confraternitatis est privilegiata Ara S. Francisci feria II. cujuslibet hebdomadae. Fuit autem haec Confraternitas in hac Labacensi Ecclesia erecta anno 1682.

§. IV.

De via S. Crucis, et aliis pietatis exercitiis in hac Ecclesia institutis.

I. Via Sanctae Crucis, alio nomine dicta Via Calvarii ex eo, quod repraesentet viam, quam Christus humani generis Reparator ex domo Pilati crucem bajulans usque ad montem Calvariae perfecit, suis Sacris sanctificavit pedibus, et pretioso irrigavit sanguine, quamque B'ma Virgo Maria post mortem Christi ad recolendam ejusdem filii sui Unigeniti passionis memoriam, donec in humanis ageret, frequentissime lachrymosis obibat gemitibus, quatuordecim complectitur stationes, seu moras, quas Christus in hoc ultimo, et maximè arduo suo interposuit itinere: *Prima* statio repraesentat Jesum ante Pilatum stantem, in quem Pilatus iniquam mortis protulit sententiam, percepta sententia fuit ejus Sanctissimis humeris imposita Crux praegrandis, quam ex amore Redemptionis humanae cordicitus amplexus est, quae fuit statio seu mora *Secunda*. *Tertia* statio exhibet primum Christi sub Cruce lapsum. In *4ta* statione Christus obviam habuit suam dolorosissimam Matrem. *5ta* statio indicat Simonem Cyrenaeum, qui cogebatur ad juvandum Christum in portanda Cruce. *6ta* repraesentat Veronicam, quae suo Sudario abstersit faciem Christi sanguine madentem. *7ma* secundum Christi priore graviorem exhibet sub Cruce lapsum. *8va* repraesentat Christum consolantem flentes mulieres. *9ma* statio exhibet tertium caeteris gravissimum Christi sub Cruce lapsum. *10ma* exhibet Christum, dum jam ad Montem Calvariae pervenisset, suis vestibus spoliatum, felle, et aceto potatum. *11ma* repraesentat Crucifixionem Christi. *12ma* verò Christi jam Cruci affixi in altum elevationem, ac mortem ejusdem. *13ma* exhibet Christi de Cruce depositionem, et in sinum Matris collocationem. *14ta* tandem ejusdem Sepulturae memoriam excitat.

II. Ad invisenda haec Sancta loca ex omnibus mundi partibus ingens olim fiebat populorum concursus, donec ad ea accessus securus esset. Ad fovendam Christifidelium devotionem, et augendam pietatem erga Dominicam passionem Romani Pontifices loca terrae Sanctae multis Indulgentiis, et Spiritualibus gratiis condecorârunt. Postquam verò loca Sancta Palaestinae Divina ita disponente providentia ad manus Saracenorum devenissent, et via haud amplius ita segura, prout prius, fuisset,

aliqui Fratres Minores in suis Conventibus hoc pium exercitium Viae Crucis appellatum instituerunt, quibus hoc exercitium peragentibus **Innocentius XII. Const. incip. *Ad ea per quae data Romae apud S. Mariam Majorem die 24. Decembris anno 1692. Pont. anno II.*** varias Indulgentias concessit. Dein verò **Benedictus XIII.** ad preces P. Josephi Maria ab Ebora Procuratoris Generalis Ordinis S. Francisci **suis litteris incip. *Inter plurima datis Romae V. Nonas Mart. anno 1726. Pont. anno II.*** concessit facultatem Fratribus Minoribus privativè (ex eo quod illi soli haec Sancta loca ad instantiam Roberti, et ejus conthoralis Sanciae Siciliae Regum ultra 400. annos videlicet ab anno 1342. custodiant) in suis Ecclesiis tantum erigendi Viam Crucis ad instar Stationum Calvarii Montis, ac praedictam Viam Crucis obeuntibus tam Fratribus, quam aliis utriusque sexus personis easdem Indulgentias concessit, quae à suis praedecessoribus Romanis Pontificibus concessae erant locis Sanctis intra, et extra Hierusalem.

III. Adjungo citatas **Benedicti XIII. litteras**, quoad eam partem, quae meo proposito magis servitura videtur, et sunt hujus tenoris:

Benedictus Episcopus Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Inter plurima etc.³²² Cum autem sicut petitio fratris Josephi ab Ebora subjungebat, praedictum exercitium Viae Crucis in omnibus ferme Ecclesiis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia, diebus festis tam pro operi adsignatis religiose peragatur, quamplurimis Christifidelibus Ministro Generali nequaquam subjectis extra Ordinem quoque illuc accedentibus, idcirco iidem Fratres, ut tam Sanctum exercitium pro animarum salute ulterius propagetur, Indulgentias, et privilegia etiam per viam communicationis, ut praefertur, concessa, et utriusque Innocentii Antecessorum nostrorum litteras superius memoratas, atque alias, si quae sunt, idem exercitium respicientes, Decretumque à Ven. Fratribus S. R. E. Cardinalibus olim confectum, ac postmodum auctoritate Apostolica confirmatum, praevia ejus declaratione ad tollendas omnes ambiguitates, super ejus interpretatione forsitan exortas, per Nos, et Sedem Apostolicam approbari, et confirmari cupiant, easdemque Indulgentias, et privilegia ad quoscumque Christifideles, etiam dicto Ministro Generali nullo modo subjectos extendi, et ampliari enixe deposcant: Hinc ad dicti Fratris Josephi Mariae preces, praemissis omnibus opportune providere cupientes, Nos, qui omnem operam libenter impendimus, ut omnes Dominicae passionis memoriam saepe animo repetant, et salutarem illius fructum percipiant, eundem Josephum specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, ipsumque à quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Indulgentias etiam pro animabus in Christi charitate defunctorum applicabiles, et privilegia etiam per viam communicationis concessa in litteris utriusque Innocentii

in quo Decreto Ven. Fratrum S. R. E. Cardinalium expressa, et declarata, ac quibuscumque aliis litteris Apostolicis idem exercitium Viae Crucis respicientibus, ad tollendam omnem ambiguitatem, alienamque interpretationem, inde quomodocumque ortam, aut fortasse orituram, ut fideles per exercitationem bonorum operum Sacrosanctos Ecclesiae thesauros absque ulla animi haesitatione adipiscantur, declaramus, Fratres, Moniales, ac personas superius memoratas exercitium Viae Crucis huiusmodi peragentes de privilegiis, et Indulgentiis, etiam plenariis sub generali, mutua, et reciproca communicatione per Sedem Apostolicam concessis, verè communicare, et participes fieri, proptereaque frui, et gaudere Indulgentiis, ac privilegiis, quae Romani Pontifices locis Sanctis, ac illorum Stationibus intra, et extra Hierusalem largiti fuerunt, perinde ac si exercitium praedictum ibidem peragerent: atque ita ab omnibus asserti, et censeri debere volumus, ideoque ea omnia hactenus recensita Apostolica auctoritate tenore praesentium perpetuo confirmamus, et innovamus, et perpetuae, ac inviolabilis Apostolicae firmitatis robur iisdem adjicimus, omnesque, et singulos tam juris, quam facti defectus, si qui in eis quomodolibet intervenerint, supplemus.

Insuper, ne in participatione bonorum Spiritualium, quae ab exercitio Viae Crucis provenire speramus, ullus arceatur, de Omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, Indulgentias, etiam animabus in Christi charitate defunctorum applicabiles, et privilegia superius expressa, etiam per viam communicationis Indulgentiarum, quae locis Sanctis intra, et extra Hierusalem concessae fuerunt, aut alias quomodolibet Fratribus, Monialibus, ac personis jam dictis, quae per Nos approbantur, et confirmantur ad quoscumque Christifideles utriusque Sexus Ministro Generali nullo modo subjectos, qui exercitium Viae Crucis, et alia Christianae pietatis opera eisdem modo, et forma, quae à Fratribus, et personis praedictis peraguntur, pie, ac devote penes Fratres dicti Ordinis privative quoad alios quoscumque peragent, et implebunt, perpetuo extendimus, et ampliamus. Decernentes praesentes litteras nostras, inque eis contenta quaecumque de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostrae, aut quocumque alio defectu notari, impugnari, invalidari, ad terminos juris, vel facti, aut gratiae remedium impetrari, nec sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, per Nos, vel Successores nostros Romanos Pontifices aut Sedem Apostolicam pro tempore factis comprehendere non posse, semper ab illis excipi, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum, et validissimum statum restitutas, repositas, et plenarie reintegratas, ac de novo semper concessas, ac perpetuo validas, et efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri, et obtinere debere. Sicque, et non aliter per quoscumque iudices Ordinarios, vel Delegatos quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctae Ecclesiae Cardinales, etiam

de latere legatos, Vicelegatos, dictaeque Sedis Nuntios judicari, et definiri debere: et quidquid secus super his â quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, et inane decernimus. Non obstantibus, quatenus opus sit, piae mem. Pauli P. P. V. praedecessoris nostri nonnullarum Indulgentiarum revocatione, sive moderatione aliisque constitutionibus etc. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae Millesimo, Septingentesimo Vigesimo Sexto, quinto Nonas Martias Pontificatus nostri anno II.

IV. Suffulti hac Pontificia ampliacione, et extensione Indulgentiarum exercitio Viae Crucis concessarum etiam ad personas Saeculares Ministro Generali Ordinis Minorum de Observantia non subjectas, Fratres Minores Provinciae Carnioliae per singulos Conventus stationes in tabellis depictas superius nominata Mysteriorum Dominicae passionis repraesentantes erigi curârunt. In hoc Labacensi Conventu erecta fuit Via S. Crucis pro publica populi devotione anno 1728. de mandato ARP. Jacobi Hoffstetter iterato Ministri Provincialis in ambitu exteriori circa coemeterium. Quamquam verò huic devotioni populus Labacensis ex naturali compassione erga Christi passionem adeo addictus est, ut tempore diurno vix unquam pertransire licet, quin unus, vel alter non tantum ex plebe, sed etiam ex Nobilibus, ac Ecclesiasticis personis ad aedificationem aliorum, in hoc Sacro exercitio se occupans reperiatur, attamen ad majorem infidelium cordibus excitandam passionis Dominicae memoriam quolibet die Veneris de manè per unum ex Concionatoribus, qui ad singulas stationes mysterium passionis Christi, quod statio repraesentat, perlegit, publice ducitur cum non exiguo populi concursu. In quadragesima verò praeter Carniolicam viam Crucis de mane hora septima fieri solitam, etiam germanica hora 10ma praemissa praevia exhortatione praeunte Sacerdote ducitur, cui adesse solent incolae idiomatis Carniolicum ignari.

V. Cum autem per erectionem Viae Crucis in Ecclesiis Fratrum Minorum tantum non fieret satis populi devotioni, nam â Conventibus nostris longius distantes ad hanc obeundam accedere haud poterant devoti fideles, unde P. Bernardus Monterde Procurator Generalis Ordinis Minorum, ne fideles â Conventibus nostris longius distantes tanto thesauro privati existant, Clementi XII. humillimas porrexit preces, quatenus utriusque sexûs Christifideles, qui in Ecclesiis Ministro Gn'li minime subjectis per Fratres Minores erectam viam crucis peragerent, easdem Indulgentias lucrarentur, quas lucrarentur in ipsis eorum Ecclesiis idem exercitium Viae Crucis peragentes, cujus precibus inclinatus **Clemens Pontifex sub die 16. Januarii 1731. Constit. incip. Exponi Nobis** benignè concessit, quod Fratres Minores de Observantia non tantum in suis Ecclesiis, et Ministri Generalis obedientiae subjectis, sed etiam in Ecclesiis eidem minime subjectis stationes Viae S. Crucis erigere possint, et quod Fideles eam viam Crucis, ut dictum, â Fratribus erectam obeuntes easdem Indulgentias, quas in Ecclesiis Fratrum Minorum lucrati fuissent, lucrentur. En ad rem verba Pontificis:

Hujusmodi Supplicationibus (Procuratoris Generalis) incli-

nati, quod praedicta loca pia Viae Crucis, seu Calvarii in Ecclesiis, Oratoriis, Monasteriis, Hospitalibus, et aliis itidem piis locis ipsi Ministro Generali non subiectis, nec ab eo dependentibus per Fratres dicti Ordinis nunc erecta, et in posterum erigenda eisdem Indulgentiis, ac privilegiis fruuntur, et gaudeant, quibus fruuntur, et gaudent erecta in Ecclesiis, et in locis Ordinis praefati, auctoritate Apostolica tenore praesentium decernimus, et declaramus, ac quatenus opus sit, et de novo concedimus, et indulgemus: ita tamen, ut quoad illa sic deinceps erigenda, modus, et forma serventur, quibus ejusmodi erectiones in Ecclesiis, et locis Ordinis praedicti hactenus fieri consueverunt, et accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, et Superiorum Ecclesiae Monasterii, Hospitalis, et loci pii, ubi de eis pro tempore erigendis agi contigerit. Hucusque Pontifex.

VI. Solebant primitus cuilibet stationi adscribi certae Indulgentiae, quae olim locis terrae Sanctae à Romanis Pontificibus concessae erant, quia verò experientia docuit, quod saepius una Indulgentia ab una statione ad aliam transposita fuerit, et sic confusio oriebatur adeo, ut nesciretur, quae Indulgentia huic, vel alteri stationi concessa fuerit. Idcirco Sac. Congregatio prohibuit singulis stationibus adscribere determinatas Indulgentias, et solum permisit populo praedicare, obeuntes Viam S. Crucis easdem Indulgentias lucrari, quas lucrarentur, si hoc exercitium Ierosolymis personaliter peragerent, ut patet **ex monitis ad recte regulandum devotissimum S. Viae Crucis exercitium à Clemente XII. praescriptis, et à Benedicto XIV. renovatis**, quae hujus sunt tenoris:

Avvertimenti necessari per regolare il divoto
esercizio della Via Crucis.

Avendo la Santità di N. S. Papa Clemente XII. alle suppliche del Procurator Generale dell' Ordine de' Fratri Minori di S. Francesco detti dell' Osservanza tanto à nome suo, come del Ministro Generale dello stesso Ordine ampliata l'Indulgenza della Via Crucis con suo Breve in data delli 16. di Gennaro 1731. dal quale restano anche tolti alcuni dubbi, ch'erano insorti dopo il Breve della Santa Memoria di Benedetto XIII. suo Predecessore; si degnò la Santità Sua, mosso dal paterno suo zelo per la salute delle anime, di Ordinare al Cardinal Prefetto della Sagra Congregazione dell' Indulgenze, che nel tempo stesso si fossero stabilite quelle regole, ed avvertimenti, ch' avessero potuto contribuire, accioche un sì Santo, e profittevole esercizio, in cui deve meditare quell' atroce passione, che il nostro Redentore s'umiliò à soffrire *ob nimiam charitatem, qua nos dilexit*, si faccia da' fedeli con quella divozione, e raccoglimento, ch'è necessario à conseguire quell' effetto, che abbondantemente suol derivarne. In esecuzione per tanto degl'ordini, e della pia mente di sua Santità si danno così à quelli, che eriggeranno le Vie Crucis, come alle persone, che vorranno approfittarsi di una tal divozione, gli avvertimenti, che sieguono.

1mo Ch'essendo stata conceduta la facoltà di erigere le Vie Crucis alli Religiosi soggetti al Ministro Generale de Frati Minori sì Osservanti, che Reformati privativè quoad alios quoscumque, non è lesito ad altri di eriggerle, ed erigendosi non godono le Indulgenze.

2do Che non possono esser' errette, se non da Superiori locali dell' Ordine sudetto, ò di loro commissione da un' altro Religioso dello stesso Ordine, il quale però sia ò predicatore, ò almeno confessore approvato.

3. Che devono erigersi nella forma consueta, e sin'ora praticata nell'Ordine sudetto, cioè, che siano quattordici stazioni, e che le croci, ò Cappellette rappresentino i Misteri della Passione. In quei luoghi poi, ne'quali si volesse erigere fuori della chiesa, come si usa in molti Conventi del detto Ordine, si procuri sempre di terminare, ò di cominciare dalla Chiesa, ò luogo Sagro, con avvertire onninamente, che le Cappellette siano chiuse con cancelli da non potervi entrare nè persone, nè gl' animali, e che tanto esse, quanto le Croci siano collocate in luoghi non soggetti ad irriverenze, ed in caso, che in progresso di tempo i luoghi, nè quali fossero state errette, divenissero indecenti, debbano i Superiori sospenderle, sopra di che s' incaricano strettamente le loro coscienze.

4. Che nella stessa chiesa, ò luogo pio, quando sia capace, sarà bene erigere per maggior commodo del Popolo due Vie Crucis una delle quali serva per gli Uomini, e l'altra per le Donne, e quando una si pianti fuori di Chiesa, se n' erigga sempre un' altra nella Chiesa, qual' ora questa sia di tal capacità, che basti per non far confusione, acciò in tempo di pioggia, ò d' altro impedimento si possa non ostante praticare così Santo esercizio.

5. Che questa pratica sia uniforme in tutti i luoghi senz' alterare punto quella, che s' è osservata fin' ora ne i conventi dell' Ordine, cioè ò processionalmente da tutto il popolo sotto la direzione d' uno, ò più sacerdoti, ovvero privatamente da ogn'uno. Quando si faccia la Via Crucis nel primo modo, si disponga la processione in maniera, che gli uomini vadino separati dalle Donne, cioè quelli prima, e queste dopo con uno ò più sacerdoti intermedi, e ad ogni stazione un Chierico, ò Sacerdote legga ad alta voce la considerazione corrispondente ad ogni Mistero, e Stazione, e dopo recitato un Pater, et Ave, e fatto un' atto di contrizione, si tiri inanzi, cantandosi trà una stazione all' altra il *Stabat Mater*, ò altra orazione, avvertendo tutti di contenersi con somma modestia, silenzio, e raccoglimento, mentre l' esperienza dimostra, che questo Santo esercizio praticato con pietà, e divozione introduce à poco à poco nè fedeli d' ogni condizione l'uso del meditare, e la riforma de' costumi.

6. Che praticandosi privatamente non è necessario recitare sei Pater, et Ave ad ogni stazione, come alcuni suppongono, mà basti meditare, benchè brevemente, la passione del Signore, ch' è l' opera ingionta per far' acquisto Sante Indulgenze, e conforme all' uso introdotto recitare un Pater, et Ave ad

ogni croce, e fore un atto di contrizione.

7. Ch'essendo eretta la Via Crucis nella Chiesa, per quel tempo degli Uffici Divini, e della Santa Messa, e quando in Chiesa vi sia tal concorso di Popolo, che possa cagionar tumulto, e disturbo, si astenghino di praticarla, tanto maggiormente, che non essendovi impedimento, si devono visitare ad una ad una tutte le stazioni.

8. Che dovendosi erigere la Via Crucis in qualche Monastero di Monache, ò Conservatorio, non è necessario entrare nella Clausura, mà basta, che un Religioso del medemo Ordine d' età matura, e qualificato, come s' è detto nel terzo avvertimento, con lizenza dell' Ordinario benedica le Croci alle grate, e faccia una breve istruzione alle Monache, ed altre, che si trovassero in tal Monastero, ò Conservatorio circa il modo, con il quale è necessario di visitare le Croci per partecipare dell' Indulgenze, e riportarne profitto per l' anime.

9. Che non si pubblichi da i pulpiti, ne in altra forma, e molto meno si scriva nelle Cappellette, ò stazioni un numero certo, e determinato dell' Indulgenze, che s' acquistano, poiche si è riconosciuto in più occasioni, che ò per inavvertenza, ed equivoco, ò per trasporto di divozione si altera, ò si confonde la verità dell' Indulgenze perciò basti il dire, che chiunque s' impiegarà a meditare la passione del Signore in questo Santo Esercizio, acquisterà per concessione de' Sommi Pontifici le stesse Indulgenze, che acquisterebbe, se visitasse personalmente le stazioni della Via Crucis di Gerusalemme.

Dato li 3. Aprile 1731.

L. Card. Pico Prefetto

Gio: Arcivescovo di Tiro Segretario.

VII. Quamvis verò Summi Pontifices pietati fidelium sufficienter provi-
sum esse existimassent, si exercitium Viae Crucis etiam in aliis Ecclesiis Ministro
Generali Ordinis Minorum minime subjectis erigeretur, experientia tamen com-
probatum est, quod multi ab Ecclesiis, in quibus Via Crucis erecta fuit, nimium
distantes, aut aliqua infirmitate detenti, aut iter agentes, aut alio quovis impedi-
mento praepediti hoc Spirituali Solatio se recreare nequirent. Quapropter Clemens
XIV. ex Ordine Minorum ad Apostolatus apicem evectus, ne quisquam fidelium â
consequendo tanto thesauro removeretur, benignè concessit, ut infirmi, itinerantes,
in carceribus detenti, aut alio modo impediti, quo minus Viam Crucis in Ecclesiis,
in quibus erecta existit, obire possint, easdem Indulgentias acquirere possent, quas
lucrarentur, si easdem stationes Ierosolymis visitarent, dum-

modo crucifixum, ex aurichalco, aut alio metallo habentes, et in manibus tenentes, orarent 14. *Pater*, et *Ave*, cum *Gloria Patri* etc. dein 5. *Pater*, et *Ave* pariter cum *Gloria Patri* etc. ac in fine unum *Pater*, et *Ave* pro concedente Summo Pontifice hanc gratiam; pro majori notitia adduco **Indultum Clementis XIV.** Romae in Typographia Reverendae Camerae Apostolicae italico idiomate impressum, quod hujus est tenoris:

Notificazione

La Santità di nostro Signore Papa Clemente IV. di gloriosa memoria, si è degnata concedere di potersi guadagnare le Sante Indulgenze delle stazioni della Via Crucis, â tutti quelli, che si ritrovano nelle tribolazioni dell' infermità, e nelle carceri, ò per mare, ò nelle parti degl' infedeli, ò pure, che siano veramente impossibilitati da poterle visitare, quali con recitare quattordici *Pater*, et *Ave*, ed in fine cinque *Pater*, et *Ave*, e *Gloria Patri*, ed uno per il Sommo Pontefice, che concede dette Indulgenze, come si avessero visitate le suddette stazioni personalmente: con questo però, che ognuno, che voglia guadagnarle debba procurarsi un crocefisso d'ottone benedetto però dal Padre Reverendissimo Generale di tutto l' Ordine de' Minori in Aracoeli, ò che sia Provinciale, ò pure Guardiano, soggetto però al suddetto P. Generale, col tenerlo in mano, quando recita i suddetti *Pater Nostri*. Si esortano â non trascurare un simile tesoro non solo per l' innumerabili Indulgenze, ma molto più per essere la memoria della Divina Passione l'unico mezzo per assicurare la salute, anzi necessaria per salvarsi.

La suddetta grazia fù concessa li 26. Gennaro 1773. ad Istanza de Religiosi dei Minori Rif. del Ritiro di S. Bonaventura di Roma, che conservano il Decreto nel loro Archivio.

VIII. Praeter memoratas Confraternitates, quae in hac Ecclesia erectae existunt, et Viam Crucis, quae indies per Provinciam universam majora sumit incrementa [...] ³²³ habentur etiam omni die dominico, et festivo duae conciones una horâ 10. matutina, altera hora 1. pomeridiana. Fuit olim unicus Concionator usque ad annum 1733. quia verò populus totus matutino tempore solitae concioni interesse haud poterat, fuit concio pomeridiana instituta, et secundus additus Concionator, quorum unus tam diebus dominicis quam festivis matutinas habuit conciones, alter pomeridianas. Quia autem et hi duo Concionatores suo officio ob multiplicitatem concionum pro debito haud satisfacere poterant, erant anno 1741. instituti alii duo concionatores; hinc 4. nunc sunt concionatores quorum unus diebus Dominicis de mane, alter â meridie, tertius

diebus festis de mane, et quartus â meridie concionatur.

Fructum, quem seminant Verbi Dei Praecones, metunt non absque grandi cordis sui gaudio zelosi, et seduli Paenitentiae Sacramenti Ministri; etenim quolibet die dominico, aut festivo non exiguus adest paenitentium numerus. Profecto si quis mihi diceret, quod in uno anno 62382. particulae consecratae piis fidelibus ad Sacram Synaxim accedentibus distribuuntur, eum risui haberem, nisi propria experientia edoctus, utpote qui particulas consecrandas per integrum annum fideliter numeravi, eidem assensum praebere cogerer. Visis devotionis exercitiis, quae in domestica Ecclesia per Fratres hujus Conventus peraguntur, expendendi sunt Spirituales Labores, qui â Fratribus extra propriam Ecclesiam fiunt. Quare sit

Caput VIII.

De Spiritualibus laboribus, quos Fratres extra propriam Ecclesiam, et Conventum faciunt.

§. I.

De Officiatura Castelli, seu Arcis Labacensis.

I. In hujus Arcis Capella S. Georgii Martyri dedicata **Fridericus III.** Romanorum Imperator pro majori commoditate Supremi Capitanei, qui tunc temporis in arce residere solebat, aliorumque in ea habitantium fundavit Sacrum quotidianum, et perpetuum, pro Capellano assignavit 14. pondo nummorum, et pro illuminatione dictae Capellae 2. pondo, praeter victum, quam illi Capitaneus pro tempore dare obligabatur, prout id **ex ejusdem Friderici fundationalibus litteris de dato Labaci in festo exaltationis Sanctae crucis anno 1489.** desumitur, quae hujus sunt tenoris:

Wir Fridrich von Gottes gnaden Römischer Kayser, zu allen zeiten Mehrer des Reichs, Zu Hungarn, Dalmatien, Croatien König, herzog zu Öesterreich, zu Steyer, zu Carnten, und zu Crain, Graue zu Tyrol. Bekennen für vnß, unsere Erben, und nachkomen, und thun kundt allermäniklich offentlich mit den brieff. So Wir in unsern Kay. gemüth das menschliche weesen bedenken, so vermerken, und finden Wir nichts nuzer, nach mehr fruchtbahr zu seyn, dan Gott dem Almächtigen zu dienen, und des diensts zu mehren, des wir von angebohrner gütte gern geflissen gewesen, und nach seyn, vnd wan nun in unserer Capellen die in den Ehren Sandt Georgen, Pangrazen, und Sandt Helena gewaicht in unsern Schloss hier zu Laybach, da die hauptman-

schaft unsers fürstenthumb Crain gehalten, und unser haubtleith desselben unsers lands besizen, kein gestifte Meess, das den, so in dem bemelten unsern Schloss wohnen, und andern enden den Gotts dienst zu besuchen, besonder in den kriegs leüffen nicht satlich merklicher mangel ist. Da Wir solchen mangel betracht, und angesehen, und haben darumb zu Lobe Gott dem Almightigen, seiner Mutter der Jungfrauen Maria, und allen hailigen, auch zu trost unsern, unser Vorfahrer, und Nachkohmen Seelen, mit gutter Vorbetrachtung, zeitigen Rath, und rechten wissen ein Ewige tägliche Meess, in der ermelten Capellen zu halten, zu Stüfften fürge- nomben, und darzu von unsern Nuzen, und Rennten unsers Vizdumb Ampts daselbst in Crain jährlich Vierzehen Pfund pfening gutter Landleüffiger münz, und Zway pfund pfenig zu beleichtung derselben Kirchen hiefür alle Jahr zu ewigen zeiten einem Jeden Priester, so Wir, oder Vnser Erben, und Nachkomben solch Beneficium Verleichen, zu der pfrund, essen, und trinken, so imhin Jeder unser Hauptman daselbs, alß ein Priester zugehört, täglich geben soll, Zu Quaternern ohne allen abgang zu raichen geordnet, gewidmet, und gestüfft fürnemben, ord- nen, widmen, und stüfften auch alß Römischer Kayser, und regierender herr, und Landsfürst in Österreich, Steuer, Kharndten, und Crain wissentlich in Crafft des brieffs, also das ein jeder Caplan der berürten unsern Capellen, so durch vns, alß vorgemelt ist, darzu geordnet wird, die berührte Meess täglich, und zu ewigen zeiten in derselben Capellen darumb halten, und volbringen, auch dieselbe Meess mit liecht Versezen, und das solches beschehe, darin unser haubtleüth hie [unser] Ihr³²⁴ aufsehen von unsern wegen haben sollen. Wir behalten auch Vnß, Vnsern Erben, und Nachkomben fürsten zu Österreich die lehenschaft der bemelten Gotts gab in alweg beuor ungefährlich Vnd gebietten darauf allen, und jeglichen unsern fürsten gaistlichen, und weltlichen, grauen, freyherrn, Rittersn, und Khnechten, Verwesern, Vizdomben, Pflegern, Burggrauen, land Richtern, Burgermeistern, Richtern, Ren- ten, burgern, gemeinden, und allen andern Vnsern, und des heiligen Reichs, auch Vnserer Erblichen lande fürstenthumb, und gebüette, Ambtlaüthen, Vnterthanen, und lieben geträuen, und besonder unsern lieben geträuen Wilhelben von Auers- perg, Vnsern Rath, Camrer, und haubtman in Crain, oder wer künftiglich unser haubtman

und Vizdomb daselbst seyn wirdet, oder werden, Ernstlich, und wellen, das sie die obberürt unser Stüft, der bemelten täglichen Meess, wie vorstehet gänzlich bey kräftten bleiben, und vollbringen lassen auch dieselben die Hauptläüth, dem Capellan darzu gehörendt die berürt pfrund und Vnser Vizdumb die vorbestimbt gült, auf die gesezte zeit von den Vorgescrieben unsern nuzen, und Renten darzu ohne abgang raichen, geben, und darwider nicht handeln, noch thuen, noch des Jemands andern zu thuen gestatten, noch in bezahlung derselben gült die Vizdumb saumbig seyn, alß lieb in allen, und Ihr jeden sey unser schwäre Vngnad, und Straff zu Vermeiden, und denselben Vnsern Vizdumben bey ainer Päen, alß oft Ihr ainer, Einen Cappellan des obbemelten beneficium mit solcher zahlung der berürten Gült, über dieselben gesezten zeit Verziegen demselben Vnser Cappellan sechzehen pfund Pfening, allbeeg ohne alles ablassen, verfallen geseyn, die Wir unser Erben, oder Nachkommnen, Im alß oft hilfflich seyn sollen, Von demselbigen Vizdumben einzubringen, Im soll auch solch zahlung derselben Gült, in Iren Raittungen gelegt, und abgezogen werden, ungefährlich, das meinen Wir Ernstlich mit Vrkundt des brieffs. Geben zu Laybach am Montag des hailigen Creüz tag Escaltationis nach Christi geburth Vierzehen hundert, und in [nain] näin,³²⁵ und achtzigisten, Vnsers Kayserthumbs in acht, und drayssigisten, Vnserer Reiche des Römishen in fünfzigisten, und des Hungerishen in ain, und drayssigisten Jahren.

II. Hujus Capellaniae praefectum olim, et ab initio fuisse aliquem Sacerdotem Saecularem, non verò Franciscanos, ex historia hujus Conventus saltem conjecturaliter desumi potest, nam anno 1489. haec fundatio facta fuit, ut **ex mox adductis litteris foundationalibus** patet, quo anno adhuc Conventuales in Conventu Labacensi morabantur, qui biennio post, relicto Conventu alio transmigrarunt. Observantes verò in eorum locum suffecti in variis turbulentis ob haeresim lutheranam, et persecutionibus vivebant, unde non videtur verisimile eos potuisse in Arce officiaturam agere, cum et propriam Ecclesiam deserere coacti fuissent. Quamvis quo anno haec Officiatura ad Patres Franciscanos devoluta fuerit, certi nihil habeatur, **Ex Valvasorio tamen lib. 11. pag. 669. desumitur**, eos anno 1688. quo ipse scripsit, jam habuisse hanc Capellaniam, eam verò post paucos annos eisdem denuo ablatam fuisse³²⁶ **ex aliqua epistola (in qua D. Franciscus Josephus Crabath Burggravius supplicat P. Guardiano, ut ille hanc officiaturam assumeret) de dato 2. Aprilis 1692. non obscure colligitur. [...]**³²⁷ En

epistolam praedicti Burggravii:

Ihro hochwürden!

Hochwürdig in Gott Geistlicher herr!

Das ich mich abermahlen unterfange Eüer hochwürden mit meinen schreiben bey ihren so Vielfältigen geschäften zu molestiren, ist die Vrsach, weillen mir in diesen meinen Anligen meines bedunken nach keiner besser helfen wird, und kan. Zu deme ist mir auch Eüer hochwürden gütte, und höflichkeit, welche mich auch was freyer macht, in gleichen die mir schon vorhin erwisene gnaden mehr dan bekant, hoffe also sie werden dieses mein Vertrauen nich in Vngnad an- und aufnehmen, gehors. bittend, sie wollen mir in diesen, welches sie auß gegenwärtigen beygeschlossenen Stüftbrieff mit mehrern ersehen können mit rath, oder that an die hand gehen, auf das ich die tägliche Meess lauth der Stüftung in dem Kay. gschloss haben möchte, weilen Viell Laüth wegen untershidlichen Verhindernussen Jene auch an hohen festtagen zu hören unterlassen müssen, Ich bekenn es, das außgeworffene quantum ist nicht darnach, das sich einer dessen obligiren thät, indeme ein Pfund pfenig nicht mehr dan 1. f. der zeit gangbahrer münz seyn soll, vor die beleichtung aber ist schon von villen zeiten nichts geraichet worden. Eüer hochwürden werden bey disen H. werkh das beste wissen zu thuen, meine wenige mainung wäre unmassgeblich, wan man bey hoff ein anwurff thäte in ansehung dessen, weilen Ihro May. auß Ihr angebohrner Clemenz jederzeit höchst geflissen die Andacht, und den Gottes dienst zu befördern, alß werden höchst gedachte May. kein bedenken tragen die so hochlobwürdige intention, und will ihrer Vorfahrer zu Secundiren, und mit 100. thaller Jährlich auß denen alhiesigen Cammergeföhlen die wohlehrwürdigen Patres, so ohne dem an der hand seynd, zu begnaden, also möchte in etwas den löb. Convent, mir, und denen meinigen aber in villen geholffen seyn, und vor welche hohe gnad ich die zeit meines Lebens Ihro hochwürden, und den löb. Convent obligiert leben werde etc.

Laybach den 2. April
1692.

Höchst obligiert- und schuldig-
ster Knecht
Franz Joseph Crabath

III. Ex praecitata Epistola conjicere licet, quod PP. Franciscani anno 1692. non habuerint officiaturam Capellae S.

Georgii in Arce, credibilis tamen est, eos eamdem hoc tempore denuo obtinuisse, ratio est, quia, dum anno 1716. Conventus à sua Caesarea Majestate Carolo VI. adactus fuisset, ut edoceret, quo titulo 144 f. annuatim ex Cassa Camerali percipiat? respondit P. Angelicus Direin, eo tempore Gvardianus Labacensis, Conventum eos percipere intuitu Officiaturae in Arce: prout **ex ejusdem informatione ad Suam Caes. Maj.** exarata patet, in qua, postquam ea, quae à nobis peragenda sunt, adducit, subjungit haec verba: *Vor welche functiones vns von dem Löb. Lands Vizdomb ambt obbemelte 144 f. Jährlichen gereicht werden.* Verum, salvo honore tanti Patris, intrepidè assero, eundem ex eo, quod **Archivii Scripturas** non lustraverit, falsè assignasse titulum quotannis percipiendorum 144. f. Officiaturam Arcis; etenim clare constat ex adductis c. 4. §. 2. n. 1. et 2. quod eleemosynam 104. f. Carolus Archidux pro subsidio Fratrum Conventus Labacensis jam anno 1587. ordinaverit, quod confirmavit Ferdinandus Archidux, ut videre est loc. cit. n. 3. Idem **Ferdinandus II.** jam Romanorum Imperator **sub dato Graecii 22. Aug. 1625.** pro subsidio lignorum ex sua Camerali Cassa 20. f. Conventui Labacensi pendi jussit, vid. c. 4. §. 2. n. 7. Ex his clarè colligitur, fuisse Conventui datos quolibet anno f. 124. antequam quispiam somnium habuisse de Capellania Arcis.

IV. Haec sinistra P. Angelici Direin informatio causa extitisse creditur, quod anno 1737. quidam Petrinus, quem 144. f. alliciebant, semet obtulerit erga praenominatum stipendium in Arce habitare, quotidie Missam in ea celebrare, aliaque munia peragere, imo et ipsum beneficium suo tempore adaugere, cujus votis obsecundare volens Excel'mus D. Corbinianus Comes à Saurau pro tunc Ducatus Carnioliae Capitaneus Supremus, informationem ad Aulam Caesaream expedit, in qua necessitatem quotidie Missae in Arce celebrandae exposuit, adjungendo, quod PP. Franciscani semel tantum in mense superius celebrent (hic mos erat ab immemorabili). Ad ejusdem informationem venit resolutio, ut Patres Franciscani doceant, quo titulo praedictam 144. f. eleemosynam percipiant? et an velint quolibet dominico, ac festivo die praeter alias functiones in Arce celebrare Missam? Quantum ad secundum Patres se obligarunt dominicis diebus, et festivis de praeccepto (quod mox anno 1737. inchoarunt) ad legendum Sacrum in Arce. Quoad primum, Patres demonstrarunt diligentius perlustratis **scripturis** habito etiam adminiculo **Protocolli Graecensis**, quod 124. f. alio titulo, ut ex locis num. praec. citatis clarescit, Conventui quolibet anno obveniant, et quod pro Officiatura Arcis Conventus non percipiat, nisi f. 20. Hoc intellecto Sacerdos Saecularis à supplicatione beneficii hujus Capellaniae mox destitit.

V. Hâc informatione perceptâ Aug^{ma} **Maria Theresia** Regina Hungariae, et Bohemiae, Archidux Austriae clementissimè resolvit, ut Capellania Arcis sub cura PP. Franciscanorum remaneat usque ad suum, suorumque Successorum beneplacitum, **sub die 30. Decembris 1741.** cum onere, et emolumento consuetis, quae **Resolutio Suae [Caes.] Reg.³²⁸ Majestatis die 10. Januarii 1742.** intimata fuit sequenti Rescripto:

Maria Theresia

Hoch- und Wohlgebohrner, Lieber, getreüer. Auß dem gehorsambsten schreiben Von 31ten Octobris erst abgewichenen Jahrs erhölet forderist, was gestalten die denen P. P. Franciscanern zu Laybach auß daselbstigen Vicedomb Ambt Jährlich zahlende 144. f. nicht wegen Versehung der aldortigen Schloss Capellen geraichet: sondern das ihnen hiervon 104. f. zu Kleydung, und fasten speisen, dan 20 f. anstatt des Holz titulo eleemosynae, die übrige 20. f. aber wegen der Schloss Capell von altershero entrichtet zu werden pflegen.

Da nun oberwehnte Patres Franciscaner sich freywillig erkläret bey continuirung obgedachter Jähr. 144. f. alle Sonn- und Feyertäg, wie sie schon zeithero Anno 1737. angefangen, in widerholter Schloss Capellen eine H. Meess, dan alljährlich in festo S. Georgii ein gesungenes Hoch Ambt, Predig, auch Zweyer Vespern, und litaneyen zu halten, dasgleichen die Schloss Soldaten und daselbst befindliche arrestanten beicht zu hören, nicht weniger auf jedesmaliges Verlangen Ihnen in Krangheiten, und todts ängsten mit Christlichen trost beyzustehen, fehrers die absterbende Soldaten gratis außzuleiten, und in ihren freydhoff begraben zu lassen.

Alß mag es bey Vorgemelt Vns zu gnädigsten wohlgefahlen gereichhenden Von mehr ernenten P. P. Franciscanern freywillig beschehenen zu vermehrung Gottes Ehre, und Lob abzihlender erklärüng in conformitet obangezogenen Gutachtens, und biß auf etwo Vorkohmende andere Documenten sein guttes bewenden haben, ob derselben befolgung dan auch forth, und forth gehörig zu sehen, und zu halten sein wird.

Dessen nun auß in sachen eingelangter König. allernädigsten Resolution, und Verordnung de dato Wienn den 30. X'bris lezthin, und Int^o 2. dits dis hiemit nachrichtlichen erindert werdest. Dan an deme beschicht

358

Vnser gnädigster will, und Meinung.

Graz den 10. Jener 1742.

Commissio Sac. Reg. Mat'tis
in Consilio

J. L. F'r v' Waitmanstorff
Stadhalter, Ambts Verwalter

Joh. Joseph Augustin Wenkh
Canzler

Georg Leüttner
Joseph Antoni von Lundl

Das obiges transumptum gegen seinen Original gehalten und von wort zu wort gleichlauthend befunden worden, solches bezeugt meine fertigung.

Datum Laybach den 7ten April 1742.

(L. S.)

Johann Antoni von Vermatti Einer löb.
La'afft in Crain Ober Secretarius

VI. Ex hoc **Regio Rescripto** facile patet, fuisse Suae Regiae Mat'ti sufficienter demonstratum, PP. Franciscanos intuitu Capellaniae in Arce non percipere 144. f. sed tantum 20. alii verò 124. ex alio titulo, ut ipsum Rescriptum insinuat, Conventui obvenire dignoscuntur, quos Conventus longo prius tempore, antequam eidem praetacta Capellania concredita fuisset, percipiebat. Quamvis verò in **Decreto Vicedominali**, vi cujus nobis Regia Capellaniae praedictae confirmatio intimatur, nulla reperiatur divisio 144. f. sed apparet ex eo, quasi omnes 144. f. darentur solummodo propter saepefatam Capellaniam, ast inferioris minimè est superioris menti contrare. Unde si contingeret Capellaniam Arcis in alium transferre, ostendendae erunt **priores litterae**, ne loco 20. f. omnes 144. floreni amittantur. **Litterae** verò (quae obligationem ex parte Conventus continent) à **Vicedominatu Carnioliae Patri Gvardiano sub die 18. Januarii 1742.** intimatae sequentis sunt tenoris:

Mein Grüess, und gutten willen zuvor. Wohl Ehrwürdig, andächtig, auch Ehrwürdige liebe freündt!

Was vor ein König. allergnädigste resolution, und verordnung de dato Wienn den 30. X'ber 1741 Graz den 10. Jener dieses 1742 Jahrs an mich hereingelangt, und was gestalten allergnädigst resolvieret worden, das da nun ihr Patres eüch freywillig erkläret bey continuirung deren auß dem hiesigen Lands Vicedomb Ambt Jährlich zu erhöhen habenden 144. f. alle Sonn- und Feyertäg, wie ihr schon Zeithero Anno 1737 angefangen, in der hiesigen Schloss Capellen eine H. Meess, dan alljährlich in ferto S. Georgii ein gesungenes Hoch Ambt sambt Predig, auch Zweyen Vesperen, und Litaneyen zu halten, desgleichen die Schloss Soldaten, und daselbst befindlichen arrestanten beicht zu hören, nichtwenig

auf jedes mahliges Verlangen ihnen in Krangheiten, und todts ängsten mit Christlichlichen Trost beyzustehen, fehrers die absterbende Soldaten gratis außzuleithen, und in eüeren freydhoff begraben zu lassen, alß mag es bey Vorgemelt zum gnädigsten König. wohlgefahren gereichenden Von eüch freywillig bescheehenen zu Vermehrung Gottes Ehre, und Lob abzihlenden erklärung in conformitet des erstatteten guetachtens, und biß auf etwo vorkommende andere documenta seyn, Guttess bewenden haben, ob derselben befolgung dan auch forth, und forth zu sehen, und zu halten anbefohlen worden, dieses ist auß dem Canzleysch Collat. einschluss des mehrern zu entnehmen.

Dahero wierdet in der zu Hungarn und Böheimb König. May. meiner allergnädigsten frauen, frauen, und Erblandsfürstin Nahmen, dan von Lands Vicedomb-Ambt in Crain wegen, erdeüt König. allergnädigste resolution, und Verordnung eüch in Canzleysch-Collat. einschluss nachrichtlichen nicht allein intimiret, sondern auch anbefohlen, das ihr Eüerer gethannen obverstandenen erklärung forth, und forth nachkhommen sollet, wohingegen eüch auß diesen König. LandsVicedomb Ambt Vorehrwente 144. f. Ambts wehreung nach fehrers hin verabfolget werden, darnach nun ihr Eüch zu richten wissen werdet. Dan an deme beschicht mehr allerhöchst ernenter König. May. allergnädigster will, und meinung. Datum Laybach den 18ten Jener 1742. Jahrs.

Hainrich des H. Röm. Reichsgraf von Arzon der Röm. Kay. und König. Cathol. May. hinterlassener geheimer Rath, Camrer, und Hauptman zu Flitsch, Lands Vicedomb in Crain.

Johann Hieronymus Marzina von
Merzenheimb J. U. Dr' Lands Viced.
Ambts Secretarius in Crain.

VII. Hanc Capellaniam Arcis cum supra specificatis oneribus obtinent nostri usque in hodiernum diem absque cujuscunque contradictione, excepto, quod milites in nostro Coemeterio non amplius sepeliantur, etenim 12. vel circiter milites domestici, qui Arcem custodiebant, non amplius existunt, qui una cum uxoribus, et prolibus in nostro Coemeterio sepulturam, et compulsionem gratis habebant. E contra praeter duplices Vesperas, litanias, et Sacrum cantatum cum concione in festo S. Georgii, mittuntur etiam alii 6. vel 7. Sacerdotes, qui illo die superius celebrant, imo et alia necessaria puta Pluviale, Dalmaticas, et ornatum Altaris, quamvis ad hoc non obligemur, ex Conventu ad Arcem transportamus pro his functionibus

rite obeundis, etiam ad exaudiendas captivorum, et infirmorum confessiones, quando vocamus, incunctanter accurrimus.

§. II.

De Catechizatione in Nosocomio Caesareo.

I. Nosocomium Caesareum â Ferdinando I. Romanorum Imperatore die 8. Martii 1553. fundatum fuit pro 24. personis, prout **ex quibusdam litteris [...]**³²⁹ **Caesareae Commissionis instructionem pro gubernando hospitali continentibus patet.**³³⁰ Fuit hoc Hospitale â principio collocatum ad S. Jacobum post discessum PP. Augustinianorum (qui erat anno Christi 1553. ût **asserit Valvasorius**) ubi ii morabantur usque ad annum 1597. quo anno PP. Societatis Jesu ex hoc nostro Conventu, ad quem anno priori introducti erant, ad S. Jacobum transmigrârunt, et Nosocomium Caesareum ad nostrum Conventum translocatum fuit, in hoc Conventu, quem PP. Franciscani ob graves haereticorum persecutiones ad tempus deseruerant, habitabant. Hospitalarii usque ad annum 1612. ut patet ex c. 3. §. 5. n. 3. Sicque annis quindecim. Cum autem P. P. Franciscanis jam ante annum 1609. restitutus fuisset, signum est, quod Hospitalarii simul cum Patribus Franciscanis in Conventu morati sint usque ad annum 1612. quo anno pro illis aliae duae domus â diametro nostri Coemeterii emptae erant, et mox ad eas translocati, ut ex cit. c. 3. §. 5. n. 4. luculenter constat.

II. Quia itaque Hospitalarii, et PP. Franciscani simul habitabant, fuit â ViceDomino ad parcendum expensis propositum Serenissimo Archiduci Ferdinando, ut loco Capellani Patres Franciscani hanc Capellaniam in se susciperent, et hospitalarios in rudimentis Catholicae fidei instruerent, quae propositio Archiduci placuit, et illam Capellaniam PP. Franciscanis contulit **sub dato 11. Augusti 1609.** ut **ex ejusdem litteris ad ViceDominum datis** patet, in quibus praeter alias instructiones circa regimen Xenodochii sequentia ad rem pertinentia verba inseruit: Sonsten lassen Wür vnß auch gnädigst gefählen, das deinen Laa. Vizdombs rätlich guetachten nach, anstatt des Capellans die Seelsorg, und Gottes dienst, denen ausser dessen in Spital wohnenden Ordensleüthen, zumahl sich einer Kirchen gebrauchen, und solches Zweiffels ohne gern thuen, aufgetragen, und etwas zur ergötzlichkeit, oder almosen Jährlich gereicht, hingegen aber die Zweyen, und funfzig gulden, so alle Jahr auf den Caplan, wie auch die 32. f. auf die 2. Vicarien, und 20. f. so auf dem Schulmaister geloffen neben denen in brauch gehabtten Mahlzeiten, Thurner Music, und dergleichen überflüssigen Außgaaben, welches alles heres [†] nur die armen Spitaler entratten müssen, erspart werden ... Mitterdorff auf unsern Landgrund den 11. Aug. 1609.

III. Ex praerecensito **Archiducali Rescripto** patet, Capellaniam hospitalis Caesarei nobis attributam fuisse anno 1609. pro laboribus vero fuisse eleemosynam indeterminatam assignatam, quae dein in fixam videlicet 17. f. commutata fuit, quam Conventus adhuc hodieum quotannis ab Administratore ejusdem hospitalis percipit, excepto, quod ab anno 1737. per Excel'mum D. Corbinianum S. R. I. Comitem à Saurau Capitaneum Carnioliae suspensa fuerit, donec titulum, cur hos 17. f. percipiamus, ostenderimus. Licet verò titulus aliunde toti Civitati patulus erat, eum tamen ostendimus, quo ostenso emanavit **Capitaneale Decretum ad D. Venantium Rabensperger provisorio modo positum Administratorem hospitalis**, vi cujus eidem injunctum fuit, tam de praeterito solvendi restantes 119. f. quam in futurum quolibet anno dandi f. 17. prout ex ipso Decreto magis patet, quod hujus est tenoris:

[Mein] Vnser³³¹ Gruess etc.

Was gestalten N. Herr P. Guardian, und das Franciscaner Closter alda zu Laybach umb willen dessen, das von der Hochansehnlichen Superintendenza des alhiesigen Landsfürst. Hof-Spitals wegen deren durch die Jährlichen von gedachten Spital empfangenden 17. f. t. w. denen titulum zu produciren ihnen anbefohlen, immitels aber die erfolglassung besagten 17. f. Ihnen eingestellet worden, also, das sie schon 7. Jahr dieses von allergnädigsten herrn, herrn Erblandsfürsten pro Capellania gewidmete almosen entbehren, und nun sie mit der allergnädigsten Resolution de dato Mitterdorff den 11. Aug. 1609 (welche sie auß dem Archiv österreichisher Franciscaner Provinz, dahin diese Provinz (Convent) vormahls incorporirt ware, überkommen) da sonsten lassen wir Vnß p. den titulum, das ihnen diese Caplaney, und Seelsorg des hofspitals allergnädigst aufgetragen worden seye, beybringeten, wo folglich hierüber, und daruor zur ergötzlichkeit, oder almosen ob angeführtes quantum biß zu der einstellung richtig geraicht, durch sie auch die Seelsorg Verichtet, auch die in dem Spital abgestorbene gratis begraben worden, dennoch bey edirten titulo unterthänigst, gehors. gebetten, wir geruheten Eüch jezigen Hofspitalmeister alhier gnädig aufzutragen, damit Ihr Ihnen Supplicanten das Jährliche quantum deren 17 f. t. w. so wohl von denen außständigen Jahren, alß auch in futurum gewöhnlicher massen abführen sollet. Dieses ist auß dem Canzley. Collat. abschrift hieneben ligenden anbringen des mehrern zu entnehmen.

Immassen nun wir in dem dessentwegen heünt gehaltenen Superintendenz consessu vor billich befunden, und dahero geschlossen haben, das bey vorbemeldt durch sie Supplicanten

mittels vorerwehnt allergnädigsten Resolution ihnen allergnädigst aufgetragenen Caplaney dieses Hofspitals edirten titulo, und hierüber erfolgten alten Observanz, vermög welcher ihnen vorherührte 17 f. t. w. von denen jederzeitlichen HoffSpitalmeistern von alters hero abgeföhret worden, ihnen P. P. Franciscanern gegen deme (das sie nicht allein die in dem hiesigen HoffSpital befindliche Spitäller besuechen, dieselbe in Christlichen lehren, und in dem Catholischen glauben unterweisen, sondern auch ihnen fürnemblich in ihren Krankheiten treulich, fleissig, und gebührend beystehen, auch dieselbe in ihren nöthen mit geistlich Christlichen Trost nicht Verlassen, nicht minder denen absterbenden mit ihren Clösterlichen gelaith außlaiten lassen **sollen**, folgsamblich dieselbe in dem freydhoff ihres Closters dem Christcatholischen gebrauch gemäss zur Erden bestatten, auch alles das, was diese in Crafft vorerwehnt allergnädigsten Resolution auf sie Supplicanten übertragen, und respective ihnen übergebene Landsfürstliche HoffSpitals Caplaney, und dießfählige schuldigkeit mit sich bringet, und sonst von altershero üblich ware, unverbrüchlich thuen, halten, und befolgen sollen) der außstand vorbemelte 17. f. t. w. sowohl de praeterito von Eüch guttgemacht, alß auch in futurum von Eüch, und künftigen HoffSpitalmeistern erdeüte 17. f. t. w. Jährlich abgeföhrt, wie auch in denen dißfähligen Jährlichen Spitals-rechnungen, gleichwie biß anhero vor eine richtige Außgaab passieret werden sollen.

Alß wierdet Ihr in der sodan von tragenden Superintendenz wegen zu gehor. befolgung des unter heünt dato in sachen ergangenen schlusses dessen hie mit nachrichtlichen erinert, anbey aber Eüch anbefohlen, denen Supplicanten nicht allein obgemelte de praeterito außständige Jährliche 17. f. t. w. sondern auch in futurum gegen praestirung vorgemelten Obligationen, und gegen quittung Jährlich abzuführen dan h.

Datum Laybach den 20. Feb. 1743.

Ihro Excell. H. H. Landshaubtman in Crain

Antoni Joseph graf von Aursperg.

Ihro Excell. H. H. Heinrich Graf von Orzon

LandsVicedomb in Crain

Von Marzenheimb J. U. Dr. LandsVizdombischer Ambts

Secretarius in Crain m'ppa

IV. Quamvis **Decretum** hoc peremptorium est, tamen Administrator varia effugia quaerebat faciendae tam de praeterito, quam in futurum solutionis, quae etiam in pleno non fuit facta nisi anno [1748] 1753.³³² 7. Junii. Obligationes ex parte Conventus in supramemorato Decreto sufficienter expressae sunt, quae etiam in **Instructione** anno 1749. **Administratori hospitalis** pro sua directione **ab Excelsa in publicis, et politicis instituta Regia Commissione data** §. 8. inseruntur iis verbis:

Anbey denen P. P. Francissanern nebst obigen Gottesdienst, auch die Seelen sorg, uti ex actis constat, überlassen worden, diese seelen sorg aber nicht allein in beicht hören, massen sie ein solches Jeden Christen gratis thuen, sondern auch in erforderlicher unterrichtung in glaubens sachen, und allen Stücken, welche zu seelen heil nöthig, bestehet, alß werdet hiemit angeordnet, das alle Sonntäg, und hoche festtäge nach vollendter Vesper denen Spitalern insgesambt biß 4. Vhr die Christliche lehr in dem SpitalHauß, in erwegung, das vielleicht ville sehr alte, oder kranke in der Kirchen nicht so lang bleiben, oder gar nicht dahin kommen könten, von einem Patre Franciscano vorgesaget, und sie in allen wohl unterrichtet werden, massen mehr dan bekant, das dergleichen alte leüth, besonders die bergwerkhs arbeiter zum öftesten schlechter unterrichtet seynd, alß die Kinder: dessen sich nun die PP. Franciscaner um so viell weniger weigern sollen, alß der Nahmen der Ihnen überlassenen Seelsorg ein solches von selbstn mit sich bringet, und gar nicht wohl beschehen, das dieses bißhero unterlassen worden. Pro Primo. Pro Secundo. so ist leicht zu erwegen, das denen Patribus obiges so grosses Jährliches quantum mit 17. f. nicht allein wegen anhörung der beicht etlicher wenigen Kranken, dan wegen begrabung Zwey, oder dreyer Spitaler des Jahrs außgeworffen worden, zuzorderist da Ihnen Patribus von dem freydhoff nichts gebühren kan, da solcher denen Spitalern zugehörig, und anfänglich, alß sie nach in selben Closter ihre wohnung hatten, lediglich vor die Spitaler aufgerichtet worden, Wobey sie Patres nach zum **überfless**³³³ von erstgedachten freydhoff ohne einigen Zweiffel ihr ergebigh- Jährliches utile haben werden, da sie auf solchen mehr andere leichen, muthmasslich gegen ein proportionirtes Allmosen zu begraben pflegen etc.

V. Cum autem Compiler hujus instrumenti in multis sinistrè instructus fuisse videatur, hinc ea, quae à veritate aliena sunt, exponenda censui: praeprimis supponit, quod Nosocomium Caesareum nunquam fuit apud S. Jacobum ex eo, quod Conventio inter PP. Augustinianos, qui tunc ad S. Jacobum habitabant, et hospitale fieri non potuerit pacifica,

ut desumitur ex initio hujus Instructionis. Ast longe aliter se re habet, nam PP. Augustiniani ad S. Jacobum habitabant usque ad annum 1553, quo anno Monasterium deseruerunt, et Labacô abierunt, in eorum autem locum substitutum fuit Xenodochium Caesareum eo anno à Ferdinando I. Archiduce Austriae fundatum, ut videre est in **Topogr. Carn. D. Valvasorii**, erantque ibidem hospitalarii usque ad annum 1597. quo anno ad nostrum Conventum translati erant, ut saepius memini, praesertim c. 3. §. 4. n. 2. de hoc Conv. ubi testem adduxi omni exceptione majorem Cels^{timus} Principem, et Episcopum Labacensem Thomam Chrön haereticorum strenuum persecutorem, et indefessum fidei Catholicae propagatorem. In hac **nova Instructione** fuit nobis, quod antehac non practicabatur, noviter impositum, ut ad domum seu hospitale accedamus ad imbuendos ejus incolas in doctrina Christiana singulis diebus dominicis, et hoc ratione tam magnae eleemosynae videlicet 17. f. quasi haec summa superaret 84. f. quorum 52. prius dabantur Capellano, et 32. f. duobus Vicariis.

VI. Aliud est, quod in hoc Decreto erroneè supponitur, quod nempe Coemeterium pertineat ad hospitale, quod cum veritate cohaerere minime valet, nam in **pluribus scripturis antiquis** mentio fit Coemeterii, neque ex eo sequitur, quod ibidem sepulturam nacti sint, qui in Conventu morabantur, Coemeterium pertinere ad eos, quia etiam tali modo et Conventus, et Ecclesia ad eos pertinere deberent, quod tamen non asseritur. Deinde cum Conventus nobis traditus fuisset, fuit ille traditus absque aliqua reservatione, unde sicut Coemeterium S. Jacobi (quod fuit in atrio ante fores Ecclesiae) non potest dici proprium hospitalis, licet ibidem plurimi sepulti fuerint, quia nulla reservatio facta fuit in introductione PP. Societatis Jesu sic etiam, quia in restitutione Conventus nostri nulla fuit reservatio facta, Coemeterium ad hospitale pertinere non potest dici, praesertim cum accessorium sequatur suum principale. Denique cum Fratres denuo in Conventum introducti fuissent, petierunt ab Archiduce Ferdinando restitutionem non tantum Ecclesiae, sed etiam Sacristiae, Coemeterii, Bibliothecae, librorum, et fontis, quae sibi Jacobus Vidotius tunc hospitalis Administrator usurpaverat, ut ex iis verbis Ferdinandi patet: *Was massen vnß Frater Lucas Franciscaner Ordens aldorth zu Laybach um wieder einantwortung, und restituierung Ihrer Kirchen, sambt der Sacristey, freydhof, Bibliotheken, büchern, und brunens, so der Spitalmaister aldort zu Laybach, bißhero unbefugter weiss ihme vorhalten solle, gehorsambst bittet* etc. Si itaque ad preces P. Gvardiani, et Episcopi Thomae Chrön Archidux Ecclesiam, et alias res ibi specificatas eidem restituit, quidni et Coemeterium? Sicut ergo hospitale nullum habet ampliùs jus ad Conventum, et Ecclesiam, ita nec ad Coemeterium. Tandem si Coemeterium propriè spectaret ad hospitale, utique hospitale ejus sarta tecta restaurare, et conservare deberet, ast constat **ex libris computorum**, quod Conventus anno 1726.

in reparationem tecti Coemeterii 59. f. et 9. X. expenderit.

VII. Donec Nosocomium Caesareum in anno 1612. emptis domibus maneret, quolibet die dominico horâ in **prænominata Instructione** praefixa unus ex Concionatoribus festivis intravit dictum hospitale ad tenendam ibidem doctrinam Christianam usque 1773. quo anno omnia hospitalia sub unum tectum collocata erant, videlicet ad hospitale Civium. Hoc namque anno Ill'mus D. Josephus L. B. de Janeschitsch Caes. piarum causarum Commissionis Praeses cupiens, ut etiam alii hospitalarii expositioni doctrinae Christianae interessent, quod commode fieri haud potuisset, si illa tantum in cubiculo Caesareis hospitalariis exponeretur, petiit à Celsissimo, et R'mo Principe, et Episcopo Labacensi Carolo Comite ab Herberstein licentiam, quatenus P. Franciscanus, qui aliunde Caesarei Nosocomii incolas instruere obligatur, explanationem doctrinae Christianae publicè in Ecclesia S. Elisabeth eidem Xenodochio annexa, proponere valeat, videns Cels. Princeps rem peti honestam, et piam porrectae petitioni lubenti annuit animo cum hac tamen restrictione, ut porta ex causis sibi nobis clausa maneat, qua tamen non obstante cautella populus, qui per lateralem portam, quae ex atrio hospitalariis ingressum ad Ecclesiam praebet, ingreditur, semper Ecclesiam implet. Et hoc modo explanatio doctrinae Christianae adhuc hodie perseverat.

§. III.

De instruendis Orphanis, et in Ergastulo morantibus, aliisque Spiritualibus laboribus.

I. Inter plurima eximiae pietatis, et Christianae Charitatis opera, quae mirificè in Aug^{ma} nostra terrae Principe Maria Theresia resplendent, illud non est postremum, quod in Viennensi Civitate piè fundaverit Orphanotrophium, in quo proles utriusque sexûs parentibus orbatae, aut parentibus adeo pauperibus natae, ut ab iis victus, et amictus necessaria haud habere possint, sustentantur, legere, et scribere edocentur, in fide Catholica instruuntur, aliisque in manualibus laboribus, quantum per aetatem licet, exercentur, donec ad eam aetatem perveniant, ut vel Servitio, vel in aliqua arte mechanica addiscenda, aut quovis alio honesto modo panem propria industria lucrandi capaces evadant. Hoc piissimum opus, ut in omnibus saltem principalioribus Suae ditionis Civitatibus suum sortiatur intentum, Eadem Aug^{ma} legem tulit, ut quilibet sub nullitate testamenti in Sua ultima dispositione aliquam elemosynam suo statui conformem pro sustentandis orphanis leget. Hac lege, vel potius exemplo Aug^{mae} allecti plures Carnioliae Dinastae pro hujusmodi prolibus intertenendis foundationes perennes fecerunt ita, ut nunc ad 30. circiter proles in hac Labacensi Civitate provideantur. Quamvis verò hae proles suum habeant Orphanotrophum, qui eis invigilat, quia

tamen is curis oeconomicis implicatus proles in doctrina Christiana instruere minimè valet, imò nec ei, utpote personae Seculari competit catechizare, hinc Ill'us D. Josephus L. B. de Janeschitsch pro tunc Supremus piarum causarum Commissionis Praeses hujus Coenobii P. Guardianum interpellavit, ut unus Sacerdos designaretur, qui quolibet die Dominico orphanis rudimenta fidei in lingua germanica explicaret cum certa spe pro fatigio alicujus stipendii suo tempore obtinendi. Patres nostri, qui summo desiderio, ut non tantum in parvulis plantulis fidei Catholicae zelus accendatur, sed etiam ne in succrescentibus tepescat, ac in provectis prorsus, quod timendum est, extingatur, flagrant, hoc onus sine cunctatione susceperunt, et usque in hodiernum diem; quamquam certa spes, quae aliàs non confundit, alicujus stipendii (dignus est enim operarius mercede sua) obtinendi hucusque nondum affulserit studiosissime continuare pergunt. Ideo sicut eo tempore, quo orphani in hospitali Caesareo habitabant, duo Sacerdotes post Vesperas iverunt ad praedictum hospitale, quorum unus doctrinam Christianam hospitalariis Caesareis in lingua vernacula explanabat, alter vero in separato cubiculo orphanis eam lingua germanica explicabat; ita hoc tempore, quo hospitalarii Caesarei una cum orphanis in hospitali civico morantur, duo Sacerdotes exeunt, quorum unus in Ecclesia pro omnibus doctrinam Christianam explicat, ut §. praec. dictum est, alter verò interea eandem orphanis in cubiculo germanicè exponit.

II. Alia iterum Capellania à P. P. Franciscanis peragitur in Ergastulo (vulgo Zuchthaus) quod non tantum pro iis, qui in minoribus delictis, quam, ut amissionem vitae, aut ei aequalem poenam mereantur, comprehensi sunt, ad tempus brevius, aut longius, prout majora, vel minora delicta exposcunt, castigandis, et puniendis, sed etiam pro vagabundis, et mendicis, quos vires ad laborandum nondum deseruere, salubriter institutum est; hoc quippe remedium effrenatam compescendi vitae licentiam multo efficacius est, quam saluberrima Concionatorum, et Confessariorum monita. Quolibet itaque die dominico, et festivo unus Sacerdos ex hoc Labacensi Conventu ibidem Missam celebrat, sub qua Evangelium occurrens praelegit, oclusos ad patientiam in perferendis sibi inflictis poenis exhortatur, et in Christiana instruit doctrina: profecto opus perquam necessarium; experientia enim optima rerum Magistra abunde docet, quod homines hujusmodi etiam ea, quae necessaria sunt ad salutem necessitate medii, plerumque ignorent, nec mirum; etenim ii, qui diversis vitiis sese passim immergunt, suis cupiditatibus habenas laxant, et mundi voluptatibus postposito Dei timore inhiant, parum, aut nihil ea, quae suae animae salutem, et Dei honorem concernunt, curant, sed in malo adeo insordescunt, ut fors nec semel mentem ad Deum, prout oportet, elevent: ii verò, qui mendicando vitam conservare student, magis solliciti sunt de acquirendo pane quam audiendo Verbo Dei, minus ad Cathechesim accedere solent, imo non raro contingit,

quod nec diebus Dominicis Missae intersint. Praeter Missae celebrationem, et doctrinae Christianae explanationem etiam nostri Sacerdotes, quando requiruntur, eorum Confessiones audiunt, et si quis infirmatur, eidem in infirmitate assistunt, et ad aeternitatem disponunt. Hoc onus Conventus longo tempore absque aliqua remuneratione sustinuit, nunc verò jam à tribus annis Conventus quolibet anno percipit 28. f. 40. Xr' germ. mon. [Hoc onus instruendi in ergastulo detentos anno 1778. translatum est in R. R. D. D. Alumnos noviter vi foundationis quondam D'ni Jacobi Schilling Vicarii Generalis ad S. Petrum introductos].³³⁴

III. Enumeratis laboribus Spiritualibus, quos Fratres Minores Conventus Labacensis pro salute proximi indefessè extra proprium claustrum impendunt, merito adjungendum est illud, quod ordinariè, praesertim Capellano Castrensi absente, infirmante, aut aliò negotio praepedito, cura hospitalis militaris eorundem vigilantiae committitur, ut infirmorum militum Confessiones excipiant, iis in ultima infirmitate assistant, et ad aeternitatem disponant. Quod autem infirmos in Civitate, et ejus suburbiis concernit, non est dies, quo non plura paria Religiosorum ad infirmos excurrant, imo vix aliqua nox praeterit, si in qua si non plura, saltem unum par ad infirmum evocetur, saepius quoque ad tria, aut etiam quinque paria excurrere contingit, praesertim post suppressionem Societatis Jesu, cum unicus noster Conventus in Civitate situs sit caeteris extra Civitatem positus. Praeterea saepius in anno à Vicinis Parochis, et Curatis, qui per se, et suos Substitutos non sunt sufficientes praesertim in majori populi concursu, omnium fidelium adventantium excipiendis confessionibus, in auxilium evocamur. Non semel contigisse recorder, quod etiam in una festivitate 8. Confessarii in adjuvamen Spiritualis laboris postulandi fuerint.

IV. Profecto, si quis Spirituales labores tam hoc, quam praecedenti capite à me sincere, et sine fuco adductos, quos Fratres Minores hujus Conventus tam in propria Ecclesia (ubi non ultimum locum occupat tam diurna, quam nocturna Chori frequentatio) quam extra eam per Civitatem, et loca viciniora pro salute proximi cum omni zelo impendunt, altius inspexerit, et mente serena expenderit, minimè cum modernis Libertinis, et pseudo-politicis ogganire poterit, *Monachos esse inutiles, et onerosos Reipublicae, esse homines otiosos, panem frustra comedere*, et his similia. Qui ita dicunt, non perpendunt, benè ordinatam Rempublicam coalescere partim ex bonis corporalibus, partim Spiritualibus, illa respiciunt sapientissimas leges politicas, et incrementum temporalis prosperitatis, haec pro objecto habent bonum Spirituale animae, et augmentum Virtutum, sicut enim membra, quae Rempublicam constituunt, constant corpore, et anima, ita utriusque cura habenda est, unde sicut Politici gubernatores necessarii sunt pro regendo corpore, ita et necessarii erunt pro regenda anima, cum haec sit nobilior hominis portio. Deinde praeterquam, quod hujusmodi Pseudo-politici, et malevoli declamatores imprudentiae arguant tot sapientissimos Monarchas, qui diversos

Religiosorum Ordines in suos status admiserint, et insipientiae, ac stultitiae condemnant, tot Reges, et Principes, Regum filios, et filias, qui spretis mundi illecebris monasticae vitae nomen dedêre, quorum plures nunc Sancta Mater Ecclesia ceu Sanctos veneratur, etiam ipsa Evangelica consilia spernere, et enervare videntur; quod enim Christus *perfectionem* dixit, illi *stultitiam* appellant, nam Christus dixit **Matth. c. 19. vv. 21.** *Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in Coelo, et veni, sequere me.* Illi verò relinquere saeculo divitias, Monachum induere, et dein panem ostiatim emendicare, stultitiam, et insaniam appellant. Esse autem Monachos ipsis libertinis inutiles, lubens admitto; nam ii conciones audire sibi opprobrio ducunt, super omnia pietatis exercitia nauseam habent, Confessionale magis, quam bos lanienam abhorrent; profecto hi non sapiunt ea, quae Dei sunt, sed ea quae hominum, *Spiritus fortes* vocitari amant, omnem scientiam possidere se putant, at scientiam Sanctorum, quae unice ad salutem animae necessaria est, enormiter, et crassè ignorare convincuntur: Non est, ut hi blateratores pluribus perstringantur, sed exorandus est Deus, ut veniat, et illuminet sedentes in tenebris.

Caput IX.

[Nomina] Catalogus³³⁵ Fratrum, quorum notitia haberi potuit, in hoc Conventu pie in Domino defunctorum.

Anno

- 1491. Fr' Petrus de Gottschee laicus.
- 1494. P. Romanus
- P. Nicolaus
- 1495. P. Casparus de Sclavonia
- 1496. P. Erasmus de Austria
- P. Alexander de Posonio Magister artium, vir profundae scientiae, magnae pietatis, et singularis exemplaritatis
- 1497. Fr' Franciscus laicus, et Procurator.
- 1498. P. Vitus de Norimberga
- 1499. P. Cassianus de libera civitate
- 1502. P. Martinus Sacerdos exemplaris
- 1505. P. Bernardinus de Ellersperg
- 1506. P. Erasmus de Septem castris.
- 1510. P. Joachimus de Freinstein actualis loci Gvardianus.
- P. Ludovicus de Sclavonia in utraque lingua concionator zelosus

Anno

1512. Fr' Josephus de Sopronio, laicus devotus
 1513. P. Jacobus de Straubing, vir magnae scientiae, Praedicator, lector, ac modestissimae vitae, obiit ut Vicarius
 1514. P. Bernardus de Ratisbona, vir doctus
 1524. Fr' Bartholomaeus de Szackaturna, laicus
 1529. P. Michael de Achau, loci Vicarius
 1530. P. Angelus de Salisburgo, Vicarius, et saepe Guardianus.
 1541. 2. Apr. P. Thomas de Salisburgo, Praedicator celebris, inter Anabaptistas saepius disputans: bis à lutheranis graviter vulneratus, et ab his invitatus, accepto veneno occubuit.
 1545. P. Bartholomaeus de Rudolphswert, Praedicator.
 1548. P. Wolfgangus de Goritia, senex bonus.
 1549. P. Joannes Posih, mansuetus, pius, pacificus, post Gvardianatum senex obiit.
 1650. 7. May. P. Aegidius Thomiz
 30. Nov. P. Ludovicus Camnicensis
 1651. 3. Apr. P. Seraphinus Koss
 1653. 4. Feb. Fr' Elzearius Haipergar, laicus
 1656. 17. Aug. Fr' Stephanus Ray, laicus
 22. Oct. P. Leonardus Fornassar
 1661. 15. Aug. ARP. Sigismundus Beltram, olim Minister Provincialis, et anno priori Prov'iae Poloniae minoris Visit. Gener'.
 27. Sept. Fr' Thomas Sixbaur, laicus
 1663. 4. Maji Fr' Seraphinus Apell, laicus
 1664. 12. Aug. P. Ivo Koss.
 1666. 9. Juli Fr' Bonaventura Monffer, laicus
 1667. 1. Febr. Ill'mus et R'mus D. Paulus de Tauris, hujus Provinciae Ex-Provincialis, Commissarius Generalis per Germaniam, dein assumptus ad Episcopatum Petinensem in Istria Austriaca.
 1668. 23. Maji Fr' Hermagoras Casparin, laicus
 7. Nov. Fr' Pacificus della Flor, laicus
 1670. 2. Apr. P. Nazarius Jellerzhizh annorum aetat. physicae 30. Religionis 8.
 1673. 5. Oct. Fr' Paschalis Zaidar, laicus
 1674. 3. Apr. P. Ivo Nerogel, fuit in Saeculo Sacerd. ann. 38. Rel. 5.
 1675. 27. Dec. P. Josephus Fux ann. 28. Rel. 8.
 1676. 12. Feb. P. Joannes Haberle, olim Provinciae Diffinitor.
 1678. 8. Oct. P. Carolus Presquar.
 1680. 31. Mart. P. Capistranus Ozepick, Ex-Diff'or
 1684. 21. Jun. P. Joachimus Stross bis Min. Prov. et anno 1671. Prov. Sclavoniae Commiss. Visitator Gener. et Custos actualis.

370

Anno

1687. 29. Jun. P. Elisaeus Geiger, Ss. Theol. lect. act. ann. 31. Rel. 13.
 1688. 2. Nov. P. Franciscus Mazoll, Ex-Diff'or, et Ex-Minister Provincialis.
 1689. 28. Sept. P. Paulus Surian, saepius Gvardianus, et Ex-Diff'or ann. 49. Rel. 29.
 1693. 4. Maji Fr' Seraphinus Schön, laicus, pictor eximius
 25. Nov. P. Alexander Schuebel ann. ... Rel. 36.
 1695. 1. Maji Fr' Bonaventura Bobner, laicus ann. 43. Rel. 19.
 28. Maji Fr' Sebastianus Ebersman laicus ann. 31. Rel. 11.
 1699. 9. Nov. P. Paschalis Mazoll Ex-Diff'or ann. ... Rel. 23.
 1701. 23. Jan. P. Silverius Rottman
 1701. 1. Martii Fr' Antonius Mondorff, laicus ann. 71. Rel. 47.
 1702. 4. Nov. Fr' Melchior Scharnperg, laicus ann. ... Rel. 13.
 1703. 7. Jan. Fr' Benignus Rodeschko, clericus ann. 24. Rel. 6.
 1705. 24. Aug. P. Antonius Lazari Lect. Jub. ter Minister Provincialis, Reformationis Provinciae auctor, et promotor, Diff'or General. Commissarius Visitor Gen. Provinciae Sclavoniae 1674. Provinciae Venetae S. Antonii anno 1687. et anno 1689. constitutus Commissarius de plenitudine potestatis ad universitatem causarum quoad controversos limites inter Provincias Hungariae, S. Ladislai in Sclavonia, et Bosnae Argentinae. Item anno 1695. Praeses Capituli Provincialis in Provincia Bohemiae. Obiit plenus meritis annos aetat. phys. natus 63. Rel. 48.
 1706. 6. Jan. P. Gerardus Pregel ann. 64. Rel. 44.
 11. Nov. P. Beatus Zolner ann. 27. Rel. 6.
 1707. 4. Sept. P. Victorinus Zegner ann. ... Rel. 27.
 1709. 8. Nov. P. Remigius Dernoscheg ann. ... Rel. 10.
 1710. 9. Maji P. Mansuetus Stephan olim Capellanus Campestris ann. ... Rel. 24.
 1711. 29. Sept. P. Albanus Hueber act. Vicarius Neostadiensis ann. 46. Rel. 24.
 1713. 7. Aug. P. Constantinus Kauffman ann. 48. Rel. 28.
 1714. 1. Apr. Fr' Felix Dolinscheg ann. 24. Rel. 6.
 15. Maji P. Modestus Remus Theol. stud. ann. ... Rel. 8.
 28. Jul. P. Hypolithus Weiss ann. 37. Rel. 7.
 1715. 23. Febr. P. Adjutus Pacher ann. 45. Rel. 22.
 24. Apr. Fr' Silvester Ehemann, laicus ann. ... Rel. 26.
 11. Maji Fr' Linus Zass, laicus ann. 36. Rel. 10.
 1716. 6. Maji Fr' Hermenegildus Copenjager, laicus ann. ... Rel. 6.
 1717. 19. Oct. P. Paulus Paur, Chorista insignis ann. 54. Rel. 28.
 1718. 7. April. P. Raymundus Dernoscheg ann. 55. Rel. 33.
 1720. 17. May P. Franciscus Adelman lect. et Gvard. ann. Rel. 32.

Anno

1721. 2. Maji. P. Conradus Ziegler, bis Minister Provincialis, qui 40. annis â vino abstinuit ann. 74. Rel. 56.
1723. 4. Mart. P. Damianus Matschig ann. 61. Rel. 38.
- 4. Aug. Fr' Norbertus Gindhardt, laicus ann. 61. Rel. 38.
- 29. Nov. Fr' Conradus Trauner, laicus ann. Rel. 36.
1724. 15. Jun. P. Seraphinus Vogel, Ex-Diff'or, et Gvard. act. ann. 60. Rel. 40.
- 15. Aug. Fr' Andreas Fallenitsch, laicus ann. 69. Rel. 52.
1728. 23. Mart. Fr' Erasmus Sparer, laicus ann. Rel. 35.
- 25. Dec. Fr' Jonas Winckler, laicus ann. ... Rel. 39.
1729. 14. Jan. P. Romualdus Mazzoni lect. Theol. ann. 38. Rel. 19.
1730. 28. [...] ³³⁶ Fr' Urbanus Nusdorffer, laicus, Provinciae litterarius ann. 77. Rel. 57.
- 8. Sept. P. Constantius Feitel lector gener. Ex-Diff'or, ann. ... Rel. 31.
1731. 29. Apr. Fr' Wenceslaus Chadin, laicus ann. 32. Rel. 7.
- 24. Sept. Fr' Severinus Samb, laicus ann. Rel. 4.
1732. 3. Octob. P. Vitus Juriavitsch Con'or Gn'lis, Secretar. Provinciae, saepius Guadianus ann. 76. Rel. 56.
1733. 21. Mart. P. Innocentius Seidel Conc. ann. 34. Rel. 17.
- 8. April. Fr' Eusebius Schöpffer, laic. ann. 35. Rel. 15.
- 26. April. P. Sebastianus Strussnig ann. 56. Rel. 36.
- 8. Maji P. Antonius Burchardt lect. Gener. actual. ann. 33. Rel. 15.
- 5. Jul. Fr' Franciscus Borgias Carpe, Clericus, Theol. stud. ann. 24. Rel. 5.
- 24. Jul. Fr' Henricus Hirschpök, laicus, fuit per 40. annos Procurator ann. 73. Rel. 47.
- 30. Jul. Fr' Severinus Pader, laicus, Chyrurgus eximius ann. 72. Rel. 48.
1734. 19. Feb. P. Rochus Finster Carinth. Capel. Campestr. ann. 55. Rel. 36.
- 3. Maji Fr' Anacletus Miller, laicus, ann. 46. Rel. 23.
- 16. Maji P. Ludovicus Chiolich Philos. lector ann. 28. Rel. 11.
1735. 22. April. P. Coelestinus Stuedler, lect. general. Ex-Diff'or, Custos, et Prov'iae P'r, indefessus Paenitentiae Sacramenti Minister, et Diff'or iterato actualis ann. 71. Rel. 51.
- 3. Jun. P. Joannes Hoffstetter, saepius Vicarius, et Guardianus ann. 55. Rel. 39.

372

Anno

- 1737 2. Jan. Fr' Seraphinus Sparer, laicus ann. 54. Rel. 30.
 17. Apr. P. Antonius Nusdorffer ann. 41. Rel. 25.
 17. Oct. P. Theophilus Zunzer lector gener. et Diff'or act. ann. 44. Rel. 25.
 18. Nov. P. Bertrandus Miller, Organista, lector declarat. ann. 26. Rel. 8.
 1738. 24. Jul. P. Romanus Schustertschitsch Conc. lect. fuit Vic. et Gvard. ann. 42. Rel. 21.
 1739. 31. Mart. P. Anselmus Jagodiz ann. 66. Rel. 44.
 28. Apr. Fr' Samuel Grabner, laicus, ann. 60. Rel. 40.
 5. Sept. Fr' Venantius Egger, laicus ann. 63. Rel. 39.
 24. Sept. Fr' Marcus Unterperger, laicus ann. 77. Rel. 53.
 1742. 15. Feb. P. Caelestinus Widiz. Theol. stud. ann. 24. Rel. 7.
 11. Jun. Jacobus Borri lect. gen. act. ann. 39. Rel. 18.
 1744. 18. Jul. P. Engelbertus Petterman lect. gen. et concion. eximius ann. 39. Rel. 22.
 1745. 23. Jan. P. Franciscus Stor Conc. ordinarius actual. ann. 39. Rel. 22.
 1746. 16. Maji P. Aurelius Zheuko lect. gen. fuit Guard. et Diff'or act. ann. 47. Rel. 28.
 1748. 10. Feb. P. Gualbertus Mekle conc. ann. 33. Rel. 12.
 13. Sept. P. Antonius Posel lect. Theolog. Guard. et bis Ex-Diff'or ann. 70. Rel. 52.
 1750. 23. Feb. P. Maximus Ruesch lect. Emerit. hujus Conv. 11. annis Gvard. saepius Diff'or, Ex-Provincialis, ac ann. 1716. Prov. Hung. Ss. Salvatoris, et anno 1721. Prov. Hungar. S. Mariae Commiss. Visitat. Gener. ann. 79. rel. 62.
 8. Sept. P. Engelbertus Sorre, Theol. stud. ann. 24. Rel. 6.
 17. Oct. P. Alphonsus Novak conc. Mission. Apostol. ann. 53. Rel. 34.
 1751. 15. Apr. P. Dionysius Karner, Theol. stud. ann. 24. Rel. 6.
 27. Jul. P. Sigismundus Kappus Conc. ann. 44. Rel. 25.
 1752. 18. Jul. P. Chrysologus Raykeb conc. Vicar. et. Gymnas. Neost. olim Profess. ann. 35. Rel. 18.
 1755. 26. Jan. P. Sigismundus Skerpin lect. Emer. bis Min. Pro'alis, iterato Diff'or gener. Theol. Caesar. anno 1730. Provinciae S. Mariae in Hungaria, anno 1732. Provinciae Austriae, anno 1736. Prov. Venetae S. Anton. anno 1737. Prov. Reform. Romanae, ac anno 1738. Provinciae Bavariae S. Antonii Commiss. Visit. Gn'lis. ann. 67. Rel. 51.
 27. Jan. P. Florentius Pober Concion. eximius, saepius Vic. et Guardianus ann. 54. Rel. 35.

Anno

1756. 5. Apr. P. Guido Persoglia multis annis Sacrista solers, et Vicar. ann. 48. Rel. 28.
1757. 11. Jun. P. Josephus Zaun Sacrista ann. 39. Rel. 21.
- 24. Dec. Fr' Melchior Maurer, laicus ann. 74. Rel. 54.
1758. 10. Feb. Fr' Adjutus Knoll, laicus devotus, et S'â. simplicitate multum commendabilis ann. 71. Rel. 42.
- 14. Mart. P. Benedictus Schiffrer Conc. et act. Vicar. Carlostad. ann. 47. Rel. 30.
1759. 2. Apr. P. Achatius Wohinz, dum Neo-militibus in arce contagiosa infirmitate infectis Sacramenta ministraret, eadem infirmitate contracta, charitatis victima occubuit. ann. 44. Rel. 25.
- 7. Maji P. Deodatus Lubitsch act. Conc. festiv. ê vivis sublato P. Achatio, idem charitatis opus sponte in se suscepit, et pariter eodem morbo correptus piissimè obiit. ann. 31. Rel. 13.
1761. 10. Oct. P. Georgius Gaviz senex bonus, et Sacerdos Jub. ann. 76. Rel. 53.
1762. 8. Jul. P. Antonius Kallan lect. Emer. saepius Gvard. Diff'or, Custos, et Provinciae Pater, fuit anno 1732. Provinicae Bavariae S. Antonii Commiss. Visit. Gn'lis ann. 73. Rel. 56.
- 31. Dec. P. Thomas Sagar, Mag. Nov. saepius Guard. bis Diff'or Prov. assiduus Sacramenti Paenitentiae Minister, vir mansuetus, et irasci nescius ann. 74. Rel. 54.
1763. 13. Jan. P. Jacobus Kaschutnig, ter Prov. Diff'or et Ex-Custos, vir tam ab oratione mentali, quam vocali multum commendabilis, qui etiam in ultima senectute â frequentatione Chori tam diurni, quam nocturni non destitit. ann. 86. Rel. 59.
1764. 12. Apr. Fr' Seraphinus Prugmiller laicus ann. 50. Rel. 26.
- 27. Maji P. Augustinus Clementschitsch saepiùs Vicar. ann. 70. Rel. 44.
- 28. Maji P. Angelus Lubi, in sua infirmitate, â qua per 20. annos in lecto detinebatur, patienti Jobo similis. ann. 70. Rel. 50.
1765. 28. Dec. P. Liebhardus Steffl, declar. lect. gener. mansuetissimae vitae ann. 34. Rel. 16.
1767. 16. Jul. P. Angelinus Coballi lect. Vicar. multis annis Juv. Mag. Asceseos Magister insignis, omni virtutum genere exornatus, ann. 51. Rel. 32.
1768. 15. Mart. P. Cyrillus Makai conc. eximius saepiùs Guard. Ex-Diff'or Provinciae ann. 71. Rel. 53.
- 14. Apr. P. Josephus Liechtenberg ê Comitum stirpe oriundus, qui relictis in Saeculo multis divitiis, in Re-

374

Anno

- ligione pauperis Francisci Deo famulari praelegit, religiosissimae vitae, praesertim in humilitate excellens in juvenili flore, virtutibus clarus obiit ann. 33. Rel. 6.
1770. 10. Aug. Fr' Franciscus Scheuring, laicus devotus, et humilis ann. 69. Rel. 46.
- 27. Sept. P. Burchardus Benig Conc. ann. 38. Rel. 20.
1771. 24. Feb. Fr' Didacus Neuhauser laicus, quondam terrae Sanctae incola, multis annis Janitor, orationi multo deditus, qui etiam in ipso agone manus agitabat, quasi precatorios globulos dimitteret ann. 80. Rel. 54.
- 14. Apr. P. Archangelus Michelitsch lect. Gn'lis, saepius Guard. Ex-Diff'or ann. 58. Rel. 41.
- 29. Sept. P. Richardus Isenhausen Conc. et Guard. ann. 82. Rel. 64.
1773. 14. Apr. Fr' Joannes Mariaschitsch laicus, multis annis claviger ann. 71. Rel. 45.
- 27. Octob. P. Adrianus Mraulle ann. 26. Rel. 8.
- 14. Nov. Fr' Jacoponus Lauritsch, laicus ann. 25. Rel. 6.
1775. 3. Jan. P. Gallus Michelitsch lect. gen. fuit Guard. et Magister ann. 42. Rel. 24.
- 28. Nov. Fr' Tobias Zaun, laicus ann. 60. Rel. 43.
1776. 3. Nov. P. Bonagratia Battussich ann. 29. Rel. 10.
1778. 26. Dec. Rel. F. Nicolaus Plenck laicus natione Austriacus, professione sutor ann. 69. Rel. 44.
1779. 16. Apr. V. P. Philemon Sauritsch Carn. Neost. act. Conc. fest. ann. 33. Rel. 18.
1780. 24. Aug. Rel. Fr' Evangelista Wurzer laic. Tyr. an. 51. Rel. 23.
- 1. Dec. MVP. Bertrandus Prettner Carn. Rattmonstorff. Vicar. act. et olim Guard. ann. 54. Rel. 37.
1781. 18. Feb. VP. Abdon Schubitz Con'r act. fest. Carn. Pöllens. ann. 40. Rel. 20.
- 31. Mart. A.R.P. Otho Spruk Con'or. lect. Gn'lis, Ex-Def'or, Prov'iae P'r et Cust. act. ann. 57. Rel. 39.
- 19. Jun. RP. Petrus de Alc. Kramer Carn. Neost. Miss. Apost. ann. 56. Rel. 39.
- 28. Dec. RF. Alexius Rivalta Laic. Tyrol. statuar. ann. 51. Rel. 30.
1783. 28. Apr. VP. Modestus Fabianitsch Jub. ann. 70. Rel. 52.
- 20. Maji VP. Faustinus Jovio Theol. stud. an. 26. Rel. 7.
1785. 5. Apr. VP. Benevenutus Philippitsch Carn. Lab. primus ex nostris apud S. Christophorum sepultus an. 34. Rel. 13.
- 25. Jun. ARP. Hugo Vodnik Carn. Locop. lect. Em. 4ta Vice-Def'or, Ex-Custos bis Min'r Pro'alis, semel Vicar. an. 69. Rel. 53.

Caput X.
Elenchus Patrum Guardianorum â tempore Observan-
tiae, in quorum notitiam deveniri potuit, hujus
Labacensis Conventus.

- MVP. Casparus de Rudolphswert, primus Gvardianus post introductionem Observantium anno 1491.
- MVP. Joachimus de Freinstein 1510.
- MVP. Valerianus de Rust 1516.
- MVP. Franciscus de Nova Civitate 1520.
- MVP. Michael de Aschau 1527. 1528.³³⁷
- MVP. Joannes Posch 1540.
- MVP. Augustinus de Landshuta 1541. Praes.³³⁸
- MVP. Bonaventura N. Conc. germanicus 1587.
- MVP. Franciscus de Casteluzzi, multis annis ante annum 1597. hujus Coenobii Guard. sed ignoratur, quibus.
- MVP. Lucas N. primus post restitutionem Conventûs Observantibus Provinciae huic Guardianus anno 1609.
- ARP. Hieronymus Strasser Provinciae Austriae Alumnus 1612. 1613. 1614. 1615.
- RP. Andreas Strakl Custos actualis (ob penuriam Religiosorum per dispensationem saepius actuales Custodes, et Diffinitores Guardianatûs officio fungebantur, ac Guardiani ultra triennium continuarunt) 1617. 1618. 1619.
- [MVP. Gabriel Tonjutto Con'or 1628:]³³⁹
- AVP. Michael Chumar Diffinitor actualis 1620. 1621. 1622. 1623.
- AVP. Jacobus Riccius Con'or Gn'lis, et Diff'or actualis 1629. 1630.
- AVP. Theodorus de Mantua Diff'or act. 1631. 1632.
- MVP. Petrus Seidetti 1640.
- MVP. Archangelus Hervoy 1641. 1642. 1643.
- AVP. Leonardus Buttorchich Diff'or act. 1644. 1645. 1647. 1648. 1649.
- ARP. Barnabas Schober Prov'ae Austriae Diff'or, et hujus Visitator 1650.
- MVP. Hilarion Gorzar 1651. 1652.
- AVP. Leonardus Buttorchich iterato Diff'or actual. 1653.
- RP. Petrus â Flumine lect. Ex-Diff'or, et Ex-Custos 1654. 1655.
- ARP. Petrus Seidetti Provinciae Pater 1656.
- AVP. Antonius Posarelli Ex-Diff'or 1657.

376

- MVP. Paulus Budimir lect. Gn'lis, elect. 20. Oct. 1657.
 AVP. Hilarion Gorzar Ex-Diff'or 1658.
 MVP. Joannes Baptista Brulizh Con'or 1659. 1660. 1661.
 MVP. Joannes Capistranus Ozepick Con'or 1662. 1663.
 MVP. Joannes Baptista Brulizh Con'or 1664. 1665.
 MVP. Paulus Langer Con'or Gn'lis, lect. Theolog. 1666.
 MVP. Casimirus Dimiakovich Con'or, et lect. 1667.
 MVP. Antonius Lazari Con'or, lect. Gn'lis act. 1668.
 MVP. Casimirus Dimiakovich Con'or, et lect. 1669.
 MVP. Antonius Lazari lect. gn'lis actualis 1670. 1671. 1672.
 MVP. Ferdinandus Stadler Con'or 1673. 1674. 1675.
 MVP. Casimirus Dimiakovich Con'or, lect. 1676.
 MVP. Franciscus Mazoll lect. gn'lis 1677.
 AVP. Gabriel Tonjutto Con'or G'lis, bis Ex-Diff'or 1678. 1679. 1680.
 MVP. Vitalis Majeritsch Con'or 1681.
 MVP. Paulus Surian Con'or gn'lis 1682. 1683.
 MVP. Bernardus Perne Con'or, et lect. gn'lis 1684. 1685.
 MVP. Bonaventura Spindler lect. et Con'or gn'lis 1686. elect. 10. Feb.
 MVP. Bernardus Perne Con'or. et lect. gn'lis 1686. elect. 15. Dec. 1687.
 AVP. Paulus Surian Con'or gn'lis, electus in congressu Diff'riali 6. Maji 1688,
 Ex-Diff'or
 MVP. Franciscus Kimerle Con'or elect. 25. Aug. 1688.
 MVP. Antonius Kraa Con'or, lect. gn'lis 1689.
 MVP. Joannes Baptista Schlibnig Con'or 1690.
 RP. Bernardus Perne Con'or, lect. gn'lis, Ex-Custos 1691. 1692.
 ARP. Sigismund Sigonius lect. Jubilat. elect. 29. Mart. 1693.
 AVP. Vincentius Lampretich Con'or, Ex-Diff'or elect. 26. Nov. 1693. 1694.
 MVP. Ludovicus Gallenfels Con'or, lect. gn'lis 1695. 1696. 1697.
 MVP. Fridericus Codelli 1698.
 MVP. Coelestinus Stuedler Con'or, lect. gn'lis 1699. 1700. 1701.
 AVP. Vincentius Lampretich Con'or, bis Ex-Diff'or 1702. 1703. 1704.

MVP. Coelestinus Stuedler Con'or, lect. gn'lis 1705.
 AVP. Vincentius Lampretich Con'or, bis Ex-Diff'or 1706. 1707.
 MVP. Seraphinus Vogel Con'or 1708. 1709.
 MVP. Maximus Ruesch Con'or, lector gn'lis 1710. 1711. 1712.
 AVP. Coelestinus Stuedler Con'or, lect. gn'lis, Ex-Diff'or 1713.
 AVP. Angelicus Direin Con'or, lect. gn'lis, Ex-Diff'or 1714. 1715. 1716.
 RP. Maximus Ruesch Con'or, lect. Emerit. Ex-Diff'or 1717. 1718. 1719.
 MVP. Antonius Posel, Con'or, et lect. Theologus 1720. 1721.
 MVP. Bernardus Schein Con'or, lect. gn'lis 1722.
 AVP. Seraphinus Vogel Con'or, Ex-Diff'or 1723.
 AVP. Clarus Pasconi Con'or, lect. gn'lis, Ex-Diff'or 1724. 1725.
 RP. Maximus Ruesch Con'or, lect. Emerit. bis Ex-Diff'or 1726. 1727. 1728.
 RP. Antonius Khallan Con'or, lect. Emerit. Ex-Diff'or 1729. 1730. 1731.
 AVP. Antonius Posel Con'or, lect. Theolog. bis Ex-Diff'or 1732.
 ARP. Maximus Ruesch Con'or, lect. Em. bis Ex-Diff'or, Ex-Cust. Prov. Pat. 1733.
 1734.
 MVP. Cyrillus Makai Con'or 1735.
 AVP. Aloysius Mayrhofer Con'or, lect. gn'lis, Diff'or aggreg. 1736. 1737. 1738.
 MVP. Richardus Isenhausen Con'or 1739. 1740.
 MVP. Vincentius Mariaschitz Con'or, lect. gn'lis 1741.
 MVP. Joannes Nepomucenus Tropper Con'or, lect. gn'lis 1742.
 MVP. Aurelius Zheuko Con'or, lect. gn'lis 1743. 1744.
 MVP. Narcissus Kuss Con'or, Ss. Theol. lect. 1745.
 MVP. Robertus Skerpin Con'or 1746. 1747.
 AVP. Benignus Gerini Con'or, lector gn'lis, Ex-Diff'or 1748.
 MVP. Maximilianus Clevisher Con'or 1749.
 MVP. Bonavita Dietrich Con'or, Ss. Theol. lect. 1750. 1751. 1752.
 AVP. Thomas Sagar bis Ex-Diff'or 1753. 1754.
 MVP. Maximus Selderer Con'or 1755. 1756.

- ARP. Vincentius Mariaschitz Con'or, lect. gn'lis Ex-Diff'or, Ex-Custos, Prov'iae Pat. 1757. 1758. 1759.
- MVP. Maximus Selderer Con'or 1760.
- AVP. Florianus Tschokl Con'or, lect. Theologus, Ex-Diff'or 1761. 1762.
- MVP. Bonaventura Skerpin Con'or, lect. gn'lis 1763. 1764. 1765.
- MVP. Otho Sprug Con'or, lect. gn'lis 1766. 1767. 1768.
- MVP. Honoratus Vadlau Con'or, lect. gn'lis 1769. 1770. 1771.
- AVP. Otho Sprug Con'or, lect. g'lis, Ex-Diff'or 1772. 1773. 1774.
- AVP. Simeon Purger. Con'or, Lect. gn'lis, Ex-Diff'or 1775. 1776. 1777.
- MVP. Cherubinus König Con'or, lect. gn'lis 1778. 1779. 1780.
- MVP. Jordanus Zirrer Con'or, lect. Gn'lis 1781. 1782. 1783.
- ARP. Antonius Jeunikar Con'or, lect. Gn'lis 1784. 1785. 1786. 1787.³⁴⁰ 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. quo sine Parocho a 1ma Octobris esse incepit. 1805. usque ad 20. Maji 1806.
- A.R.P. Claudius Meditsch Con'r, per 16 annos expositus Parochus emeritus 1806. 1807. Hoc anno erecta est nova statua B:VM: Lauretanae ad pinnaculum, sive frontispicium Ecclesiae nostrae parochialis.³⁴¹
- A.R.P. Gilbertus Martiniz³⁴² Capellanus expositus per plures annos. 1808. 1809. Obiit 24ta February 1810.
- A.R.P. Paschalis Skerbinz qua Praesidens anno 1809. qua Guardianus an. 1810. 1811. 1812. 1813. usque ad 27. Aug. Dein
- M.R.P. Vincentius Panze qua praesidens anno 1813. usque 10. Augusti 1814.³⁴³
- A.R.P. Leonardus Kossar electus 10. Aug. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. Sub³⁴⁴ cujus solertissimi viri gubernio plura facta fuere cum in Ecclesia, tum Conventu digna cura ejusdem faventibus partim piorum eleemosinis partim ipso excelso Gubernio, et parochianorum subsidiis. Sunt autem principaliora. 1° Lauretana Capella perfractis 2. fenestris lucida reddita, cum nova Ara tota depicta, imago B. V. nova veste pretiosa ornata. 2° Turris utraque colore tincta, reparatis perticis, ac dealbata cum Ecclesia, ejusque frontispicio. 3^{uo} Horologium repetens horas ad turrim repositum. 4to Reparatae arae S. Luciae adpositis statuiss. Cos. et Dam. S. Valentini, S. Annae, S. Crucis, Rosariana, B. V. boni Consilii, Item E. H., ac B. V. ad nives, quae omnes ad eum splendorem sunt deductae, in quo nunc visuntur. 5to Novae scalae factae ad Ecclesiam, et ad Portam Conventus, cujus anterior pars submurata fuit quadris lapidibus. 6to Ex 4 magnis Cubilibus facta sunt 8 novis muris ductis.

super nova fornice constructa in cella penuaria. 7mo Nova Bibliotheca protracto aedificio constructa. Insuper 1824. 1825. 1826. 1827. 1828, deinde eligebantur temp. Capituli vel congregationis ordinarie mense Augusto vel Septembri:

- a. 1829. M.R.P. Felicianus Rant, Paroch. Adm. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. —
- a. 1841 M.R.P. Callistus Omeiz 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847., qui fuit simul Parochiae Administrator et. Df'tor Prov. 1847. M.R.P. Aemilianus Stukel, Paroch. Adm. 1848. 1849.
- 1850. A.R.P. Callistus Omeiz Df'tor, Paroch. Adm. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861.
- 1862. M.R.P. Salvator Pintar Parochiae Adm. 1863. 1864.
- 1865. A.R.P. Benvenutus Crobath Ex.-Def'tor. 1866. 1867.
- 1868. A.R.P. Salvator Pintar, Ex-Def'tor, Paroch. Adm. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. Mortuus 24/2/78.
- 1878. R.P. Callistus Medič, Parochiae Adm. 1879.

Sigillum

Conventus Labacensis est figurae rotundae exprimens imaginem B. V. Mariae sine labe conceptae sub pedibus habentis mediam lunam, ex una parte est S. Michael evaginato gladio stans, ex altera verò S. Franciscus genibus flexis. Inscriptio ejus est sequens: **SIGIL. CONVENTUS LABAC. ORD. MIN. REGUL. OBS. S. FRANCISCI.**³⁴⁵

380

[prazna stran]

[prazna stran]

382

[prazna stran]

